

Lagrådsremiss

Ny djurskyddslag

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 11 januari 2018

Tomas Eneroth

Maria Wetterling
(Näringsdepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

I lagrådsremissen föreslås att den nuvarande djurskyddslagen (1988:534) ersätts med en ny lag. Förslaget syftar till att ge lagen en tydligare och mer ändamålsenlig disposition. Förslaget innehåller också flera materiella ändringar och förtydliganden samt språkliga moderniseringar.

Den nya lagen syftar till att säkerställa ett gott djurskydd samt att främja en god djurvälstånd och respekt för djur. Lagen gäller alla djur som hålls av människan och med vissa undantag viltlevande försöksdjur. Några bestämmelser gäller även övergivna djur av tamdjursart och förvildade djur av tamdjursart som inte ingår i etablerade populationer.

Det slås fast att djur ska hållas och skötas i en god djurmiljö och på ett sådant sätt att deras välfärd främjas, att de kan utföra sådana beteenden som de är starkt motiverade för och som är viktiga för deras välbefinnande (naturligt beteende) och att beteendestörningar förebyggs. Det införs ett krav på att den som håller djur eller på annat sätt tar hand om djur ska ha tillräcklig kompetens för att tillgodose djurets behov. Det klargörs att djur av tamdjursart inte får överges.

Det införs ett förbud mot att djur tränas för eller används i prov på ett sådant sätt att de utsätts för lidande. Djur som tränas för eller deltar i tävlingar eller prov får inte heller utsättas för dopning eller andra otillbörliga åtgärder som kan påverka djurets prestationsförmåga eller temperament.

Förutsättningarna för att besluta om djurförbud och utformningen av djurförbuden ändras i förhållande till vad som gäller i dag i syfte att åstadkomma en mer nyanserad och proportionerlig tillämpning.

Det föreslås också att en ny sekretessbrytande bestämmelse införs i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) som gör det möjligt för personal inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten att lämna uppgifter om vissa djurskyddsproblem till kontrollmyndigheten för djurskydd eller Polismyndigheten.

Den nya lagen och ändringarna i offentlighets- och sekretesslagen föreslås träda i kraft den 1 april 2019.

Innehållsförteckning

1	Beslut	8
2	Lagtext	9
2.1	Förslag till djurskyddslag	9
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (2009:302) om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård.....	29
2.3	Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).....	30
2.4	Förslag till lag om ändring i läkemedelslagen (2015:315).....	33
3	Ärendet och dess beredning	34
4	Nuvarande förhållanden.....	35
4.1	EU-bestämmelser på djurskyddsområdet	35
4.1.1	Djurskyddsarbetet inom EU	35
4.1.2	EU-direktiv som gäller flera djurslag	36
4.1.3	EU-direktiv för specifika djurslag	37
4.1.4	EU-förordningar på djurskyddsområdet	38
4.2	Nationella djurskyddsbestämmelser	40
4.2.1	Djurskyddslagen	40
4.2.2	Djurskyddsförordningen.....	41
4.2.3	Jordbruksverkets föreskrifter	41
4.3	En livsmedelsstrategi för Sverige	41
4.4	Övergivna och förvildade djur.....	43
4.4.1	Beskrivning av den aktuella situationen	43
4.4.2	Djurskyddsproblem hos övergivna och förvildade katter.....	44
4.4.3	Andra problem kopplade till övergivna och förvildade katter.....	44
4.4.4	Regler om hantering av herrelösa djur.....	45
4.4.5	TNR-metoden	46
5	Behovet av och utgångspunkter för en ny djurskyddslag.....	46
5.1	En ny lag bör införas	46
5.2	Lagstiftningens detaljeringsgrad, flexibilitet och struktur	47
6	Inledande bestämmelser.....	51
6.1	Lagens syfte.....	51
6.2	Lagens tillämpningsområde.....	54
6.3	Definitionen av försöksdjur	64
6.4	Definitionen av djurförsök	67
6.5	EU-bestämmelser som lagen kompletterar	67
6.6	Vetenskap och beprövad erfarenhet.....	69
6.7	Definition av lidande	71
6.8	Utppekande av ansvariga för djurens välfärd och införande av åldersgräns	72

7	Allmänna bestämmelser om hur djur ska hanteras, hållas och skötas	76
7.1	Grundläggande djurskyddskrav.....	76
7.2	Naturligt beteende	78
7.3	Kompetens- och utbildningskrav.....	87
7.4	Tillräcklig tillsyn och krav på foder och vatten.....	92
7.5	Krav på att hålla djur lösgående	96
7.6	Krav för att få binda eller fixera djur.....	101
7.7	Krav på stall och andra förvaringsutrymmen	105
7.8	Krav på inredning och utrustning.....	110
7.9	Förbud mot att överge djur.....	113
7.10	Krav för att få sätta ut viltarter	116
7.11	Förbud mot att aga, skada eller överanstränga djur och mot viss utrustning.....	118
7.12	Anordningar som ger djur en elektrisk stöt	121
7.13	Förbud mot att använda djur sexuellt	123
7.14	Förbud mot viss avel	123
7.15	Försäljning och annan överlåtelse av djur	128
7.16	Transport av djur	129
8	Tävling och offentlig förevisning.....	133
8.1	Tävling, prov och offentliga förevisningar.....	133
8.2	Förbud mot dopning.....	137
8.3	Ytterligare bestämmelser om offentlig förevisning av djur.....	142
9	Vård av djur och operativa ingrepp.....	144
9.1	Vård av skadade och sjuka djur.....	144
9.2	Operativa ingrepp på och injektioner till djur	147
9.3	Förbud mot att tillföra hormoner.....	155
10	Slakt och annan avlivning av djur.....	156
10.1	Grundläggande krav när djur slaktas och avlivas	156
10.2	Den officiella veterinärens skyldigheter.....	160
10.3	Bemyndigande att meddela föreskrifter om slakt och avlivning.....	162
11	Godkännande och registrering	163
11.1	Förprovning av förvaringsutrymmen och verksamhetstillstånd	163
11.2	Användningsförbud	170
11.3	Godkännande av ny teknik	171
11.4	Märkning och registrering av katter	172
12	Djurförsök.....	174
12.1	Grundläggande krav för att använda försöksdjur	174
12.2	Krav på försöksdjursverksamhet	176
12.3	Etisk bedömning av djurförsök	181
12.4	Den centrala djurförsöksetiska nämnden.....	184
12.5	Övriga bemyndiganden i fråga om försöksdjursverksamhet.....	185
12.6	Bedövningskrav vid djurförsök	187
13	Offentlig kontroll och myndigheternas uppgifter.....	187

13.1	Myndigheter som utövar offentlig kontroll	187
13.2	Samordning och skyldigheter mot enskilda.....	190
13.3	Kontrollmyndigheternas skyldighet att beivra överträdelse	194
13.4	Bemyndiganden att meddela föreskrifter om offentlig kontroll.....	196
13.5	Avgifter för offentlig kontroll.....	198
13.6	Förelägganden, förbud och rättelser	198
13.7	Rätt till upplysningar och tillträde	200
13.8	Hjälp av Polismyndigheten.....	209
13.9	Offentlig kontroll av djur inom Försvarmakten	210
13.10	Anmälningsskyldighet vid vanvård	211
14	Djurförbud och omhändertagande.....	216
14.1	Förutsättningar för att meddela djurförbud.....	216
14.2	Omfattning och upphävande av djurförbud.....	225
14.3	Möjlighet för den som fått djurförbud att själv avveckla sin djurhållning.....	229
14.4	Nödavlivning i vissa fall.....	231
14.5	Omhändertagande.....	232
14.6	Omedelbart omhändertagande vid lidande	236
14.7	Särskilt om omhändertagande av herrelösa djur.....	238
14.8	Omedelbart omhändertagande vid djurförbud.....	240
14.9	Förfogande över och hantering av omhändertagna djur	241
14.10	Kostnadsansvar för omhändertagna djur	243
15	Straff och andra sanktioner	246
15.1	Brott mot djurskyddslagen och vissa föreskrifter meddelade med stöd av lagen.....	246
15.2	Grovt brott mot djurskyddslagen.....	256
15.3	Brott mot förbudet att genomföra sexuella handlingar med djur.....	258
15.4	Brott mot vissa handlingsregler kopplade till EU- bestämmelser om transport och avlivning av djur	258
15.5	Brott i annat fall mot EU-bestämmelser som lagen kompletterar.....	260
15.6	Brott mot föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen	262
15.7	Ringa gärningar	265
15.8	Bestämmelsernas förhållande till vite.....	266
15.9	Bestämmelsernas förhållande till brottsbalken.....	267
15.10	Avgift om utrymme inte har förprövats.....	268
16	Överklagande, ikraftträdande och övergångsbestämmelser	269
16.1	Överklagande av beslut	269
16.2	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	272
17	Övriga frågor.....	273
17.1	Följdändringar i andra lagar	273
17.2	Undantag vid kris	273

18	Sekretessbrytande regel för hälso- och sjukvården och socialtjänsten.....	276
18.1	Tidigare behandling av sekretessfrågan	276
18.2	En ny sekretessbrytande bestämmelse.....	278
19	Konsekvenser av förslagen	292
19.1	Utgångspunkter för konsekvensanalysen	292
19.2	Djur får inte tränas för eller användas vid prov på ett sådant sätt att de utsätts för lidande	292
19.3	Förbud mot dopning och andra otillbörliga åtgärder som kan påverka djurets prestationsförmåga eller temperament.....	294
19.4	Ändringar i bestämmelsen om djurförbud.....	294
19.5	Möjlighet för den som fått djurförbud att själv avveckla sin djurhållning.....	296
19.6	Åtgärder kopplade till övergivna och förvildade djur	297
19.7	Polismyndighetens möjligheter att omedelbart omhänderta djur från personer med djurförbud.....	300
19.8	Ändringar i straffbestämmelserna	301
19.9	Den sekretessbrytande bestämmelsen	301
19.10	Förslag som inte bedöms ha några konsekvenser av större betydelse.....	303
19.10.1	Naturligt beteende och krav på att förebygga beteendestörningar	303
19.10.2	Kompetens- och utbildningskrav.....	303
19.10.3	Fixering och liknande begränsningar av djurs rörelsefrihet	303
19.10.4	Förbud mot att tillfoga skada och använda viss utrustning	304
19.10.5	Skyldighet att avliva allvarligt sjuka och skadade djur.....	304
19.10.6	Bedövning vid operativa ingrepp	305
19.10.7	Bedövning vid avlivning genom avblodning.....	305
19.10.8	Kontrollmyndighetens rätt till tillträde	306
19.10.9	Övriga förslag som innebär förtydliganden eller mindre justeringar	306
19.11	Konkurrensförhållandena för företag	306
19.12	Övriga bedömningar av förslagens konsekvenser	307
20	Författningskommentar	307
20.1	Förslag till djurskyddslag	307
20.2	Förslag till lag om ändring i lagen (2009:302) om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård	352
20.3	Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	352
20.4	Förslag till lag om ändring i läkemedelslagen (2015:315)	356
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet Ny djurskyddslag (SOU 2011:75)	357

Bilaga 2	Lagförslag i betänkandet Ny djurskyddslag (SOU 2011:75)	370
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanser (SOU 2011:75).....	397
Bilaga 4	Sammanfattning av förslaget i promemorian Kontrollmyndighetens rätt till tillträde enligt djurskyddslagen (1988:534)	400
Bilaga 5	Lagförslag i promemorian Kontrollmyndighetens rätt till tillträde enligt djurskyddslagen (1988:534)	401
Bilaga 6	Förteckning över remissinstanser promemorian Kontrollmyndighetens rätt till tillträde enligt djurskyddslagen (1988:534) (dnr N2015/06662/RS)	403
Bilaga 7	Sammanfattning av förslaget i promemorian Sekretessbrytande bestämmelse för personal inom hälso- och sjukvård och socialtjänst vid vanvård av djur	404
Bilaga 8	Lagförslag i promemorian Sekretessbrytande bestämmelse för personal inom hälso- och sjukvård och socialtjänst vid vanvård av djur	405
Bilaga 9	Förteckning över remissinstanser promemorian Sekretessbrytande bestämmelse för personal inom hälso- och sjukvård och socialtjänst vid vanvård av djur (dnr N2015/07632/RS).....	407

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. djurskyddslag,
2. lag om ändring i lagen (2009:302) om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård,
3. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400),
4. lag om ändring i läkemedelslagen (2015:315).

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till djurskyddslag

Häri genom föreskrivs¹ följande.

1 kap. Inledande bestämmelser

Lagens syfte

1 § Denna lag syftar till att säkerställa ett gott djurskydd och främja en god djurvälstånd och respekt för djur.

Lagens tillämpningsområde

2 § Lagen gäller alla djur som hålls av människan och viltlevande försöksdjur.

I fråga om viltlevande försöksdjur tillämpas dock inte:

– 2 kap. 4 § och föreskrifter som har meddelats med stöd av 4 § tredje stycket, och

– 4 kap. 1 §.

Bestämmelserna i 9 kap. 4 och 6 §§ gäller också övergivna djur av tamdjursart samt förvildade djur av tamdjursart som inte ingår i en etablerad population.

Uttryck i lagen

Försöksdjur

3 § Med försöksdjur avses djur som används eller är avsedda att användas i djurförsök.

Med försöksdjur avses även djur som har använts eller har varit avsedda att användas i djurförsök och som förvaras på en anläggning eller i ett annat förvaringsutrymme för försöksdjur.

¹ Jfr rådets direktiv 98/58/EG av den 20 juli 1998 om skydd av animalieproduktionens djur, i lydelsen enligt rådets förordning (EG) nr 806/2003, rådets direktiv 1999/74/EG av den 19 juli 1999 om att fastställa miniminormer för skyddet av värphöns, i lydelsen enligt rådets direktiv 2013/64/EU, rådets direktiv 2007/43/EG av den 28 juni 2007 om fastställande av minimiregler för skydd av slaktkycklingar, rådets direktiv 2008/119/EG av den 18 december 2008 om fastställande av lägsta djurskyddskrav för kalvar i den ursprungliga lydelsen, rådets direktiv 2008/120/EG av den 18 december 2008 om fastställande av lägsta djurskyddskrav vid svinhållning i den ursprungliga lydelsen, Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/63/EU av den 22 september 2010 om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål, i den ursprungliga lydelsen.

Djurförsök

4 § Med djurförsök avses användning av djur för

1. vetenskaplig forskning,
2. sjukdomsdiagnos,
3. utveckling och framställning av läkemedel eller kemiska produkter,
4. undervisning, om användningen innebär att djuret avlivas, utsätts för operativt ingrepp, injektion eller blodavtapning eller om djuret orsakas eller riskerar att orsakas lidande, och
5. andra jämförliga ändamål.

Med djurförsök enligt denna lag avses också

- framställning av djur med förändrad arvs massa, om gentekniska, kemiska eller andra liknande metoder används, och
- bevarande genom avel av en stam av djur med förändrad arvs massa med bibehållande av djurens genetiska egenskaper i de fall där djur kan orsakas lidande.

EU-bestämmelser som lagen kompletterar

5 § Lagen kompletterar sådana bestämmelser i EU-förordningar (EU-bestämmelser) som faller inom lagens tillämpningsområde. Regeringen ska i Svensk författningssamling tillkänna vilka grundförordningar som avses.

I fråga om EU-bestämmelser som faller inom flera lagars tillämpningsområde tillkännager regeringen på samma sätt som i första stycket vilka bestämmelser som denna lag kompletterar.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter som behövs som komplettering av EU-bestämmelserna.

2 kap. Allmänna bestämmelser om hur djur ska hanteras, hållas och skötas

Grundläggande djurskydds krav

1 § Djur ska behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom.

Djur som används i djurförsök ska inte anses vara utsatta för onödigt lidande eller sjukdom vid användningen om denna har godkänts av en djurförsöksetisk nämnd.

Naturligt beteende

2 § Djur ska hållas och skötas i en god djurmiljö och på ett sådant sätt att

1. deras välfärd främjas,
2. de kan utföra sådana beteenden som de är starkt motiverade för och som är viktiga för deras välbefinnande (naturligt beteende), och
3. beteendestörningar förebyggs.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om krav på eller förbud mot viss djurhållning för att tillgodose kraven enligt första stycket.

Kompetenskrav

3 § Den som håller djur eller på annat sätt tar hand om djur ska ha tillräcklig kompetens för att tillgodose djurets behov.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om krav på särskild kompetens eller utbildning vid viss djurhållning.

Krav på tillsyn, foder och vatten

4 § Djur ska ges tillräcklig tillsyn.

Djur ska ges tillräckligt med foder och vatten som är av god kvalitet. Foder, vatten och utfodringsrutiner ska anpassas efter djurets behov.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om krav på tillsyn, utfodring och vattning av djur.

Bindning och fixering av djur

5 § Ett djur får bindas endast om det görs på ett sätt som inte är plågsamt för djuret samt under förutsättning att djuret får behövlig rörelsefrihet och vila och tillräckligt skydd mot väder och vind.

Ett djur får fixeras eller på annat liknande sätt få sin rörelsefrihet begränsad endast om det sker tillfälligt och om det är nödvändigt

1. av veterinärmedicinska skäl eller djurskyddsskäl,
2. med hänsyn till säkerheten för den som hanterar djuret, eller
3. av liknande berättigade skäl.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om under vilka förutsättningar djurs rörelsefrihet får begränsas.

Stall och andra förvaringsutrymmen

6 § Stall och andra förvaringsutrymmen för djur samt hägn ska ge samtliga djur tillräckligt skydd. De ska även ge djuren utrymme att kunna röra sig obehindrat och att kunna vila på ett för djuren lämpligt sätt.

Stall och andra förvaringsutrymmen för djur ska hållas rena.

Klimat, ljus- och ljudförhållanden i stall och andra förvaringsutrymmen ska vara anpassade till djurens behov.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om krav på stall och andra förvaringsutrymmen för djur samt hägn.

Inredning och utrustning

7 § Inredning och utrustning i stall, andra förvaringsutrymmen för djur och inhägnader utomhus för djur får inte utformas på ett sätt som

1. medför en risk för att djuren skadas eller för att djurens hälsa försämras, eller
2. otillbörligt inskränker djurens rörelsefrihet eller annars verkar störande på dem.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om krav på inredning och utrustning i stall, andra förvaringsutrymmen för djur och inhägnader utomhus för djur.

Förbud mot att överge djur

8 § Djur av tamdjursart får inte överges.

Förbud mot att aga, skada eller överanstränga djur

9 § Djur får inte agas, tillfogas skada eller överansträngas.

Utrustning för djur som kan orsaka djuret lidande eller skada får inte användas.

Förbudet mot att tillfoga skada enligt första stycket och förbudet enligt andra stycket gäller inte åtgärder som utförs eller utrustning som används

1. av veterinärmedicinska skäl,
2. som en del av ett djurförsök som har godkänts av en djurförsöksetisk nämnd, eller
3. av liknande berättigade skäl.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om krav på hur utrustning ska vara utformad och användas för att förebygga lidande eller skada hos djur.

Förbud mot sexuell användning av djur

10 § Det är förbjudet att genomföra sexuella handlingar med djur.

Förbudet omfattar inte handlingar som utförs av veterinärmedicinska skäl eller i samband med avel eller av liknande berättigade skäl.

Förbud mot viss avel

11 § Det är förbjudet att utföra avel med sådan inriktning att den kan medföra lidande för föräldradjuret eller avkomman.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela

1. föreskrifter om förbudet enligt första stycket, och
2. föreskrifter om krav på eller förbud mot avel som kan påverka djurets naturliga beteende, normala kroppsfunktioner eller förmåga att naturligt föda fram sin avkomma.

Försäljning eller annan överlåtelse av djur

12 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om krav för eller förbud mot försäljning eller annan överlåtelse av djur.

Transport av djur

13 § Djur ska, utöver vad som framgår av artikel 3 och bilaga I i rådets förordning (EG) nr 1/2005 av den 22 december 2004 om skydd av djur under transport och därmed sammanhängande förfaranden och om ändring av direktiven 64/432/EEG och 93/119/EG och förordning (EG)

nr 1255/97, transporteras i transportmedel som är lämpliga för ändamålet och som ger varje djur skydd mot värme och kyla samt mot stötar, skavning och liknande. I den utsträckning som det behövs ska djuren hållas skilda från varandra.

Den som transporterar djur ska, utöver vad som framgår av artiklarna 3 och 6 samt bilaga I i rådets förordning (EG) nr 1/2005, ha tillsyn över djuren och vidta de åtgärder som behövs för att djuren under pålastning, transport och urlastning inte ska skadas eller orsakas lidande.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om krav för eller förbud mot transport av djur.

3 kap. Tävlning med och offentlig förevisning av djur

Tävlning med och offentlig förevisning av djur

1 § Det är förbjudet att träna djur för eller använda djur på ett sådant sätt att de utsätts för lidande vid

1. tävlingar eller prov,
2. ljud- och bildinspelningar, eller
3. föreställningar eller andra förevisningar som anordnas för allmänheten.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela

1. ytterligare föreskrifter om träning eller användning av djur som avses i första stycket 1–3, och

2. föreskrifter om undantag från förbudet mot att träna djur för eller använda djur vid prov på ett sådant sätt att de utsätts för lidande.

Förbud mot dopning

2 § Ett djur som tränas för eller deltar i en tävling eller ett prov får inte utsättas för dopning eller andra otillbörliga åtgärder som kan påverka djurets prestationsförmåga eller temperament.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om förbudet enligt första stycket.

4 kap. Vård av djur och operativa ingrepp

Djur som är skadade eller sjuka ska ha vård

1 § Ett djur som är skadat eller sjukt ska snarast ges nödvändig vård eller avlivas. Om skadan eller sjukdomen är så svår att djuret utsätts för allvarligt lidande som inte kan lindras, ska djuret avlivas. Om ett djur på annat sätt genom sitt beteende visar tecken på ohälsa, ska vård snarast ges eller andra lämpliga åtgärder snarast vidtas.

Vid behov ska vården ges av en veterinär eller av någon annan som tillhör djurhälsopersonalen enligt lagen (2009:302) om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård.

Operativa ingrepp

2 § Det är förbjudet att göra operativa ingrepp på eller ge injektioner till djur i andra fall än när det är befogat av veterinärmedicinska skäl.

Första stycket gäller inte ingrepp som görs eller injektioner som ges i en verksamhet som har godkänts av en djurförsöksetisk nämnd.

Operativa ingrepp ska göras under bedövning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela

1. ytterligare föreskrifter om operativa ingrepp på och injektioner till djur, och
2. föreskrifter om undantag från första och tredje styckena.

Veterinär eller annan djurhälsopersonal

3 § En veterinär eller någon annan som tillhör djurhälsopersonalen enligt lagen (2009:302) om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård ska anlitas, om någon av följande åtgärder behöver vidtas:

1. operativa ingrepp på eller injektioner till djur,
2. annan behandling i syfte att förebygga, påvisa, lindra eller bota sjukdom eller skada hos ett djur, om behandlingen kan orsaka lidande som inte är obetydligt, eller
3. behandling under allmän bedövning eller under lokal bedövning genom injektion.

Första stycket gäller inte brådskande åtgärder som vidtas i syfte att rädda djurets liv eller lindra dess lidande.

I en verksamhet som har godkänts av en djurförsöksetisk nämnd får injektioner ges och ingrepp och behandlingar utföras också av den som har utbildning enligt föreskrifter meddelade med stöd av 7 kap. 7 § andra stycket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från första stycket.

Bemyndigande i fråga om förbud mot hormoner

4 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om krav för eller förbud mot att ge djur hormoner eller andra ämnen för att påverka djurets egenskaper i annat syfte än att förebygga, påvisa, lindra eller bota en sjukdom eller ett sjukdomssymtom, med undantag för ämnen som omfattas av lagen (2006:805) om foder och animaliska biprodukter.

5 kap. Slakt och annan avlivning av djur

Krav när djur slaktas och avlivas

1 § När djur förs till slakt eller när de slaktas, ska de, utöver vad som framgår av artikel 3 i rådets förordning (EG) nr 1099/2009 av den 24 september 2009 om skydd av djur vid tidpunkten för avlivning, skonas från onödigt lidande och obehag. Detsamma gäller när djur avlivas i andra fall.

Ett djur som slaktas eller i annat fall avlivs genom avblodning ska, utöver vad som framgår av artikel 4.1 i rådets förordning (EG) nr 1099/2009, vara bedövat. Innan djuret är dött får inte några andra åtgärder vidtas.

Kravet enligt andra stycket första meningen gäller inte i sådana situationer som avses i artikel 1.2 och 2 d i rådets förordning (EG) nr 1099/2009 i den ursprungliga lydelsen.

Bemyndiganden i fråga om slakt och avlivning

2 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela

1. ytterligare föreskrifter om slakt och avlivning av djur, och
2. föreskrifter om undantag från kravet på bedövning i 1 § andra stycket när det gäller avlivning av försöksdjur.

6 kap. Förprovning och tillstånd

Förprovning av utrymmen

1 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om krav på att låta förpröva stall och andra förvaringsutrymmen för djur samt hägn.

Förbud att använda utrymmen för djurhållning

2 § Om en åtgärd i fråga om stall, annat förvaringsutrymme för djur eller hägn som kräver förprovning enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 1 § har vidtagits utan någon sådan provning, ska den myndighet som regeringen bestämmer besluta om förbud mot att utrymmet eller hägnet används för att hysa djur.

Något förbud ska dock inte meddelas om myndigheten finner att åtgärden kan godkännas i efterhand.

Förprovning av ny teknik

3 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om krav på att låta förpröva ny teknik inom djurhållningen.

Tillståndsplikt för viss djurhållning

4 § Tillstånd för verksamheten ska den ha som yrkesmässigt eller i större omfattning

1. håller, föder upp, upplåter eller säljer sällskapsdjur eller tar emot sällskapsdjur för förvaring eller utfodring,
2. håller, föder upp, upplåter eller säljer hästar eller tar emot hästar för förvaring eller utfodring eller använder hästar i ridskoleverksamhet, eller
3. föder upp pälsdjur.

Frågor om tillstånd prövas av den myndighet som regeringen bestämmer.

Vid tillståndsprövningen ska särskild hänsyn tas till att den sökande kan anses lämplig att bedriva verksamheten och att de anläggningar som verksamheten ska bedrivas i är lämpliga från djurskyddssynpunkt.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från första stycket.

Återkallelse av tillstånd

5 § Ett tillstånd får återkallas om kraven på lämplighet i 4 § tredje stycket inte längre uppfylls.

7 kap. Djurförsök

Grundläggande principer för djurförsök

1 § Djurförsök får utföras endast under förutsättning att

1. det syfte som avses med verksamheten inte kan uppnås med någon annan tillfredsställande metod där djur inte används,
2. så få djur som möjligt används,
3. verksamheten utformas så att djuren inte utsätts för större lidande än vad som är absolut nödvändigt, och
4. det vid verksamheten inte används andra djur än sådana som har fötts upp för ändamålet (destinationsuppfödning).

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från kravet på destinationsuppfödning.

Tillstånd för försöksdjursverksamhet

2 § Det krävs tillstånd för att få använda, föda upp, förvara eller tillhandahålla försöksdjur. Frågor om tillstånd prövas av den myndighet som regeringen bestämmer.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från kravet på tillstånd.

Prövningen av tillstånd

3 § Vid tillståndsprövningen ska särskild hänsyn tas till om den sökande kan anses lämplig att bedriva verksamheten och om de anläggningar som verksamheten ska bedrivas i är lämpliga från djurskyddssynpunkt.

Vid prövning av tillstånd för uppfödning av försöksdjur ska hänsyn också tas till behovet av sådana djur.

Uppgifter i tillståndet

4 § Tillståndet ska innehålla uppgifter om

1. den fysiska person som är innehavare av tillståndet eller, om innehavaren är en juridisk person, en ställföreträdare för denne, och
2. de personer som innehar de funktioner som anges i 7 § första stycket 1 och 2.

Återkallelse av tillstånd

5 § Ett tillstånd får återkallas om kraven på lämplighet i 3 § första stycket inte längre uppfylls.

Ansvar för verksamheten

6 § Den person som avses i 4 § 1 ska se till att verksamheten bedrivs enligt denna lag, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen samt de EU-bestämmelser som lagen kompletterar.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. uppgifter som ska utföras för att se till att verksamheten bedrivs enligt denna lag, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen samt de EU-bestämmelser som lagen kompletterar, och

2. utbildning och kompetens som ska finnas när dessa uppgifter utförs.

Den myndighet som regeringen bestämmer får också i det enskilda fallet besluta om frågor som avses i andra stycket.

Organisation av försöksdjursverksamhet

7 § Vid en verksamhet som är tillståndspliktig enligt 2 § ska det finnas

1. en eller flera föreståndare som ansvarar för att bedriva verksamheten,

2. en veterinär eller, när det är lämpligare, en annan kvalificerad expert som ger råd och anvisningar om hur verksamheten ska bedrivas och som bistår när djuren behandlas,

3. en personalstyrka som är tillräckligt stor för verksamheten och som har den utbildning och kompetens som behövs för verksamheten, och

4. ett djurskyddsorgan som ger råd till personalen i frågor om djurskydd och övervakar verksamheten från djurskyddssynpunkt.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om vilka uppgifter och vilken utbildning och kompetens som en föreståndare, en veterinär eller en expert ska ha och om vilken utbildning och kompetens personalen ska ha.

Den myndighet som regeringen bestämmer får också i det enskilda fallet besluta om frågor som avses i andra stycket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om djurskyddsorganets uppgifter och sammansättning.

Infångande av viltlevande försöksdjur

8 § Den som fångar försöksdjur som är viltlevande ska ha den utbildning och kompetens som krävs för uppgiften. Djuren ska fångas in med metoder som inte utsätter djuren för onödigt lidande.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om sådan utbildning och kompetens och sådana metoder.

Krav på etiskt godkännande

9 § Utöver tillstånd enligt 2 § ska den som ska använda djur i ett djurförsök ha ett godkännande från etisk synpunkt av en regional djurförsöksetisk nämnd, innan användningen påbörjas. Godkännandet får förenas med villkor.

En djurförsöksetisk nämnd får, vid beslut om godkännande för djurförsöket, besluta om undantag från 2 kap. 5 § andra stycket, 6 § första och tredje styckena, 7 § första stycket och 11 § första stycket samt 4 kap. 2 § tredje stycket.

Prövningen av det etiska godkännandet

10 § Vid prövningen av ett ärende enligt 9 § ska försökets betydelse vägas mot djurets lidande. Försöket ska, utifrån graden av lidande hos djuret, klassificeras i någon av kategorierna terminal, ringa svårhet, måttlig svårhet eller avsevärd svårhet.

En ansökan om djurförsök får bifallas endast om en sådan användning av djur kan anses angelägen från allmän synpunkt och förutsättningarna i 1 § första stycket 1–3 är uppfyllda.

Vid prövningen av ärendet ska det även beslutas om försöket ska utvärderas i efterhand.

Återkallelse av etiskt godkännande

11 § En djurförsöksetisk nämnd får återkalla ett godkännande enligt 9 § om djurförsöket inte utförs i enlighet med godkännandet.

Föreskrifter om etiskt godkännande

12 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. skyldighet att lämna uppgifter i samband med ansökan om att använda djur i djurförsök, och
2. undantag från kravet på att djurförsök ska godkännas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om

1. prövningen av ett ärende om godkännande av djurförsök, och
2. utvärderingen i efterhand av godkända djurförsök.

En central djurförsöksetisk nämnd

13 § Det ska finnas en central djurförsöksetisk nämnd som ska

1. pröva överklaganden enligt 11 kap. 1 § av en regional djurförsöksetisk nämnds beslut, och
2. utföra en sådan utvärdering i efterhand som avses i 10 § tredje stycket.

Den centrala nämndens sammansättning

14 § Den centrala djurförsöksetiska nämnden ska bestå av en ordförande och sex övriga ledamöter. Av de övriga ledamöterna ska fyra ha

vetenskaplig kompetens och två vara lekmän. En av lekmännen ska företräda djurskyddsintressen. Ersättare för ledamöterna får utses.

Ordföranden och den eller de som utses till ersättare för ordföranden ska vara eller ha varit ordinarie domare.

Ledamöter och ersättare ska utses av regeringen för en bestämd tid.

Den centrala nämndens beslutsföret

15 § Den centrala djurförsöksetiska nämnden är beslutsför när ordföranden och minst tre ledamöter med vetenskaplig kompetens och minst en lekman är närvarande. Ledamöterna med vetenskaplig kompetens ska alltid vara i flertal när ett ärende avgörs.

Nämnden är beslutsför med enbart ordföranden vid

1. en förberedande åtgärd,
2. en rättelse av skrivfel, räknefel eller liknande förbiseende,
3. andra beslut som inte innebär något slutligt avgörande av ett ärende,

och

4. en prövning av en fråga om avvisning eller avskrivning av ett ärende.

Ordföranden får överlämna uppgifter som avses i andra stycket till en föredragande vid nämnden.

Övriga bemyndiganden

16 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om krav för eller förbud mot uppfödning, förvaring, tillhandahållande eller användning av försöksdjur.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från lagen i fråga om djurförsök.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att den som föder upp, förvarar, tillhandahåller eller använder försöksdjur ska

1. märka djuren,
2. upprätta instruktioner för verksamheten, och
3. föra journal och lämna upplysningar om verksamheten och djuren.

8 kap. Offentlig kontroll och myndigheternas uppgifter

Behörig myndighet för offentlig kontroll

1 § Länsstyrelserna och de andra myndigheter som regeringen bestämmer (kontrollmyndigheterna) utövar offentlig kontroll av efterlevnaden av denna lag, föreskrifter och beslut som har meddelats med stöd av lagen, de EU-bestämmelser som lagen kompletterar och de beslut som har meddelats med stöd av EU-bestämmelserna.

Djurskyddsutbildad personal

2 § Kontrollmyndigheterna ska, utöver vad som framgår av de EU-bestämmelser som lagen kompletterar, ha tillgång till djurskyddsutbildad

personal i den omfattning som behövs för att myndigheten ska kunna fullgöra sina uppgifter på ett tillfredsställande sätt.

Samordning av verksamhet

3 § Den kontrollmyndighet som regeringen bestämmer samordnar övriga kontrollmyndigheters verksamhet och lämnar vid behov råd och hjälp i denna verksamhet.

Rådgivning och information

4 § Kontrollmyndigheterna ska genom rådgivning, information och på annat sätt underlätta för den enskilde att fullgöra sina skyldigheter enligt lagen, föreskrifter och beslut som har meddelats med stöd av lagen, de EU-bestämmelser som lagen kompletterar och de beslut som har meddelats med stöd av EU-bestämmelserna.

Skyldighet att beivra överträdelser

5 § Kontrollmyndigheterna ska verka för att överträdelser av lagen, föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av lagen eller av de EU-bestämmelser som lagen kompletterar beivras.

Föreskrifter om offentlig kontroll

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. den offentliga kontrollen, och
2. skyldighet för ett kontrollorgan som anlitas i den offentliga kontrollen att lämna information till den samordnande kontrollmyndighet som avses i 3 §.

Offentlig kontroll som avser andra än livsmedelsproducerande djur

7 § I Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 882/2004 av den 29 april 2004 om offentlig kontroll för att säkerställa kontrollen av efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelserna om djurhälsa och djurskydd finns bestämmelser som ska tillämpas vid offentlig kontroll av djurhållare som håller livsmedelsproducerande djur.

Regeringen får meddela föreskrifter om att förordning (EG) nr 882/2004 ska tillämpas helt eller delvis vid offentlig kontroll av andra djurhållare än dem som håller livsmedelsproducerande djur.

Avgifter för offentlig kontroll och ärenden enligt lagen

8 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet att betala avgift

1. för offentlig kontroll enligt lagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen eller de EU-bestämmelser som lagen kompletterar, och
2. i ärenden enligt lagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen eller de EU-bestämmelser som lagen kompletterar.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur de avgifter som tas ut av myndigheter och av kontrollorgan ska beräknas.

Förelägganden

9 § Utöver vad som följer av de EU-bestämmelser som lagen kompletterar får en kontrollmyndighet besluta de förelägganden som behövs för att lagen, föreskrifter och beslut som har meddelats med stöd av lagen, de EU-bestämmelser som lagen kompletterar och de beslut som har meddelats med stöd av EU-bestämmelserna ska följas.

Ett föreläggande som innebär förbud att ha hand om djur enligt 9 kap. 1 § eller ett föreläggande att inom en viss tid göra sig av med djur enligt 9 kap. 3 § får dock endast beslutas i de fall som anges där.

Förelägganden enligt första stycket eller enligt de EU-bestämmelser som lagen kompletterar får förenas med vite, dock inte i de fall som avses i 9 kap. 1 och 3 §§.

Rättelse på den enskildes bekostnad

10 § En kontrollmyndighet får besluta om rättelse på en enskilds bekostnad om han eller hon inte rättar sig efter lagen, föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av lagen, de EU-bestämmelser som lagen kompletterar eller de beslut som har meddelats med stöd av EU-bestämmelserna.

I brådskande fall får kontrollmyndigheten besluta om rättelse utan föregående föreläggande.

Rätt till upplysningar och att ta del av handlingar

11 § En kontrollmyndighet och ett kontrollorgan som anlitas i den offentliga kontrollen har i den utsträckning som behövs för kontrollen rätt att på begäran få upplysningar och ta del av handlingar.

Rätt till tillträde

12 § En kontrollmyndighet och ett kontrollorgan som anlitas i den offentliga kontrollen har i den utsträckning som behövs för kontrollen rätt att få tillträde till områden, anläggningar, byggnader, lokaler och andra utrymmen där det kan antas att djur hålls eller som berör djurhållningen, och där besiktiga djuren, göra undersökningar och ta prover.

Tillträde till bostäder får endast ske när det kan antas att djur hålls där och

1. det kan antas att djurhållningen inte uppfyller bestämmelserna i denna lag eller i föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av lagen,

2. syftet är att kontrollera att tidigare konstaterade brister i djurhållningen har åtgärdats, eller

3. syftet är att kontrollera en djurhållning som kräver tillstånd enligt denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

En kontrollmyndighet och ett kontrollorgan har även rätt att få tillträde till områden, anläggningar, byggnader, lokaler, andra utrymmen och bostäder, när det behövs för att kontrollera att beslut om djurförbud enligt 9 kap. 1 § följs.

Europeiska kommissionens rätt till tillträde

13 § Bestämmelserna i 11 och 12 §§ gäller också för Europeiska kommissionen, och för inspektörer och experter som har utsetts av Europeiska kommissionen.

Aktsamhetskrav

14 § Åtgärder enligt 11 och 12 §§ ska utföras så att minsta skada och intrång orsakas.

Skyldighet för den som är föremål för offentlig kontroll

15 § Den som är föremål för offentlig kontroll ska lämna den hjälp som behövs för att kontrollen ska kunna genomföras.

Hjälp av Polismyndigheten

16 § Polismyndigheten ska lämna den hjälp som behövs för att en kontrollmyndighet ska kunna utöva offentlig kontroll eller verkställa beslut enligt denna lag, föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av lagen, de EU-bestämmelser som lagen kompletterar eller de beslut som har meddelats med stöd av EU-bestämmelserna.

Hjälp enligt första stycket får begäras endast om

1. det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att en polismans särskilda befogenheter enligt 10 § polislagen (1984:387) behöver tillgripas, eller
2. det annars finns synnerliga skäl.

Undantag för djur som används inom Försvarsmakten

17 § Bestämmelserna i 2–6 §§, 8 § första stycket 1, 9 § tredje stycket, 10, 13 och 16 §§ tillämpas inte i fråga om djur som används inom Försvarsmakten.

Anmälan om vanvård

18 § Om den som tillhör djurhälsopersonalen enligt lagen (2009:302) om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård i sin yrkesutövning finner anledning att anta att djur inte hålls eller sköts i enlighet med denna lag, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen eller de EU-bestämmelser som lagen kompletterar, ska han eller hon anmäla detta till kontrollmyndigheten, om inte bristen är lindrig och rättas till omgående.

9 kap. Djurförbud och omhändertagande

Djurförbud

1 § Länsstyrelsen ska besluta om förbud att ha hand om djur (djurförbud) för den som

1. allvarligt har försummat tillsynen eller vården av ett djur,
2. har misshandlat ett djur,
3. inte följer ett beslut som en kontrollmyndighet har meddelat enligt 8 kap. 9 § om beslutet är av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt,
4. har varit föremål för upprepade beslut enligt 8 kap. 9 §, om ett djurförbud är befogat från djurskyddssynpunkt,
5. genom en dom som har fått laga kraft eller genom ett godkänt strafföreläggande har befunnits skyldig till djurplågeri enligt 16 kap. 13 § brottsbalken, eller
6. genom en dom som har fått laga kraft eller genom ett godkänt strafföreläggande har befunnits skyldig till brott enligt 10 kap. 1–5 §§, om ett djurförbud är befogat från djurskyddssynpunkt.

Djurförbud ska dock inte beslutas om det är sannolikt att den omständighet som annars ska leda till djurförbud inte kommer att upprepas.

Omfattning av och upphävande av djurförbud

2 § Ett djurförbud enligt 1 § får avse alla djurslag eller begränsas till ett eller flera djurslag. Ett djurförbud får också avse förbud att ha hand om fler än ett visst antal djur. Ett djurförbud får även avse andra begränsningar i rätten att ha hand om djur.

Ett djurförbud kan gälla för en viss tid eller tills vidare.

Länsstyrelsen ska upphäva djurförbudet om det inte längre behövs.

Skyldighet att avveckla djurinnehav

3 § Om den som meddelas djurförbud är ägare av eller håller djur ska länsstyrelsen samtidigt förelägga honom eller henne att inom en viss tid göra sig av med det eller de djur som omfattas av djurförbudet. Detta gäller dock inte om länsstyrelsen i enlighet med 5 eller 6 § ska besluta att omhänderta djuret eller djuren i samband med beslutet om djurförbud.

Nödavlivning i vissa fall

4 § Om ett djur påträffas så svårt sjukt eller skadat att det bör avlivas omedelbart, får det avlivas av en veterinär eller polisman, även om djurägaren inte kan kontaktas. I brådskande fall får även någon annan genast avliva djuret.

Den som har avlivat djuret ska informera ägaren eller någon annan som är ansvarig för djuret om detta. Om det inte är möjligt, ska länsstyrelsen underrättas.

Omhändertagande av djur

5 § Länsstyrelsen ska besluta att ett djur ska omhändertas om

1. djuret otillbörligt utsätts för lidande och detta inte rättas till efter tillsägelse av kontrollmyndigheten,
 2. ett beslut som har meddelats enligt 8 kap. 9 § inte följs och beslutet är av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt, eller
 3. ett beslut om djurförbud enligt 1 § eller ett beslut om avveckling av djurinnehav enligt 3 § inte följs.
- Länsstyrelsen ska ansvara för att omhändertagandet verkställs.

Omedelbart omhändertagande av djur

6 § Länsstyrelsen eller Polismyndigheten ska, trots 5 § första stycket 1, besluta att omedelbart omhänderta ett djur om det är utsatt för lidande och om

1. det bedöms vara utsiktslöst att lidandet för djuret blir avhjälp,
2. ägaren till djuret är okänd eller inte kan nås, eller
3. det i övrigt bedöms vara absolut nödvändigt från djurskyddssynpunkt.

Även om förutsättningarna enligt första stycket inte är uppfyllda, får Polismyndigheten besluta att omedelbart omhänderta djur som hålls i strid med ett beslut om djurförbud.

Om ett beslut om omedelbart omhändertagande har meddelats av Polismyndigheten, ska myndigheten skyndsamt informera länsstyrelsen om beslutet. Länsstyrelsen ska skyndsamt pröva om beslutet ska fortsätta att gälla.

Den beslutande myndigheten ska ansvara för att omhändertagandet verkställs. Om länsstyrelsen beslutar att Polismyndighetens beslut om omhändertagande ska fortsätta att gälla, ska länsstyrelsen skyndsamt ta över ansvaret för att beslutet verkställs.

Förfogande över omhändertagna djur

7 § Beslut om omhändertagande eller omedelbart omhändertagande av ett djur omfattar också avkomma som det omhändertagna djuret föder under omhändertagandet. Sedan ett djur har omhändertagits enligt 5 eller 6 § får ägaren inte förfoga över djuret eller dess avkomma utan tillstånd av länsstyrelsen.

Hantering av omhändertagna djur

8 § Vid omhändertagande av djur ska länsstyrelsen snarast besluta om att djuret ska säljas, överlätas på annat sätt eller avlivas. Om det inte går att verkställa ett beslut om att ett omhändertaget djur ska säljas eller överlätas, får länsstyrelsen i stället besluta att djuret ska avlivas.

Länsstyrelsen ska ansvara för att beslut enligt första stycket verkställs.

Kostnadsansvar för omhändertagna djur

9 § Länsstyrelsen och Polismyndigheten får betala ut förskott av allmänna medel för kostnader som uppkommer på grund av åtgärder enligt 5 eller 6 §. Kostnaden för sådana åtgärder ska slutligt betalas av den som åtgärden har riktats mot, om det inte finns särskilda skäl för annat.

Om ett omhändertaget djur har sålts, och om kostnaden enligt första stycket slutligt ska betalas av ägaren, får länsstyrelsen och Polismyndigheten ta ut kostnaden ur köpesumman. Köpesumman ska i första hand täcka länsstyrelsens kostnader.

10 kap. Straff och andra sanktioner

Brott mot denna lag och föreskrifter om bedövning

1 § Till böter eller fängelse i högst två år döms den som med uppsåt eller av oaksamhet

1. bryter mot

– 2 kap. 4 § första och andra styckena, 2 kap. 5 § första och andra styckena, 2 kap. 6 § första–tredje styckena, 2 kap. 7 § första stycket, 2 kap. 8 §, 2 kap. 9 § första och andra styckena, 2 kap. 11 § första stycket eller 2 kap. 13 § första och andra styckena,

– 3 kap. 1 § första stycket eller 2 § första stycket,

– 4 kap. 1 §, 2 § första och tredje styckena eller 3 § första stycket,

– 5 kap. 1 § första och andra styckena eller föreskrifter om bedövning som regeringen har meddelat med stöd av 5 kap. 2 § 1,

– 6 kap. 4 § första stycket,

– 7 kap. 1 § första stycket, 2 § första stycket, 9 § första stycket, eller

2. inte följer ett beslut om djurförbud enligt 9 kap. 1 § eller ett föreläggande om skyldighet att avveckla djurinnehav enligt 9 kap. 3 §.

Om brottet har begåtts med uppsåt och avsett en förpliktelse av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt är straffet fängelse i högst två år.

Brott mot förbudet att genomföra sexuella handlingar med djur

2 § Till böter eller fängelse i högst två år döms den som bryter mot förbudet i 2 kap. 10 § första stycket att genomföra sexuella handlingar med djur.

Brott mot vissa EU-bestämmelser om transport och avlivning av djur

3 § Till böter eller fängelse i högst två år döms den som med uppsåt eller av oaksamhet

1. transporterar djur i strid med artikel 6.3 och de tekniska föreskrifter som anges i bilaga I till rådets förordning (EG) nr 1/2005 av den 22 december 2004 om skydd av djur under transport och därmed sammanhängande förfaranden och om ändring av direktiven 64/432/EEG och 93/119/EG och förordning (EG) nr 1255/97,

2. i egenskap av djurhållare på avsändningsorten, omlastningsplatsen eller bestämmelseorten i strid med artikel 8.1 inte ser till att de tekniska föreskrifter som anges i kapitel I och i kapitel III avsnitt 1 i bilaga I till rådets förordning (EG) nr 1/2005 uppfylls i fråga om de djur som transporteras,

3. svarar för driften av en uppsamlingscentral och inte i enlighet med artikel 9.1 ser till att djuren behandlas i enlighet med de tekniska

föreskrifter som anges i kapitel I och i kapitel III avsnitt 1 i bilaga I till rådets förordning (EG) nr 1/2005,

4. avlivar djur på annat sätt än efter bedövning i enlighet med de metoder och de särskilda krav för tillämpningen av dessa metoder som anges i artikel 4.1 och i bilaga I till rådets förordning (EG) nr 1099/2009 av den 24 september 2009 om skydd av djur vid tidpunkten för avlivning,

5. i strid med artikel 4.1 i rådets förordning (EG) nr 1099/2009, avlivar djur så att djuret efter bedövning återfår medvetande eller känsel innan det dör,

6. i strid med artikel 9.3 i rådets förordning (EG) nr 1099/2009 medverkar till att ett djur placeras i fixeringsanordningen, eller i en anordning där huvudet fixeras, innan den person som ansvarar för bedövning eller avblodning är beredd att bedöva eller avbloda det så fort som möjligt,

7. inte i enlighet med artikel 15.1 ser till att driftsbestämmelserna för slakterier i bilaga III till rådets förordning (EG) nr 1099/2009 följs,

8. inte följer vad som enligt artikel 15.2 i rådets förordning (EG) nr 1099/2009, gäller för fixering av djur vid avlivning, eller

9. använder någon av de fixeringsmetoder som är förbjudna enligt artikel 15.3 i rådets förordning (EG) nr 1099/2009.

Om brottet har begåtts med uppsåt och avsett en förpliktelse av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt är straffet fängelse i högst två år.

Brott mot övriga EU-bestämmelser som lagen kompletterar

4 § Till böter döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet i annat fall än enligt 3 § bryter mot skyldigheter, krav eller förbud som finns i de EU-bestämmelser som lagen kompletterar. Detta gäller inte om överträdelsen avser bestämmelser om myndighetsutövning.

Brott mot föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen

5 § Till böter döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet bryter mot föreskrifter som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, en myndighet har meddelat med stöd av

– 2 kap. 2 § andra stycket, 2 kap. 4 § tredje stycket, 2 kap. 5 § tredje stycket, 2 kap. 6 § fjärde stycket, 2 kap. 7 § andra stycket, 2 kap. 9 § fjärde stycket, 2 kap. 11 § andra stycket, 2 kap. 12 § eller 2 kap. 13 § tredje stycket,

– 3 kap. 1 § andra stycket 1 och 2 § andra stycket,

– 4 kap. 2 § fjärde stycket 1 eller 4 §,

– 5 kap. 2 § 1 i annat fall än som sägs i 1 §,

– 6 kap. 3 §,

– 7 kap. 8 § andra stycket eller 16 § första och tredje stycket.

Ringa gärningar

6 § Om gärningar som avses i 1, 3–4 och 5 §§ är att anse som ringa ska det inte dömas till ansvar. En gärning är att anse som ringa om den framstår som obetydlig med hänsyn till det intresse som straffbestämmelsen är avsedd att skydda.

Bestämmelsernas förhållande till vite

7 § Om ett vite har dömts ut ska det inte dömas till ansvar för samma gärning.

Bestämmelsernas förhållande till brottsbalken

8 § Till ansvar enligt 1–5 §§ döms det inte om gärningen är belagd med samma eller strängare straff i brottsbalken.

Avgift om en förprovning inte har skett

9 § Regeringen får meddela föreskrifter om att en avgift ska betalas av den som inte låter förpröva stall, andra förvaringsutrymmen för djur eller hägn enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 6 kap. 1 §.

Avgiftens storlek ska framgå av regeringens föreskrifter. Avgiften ska uppgå till minst 10 000 kronor och högst 40 000 kronor. När regeringen meddelar föreskrifter om avgiftens storlek ska hänsyn tas till förprovningens komplexitet och omfattning.

11 kap. Överklagande

Överklagande av beslut i ärenden om etiskt godkännande

1 § En regional djurförsöksetisk nämnds beslut i ett ärende om godkännande av användning av djur i djurförsök och om återkallelse av ett sådant godkännande får överklagas till den centrala djurförsöksetiska nämnd som anges i 7 kap. 13 §.

Den centrala djurförsöksetiska nämndens beslut får inte överklagas.

Överklagande av andra beslut

2 § Andra beslut enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Beslut som avser Försvarmakten överklagas dock till regeringen.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Motpart vid överklagande av beslut av officiell veterinär

3 § Om ett beslut som har meddelats av en officiell veterinär som har förordnats enligt lagen (2009:1254) om officiella veterinärer överklagas ska den myndighet som har förordnat den officiella veterinären föra det allmännas talan i allmän förvaltningsdomstol.

Föreskrifter om omedelbar verkställighet

4 § Regeringen får meddela föreskrifter om i vilka fall ett beslut enligt denna lag, enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen eller enligt de EU-bestämmelser som lagen kompletterar ska gälla omedelbart även om det överklagas.

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2019.
2. Genom lagen upphävs djurskyddslagen (1988:534).
3. Förelägganden, förbud och andra beslut som har meddelats enligt den upphävda lagen gäller fortfarande.
4. Djurförbud enligt 9 kap. 1 § får, i de fall förhållandena som ligger till grund för beslutet har inträffat före ikraftträdandet, beslutas endast om förutsättningarna för djurförbud enligt den upphävda lagen är uppfyllda.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2009:302) om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 3 § lagen (2009:302) om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

3 §

Med djurens hälso- och sjukvård avses i denna lag åtgärder som vidtas för att medicinskt förebygga, påvisa, lindra eller bota sjukdom, skada eller därmed jämförligt tillstånd hos djur.

Med djurens hälso- och sjukvård jämställs även utförande av operativa ingrepp på eller givande av injektioner till djur i andra syften än de som följer av första stycket.

Djurförsök enligt 1 c § djurskyddslagen (1988:534) omfattas inte av begreppet

Djurförsök enligt 1 kap. 4 § djurskyddslagen (2018:000) omfattas inte av begreppet.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2019.

2.3 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att det i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska införas sex nya paragrafer, 10 kap. 20 a §, 32 kap. 10 a, 10 b och 10 c §§, 35 kap. 20 a och 20 b §§, och närmast före 10 kap. 20 a §, 32 kap. 10 a, 10 b och 10 c §§, och 35 kap. 20 a § och 20 b § nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.

Ingripande av djurskyddsskäl

20 a §

Sekretessen enligt 25 kap. 1 § och 26 kap. 1 § hindrar inte att en uppgift om ett djur som är nödvändig för ett ingripande av en kontrollmyndighet för djurskydd eller Polismyndigheten lämnas till dessa myndigheter om personal inom hälso- och sjukvården eller socialtjänsten påträffar ett djur som

1. tydligt utsätts för vanvård eller misshandel, eller

2. uppenbart uppvisar symtom på sjukdom eller är allvarligt skadat.

En uppgift enligt första stycket får endast lämnas om det bedöms att bristen inte kan åtgärdas i samråd med den som håller djuret.

32 kap.

Kontrollmyndighet för djurskydd

Uppgift från hälso- och sjukvården och socialtjänsten

10 a §

Sekretess gäller hos en kontrollmyndighet för djurskydd för uppgift om en enskilds personliga förhållanden som av djurskyddsskäl har lämnats av

personal inom hälso- och sjukvården eller socialtjänsten, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

För uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Sekretessbrytande bestämmelse

10 b §

Sekretessen enligt 10 a § hindrar inte att en sådan uppgift lämnas till en annan kontrollmyndighet för djurskydd.

Överföring av sekretess

10 c §

Om en kontrollmyndighet för djurskydd får en uppgift som är sekretessreglerad i 10 a § eller 35 kap. 20 a § från en annan kontrollmyndighet för djurskydd eller från Polismyndigheten, blir 10 a § tillämplig på uppgiften hos den mottagande myndigheten.

35 kap.

Djurskydd

Uppgift lämnad av hälso- och sjukvården eller socialtjänsten

20 a §

Sekretess gäller hos Polismyndigheten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden som av djurskyddsskäl har lämnats av personal inom hälso- och sjukvården eller socialtjänsten, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

För uppgift i allmän handling

gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Sekretessbrytande bestämmelse

20 b §

Sekretessen enligt 20 a § hindrar inte att en sådan uppgift lämnas till en kontrollmyndighet för djurskydd.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2019.

2.4 Förslag till lag om ändring i läkemedelslagen (2015:315)

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 1 § läkemedelslagen (2015:315) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

1 §

En klinisk läkemedelsprövning får utföras för att utreda i vad mån ett läkemedel är ändamålsenligt. Den kliniska läkemedelsprövningen får utföras i samband med sjukdomsbehandling eller utan sådant samband. En klinisk läkemedelsprövning får utföras på människor endast av en legitimerad läkare eller en legitimerad tandläkare och på djur endast av en legitimerad veterinär. Den som utför prövningen ska ha tillräcklig kompetens på det område som prövningen avser.

En klinisk läkemedelsprövning får utföras för att utreda i vad mån ett läkemedel är ändamålsenligt. Den kliniska läkemedelsprövningen får utföras i samband med sjukdomsbehandling eller utan sådant samband. En klinisk läkemedelsprövning får utföras på människor endast av en legitimerad läkare eller en legitimerad tandläkare och på djur endast av en legitimerad veterinär. Den som utför prövningen ska ha tillräcklig kompetens på det område som prövningen avser.

För klinisk läkemedelsprövning på människor finns även bestämmelser i lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor. För klinisk läkemedelsprövning på djur finns bestämmelser i djurskyddslagen (1988:534).

För klinisk läkemedelsprövning på människor finns även bestämmelser i lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor. För klinisk läkemedelsprövning på djur finns bestämmelser i djurskyddslagen (2018:000).

Denna lag träder i kraft den 1 april 2019.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade den 4 juni 2009 (dir. 2009:57) att ge en särskild utredare i uppdrag att göra en bred översyn över den samlade djurskyddslagstiftningens utformning och innehåll, att lämna förslag till en ny djurskyddslag och förordning samt att ge exempel på hur andra föreskrifter på området kan utformas. Utredaren fick också i uppdrag att ägna särskild uppmärksamhet åt vissa problem på djurskyddsområdet, bl.a. vilka åtgärder som kan vidtas för att komma till rätta med övergivna och förvildade djur och användning av djur för sexuella ändamål, hur dagens bestämmelse om naturligt beteende kan förtydligas samt undersöka vilka åtgärder som behövs för att vända utvecklingen inom aveln i en ur djurhälso- och djurskyddsperspektiv mer positiv riktning.

Utredaren redovisade sitt betänkande Ny djurskyddslag (SOU 2011:75) i november 2011. En sammanfattning av betänkandets förslag finns i *bilaga 1*. Betänkandets lagförslag finns i *bilaga 2*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig hos Näringsdepartementet (dnr N2015/00090/DL).

Regeringen behandlade i propositionen Ändringar i djurskyddslagen (prop. 2013/14:41) frågan om användning av djur för sexuella ändamål. I propositionen behandlades även utredningens förslag om definitionen av djurförsök liksom förslaget om att beslut om verksamhetstillstånd inom försöksdjursområdet och godkännande av anläggningar för försöksdjur bör flyttas från Jordbruksverket till länsstyrelsen.

Regeringen behandlade i propositionen En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet (prop. 2016/17:104) utredningens förslag om reglering av kontrollprogram på djurskyddsområdet och bedömningarna rörande införandet av ett vetenskapligt råd och en översyn av Jordbruksverkets föreskrifter i syfte att sänka detaljeringsgraden där så är möjligt.

I detta lagstiftningsärende behandlar regeringen utredningens förslag i övriga delar.

Inom Näringsdepartementet har också en kompletterande promemoria med förslag till en ny bestämmelse om rätt till tillträde för kontrollmyndigheter tagits fram. En sammanfattning av promemorians förslag finns i *bilaga 4*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 5*. Promemorian har remissbehandlats och en förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 6*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig hos Näringsdepartementet (dnr N2015/06662/RS). Promemorians förslag behandlas i avsnitt 13.7.

Slutligen har utredningens förslag till en sekretessbrytande bestämmelse för personal inom hälso- och sjukvården eller socialtjänsten som uppmärksammar djurskyddsproblem utretts vidare inom Näringsdepartementet. En promemoria med delvis ändrade lagförslag har tagits fram. En sammanfattning av promemorians förslag finns i *bilaga 7*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 8*. Promemorian har

remissbehandlats och en förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 9*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig hos Näringsdepartementet (dnr N2015/07632/RS). Promemorians förslag behandlas i avsnitt 18.2.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att regeringen så snart som möjligt bör återkomma till riksdagen med ett förslag till en sekretessbrytande bestämmelse i offentlighets- och sekretesslagen så att hälso- och sjukvårdspersonal samt socialtjänsten får lämna uppgifter vidare om djurskyddsproblem till den berörda kontrollmyndigheten (bet. 2016/17:KU15 punkt 3, rskr. 2016/17:243). Även tillkännagivandet behandlas i avsnitt 18.2.

4 Nuvarande förhållanden

4.1 EU-bestämmelser på djurskyddsområdet

4.1.1 Djurskyddsarbetet inom EU

En grundläggande bestämmelse beträffande djurskydd finns i artikel 13 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). Bestämmelsen har följande lydelse.

Vid utformning och genomförande av unionens politik i fråga om jordbruk, fiskeri, transport, inre marknad, forskning och teknisk utveckling samt rymden ska unionen och medlemsstaterna fullt ut ta hänsyn till välfärd för djuren som kännande varelser, samtidigt som unionen och medlemsstaterna ska respektera medlemsstaternas lagar och andra författningar samt sedvänjor särskilt i fråga om religiösa riter, kulturella traditioner och regionalt arv.

De EU-rättsliga djurskyddsreglerna avser, med ett fåtal undantag, jordbruksområdet och de livsmedelsproducerande djuren. Andra djurslag, t.ex. sällskapsdjur, omfattas inte av några särskilda EU-rättsliga bestämmelser om djurskydd. EU-rätten har alltså endast en partiell inverkan på det område som den svenska djurskyddslagen omfattar.

Syftet med EU:s djurskyddslagstiftning är dubbelt. Reglerna föranleds dels av intresset att skapa harmoniserade regler för att underlätta handeln mellan medlemsstaterna, dels av intresset att förbättra djurskyddet i samband med avel, uppfödning och hållning av djur, transport och slakt. I början av 2006 antog EU-kommissionen en femårig handlingsplan för djurskydd och djurs välbefinnande för perioden 2006–2010. Handlingsplanens mål var bl.a. fortsatt höga krav på djurhållning inom EU och internationellt samt en förbättrad samordning av befintliga resurser på området.

Handlingsplanen följdes 2012 av kommissionens strategi för djurskydd och djurs välbefinnande för perioden 2012–2015 som grundade sig på erfarenheterna från den tidigare handlingsplanen. Kommissionen

bedömde bl.a. att det finns betydande problem med efterlevnaden av gällande regler och att den sektorsspecifika lagstiftningen inte räcker för att uppnå den önskade djurskyddsnivån inom EU. Kommissionen listade i strategin fyra faktorer som bedöms vara särskilt betydelsefulla för den aktuella djurskyddsnivån inom EU:

- att medlemsstaternas tillsyn av EU-lagstiftningen fortfarande är bristfällig på flera områden
- att konsumenterna saknar relevant information om djurskydd
- att många berörda parter saknar tillräckliga kunskaper om djurskydd
- att det finns ett behov av att förenkla och utveckla tydliga principer för djurskydd.

I strategin ingår därför att överväga behovet av ett reviderat EU-regelverk som bygger på en helhetssyn och som omfattar alla djur som hålls inom ramen för en näringsverksamhet. I övervägandet ska även bedömas om det är genomförbart och lämpligt att införa vetenskapligt baserade djurskyddsindikatorer. Vidare ingår att överväga åtgärder för att öka tydligheten och relevansen när det gäller information om djurskydd till konsumenter, inrättandet av ett europeiskt nätverk av referenscentrum och införandet av gemensamma kompetenskrav för personal som hanterar djur.

Vidare föreslog kommissionen även att det utvecklas verktyg, bl.a. genomförandeplaner, för att öka medlemsstaternas efterlevnad av reglerna. I strategin aviserades även en rad rapporter, studier och andra åtgärder som kommissionen skulle vidta t.o.m. 2015, bl.a. beträffande välbefinnandet hos odlad fisk, om bedövning vid slakt kan utgöra en del i informationen till konsument, samt om utarbetandet av särskilda riktlinjer eller genomförandebestämmelser för enskilda EU-rättsakter.

Det är för närvarande oklart om strategin kommer att efterträdas av en ny efter det att den tidigare löpte ut vid årsskiftet 2015/16.

Kommissionen fattade den 24 januari 2017 ett beslut (2017/C31/12) om att inrätta en plattform för djurskydd. Plattformens uppgift är, enligt beslutet, att bl.a. arbeta för ett bättre genomförande och tillämpning av EU:s regelverk. Plattformen ska möjliggöra för berörda parter att utbyta erfarenheter och bästa praxis och stimulera till frivilliga affärsåtaganden för att stärka djurskyddet och för att främja EU:s djurskyddsstandard globalt. Plattformen hade sitt första möte i juni 2017.

4.1.2 EU-direktiv som gäller flera djurslag

Rådets direktiv 98/58/EG av den 20 juli 1998 om skydd av animalieproduktionens djur är ett minimidirektiv som tillämpas på djur inom animalieproduktionen inklusive fisk, reptiler och amfibier som föds upp eller hålls för produktion av livsmedel, ull, skinn eller päls eller för annan typ av animalieproduktion. Medlemsstaterna ska fastställa bestämmelser så att dessa djur inte utsätts för onödigt smärta, onödigt lidande eller onödigt skada. I enlighet med de erfarenheter som görs och utifrån aktuella vetenskapliga rön ställs i direktivet villkor bl.a. på färdigheter och kunskaper hos personal, att djuren som huvudregel ska inspekteras minst en gång per dag och krav på dokumentation av

medicinsk behandling. Vidare ställs krav på att djur ska ha viss rörelsefrihet. Det ställs även vissa krav på byggnader och utrustning samt krav på att djur ska ha tillgång till foder och vatten av viss kvalitet och i tillräcklig mängd.

Rådets direktiv 1999/22/EG av den 29 mars 1999 om hållande av vilda djur i djurparker syftar till att skydda vilda djurarter och att bevara den biologiska mångfalden genom att föreskriva att medlemsstaterna ska anta bestämmelser rörande tillstånd till och tillsyn över djurparker inom EU samt därigenom stärka djurparkernas roll när det gäller att bevara den biologiska mångfalden. Direktivet innehåller även vissa bestämmelser av betydelse för djurskyddet. Enligt direktivet ska djurhållning ske under förhållanden som är ägnade att uppfylla de enskilda arternas biologiska behov och behov av bevarande, bl.a. genom att djurens livsmiljöer berikas på ett artspecifikt sätt och att en hög djurskötselstandard upprätthålls.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/63/EU av den 22 september 2010 om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål började tillämpas den 1 januari 2013. Det nya direktivet syftar till att utjämna skillnader mellan medlemsstaternas lagstiftning samtidigt som skyddet för försöksdjur ska stärkas. Direktivet präglas av den s.k. 3R-principen (från engelskans replace, reduce och refine) enligt vilken djurförsöken så långt som det är möjligt ska ersättas, begränsas och förfinas. Medlemsstaterna har möjlighet att behålla bestämmelser som syftar till ett mer långtgående skydd av djur och som gällde den 9 november 2010 men kan inte anta nya längre gående bestämmelser. Se vidare avsnitt 6.2, 6.3 och 6.4 samt avsnitt 12.

4.1.3 EU-direktiv för specifika djurslag

Vid sidan av de mer generella rättsakterna finns regler för specifika djurslag och speciella omständigheter. Samtliga dessa direktiv är s.k. minimidirektiv. Medlemsländerna kan alltså i vissa fall ha strängare regler under förutsättning att dessa är förenliga med EU-fördragets allmänna principer om t.ex. fri rörlighet för varor.

Rådets direktiv 2008/120/EG av den 18 december 2008 om fastställande av lägsta djurskyddskrav vid svinhållning reglerar former för hållande av svin, bl.a. i fråga om utformning av och maximal ljudnivå i svinstall samt tillgång till foder, vatten och strö. Vissa ingrepp som rutinemässig kupering av svansar och klippning av tänder är förbjudna. Vidare regleras att kastrering av galtar som är äldre än sju dagar endast får utföras under bedövning och med långtidsverkande smärtlindring. I Sverige finns dock sedan den 1 januari 2016 t.ex. ett krav på bedövning vid all kirurgisk kastrering av svin och det finns även andra regler som ställer högre krav på den svenska djurhållningen än vad EU:s djurslagsspecifika direktiv föreskriver.

I rådets direktiv 1999/74/EG av den 19 juli 1999 om att fastställa miniminormer för skyddet av värphöns regleras bl.a. olika former för hållning av värphöns. Bland annat anges i direktivet vissa krav på ytmått för värphöns som hålls i inredda burar samt ett förbud mot oinredda burar som gäller fr.o.m. den 1 januari 2012. I fråga om frigående

värphöns så finns det bl.a. regler om maximalt antal djur per fodertråg och värprede. Vidare finns bestämmelser om belysning, bullernivå och tillsyn samt ett förbud mot all form av stympling av djuren. Medlemsstaterna får dock ge tillstånd till näbbtrimning för att förhindra fjäderplockning eller kannibalism. Näbbtrimning utförs i mycket stor utsträckning i andra medlemsstater men är förbjudet i Sverige.

Rådets direktiv 2007/43/EG av den 28 juni 2007 om fastställande av minimiregler för skydd av slaktkycklingar reglerar bl.a. den maximala belägningsgraden, dvs. hur många kycklingar som får hållas per kvadratmeter mätt i kilogram per kvadratmeter. Om anläggningen uppfyller vissa krav i djurmiljön får djurhållaren ha en högre belägningsgrad. Vidare föreskrivs bl.a. att den som har hand om djuren ska ha utbildning och att djuren ska ha tillräcklig tillgång till foder, vatten och en torr ströbädd.

Rådets direktiv 2008/119/EG av den 18 december 2008 om fastställande av lägsta djurskyddskrav för kalvar anger bl.a. hur utrymmen för hållning av kalvar ska vara utformade och hur boxar ska vara konstruerade för att kalvar ska kunna ha naturlig kontakt med varandra. Enskilda boxar för kalvar får som huvudregel endast användas till dess att kalvarna har uppnått åtta veckors ålder. Vidare innehåller direktivet bestämmelser om bl.a. tillgång till foder, vatten och ljus. Utöver detta direktiv och rådets direktiv 98/58/EG om skydd av animalieproduktionens djur, finns för närvarande inte några speciella EU-bestämmelser för mjölkkor eller andra nötkreatur.

4.1.4 EU-förordningar på djurskyddsområdet

EU har på vissa områden antagit förordningar som kompletteras av den svenska djurskyddslagen. Dessa framgår av regeringens tillkännagivande (2013:419) av de EU-bestämmelser som kompletteras av djurskyddslagen (1988:534).

I de fall som det finns förordningar antagna anses dessa områden i allmänhet vara fullharmoniserade. I vissa fall kan det dock finnas element av minimibestämmelser även i förordningar, vilket innebär att medlemsstaterna i viss mån är fria att ha strängare bestämmelser.

I Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 882/2004 av den 29 april 2004 om offentlig kontroll för att säkerställa kontrollen av efterlevnaden av foder- och livsmedelstiftningen samt bestämmelserna om djurhälsa och djurskydd finns det regler om den offentliga kontroll som medlemsstaterna ska ha för att säkerställa att de regler som EU har ställt upp inom områdena foder, livsmedel, djurskydd och djurhälsa följs. Förordningen innehåller grundläggande bestämmelser om hur den offentliga kontrollen av bl.a. djurskyddet ska organiseras och genomföras. Särskilda bestämmelser om den djurskyddskontroll som ska göras på slakterier finns i förordningen. Medlemsstaterna är skyldiga att se till att offentlig kontroll genomförs regelbundet och så ofta som det är lämpligt för att uppnå målen i förordningen. Kontrollerna ska vara riskbaserade och de ska vara opartiska, enhetliga och av god kvalitet. Kontrollpersonalen ska bl.a. ha lämplig utbildning för att kunna utföra sina uppgifter och kontrollen på

ett enhetligt sätt. Europaparlamentet och rådet har den 15 mars 2017 antagit en ny förordning om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet på bl.a. djurskyddsområdet (Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 999/2001, (EG) nr 396/2005, (EG) nr 1069/2009, (EG) nr 1107/2009, (EU) nr 1151/2012, (EU) nr 652/2014, (EU) 2016/429 och (EU) 2016/2031, rådets förordningar (EG) nr 1/2005 och (EG) nr 1099/2009 och rådets direktiv 98/58/EG, 1999/74/EG, 2007/43/EG, 2008/119/EG och 2008/120/EG och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 854/2004 och (EG) nr 882/2004, rådets direktiv 89/608/EEG, 89/662/EEG, 90/425/EEG, 91/496/EEG, 96/23/EG, 96/93/EG och 97/78/EG samt rådets beslut 92/438/EEG [förordningen om offentlig kontroll]) som fr.o.m. den 14 december 2019 kommer att ersätta förordning 882/2004.

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 853/2004 av den 29 april 2004 om fastställande av särskilda hygienregler för livsmedel av animaliskt ursprung och Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 854/2004 av den 29 april 2004 om fastställande av särskilda bestämmelser för genomförandet av offentlig kontroll av produkter av animaliskt ursprung avsedda att användas som livsmedel innehåller också vissa djurskyddsregler samt regler om kontroll av bl.a. djurskyddsregler i samband med slakt.

Rådets förordning (EG) nr 1/2005 av den 22 december 2004 om skydd av djur under transport och därmed sammanhängande förfaranden och om ändring av direktiven 64/432/EEG och 93/119/EG och förordning (EG) nr 1255/97 omfattar bl.a. krav på minsta utrymme för djur, tidsintervaller för vattning, utfodring och vila under transporten samt krav på transporters maximala längd. Förordningen täcker transporter på väg, järnväg, till sjöss och i luften. Medlemsländerna får ha strängare regler för transporter som endast äger rum inom det egna territoriet eller under sjötransporter från det egna territoriet. Förordningen gäller dock inte för transporter som saknar samband med en ekonomisk verksamhet eller för transporter som på veterinärs inrådan företas direkt till eller från en veterinärmottagning eller en klinik. Se vidare avsnitt 7.16.

Sedan den 1 januari 2013 tillämpas rådets förordning (EG) nr 1099/2009 av den 24 september 2009 om skydd av djur vid tidpunkten för avlivning. Förordningen syftar till att förbättra skyddet av djur vid tidpunkten för slakt eller avlivning genom inrättandet av standardrutiner för att garantera att djur förskonas från smärta, plåga eller lidande som kan undvikas. Förordningen innehåller krav på att djur avlivas endast efter att ha bedövats med särskilt föreskrivna metoder, utbildning av personal, användning av nya material etc. Medlemsstaterna får behålla vissa strängare regler som fanns när förordningen trädde i kraft. Se vidare avsnitt 10.1.

4.2 Nationella djurskyddsbestämmelser

4.2.1 Djurskyddslagen

Djurskyddslagen (1988:534) kompletterar de EU-förordningar som faller inom lagens tillämpningsområde. Genom djurskyddslagen har ett flertal EU-direktiv på djurskyddsområdet genomförts på nationell nivå. Även bestämmelser i Europarådets konventioner om djurskydd har genomförts genom djurskyddslagen. Genomförande av EU-direktiv och Europarådets konventioner sker dock också genom bestämmelser på förordningsnivå och i föreskrifter meddelade av Jordbruksverket.

Den nuvarande djurskyddslagen trädde i kraft den 1 juli 1988 och ersatte då lagen (1944:219) om djurskydd samt lagen (1937:313) angående slakt av husdjur. I propositionen som föregick 1988 års lag konstaterades att djurskyddet är en viktig etisk fråga som i Sverige har en bred och djup förankring i människors medvetande. Redan 1944 års djurskyddslag byggde på principen att djurplågeri ska förhindras innan det uppstår och inte enbart bestraffas i efterhand. Sedan 1940-talet hade dock djurhållningen förändrats, särskilt inom animalieproduktionen, men även genom en ökning av antalet sällskapsdjur och en ökad användning av djur för sport och tävlingsverksamhet. Små jordbruk med mångsidig djurhållning hade ersatts av en specialiserad och storskalig produktion. Även om moderniseringen i vissa avseenden inneburit förbättringar av djurskyddet fanns det enligt departementschefen också anledning att vara observant på utvecklingen inom den moderna djurhållningen som i vissa fall förändrat djurens miljö i negativ riktning. Förutom en teknisk översyn av lagen föreslogs därför också vissa ändringar i materiellt hänseende för att förstärka djurskyddet. Som några av de viktigaste förslagen omnämndes kraven på att djur ska hållas och skötas i en god djurmiljö och på ett sådant sätt att det främjar deras hälsa och ger dem möjlighet att bete sig naturligt, att operativa ingrepp som huvudregel inte ska få göras på djur utan att det är veterinärmedicinskt befogat samt att djuren vid slakt ska skonas från obehag och lidande (se prop. 1987/88:93, Djurskyddslag, m.m., s. 14–15).

Djurskyddslagen syftar till att förebygga onödigt lidande och sjukdom hos husdjur, försöksdjur och andra djur om de hålls i fångenskap. Djurskyddslagen omfattar därmed alla djur som hålls av människan medan viltlevande djur som huvudregel inte omfattas av lagens tillämpningsområde. Lagen innehåller bl.a. grundläggande bestämmelser om hur djur ska hållas och skötas, bestämmelser om operativa ingrepp, slakt och avlivning, tillståndsplikt för viss djurhållning, tävling med och förevisning av djur, användning av djur för vetenskapliga ändamål samt bestämmelser om offentlig kontroll. Lagen innehåller även bestämmelser om kontrollmyndigheter och vilka åtgärder som dessa får vidta för att kunna fullgöra kontrolluppgifterna, t.ex. besluta om förelägganden och förbud. I djurskyddslagen finns också bestämmelser om avgifter, omhändertagande av djur, djurförbud, straff och överklagande.

Brott mot djurskyddslagens straffbestämmelser faller under allmänt åtal och prövas av allmän domstol. Om gärningen omfattas av bestämmelser i brottsbalken, t.ex. bestämmelsen om djurplågeri i 16 kap.

13 § brottsbalken, ska dock bestämmelserna i brottsbalken tillämpas istället.

En statlig förvaltningsmyndighets beslut i ett enskilt fall med stöd av djurskyddslagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen eller de EU-bestämmelser som kompletteras av lagen kan överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Domstolen kan överpröva förvaltningsmyndighetens beslut och ändra eller upphäva det eller sätta ett annat beslut i dess ställe.

4.2.2 Djurskyddsförordningen

I djurskyddslagen finns ett antal bemyndiganden som ger regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, en möjlighet att meddela närmare föreskrifter på olika områden. I djurskyddsförordningen (1988:539) finns både bestämmelser i sak som kompletterar djurskyddslagen och bemyndiganden för Jordbruksverket att meddela kompletterande föreskrifter.

4.2.3 Jordbruksverkets föreskrifter

Jordbruksverket har meddelat ungefär 30 olika föreskrifter med stöd av bemyndiganden i djurskyddsförordningen. Föreskrifterna utgör en omfattande regelmassa som innehåller detaljerade bestämmelser angående djurskydd och behandlar vitt skilda områden. Som exempel kan bl.a. nämnas regler för lantbrukets djur, djurtransporter, försöksdjur, odling av fisk, hållande av hund och katt, cirkusar samt djurhållning i djurparker. I vissa fall har föreskrifterna ursprungligen meddelats av andra myndigheter vars ansvarsområden numera har övertagits av Jordbruksverket, t.ex. Centrala försöksdjursnämnden och Djurskyddsmyndigheten.

Jordbruksverket beslutar även allmänna råd som stöd för tillämpningen av lagstiftningen. De allmänna råden är inte bindande och ska närmast ses som allmänna rekommendationer om hur djurskyddsbestämmelserna ska tillämpas och hur en djurhållare bör agera i vissa situationer. Vidare är Jordbruksverket även central kontrollmyndighet för djurskyddet och samordnar också länsstyrelsernas arbete med djurskydd och djurskydds-kontroll.

4.3 En livsmedelsstrategi för Sverige

Riksdagen antog i juni 2017 regeringens proposition En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet (prop. 2016/17:104, rskr. 2016/17:338). Strategin är utformad kring ett övergripande mål för livsmedelskedjan samt tre strategiska mål inom områden som bedöms som särskilt viktiga för att nå det övergripande målet, samt för utvecklingen av livsmedelskedjan. I propositionen redovisades även regeringens bedömningar av inriktningen av politiken inom de tre strategiska områdena. Strategin ska ses som en plattform utifrån vilken politiken ska utformas fram till 2030.

Som framgår av avsnitt 3 behandlades några av utredningens förslag i prop. 2016/17:104. Förslagen och bedömningarna i propositionen baserades i övrigt i huvudsak dels på Konkurrenskraftsutredningens betänkande Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäring (SOU 2015:15), dels på extern dialog och förankring med aktörer i hela livsmedelskedjan, såväl nationellt som regionalt.

När det gäller animalieproduktionen gjorde regeringen i prop. 2016/17:104 bedömningen att lönsamheten behöver höjas bl.a. genom ökad produktivitet för att möjliggöra ökad produktion. En ökad nationell animalieproduktion kan skapa förutsättningar för en ökad andel konsumtion av svenskt kött. Samtidigt ska Sverige fortsatt ha höga ambitioner gällande djurvälstånd och djurhälsa och bör fortsätta arbetet för att höja djurskyddsnivån i EU. Arbetet med att utveckla regelverket om djurhållning bör fortsätta och arbetet med att minska animalieproduktionens klimat- och miljöpåverkan bör stärkas. Slutligen gjordes bedömningen att ett vetenskapligt råd för djurskyddsfrågor bör inrättas.

Regeringen gjorde i propositionen vidare bedömningen att förprövningen av djurstallar även fortsättningsvis bör vara obligatorisk, men att Jordbruksverket bör se över möjligheter att förenkla och förbättra processen.

När det gäller djurskyddslagen konstaterades att lagen redan i dag är förhållandevis målinriktad och flexibel till sin karaktär och att detaljerade bestämmelser om hur kraven i lagen ska uppfyllas framför allt finns i Jordbruksverkets föreskrifter. Regeringen betonade att det vid utformningen av föreskrifter behöver tas hänsyn till EU-lagstiftningen på djurskyddsområdet och till behovet av tydliga, förutsebara och kontrollerbara bestämmelser. Regeringen ansåg vidare att det är viktigt att bestämmelserna i myndighetsföreskrifterna är så målinriktade och flexibla som möjligt. Det framhölls att Jordbruksverket sedan flera år haft i uppdrag att arbeta med regelförenkling och har gjort en omfattande översyn bl.a. av föreskrifterna på djurskyddsområdet. Arbetet med att förenkla reglerna och öka flexibiliteten kring djurhållningen bör enligt vad regeringen uttalade fortsätta. Bedömningen gjordes därför att Jordbruksverket ska ges i uppdrag att fortsätta arbetet med att se över sina föreskrifter i syfte att göra dem mer målinriktade och flexibla där så är möjligt.

Regeringen bedömde också att Sverige fortsatt ska verka för att stärka djurskyddet i EU och efterlevnaden av de EU-gemensamma djurskyddsreglerna.

I propositionen uttalade sig regeringen också om behovet av s.k. kontrollprogram inom djurskyddsområdet. Det finns i dag ett antal kontrollprogram, framtagna av branschorganisationer och godkända av Jordbruksverket. Dessa kontrollprogram innebär att anslutna producenter förbinder sig att uppfylla ett flertal kriterier avseende t.ex. teknisk utrustning och skötsel av djuren som går utöver miniminivån i myndighetsföreskrifter samt att genomgå en utökad kontroll. Den som deltar i sådana kontrollprogram undantas dock också från vissa andra bestämmelser i föreskrifterna och kan t.ex. ha en högre beläggningsgrad än vad som annars är tillåtet. Regeringen gjorde i propositionen

bedömningen att kontrollprogram är ett sätt att under kontrollerade former öka flexibiliteten i hur ansvarsfulla djurhållare kan uppnå den djurskyddsnivå som regelverket föreskriver och att arbete med sådana program därför bör fortsätta.

Regeringen angav slutligen att det vetenskapliga rådets roll i föreskriftsarbetet bör vara att utreda och sammanställa vetenskaplig forskning i den aktuella frågan. För att få en bra avvägning mellan djurskyddsintresset och andra intressen är det också av stor vikt att synpunkter från branschen, intresseorganisationer och specialister inom dessa andra områden inhämtas.

4.4 Övergivna och förvildade djur

4.4.1 Beskrivning av den aktuella situationen

Det har på senare år blivit tydligt att djur som människan har tagit hand om i vissa fall överges. Det förekommer också att djurhållare inte fullt ut tar ansvar för i vilken omfattning deras djur tillåts få ungar. Detta kan leda till att det bildas grupper av djur som står helt eller delvis utanför djurhållarens omsorg. När dessa djur får avkomor kan kolonier av helt eller delvis förvildade djur uppstå.

Problemet med övergivna och förvildade djur bedöms framförallt beröra katter. Det har uppskattats att antalet övergivna och förvildade katter i Sverige är cirka 100 000, men det saknas säkra uppgifter.

Det händer att djur av andra arter överges, t.ex. sällskapsdjur som kaniner, ormar och sköldpaddor eller lantbruksdjur som nötkreatur och får, men det rör sig då om ett begränsat antal djur. Den följande problembeskrivningen är därför framförallt fokuserad på övergivna och förvildade katter.

Bland myndigheter och organisationer som arbetar med frågor om katter råder det en stor enighet om att grunden till problemet med övergivna och förvildade katter är att katten har låg status som sällskapsdjur. Katter är ofta billiga i inköp och är lätta att få tag på. Myndigheterna och organisationerna bedömer vidare att den omständigheten att många människor tror att katter klarar sig väl själva i naturen, utan omvårdnad av människan, bidrar till att katter överges.

Andra faktorer som bidrar till att öka antalet förvildade katter är att många katter – till skillnad från i princip alla andra husdjur – rör sig fritt utomhus. Katterna kan, i de fall de inte är steriliserade, kastrerade eller på annat sätt förhindrade från att föröka sig, para sig med andra katter och få avkomor. Kolonier av förvildade katter kan uppstå när flera katter – såväl ägda katter som andra katter – uppehåller sig inom ett och samma område. Katter samlas ofta vid platser där tillgången till föda är god, t.ex. i närheten av gårdar eller på platser där människor matar dem.

4.4.2 Djurskyddsproblem hos övergivna och förvildade katter

De katter som finns i Sverige är domesticerade, dvs. de är tamkatter även om de i vissa fall är förvildade. Det finns internationell forskning som pekar på att katter som är övergivna eller förvildade riskerar att utsättas för lidande. Den största riskfaktorn är brist på föda. Det förekommer också andra hälsoproblem som t.ex. kattloppor, öronskabb, mask och andra parasiter. Klimat och rovdjur kan också utgöra riskfaktorer för katterna, om de saknar tillgång till tillräcklig föda samt skydd mot nederbörd och vind.

Även andra arter av djur som överges eller är förvildade kan drabbas av djurskyddsproblem av olika slag.

4.4.3 Andra problem kopplade till övergivna och förvildade katter

Utöver de nyss nämnda djurskyddsproblemen kan katterna – och detta kan även gälla ägda katter – också medföra vissa andra problem och olägenheter för omgivningen. Katter kan bära på smittor som kan medföra allvarliga sjukdomar hos människor eller andra djur, som t.ex. toxoplasmos. Även andra smittor, som är mindre allvarliga, kan överföras till människor eller till andra, tama eller vilda djur. I vilken omfattning detta verkligen sker finns det relativt lite information om men man kan anta att omfattningen kan variera mellan olika länder och klimatzoner i världen. I Danmark och Sverige har de bedömningar som gjorts kring omfattningen utmynnat i att det inte finns någon betydande risk för smittoöverföring samt att den största risken för smittspridning mellan herrelösa katter och ägda katter är risken för överföring av öronskabb eller kattpest. Kattpest är dock många av Sveriges ägda katter vaccinerade mot. I Norge har man bedömt att risken att bli smittad av sjukdomar från övergivna eller förvildade katter varken är större eller mindre än den är för att bli smittad av en ägd katt.

Utredningen pekar även på att katter som rör sig fritt utomhus kan orsaka skador på vilda djurpopulationer genom jakt (och som nyss nämnts genom smittor). Katter har därmed även en potential att orsaka vissa rubbningar i ett ekosystem. Vilka effekter katter har på vilda djur i sin omgivning varierar, t.ex. utifrån födotillgång, väder och sjukdomar. Forskning visar att även mätta katter kan utgöra ett hot för vilda djur eftersom hunger och jaktinstinkt inte är kopplade hos domesticerade katter. Det kan vara mycket svårt att bedöma katternas faktiska effekter på sin omgivning men forskning visar dock att katternas inverkan inte kan ses som oväsentlig.

Ett annat problem som utredningen nämner är att katter som rör sig fritt kan orsaka sanitära och andra olägenheter för omgivningen, t.ex. genom att lämna urin och avföring efter sig eller genom att föra oväsen.

4.4.4 Regler om hantering av herrelösa djur

Hantering av herrelösa djur kan, beroende på situationen i det enskilda fallet, omfattas av flera bestämmelser i olika regelverk som sinsemellan har olika ändamål. Vilka bestämmelser som är tillämpliga beror på om djuret är borttappat, bortsprunget, övergivet eller är en avkomma till ett förkommet eller övergivet djur. Vem som är ansvarig för att hantera djuret varierar också utifrån den aktuella situationen.

Länsstyrelserna är enligt 59 § djurskyddsförordningen som huvudregel ansvariga för offentlig kontroll av efterlevnaden av djurskyddslagstiftningen. Länsstyrelserna och Polismyndigheten har en skyldighet enligt 32 § djurskyddslagen att omedelbart omhänderta djur som är utsatta för lidande, bl.a. om ägaren är okänd eller inte kan anträffas.

Polismyndigheten ska också enligt lagen (1938:121) om hittegodsd (hittegodslagen) hantera upphittade katter och andra djur i syfte att ge dess ägare möjlighet att återfå dem. Polismyndigheten är dessutom också ansvarig för att fatta vissa beslut om avlivning av övergivna och förvildade katter enligt 21 § lagen (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter (tillsynslagen). Enligt bestämmelsen får en katt som med skäl kan antas vara övergiven eller förvildad avlivas av jakträttshavaren eller någon som företräder honom eller henne. Inom tätbebyggt område krävs det dock tillstånd av Polismyndigheten. Bestämmelsen har införts av viltvårdsskäl men har i praxis även använts för att avliva katter med hänvisning till sanitära olägenheter eller ordningsskäl. Bestämmelsen har i praktiken även använts för att ta hand om lösspringande katter.

Kommunerna kan också ha ett ansvar för att hantera katter och andra djur. I egenskap av fastighetsägare har kommunerna en rätt att, med stöd av 21 § i den nyss nämnda tillsynslagen, initiera avlivningar av övergivna och förvildade katter. Katter och andra djur kan också bli kommunens ansvar om de utgör ett miljö- eller hälsoproblem. När kommunerna agerar med stöd av denna lagstiftning, som återfinns i 9 kap. miljöbalken, är det dock som regel fråga om ingripanden i bostäder och i dessa ärenden finns det alltså en djurhållare.

Myndigheter och organisationer som arbetar med kattfrågor har vid olika tillfällen påtalat att det splittrade regelverket och ansvaret för katter leder till problem. Problem som har lyfts är t.ex. att det är svårt för Polismyndigheten att avgöra om ett ärende om en upphittad katt ska handläggas enligt hittegodslagen, djurskyddslagen eller tillsynslagen. De olika regelverken innehåller skilda regler för hur djuret ska hanteras. Andra synpunkter som har framförts är att det splittrade ansvaret för tillämpningen av lagstiftningen kan leda till osäkerhet om vilken instans som ska agera samt till att inte någon myndighet känner sig ansvarig för att åtgärda problemet. Utredningen har vidare beskrivit att myndigheterna har skilda uppfattningar om hur lagstiftningen ska tolkas och vilken lagstiftning som är tillämplig i första hand.

En annan omständighet som utredningen poängterar är att det i praktiken kan vara svårt att skilja hållna katter från andra katter, eftersom hållna katter i stor utsträckning rör sig fritt utomhus. I ett och samma område kan det röra sig såväl hållna katter som övergivna katter samt avkommor från katter som kommit bort eller övergivits.

Svårigheten att skilja hållna djur från andra djur, tillsammans med den omständigheten att det kan vara mycket svårt att komma nära och fånga in katter som är skygga eller förvildade, medför att den praktiska hanteringen av kattärenden är mycket resurskrävande för de inblandade myndigheterna. Utöver kostnader för infångande av katterna tillkommer i ärendena även kostnader för t.ex. vård, uppstallning och avlivning av djur.

Länsstyrelserna och de dåvarande polismyndigheterna har gjort en grov uppskattning av de resurser som myndigheterna lägger ner på kattärenden. Under 2010 rörde det sig om drygt 3 miljoner kronor för länsstyrelserna och ca 12 miljoner kronor för polismyndigheterna, d.v.s. sammanlagt 15 miljoner kronor per år.

4.4.5 TNR-metoden

Det förekommer numera även i Sverige att personer går samman för att på ett mer organiserat sätt ta hand om framför allt övergivna och förvildade katter i enlighet med olika varianter av den s.k. trap-neuter-return metoden (TNR). Med TNR avses att övergivna och förvildade katter fångas in, steriliseras eller kastreras och åter släpps ut i naturen. En del organisatörer utför även ytterligare åtgärder, som att vaccinera katterna, omplacera tama katter till hem, se till att de katter som åter släpps ut får mat, tillsyn, kojor att söka skydd i och ges vård och behandling. Om organisationerna även ombesörjer sådan kontinuerlig omvårdnad av katterna brukar detta kallas trap-neuter-return-management (TNR-M).

TNR-metoden är omstridd och det har ifrågasatts om den kan anses vara djurskyddsmässigt acceptabel. Det saknas en god kunskap om den generella nivån på djurvälståndet i svenska TNR-kolonier. Nivån på välfärden kan också skilja sig åt beroende på hur TNR-projektet är utformat.

5 Behovet av och utgångspunkter för en ny djurskyddslag

5.1 En ny lag bör införas

Regeringens förslag: Den nuvarande djurskyddslagen upphävs och ersätts med en ny djurskyddslag.
--

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Länsstyrelsen i Norrbottens län anser att de ändringar som föreslås med fördel hade kunnat införas i den nuvarande djurskyddslagen. Länsstyrelsen anser även att man bör byta ut

ålderdomliga ord som t.ex. ”aga”, ”otillbörligt”, ”menligt” och ”herrelösa”, i lagtexten mot ett mer modernt språk.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län efterlyser mer entydiga och konsekvent använda definitioner i lagstiftningen.

Skälen för regeringens förslag: Nuvarande djurskyddslag har varit i kraft i närmare 30 år och har under denna period ändrats ett antal gånger. Lagen visar tydliga spår av de många ändringarna och saknar också en tydlig kapitelindelning. Regeringen anser därför att det finns ett behov av att omarbete lagens struktur i dess helhet för att åstadkomma en tydligare disposition. Därutöver bör också språkliga moderniseringar genomföras där så är möjligt. Utöver sådana språkliga och strukturella ändringar föreslår regeringen också flera ändringar i sak.

5.2 Lagstiftningens detaljeringsgrad, flexibilitet och struktur

Regeringens bedömning: Djurskyddslagen bör även i framtiden vara en ramlag som innehåller de bestämmelser som är grundläggande och centrala för djurs välfärd. Bestämmelserna bör vara målinriktade och medge en flexibilitet vid tillämpningen. Mer detaljerade bestämmelser bör meddelas i förordning eller i myndighetsföreskrifter.

Utredningens bedömning: Överensstämmer delvis med regeringens bedömning. Utredningen anser dock att djurskyddsförordningen inte ska innehålla några materiella bestämmelser utöver sådana som är relaterade till fördelningen av uppgifter mellan myndigheter.

Remissinstanserna: *Länsstyrelserna i Jönköpings län, Örebro län och Västernorrlands län, Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), Fiskhälsan, Föreningen Sveriges Offentliga Tropikanläggningar, Göteborgs Kathjälp, Hästföretagarna, Riksförbundet Svensk Fågelhobby, Svenska Samernas Riksförbund, Sveriges Veterinärförbund och Zoobranschens Riksförbund* är positiva till att sänka detaljeringsgraden i djurskyddslagen och djurskyddsförordningen och att ha detaljerade bestämmelser i föreskriftsform. *SLU* lyfter fram att det vanligen är enklare att revidera föreskrifter än lag, vilket möjliggör för staten att hålla djurskyddslagstiftningen mer aktuell och uppdaterad. *SLU* anser att det är bra att förordningen främst innehåller bemyndiganden, vilket gör att det blir enklare att hitta i lagstiftningen. *SLU* understryker dock vikten av att flera av bestämmelserna i nu gällande djurskyddsförordning, som universitet bedömer vara centrala för djurskyddet, t.ex. beteskravet och kravet på sittpinne, sandbad och rede till höns, verkligen flyttas över till föreskrifterna.

Flera remissinstanser, däribland t.ex. *Statskontoret, Länsstyrelsen i Hallands län* och *Näringslivets Regelnämnd*, pekar på att det inte går att ta ställning till om utredningens förslag innebär regelförenklingar eller utgör en effektivare lagstiftning jämfört med den nu gällande eftersom förslaget till stor del består av en rad bemyndiganden. Detta innebär att det är svårt att överblicka förslaget och dess konsekvenser då den

sammantagna bilden av den föreslagna lagstiftningen blir känd först efter det att Jordbruksverket har antagit sina föreskrifter.

En stor majoritet av länsstyrelserna samt *Jordbruksverket*, *Statens veterinärmedicinska anstalt*, *Sollefteå kommun*, *Stockholms universitet (Zoologiska institutionen)*, *Djurskyddet Sverige*, *Svenska Djurskyddsföreningen*, *Sveriges Konsumenter*, *Sveriges Pälldjursuppfödare Riksförbund* och *Tropikföreningen Amazonas* tar inte tydlig ställning till utredningens förslag men lyfter fram för- och nackdelar med en högre respektive lägre detaljeringsgrad och flexibilitet och målstyrning i regelverket. Många av dessa remissinstanser pekar på att det även i fortsättningen kommer att vara nödvändigt med en ganska hög detaljeringsgrad för att lagstiftningen ska vara likformig, förutsebar, rättssäker och möjlig att kontrollera samt eftersom Sverige som medlem i EU har en skyldighet att införliva EU:s lagstiftning på området. De understryker att förslaget medför ett omfattande arbete för Jordbruksverket och därmed ett ökat behov av resurser till myndigheten. Några länsstyrelser betonar även vikten av att Jordbruksverket måste ha en stor integritet och några påtalar att om föreskrifter har för låg detaljeringsgrad kommer eventuella påtalade brister vid kontrolltillfällena att leda till fler diskussioner och en ökad administrativ börda för länsstyrelserna. Detta kommer att leda till ökade handläggningstider. Det bedöms också finnas en risk för en ökad spänning mellan myndigheterna och djurhållare.

Fördelar med förslaget som lyfts fram av de nyss nämnda remissinstanserna är att det går snabbare att ändra lagstiftningen i takt med ny kunskap, ökad möjlighet till mer individuella lösningar, möjligheter att göra avsteg från grundbestämmelserna om det anses djurskyddsmässigt acceptabelt samt att kontrollmyndigheten kan vidta åtgärder även mot en djurhållare som följer måtten men som har en allmänt dålig djurhållning.

Även flera av de instanser som är uttryckligen positiva till att sänka detaljeringsgraden i lag och förordning, t.ex. några länsstyrelser, *SLU* och *Sveriges Veterinärförbund*, påtalar samma utmaningar som ovan nämnda remissinstanser.

Domstolsverket kommenterar att förslaget till ny djurskyddsförordning i stort sett endast innehåller bestämmelser om subdelegation av normgivningsmakt till Jordbruksverket och ifrågasätter om det är lämpligt att i så hög grad delegera till en myndighet att besluta om bestämmelser som genom andra bestämmelser i lagen också föreslås vara straffbelagda.

Veterinärer i Sverige anser att utredningens förslag gör lagstiftningen mindre rättssäker och förutsägbar.

Länsstyrelsen i Hallands län, *Vetenskapsrådet*, *Statens veterinärmedicinska anstalt*, *Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien*, *Djurskyddet Sverige*, *Svensk Mjök* och *Näringslivets Regelnämnd* betonar att förslaget innebär att riksdagens och politikernas inflytande på hur bestämmelserna tillämpas minskar. *Djurskyddet Sverige* påtalar att detta kan innebära en minskad insyn.

Sveriges advokatsamfund är negativt till förslaget med hänvisning till att det från ett demokrati- och rättssäkerhetsperspektiv är av största vikt att huvudfrågorna och ramarna för en reglering sker i lagform. Detta för

att säkerställa att förslagen underställs remissförfarande och görs till föremål för insyn samt ställs under riksdagen för beslut. Enligt samfundet omfattar den föreslagna föreskriftsrätten i visa delar frågor som bör förbehållas lagstiftning eller i vart fall regleras i förordning. Vidare anser samfundet att förslaget innebär att det kommer att bli svårare för den enskilde att överblicka regleringen av djurskyddet.

Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien, nio hästorganisationer, *Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)*, ytterligare sex organisationer inom lantbruksnäringen, *Sveriges Konsumenter* och *Näringslivets Regelnämnd* anser också att det är olämpligt att frångå riksdagen och politikerna ansvaret för en så politisk fråga och i stället låta den styras av tjänstemän på en myndighet.

Lantbruksnäringens organisationer betonar också att det finns en risk för ett mer instabilt regelverk, med minskad förutsägbarhet, eftersom det kan bli snabba förändringar i lagstiftningen. Lantbrukarna är beroende av ett stabilt regelverk som består under en längre tid för att man ska våga investera.

Vidare anser *LRF* och ytterligare sju organisationer inom lantbruksnäringen, *Linköpings djurförsöksetiska nämnd*, *Livsmedelsverket*, *Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien* och *Föreningen Sveriges Offentliga Tropikanläggningar* att utredningen inte har gått tillräckligt långt i sin strävan efter att åstadkomma en mer flexibel och målstyrd samt mindre detaljrik lagstiftning. Fördelar som remissinstanserna lyfter fram med ett mer målstyrt och flexibelt regelverk är att mer fokus skulle läggas på hur djuren har det. Djurhållarna skulle få ett tydligare djurskyddsansvar och ett större incitament till förbättringar av djurskyddet på gården eftersom djurhållarna får förtroende och utrymme att själva hitta lösningar för att nå lagstiftningens mål.

Djurens Rätt är negativ till att sänka detaljeringsgraden i lagstiftningen med hänsyn till rättssäkerheten och eftersom en fastställd minimilagstiftning bättre säkerställer djuren en viss nivå av djurvälstånd. Om en stor del av detaljreglerna förs ner till föreskriftsnivå medför det också skillnader i möjligheten att förena en regel med straff. Det som är reglerat genom föreskrifter kan inte bestraffas med fängelse utan endast med böter. Det innebär också att preskriptionstiden för brott kortas ner. Organisationen anser att övergripande djurskyddskrav, om t.ex. rätt till utevistelse, bete, sällskap och liknande, ska finnas i lagen. Organisationen och *Stockholms universitet (Zoologiska institutionen)* anser vidare att det finns en risk för att näringen och det rådande samhällsklimatet får en för stor påverkan på reglerna.

Sollefteå kommun bedömer att den lagstiftning som utredningen föreslår lämpar sig bättre för djurhållare som sköter sig men kommer att bli svårare att hantera för djurhållare som inte sköter sig.

Skälen för regeringens bedömning: I utredningens uppdrag låg att analysera hur lagstiftningen kan göras mer flexibel och målinriktad. En sådan förändring av lagstiftningen bedömdes innebära en ökad möjlighet till flexibilitet för djurhållarna och möjliggöra en god djurhållning genom mer individuellt anpassade lösningar. En sådan förändring bedömdes även innebära att djurhållarens betydelse för djurens välfärd blir tydligare. Samtidigt måste lagstiftningen också vara tydlig, förutsebar och kontrollerbar.

Utredningens förslag utgör inte något underlag för ett mer omfattande skifte till någon ny typ av målstyrd reglering som t.ex. djurvälståndparametrar. Däremot är djurskyddslagen redan i dag förhållandevis målinriktad och flexibel till sin karaktär. Regeringen anser att djurskyddslagen, i likhet med dagens lag, även i framtiden bör vara en ramlag och innehålla de centrala principerna och handlingsreglerna som är nödvändiga för att säkerställa ett gott djurskydd. Lagen bör däremot inte innehålla alltför detaljerade bestämmelser eftersom sådana bestämmelser kan behöva ändras relativt ofta, t.ex. för att anpassas till nya vetenskapliga rön eller för att kunna komma åt konkreta problem som uppstått i djurhållningen.

Mer specifika bestämmelser som tydliggör hur kraven i lagen ska uppfyllas finns i dag i djurskyddsförordningen men framför allt i föreskrifter som har meddelats av Jordbruksverket. Förordningen och myndighetsföreskrifterna på området är förhållandevis detaljerade och regeringen bedömer att en relativt hög detaljeringsgrad kommer att behövas även i fortsättningen, dels med hänsyn till Sveriges skyldigheter att införliva EU-lagstiftningen på djurskyddsområdet och dels med hänsyn till behovet av tydliga, förutsebara och kontrollerbara bestämmelser.

Vid utformningen av regler på djurskyddsområdet kan, som även utredningen konstaterar, intresseavvägningar behöva göras mellan djurskyddshänsyn och andra angelägna samhällsintressen. Innehållet i lagstiftningen måste i vissa fall bestämmas även utifrån andra överväganden än vetenskap och beprövad erfarenhet (se vidare avsnitt 6.6 nedan). Enligt regeringens bedömning finns det därför ett behov av att även vissa mer detaljerade materiella föreskrifter meddelas i djurskyddsförordningen. Regeringen delar därför inte, i likhet med flera remissinstanser, utredningens bedömning att djurskyddsförordningen endast bör innehålla materiella bestämmelser som är relaterade till fördelningen av uppgifter mellan myndigheter.

Utredningen lämnar även förslag på vissa andra åtgärder som syftar till att göra djurskyddslagstiftningen mer målinriktad och flexibel. Utredningen föreslår bl.a. att Jordbruksverket får i uppdrag att se över sina föreskrifter i syfte att sänka detaljeringsgraden, öka målstyrningen och göra föreskrifterna tydligare och lättare att förstå. Utredningen föreslår också att det tas in särskilda bestämmelser i lagen om kontrollprogram som syftar till att upprätthålla och säkerställa en god djurvälstånd på annat sätt än genom krav i bestämmelser i föreskrifter.

Som nämnts i avsnitt 4.3 har regeringen i propositionen En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet (prop. 2016/17:104) aviserat att Jordbruksverket bör ges ett sådant uppdrag om att se över sina föreskrifter för att göra dem mer målinriktade och flexibla där så är möjligt med en bibehållen djurskyddsnivå. Regeringen tog i samma proposition också ställning till utredningens förslag beträffande kontrollprogram och bedömde att det inte bör genomföras utan istället ska beredningen inom Regeringskansliet av det alternativa förslaget i promemorian Reglering av frivilliga kontrollprogram för djuromsorg (dnr N2015/00334/RS) fortsätta.

6 Inledande bestämmelser

6.1 Lagens syfte

Regeringens förslag: Lagen ska syfta till att säkerställa ett gott djurskydd och främja en god djurvälstånd och respekt för djur.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen förtydligar att djurskydd inkluderar djurhälsa. I utredningens förslag anges att lagen ska syfta till att främja respekten för djur och deras välfärd, då djur har ett egenvärde oavsett den nytta människan har av dem.

Remissinstanserna: Ungefär hälften av de remissinstanser som yttrar sig över utredningens förslag är i stort sett positiva till det. *Jordbruksverket* och *Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)* lyfter i sammanhanget fram att det är ett bra, viktigt och nytt steg i riktning mot ett bättre liv för djuren att gå från ”djurskydd” mot ”djurvälstånd”.

Ett antal remissinstanser, bl.a. lantbruksnäringens organisationer, *Linköpings djurförsöksetiska nämnd*, *Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien* och *Ridskolornas Riksorganisation* kommenterar uttrycket välfärd och är negativa till att använda det. Framförallt ifrågasätter dessa remissinstanser det lämpliga i att använda ett så pass innehållsmässigt otydligt och kontroversiellt uttryck i lagen. *Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)* och ytterligare sju organisationer inom lantbruksnäringen påpekar att uppfattningarna om vad som avses med en god djurvälstånd kan variera stort och det är viktigt att lagen är tydlig och stringent. *Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien* och *Kött och Charkföretagen* anser att utredningen har låtit etologiska frågeställningar om naturligt beteende få en extrem övervikt medan andra, minst lika viktiga parametrar, som t.ex. djurhälsan, har glömts bort eller prioriterats ner. *Veterinärer i Sverige* menar att uttrycken djurvälstånd och djurskydd används på ett felaktigt sätt i utredningen och påtalar att ett gott djurskydd innebär att djurskyddslagen efterlevs, vilket inte har något att göra med hur djuren mår. Av den anledningen ska ”djurskydd” bytas ut mot ”djurvälstånd”. *SLU*, som i grunden är positivt till utredningens förslag, anser dock att det är önskvärt med en definition av ”djurvälstånd” i lagtexten.

Gentekniknämnden och *Göteborgs Katthjälp* menar att uttrycket ”respekt för djuren” behöver förtydligas. *Länsstyrelsen i Västmanlands län* föreslår att det tydliggörs att med ”respekt” menas att ta vederbörlig hänsyn till att djur är kännande varelser så att de inte orsakas onödigt lidande.

Flera remissinstanser är negativa till att använda ”egenvärde” i lagtexten. *Riksdagens ombudsmän* ställer sig av lagtekniska skäl frågande till varför riksdagen i lag ska föreskriva att djur har ett egenvärde. *Linköpings djurförsöksetiska nämnd* anser att den föreslagna formuleringen om djurs egenvärde är argumenterande och därför inte är lämplig i lagtext. *Statens veterinärmedicinska anstalt* välkomnar att

bestämmelsen tydliggör att en god djurhälsa är viktig men anser att effekterna av att föra in att djuren har ett egenvärde nogga bör övervägas eftersom denna formulering höjer nivån för djurens juridiska rättigheter ovanför den nivå som råder i dag. *Länsstyrelserna i Jönköpings län och Örebro län* samt *LRF* och ytterligare sju organisationer inom lantbruksnäringen är tveksamma till formuleringen att ”djur har ett egenvärde utöver den nytta de har för människan” eftersom det kan uppfattas som att djur ska hållas vid liv till varje pris eller att det inte längre skulle vara tillåtet att avliva eller slakta friska djur.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen delar utredningens bedömning att den nya lagen, som är avsedd att vara en målinriktad ramlag, bör ha ett tydligt uttalat syfte och att en särskild bestämmelse om lagens syfte bör föras in i den nya lagen.

Redan nuvarande lagstiftning grundar sig på den etiska utgångspunkten att djur måste visas hänsyn och skyddas mot lidande. Detta kommer till uttryck bl.a. i 2 § första stycket djurskyddslagen, där det anges att djur ska behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom.

Även i EU-lagstiftningen har skyddet för djuren successivt stärkts. Sedan 2009 gäller enligt artikel 13 i Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) bl.a. att unionen och medlemsstaterna vid utformning och genomförande av unionens politik i fråga om jordbruk, fiskeri, transport, inre marknad, forskning och teknisk utveckling samt rymden fullt ut ska ta hänsyn till välfärd för djuren som kännande varelser, samtidigt som unionen och medlemsstaterna ska respektera medlemsstaternas lagar och andra författningar samt sedvänjor särskilt i fråga om religiösa riter, kulturella traditioner och regionalt arv.

Utredningen föreslår bl.a. att den nya lagen ska syfta till att säkerställa ett gott djurskydd inklusive en god djurhälsa och till att främja respekten för djur och deras välfärd. Utredningen menar att en ny djurskyddslag bör fokusera på en god djurvälfärd istället för enbart frånvaro av lidande och sjukdom. Med djurvälfärd avses enligt utredningen att djuret mår bra både fysiskt och psykiskt. Uttrycket omfattar enligt utredningen alla aspekter som påverkar djurets välbefinnande, vilket inkluderar bl.a. hälsa, biologisk funktion, beteendebehov och känslor.

Regeringen anser att det grundläggande syftet med djurskyddslagen även fortsättningsvis bör vara att förebygga och förhindra lidande och sjukdom hos djur. Ett sådant skydd för djuren ska säkerställas genom de konkreta bestämmelser om djurhållning som finns i lagen och i föreskrifter som meddelas med stöd av lagen. I enlighet med utredningens förslag bör det därför anges att lagen syftar till att säkerställa ett gott djurskydd.

Till skillnad från utredningen anser regeringen dock inte att uttrycket djurhälsa bör omnämnas särskilt eftersom det, i den mån ett hälsotillstånd påverkar djurets välmående, ingår i djurskydd och djurvälfärd. Dessutom används ordet djurhälsa ofta för att beteckna ett annat lagstiftningsområde som avser kontroll och bekämpning av djursjukdomar och smittskydd i övrigt. I den nya EU-förordningen om djurhälsa, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/429 av den 9 mars 2016 om överförbara djursjukdomar och om ändring och upphävande av vissa akter med avseende på djurhälsa (”djurhälsolag”) görs en tydlig åtskillnad mellan djurhälsolagstiftning och

djurskyddslagstiftning, se framförallt beaktandesats 7. Även på nationell nivå regleras kontroll och bekämpning av djursjukdomar och smittämnen hos djur i annan lagstiftning, se epizootilagen (1999:657), zoonoslagen (1999:658), lagen (2006:806) om provtagning på djur, m.m. och bisjukdomslagen (1974:211). Åtgärder enligt smittskyddslagstiftningen vidtas för att tillgodose andra syften än att enbart skydda det enskilda djuret från lidande och sjukdom. Djur kan också bära på smittämnen som inte påverkar djuret negativt eller leder till sjukdom hos djuret, men som ändå bekämpas för att de kan göra människor sjuka. Även om djurskydd och djurhälsa har tydliga kopplingar till varandra och i viss mån överlappar varandra finns det därför ibland anledning att hålla isär dem. När det gäller kraven enligt djurskyddslagstiftningen på att förebygga och behandla sjukdom och annan ohälsa hos djur, se vidare bl.a. avsnitt 7.1, 7.3, 7.8, 9.1 och 11.1.

Den nuvarande djurskyddslagen innehåller även bestämmelser som går utöver ett rent förhindrande av lidande och sjukdom hos djuret. Som exempel kan nämnas kravet i 4 § första stycket djurskyddslagen på att djur ska hållas och skötas i en god djurmiljö och på ett sådant sätt att det främjar deras hälsa och ger dem möjlighet att bete sig naturligt.

Vissa aspekter av djurvälstånd kan därmed redan i dag tillgodoses genom specifika krav på djurhållningen medan andra aspekter, som djurets psykiska välbefinnande, inte i nuläget kan säkerställas på motsvarande sätt genom tillräckligt konkreta och kontrollerbara bestämmelser riktade till enskilda.

Såsom utredningen beskriver pågår dock forskning för att ta fram djurbaserade välfärdsparemetrar, vilket på sikt kan förväntas bidra till att djurs välfärd kommer att kunna bedömas på ett effektivare och säkrare sätt. Forskningen syftar bl.a. till att utveckla positiva välfärdsindikatorer, dvs. biologiska markörer för positivt laddade känslotillstånd hos djur. Det kan därför i framtiden bli möjligt att utforma nya bestämmelser i lagstiftningen som kan tillgodose ytterligare aspekter av djurens välfärd.

Regeringen anser därför sammantaget, i likhet med utredningen, att djurskyddslagstiftningens syfte bör sträcka sig längre än att enbart tillförsäkra frånvaron av negativa hälso- och känslotillstånd hos djuren. Regeringen föreslår att lagen ska syfta till att främja en god djurvälstånd. Med djurvälstånd avses, så som utredningen anger, att djuret mår bra såväl fysiskt som psykiskt. Regeringen anser, till skillnad från vissa av remissinstanserna, att uttrycket djurvälstånd är tillräckligt tydligt och ser inte något behov av en definition i författningstexten.

Enligt utredningens förslag ska lagen vidare syfta till att främja respekten för djur, då djur har ett egenvärde oavsett den nytta människan har av dem.

Regeringen anser också att det är önskvärt att lagstiftningen bidrar till att öka medvetenheten om och erkännandet av att djur är levande och kännande varelser med vissa behov som måste visas hänsyn samt till att sprida dessa värderingar till en så stor andel av befolkningen som möjligt. Regeringen anser därför att det av lagtexten bör framgå att djurskyddslagen har ett sådant syfte genom att det anges att lagen syftar till att främja respekten för djur.

Med respekt för djur bör förstås medvetenheten om och erkännandet av att djur är levande och kännande varelser med vissa behov som måste

visas hänsyn. I detta ligger också att djur har ett egenvärde oavsett den nytta de har för människan. Redan det faktum att det finns en lag som syftar till att skydda djur mot lidande och som reglerar hur man får hantera djur, utgör ett tydligt bevis för att den svenska rättsordningen tillerkänner djur ett inneboende värde som går utöver det instrumentella värdet av att utgöra en ägodel eller på annat sätt vara till nytta eller nöje för människan. Detta framgår också, som har angetts ovan, av artikel 13 i EUF-fördraget. Såsom bl.a. *Riksdagens ombudsmän* påpekar kan det dock anses vara lagtekniskt olämpligt att i författningstext slå fast en sådan värdering. Att djur ska anses ha ett egenvärde innebär under alla omständigheter inte heller i sig, som vissa remissinstanser nämner, att det skulle vara förbjudet att avliva djur eller att djur skulle likställas med människor i etiskt eller rättsligt hänseende.

Det är i sammanhanget viktigt att understryka att den föreslagna bestämmelsen om lagens syfte är en ändamålsbestämmelse som anger den effekt som lagstiftningen är avsedd att ha. Den innebär därför inte i sig några nya skyldigheter för enskilda.

6.2 Lagens tillämpningsområde

Regeringens förslag: Lagen ska gälla alla djur som hålls av människan och viltlevande försöksdjur. Vissa bestämmelser ska dock inte tillämpas i fråga om viltlevande försöksdjur. Bestämmelserna om nödavlivning och om omedelbart omhändertagande ska också gälla övergivna djur av tamdjursart och förvildade djur av tamdjursart som inte ingår i en etablerad population.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Enligt utredningens förslag ska alla bestämmelser i lagen gälla även för viltlevande försöksdjur samt för övergivna och förvildade djur av tamdjursarter. Utredningen föreslår också att det anges att med djur avses alla stadier efter födsel eller kläckning och för de försöksdjur som är däggdjur även den sista tredjedelen av fosterstadierna.

Remissinstanserna: Majoriteten av de remissinstanser som kommenterar förslaget har synpunkter på förslaget eftersom det bedöms medföra flera gränsdragnings- och tolkningssvårigheter.

Djurskyddet Sverige och *Föreningen Förvildade Katter* tillstyrker i huvudsak förslaget. *Svenska Djurparksföreningen* anser att förslaget tydligt klargör att lagen gäller samtliga djur som hålls av människan, vilket är positivt.

Djurens Rätt ställer sig positiv till att även ryggradslösa djur omfattas av djurskyddslagen och *Föreningen Sveriges Offentliga Tropikanläggningar* är positiv till att spindlar som hålls för sällskap och hobby omfattas av djurskyddslagen.

Länsstyrelserna i Kronobergs län, Blekinge län och Hallands län samt *Tropikföreningen Amazonas* anser att man bör överväga en tydligare taxonomisk undre gräns för vilka djur som ska omfattas av djurskyddslagens bestämmelser och ifrågasätter om det t.ex. är meningen att lagen ska omfatta insekter, larver, maskar, vattenloppor, hoppkräftor

och infusorier (encelliga djur). *Länsstyrelsen i Hallands län* pekar på att detta kan innebära problem från kontrollsynpunkt, t.ex. används nämnda djur inte sällan som levande föda till vissa bur- och terrariedjur. Likaså innebär djur som säljs som bete en sådan problematisk kategori djur. *Länsstyrelsen i Östergötlands län* anser det vara tveksamt att även ryggradslösa djur som t.ex. insekter ska omfattas av djurskyddslagen samtidigt som den nedre gränsen går vid ryggradsdjur och bläckfiskar när det gäller försöksdjur, vilket skulle innebära att bananflugor som ska användas i djurförsök kommer att omfattas av en hårdare lagstiftning än en hund som hålls för sällskapsändamål.

Länsstyrelserna i Uppsala län, Hallands län och Dalarnas län, Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), Tierps kommun, Djurens Rätt, Djurskyddsinspektörernas Riksförening, Föreningen Sveriges Offentliga Tropikanläggningar och Sveriges Herpetologiska Riksförening anser att det är positivt att övergivna och förvildade djur ska omfattas av djurskyddslagen. Det gör även *Göteborgs Katthjälp* men föreningen understryker samtidigt att detta inte får innebära att förvildade katter avlivas utan sådana katter bör i stället tas om hand i TNR-M-kolonier.

Flera remissinstanser, bl.a. *Djurskyddsinspektörernas Riksförening*, påtalar att uttrycket ”övergivna djur” orsakar vissa gränsdragningsproblem. Det bör enligt *Länsstyrelsen i Värmlands län* och *SLU* förtydligas om även bortsprungna djur är tänkta att omfattas och hur lång tid som ska ha förflutit innan man kan anse att djuret är övergivet. *Länsstyrelsen i Hallands län* anser att bortsprungna djur bör omfattas av lagen eftersom det inte borde ha någon betydelse om ägaren har låtit överge sitt djur eller om har djuret kommit bort.

Ett stort antal remissinstanser, däribland *länsstyrelserna i Uppsala län, Kronobergs län och Blekinge län* samt *Jordbruksverket, Linköpings djurförsöksetiska nämnd, Naturvårdsverket, Djurens Rätt, Djurskyddsinspektörernas Riksförening, Göteborgs Katthjälp, Svenska Jägareförbundet och Tropikföreningen Amazonas*, påpekar att förslaget medför gränsdragningsproblem mellan djurskyddslagstiftningen och jaktlagstiftningen. Bl.a. framhålls att uttrycken ”hålls av människan”, ”tamdjursarter”, ”viltlevande djur” och ”förvildade djur” leder till sådana gränsdragningsvårigheter. Som exempel nämns förrymda tamdjur som genom åren etablerat sig i det vilda, t.ex. kanin. *Naturvårdsverket* efterlyser ett klagörande av hur man ska hantera hybrider mellan vilda och tama arter, t.ex. vildsvin/tamsvin och mufflonfår/tamfår.

Jordbruksverket bedömer att med utredningens resonemang kommer vilda djur som fångas i fångstredskap att omfattas av djurskyddslagen, då människan håller dem i fångenskap. Avlivning av sådana djur skulle i så fall ske i enlighet med djurskyddslagstiftningen. *Länsstyrelserna i Kronobergs län och Blekinge län* anser också att djur som hålls i fångenskap, inklusive vilda djur som fångas in genom fångstanordningar, bör omfattas av djurskyddslagen men påtalar samtidigt att detta kan leda till gränsdragningsproblem om det inte på ett tydligt sätt framgår av lagen vilka djurarter som omfattas. *Naturvårdsverket* nämner särskilt infångandet av vilda försöksdjur. Fångst av vilt är jakt enligt 2 § jaktlagen och regleras vidare i jaktlagstiftningen. *Svenska Jägareförbundet* anser att vilt som har fångats i enlighet med jaktlagstiftningens bestämmelser om jakt med fångstredskap endast bör

regleras i jaktlagstiftningen (liksom i dag), vilket bör tydliggöras. Förbundet föreslår att Naturvårdsverket får rätt att föreskriva vilka jaktmedel som får användas vid avlivning av vilt fångade i fångstredskap, eftersom det saknas klara regler om det.

Försvarsmakten menar att i de fall vilda djur blir föremål för ett ingripande från människans sida ska åtgärden ifråga alltid regleras i djurskyddslagstiftningen, t.ex. bör infångning, märkning och avlivning av vilda djur omfattas av djurskyddslagen. Myndigheten anser att det är en svaghet att samma åtgärd mot t.ex. en katt, en hjort eller en fisk, bedöms utifrån olika lagstiftningar och av olika myndigheter.

Jordbruksverket påtalar att inte heller dagens gränssnitt mellan djurskyddslagen och jaktlagstiftningen är helt klart och att detta bör utredas ytterligare. *Naturvårdsverket* anser att om hjortar anses falla inom djurskyddslagens tillämpningsområde så är det en förändring i förhållande till dagens lagstiftning och då krävs förändringar både i utredningens förslag och i den nu gällande jaktlagstiftningen. *Svenska Jägareförbundet* påtalar att vilda djur i vilthägn inte ägs av någon, varför ett ansvar enligt djurskyddslagstiftningen inte kan uppkomma. I annat fall skulle förrymda hjortar ur ett hägn inte kunna jagas medan vilda hjortar kan jagas i enlighet med jaktlagstiftningen. Det är i praktiken omöjligt att skilja mellan förrymda djur och vilda djur.

Djurens Rätt efterlyser ett förtydligande av vad utredningen avser med förvaltningsåtgärder (vilka enligt utredningens förslag ska falla utanför djurskyddslagens tillämpningsområde). Organisationen anser att t.ex. provfiske, förflyttning av vargar och märkning av djur bör omfattas av djurskyddslagen och definieras som djurförsök. Även *Göteborgs Katthjälps* anser att förvaltningsåtgärder som innebär att vilda djur hålls i fångenskap ska omfattas av djurskyddslagen. *SLU* anser att vilda djur som i förvaltningsåtgärder utsätts för samma behandling som i djurförsök ska inlemmas i djurförsökstolkningen.

Djurens Rätt anser att även vilda djurs välfärd ska omfattas av djurskyddslagen. *Halmstads kommun* förespråkar att alla frågor som rör djurhållning, även störningar av människors hälsa och miljö, regleras i samma lag, förslagsvis djurskyddslagen samt att länsstyrelserna ska vara kontrollmyndighet för även sådana störningar. Detta skulle ge en helhetssyn på alla aspekter av djurhållning. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* anser att en bättre samordning med andra regelverk skulle underlätta och effektivisera för verksamhetsutövare och kontrollmyndigheter, t.ex. när det gäller vilthägn och djurparker.

Riksdagens ombudsmän påtalar att det tydligt bör anges vilka bestämmelser i djurskyddslagen som ska gälla för övergivna och förvildade djur av tamdjursarter.

Uppsala universitet stöder förslaget att det anges att med djur avses alla stadier efter födsel eller kläckning och för de försöksdjur som är däggdjur även den sista tredjedelen av fosterstadierna.

Länsstyrelserna i Kronobergs län och Blekinge län samt *Jordbruksverket* anser att det behöver utredas vidare och tydliggöras om "födelse" och "kläckning" endast syftar på naturlig födsel och kläckning eller om det även omfattar t.ex. kejsarsnitt.

Flera remissinstanser, bl.a. *Länsstyrelsen i Örebro län*, *Jordbruksverket*, *SLU*, *Vetenskapsrådet*, *Djurskyddet Sverige* och

Sveriges Veterinärförbund menar att man bör överväga att inkludera även andra foster än däggdjursfoster, t.ex. fågelfoster och reptilfoster, före kläckningen i definitionen av vilka djur som omfattas av lagen, med hänvisning till t.ex. att forskning har visat att även foster i senare delen av dräktigheten känner smärta. *Kemikalieinspektionen* noterar att förslaget är längre gående än försöksdjursdirektivet då det omfattar alla stadier efter födsel eller kläckning, vilket innebär att t.ex. fiskar omfattas av utredningens förslag eftersom direktivet utgår från ”yngel som själva intar föda” vilket är ett stadium som inträffar senare än kläckningen.

Djurens Rätt anser att lagen ska omfatta fosterstadier hos även andra djur än däggdjur och även inom andra områden än djurförsök samt hänvisar till formuleringar i EU:s försöksdjursdirektiv.

Skälen för regeringens förslag

Nuvarande lag

Den nuvarande djurskyddslagen avser enligt 1 § vård och behandling av husdjur och försöksdjur. Den avser även andra djur om de hålls i fångenskap. I förarbetena till 1988 års lag konstaterades att lagen, liksom 1944 års djurskyddslag, endast gäller för djur som människan på något sätt har i sin vård och att lagen inte är tillämplig på vilda, fritt levande djur. Det förtydligades dock att husdjur omfattas av lagen även om de inte hålls i fångenskap. Ordet husdjur ansågs innefatta sådana djur som ständigt lever under människans vård och av människan används för bestämda ändamål, så som sällskapsdjur eller produktionsdjur. Det överlämnades till rättstillämpningen att avgöra när kravet på fångenskap är uppfyllt (se prop. 1987/88:93, Djurskyddslag, m.m., s. 49–50).

Vid tillämpningen av djurskyddslagen har det ifrågasatts om djur som har placerats i hägn, t.ex. hjortar och älgar, kan anses hållna i fångenskap. I rättsfallet R 1977:110, som rörde älgar i hägn, ansåg Regeringsrätten med hänsyn till det inhägnade områdets storlek, ställd i relation till älgars behov av skogsmark, att älgar hölls i fångenskap.

Djur som hålls av människan

Regeringen anser, liksom utredningen, att det bör klargöras vilka djur som omfattas av bestämmelserna i den nya djurskyddslagen. Lagen bör som utredningen anger omfatta alla djur som avsiktligt hålls av människan oavsett art. Ett stort antal remissinstanser påpekar att förslaget innebär gränsdragningsproblem mellan djurskyddslagstiftningen och jaktlagstiftningen, bl.a. genom användningen av uttrycket ”hålls av människan”. *Jordbruksverket* har t.ex. gjort bedömningen att med utredningens resonemang så kommer vilda djur som fångas i fångstredskap att omfattas av djurskyddslagen, eftersom människan håller dem i fångenskap. Avlivning av sådana djur skulle i så fall ske i enlighet med djurskyddslagstiftningen. *Försvarsmakten* menar att i de fall vilda djur blir föremål för ett ingripande från människans sida ska åtgärden ifråga alltid regleras i djurskyddslagstiftningen, t.ex. bör infångning, märkning och avlivning av vilda djur omfattas av djurskyddslagen. *Djurens Rätt* anser att även vilda djurs välfärd ska omfattas av djurskyddslagen.

Att ett djur hålls av människan bör enligt regeringen normalt förstås som att djuret är i en eller flera människors besittning genom att djurets rörelsefrihet på något sätt fysiskt begränsas. Vissa former av djurhållning bedrivs dock på ett annat sätt och kan innebära att djuren ibland eller alltid går lösa utomhus men regelbundet får viss tillsyn och omsorg av människor. Detta gäller t.ex. katter och renar. Sådana djur bör ändå anses vara hållna av människan.

Svenska Jägareförbundet menar att vilda djur i vilthägn inte ägs av någon och att ett ansvar enligt djurskyddslagstiftningen inte kan uppkomma för dessa djur. Frågan om äganderätt till djur regleras inte i djurskyddslagstiftningen. Detta innebär dock inte, enligt regeringens uppfattning, att det är uteslutet att ett ansvar för djuren ändå kan uppstå enligt djurskyddslagen. Huruvida djur som har placerats i hägn, t.ex. hjortar och älgar, ska anses hållna av människan bör, på samma sätt som tidigare, slutligt överlämnas till rättspraxis att avgöra. Liksom i det ovan angivna rättsfallet R 1977:110 bör vid denna bedömning bl.a. beaktas hur stort hägnet är i förhållande till djurets behov av rörelse och tillgången till föda. Om området är så stort att förhållandena för djuren i huvudsak blir likvärdiga med ett icke-inhägnat område bör djuren inte anses hållna. Om hägnet är mindre bör djuren anses hållna. Den som placerat ut djuren eller stängslet måste då också vara ansvarig för att djurskyddslagens bestämmelser följs beträffande djuren (se vidare avsnitt 6.8). I sammanhanget kan även nämnas att utfodring av viltlevande djur också kan ske som en del av viltvården enligt 4 § jaktlagen (1987:259). En sådan utfodring medför inte i sig att djuren anses hållna av den som lägger ut foder eller att djuren därigenom skulle omfattas av djurskyddslagens tillämpningsområde.

Fiskar som hålls i dammar, kassar, tråg eller motsvarande avgränsat område i en fiskodling bör, liksom tidigare, anses hållna och omfattas av djurskyddslagen. Detsamma bör gälla om fisk eller andra vattenlevande djur i andra fall placeras i avgränsade vattenområden där deras utrymme och miljö i övrigt inskränks på ett liknande sätt som vid fiskodling och där djuren fortsättningsvis är beroende av människan för att överleva. Om fisk eller andra vattenlevande djur däremot placeras ut i större vattenområden där utrymmet och miljön i allt väsentligt är densamma som för viltlevande djur bör de inte anses hållna. Det kan dock finnas skäl att se över vilka djurskyddshänsyn som bör tas i samband med sådan utsättning för att tillförsäkra goda levnadsvillkor för de berörda djuren. Regeringen återkommer till detta i avsnitt 7.10.

Som har beskrivits i avsnitt 4.3.5 förekommer det att övergivna och förvildade katter tas om hand av enskilda i enlighet med olika varianter av den så kallade TNR-metoden. Med TNR-metoden avses att djuren fångas in, steriliseras eller kastreras och sedan släpps ut igen. Ibland vidtas ytterligare åtgärder beträffande de katter som släpps ut, t.ex. att de får mat, kojor att söka skydd i och ges kontinuerlig tillsyn och vid behov vård och behandling.

Det kan ifrågasättas om katter i ett TNR-projekt kan anses som hållna enligt djurskyddslagen eftersom syftet med åtgärderna och hanteringen av katterna skiljer sig från vad som normalt avses med djurhållning. Regeringen anser dock att djur som fångas in och överlämnas till djurhälsopersonal för att genomgå operativa ingrepp, t.ex. kastreras eller

steriliseras eller ges vård och behandling i övrigt, måste anses som hållna. Den som fångar in katten blir då också ansvarig för att se till att också djurskyddslagens övriga regler, t.ex. lagens krav på tillräcklig tillsyn samt tillgång till foder och vatten, fortsättningsvis följs även om katten på nytt släpps ut (se även avsnitt 6.8).

Det har, som framgår av avsnitt 4.3.5, ifrågasatts om TNR-metoden är djurskyddsmässigt acceptabel. Det kan också uppstå andra problem om ett stort antal katter hålls på samma plats, t.ex. sanitära olägenheter eller negativa effekter för vilda djur. Att acceptera eller uppmuntra TNR-metoden kan eventuellt medföra en risk för att människor betraktar denna hantering av djur som ett bra sätt att hålla katter och andra tamdjur på. En sådan utveckling vore olycklig och går i en motsatt riktning mot vad regeringen normalt sett menar är en ansvarsfull djurhållning. Samtidigt finns det ett stort antal övergivna och förvildade katter i vårt land. Det är i praktiken mycket svårt att hitta nya hem till alla dessa katter. Djurhållning enligt TNR-metoden kan se olika ut i praktiken och det har heller inte gjorts några vetenskapliga studier på TNR-hållning i Sverige som ger underlag för att närmare bedöma hur metoden i dess olika varianter fungerar här. Att då direkt och generellt förbjuda att TNR-metoden används för att ta hand om övergivna och förvildade katter, vore att angripa problemet från fel ände.

I stället bör länsstyrelsen kontrollera djurhållning som bedrivs enligt TNR-metoden och i varje enskilt fall bedöma om djurskyddslagstiftningen uppfylls och att en djurskyddsmässigt acceptabel nivå upprätthålls. I annat fall måste länsstyrelsen besluta om nödvändiga åtgärder för att komma tillrätta med bristerna. I vissa fall kan det bli nödvändigt att istället omhänderta katterna. Regeringen avser också att fortsatt följa utvecklingen och löpande överväga om det finns behov av ändringar i lagstiftningen.

Ett djur som har rymt eller på annat sätt oavsiktligt kommit ur människans besittning bör som huvudregel också anses som hålet och därmed omfattas av djurskyddslagen (se vidare nedan). I övrigt bör det dock inte anses att djur hålls av en person som endast tillfälligt lägger ut mat eller vatten till djur eller hanterar ett djur på annat sätt utan att djurets rörelsefrihet varaktigt begränsas, t.ex. när djur vid jakt fångas i en fälla för att sedan omedelbart avlivas när fällan vittjas eller när någon en kortare stund håller fast ett vilt djur och sedan släpper djuret igen. Sådan kortvarig kontakt mellan vilda djur och människor bör falla utanför djurskyddslagens tillämpningsområde och det behov av djurskydd som kan finnas i sådana situationer får tillgodoses genom annan lagstiftning, t.ex. genom brottsbalkens bestämmelse om djurplågeri, jaktlagstiftningen, fiskelagstiftningen och miljölagstiftningen.

Det bör särskilt uppmärksammas att djurskydd för vilt, dvs. vilda däggdjur och fåglar, i viss utsträckning regleras i jaktlagen. Viltet är fredat och får jagas, dvs. fångas, dödas eller i sådant syfte sökas efter, spåras eller förföljas, endast om detta följer av lagen eller av föreskrifter meddelade med stöd av lagen, se 3 §. I lagens 5 § finns en skyldighet för var och en att visa vilt hänsyn och ett förbud mot att ofreda eller på annat sätt förfölja vilt annat än vid jakt. I 27 § anges att jakten ska bedrivas så att viltet inte utsätts för onödigt lidande. Lagen och de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen begränsar också de jaktmetoder som ska

vara tillåtna. På motsvarande sätt regleras omfattningen och formerna för fiske i fiskelagen (1993:787). Enligt 8 kap. miljöbalken får också föreskrifter meddelas enligt vilka olika åtgärder beträffande vilda djur förbjuds av artskyddsskäl. Sådana bestämmelser finns också i artskyddsförordningen (2007:845).

För vilda djur gäller således det som följer av miljölagstiftningen och jaktlagstiftningen om natur- och viltvård, vilket ska ge vilda djur så goda förutsättningar som möjligt att leva i naturen.

Halmstads kommun föreslår att alla frågor som rör djurhållning, även störningar av människors hälsa och miljö, regleras i samma lag, förslagsvis djurskyddslagen, för att ge en helhetssyn på alla aspekter av djurhållning. Även *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* anser att en bättre samordning med andra regelverk skulle underlätta och effektivisera för verksamhetsutövare och kontrollmyndigheter. Regeringen vill i detta sammanhang påpeka att syftet med djurskyddslagen ska vara att säkerställa ett gott djurskydd och främja en god djurvälstånd. Andra skyddsintressen vid djurhållning, såsom smittskydd utan direkt koppling till det individuella djurets välmående, sanitära olägenheter för människor eller ordningsfrågor måste även fortsättningsvis hanteras i sådan lagstiftning som har till syfte att ta till vara dessa skyddsintressen. Om alla skyddsintressen som sammanhänger med djurhållning skulle hanteras i en och samma lag skulle stora ändringar krävas både i förslaget till djurskyddslag och i annan lagstiftning. Detta bedöms inte vara lämpligt.

Vilka djurkategorier bör lagen omfatta?

Ett antal remissinstanser, däribland *Länsstyrelserna i Kronobergs län, Blekinge län och Hallands län*, anser att det bör övervägas om en s.k. taxonomisk undre gräns för vilka djur som ska omfattas av djurskyddslagens bestämmelser ska införas. Med detta avses att det ska tydliggöras att lagen endast omfattar vissa djurklasser. Remissinstanserna anför att det kan ifrågasättas om djurskyddslagen ska omfatta t.ex. insekter, larver, maskar, vattenloppor, hoppkräftor och infusorier (encelliga djur). *Länsstyrelsen i Hallands län* pekar på att detta kan innebära problem från kontrollsynpunkt, t.ex. används nämnda djur inte sällan som levande föda till vissa bur- och terrariedjur.

Vid tillkomsten av den nuvarande djurskyddslagen ansågs inte att det fanns anledning att uttryckligen begränsa lagen till vissa högre stående djur eftersom det låg i sakens natur att lagens bestämmelser i allmänhet bara kunde tillämpas på högre stående djur (se prop. 1987/88:93 s. 49). Regeringen anser inte heller att det i nuläget bör införas en taxonomisk undre gräns som uttryckligen utesluter vissa arter från djurskyddslagens tillämpningsområde. Liksom tidigare bör dock lagens bestämmelser inte tillämpas på alla kategorier av djur. Djurskyddslagens grundläggande syfte är fortfarande, som har angetts i avsnitt 6.1, att förebygga och förhindra att djur utsätts för lidande. Det är naturligt att kunskapen om djurs förmåga att känna smärta och uppleva lidande får vara vägledande för i vilken grad olika bestämmelser i lagen är tillämpliga. Genom den forskning som bedrivs ökar kontinuerligt kunskapen om olika djurarter. Nya vetenskapliga rön och förändringar av den faktiska djurhållningen

kan medföra att det uppstår ett behov av mer detaljerade bestämmelser om hållande och hantering av vissa djur som i dag inte regleras särskilt. Vad gäller djurförsök med olika kategorier av djur, se vidare avsnitt 6.3, 9.2 och 12.2. Ytterligare bedömningar när det gäller bestämmelsers tillämplighet på olika kategorier av djur finns i avsnitt 7.14 och 9.3.

Viltlevande försöksdjur

Utredningen föreslår att lagen, liksom i dag, ska omfatta alla försöksdjur, dvs. även de viltlevande djur som används eller är avsedda att användas i djurförsök. Regeringen anser dock att det bör klargöras att vissa bestämmelser, t.ex. kraven på tillräcklig tillsyn och foder och vatten, inte ska tillämpas i fråga om viltlevande försöksdjur. Med "viltlevande" avser regeringen djur som inte hålls av människan, oavsett art.

Övergivna och förvildade djur av tamdjursarter

Förutom djur som hålls av människan och viltlevande försöksdjur ska enligt utredningens förslag även övergivna och förvildade djur av tamdjursarter omfattas av lagen. Med tamdjursarter avses djur som av tradition hålls av människan och som inte naturligt lever vilt i den svenska naturen. Som angetts ovan omfattas redan i dag husdjur, dvs. djurarter som ständigt lever under människans vård och som av människan används för bestämda ändamål, av djurskyddslagen oavsett om de hålls i fångenskap eller inte.

Som har beskrivits i avsnitt 4.3 kan övergivna och förvildade tamdjur innebära problem bl.a. från djurskyddssynpunkt. Problemen avser i nuläget främst katter. Det händer att djur av andra arter överges men det rör sig då om ett begränsat antal djur.

Tamdjurens liv i det vilda är ett resultat av åtgärder vidtagna av människor. Regeringen anser därför, i likhet med utredningen, att människan även i fortsättningen bör ha ett ansvar för dem. Även ett stort antal av remissinstanserna är i princip positiva till att övergivna och förvildade tamdjur omfattas av djurskyddslagens bestämmelser. Det bör alltså även fortsättningsvis finnas möjlighet att vidta åtgärder enligt djurskyddslagen beträffande dessa djur. Regeringen föreslår att detta nu tydliggörs i lagen.

Flera remissinstanser påpekar dock att uttrycket övergivna djur är oklart och anser även att det bör förtydligas att bortsprungna djur omfattas av lagen. Enligt regeringens mening måste med övergivna djur förstås djur som avsiktligt och permanent har lämnats utan tillsyn av den person som senast har hållit dem. Däremot bör, som tidigare anförts, bortsprungna djur inte anses som övergivna eftersom dessa djur inte avsiktligt har lämnats utan tillsyn. Ett bortsprunget djur bör enligt regeringens uppfattning som huvudregel anses vara hållet och bör därmed omfattas av djurskyddslagens bestämmelser. Inte heller djur som släpps lösa av någon annan än djurhållaren bör anses som övergivna. När ett sådant djur påträffas bör i första hand djuret återlämnas till den person som äger eller håller djuret. Om ägaren inte är känd för den som hittar djuret ska djuret i stället enligt 1 och 2 §§ lagen (1938:121) om hittegods anmälas till, överlämnas till eller omhändertags av Polismyndigheten. Beträffande s.k. hemdjur (lantbrukets djur) ska istället, enligt 8 §

hittegodslagen, 52–57 §§ lagen (1933:269) om ägofred tillämpas (se vidare avsnitt 14.5 och 14.6 om omhändertagande av djur).

Med förvildade djur av tamdjursarter avses i detta sammanhang främst avkommor till övergivna och bortsprungna djur. Även individer som ursprungligen har rymt och där det inte längre är möjligt att koppla djuret till en tidigare djurhållare, bör anses vara förvildade.

När ett djur påträffas är det givetvis ofta svårt att avgöra om djuret är bortsprunget, övergivet eller förvildat. För att inte den som oavsiktligt blivit av med ett djur ska bli betagen sin rätt bör dock utgångspunkten vara att ett upphittat djur ska betraktas som bortsprunget om inte annat framgår av omständigheterna.

Riksdagens ombudsmän påtalar att det tydligt bör anges vilka bestämmelser i djurskyddslagen som ska gälla för övergivna och förvildade djur av tamdjursarter. Regeringen kan konstatera att flertalet bestämmelser i djurskyddslagen av naturliga skäl inte kan tillämpas på djur som inte hålls av människan. Det huvudsakliga skälet till att inkludera övergivna och förvildade djur av tamdjursart i djurskyddslagens tillämpningsområde är att kunna åtgärda djurskyddsproblem som uppkommit på grund av att djuret är av en sådan art som inte normalt lever vilt. För att uppnå detta syfte får det anses tillräckligt att bestämmelserna om omedelbart omhändertagande och nödavlivning kan tillämpas på dessa djur. När ett djurskyddsproblem uppmärksammas hos ett övergivet eller förvildat djur av tamdjursart ska djuret omhändertas, om det inte är så sjukt eller skadat att det omedelbart måste avlivas. När djuret omhändertas hålls det därefter av människan och då gäller även övriga bestämmelser i djurskyddslagen för djuret. Se även avsnitt 14.9 som behandlar vad som ska ske med djur efter ett omhändertagande.

Ett antal remissinstanser har också pekat på gränsdragningsproblem när det gäller att avgöra vilka arter som ska ses som tamdjursarter. Som exempel nämns förrymda tamdjur som genom åren etablerat sig som vilda djurarter, t.ex. kanin och hybrider mellan vilda och tama arter, t.ex. vildsvin/tamsvin och mufflonfår/tamfår.

Med uttrycket djur av tamdjursart bör, som tidigare angetts, avses djur av arter som inte naturligt lever vilt i den svenska naturen. I denna grupp ingår både exotiska djurarter och djurarter som traditionellt har hållits av människan i Sverige, t.ex. lantbrukets djur och sällskapsdjur som hund och katt. Regeringen kan dock, i likhet med remissinstanserna, konstatera att det finns vissa arter och hybrider mellan arter där det inte enkelt kan avgöras om djuret i fråga ska anses vara av tamdjursart. Vissa arter som inte tillhör den svenska faunan kan ändå ha goda möjligheter att överleva i den svenska naturen och kan i vart fall över tid anpassa sig till ett liv i det vilda och etablera livskraftiga populationer. Så har fallet varit exempelvis med vissa minkar. Djur i sådana etablerade populationer, som inte drabbas av några djurskyddsproblem på grund av sin art och som i djurskyddshänseende närmast blir att jämställas med vilda arter, bör inte omfattas av lagen. Detta bör tydliggöras i bestämmelsen. Även om en individ i en sådan population skadas eller blir sjuk bör det därmed, i likhet med vad som gäller för viltlevande djur i övrigt, inte finnas någon skyldighet för samhället att ingripa med stöd av djurskyddslagen. Individer eller grupper av samma art som inte har genomgått denna

anpassning bör däremot omfattas av djurskyddslagen. Beträffande dessa förvildade djur av tamdjursarter bör en bedömning göras om djuret är utsatt för eller riskerar att utsättas för lidande. För de flesta arter, bl.a. katter, bör man utgå från att djuret lider när det inte hålls av människan. Det finns, enligt regeringens bedömning, inte heller några populationer av katter som kan anses vara etablerade och som bör undantas från djurskyddslagens tillämpningsområde. Se vidare avsnitt 14.6 (om omedelbart omhändertagande).

Att djurskyddslagen är tillämplig på övergivna och förvildade djur av tamdjursarter i vissa fall ska inte utesluta att åtgärder kan vidtas beträffande dessa djur enligt annan lagstiftning för att åtgärda andra problem som inte är kopplade till djurens välbefinnande. Viltlevande tamdjur kan t.ex. vara till skada för beståndet av vilda djurarter och behöva jagas enligt jaktlagstiftningen som en del av viltvården. Likaså kan de utgöra en sanitär olägenhet eller ett ordningsproblem, med följd att ingripanden enligt miljö- och hälsolagstiftningen eller ordningslagen kan komma ifråga. Enligt 8 kap. miljöbalken får också föreskrifter meddelas av artskyddsskäl för olika åtgärder beträffande skydd för djur- och växtarter. Sådana bestämmelser finns i artskyddsförordningen. Se vidare under avsnittet 14.6 nedan (om omhändertagande).

Avgränsningen mellan djurförsök och förvaltningsåtgärder enligt jakt- och fiskelagstiftningen

Utredningen anser att djurskyddslagen ska ges en så tydlig avgränsning som möjligt och att vilda djur som ska hanteras i förvaltningsåtgärder inte ska omfattas av lagen om inte hanteringen medför att djuren hålls eller används i djurförsök.

Djurens Rätt efterlyser ett förtydligande av vad utredningen avser med förvaltningsåtgärder (vilka enligt utredningens förslag ska falla utanför djurskyddslagens tillämpningsområde). Organisationen anser att t.ex. provfiske, förflyttning av vargar och märkning av djur bör omfattas av djurskyddslagen och definieras som djurförsök. Även *Göteborgs Katthjälp* anser att förvaltningsåtgärder som innebär att vilda djur hålls i fångenskap ska omfattas av djurskyddslagen. *SLU* anser att vilda djur som är föremål för s.k. förvaltningsåtgärder som innebär samma behandling som ett djurförsök ska betraktas som försöksdjur och att verksamheten ska genomgå en djurförsöksetisk prövning.

Regeringen bedömer att avgränsningen mellan djurförsök enligt djurskyddslagen och förvaltningsåtgärder beträffande vilda djur som vidtas med stöd av annan lagstiftning behöver ses över och avser därför att utreda frågan.

Skydd för djur före födsel eller kläckning

Enligt utredningens förslag ska det anges i lagen att med djur avses alla stadier efter födsel eller kläckning och för de försöksdjur som är däggdjur även den sista tredjedelen av fosterstadierna.

Enligt artikel 1.3 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/63/EU av den 22 september 2010 om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål (försöksdjursdirektivet) omfattar direktivet levande ryggradsdjur, inklusive yngel, som själva intar föda och

däggdjursfoster fr.o.m. den sista tredjedelen av deras normala utveckling. Försöksdjursdirektivet ska enligt artikel 1.4 också tillämpas på ryggradsdjur som används i försök och som befinner sig i ett tidigare utvecklingsstadium om djuret tillåts leva efter det stadiet och till följd av försöket sannolikt kommer att uppleva smärta, lidande, ångest eller få bestående men.

I samband med genomförandet av försöksdjursdirektivet i svensk rätt konstaterades det att definitionerna av försöksdjur och djurförsök i 1 b och 1 c §§ i nuvarande djurskyddslag inte innebär några inskränkningar avseende djurslag eller utvecklingsnivå. Däremot angavs i 40, 41 och 53 §§ djurskyddsförordningen att kraven på tillstånd enligt 19 a § djurskyddslagen, etiskt godkännande enligt 21 § djurskyddslagen och kraven på bedövning endast gäller för vissa uppräknade djurklasser. När det gäller tidiga utvecklingsstadier var dock det nationella regelverket oklart. Bedömningen gjordes att nationella bestämmelser borde antas för att genomföra försöksdjursdirektivet i denna del och att detta lämpligen skulle ske genom anpassningar i djurskyddsförordningen (se Ds 2011:12 s. 39–40). I 40 § andra stycket och 41 § andra stycket djurskyddsförordningen bemyndigas numera Jordbruksverket att meddela föreskrifter om under vilka förutsättningar tillstånd och etiskt godkännande ska krävas för användning av däggdjur, fåglar, kräldjur, groddjur, fiskar, rundmunnar och bläckfiskar i tidiga utvecklingsstadier. Jordbruksverket har meddelat föreskrifter (se Statens jordbruksverks föreskrifter SJVFS 2012:26 och allmänna råd om försöksdjur, 2 kap. 5 §) om att krav på verksamhetstillstånd och godkännande från regional djurförsöksetisk nämnd ska gälla försök med däggdjursfoster eller fågelfoster fr.o.m. sista tredjedelen av deras normala utveckling och yngel som själva intar föda. Krav på tillstånd gäller även alla tidigare utvecklingsstadier av ryggradsdjur och bläckfisk om de riskerar att orsakas lidande i ett senare skede.

Sverige har därmed valt att behålla en mer omfattande definition av försöksdjur än försöksdjursdirektivet, vilket enligt artikel 2 i försöksdjurdirektivet är tillåtet. Sverige har underrättat kommissionen om dessa regler.

Regeringen anser att den befintliga regleringen beträffande försöksdjur bör föras över till den nu föreslagna djurskyddslagen. Med hänsyn till detta bör den föreslagna begränsningen i lagens tillämpningsområde beträffande tidiga utvecklingsstadier hos försöksdjur inte införas.

Beträffande övriga djur finns i nuvarande lag inte heller någon begränsning beträffande tidigare utvecklingsstadier. Bestämmelserna i djurskyddslagen är dock i de flesta fall möjliga att tillämpa på djur endast efter födsel eller kläckning. Regeringen ser dock inte något behov av att uttryckligen utesluta ofödda djur från lagens tillämpningsområde.

6.3 Definitionen av försöksdjur

Regeringens förslag: Nuvarande bestämmelse om vad som avses med försöksdjur överförs till den nya lagen. Enligt bestämmelsen avses med försöksdjur djur som används eller är avsedda att användas

i djurförsök samt djur som har använts eller har varit avsedda att användas i djurförsök och som förvaras på en anläggning eller i ett annat förvaringsutrymme för försöksdjur.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen föreslår att endast ryggradsdjur och bläckfiskar omfattas av benämningen försöksdjur. Dessutom föreslås att även djur som avlivas enbart i syfte att deras organ ska användas vid djurförsök eller har varit avsedda att användas på detta sätt ska omfattas.

Remissinstanserna: De remissinstanser som lämnar synpunkter på förslaget till definition av försöksdjur stöder detta i huvudsak.

Karolinska Institutet, Lunds, Göteborgs och Sveriges lantbruksuniversitet anser att det av lagen även ska framgå att definitionen av försöksdjur omfattar yngel som själva intar föda och daggdjursfoster fr.o.m. sista tredjedelen av deras normala utveckling.

Totalförsvarets forskningsinstitut påpekar att det är oklart om definitionen av försöksdjur omfattar s.k. sidofångst av fisk. *Statens veterinärmedicinska anstalt* anser att definitionen även ska omfatta högre stående kräftdjur.

Skälen för regeringens förslag: I 1 b § djurskyddslagen föreskrivs att med försöksdjur avses djur som används eller är avsedda att användas i djurförsök samt djur som har använts eller har varit avsedda att användas i djurförsök och som förvaras på en anläggning eller i ett annat förvaringsutrymme för försöksdjur. Bestämmelsen fick sin nuvarande lydelse genom en lagändring som trädde i kraft den 1 januari 2013 och som syftade till att genomföra försöksdjursdirektivet. Skälen för ändringarna i definitionen av försöksdjur redovisades i propositionen Skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål (prop. 2011/12:138, s. 28–30).

Utredningen föreslår att uttrycket försöksdjur begränsas till ryggradsdjur och bläckfiskar och hänvisar till att försöksdjursdirektivet enligt artikel 1.3 ska tillämpas på dessa kategorier av djur. Såsom har angetts i avsnitt 6.2 har dock tidigare bedömningen gjorts att artikel 1.3 i direktivet istället bör genomföras genom anpassningar i djurskyddsförordningen (Ds 2011:12 s. 39–40). Bestämmelserna i 40, 41 och 53 §§ djurskyddsförordningen innebär att kraven på tillstånd enligt 19 a § djurskyddslagen, etiskt godkännande enligt 21 § djurskyddslagen och kraven på bedövning enbart gäller för de i bestämmelserna uppräknade djurklasserna. Den grundläggande bestämmelsen om djurförsök i nuvarande 19 § djurskyddslagen omfattar dock samtliga djur som används i djurförsök oavsett djurklass. Bestämmelsen anger att djurförsök endast får äga rum under förutsättning att det syfte som avses med verksamheten inte kan uppnås med någon annan tillfredsställande metod utan användning av djur, att så få djur som möjligt används och att verksamheten utformas så att djuren inte utsätts för större lidande än vad som är absolut nödvändigt (den s.k. 3R-principen, efter engelskans replace, reduce och refine). Regeringen bedömer att detta grundläggande skydd även fortsättningsvis ska gälla samtliga djurslag som används i djurförsök och att benämningen försöksdjur därför inte bör begränsas till vissa djurklasser. En lämplig ordning är därför att, såsom idag,

regeringen i förordning föreskriver om vilka djurklasser som ska omfattas av kraven på verksamhetstillstånd, etiskt godkännande och bedövning. Det bör också på förordningsnivå förtydligas att kravet på godkännande av anläggningar för försöksdjur som i dag föreskrivs i 55 § djurskyddsförordningen endast avser sådan verksamhet som kräver tillstånd och därmed inte sådana anläggningar där enbart andra kategorier av försöksdjur hanteras.

En annan omständighet som talar för att detta är en lämplig ordning är att ökad kunskap om sådana djurklasser som i dagsläget inte omfattas av kraven på verksamhetstillstånd, etiskt godkännande och bedövning kan leda till att det är motiverat att låta dem omfattas av sådana krav. Djurskyddslagens bestämmelser om djurförsök syftar ytterst till att skydda försöksdjur från onödigt lidande. Det är naturligt att de djur för vilka det inte råder några tvivel om att de kan uppleva lidande omfattas av ett starkare skydd än djur som saknar en sådan förmåga eller när förmågan inte är känd. Detta är bakgrunden till att djurklasserna däggdjur, fåglar, kräldjur, groddjur, fiskar, rundmunnar och bläckfiskar omfattas av kraven på verksamhetstillstånd och etiskt godkännande. Den vetenskapliga kunskap som ligger till grund för bedömningen om djurs förmåga att uppleva lidande utvecklas ständigt varför bedömningar avseende en viss djurarts förmåga att uppleva lidande, vilket i så fall skulle motivera ett starkare skydd, kan ändras med tiden. Genomförandet av försöksdjursdirektivet i svensk lagstiftning innebär t.ex. att bläckfiskar inkluderades bland de djurklasser för vilka de kraven ställs (se även prop. 2004/05:177, Etisk prövning av djurförsök m.m., s.15 f.). En mängd olika djurslag används i forskningssyfte utöver de som traditionellt ses som försöksdjur och för vilka det som ovan nämnts bl.a. krävs verksamhetstillstånd och etiskt godkännande. Djur såsom maneter, hydror, koralldjur, maskar, insekter, spindlar, kräftdjur, sjöstjärnor m.m. används inom många olika forskningsområden.

Utredningen förslår också att benämningen försöksdjur även ska omfatta djur som avlivas enbart i syfte att deras organ ska användas för något av de ändamål som anges i bestämmelsen om djurförsök. Förslaget om att tydliggöra att djur som avlivas enbart för detta syfte ska omfattas av definitionen av försöksdjur är en konsekvens av att utredningen även föreslår att definition av djurförsök ska anpassas till den som gäller enligt försöksdjursdirektivet. Enligt direktivet är avlivning av djur enbart i syfte att deras organ ska användas för ett vetenskapligt ändamål inte definierat som ett försök men de djur som avlivas för sådant ändamål omfattas av direktivets bestämmelser, dvs. ska i den svenska lagstiftningen definieras som försöksdjur. Regeringen bedömde dock i propositionen Ändringar i djurskyddslagen (prop. 2013/14:41, s. 20 f.) att den svenska definitionen av djurförsök, som också innefattar avlivning av djur i syfte att använda deras organ i vetenskapligt syfte, ska bibehållas (se också avsnitt 6.4). Detta innebär att det inte finns något behov av att ändra definitionen av försöksdjur i enlighet med utredningens förslag.

6.4 Definitionen av djurförsök

Regeringens förslag: Nuvarande bestämmelse om vad som avses med djurförsök överförs till den nya lagen. Enligt bestämmelsen avses med djurförsök användning av djur för vetenskaplig forskning, sjukdomsdiagnos, utveckling och framställning av läkemedel eller kemiska produkter, undervisning i vissa fall och andra jämförbara ändamål. Med djurförsök avses också, i vissa fall, framställning av djur med förändrad arvsmassa och bevarande genom avel av en stam av djur med förändrad arvsmassa.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen behandlade utredningens förslag om definition av djurförsök i prop. 2013/14:41, s. 20 f. Regeringens bedömning var att den gällande definitionen av djurförsök borde behållas. Den nuvarande bestämmelsen om definitionen av djurförsök bör därför föras över till den nya lagen.

6.5 EU-bestämmelser som lagen kompletterar

Regeringens förslag: Den nuvarande bestämmelsen i djurskyddslagen om de EU-bestämmelser som lagen kompletterar förs i huvudsak över till den nya lagen. Bestämmelsen anpassas dock till Lissabonfördragets terminologi.

Bestämmelsen innehåller upplysningar om att lagen kompletterar sådana bestämmelser i EU-förordningar (EU-bestämmelser) som faller inom lagens tillämpningsområde och om att regeringen ska tillkännage vilka bestämmelser som avses. Bestämmelsen innehåller också bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter som behövs som komplettering av EU-bestämmelserna. Det föreskrivs dock inte längre att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer också i enskilda fall ska få fatta beslut som behövs som komplettering av EU-bestämmelserna.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen föreslår att det även fortsättningsvis ska anges att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer i enskilda fall får fatta beslut som behövs som komplettering av EU-bestämmelserna.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans kommenterar förslaget.

Skälen för regeringens förslag: I nuvarande 1 a § djurskyddslagen infördes 2006 en bestämmelse som anger att lagen kompletterar sådana bestämmelser i EG-förordningar (EG-bestämmelser) som faller inom lagens tillämpningsområde samt att regeringen i Svensk författningssamling ska ge till känna vilka grundförordningar som avses. I fråga om EG-bestämmelser som faller inom flera lagars tillämpningsområde ska regeringen på samma sätt tillkännage vilka bestämmelser som kompletteras av lagen. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bemyndigas också att meddela

föreskrifter eller i det enskilda fallet fatta beslut som behövs som komplettering av EG-bestämmelserna. I förarbetena konstaterades att det fanns ett flertal EG-förordningar som innehåller bestämmelser om frågor som faller inom djurskyddslagens tillämpningsområde. För att EG-förordningarna ska kunna verkställas fullt ut i Sverige var det nödvändigt att komplettera förordningarna med vissa bestämmelser i nationell lagstiftning. Det klargjordes också att bemyndigandet i sista stycket endast avsåg sådana föreskrifter eller beslut som medlemsstaterna är skyldiga att meddela enligt EG-förordningen och inte sådana nationella åtgärder som EG-förordningen möjliggör, men som är frivilliga för medlemsstaten. Den senare kategorin av föreskrifter kan istället meddelas med stöd av lagens övriga bemyndiganden (se prop. 2005/06:128, Anpassningar till nya EG-bestämmelser om livsmedel, foder, djurhälsa, djurskydd och växtskydd m.m., s. 321–322). De skäl som i övrigt ligger till grund för den nuvarande tekniken att hänvisa till EU-förordningar framgår av prop. 2005/06:128, s. 137–139 och 321 och bedömningen gjordes övergripande för lagstiftningsområdena livsmedel, foder och animaliska biprodukter, djurhälsa och djurskydd.

Regeringen har i nuläget inte något underlag för att göra en annan bedömning när det gäller vilken teknik som bör användas för att hänvisa till EU-förordningar. En bestämmelse med i huvudsak samma materiella innehåll som 1 a § djurskyddslagen bör därför finnas även i den nya lagen. Regeringen ser dock inte längre att det finns något behov av att i enskilda fall fatta beslut för att komplettera EU-bestämmelserna.

Det kan i sammanhanget nämnas att regeringen har för avsikt att tillsätta en utredning som ska göra en översyn av vilken lagstiftningsteknik som bör användas när bestämmelser i EU-förordningar beläggs med straff (se vidare i avsnitt 15.4 och 15.5). I en sådan översyn är det möjligt att även belysa vilka lagstiftningstekniker som används mer generellt inom olika områden för att hänvisa till EU-förordningar. Det kan efter en sådan översyn finnas anledning att på nytt överväga vilken teknik som ska användas i djurskyddslagen.

Lissabonfördraget om ändring av fördraget om Europeiska unionen och fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen trädde i kraft den 1 december 2009. Fördraget innehåller ändringar i och tillägg till de grundläggande fördragen och vissa protokoll som hör till dem. Innebörden av Lissabonfördraget och de huvudsakliga ändringarna och tilläggen i förhållande till nu gällande fördrag samt ändringar i lagen (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen har redovisats i propositionen Lissabonfördraget (prop. 2007/08:168, se också bet. 2008/09:UU8, rskr. 2008/09:64).

Ikraftträdandet av Lissabonfördraget innebär att ett antal följdändringar behöver göras i svenska författningar. Hänvisningar i svenska författningar till benämningar som ändrats genom Lissabonfördraget bör ersättas med nya benämningar. Europeiska gemenskapen ska nu heta Europeiska unionen, varför alla hänvisningar till ”EG” måste ersättas med ”EU”.

Även i djurskyddslagen bör därför uttrycken EU-förordningar och EU-bestämmelser användas istället för EG-förordningar och EG-bestämmelser.

6.6 Vetenskap och beprövad erfarenhet

Regeringens bedömning: Det bör inte införas ett uttryckligt krav i lagen på att bestämmelser som är meddelade med stöd av djurskyddslagen ska baseras på vetenskap och beprövad erfarenhet.

Utredningens förslag: Överensstämmer inte med regeringens bedömning. Utredningen föreslår att det i lagen anges att bestämmelser som bygger på lagen ska baseras på vetenskap och beprövad erfarenhet.

Remissinstanserna: Remissutfallet är delat. Drygt hälften av de remissinstanser som kommenterar förslaget är positiva till det, däribland en länsstyrelse, ett par universitet, *Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien*, nio hästorganisationer, *Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)* och ytterligare sex organisationer inom lantbruksnäringen, *Göteborgs Katthjälp*, *Svenska Djurskyddsföreningen*, *Svenska Kennelklubben*, *Sveriges Veterinärförbund* och *Kommunalarbetareförbundet*. *Sveriges Pälsdjursuppfödarens Riksförbund* anser att det behövs mer vetenskapliga belägg och mindre av godtycklighet samt att den praktiska erfarenhet av djurskötsel, djurhälsa och djurskydd som farmarkåren besitter ska tillmätas betydligt större betydelse än i dag.

Ett tiotal länsstyrelser, *Jordbruksverket* och *Statens veterinärmedicinska anstalt* samt ytterligare några remissinstanser anser att förslaget behöver omformuleras så att kravet på vetenskap och beprövad erfarenhet inte är absolut. De anför att kravet inte passar för bestämmelser av administrativ karaktär samt vid införlivandet av EU-direktiv. Vidare anser de att det även i framtiden måste finnas utrymme för bestämmelser att baseras på andra överväganden, som t.ex. etiska värderingar, politiska ställningstaganden eller administrativa behov för att underlätta kontroll.

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) anser att det är bra att det förtydligas att vetenskap och beprövad erfarenhet ska ligga till grund för den svenska djurskyddslagstiftningen men påtalar att forskning inte alltid pekar entydigt i en riktning och att en sådan bestämmelse inte löser målkonflikter.

Svenska Djurhälsovården anser att ”vetenskap och beprövad erfarenhet” måste klargöras eller definieras.

Länsstyrelserna i Örebro län och Jönköpings län samt *Svenska Djurhälsovården* pekar på att kravet kan medföra att det blir svårt att tillämpa försiktighetsprincipen i de fall vetenskaplig grund saknas eller är otydlig.

Sveriges Grisföretagare ser både möjligheter och risker med förslaget och anser att föreskrifter inte bara ska bygga på forskning och beprövad erfarenhet utan också på politiskt ansvar samt på den branschkunskap som finns.

Djurskyddet Sverige menar att det ibland är olämpligt att kräva vetenskaplig grund, t.ex. om man skulle behöva vetenskapligt bevisa att användning av el eller taggtråd är skadligt för djuren.

De juridiska instanser som har kommenterat förslaget är negativa till det av lagtekniska skäl. *Domstolsverket* anser att det inte är en lämplig

ordning att det i domstol ska föras bevisning om i vad mån en föreskrift är baserad på vetenskap och beprövad erfarenhet eller inte. *Riksdagens ombudsmän* menar att det är onödigt att föreskriva att föreskrifter ska baseras på vetenskap och beprövad erfarenhet och påpekar att kravet inte kan gälla för alla sorters föreskrifter, t.ex. sådana av administrativ karaktär.

Linköpings djurförsöksetiska nämnd har svårt att se att det finns skäl att ta med en bestämmelse av detta slag i lag även om det är en given utgångspunkt. Paragrafen riktar sig ju enbart till regeringen och de myndigheter som meddelar bestämmelser enligt lagen.

Några remissinstanser – bl.a. *SLU*, *LRF*, *Djurens Rätt* och *Svenska Djurskyddsföreningen* – lyfter särskilt behovet av att det avsätts tillräckligt med statliga resurser till forskning för att förslaget ska vara möjligt att genomföra.

Skälen för regeringens bedömning: Utredningen framhåller vikten av att djurskyddslagstiftningen är baserad på vetenskap och beprövad erfarenhet och föreslår därför att det ska inrättas ett vetenskapligt råd för att klarlägga den vetenskapliga grunden för aktuella djurskyddsfrågor. I ett sådant råd bör forskningsresultat granskas kritiskt och diskuteras av en grupp med forskare som är särskilt insatta i området. Regeringen har i propositionen *En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet* (prop. 2016/17:104) aviserat att ett vetenskapligt råd för arbete med djurskyddsfrågor bör inrättas. Regeringen har också den 23 mars 2017 beslutat att uppdra åt *SLU* att inrätta det vetenskapliga rådet (dnr N2017/02366/SUN).

Utredningen föreslår vidare att det i lagen införs ett uttryckligt krav på att bestämmelser som bygger på lagen ska baseras på vetenskap och beprövad erfarenhet. Regeringen delar utredningens uppfattning om vikten av att ta hänsyn till vetenskapliga rön och beprövad erfarenhet i lagstiftningsarbetet. Detta gäller inte bara för djurskyddsområdet utan även för andra lagstiftningsområden. Som *SLU* har påpekat leder dock inte forskning alltid fram till entydiga resultat och löser inte heller avvägningar mellan motstridiga intressen. Ett krav på vetenskap och beprövad erfarenhet kan inte heller, som några remissinstanser påtalat, tillämpas på bestämmelser av administrativ karaktär, t.ex. krav på myndigheternas handläggning av vissa ärenden, eller på vissa av de bestämmelser som Sverige är skyldigt att införliva i nationell lagstiftning med hänsyn till våra skyldigheter enligt EU:s fördrag. Innehållet i lagstiftningen måste i vissa fall bestämmas även utifrån andra överväganden än vetenskap och beprövad erfarenhet, som t.ex. etiska värderingar och politiska ställningstaganden. Det kan också finnas godtagbara skäl att i enskilda fall välja en annan lösning än vad tillgänglig forskning och beprövad erfarenhet talar för.

Domstolar och myndigheter som ska tillämpa föreskrifter får enligt 11 kap. 14 § och 12 kap. 10 § regeringsformen inte tillämpa föreskrifter som de finner står i strid med en bestämmelse i grundlag eller annan överordnad författning (s.k. lagprövning). Även om det föreslagna kravet i djurskyddslagen på vetenskap och beprövad erfarenhet skulle inskränkas så att det inte var absolut ser regeringen, i likhet med *Domstolsverket*, en risk för att en sådan bestämmelse skulle kunna leda till återkommande invändningar om att föreskrifter som har meddelats

med stöd av djurskyddslagen inte kan tillämpas eftersom regeringen eller den myndighet som har utformat föreskriften inte i tillräcklig utsträckning tagit hänsyn till vissa vetenskapliga rön eller andra omständigheter. Det skulle vara praktiskt ohanterligt om de myndigheter och domstolar som ska tillämpa föreskrifterna tvingas att mycket ofta och återkommande göra en sådan lagprövning av föreskrifternas sakliga innehåll. Det bedöms därför inte vara lämpligt att ha ett krav på vetenskap och beprövad erfarenhet i lagen.

6.7 Definition av lidande

Regeringens bedömning: Det är inte nödvändigt att i lagen införa en bestämmelse som särskilt definierar lidande.

Utredningens förslag: Överensstämmer inte med regeringens bedömning. Utredningen föreslår en bestämmelse som anger att med lidande avses såväl fysiskt som psykiskt lidande.

Remissinstanserna: Fem länsstyrelser, *Stockholms universitet (Zoologiska institutionen)*, *Sveriges lantbruksuniversitet*, *Djurens Rätt*, *Djurskyddet Sverige*, *Legitimerade Sjukgymnasters Riksförbund* (numera *Fysioterapeuterna*) och *Svenska Samernas Riksförbund* är positiva eller mycket positiva till att i lagen klargöra att det med lidande avses både fysiskt och psykiskt lidande.

Flera remissinstanser efterlyser en tydligare definition av vad som avses med lidande eller med psykiskt lidande. Detta gäller såväl remissinstanser som är uttryckligen positiva till en definition i lagen som remissinstanser som endast lämnar synpunkter på förslaget. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anser att rubriken till bestämmelsen ”Definition av lidande” är missvisande eftersom paragrafen inte innehåller någon definition av fysiskt och psykiskt lidande. Länsstyrelsen föreslår att definitionerna i utredningens författningskommentar (s. 97 i betänkandet) lyfts in i bestämmelsen.

Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) och ytterligare nio organisationer inom lantbruksnäringen och *Veterinärer i Sverige* anser att det inte behövs en definition av lidande i lagen. *Veterinärer i Sverige* påpekar att det vore motiverat att särskilja ”fysiskt lidande” och ”psykiskt lidande” endast om något av dessa uttryck skulle undantas från lagstiftningen.

Skälen för regeringens bedömning: I nuvarande djurskyddslag anges i 2 § bl.a. att djur ska skyddas mot onödigt lidande. I förarbetena till lagen har uttalats att med lidande avses inte bara fysiskt lidande utan också psykiskt lidande. Däremot ansågs det inte nödvändigt att ange detta i lagtexten (se prop. 1987/88:93, s. 50).

Regeringen anser att ordet lidande även fortsättningsvis bör ges samma innebörd som i dag (se avsnitt 7.1). Regeringen kan inte se att det har framkommit något behov av att definiera just ordet lidande i lagtexten. En ramlag som djurskyddslagen innehåller ett antal olika uttryck och innebörden av uttrycken kan i viss utsträckning förtydligas i lagtexten men får i övrigt utvecklas och förklaras i lagmotiven. Det är nödvändigt att hitta en lämplig avvägning mellan å ena sidan kravet på tydlighet och

å andra sidan kravet på överskådlighet för att inte tynga lagtexten med alltför många och långa förklaringar. Utredningens förslag bör därför inte genomföras.

6.8 Utpekande av ansvariga för djurens välfärd och införande av åldersgräns

Regeringens bedömning: Det bör inte införas någon bestämmelse som uttryckligen anger vem som är ansvarig för djurets välfärd eller ansvarig för att uppfylla lagens bestämmelser i övrigt. Det bör inte heller införas en åldersgräns för att få ansvara för djur.

Utredningens förslag: Överensstämmer inte med regeringens bedömning. Utredningen föreslår att det ska införas en bestämmelse som anger att det är djurägaren eller den som på djurägarens uppdrag har åtagit sig skötseln av djuret som är ansvarig för djurets välfärd. Vidare föreslår utredningen att den som har det huvudsakliga ansvaret för ett djur ska vara minst 16 år.

Remissinstanserna: Remissutfallet är splittrat. Majoriteten av remissinstanserna anser att förslaget behöver omformuleras eller har synpunkter på det.

Länsstyrelserna i Gävleborgs län och Jämtlands län samt Sveriges lantbruksuniversitet, Sala kommun, Sollefteå kommun, Djurskyddet Sverige, Göteborgs Katthjälp, Riksförbundet Svensk Fågelhobby, Svenska Blå Stjärnan och Sveriges Kattklubbars Riksförbund, är positiva till att djurägaransvaret tydliggörs i lagen.

Länsstyrelserna i Södermanlands län, Östergötlands län, Jönköpings län, Kronobergs län, Blekinge län, Örebro län, Gävleborgs län och Norrbottens län samt Jordbruksverket anser att bestämmelsen bör omformuleras, t.ex. mot bakgrund av att djurägaren inte alltid har möjlighet att själv lämna över ansvaret för djuret till någon annan. Det kan exempelvis vara fallet vid sjukdom eller olyckshändelse. Några av länsstyrelserna lämnar även förslag på alternativa lydelse, t.ex. att bestämmelsen bättre ska stämma överens med lydelsen i 2 kap. 2 § i förslaget till djurskyddslag där det står "djurägaren eller den som på annat sätt tar hand om djuret".

Jordbruksverket anser att det bör diskuteras hur uttryckligt ett uppdrag från en djurägare måste vara och vad uppdraget ska omfatta för att huvudansvaret ska övergå till den som åtar sig uppdraget. I sammanhanget nämner *Jordbruksverket* eventuella gränsdragningar mot lagen om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård.

Hästorganisationerna påtalar att om ansvaret för djuret delegeras till en annan person är det viktigt att detta förhållande tydligt regleras genom avtal.

Sveriges Veterinärförbund anser att ansvaret för djurens välfärd bör utökas till att gälla även personer som på eget initiativ åtagit sig skötseln av ett djur. *Djurens Rätt* menar att djurägaren alltid ska ha ett övergripande ansvar för djuret även om uppdraget att sköta djuren är överlämnat till en eller flera andra personer.

Jordbruksverket och *Sveriges Veterinärförbund* påtalar vikten av att det framgår att Polismyndigheten och personer som på uppdrag av myndigheter sköter omhändertagna djur också har ett ansvar för djurens välfärd.

Domstolsverket och *Tropikföreningen Amazonas* anser att den egentliga innebörden av ansvaret måste klargöras, bl.a. i förhållande till situationer då djur utsätts för brott.

Länsstyrelserna i Jönköpings län, Kronobergs län, Blekinge län, Skåne län och Gävleborgs län samt *Sveriges lantbruksuniversitet, Djurskyddet Sverige, Föreningen Sveriges Offentliga Tropikanläggningar, Riksförbundet Svensk Fågelhobby, Svenska Blå Stjärnan* och *Svenska Djurskyddsföreningen* tillstyrker förslaget om en 16-årsgräns för att få ha det huvudsakliga ansvaret för ett djur.

Barnombudsmannen, Länsstyrelsen i Värmlands län, Djurens Rätt och *Föreningen BLANDIS* välkomnar en åldersgräns men anser att gränsen i stället ska sättas vid 18 års ålder eftersom det är först då en person blir tillräckligt mogen eller myndig och har full rätt att bestämma över sin egendom.

Nio hästorganisationer föreslår att man ska kunna ansvara för ett djur från och med det år man blir straffmyndig, dvs. vid 15 års ålder.

Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) och ytterligare nio organisationer inom lantbrukarnas näring påtalar att kravet främst verkar föras in för att uppfylla Europarådets konvention för sällskapsdjur och anser inte att ett sådant krav är nödvändigt för lantbrukssektorn.

Domstolsverket och *Tropikföreningen Amazonas* anser att konsekvenserna måste klargöras beträffande vad som händer om en person inte uppfyller ålderskravet. *Länsstyrelsen i Värmlands län* bedömer att kontrollmyndighetens uppgift kommer att försvåras om kontrollen ska riktas mot omyndiga personer som saknar full rätt att bestämma över sin egendom och påtalar att kontroll kan medföra allt från ekonomiska konsekvenser till djurförbud. *Länsstyrelsen i Västmanlands län* och *Djurskyddsinspektörernas Riksförening* framför liknande tankegångar.

Svenska Jägareförbundet avstyrker den föreslagna 16-årsgränsen och anser att en djurägares lämplighet inte avgörs av ålder utan av utbildning, intresse, engagemang och tid. Vidare anser förbundet att förslaget bl.a. kräver en kontroll vars administration och kostnad inte står i proportion till eventuella vinster från djurskyddssynpunkt.

Tropikföreningen Amazonas bedömer att om förslaget till åldersgräns ska få genomslag behöver det kompletteras med ett förbud mot att sälja djur till personer under 16 år utan förälders samtycke.

Kammarrätten i Stockholm påtalar att om den föreslagna 16-årsgränsen införs bör man överväga om förbudet mot att meddela förelägganden eller förbud enligt 10 och 15 §§ lagen (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter mot den som är under 15 år blir överflödiga.

Skälen för regeringens bedömning

Ansvar för djurens välfärd

Nuvarande djurskyddslag saknar en uttrycklig reglering av vem som är ansvarig för att lagens bestämmelser uppfylls. I förarbetena uttalas att det

är ägaren eller den som på annan grund innehar eller förfogar över djuret som är ansvarig för att bestämmelserna i djurskyddslagen iakttas. Vem eller vilka inom den angivna gruppen som är ansvarig måste avgöras med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet (prop. 1987/88:93, Djurskyddslag, m.m., s. 55). Detta har, såvitt framkommit, inte föranlett några betydande problem vid tillämpningen av lagstiftningen. Det är också enligt regeringens uppfattning olämpligt att koppla ansvaret för att lagens bestämmelser uppfylls till ägande på det sätt som utredningen föreslår. Det är inte ovanligt att ett djur hålls av någon annan än den som i civilrättslig mening äger djuret. Det kan också vara en juridisk person som äger ett djur. Som flera av remissinstanserna har påpekat utesluts med utredningens förslag personer som utan något egentligt uppdrag från ägaren håller ett djur från ansvar enligt djurskyddslagen. Detta kan inte rimligtvis ha varit avsikten.

I praktiken innebär nuvarande reglering att ansvaret för att djurskyddslagens bestämmelser följs normalt ligger på den eller de personer som håller djuret, dvs. den eller de som faktiskt innehar eller förfogar över djuret. Vad som avses med att djur hålls har behandlats i avsnitt 6.2. Vissa bestämmelser, som t.ex. förbudet mot sexuella handlingar, riktar sig även till andra som kommer i kontakt med djur som hålls av någon annan (se prop. 2013/14:41, Ändringar i djurskyddslagen, s. 14). Detsamma gäller reglerna om vissa verksamheter, t.ex. slakt, transport och tävlingar, där fler personer än djurhållaren kan vara involverade i hanteringen av djur. När flera personer gemensamt håller eller hanterar ett djur så ansvarar de som huvudregel solidariskt för att lagens bestämmelser uppfylls. Hänsyn måste dock tas till den uppgift som var och en har haft. Den som äger och håller ett sällskapsdjur har naturligtvis ett större ansvar än den som endast kortvarigt passar djuret åt ägaren. Enligt regeringens uppfattning är det därför inte lämpligt att generellt begränsa kretsen av ansvariga.

Åldersgräns för att få äga djur

I utredningens förslag anges att den som är under 16 år inte ska få vara huvudansvarig för ett djur. Eftersom huvudansvaret för djur enligt utredningens förslag ska vara kopplat till ägande innebär detta att den som är under 16 år inte ska kunna äga djur.

Utredningen hänvisar till artikel 6 i Europakonventionen om skydd för sällskapsdjur, som föreskriver att sällskapsdjur inte får säljas till personer under 16 år utan samtycke från deras föräldrar eller någon annan som har samma ansvar för barnet som deras föräldrar. Utredningens bedömning är att den svenska djurskyddslagstiftningen i nuläget inte uppfyller konventionens krav.

Regler om underårigas möjlighet att ingå avtal finns i föräldrabalken. Enligt 9 kap. 1 § föräldrabalken får den som är under 18 år inte själv råda över sin egendom eller ingå avtal. Den som är över 16 år får emellertid, enligt 9 kap. 3 § föräldrabalken, disponera över inkomster som han eller hon har förvärvat genom eget arbete. Reglerna i föräldrabalken innebär att den som är under 16 år inte ensam, med rättsligt bindande verkan, kan ingå avtal om köp av ett djur. Sällskapsdjurskonventionens krav på

samtyske vid köp av djur är därmed enligt regeringens bedömning tillgodosett.

Som angetts ovan bör det enligt regeringens bedömning inte införas någon bestämmelse som uttryckligen kopplar ansvaret för att följa djurskyddslagens bestämmelser till den som äger djuret. Bestämmelserna riktar sig främst till den som håller djur, men i några fall även till en vidare krets personer som på annat sätt kommer i kontakt med djur. Enligt regeringens bedömning borde det vara ovanligt att den som är under 16 år helt ensam håller och sköter ett djur. Sannolikt hålls och sköts ett djur oftast gemensamt av barnet och dess vårdnadshavare eller någon annan vuxen person, oavsett vem som i civilrättslig mening äger djuret. Det bör vara upp till vårdnadshavaren att avgöra i vilken utsträckning den underårige bör anförtros skötseln av ett djur. Den bedömningen bör göras med beaktande av den underåriges individuella mognad och kunskap snarare än enbart barnets ålder. Det har inte heller i utredningen framkommit att det skulle förekomma några väsentliga djurskyddsproblem med nuvarande ordning som ger anledning att särskilt reglera underårigas möjlighet att hålla och sköta djur. I samband med kontroll och åtgärder vid bristande efterlevnad av lagen kommer i de allra flesta fall en vuxen person att hållas ansvarig såsom djurhållare för brister i djurhållningen.

Skulder kopplade till att underåriga äger djur

Sveriges kommuner och landsting och Jordbruksverket har i två skrivelser 2009 respektive 2010 till dåvarande Jordbruksdepartementet (N2015/04479/DL och N2015/00085/DL) påpekat att underåriga som har registrerats som ägare till hundar enligt lagen (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter också blir betalningsansvariga för en registreringsavgift. Om avgiften inte betalas, riktas betalningskrav mot den underårige. Sveriges kommuner och landsting och Jordbruksverket har därför föreslagit ändringar i lagen om tillsyn över hundar och katter som innebär att barnets förmyndare blir betalningsansvariga för registreringsavgiften istället för barnet. En liknande bestämmelse finns t.ex. i 4 a § lagen (2001:558) om vägtrafikregister, där det anges att om någon som inte fyllt 18 år äger ett fordon tillämpas det som sägs i lagen på en förmyndare för honom eller henne, om inte den underårige har förarbehörighet för fordonet.

Regeringen kan dock konstatera att det finns skillnader mellan lagstiftningen på vägtrafikområdet och lagen om tillsyn över hundar och katter. Reglerna om förmyndares ansvar på vägtrafiktrafikområdet infördes mot bakgrund av att det inte var ovanligt att ett barn var registrerat som ägare till ett motorfordon trots att han eller hon inte var den verkliga ägaren till fordonet. I stället handlade det om ett bulvanförhållande, där barnet utåt uppgavs vara ägare och då blev ansvarigt för skulder som har anknytning till fordonet i stället för den riktige ägaren. Beträffande motorfordon kan även antagandet göras att en underårige som saknar förarbehörighet för fordonet inte själv kan använda fordonet och att det därmed är förmyndaren som har den faktiska nyttan av fordonet. Det framstår då som rimligt att det också är förmyndaren som har betalningsansvaret för fordonet (jfr prop. 2005/06:117, Skydd

för barn genom registrering av förmyndare i vägtrafikregistret, m.m., s. 17–19). I fråga om hundar har det inte särskilt framkommit att det finns en problematik med att barn används som bulvaner beträffande hundar de inte själva äger. Att barn blir ägare till hundar behöver därför inte bero på att förmyndaren eller någon annan vill undslippa sitt betalningsansvar för skulder som har anknytning till hunden. Dessutom är det svårt att schablonmässigt skilja fall där barn kan förmodas användas som bulvan för föräldern från fall där barnet är den faktiske ägaren till hunden. Om barnet är 16 år eller äldre kan barnet själv ha köpt hunden för pengar från eget arbete (se 9 kap. 3 § föräldrabalken), men även yngre barn kan i civilrättslig mening bli ägare till och ha glädje av en hund. Den som är ägare i civilrättslig mening bör, enligt regeringens bedömning, som huvudregel ansvara för de kostnader som ägandet medför. Detta gäller även när barn blir ägare genom att deras förmyndare ingår en rättshandling för deras räkning.

En annan skillnad är att barn som är registrerade ägare till hundar inte riskerar att skuldsättas i samma omfattning som de barn som tidigare registrerades som ägare till fordon. De senaste 10–15 åren har, till följd av ett antal åtgärder, både antalet barn och dessa barns totala skuldbelopp i Kronofogdemyndighetens register minskat väsentligt – från ca 4 500 barn i slutet av 2003 till ca 800 barn i slutet av 2016. Vid årsskiftet 2016/17 uppgick barns totala skulder i Kronofogdemyndighetens register till ca 11,2 miljoner kr (jämfört med ca 38,6 miljoner kr sommaren 2003).

Jordbruksverket har sedan ett antal år tillbaka som rutin att inte gå vidare till Kronofogdemyndigheten med betalningskrav mot underåriga för registeravgift och det finns därför inga barn som har skulder hos Kronofogdemyndigheten som avser registreringsavgift för hundar.

Regeringen bedömer mot den bakgrunden att det i nuläget inte finns anledning göra några ändringar beträffande ägarens ansvar för registreringsavgiften enligt lagen om tillsyn över hundar och katter.

7 Allmänna bestämmelser om hur djur ska hanteras, hållas och skötas

7.1 Grundläggande djurskyddskrav

Regeringens förslag: Det grundläggande kravet på att djur ska behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom förs över till den nya lagen. Även bestämmelsen om att djur som används i djurförsök som har godkänts av en djurförsöksetisk nämnd inte ska anses vara utsatta för onödigt lidande eller sjukdom vid användningen, förs över till den nya lagen.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen föreslår även att det av bestämmelsen ska framgå att djur ska ges en god djurvälstånd.

Remissinstanserna: Förslaget kommenteras endast i korthet av ett fåtal remissinstanser. Tre av remissinstanserna, *Länsstyrelsen i Västernorrlands län*, *Djurskyddet Sverige* och *Legitimerade Sjukgymnasters Riksförbund* (numera *Fysioterapeuterna*) tillstyrker förslaget. De övriga remissinstanserna – *Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA)*, *Sveriges lantbruksuniversitet*, vissa hästorganisationer samt *Föreningen BLANDIS* efterlyser förtydliganden av uttrycken ”djurvälfärd”, ”lidande” och ”onödigt lidande”. Flera remissinstanser, bl.a. *Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)*, påpekar att uppfattningarna om vad som avses med en god djurvälstånd kan variera stort och att det är viktigt att lagen är tydlig och stringent. *SVA* lämnar synpunkter på förslaget om att djur som används i djurförsök som har godkänts av en djurförsöksetisk nämnd inte ska anses vara utsatta för onödigt lidande och sjukdom. *SVA* anser att formuleringen bör ses över så att det klart framgår att försök där oförutsett lidande inträffar ska kunna avbrytas och att det är försöksdjursveterinären som har ansvaret för att detta efterlevs.

Skälen för regeringens förslag: Utredningens förslag motsvarar i huvudsak bestämmelsen i nuvarande 2 § djurskyddslagen. I förarbetena till nuvarande lag uttalades att paragrafen innehåller den grundläggande principen för djurskyddet och att flera av de följande bestämmelserna om djurhållning kunde sägas vara preciseringar av denna princip. Genom att nämna sjukdom vid sidan av lidande förstärktes djurskyddet, bl.a. genom att det inte är tillåtet att utsätta djur för sjukdom oavsett om sjukdomen medför lidande för djuret. Det klargjordes även att med lidande avses såväl fysiskt som psykiskt lidande. Beträffande begränsningen till onödigt lidande angav departementschefen att det i vissa fall är oundvikligt att djur åsamkas lidande, t.ex. vid diagnostik och vård av sjuka djur och vid användningen av försöksdjur. Endast i sådana och liknande fall bör kravet på skydd mot lidande stå tillbaka (se prop. 1987/88:93, Djurskyddslag, m.m., s. 50 f.).

Regeringen anser, i likhet med utredningen, att den grundläggande bestämmelsen om djurskydd bör föras över till den nya lagen och ges samma innebörd som har angetts i tidigare förarbeten. Regeringen ser inte något behov av att ytterligare förtydliga dessa uttryck (beträffande definitionen av lidande, se även avsnitt 6.7).

Utredningen föreslår dock att det också ska införas ett krav på att djur ska ges en god djurvälstånd. Med djurvälstånd avses, enligt utredningen, alla aspekter som påverkar djurets välbefinnande, vilket inkluderar hälsa, biologisk funktion, beteendebehov och känslor och innebär att djuret mår bra såväl fysiskt som psykiskt. Flera remissinstanser, bl.a. *LRF*, påpekar att uppfattningarna om vad som avses med en god djurvälstånd kan variera stort och det är viktigt att lagen är tydlig och stringent. Regeringen har i avsnitt 6.1 föreslagit att uttrycket djurvälstånd ska ingå i bestämmelsen om lagens syfte. Där har konstaterats att vissa aspekter av djurvälstånd kan tillgodoses genom specifika krav på djurhållningen medan andra aspekter, som djurets psykiska välbefinnande, inte i nuläget på motsvarande sätt kan säkerställas genom tillräckligt konkreta och kontrollerbara bestämmelser riktade till enskilda. Det föreslagna kravet

på att djur ska ges en god djurvälstånd är visserligen inte straffsanktionerat, men en bristande efterlevnad skulle kunna leda till beslut om förelägganden, förbud eller rättelse och i förlängningen beslut om djurförbud och omhändertagande av djur riktade till enskilda. Det är därför viktigt att innebörden av kravet är tillräckligt tydligt. Eftersom djurvälstånd innefattar sådana element som är svåra att bedöma både för enskilda djurhållare och kontrollmyndigheterna är det enligt regeringens uppfattning inte lämpligt att ålägga enskilda ett sådant direkt och allmänt formulerat krav på att djur ska ges en god djurvälstånd. Lagens syfte att främja en god djurvälstånd bör istället uppnås genom andra, mer konkret formulerade bestämmelser i lagstiftningen.

Regeringen anser också, i likhet med utredningen, att den nuvarande bestämmelsen om att djur som används i djurförsök, som har godkänts av en djurförsöksetisk nämnd, inte ska anses vara utsatta för onödigt lidande eller sjukdom vid användningen ska överföras till den nya lagen. Denna bestämmelse innebär givetvis inte att djurförsök med djur som inte är ryggradsdjur eller bläckfiskar och som inte kräver etiskt godkännande ska anses innebära ett onödigt lidande. Så som har angetts i avsnitt 6.3 är kravet på etiskt godkännande avsett att omfatta de djurklasser där det finns kunskap om arternas förmåga att uppleva lidande. Det är därför tveksamt i vilken utsträckning kravet på skydd mot onödigt lidande överhuvudtaget kan tillämpas på andra djurklasser än dessa, eftersom det i nuläget inte är känt i vilken utsträckning övriga kategorier av djur har en sådan förmåga (se även avsnitt 6.2). Om djurförsök ska utföras med en djurklass som inte omfattas av kravet på verksamhetstillstånd och etiskt godkännande ankommer det på den som ansvarar för försöket att bedöma om användningen är förenlig med den s.k. 3R-principen (efter engelskans replace, reduce och refine), dvs. att djurförsök endast ska äga rum under förutsättning att

1. det syfte som avses med verksamheten inte kan uppnås med någon annan tillfredsställande metod utan användning av djur,
2. så få djur som möjligt används, och
3. verksamheten utformas så att djuren inte utsätts för större lidande än vad som är absolut nödvändigt (se vidare avsnitt 12.1).

Om så är fallet bör användningen av djuren som huvudregel inte anses innefatta ett onödigt lidande.

SVA anser att bestämmelsen bör formuleras så att det klart framgår att försök där oförutsett lidande inträffar ska kunna avbrytas och att det är försöksdjursveterinären som har ansvaret för att detta efterlevs. Regeringen saknar dock tillräckligt underlag för att nu föreslå sådana ändringar. När det gäller möjligheten att återkalla ett beslut om etiskt godkännande, se vidare avsnitt 12.3.

7.2 Naturligt beteende

Regeringens förslag: Djur ska hållas och skötas i en god djurmiljö och på ett sådant sätt att

1. deras välfärd främjas,

2. de kan utföra sådana beteenden som de är starkt motiverade för och som är viktiga för deras välbefinnande (naturligt beteende), och
3. beteendestörningar förebyggs.

Det nuvarande bemyndigandet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om villkor för eller förbud mot viss djurhållning förs med en språklig justering över till den nya lagen. Det tydliggörs att föreskrifterna ska syfta till att tillgodose de övergripande kraven i bestämmelsen.

Regeringens bedömning: Någon särskild bestämmelse om grupp-hållning bör inte införas i lagen.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen föreslår att djur ska hållas och skötas på ett sådant sätt att de ges möjlighet att utföra sådana naturliga beteenden

1. som djuren är starkt motiverade för, och
2. som ger en funktionell återkoppling, dvs. minskar djurets motivation för att utföra beteendet i fråga, samt
3. relaterar till djurens behov av rörelse, vila, komfort, sysselsättning, födosök och socialt umgänge.

Utredningen föreslår också att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur djurs behov av naturligt beteende ska tillgodoses och vilka beteenden som avses.

Därutöver föreslås ett särskilt bemyndigande att meddela föreskrifter om hur djur ska hållas och skötas.

Utredningen föreslår slutligen en bestämmelse om att djur inte ska hållas i sådana grupper som innebär att individer orsakas onödigt lidande.

Remissinstanserna: En knapp fjärdedel av de remissinstanser som yttrar sig tillstyrker förslaget, bl.a. *Länsstyrelserna i Jönköpings och Västmanlands län*, *Uppsala och Göteborgs universitet*, *Djurskyddet Sverige* samt *Föreningen Sveriges Offentliga Tropikanläggningar* och *Riksförbundet Svensk Fågelhobby*.

Ungefär hälften av remissinstanserna som yttrar sig, bl.a. ett antal länsstyrelser, *Karolinska Institutet*, *Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)*, *Djurens Rätt* och *Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)* och ytterligare sex organisationer inom lantbruksnäringen ställer sig positiva till förslaget men lämnar vissa synpunkter.

Utöver dessa kommenterar sju remissinstanser förslaget utan att ta ställning till om det är positivt eller negativt, bl.a. ett antal länsstyrelser och *Djurskyddsinspektörernas Riksförening*.

Slutligen är fem remissinstanser, nämligen *Länsstyrelsen i Dalarnas län*, *Linköpings djurförsöksetiska nämnd*, *Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien*, *Kött och Charkföretagen* och *Ridskolornas Riksorganisation* negativa till förslaget.

Länsstyrelserna i Dalarnas län och *Gävleborgs län* anser att en övergripande bestämmelse om naturligt beteende ska finnas i lagen, men att definitionerna om vad detta innebär bör flyttas till föreskriftsnivå, särskilt med tanke på att målsättningen har varit att skapa en ramlag. *Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien* ställer sig frågande till att naturligt beteende ska regleras på lagnivå. *Linköpings djurförsöksetiska*

nämnd är inte heller övertygad om att saken behöver regleras på lagnivå. Om så anses vara fallet är det, enligt nämndens uppfattning, tillräckligt att formulera bestämmelsen enligt följande: *Djur ska hållas och skötas på ett sådant sätt att de ges möjlighet att följa sina naturliga beteenden, om inte särskilda skäl talar mot det.*

När det gäller förslagets utformning anser *Malmö tingsrätt* att andra punkten om funktionell återkoppling inte bidrar till tydlighet och anser att det bör övervägas om denna kan utelämnas. *Länsstyrelsen i Skåne län* ser också en svårighet i att språkligt förstå innehållet i förslaget. *Linköpings djurförsöksetiska nämnd* anser att lagtexten inte är förenlig med de tankar som presenteras i betänkandet, t.ex. framgår det inte av lagtexten att de beteenden som avses i första och andra punkterna är begränsade till de beteenden som anges i tredje punkten.

När det gäller innehållet i den föreslagna bestämmelsen anser *Djurens Rätt* att punkten 3 i paragrafen ska strykas, eftersom den inte tillför något utan snarare innebär en risk för att viktiga naturliga beteenden förbises. Exempel på mycket starkt motiverade beteenden som enligt organisationen inte självklart ryms i uppräkningspunkten 3 är behovet av sandbad och artspecifik termoregulering samt bobyggnadsbeteende. Vidare anser organisationen att formuleringen ”starkt motiverade” öppnar för en subjektiv bedömning och föreslår att ”starkt” tas bort. *Karolinska Institutet* anser att predatorundvikande beteende ska tas med i uppräkningspunkten.

Göteborgs Kathjälp anser att naturliga beteenden även skiljer sig mellan individer av samma art och att detta bör förtydligas, på samma sätt som i den norska djurskyddslagen som stipulerar att hänsyn ska tas både till art-typiska och individuella behov vad det gäller naturligt beteende.

Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien, LRF och ytterligare sex organisationer inom lantbruksnäringen påpekar att det är svårt att uttala sig om förslaget eftersom bestämmelserna till stor del kommer att utformas i föreskrifterna och anser att faktorer som påverkar djurens hälsa är minst lika viktiga som etologiska föreställningar om en god djurvälfärd.

Vidare framhåller *LRF* och ytterligare ett antal organisationer inom lantbruksnäringen vikten av att förekomst av stereotyper undersöks på besättningsnivå och inte på individnivå eftersom enskilda individer, trots en god miljö, kan uppvisa stereotyper. Det är viktigt att det tydliggörs att det inte är nolltolerans som avses utan att man i möjligaste mån ska förebygga så att problemen inte uppstår.

Några länsstyrelser, *Djurskyddsinspektörernas Riksförening* och *Svenska Samernas Riksförbund* påpekar att viss djurhållning i dag kan vara oförenlig med förslaget, bl.a. renkötsel och hållande av burfåglar, slaktsvin och slaktkyckling. *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* understryker att det därför är viktigt att det av föreskriftsmotiv och vägledningar framgår vilka krav som är rimliga att ställa. *Djurens Rätt* anser att flera av utredningens lagförslag inte är förenliga med denna paragraf, t.ex. bör alla djur ha rätt till utevistelse.

Länsstyrelsen i Dalarnas län anser att den nuvarande skrivningen ”möjlighet att bete sig naturligt” ska kvarstå, eftersom den formuleringen möjliggör en mer flexibel tolkning till djurens fördel. Den komplettering

av lagen som föreslås bör i stället finnas i föreskrifterna. *Ridskolornas Riksorganisation* anser att utredningens definition av naturligt beteende är en teoretisk konstruktion utan verklighetsförankring och att det krävs stor tydlighet för att det ska vara möjligt att implementera uttrycket i det dagliga arbetet.

Länsstyrelserna i Kronobergs län, Blekinge län och Hallands län, Jordbruksverket, SLU, Statens veterinärmedicinska anstalt, Djurens Rätt, Sveriges Pälstdjursuppfödare Riksförbund och *Sveriges Veterinärförbund* är positiva till förslaget om gruppställning. Flertalet av dessa remissinstanser påpekar dock att även ensamställning av djur kan utgöra olämplig djurställning och anser därför att detta bör framgå av bestämmelsen. *Djurens Rätt* menar att paragrafen utöver ensamställning bör ange att djur inte ska hållas i för stora grupper.

Slutligen är *LRF* och ytterligare åtta organisationer inom lantbruksnäringen, negativa till förslaget om gruppställning eftersom det är oklart vilka konsekvenser den valda formuleringen kommer att få. Även *SLU* och *Sveriges Pälstdjursuppfödare Riksförbund*, som är positiva till förslaget, anser att formuleringen bör förtydligas.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Nuvarande bestämmelse

Av 4 § djurskyddslagen framgår att djur ska hållas och skötas i en god djurmiljö och på ett sådant sätt att det främjar deras hälsa och ger dem möjlighet att bete sig naturligt. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bemyndigas också att meddela ytterligare föreskrifter om villkor för eller förbud mot viss djurställning. Bestämmelsen infördes i samband med att den nuvarande djurskyddslagen beslutades 1988 men kravet omfattade då endast djur som föds upp eller hålls för produktion av livsmedel, ull, skinn eller pälsar. Bestämmelsen har därefter ändrats 1993 och 1998 då tävlingsdjur respektive försöksdjur inkluderades. 2003 utvidgades bestämmelsen till att gälla alla djur som omfattas av lagen.

När bestämmelsen infördes 1988 konstaterades att djurställningen inom husdjurskötseln under efterkrigstiden hade genomgått stora förändringar och blivit alltmer rationell samt teknik- och ekonomianpassad (prop. 1987/88:93, s. 16–17). Moderniseringen hade lett till kritik mot att miljön för djuren blivit karg och begränsade djurens möjlighet till naturligt beteende. Departementschefen angav att det givetvis måste ske en avvägning mellan å ena sidan djurskyddsintresset och å andra sidan ekonomiska och produktionstekniska faktorer. Djurskyddshänsynen skulle dock tillmätas betydelse i en helt annan omfattning än vad som hittills hade skett även om det skulle innebära en minskad produktion. I den nya lagen kom detta till uttryck genom bestämmelsen om naturligt beteende. Bestämmelsen skulle också kompletteras med ett bemyndigande för regeringen eller behörig myndighet att meddela föreskrifter om hur djur ska hållas och skötas (prop. 1987/88:93, s. 19–21).

I förarbetena angavs att bestämmelsen om att djur ska ges möjlighet att bete sig naturligt i princip kan ses som en precisering av den allmänna skyldigheten i 2 § djurskyddslagen om att djur ska behandlas väl och

skyddas mot onödigt lidande och sjukdom. Avsikten med bestämmelsen är att varje djurarts särskilda biologiska beteende ska beaktas och att vad som ska anses utgöra ett djurs biologiska beteende får avgöras utifrån gjorda erfarenheter och vetenskapliga rön (prop. 1987/88:93, s. 52–53).

Inledande överväganden

En utgångspunkt för regeringen är att djurhållningen behöver utvecklas på ett sådant sätt att djuren får möjlighet att utföra sitt naturliga beteende och så att beteendestörningar förebyggs.

Regeringen instämmer också i utredningens bedömning att det även i den nya djurskyddslagen bör anges att djur ska hållas och skötas i en god djurmiljö. Det bör i enlighet med utredningens förslag också anges att djur ska hållas på ett sådant sätt att deras välfärd främjas. Regeringen har i avsnitt 6.1 föreslagit att ett av syftena med lagen ska vara att främja en god djurvälfärd. Denna strävan efter att djuren ska må bra både fysiskt och psykiskt bör även återspeglas i den här behandlade paragrafen som utgör en grundläggande bestämmelse i lagen.

Bör uttrycket naturligt beteende behållas?

Den fråga som därefter måste övervägas är om djurskyddslagen även fortsättningsvis ska innehålla ett krav på att djur ska kunna bete sig naturligt. I utredningen konstateras det att uttrycket naturligt beteende kan uppfattas som oklart och att det har ifrågasatts om det är lämpligt att använda eller om det bör ersättas. En av svårigheterna med uttrycket kan vara att det leder tankarna till situationer där djuren befinner sig ute i naturen. Regeringen drar i likhet med utredningen slutsatsen att detta knappast kan ha varit avsikten.

Regeringen instämmer dock också i utredningens bedömning att uttrycket naturligt beteende har ett stort symboliskt värde och att det skulle kunna tolkas som att djurens behov av naturliga beteenden ska ges mindre vikt om uttrycket tas bort ur lagtexten. Andra uttryck som har diskuterats, t.ex. beteendebehov, medför också oklarheter i fråga om vad som avses. Regeringen delar därför utredningens bedömning att uttrycket naturligt beteende bör behållas i lagtexten.

Vad avses med naturligt beteende?

Det finns, som utredningen konstaterar, ett behov av att förtydliga vad som ligger i kravet på att djur ska ges möjlighet att bete sig naturligt. Avsikten är, som har angetts ovan, inte att alla beteenden som djur utför när de lever fria i naturen ska kunna utföras även när djur hålls av människan. Djur som hålls av människan befinner sig under helt andra förhållanden än djur som lever fria i naturen. I naturen utsätts djur t.ex. för att bli jagade av rovdjur eller för svält. Detta är självfallet inte något som ska förekomma i en djurhållning. Vissa beteendebehov, som utlöses av sådana liknande yttre faktorer, uppstår därför inte alls när djuren hålls av människan eftersom djuren då inte utsätts för de utlösande faktorerna.

Det finns även beteenden som djur är starkt motiverade för men som är oönskade i en djurhållning och som, om de inte kontrolleras, i sig kan leda till djurskyddsproblem, t.ex. att djur slåss eller förökar sig okontrollerat. Det bör därför, för tydlighets skull, redan av bestämmelsen

framgå att det finns en begränsning i vilka beteenden som djur ska ges möjlighet att utföra i en djurhållning.

Utredningen föreslår att en sådan begränsning införs i bestämmelsen om naturligt beteende genom att precisera att det ska vara beteenden som djuren är starkt motiverade för och som ger djuren funktionell återkoppling, dvs. minskar djurens motivation att utföra beteendet när det utförs. Vidare föreslås att det ska vara beteenden som relaterar till djurens behov av rörelse, vila, komfort, sysselsättning, födosök och socialt umgänge.

Regeringen bedömer, i likhet med *Malmö tingsrätt* och *Länsstyrelsen i Skåne län*, att uttrycket funktionell återkoppling och beskrivningen av vad som avses med detta kan upplevas som teknisk och svårtillgänglig och lämpar sig mindre väl för författningstext. Regeringen instämmer dock i utredningens bedömning att faktorerna stark motivation och funktionell återkoppling annars kan användas för att beskriva naturligt beteende.

Vidare anser regeringen att en sådan uppräkningslista av behov som utredningen föreslår är olämplig, bl.a. eftersom det finns en risk både för att vissa viktiga beteenden exkluderas och för att oönskade beteenden oavsiktligt inkluderas.

Det förekommer i den vetenskapliga litteraturen ett antal olika definitioner av uttrycket naturligt beteende. Utredningen nämner två nyckelfaktorer som betydelsefulla för att ringa in vilka beteenden som avses. Den ena är att djuret är starkt motiverat att utföra beteendet och den andra är att djuret upplever frustration eller stress om det hindras från att utföra beteendet. Kravet på naturligt beteende kan, som utredningen anger, också beskrivas som att djur ska få utföra sådana beteenden som krävs för att djuren ska må bra fysiskt och psykiskt eller som är viktiga för deras välfärd. Regeringen föreslår i linje med detta att författningstexten formuleras så att med kravet på naturligt beteende avses att djur ska få utföra sådana beteenden som de är starkt motiverade för och som är viktiga för deras välbefinnande.

Några remissinstanser anser att utredningens förslag kan innebära att viss djurhållning, så som den bedrivs i dag, kan anses vara oförenlig med utredningens förslag om naturligt beteende. Den bestämmelse som regeringen nu föreslår avser dock inte att ändra utan att förtydliga det nuvarande kravet så att djurhållningen bedrivs och utvecklas på ett sådant sätt att djuren får möjlighet att utföra sitt naturliga beteende. Den föreslagna bestämmelsen förtydligar med andra ord vad som enligt regeringens uppfattning är innebörden av den nuvarande bestämmelsen.

Utredningen framhåller att det vid utarbetandet av bestämmelser om djurhållning ofta krävs att samhällsnyttan och ekonomiska aspekter vägs mot djurens välfärd. Enligt utredningen är detta oundvikligt. Vad som kan anses vara acceptabelt måste enligt utredningen också alltid utgå från vad man vet om djurarten och dess behov. En förutsättning för all djurhållning är att djuren mår fysiskt och psykiskt bra.

Redan av förarbetena till den nuvarande djurskyddslagen (prop. 1987/88:93, s. 19) framgår det att det måste ske en avvägning mellan olika intressen, å ena sidan djurskyddsintresset och å andra sidan ekonomiska och produktionstekniska faktorer. Bedömningen var då att djurskyddet behövde tillmätas en större betydelse än tidigare. Sedan

lagen tillkom har djurens välfärd avsevärt förbättrats och djurskyddsnivån har höjts, inte minst genom föreskriftsändringar. Även lagen har ändrats för att stärka djurskyddet, bl.a. har de djurgrupper som omfattas av kravet på naturligt beteende successivt ökat, det har tydliggjorts att djur som visar tecken på ohälsa ska få nödvändig vård och bestämmelserna om omhändertagande av djur, djurförbud och straff vid brott mot djur har också skärpts.

Regeringen anser att det är nödvändigt att en avvägning även i framtiden kan göras mellan djurskyddsintresset och andra angelägna samhällsintressen. Vid denna avvägning ska djurskyddsintresset tillmätas stor vikt och den höga nivån på djurskyddet får inte urholkas. Regeringen instämmer i utredningens bedömning att en förutsättning för all djurhållning är att djuren mår fysiskt och psykiskt bra och att detta sätter ramarna för vilka avvägningar som är acceptabla av hänsyn till andra angelägna samhällsintressen. Detta tydliggörs genom att det i bestämmelsen anges att djuren ska få utföra sådan beteende som är viktiga för deras välbefinnande.

Den nu föreslagna formuleringen av bestämmelsen tydliggör också att inte alla beteenden alltid måste kunna utföras (jfr JO:s beslut i ärende dnr 2676–1989, där JO har uttalat att det inte är acceptabelt att, utifrån förarbetsuttalanden, tolka in inskränkningar eller begränsningar som inte framgår i lagtexten).

Ett antal remissinstanser påpekar att flera faktorer utöver djurens naturliga beteende är av betydelse för en god djurvälfärd och pekar särskilt på djurhälsa, smittskydd och avel. Regeringen delar bedömningen att även andra faktorer är viktiga för en god djurvälfärd, t.ex. att den miljö som djuren vistas i är utformad på ett sådant sätt att smittspridning förebyggs. Att fler faktorer är av betydelse för att nå en god djurvälfärd återspeglas bl.a. i den inledande delen av den föreslagna bestämmelsen, nämligen i kravet på att djur ska hållas och skötas i en god djurmiljö och på ett sådant sätt att det främjar deras välfärd.

Regeringen återkommer nedan till frågan om behovet av mer detaljerade föreskrifter kring djurhållning.

Krav på att förebygga beteendestörningar

En följd av att djur inte får möjlighet att utöva beteenden som är viktiga för deras välbefinnande är att de kan drabbas av olika former av beteendestörningar. Utveckling av s.k. stereotypier, dvs. rörelser som upprepas på samma sätt under en viss tid, är en av de vanligaste beteendestörningarna. Nästan alla arter av däggdjur och fåglar som hålls i fångenskap i stimuli fattiga miljöer har visat sig kunna utveckla stereotypier och stereotypier finns t.ex. dokumenterade hos grisar som inte ges möjlighet att böka. Motsvarande beteenden förekommer inte alls hos djur som lever vilda i naturen. Djur som utsätts för stress och som saknar möjlighet att kontrollera situationen kan även reagera med passivitet, s.k. inlärld hjälplöshet. Beteendestörningar är generellt sett ett tecken på en dålig djurvälfärd.

Regeringen delar utredningens bedömning att bestämmelsen om naturligt beteende bör innehålla ett krav på att beteendestörningar ska förebyggas. Den som håller djur ska således vara skyldig att arbeta

förebyggande för att motverka uppkomsten av beteendestörningar hos djur. I detta ingår, enligt regeringens bedömning, bl.a. att känna till vilka riskfaktorer som finns inom djurhållningen och som kan leda till att djur utvecklar beteendestörningar. Regeringen återkommer i avsnitt 7.3 till frågan om kompetenskrav på djurhållare.

Om beteendestörningar har uppstått måste orsaken fastställas och åtgärder vidtas, både för att komma tillrätta med den uppkomna situationen men också för att förebygga framtida problem. Beroende på de aktuella omständigheterna, kan åtgärder behöva riktas såväl mot den eller de individer som uppvisar beteendestörningar som mot djurhållningen i sin helhet. Ett exempel på åtgärder på individnivå är att ändra utfodringsrutinerna för en häst som blivit "krubbitare". Ett exempel på åtgärder på besättningsnivå är att låta djuren få tillgång till halm som de kan sysselsätta sig med. Regeringen återkommer i avsnitt 9.1 till skyldigheten att vidta åtgärder när djur visar tecken på ohälsa.

Flera remissinstanser framhåller vikten av att förekomst av stereotypier ska undersökas på besättningsnivå eftersom enskilda individer, trots en god miljö, kan uppvisa stereotypier. Regeringen delar bedömningen att enstaka individer kan utveckla beteendestörningar trots att djurhållningen i stort är god och att det därför inte är realistiskt med en syn som innebär att nolltolerans på individnivå alltid ska råda inom all djurhållning. Ett djur som har utvecklat en beteendestörning fortsätter t.ex. inte sällan att utföra det aktuella beteendet, eller återkommer tillfälligt till det om individen utsätts för stress, även efter det att åtgärder vidtagits för att komma tillrätta med beteendestörningarna. Regeringen vill dock betona att förekomst av beteendestörningar inom en djurhållning är ett tydligt tecken på att det kan finnas problem i djurhållningen som inverkar negativt på djurens välfärd. På besättningsnivå och över tid är därför målet nolltolerans. Det här föreslagna kravet sänder en tydlig signal om djurhållarens skyldighet att förebygga beteendestörningar så att djur hålls i en sådan miljö och på ett sådant sätt att beteendestörningar inte uppkommer annat än i enstaka undantagsfall.

Bemyndigande att meddela ytterligare föreskrifter om djurhållning

Utredningen föreslår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur djurs naturliga beteenden ska tillgodoses och vilka beteenden detta är. Utredningen föreslår vidare ett bemyndigande att meddela föreskrifter om hur djur ska hållas och skötas. Slutligen föreslås också att det nuvarande bemyndigandet att meddela föreskrifter om villkor för eller förbud mot viss djurhållning förs över till den nya lagen.

Regeringen bedömer att det är tillräckligt att ett bemyndigande, liksom idag, ges att meddela föreskrifter om villkor för eller förbud mot viss djurhållning. Ett sådant bemyndigande ger, enligt regeringens uppfattning, en möjlighet att meddela även föreskrifter som tydliggör hur djurs behov av naturligt beteende ska tillgodoses, vilka dessa är och om hur djur ska hållas och skötas. Det finns därför inte något behov av sådana särskilda bemyndiganden som utredningen föreslår.

Däremot bör det i bemyndigandet förtydligas att föreskrifterna ska syfta till att tillgodose de krav på djurhållningen och skötseln av djur som

anges i den bestämmelsen som regeringen redogör för i detta avsnitt. De bestämmelser som meddelas med stöd av bemyndigandet kan därmed avse både den miljö där djuren hålls eller hanteras i övrigt och åtgärder som vidtas i samband med hållande eller annan hantering av djur.

Den nu föreslagna bestämmelsen i lagen om hur djur ska hållas och skötas är med andra ord, på samma sätt som idag, tänkt att utgöra en ram för bestämmelserna i djurskyddsförordningen och Jordbruksverkets föreskrifter. Genom dessa mer detaljerade regler för djurhållning kan lagens krav på bl.a. naturligt beteende konkretiseras. Regeringen bedömer att det är betydelsefullt att bestämmelserna om djurhållningen utvecklas i takt med att kunskapen om djur och djurs behov utvecklas. Det är väsentligt att de mer detaljerade bestämmelserna baseras på aktuell vetenskap och denna strävan efter kontinuerligt uppdaterade bestämmelser tillmötesgås bäst om reglerna – på samma sätt som i dag – slås fast i föreskrifter på lägre författningsnivå. Regeringen eller myndigheten bör, som tidigare angetts, vid utformandet av föreskrifterna göra en avvägning mellan djurskyddsintresset och andra angelägna intressen, om det är möjligt utan att väsentligen inskränka djurskyddet.

Regeringen bedömer att det vetenskapliga råd som SLU har fått i uppdrag att inrätta (se avsnitt 6.6) kommer att spela en stor roll i framtagandet av det vetenskapliga faktaunderlag som ansvarig myndighet behöver i författningsarbetet. Det är angeläget att de ställningstaganden som regeringen och den myndighet som får meddela föreskrifter gör kan baseras på en gedigen vetenskaplig grund. Inrättandet av ett vetenskapligt råd syftar till att stärka processen med utarbetandet av djurskyddsbestämmelser och kommer att förenkla arbetet för regeringen och den myndigheten som får meddela föreskrifter genom att vid behov bistå med ett vetenskapligt och objektivi underlag om sådana frågor som är föremål för överväganden. Tillsammans med det föreslagna förtydligandet av lagen vad gäller exempelvis naturligt beteende bedömer regeringen att det vetenskapliga rådet bidrar till att förordningar och föreskrifter ger bästa möjliga förutsättningar för ett fortsatt starkt djurskydd. Rådet är på så sätt avsett att utgöra ett komplement till övriga delar i författningsarbetet och avses inte att ersätta andra former av inhämtande av information och synpunkter, t.ex. genom remittering och kontakter med relevanta intressenter. Naturligtvis kommer det även i framtiden vara viktigt med en dialog med berörda, t.ex. andra myndigheter, bransch- och intresseorganisationer. En aktiv dialog med berörda intressenter bidrar till en allsidig belysning av den aktuella frågan, en ökad acceptans för reglerna och en bättre efterlevnad av dem.

Grupphållning

Utredningen föreslår också att det i lagen ska anges att djur inte ska hållas i sådana grupper som innebär att individer orsakas onödigt lidande och anför som skäl för förslaget att detta krav är så viktigt att det bör anges i lagen.

Regeringen delar i och för sig utredningens bedömning att det från djurskyddssynpunkt är av stor vikt hur djur hålls i förhållande till andra djur. Det finns dock, som ett flertal remissinstanser påpekar, fler aspekter

på detta än det som framgår av utredningens förslag och djurens behov varierar starkt mellan olika arter. För vissa arter kan det t.ex. vara av stor vikt att de inte hålls ensamma utan alltid tillsammans med andra djur av samma art. För andra arter kan det tvärtom vara bäst om djuret hålls ensamt. Det är därför enligt regeringens bedömning inte lämpligt att på lagnivå ha en allmän bestämmelse om hur djur bör hållas i förhållande till varandra utan detta bör i stället regleras i de mer djurslagsspecifika myndighetsföreskrifterna.

7.3 Kompetens- och utbildningskrav

Regeringens förslag: Djurhållaren eller den som på annat sätt tar hand om ett djur ska ha tillräcklig kompetens för att tillgodose djurets behov.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om krav på särskild kompetens eller utbildning vid viss djurhållning.

Regeringens bedömning: Det bör inte införas något krav på utbildning i djurskyddslagen.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen föreslår i likhet med regeringen att det ska införas ett krav på kompetens. Utredningens förslag i den delen är formulerat så att djurägaren eller den som på annat sätt tar hand om ett djur ska ha tillräcklig kompetens. Därutöver föreslår utredningen till skillnad från regeringen att den som yrkesmässigt eller i större omfattning håller eller hanterar djur ska ha lämplig utbildning. Slutligen föreslår utredningen ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om undantag från kravet på utbildning för den som håller eller hanterar djur.

Remissinstanserna: Den absoluta majoriteten av remissinstanserna ser grundläggande positivt eller mycket positivt på att det införs ett krav på kompetens. Några remissinstanser poängterar att kompetens är den enskilt viktigaste åtgärden för en ökad djurvälstånd. Många remissinstanser påpekar dock att kravet på kompetens behöver tydliggöras. Frågor som lyfts är t.ex. vem som ska bedöma om kompetenskravet är uppfyllt, när en sådan bedömning ska ske och hur efterlevnaden av kravet ska kontrolleras.

Djurskyddsinspektörernas Riksförening undrar hur stor del i skötseln av ett djur en person ska ha för att omfattas av kompetenskravet och *Statens veterinärmedicinska anstalt* efterlyser att kompetenskravet även ska omfatta smittskydd för dem som håller djur yrkesmässigt. Några remissinstanser, bl.a. ett antal länsstyrelser, efterlyser ett tydliggörande av uttrycken ”yrkesmässigt” och ”i större omfattning” eftersom de föranleder tolkningsproblem.

Ridskolornas Riksorganisation är negativ till förslaget med hänvisning till att lagstiftning om utbildning och kompetens påverkar konkurrensvillkoren och möjligheterna till fri etablering för företagen. Organisationen bedömer att kraven på kompetens och utbildning är

oproportionerliga och påpekar att särskilda utbildningskrav brukar förbehållas vissa speciella yrkesgrupper där behovet av specialistkompetens är uppenbart.

Många remissinstanser ser positivt på krav på utbildning, däribland flera länsstyrelser och *Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien*, men ett stort antal remissinstanser poängterar samtidigt att det inte alltid bör krävas en formell utbildning utan att redan förvärvad kunskap och erfarenhet bör vara tillräckligt i vissa fall.

Jordbruksverket pekar på att utbildningskravet inte kommer att kunna gälla alla och nämner att det kan vara nödvändigt att undanta t.ex. cirkusverksamhet från kravet, eftersom kravet annars kan anses utgöra ett hinder för den fria rörligheten inom EU.

Riksförbundet Svensk Fågelhobby och *Zoobranschens Riksförbund* anser att utbildningen, när det gäller sällskaps- och hobbydjur, bör knytas till försäljning och inte till hållande av ett djur. Detta eftersom det framför allt är nybörjarna som behöver utbildning vid denna typ av djurhållning.

Lantbrukarnas Riksförbund (LRF), ytterligare åtta organisationer inom lantbruksnäringen och *Svenska Kennelklubben* är tveksamma till ett utbildningskrav och efterlyser ytterligare problem-, behovs- och konsekvensanalyser av utredningens förslag. Remissinstanserna anser att redan i dag verksamma djurhållare ska undantas från kravet på utbildning och anser också att krav på längre eller kostsamma utbildningar kan vara oproportionerligt.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Behov av kompetens

Utredningens nulägesanalys visar på ett visst behov av kunskapsuppbyggnad inom vissa sektorer.

Inom lantbrukssektorn gäller behovet av kunskap framför allt nya djurhållare som saknar tidigare erfarenheter av traditionell livsmedelsproduktion och djurhållare som saknar kontakt med de rådgivnings- och producentnätverk som finns.

Antalet hästar har ökat kraftigt sedan 1970-talet och hästen har gått från att vara ett utpräglat arbetsdjur till att huvudsakligen användas för sport-, rekreations-, hobby- och sällskapsändamål. Den snabba utvecklingen och förändringen har gjort att utbildning och spridande av kompetens är en stor utmaning inom denna sektor.

Av uppgifter i djurskyddskontrollregistret framgår att många av de allvarliga djurskyddsproblemen finns inom sällskapsdjurssektorn. Hundar och katter stod t.ex. för i genomsnitt 72 procent respektive 88 procent av de beslut om omhändertaganden av djur som gjordes med stöd av 31 och 32 §§ djurskyddslagen mellan 2014 och 2016.

Nuvarande lagstiftning

I dag finns det inte något uttryckligt generellt krav på kompetens eller utbildning i djurskyddslagen. Genom 4 § andra stycket djurskyddslagen bemyndigas dock regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter bl.a. om villkor för viss djurhållning.

I 20 § djurskyddsförordningen anges att den som yrkesmässigt eller i större omfattning driver handel med sällskapsdjur ska ha den utbildning eller kunskap i övrigt som Jordbruksverket föreskriver. Jordbruksverket bemyndigas också i 17 och 21 a §§ djurskyddsförordningen att meddela ytterligare föreskrifter, bl.a. om villkor för viss djurhållning eller för försäljning eller annan överlåtelse av djur.

Med stöd av bemyndigandena har föreskrifter med mer specifika kunskaps- eller utbildningskrav meddelats för vissa typer av djurhållning, t.ex. beträffande lantbrukets djur, strutsfåglar och odling av fisk. Det finns också krav på erfarenhet eller utbildning för den som ansvarar för djurhållningen och för den övergripande skötseln av djuren vid en djurpark. För personer som yrkesmässigt eller i större omfattning bedriver handel med andra djur för sällskaps- eller hobbyändamål än hund och katt, krävs att man har genomgått en av Jordbruksverket godkänd utbildning. Krav på kunnig personal samt krav på utbildning gäller för den som driver ett hunddagis eller hundpensionat. För den som driver katthem eller kattpensionat gäller vissa krav på kunskap om katter.

Bestämmelserna i myndighetsföreskrifterna genomför delvis krav i EU-direktiv, se bl.a. rådets direktiv 98/58/EG av den 20 juli 1998 om skydd av animalieproduktionens djur, bilaga 1, punkten 1, och rådets direktiv 2007/43/EG av den 28 juni 2007 om fastställande av minimiregler för skydd av slaktkycklingar, artikel 4.

I rådets förordning (EG) nr 1/2005 av den 22 december 2004 om skydd av djur under transport och därmed sammanhängande förfaranden och om ändring av direktiven 64/432/EEG och 93/119/EG och förordning (EG) nr 1255/97 uppställs vidare krav på utbildning och kompetens för personer som arbetar med djurtransporter som har samband med ekonomisk verksamhet.

För den som hanterar djur på slakteri finns det enligt rådets förordning (EG) nr 1099/2009 av den 24 september 2009 om skydd för djur vid tidpunkten för avlivning krav på kompetensbevis, vilket man kan erhålla efter att ha avlagt ett prov. Detta innefattar även, för vissa moment inom verksamheten, krav på vissa färdigheter, t.ex. i hantering och fixering av djur, i bedövningsmetoder och i att övervaka att bedövningen varit effektiv.

För försöksdjurspersonal gäller också kompetens- och utbildningskrav enligt 20 § djurskyddslagen, 50 a, 50 b och 51 §§ djurskyddsförordningen och enligt föreskrifter som har meddelats av Jordbruksverket. Bestämmelserna genomför krav i artikel 23 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/63/EU av den 22 september 2010 om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål.

När det gäller hållande av sällskaps- och hobbydjur i övrigt samt hållande av hästar och cirkusdjur saknas det däremot allmänna krav på kompetens och utbildning.

Regeringens bedömning

Utredningen och några remissinstanser anser att en höjning av kompetensen hos djurägarna är den åtgärd som har störst potential av alla att förbättra djurens välfärd. Regeringen instämmer i bedömningen att kompetens är av grundläggande betydelse för en god djurvälfärd. En god

kunskap om det djur som man håller eller hanterat bidrar till att förebygga att djurskyddsproblem över huvud taget uppkommer. Om problem ändå skulle uppstå har djurhållaren större möjligheter att hitta adekvata lösningar på problemen. Regeringen delar utredningens uppfattning att rätten att få hålla och ta hand om djur är förenad med ett ansvar och att tillräcklig kompetens ska vara en förutsättning för att få hålla och hantera djur.

Regeringen anser, mot den nyss nämnda bakgrunden, att det i den nya djurskyddslagen bör införas ett uttryckligt och generellt krav på att djurhållaren eller den som på annat sätt tar hand om ett djur ska ha tillräcklig kompetens för att tillgodose djurets behov. En sådan bestämmelse tydliggör betydelsen av kompetens, vilket enligt regeringens bedömning kan bidra till att öka djurvälståndet, inte minst för de grupper av djur där det i dag saknas tydliga krav på kompetens eller utbildning på lägre lagstiftningsnivå.

Kravet på kompetens bör innebära att den som håller eller på annat sätt tar hand om djur ska ha den kunskap som krävs för att tillgodose det aktuella djurets fysiologiska och beteendemässiga behov. I det föreslagna kompetenskravet ligger också ett krav på att ha (eller från annat håll inhämta) sådan erfarenhet av den aktuella djurhanteringen att man också kan omsätta sina kunskaper praktiskt. Den som själv saknar praktisk erfarenhet eller endast har en begränsad erfarenhet, kan kompensera detta genom att ta råd och stöd från andra personer som har tillräcklig erfarenhet.

Forskning om djur bidrar till att kunskapen om djur och djurs behov ökar kontinuerligt. För att kompetenskravet till fullo ska komma djuren tillgodo bör kravet på kompetens också anses innebära ett krav på att fortlöpande ta till sig ny information om hur djur bör skötas och hanteras.

Statens veterinärmedicinska anstalt anser att kompetenskravet även ska omfatta smittskydd för dem som yrkesmässigt håller djur. Regeringen anser, som har nämnts i avsnitt 6.1, att djurhälsa – i den mån hälsotillståndet påverkar djurets välmående – innefattas i uttrycken djurskydd och djurvälstånd. I avsnitt 7.1 har också föreslagits att kravet på att skydda djur mot sjukdom ska föras över till den nya lagen. Kravet på kompetens bör därför omfatta även grundläggande kunskaper om djurs hälsa och hur man ska förebygga sjukdom hos djuret.

Det allmänna kompetenskravet bör gälla alla som håller eller på annat sätt hanterat djur. Regeringen anser, såsom har utvecklats i avsnitt 6.8, att det är olämpligt att koppla ansvaret för att uppfylla lagens bestämmelser till ägande eftersom det inte är ovanligt att djur hålls av någon annan än den som i civilrättslig mening äger djuren. Regeringen anser vidare att behovet av kompetens är så väsentligt att även personer som endast kortvarigt hanterat ett djur bör ha den kunskap och erfarenhet som behövs för genomförandet av uppgiften. Som exempel kan nämnas situationer när en person under en kortare tid tar hand om någon annans djur. Även en sådan person bör alltså ha basala kunskaper om hur man sköter djuret i fråga samt se till att få sådan information från den ordinarie djurhållaren att han eller hon kan genomföra sitt uppdrag på ett djurskyddsmässigt acceptabelt sätt.

Att i lagen slå fast en skyldighet att ha eller skaffa tillräcklig kompetens för att få hantera djur skickar ut en viktig signal och utgör en

tydlig handlingsregel för alla som hanterar djur. Kravet bör dock inte förenas med några särskilda bestämmelser om kontroll eller sanktioner. Ett sådant system skulle i princip innebära att alla som hanterar djur skulle genomgå någon form av utbildning, avlägga någon form av kompetensprov eller på annat sätt kunna visa att man redan har den kompetens som krävs. En sådan tillämpning skulle vara administrativt betungande och kostnadskrävande samt riskera att bli oproportionerligt betungande för såväl djurhållare som för myndigheterna som arbetar med djurskyddsfrågor. Det är i stället effekterna av en bristande kompetens som bör beivras. Sådana problem kan uppmärksammas av kontrollmyndigheterna i samband med den ordinarie djurskyddskontrollen.

Regeringen är tveksam till att i lagen införa ett uttryckligt krav på utbildning på det sätt som utredningen föreslår. Behovet av kompetens och utbildning varierar beroende på vilken typ av djur och djurhantering som det är fråga om. Regeringen delar vidare remissinstansernas synpunkt att det inte alltid är nödvändigt med en formell utbildning. Redan förvärvad kunskap och erfarenhet bör vara tillräckligt i vissa fall. Det krav på kompetens som regeringen nu föreslår innebär att det ställs tydliga krav på att människor som hanterar djur ska ha tillräcklig kunskap. Det viktiga är alltså inte det sätt på vilken kunskapen inhämtas utan att den som håller eller hanterar djur faktiskt har kunskapen. Ett generellt utbildningskrav för alla som ägnar sig åt yrkesmässig djurhållning eller som håller eller hanterar djur i större omfattning riskerar att bli orimligt betungande för vissa och bedöms inte vara ett lämpligt sätt att tillförsäkra nödvändiga kunskaper och tillräcklig erfarenhet hos alla grupper.

Det kan dock finnas ett särskilt behov av kompetenshöjning inom vissa sektorer. Behovet förändras emellertid över tid och mellan olika områden och sektorer. Det är därför, enligt regeringens uppfattning, lämpligare att koppla eventuella uttryckliga krav på utbildning till de områden och de sektorer där det bedöms vara nödvändigt med formella krav på utbildning för att säkerställa en tillräcklig kompetens. Det kan även finnas ett behov av att ställa krav på specifik kunskap eller kompetens för vissa verksamheter. Redan i dag finns sådana uttryckliga kunskaps- och utbildningskrav för vissa typer av djurhållning och djurverksamheter. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör därför även fortsättningsvis bemyndigas att meddela sådana föreskrifter om krav på särskild kompetens eller utbildning som utifrån aktuell kunskap om djuren och deras skötsel och hantering bedöms vara nödvändiga för en viss typ av djurhållning eller en viss verksamhet med djur. Vid beredningen av nya bestämmelser om utbildning i förordning eller myndighetsföreskrifter bör också bedömas hur bestämmelserna förhåller sig till Europaparlamentets och rådets direktiv 2005/36/EG av den 7 december 2005 om erkännande av yrkeskvalifikationer.

7.4 Tillräcklig tillsyn och krav på foder och vatten

Regeringens förslag: Det nuvarande kravet på att djur ska ges tillräcklig tillsyn förs över till den nya lagen.

Det nuvarande kravet på att djur ska ges tillräckligt med foder och vatten av god kvalitet förs över till den nya lagen. Foder, vatten och utfodringsrutiner ska anpassas efter djurets behov.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om krav på tillsyn, utfodring och vattning av djur.

Regeringens bedömning: Det bör för närvarande inte införas ett allmänt krav på att djur ska ges tillräckligt skydd mot väder och vind.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen föreslår dock att tillsynen ska vara daglig och anger uttryckligen att djur ska ges tillräckligt med skötsel och vård. Utredningen föreslår också ett allmänt krav på att djur ska ges tillräckligt skydd mot väder och vind. Utredningen föreslår också ett bemyndigande om att meddela föreskrifter om undantag från kravet på daglig tillsyn.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna är huvudsakligen positiva till kravet på att djur ska ges daglig tillsyn, till dessa hör bl.a. ett antal länsstyrelser, *Djurskyddsinspektörernas Riksförening*, *Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)*, nio hästorganisationer, *Djurens Rätt*, *Djurskyddet Sverige*, *Göteborgs Katthjälp* och *Sveriges Veterinärförbund*. Ett stort antal av dessa remissinstanser påpekar dock samtidigt att kravet på daglig tillsyn inte bör gälla utan undantag. *Länsstyrelsen i Västmanlands län* ifrågasätter för vilka djurslag, annat än ren, som det kan bli aktuellt för Jordbruksverket att föreskriva om undantag.

Flera remissinstanser resonerar kring frågan om kravet på tillsyn är och bör avse varje enskild djurindivid eller en grupp av djur. *Länsstyrelserna i Södermanlands län* och *Västra Götalands län* anser att det bör förtydligas att kravet kan avse en grupp av djur. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* anser att det bör förtydligas när undantag från tillsyn på individnivå kan ges. *Länsstyrelsen i Skåne län* anser att uttrycket måste definieras så att det ska framgå att tillsyn ska ske på individnivå där det är möjligt. *Länsstyrelsen i Östergötlands län* framhåller att grupp-tillsyn av betesdjur bör kunna ske dagligen och att undantag som kan ges av Jordbruksverket för t.ex. ren inte ska kunna utnyttjas för otillräcklig tillsyn i industriell stordrift. Även *SLU* och *Sveriges Veterinärförbund* anser att det i vissa fall är tillräckligt med tillsyn på grupp-nivå. *Sveriges Veterinärförbund* och *Göteborgs Katthjälp* anser vidare att det i föreskrifter eller i motiven till lagen bör förtydligas hur tillsyn av stora djurgrupper som t.ex. slaktkyckling, värphöns, fisk, ladugårdskatter och ren kan tillgodoses. När det gäller fjäderfå kan det enligt *Sveriges Veterinärförbund* t.ex. vara tillräckligt att flocken observeras och att djur som avviker i utseende eller beteende uppmärksammas.

Flera remissinstanser pekar på att tillsyn kan behöva ske såväl mer ofta som mer sällan än dagligen och att det måste finnas möjlighet till

flexibilitet och praktisk anpassning. Till dessa hör några av de remissinstanserna som nämnts tidigare och som i grunden är positiva till utredningens förslag och en tredjedel av remissinstanserna, som mot den nyss nämnda bakgrunden, anser att dagens krav på tillräcklig tillsyn är bättre än det av utredningen föreslagna. Till denna senare kategori hör bl.a. *Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien*, *Djurens jurister*, *Hushållningssällskapens Förbund*, *Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)*, åtta andra organisationer inom lantbruksnäringen, *Tropikföreningen Amazonas* och *Zoobranschens Riksförbund*.

SLU föreslår att skrivningen ändras till ”*ge lämpligt vatten och foder i, för individen, anpassad mängd*”. *Linköpings djurförsöksetiska nämnd* anser att ”god skötsel och vård” är en lämpligare formulering än ”tillräckligt med skötsel och vård”. *Svenska Samernas Riksförbund* anser att förslaget om tillgång till vatten inte tar hänsyn till rennäringens särdrag, eftersom renen under snöperioden tillgodoser sitt vätskebehov genom att äta snö. ”Vätska” vore därför en lämpligare skrivning.

Djurens Rätt menar vidare att kravet på skydd mot väder och vind bör innebära att betande djur generellt bör ges tillgång till ligghall eller dyligt, vilket i dagsläget endast gäller vintertid.

LRF och ytterligare sex organisationer inom lantbruksnäringen påtalar att det saknas en konsekvensanalys samt anser att den föreslagna straffskalan får orimliga konsekvenser för djurhållare med svårtillgängliga betesmarker, vars naturbeten riskeras om tillsynen måste ske dagligen.

Länsstyrelsen i Jönköpings län anser att bemyndigandet för Jordbruksverket även bör omfatta att föreskriva när djur ska ses till mer än en gång per dag.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: I den nu gällande djurskyddslagen slås det i 3 § första stycket fast att djur ska ges tillräckligt med foder och vatten och tillräcklig tillsyn. Fodret och vattnet ska vara av god kvalitet och anpassat efter det djurslag som utfodras. Mer detaljerade regler om tillsyn och utfodring av olika djurslag finns i olika myndighetsföreskrifter.

Utredningen föreslår att kravet på tillräcklig tillsyn ersätts med ett krav på daglig tillsyn. Utredningen motiverar sitt förslag med att det finns en risk att djur blir sjuka eller skadar sig och behöver vård inom en dag.

Kravet på att djur ska ges tillräcklig tillsyn infördes i samband med tillkomsten av 1988 års djurskyddslag. I förarbetena till lagändringen nämndes att kravet på tillsyn är ett viktigt krav som särskilt bör framhållas i lagtexten. Bland annat nämns att den som har djur i sin vård kontinuerligt måste ägna djuret tillsyn och att det i allmänhet krävs daglig tillsyn men att tillsynen kan behöva ske ännu oftare i fråga om vissa djurslag eller för djur i vissa åldrar. Tillsynen över burhöns nämndes särskilt och i det sammanhanget framhölls vikten av att tillsynen anpassas till djurhållningen. Tillsynen och den tid som denna får ta i anspråk måste vara sådan att förhållanden som behöver åtgärdas också blir föremål för uppmärksamhet (prop. 1987/88:93, s. 51–52.)

Regeringen anser att behovet av tillsyn är det som bör vara styrande för om tillsynen är tillräcklig eller inte och delar den uppfattning som förarbetena till 1988 års djurskyddslag ger uttryck för, dvs. att djur ska ges kontinuerlig tillsyn, att tillsynen i allmänhet ska ske minst en gång

per dag men att den ibland behöver ske mer ofta än så samt att tillsynen måste anpassas till djurhållningen så att den sker på ett sådant sätt att förhållanden som behöver åtgärdas kan upptäckas.

Situationer när det är motiverat med en tätare tillsyn än en gång per dag är t.ex. när ett djur är skadat eller sjukt, är högdräktigt eller nyss har fått ungar. Regeringen anser, såsom några av remissinstanserna också påpekar, att det i vissa situationer även kan vara motiverat med en lägre tillsynsfrekvens än dagligen. Så kan t.ex. vara fallet för djur som gräver ner sig eller för djur som har gått i vintersömn. Även för vissa av våra vanliga tamdjursarter, t.ex. nötkreatur och får, kan det ibland vara tillräckligt att tillsyn sker mer sällan än en gång per dag. Så kan t.ex. vara fallet när grupper av friska djur, som varken innehåller nyfödda eller högdräktiga djur, går på vidsträckta beten med fri tillgång till föda och vatten.

Med hänsyn till att behovet av tillsyn varierar anser regeringen – i likhet med flera av remissinstanserna – att det är mer lämpligt att formulera kravet på samma sätt som idag, dvs. att djur ska ges tillräcklig tillsyn, än att införa ett krav på daglig tillsyn.

Många remissinstanser har berört frågan om kravet på tillsyn är riktat till varje djurindivid eller mot en grupp av djur. Förutsättningarna för att genomföra tillsynen av djur varierar utifrån bl.a. djurart och det sätt på vilket djuren hålls. Kravet på tillsyn bör, enligt regeringens mening, i största möjliga utsträckning uppfyllas genom tillsyn av varje enskild djurindivid. Vid vissa typer av djurhållning, t.ex. när många djur hålls tillsammans i en grupp eller när djur tillåts ströva fritt över stora arealer, kan det dock i praktiken vara mycket svårt att närmare inspektera varje enskild djurindivid. Tillsynen måste dock ske på ett sådant sätt att förhållanden som behöver åtgärdas kan upptäckas.

Det kan enligt regeringens bedömning finnas behov av ytterligare reglering om hur ofta och på vilket sätt som tillsyn ska bedrivas beträffande olika djurslag. Regeringen anser därför, i likhet med utredningen, att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör ges möjlighet att meddela ytterligare föreskrifter om tillsynen av djur.

Utredningen föreslår att det i bestämmelsen även ska finnas ett uttryckligt krav på att djur ska ges tillräckligt med skötsel och vård. Enligt regeringens uppfattning täcks dock ”tillräckligt med skötsel och vård” redan av kravet på att djur ska ges tillräcklig tillsyn. I vanligt språkbruk är ordet tillsyn synonymt såväl med aktiviteter som t.ex. uppsikt, kontroll, övervakning och överinseende som mer handgriplig passning som t.ex. skötsel och vård. Uttrycket tillräcklig tillsyn omfattar, enligt regeringens uppfattning, såväl att övervaka och kontrollera att djuren mår bra som ett krav på att vidta åtgärder för att komma tillrätta med sådana problem eller brister som upptäcks. Tillräcklig tillsyn får även anses omfatta en mer allmän uppmaning till djurhållare att sköta och vårda sitt eller sina djur i sådan omfattning att deras behov av vård och skötsel tillgodoses. Utöver kravet på tillräcklig tillsyn föreslås det vidare, som har framgått i avsnitt 7.2 ovan, även ett uttryckligt krav på att djur ska skötas på ett sådant sätt att det främjar deras välfärd. I avsnitt 9.1 föreslås vidare att djur som är skadade eller sjuka snarast ska ges nödvändig vård.

Utredningen föreslår också att det ska införas ett generellt krav på att djur ska ges tillräckligt skydd mot väder och vind. I den nuvarande djurskyddslagen finns inte något sådant krav. Djuren ska dock enligt 2 § skyddas mot onödigt lidande och sjukdom. Det finns också i 3 § djurskyddslagen ett krav på att stall och andra förvaringsutrymmen för djur samt hägn ska ge tillräckligt skydd och i 4 § ett krav på att djur ska hållas och skötas i en god djurmiljö och på ett sådant sätt att det främjar deras hälsa och ger dem möjlighet att bete sig naturligt. Vidare slås det i 6 § fast att djur inte får hållas bundna om de inte kan få tillräckligt skydd mot väder och vind.

Regeringen anser att det finns fördelar med ett mer generellt formulerat krav på att djur ska ges tillräckligt skydd mot väder och vind som utredningen föreslår. Det blir därmed tydligt att kravet omfattar alla situationer där det kan finnas ett behov av skydd mot väder och vind för djur. Behovet av skydd kan dock avse fler aspekter än väder och vind. I rådets direktiv 98/58/EG om skydd av animalieproduktionens djur finns i punkten 12 i bilagan till direktivet ett krav på att djur som hålls utomhus, om det är nödvändigt och möjligt, ska skyddas mot dåligt väder, rovdjur och hälsorisker. Detta krav genomförs i dag genom kraven i 2, 3 och 4 §§ djurskyddslagen och genom bestämmelser i Jordbruksverkets föreskrifter om utegångsdjur. Det har dock inte genom dessa bestämmelser klargjorts vilket ansvar djurhållare har att skydda sina djur mot rovdjur. Regeringen avser därför att överväga hur ett sådant förtydligande kan utformas i syfte att säkerställa att direktivets krav genomförs i svensk rätt på ett för enskilda tillräckligt tydligt sätt. Mot den bakgrunden bör i nuläget inte det av utredningen föreslagna kravet på skydd mot väder och vind införas. Istället bör det nuvarande kravet i 3 § djurskyddslagen på att stall och andra förvaringsutrymmen samt hägn ska erbjuda tillräckligt skydd tills vidare föras över till den nya lagen (se vidare avsnitt 7.7).

Regeringen föreslår vidare, i likhet med utredningen, att det, på samma sätt som idag, ska framgå av lagen att djur ska ges tillräckligt med foder och vatten samt att fodret och vattnet ska vara av god kvalitet. Nuvarande bestämmelse om att fodret och vattnet ska vara av god kvalitet och anpassat efter det djurslag som utfodras lades till i samband med ändringar i djurskyddslagen 2003 mot bakgrund av att bestämmelsen om foder i djurskyddslagen av många uppfattades som oklar och som en bestämmelse som endast reglerar mängden foder. Det bedömdes därför finnas anledning att förtydliga bestämmelsen genom att införa ett uttryckligt krav på att fodret och vattnet ska vara av god kvalitet och att det ska vara anpassat till det djurslag som utfodras (prop. 2002/03:149, s. 9).

Vidare anser regeringen att det också ska framgå av lagen att foder, vatten och utfodringsrutiner ska anpassas efter djurets behov. Redan av dagens bestämmelse framgår att foder och vatten ska vara anpassat till djurslaget. Genom den nya formuleringen avser regeringen att förtydliga att foder och vatten ska vara anpassat inte enbart till det aktuella djurslaget utan även utifrån det individuella djurets behov. Mängden foder eller fodrets sammansättning kan t.ex. behöva ändras om man har ett dräktigt djur, ett växande djur, ett gammalt djur eller om man har ett djur som är skadat eller sjukt. Genom formuleringen förtydligas också betydelsen av utfodringsrutinerna för djurets välfärd. Vissa djur bör ges

foder ofta medan andra djur bör äta mer sällan eller mycket sällan. Ytterligare andra djur mår bra av att arbeta för att få åtkomst till födan. Med utfodringsrutiner avses även rutinerna för att vattna djur.

Kravet på att foder och utfodringsrutiner ska vara anpassade till djurets behov får anses innebära att djur inte heller får utfordras med så stora mängder foder, med en sådan frekvens eller genom sådana metoder som kan orsaka lidande för djuret. Det kan t.ex. inte anses tillåtet att tvångsmata fjäderfä i syfte att få en viss kvalitet på levern.

Överlag skiljer sig situationen för rennäringen markant åt från annan djurhållning i Sverige. Grunden för rennäringen är fritt naturbete på mycket stora arealer. Regeringen anser att djurskyddslagens bestämmelser så långt som möjligt bör utformas med beaktande av rennäringens särdrag och på ett sätt som gör det möjligt för rennäringen att fortsätta existera. *Svenska Samernas Riksförbund* anser att förslaget om tillgång till vatten inte tar hänsyn till rennäringens särdrag, eftersom renen under snöperioden tillgodoser sitt vätskebehov genom att äta snö. För sådana djur, t.ex. renar, där det är klargjort att djuren kan tillgodose sitt vätskebehov genom att inta vatten i form av snö, kan kravet på vatten, enligt regeringens mening, uppfyllas genom att djuren har tillgång till snö.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör, liksom tidigare, få möjlighet att meddela ytterligare föreskrifter om tillsyn och om utfodring och vattning av djur, exempelvis att föreskriva om vilken hänsyn som ska tas till djurs artspecifika och individuella behov som t.ex. ålder och rang eller om t.ex. uppvärmda vattenkoppar om djuren vistas ute under vintern.

7.5 Krav på att hålla djur lösgående

Regeringens bedömning: Alla djur bör hållas lösgående. Konsekvenserna av att införa ett krav på att hålla djur lösgående och behovet av övergångsbestämmelser och undantag bör dock utredas ytterligare. Det bör också övervägas om det finns andra incitament än lagstiftning som kan främja en snabb och effektiv omställning till lösgående system.

Utredningens förslag: Överensstämmer inte med regeringens bedömning. Utredningen föreslår att ett krav på att djur ska hållas lösgående ska införas utan ytterligare utredning men att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska ges rätt att föreskriva om undantag från kravet så att uppbundna system kan fasa ut i en rimlig takt.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna är positiva till att djur ska hållas lösgående. Huvuddelen av dessa remissinstanser, bl.a. ett antal länsstyrelser, *Jordbruksverket*, *Sveriges lantbruksuniversitet* och *Sveriges Veterinärförbund*, understryker dock vikten av att övergångstiden måste vara rimlig, tillräckligt lång eller medföra att de uppbundna systemen kan fasa ut på en naturlig väg. Endast två

instanser, *Djurens Rätt*, som vill se ett omedelbart ikraftträdande, och *Svenska Djurskyddsforeningen*, anser att övergångstiden bör begränsas.

Flera remissinstanser, bl.a. *Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)*, *Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien*, *Svensk Mjolk*, *Svenska Djurhälsovården*, *Sveriges Mjölkbönder*, *Sveriges Nötköttsproducenter*, *Hushållningssällskapens Förbund*, *Brukshästorganisationernas Samarbetskommitté (BRUNTE)*, *Hästföretagarna*, *Svenska Hästavelsförbundet (SH)* och *Svenska Ridsportförbundet (SvRF)* är negativa till förslaget med hänvisning till att förslaget kan medföra negativa konsekvenser för näringen samt efterlyser konsekvensanalyser av förslaget.

När det gäller mjölkkor framför de nyss nämnda remissinstanserna bl.a. att den svenska mjölkproduktionen riskerar att påverkas negativt, vilket i sin tur kan resultera i miljö- och djurskyddsförämringar till följd av de längre transportsträckor och den minskade betesdrift som en ökad import skulle resultera i. Man ser också en tydlig utveckling mot lösdriftssystem i dag. Utöver detta framhåller vissa remissinstanser, t.ex. *Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien* och *Hushållningssällskapens Förbund*, att det finns fördelar med de uppboundna systemen, t.ex. vissa positiva djurhälsoaspekter som en bättre klövhälsa, och en längre betessäsong. Dessa system behöver därför sammantaget inte vara djurskyddsmässigt sämre. Dessutom bedöms det vara svårt att bygga ändamålsenliga lösdrifter för mycket små besättningar. *LRF* och ett antal organisationer inom lantbruksnäringen påpekar att det finns mjölkkobesättningar som nyligen har investerat i ombyggnad för fler uppboundna platser, vilket man måste beakta om man ändrar reglerna.

När det gäller hästar lyfter de ovan nämnda remissinstanserna som är negativa till förslaget fram argument om näringens bevarande och konkurrenskraft gentemot omvärlden. *BRUNTE*, *SH* och *SvRF* menar att spilthållning är ett väl beprövat system som uppfyller kravet på en god djurhållning, särskilt med hänsyn till att hästarna numera vistas utomhus under en stor del av dygnet. *BRUNTE* och *SH* anser vidare att de finns säkerhetsmässiga fördelar med spiltorna samt pekar på att minskad hästhållning leder till igenväxta beteshagar, vilket i sin tur bl.a. påverkar den biologiska mångfalden negativt. *Ridskolornas Riksorganisation* pekar på att spilthållning har både för- och nackdelar jämfört med hållande i box och anger som exempel att för vissa hästar med livligt temperament, kan spilta minska benägenheten att utveckla stereotypier. *Hushållningssällskapens Förbund*, *Hästföretagarna* och *SvRF* påpekar bl.a. att ett förbud skulle få stora ekonomiska konsekvenser för ett stort antal ridskolor. *Tropikforeningen Amazonas* lyfter bl.a. fram att förslaget slår hårt mot en för flickor viktig fritidsaktivitet.

Länsstyrelsen i Jämtlands län och *Härjedalens kommun* lyfter fram behovet av att kunna hålla djur uppboundna för att bedriva fåboddrift, vilket är en viktig kultur- och miljöverksamhet i vissa delar av Sverige.

Djurens Rätt är kritisk till möjligheten att meddela undantag från kravet på lösgående djur.

Länsstyrelsen i Västmanlands län menar att man måste kunna göra undantag från kravet på lösgående djur för situationer när lösgående innebär en risk för djurets hälsa eller arbetssäkerheten och även

Jordbruksverket anser att möjligheten till undantag från det nämnda kravet ibland är motiverade.

Statens veterinärmedicinska anstalt föreslår att undantag från krav på att djur ska hållas lösgående ska gälla för befintliga stallar, men förbjudas för nybyggnation, alternativt regleras i övergångsbestämmelser.

Länsstyrelsen i Örebro län påtalar att det generellt finns en risk att dåliga stallar blir kvar längre om man kräver lösdrift vid om- och tillbyggnad av befintliga stallar.

Länsstyrelsen i Värmlands län anser att man bör utreda om det finns skäl för olika slutdatum för olika djurslag.

Skälen för regeringens bedömning: I detta avsnitt behandlas system för den stadigvarande hållningen av djur. Med lösgående avses här att djur inte får vara uppbundna eller på annat liknande sätt förhindrade att röra på sig. Exempel på system för lösgående djur är t.ex. burar, boxar, ligghallar, inhägnader eller andra liknande utrymmen. Mer kortvariga begränsningar av djurs rörelsefrihet behandlas nedan i avsnitt 7.6.

Det finns i dag inte något allmänt krav i djurskyddslagen på att djur ska hållas i lösgående system. Däremot har sådana krav införts i djurskyddsförordningen och myndighetsföreskrifter för vissa utpekade djurslag. Grisar ska enligt 14 § djurskyddsförordningen hållas lösgående och detsamma gäller för får enligt Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2017:26) om fårhållning inom lantbruket m.m. och för elefanter och kameldjur (dvs. kameler, dromedarer, lamor, guanacos, vicuñas och alpackor) enligt Djurskyddsmyndighetens föreskrifter och allmänna råd (DFS 2007:3) om cirkusdjur. För nötkreatur finns i Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2017:24) om nötkreaturshållning inom lantbruket m.m. även krav på att kalvar inte får hållas bundna och fr.o.m. den 1 augusti 2017 ska även handjur av nöt, som är äldre än sex månader gamla, hållas lösgående. Sedan 2007 gäller även krav på lösgående system för alla nybyggda stallar för nötkreatur och hästar, enligt den nyss nämnda föreskriften och enligt Djurskyddsmyndighetens föreskrifter och allmänna råd (DFS 2007:6) om hästhållning. För hästar omfattar kravet även förprovningsspliktiga till- och ombyggnationer av stallutrymmen. För hästar gäller vidare sedan den 1 augusti 2010 begränsningar i hur länge de får stå i spiltor. Hästar får inte hållas bundna i spilta mer än sammanlagt 16 timmar per dygn.

Frågan om att hålla djur i lösgående system är alltså inte ny. I samband med införandet av 1988 års djurskyddslag diskuterades t.ex. de uppbundna systemen för mjölkkor. I förarbetena till lagen förordades en övergång till lösdriftssystem eftersom sådana djurhållningssystem ger djuren möjlighet till motion. Departementschefen ansåg dock att det inte fanns skäl att förbjuda de uppbundna systemen eftersom systemen hade tillämpats sedan en mycket lång tid tillbaka och i allmänhet fungerade väl (prop. 1987/88:93, s. 21). Frågan var återigen aktuell i samband med att Djurskyddsmyndigheten reviderade sina föreskrifter om djurhållning inom lantbruket och om hästhållning 2007. Myndigheten beslutade då om de nyss nämnda kraven på lösgående djur i nybyggda stallar för nötkreatur och hästar. Däremot bedömde myndigheten att det inte var motiverat av djurskyddsskäl att sätta en tidsgräns för en utfasning av de befintliga stallarna med uppbundna system. Djurhållarna bedömdes ha

både kunskap och erfarenhet nog att kunna kompensera för de uppbundna systemens nackdelar med hjälp av en god djurskötsel. Vidare bedömde myndigheten att många mjölkföretagare med uppbundna system inte skulle ha ekonomiska eller areella förutsättningar att ställa om till lösgående system. När det gäller hästarna nämnde myndigheten att ett förbud mot spilta skulle kunna få stora konsekvenser för framför allt ridskoleverksamheten.

De flesta djuren i Sverige hålls i dag lösgående men det finns alltså fortfarande vissa djur som hålls i uppbundna djurhållningssystem. Framför allt gäller detta mjölkkor och hästar. Även nötkreatur för köttproduktion och getter hålls i viss utsträckning uppbundna men det saknas säkra uppgifter om hur stor andel av djuren som hålls i uppbundna system. Det kan heller inte uteslutas att även andra, i Sverige mindre vanligt förekommande djur, t.ex. åsnor och mulor, hålls i uppbundna system.

När det gäller mjölkkor har de av tradition i Sverige hållits uppbundna. I spåren av den strukturomvandling som har skett inom jordbruket sedan mitten av 1950-talet, med allt färre mjölkföretag men med fler mjölkkor per besättning, har andelen kor i uppbundna system dock successivt minskat. Antalet mjölkbesättningar i vilka uppbundna system används har minskat från ca 85 procent 2000 till ca 70 procent 2010. Det antal individer som hålls i uppbundna system har minskat ytterligare. Detta eftersom företag med lösdrift generellt sett har fler kor. Enligt Husdjursstatistik 2016 från Växa Sverige (data från kokontrollen som motsvarar drygt 82 procent av alla svenska mjölkkor) hölls kontrollåret 2015/16 nästan 70 procent av alla mjölkkor i lösdriftssystem, medan drygt hälften (ca 54 procent) av besättningarna var uppbundna.

Inom hästsektorn varierar det i vilken omfattning som hästar hålls uppbundna. Enligt *Jordbruksverkets rapport (2012:1) Hästhållning i Sverige 2010* hade totalt sett 5 procent av landets 77 800 hästhållare spiltor. Inom ridsporten, framför allt på ridskolor och inom turridningsverksamheter, hölls dock hästar fortfarande i stor utsträckning i spiltor. Av landets ca 500 ridskolor och turridningsföretag hade 60 procent spiltor till åtminstone vissa av sina hästar. Mellan cirka 4 och 5 procent av landets hästar finns på ridskolor (enligt nyss nämnda rapport från Jordbruksverket och enligt *Sveriges officiella statistik, statistiskt meddelande JO 24 SM 1701, Hästar och anläggningar med häst 2016*). Hur många av dessa som står i spilta saknas det dock uppgifter om. Vidare hålls även vissa turridningshästar och kallblodshästar uppbundna i spilta. Inom trav- och galoppsporten hålls hästarna nästan uteslutande lösgående.

Regeringen anser att det finns stora fördelar med att hålla djuren lösgående, framför allt när det gäller djurens möjligheter att röra på sig och att kunna utföra sina naturliga beteenden, t.ex. sociala beteenden. De uppbundna systemen begränsar djurens rörelsefrihet kraftigt och påverkar t.ex. djurens möjligheter att vända sig och klia sig. Spiltor påverkar, som ytterligare exempel, hur hästar lägger sig ned och reser sig upp och ger dem en dålig möjlighet att överblicka sin omgivning, något som är viktigt för hästars välmående. I uppbundna system saknar korna vidare som regel helt möjlighet att röra på sig för motion under inomhussäsongen. Inomhussäsongen är olika lång och varierar mellan 8

och 10 månader beroende på var i landet korna befinner sig. Enligt en studie som LRF Mjök låtit ett oberoende företag utföra hösten 2016 och som omfattade drygt 12 procent av alla svenska mjölkbönder låter dock de flesta av djurhållarna djuren få vara ute längre perioder än de perioder som slås fast i Jordbruksverkets föreskrifter. För uppbundna kor inom den ekologiska produktionen finns det vidare krav på viss motion under de uppbundna perioderna. *Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien* och *Hushållningssällskapen* argumenterar för att det förekommer en högre andel klövproblem i lösdriftsbesättningar och att fler av besättningarna med uppbundna kor har en längre betessäsong. Att en något större andel av mjölkbönder med uppbundna besättningar än sådana med lösgående system har djuren ute längre än vad lagstiftningen kräver får också stöd av den studie som LRF låtit göra.

System med lösgående djur kan även ha andra fördelar, t.ex. bedöms sådana system vara mer rationella än uppbundna system för större nötbесättningar och de innebär även lägre investeringskostnader per djur i medelstora till stora mjölkbesättningar.

Regeringen bedömer sammantaget att de stora fördelarna med lösgående system, framförallt när det gäller djurens möjlighet till naturligt beteende, överväger de eventuella nackdelar som finns. Regeringen anser därför att alla djur bör hållas lösgående. De argument som tidigare har lyfts fram beträffande lämpligheten i att kräva en omedelbar omställning till lösgående system även för djurhållare som har uppbundna system i befintliga stallar och andra djurutrymmen, är dock fortfarande aktuella och måste beaktas.

En sådan omställning kan påskynda storleksrationaliseringen och medföra att många mjölkföretagare slutar i förtid. För djurhållare med små nötkreatursbesättningar kan det vara svårt att bygga ändamålsenliga och ekonomiskt rationella system för lösgående djur. I vissa delar av landet kan det vidare vara svårt att få tillgång till tillräckligt med mark för att gå upp i djurantal. Det finns även en risk att ett krav på lösgående djur påverkar möjligheten att bedriva ett aktivt och levande fåbodbruk negativt. En sådan försämring av förutsättningarna för fåbodbruk kan, förutom följer för den enskilde fåbodbrukaren, bl.a. också medföra försämrade möjligheter att bevara värdefulla kulturmiljöer och att främja den biologiska mångfalden samt negativ påverkan på besöksnäringen i vissa regioner. Flera remissinstanser, bl.a. *Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien*, *Hushållningssällskapen* och *LRF* har argumenterat för att det redan pågår en strukturförändring mot fler besättningar med frigående djur.

Även när det gäller hästbranschen kan en alltför snabb utfasning av spiltorna utgöra ett hot för vissa ridskolors och turridningsverksamheters konkurrenskraft samt tvinga företag och organisationer att dra ner på eller lägga ner sina verksamheter. En stor andel av ridskole- och turridningsverksamheterna finns i närheten av en stad eller en tätort eftersom det är där kunderna finns. I dessa områden kan det vara svårt och kostsamt att få tillgång till mer mark och väljer djurhållaren att flytta sin verksamhet kan det bli svårt att möta kundernas krav på tillgänglighet.

Neddragningar eller nedläggningar av ridskole- och turridningsverksamheter påverkar även andra människor än de som ansvarar för eller

lever av verksamheterna. Ridning är populärt som motion och rekreation och utgör en av de största sporterna sett till antalet aktiva idrottsutövare.

En omedelbar omställning till lösgående djur kan med andra ord leda till allvarliga negativa effekter. Utredningen föreslår att Jordbruksverket ska få meddela föreskrifter om undantag från det föreslagna kravet på lösgående djur så att de uppbundna systemen kan fhasas ut i en rimlig takt. Det framgår dock inte av utredningen vad som kan anses vara en rimlig takt för utfasningen. Det saknas alltså i dagsläget tillräcklig kunskap om konsekvenserna av att kräva att alla djur omgående ska hållas lösgående, t.ex. hur många företag som har djur i uppbundna system, om ålder och livslängd på de befintliga byggnationerna och hur en omställning kommer att påverka företagare och idrottsutövare. Mot den bakgrunden avser regeringen att inhämta viss ytterligare utredning om konsekvenserna av det föreslagna lagkravet på lösgående djur. Det behöver bl.a. analyseras vad som är en rimlig övergångstid för att djurhållare med befintliga stallar ska kunna ställa om till lösgående system och hur förslaget påverkar möjligheterna att driva fäbodbruk och bevara värdefulla kulturmiljöer.

Även om det redan i dag pågår en successiv, naturlig utfasning av de uppbundna systemen är det angeläget, med hänsyn till djurvälståndet, att omställningen till lösgående system går så snabbt och smidigt som möjligt. Med anledning av detta bör utredningen även omfatta att se över om det finns andra incitament än författningskrav som kan främja en snabb och effektiv omställning till lösgående system.

För vissa typer av djurhållning kan det finnas skäl att föreskriva om permanenta generella undantag från ett krav på lösgående djur. Det kan också vara lämpligt att göra det möjligt att medge undantag från kravet på lösgående djur i enskilda fall, t.ex. om en djurhållare går i pension inom en kort tid från det att ett krav på lösgående djur träder i kraft. Även behovet av undantag bör utredas ytterligare.

7.6 Krav för att få binda eller fixera djur

Regeringens förslag: Det nuvarande kravet på att djur inte får bindas på ett sätt som är plågsamt för djuren eller så att de inte kan få behövlig rörelsefrihet eller vila eller tillräckligt skydd mot väder och vind förs över till den nya lagen utan ändring i sak.

Det införs också ett krav på att ett djur får fixeras eller på annat liknande sätt få sin rörelsefrihet begränsad endast om det sker tillfälligt och om det är nödvändigt av veterinärmedicinska skäl, av djurskyddsskäl, med hänsyn till säkerheten för den som hanterar djuret eller av liknande berättigade skäl.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om under vilka förutsättningar djurs rörelsefrihet får begränsas.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens. När det gäller uppbinding föreslår utredningen att det endast ska få ske tillfälligtvis (vilket sammanhänger med att utredningen också föreslår ett

krav på att djur ska hållas lösgående, se avsnitt 7.5). När det gäller fixering föreslår utredningen att fixering endast ska få ske tillfälligtvis och om det är nödvändigt. Utredningen föreslår också att bemyndigandet formuleras på ett annat sätt.

Remissinstanserna: *Länsstyrelsen i Södermanlands län* anser att lagstiftningen tydligt bör ange när uppbindning får ske och *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* menar att det tydligt måste framgå av förarbetena vad som avses med ”tillfälligt”. *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* anser vidare att det är viktigt att det framgår vad som gäller för tjudring av djur ute sommartid. *Länsstyrelsen i Skåne län* tolkar paragrafen som ett förbud mot tjudring, vilket man tillstyrker.

Sex hästorganisationer ser ett behov av att behålla spiltor för uppbindning att användas t.ex. vid skötsel och utfodring.

Länsstyrelsen i Norrbottens län och *Linköpings djurförsöksetiska nämnd* anser att bestämmelsen bör ses över eftersom förslagen om uppbindning respektive fixering tycks motsäga varandra. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anser dessutom att det strider mot dagens krav på att kalvar och katter m.fl. djurslag inte får hållas bundna och att skrivningen försvårar kontroll eftersom djurägaren kan hävda att det är en tillfällig uppbindning vid kontrolltillfället. *Linköpings djurförsöksetiska nämnd* anser att frågan är av sådant slag att den kan regleras på lägre författningsnivå.

Kött och Charkföretagen och *Svenska Avelspoolen* anser att smågrisödligheten skulle minska påtagligt om uppfödaren under kontrollerade former tillåts använda skyddsgrind under och efter grisningsförfarandet. Vidare skulle antalet levande födda smågrisar öka om saggans rörelsefrihet begränsas under en kort period under implantationstiden efter avvänjning och betäckning. *Djurens Rätt* anser att det är angeläget att fixering av suggor undantagslöst förbjuds.

Skälen för regeringens förslag

Gällande rätt

Av rådets direktiv 98/58/EG om skydd av animalieproduktionens djur, bilaga 1, punkten 7 framgår att djurs rörelsefrihet, med hänsyn till djurarten och i enlighet med beprövad erfarenhet och vetenskaplig kunskap, inte får begränsas på ett sådant sätt att det medför ett onödigt lidande eller onödig skada. Enligt rådets direktiv 2008/120/EG av den 18 december 2008 om fastställande av lägsta djurskydds krav vid svinhållning, artikel 3.3, är det förbjudet att binda upp suggor och gyltor. Enligt rådets direktiv 2008/119/EG av den 18 december 2008 om fastställande av lägsta djurskydds krav för kalvar, bilaga I, punkt 8, får kalvar inte tjudras, med undantag för kalvar som är hysta i grupp vilka får tjudras i högst en timme när de utfodras med mjölk eller mjölkersättning.

I nu gällande djurskyddslag slås det i 6 § fast att djur inte får hållas bundna på ett för djuren plågsamt sätt eller så att de inte kan få behövlig rörelsefrihet eller vila eller tillräckligt skydd mot väder och vind. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om hur djur får hållas bundna. För svin finns det

vidare en särskild bestämmelse i 15 § djurskyddsförordningen om att fixeringsanordningar inte får användas annat än tillfälligtvis.

Bestämmelser om hur djur får bindas, fixeras eller på annat liknande sätt få sin rörelsefrihet begränsad finns även i rådets förordning (EG) nr 1/2005, i rådets förordning (EG) nr 1099/2009 och i olika föreskrifter meddelade av Jordbruksverket.

Uppbindning av djur

Utredningen föreslår att det införs en bestämmelse om att djur tillfälligtvis får bindas om detta inte sker på ett för djuren plågsamt sätt och om det ger dem tillräcklig rörelsefrihet, vila och skydd mot väder och vind. Att uppbindning endast ska få ske tillfälligtvis enligt förslaget hänger samman med att utredningen också föreslår ett krav på att djur ska hållas lösgående. Regeringen har i avsnitt 7.5 bedömt att ett krav på att djur stadigvarande ska hållas lösgående bör utredas ytterligare. Mot den bakgrunden bör det inte i dagsläget införas något krav på att djur endast får bindas tillfälligt. Istället bör bestämmelsen i 6 § i nuvarande djurskyddslag om att uppbindning inte får ske på ett för djuret plågsamt sätt eller så att de inte kan få behövlig rörelsefrihet eller vila föras över till den nya lagen utan ändring i sak. Med att binda ett djur förstås normalt att fastgöra djuret eller på annat liknande sätt omöjliggöra för djuret att förflytta sig annat än i begränsad utsträckning, t.ex. genom att binda fast djuret vid en vägg eller ett annat föremål. Att leda ett djur med grimskafat eller koppel bör däremot inte anses vara att binda ett djur i den föreslagna bestämmelsens mening.

I förarbetena till den nu gällande bestämmelsen i 6 § djurskyddslagen påpekades att även ett förfarande som inte kan anses vara plågsamt kan vara otillåtet enligt djurskyddslagen genom att det strider mot kravet i 2 § på att djur ska behandlas väl (prop. 1987/88:93, s. 54). Detta förhållande bör även gälla för den nu föreslagna bestämmelsen eftersom regeringen även har föreslagit att det grundläggande kravet på att djur ska behandlas väl ska föras över till den nya lagen (se avsnitt 7.1).

Regeringen har i avsnitt 7.4 konstaterat att ett behov av skydd kan avse fler aspekter än väder och vind och att det bör övervägas ytterligare hur en bestämmelse om skydd bör utformas med beaktande av punkten 12 i bilagan till rådets direktiv 98/58/EG om skydd av animalieproduktionens djur. Tills vidare bör dock, i enlighet med utredningens förslag, kravet på skydd mot väder och vind för djur som är bundna föras över från nuvarande lag.

Fixering och annan liknande begränsning av rörelsefriheten

När man talar om fixering av djur avses att för hand, genom rep eller andra liknande hjälpmedel eller genom användandet av anordningar, hålla fast eller på annat sätt helt förhindra djuret från att röra sig eller från att röra på vissa delar av sin kropp. Exempel på utrustning för att fixera ett djur är t.ex. en verkstol, dvs. en anordning för nötkreatur som används för att hålla fast djuret i samband med verkning av klövar. Det innebär alltså normalt en betydligt mer ingripande begränsning av djurets rörelsefrihet än en uppbindning.

När det gäller fixering av djur så finns det i den nuvarande lagen inga uttryckliga bestämmelser om det. I dag finns det således inga generella krav på tidsbegränsning och nödvändighet för att få fixera djur. Däremot finns det, som ovan nämnts, i bestämmelser meddelade av regeringen och av Jordbruksverket, vissa bestämmelser om när och hur djur får bindas, fixeras eller på annat liknande sätt få sin rörelsefrihet begränsad. Om rörelsefriheten begränsas på ett sätt som innebär ett lidande för djuret och detta inte är motiverat, kan rörelseinskränkningen stå i strid med bestämmelsen om att djur inte får utsättas för ett onödigt lidande. Det är även möjligt att djurplågeribestämmelsen kan vara tillämplig i något fall.

Utredningen föreslår att det i lagen ska införas en generell bestämmelse om att djur endast ska få hållas fixerade tillfälligtvis och om det är nödvändigt. Regeringen delar utredningens bedömning att fixering av djur bör regleras i lagen. En bestämmelse om fixering bör omfatta alla åtgärder som innebär mer ingripande begränsningar av djurets möjligheter att röra hela eller delar av sin kropp, oavsett om det sker för hand, genom rep eller andra liknande hjälpmedel eller genom användandet av anordningar. Exempel på förfaranden som bör omfattas av uttrycket är användandet av behandlingsspilta eller användandet av skyddsgrind, vilka i och för sig tillåter djuret att röra på alla sina kroppsdelar men som ändå innebär en mycket kraftig begränsning av djurets möjligheter att röra sig. Det bör tydliggöras i bestämmelsen att den avser både fixering och liknande begränsningar i djurs rörelsefrihet.

Regeringen anser i likhet med utredningen att fixering eller annan liknande begränsning av rörelsefriheten endast bör få ske tillfälligt. Med tillfälligt avses för en begränsad tid. Det är dock svårt att ange någon gräns för hur lång tid det kan vara fråga om. I vissa fall är behovet av att begränsa djurets rörelsefrihet mycket kortvarigt, t.ex. i samband med vissa ingrepp på djur, medan det i andra fall kan röra sig om en avsevärt längre tid, t.ex. vid transport av djur eller i samband med behandling av sjuka djur. I vissa fall kan det för djurets egen skull finnas ett behov av att begränsa djurets rörelsefrihet under flera dagar, t.ex. för att ge ett djur en möjlighet att tillfriskna. Hur lång tid eller hur ofta som ett djur kan få fixeras bör med hänsyn till detta avgöras med beaktande av anledningen till att djurets rörelsefrihet begränsas, hur ingripande rörelsebegränsningen är och till om den aktuella tidsåtgången är skälig.

Regeringen instämmer också i utredningens bedömning att det finns skäl att närmare reglera under vilka förutsättningar fixering får ske. Fixering eller liknande kraftiga begränsningar av ett djurs rörelsefrihet kan ge upphov till stark stress och annat obehag för djuret, även om hanteringen är mycket kortvarig. Sådana åtgärder inskränker också djurets möjlighet att bete sig naturligt. Med hänsyn till att dessa metoder är förenade med en förhållandevis stor risk för lidande för djuret bör åtgärderna endast få användas när det finns godtagbara skäl för det. Det bör alltså enligt regeringens bedömning förtydligas i vilka situationer metoderna kan anses vara nödvändiga.

Fixering används i dag framförallt för att kunna utföra ingrepp eller behandling av sjuka eller skadade djur samt för att kunna utföra vissa andra åtgärder utan risk att djuret skadar sig själv eller den som utför åtgärden. Regeringen föreslår mot denna bakgrund att det i bestämmelsen anges att djur får fixeras eller på annat liknande sätt få sin

rörelsefrihet begränsad om det är nödvändigt av veterinärmedicinska skäl, av djurskyddsskäl eller med hänsyn till säkerheten för den som hanterar djuret.

Regeringen avser genom exemplifieringen i den föreslagna bestämmelsen att tydliggöra i vilka situationer som det typiskt sett finns godtagbara skäl för fixering eller liknande rörelseinskränkningar. Det kan dock inte uteslutas att åtgärderna kan anses nödvändiga och acceptabla även av andra skäl än de som nämnts. Regeringen föreslår därför att fixering och liknande rörelsebegränsningar ska vara tillåtna också om de är nödvändiga av liknande berättigade skäl utöver de som tidigare nämnts.

Bemyndigande

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör, på liknande sätt som idag, ges möjlighet att meddela ytterligare föreskrifter om hur djur får hållas bundna. Det bör också, i enlighet med utredningens förslag, finnas en möjlighet att meddela föreskrifter om på vilket sätt djur får fixeras eller på annat liknande sätt få sin rörelsefrihet begränsad. Bemyndigandet bör även innefatta en möjlighet att förbjuda att djurs rörelsefrihet begränsas på något av de angivna sätten, vilket är nödvändigt för att genomföra vissa krav i tillämpliga EU-rättsakter. Regeringen föreslår därför ett bemyndigande att meddela ytterligare föreskrifter om under vilka förutsättningar djurs rörelsefrihet får begränsas.

Länstyrelsen i Västra Götalands län har efterlyst att det förtydligas vad som gäller för tjudring av djur ute sommartid. Sådana och andra mer detaljerade frågor om att binda, fixera och på andra sätt begränsa ett djurs rörelsefrihet, får lämpligen hanteras genom ovan nämnda föreskriftsrätt.

7.7 Krav på stall och andra förvaringsutrymmen

Regeringens förslag: De nuvarande kraven i djurskyddslagen och djurskyddsförordningen på att stall och andra förvaringsutrymmen för djur samt hägn ska ge samtliga djur tillräckligt skydd och utrymme att kunna röra sig obehindrat förs över till den nya lagen. Det införs också ett krav på att det ska finnas tillräckligt utrymme för att djuren ska kunna vila på ett för djuren lämpligt sätt.

Det nuvarande kravet på att stall och andra förvaringsutrymmen för djur ska hållas rena förs över till den nya lagen.

Det införs också ett krav på att klimat, ljus- och ljudförhållanden i stall och andra förvaringsutrymmen ska vara anpassade till djurens behov.

Det nuvarande bemyndigandet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om stall och andra förvaringsutrymmen för djur samt hägn förs över till den nya lagen utan ändring i sak.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningens förslag skiljer sig från regeringens förslag genom

att det inte uttryckligen anges att bestämmelsen även ska omfatta hägn. Utredningen föreslår till skillnad från regeringen inte att det nuvarande kravet på att stall och andra förvaringsutrymmen samt hägn ska ge tillräckligt skydd förs över till den nya lagen. Utredningens förslag innehåller ett krav på att stall och andra förvaringsutrymmen ska vara utformade så att de uppfyller djurens behov av komfort, så att djuren kan bete sig naturligt och så att de kan hållas rena. Utredningen föreslår också att det ska införas ett krav på att buller ska hållas på en låg nivå och på att stall och andra förvaringsutrymmen ska ha dagsljusinsläpp samt ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att föreskriva om villkor för och undantag från kravet på dagsljusinsläpp.

Remissinstanserna: Knappt hälften av de remissinstanser som kommenterar förslaget är huvudsakligen positiva till utredningens förslag. Till dessa hör ett antal länsstyrelser, *Jordbruksverket*, *Statens veterinärmedicinska anstalt* och *Djurens Rätt*. *Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)* och ytterligare sjuorganisationer inom lantbruksnäringen är negativa till förslaget och ifrågasätter det vetenskapliga underlaget för såväl dagens krav på fönster som det nu föreslagna kravet på dagsljusinsläpp, med hänvisning till att ljusstyrningsprogram sannolikt kan vara mer relevanta? för vissa djurslag. *Svenska Ägg* önskar ett förtydligande kring kravet på att samtliga djur ska kunna röra sig obehindrat. Enligt *Svenska Ägg* skulle förslaget kunna tolkas som att den inredda buren inte uppfyller lagkravet eftersom samtliga djur inte kan flaxa samtidigt.

När det gäller synpunkter på förslagets utformning anser *Länsstyrelsen i Norrbottens län* och *Sveriges lantbruksuniversitet* att kravet på att förvaringsutrymmen ska uppfylla djurens behov av komfort bör förtydligas så att det klart framgår om det som avses är termisk komfort, liggkomfort, komfort vid vila eller annat. Några länsstyrelser och *Jordbruksverket* anser att komfort bör beaktas även vid andra aktiviteter än vila, t.ex. vid födointag och förflyttning.

Vidare anser bl.a. *Jordbruksverket* att krav på utrymmen för djur som hanteras i särskild ordning, t.ex. sjuk- och förlossningsutrymmen, bör behandlas i denna bestämmelse. *Svenska Hovslagareföreningen* anser att bestämmelsen bör kompletteras med ett krav på utrymme för uppställning av djur för behandling eller vård som utförs av djurhälsopersonal.

Länsstyrelsen i Skåne län anser att bestämmelsen bör förtydligas så att det tydligt framgår att även drivgångar och in- och utlastningsutrymmen omfattas.

Djurens Rätt anser att alla utrymmen där det vistas djur ska ha ett gott brandskydd och en evakueringsplan. Organisationen efterlyser även en definition av dagsljus och menar att dagsljus måste vara ofiltrerat och innehålla alla de våglängder som kommer från solen.

Svenska Ägg och *Sveriges Pälldjursuppfödare Riksförbund* ställer sig positiva till kravet att klimat-, ljus- och ljudnivåer ska vara anpassade till djurens behov och förutsättningar. *Sveriges Pälldjursuppfödare Riksförbund* påpekar dock att stallbyggnad är ett alldeles för vitt uttryck, eftersom den typ av skugghus som används för uppfödning av mink har mycket få likheter med en stallbyggnad avsedd för andra djurslag. Det

rimligaste vore därför att behandla skugghus som en egen typ av byggnad, med särskilda förutsättningar.

Domstolsverket, Länsstyrelsen i Jönköpings län och Göteborgs universitet anser att uttrycket "djuren kan bete sig naturligt" är otydligt.

Sveriges Hunddagisförening tillstyrker bemyndigandet beträffande undantag från kravet på dagsljus med förhoppning om att detta ger hunddagis utan fullständigt dagsljusinsläpp möjlighet att finnas kvar.

Skälen för regeringens förslag

Gällande rätt

I den nu gällande bestämmelsen i 3 § andra stycket djurskyddslagen anges att stall och andra förvaringsutrymmen för djur samt hägn ska ge djuren tillräckligt utrymme och skydd samt att stall och andra förvaringsutrymmen för djur ska hållas rena. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får enligt tredje stycket andra punkten meddela ytterligare föreskrifter om stall och andra förvaringsutrymmen för djur samt hägn. I 1 b § i djurskyddsförordningen slås det fast att stall och andra förvaringsutrymmen för djur ska vara så rymliga att samtliga djur i utrymmet kan ligga samtidigt och röra sig obehindrat samt att utrymmena ska utformas så att djuren kan bete sig naturligt. I 2 § djurskyddsförordningen stadgas det vidare att ett djurstall ska vara utformat så att klimatet i stallet blir tillfredsställande, att buller ska hållas på en låg nivå samt att ett djurstall ska vara försett med fönster för dagsljus. Jordbruksverket bemyndigas att meddela föreskrifter om undantag och ges rätt att för särskilt fall medge undantag från kravet på fönster för dagsljus. Enligt 4 § djurskyddsförordningen får Jordbruksverket också meddela föreskrifter om storleken på och utformningen i övrigt av stall, andra förvaringsutrymmen för djur samt hägn.

Övergripande bestämmelser om krav på förvaringsutrymmen

Regeringen delar utredningens uppfattning att den nya djurskyddslagen ska omfatta de mest grundläggande bestämmelserna om hur förvaringsutrymmen där djur hålls och sköts ska vara utformade. Mot den bakgrunden bör, utöver de bestämmelser som i dag finns i 3 § andra stycket djurskyddslagen, även de generella bestämmelserna om stall och förvaringsutrymmen i 1 b och 2 §§ i den nu gällande djurskyddsförordningen i vissa delar föras över från förordningen till den nya lagen.

Frågan är då hur en sådan övergripande bestämmelse om förvaringsutrymmen för djur bör utformas. Utredningen föreslår att stall och andra förvaringsutrymmen för djur ska vara utformade så att samtliga djur kan röra sig obehindrat och att utrymmena uppfyller djurens behov av komfort.

Svenska Ägg efterlyser ett förtydligande kring kravet på att samtliga djur ska kunna röra sig obehindrat. Ett antal remissinstanser har vidare synpunkter på den av utredningen föreslagna uttrycket komfort. Vissa, bl.a. *Jordbruksverket* och några länsstyrelser, anser att uttrycket bör omfatta även andra aktiviteter än vila, som t.ex. födointag och

förflyttning medan *Sveriges lantbruksuniversitet* och *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anser att det bör förtydligas vilken typ av komfort som avses, t.ex. termisk komfort eller komfort vid vila.

I förarbetena till den nu gällande lagen ansågs att det är av stor praktisk betydelse för djuren att utrymmen som inte enbart avser tillfällig förvaring lämnar tillräckligt utrymme för djuren. För litet utrymme kan medföra såväl psykiskt som fysiskt lidande för djuren. Särskilt viktigt ansågs det vara att djurens rörelsebehov beaktas så att de inte tillfogas onödigt lidande eller skada (se prop. 1987/88:93, s. 52). Detta gäller i lika hög grad idag. Regeringen anser därför att även den nya djurskyddslagen bör innehålla ett krav på att stall och andra förvaringsutrymmen för djur samt hägn ska ge samtliga djur tillräckligt utrymme att kunna röra sig obehindrat.

Kravet på att samtliga djur ska kunna röra sig obehindrat bör enligt regeringens mening förstås så att varje djur ska ha utrymme nog för att – när djuret så vill – t.ex. kunna lägga sig ner, resa på sig, vända sig, klia sig och putsa sin päls eller fjäderdräkt. Kravet bör också inkludera att kunna äta på ett sådant sätt och i en sådan ställning som är naturlig för djuret. Det kan finnas behov av att närmare precisera vad som kan ligga i uttrycket röra sig obehindrat. Föreskrifter om detta kan meddelas med stöd av det bemyndigande som regeringen nedan föreslår ska ges regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

När det gäller uttrycket komfort är det ett förhållandevis tekniskt uttryck som av det skälet är mindre lämplig att ha i lagtexten. Det framgår av betänkandet att utredningen med komfort avser att ett djur kan vila på ett för djurarten lämpligt sätt. Regeringen delar utredningens bedömning att vilokomfort är mycket betydelsefullt från djurvälståndssynpunkt. En bestämmelse om detta bör därför föras in den nya lagen. Bestämmelsen bör dock, mot bakgrund av vad som nyss sagts, formuleras så att djuren ska kunna vila på ett för djuren lämpligt sätt.

Vad som är ett lämpligt sätt bör bl.a. bestämmas utifrån vilken djurart som det rör sig om. För djurslag som nötkreatur, hästar och hundar är det t.ex. av betydelse att djuren har tillgång till ett tillräckligt stort, torrt, rent och lugnt utrymme med lagom fast underlag att vila på. När det gäller andra djur, t.ex. höns, är det betydelsefullt att de har tillgång till ett ställe som är upphöjt från marken att vila på, som t.ex. en sittpinne.

Regeringen gör, till skillnad från utredningen, bedömningen att det inte är nödvändigt att i bestämmelsen ange att stallar och andra förvaringsutrymmen ska utformas så att djuren har möjlighet att bete sig naturligt. Detta följer redan av den generella bestämmelsen om hur djur ska hållas och skötas som har föreslagits i avsnitt 7.2.

Regeringen anser vidare, till skillnad från utredningen, att de nu beskrivna kraven på hur utrymmen för djur ska utformas bör gälla även hägn. Kraven för hägn kommer därmed att vara mer preciserade jämfört med vad som gäller i dag enligt 3 § andra stycket djurskyddslagen. Regeringen bedömer dock att den som håller djur i hägn och uppfyller det nuvarande kravet på tillräckligt utrymme i de flesta fall också bör kunna uppfylla de mer detaljerade kraven på att djuren ska ha plats att kunna röra sig obehindrat och vila på ett för djuren lämpligt sätt. Detta bör därmed inte medföra några beaktansvärda konsekvenser.

Regeringen har i avsnitt 7.4 gjort bedömningen att utredningens förslag att djur ska ges tillräckligt skydd mot väder och vind i nuläget inte bör genomföras. Som också nämns i det avsnittet bör därför bestämmelsen i 3 § djurskyddslagen om att stallar, andra förvaringsutrymmen och hägn ska erbjuda tillräckligt skydd tills vidare föras över till den nya lagen.

Slutligen bör även det nuvarande kravet på att stallar och andra förvaringsutrymmen ska hållas rena föras över till den nya lagen. Den av utredningen föreslagna formuleringen att stall och andra förvaringsutrymmen ska utformas så att de kan hållas rena kan visserligen tydliggöra att hygienaspekterna beaktas redan i samband med byggnation. För att säkerställa ett gott djurskydd är det dock enligt regeringens bedömning mer lämpligt att behålla kravet på att förvaringsutrymmena rent faktiskt ska hållas rena.

Klimat-, ljud- och ljusförhållanden

Regeringen delar utredningens uppfattning att goda klimatförhållanden samt ljus- och ljudnivåer i stallar och andra förvaringsutrymmen för djur är av grundläggande betydelse för djurs välfärd. Ett övergripande krav på klimat-, ljus- och ljudförhållanden bör därför finnas i lagen. En sådan bestämmelse bör i likhet med vad utredningen föreslår formuleras så det anges att klimat, ljus- och ljudförhållanden i stall och andra förvaringsutrymmen för djur ska vara anpassade till djurens behov.

Regeringen anser, som framgår ovan, att kraven på klimat, ljus- och ljudförhållanden bör omfatta alla förvaringsutrymmen för djur, inte bara sådana förvaringsutrymmen som traditionellt benämns stallar. Hur kraven ska uppnås bör däremot inte regleras i lagen (se vidare nedan). När det gäller *Sveriges Pälstdjursuppfödare Riksförbunds* synpunkt att stallbyggnad är för vitt uttryck eftersom det innefattar skugghus vill regeringen understrika att för byggnationer av enklare modell, så som t.ex. ligghallar eller skugghus för mink, kan t.ex. kraven på klimat och ljusinsläpp ofta tillgodoses på naturlig väg, t.ex. genom helt eller delvis öppna eller gallerförsedda sidor och utan hjälp av mekanisk temperatur- och ventilationsreglering. Regeringen anser dock att alla djur, även minkar i skugghus, ska hållas i en god djurmiljö. I den mån en god djurmiljö inte kan uppnås på naturlig väg, måste åtgärder vidtas för att djurmiljön ska uppfylla lagstiftningens krav. Regeringen anser dock inte att det i den här delen finns behov av att utsträcka kravet till hägn.

Idag gäller, som framgår av 2 § andra stycket djurskyddsförordningen, ett krav på att djurstall ska vara försett med fönster för dagsljus. Regeringen anser, i likhet med utredningen, att det kan finnas skäl att ersätta kravet på fönster med ett krav på ljusinsläpp. Det kan också, som utredningen föreslår, vara lämpligt att utvidga kravet till andra förvaringsutrymmen utöver stallar. Redan i dag finns det i föreskrifter som har meddelats av Jordbruksverket krav på att vissa inomhus belägna utrymmen för djur ska ha fönster för att släppa in dagsljus. Djurs behov av ljus kan tillgodoses på olika sätt beroende på vilken typ av stall och förvaringsutrymmen för djur som det handlar om. När det gäller t.ex. ligghallar har de ofta en öppen sida eller flera större öppningar, i vilka dagsljus kan strömma in. För fjäderfä kan traditionella fönster orsaka djuren stress och för dessa djur kan exempelvis s.k. ljusband – ett

ljusinsläpp längs med hela övre delen av väggen precis under taket – vara ett väl fungerande alternativ. Ibland kan också en artificiell belysning vara godtagbar och fungera bättre än ett begränsat dagsljusinsläpp, särskilt vintertid. Det viktiga är inte på vilket sätt som djurs behov av ljus tillgodoses utan att behovet tillgodoses.

Regeringen bedömer dock, i enlighet med vad som angetts i avsnitt 5.2, att den närmare regleringen av klimat-, ljud- och ljusförhållanden i stallar och andra förvaringsutrymmen inte bör ske på lagnivå, utan lämpligen i förordning och i föreskrifter. Till skillnad från utredningen anser därför regeringen att det inte bör införas något krav i lagen på dagsljusinsläpp och på att buller ska hållas på en låg nivå.

Bemyndiganden

Det finns enligt regeringens bedömning även i andra fall än de som har berörts ovan behov av mer detaljerade bestämmelser, t.ex. om utformningen och storleken på stallar och andra förvaringsutrymmen för djur. Bestämmelser som tillgodoser brandskydd och möjlighet till evakuering av djur efterfrågas också av *Djurens Rätt*. Regeringen anser därför att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, liksom enligt gällande lag, bör bemyndigas att få meddela ytterligare föreskrifter om krav på stallar och andra förvaringsutrymmen för djur samt hägn. Sådana föreskrifter kan t.ex. innefatta den mer detaljerade reglering av klimat-, ljud- och ljusförhållanden som har nämnts ovan.

Jordbruksverket och *Svenska Hovslagareföreningen* framför önskemål om att utrymmen för djur som hanteras eller behandlas i särskild ordning, t.ex. sjuk- och förlossningsutrymmen, ska föras in i bestämmelsen om stallar och andra förvaringsutrymmen. *Länsstyrelsen i Skåne län* anser att bestämmelsen bör förtydligas så att det tydligt framgår att även drivgångar och in- och utlastningsutrymmen omfattas. Regeringen konstaterar att det saknas underlag för att nu föra in sådana krav i lagen. I den mån det finns behov av att ställa ytterligare krav på utrymmen där djur hanteras mer kortvarigt kan föreskrifter om detta meddelas med stöd av det bemyndigande som har föreslagits i avsnitt 7.2.

7.8 Krav på inredning och utrustning

Regeringens förslag: Inredning och utrustning i stall, andra förvaringsutrymmen för djur och inhägnader utomhus för djur får inte utformas på ett sätt som

1. medför en risk för att djuren skadas eller för att djurens hälsa försämras, eller
2. otillbörligt inskränker djurens rörelsefrihet eller annars verkar störande på dem.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om krav på inredning och utrustning i stall, andra förvaringsutrymmen för djur och inhägnader utomhus för djur.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningens förslag skiljer sig från regeringens förslag på så sätt att utredningen använder uttrycket ”hagar och hägn” i stället för ”inhägnader utomhus för djur”. Utredningens förslag innehåller till skillnad från regeringens förslag ett uttryckligt krav på att djuren inte ska hindras från att bete sig naturligt. Utredningen föreslår också att uttrycket ”hälsa” ska bytas ut mot ”välfärd”.

Remissinstanserna: Förslaget kommenteras av ett mindre antal remissinstanser. *Djurens Rätt* tillstyrker förslaget i befintlig form. *Länsstyrelserna i Kronobergs län* och *Blekinge län* anser att skrivningen bör förtydligas så att det framgår att inredningen ska utformas så att djuren erbjuds komfort, att komforten inte bara bör gälla under vila utan också i samband med födointag eller djurflöde i stall samt att extra komfort ska erbjudas sjuka djur som behöver avskiljas från övriga djur. *Länsstyrelsen i Skåne län* anser att det tydligt ska framgå att drivgångar, samt in- och utlastningsutrymmen, omfattas.

Domstolsverket, *Länsstyrelsen i Jönköpings län* och *Göteborgs universitet* anser att man i paragrafen bör hänvisa till definitionen av naturligt beteende i utredningens förslag.

Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) och ytterligare nio organisationer inom lantbruksnäringen anser att den föreslagna formuleringen är hård och att det vore bättre att t.ex. skriva ”risker ska försöka undvikas”.

Skälen för regeringens förslag: I den nu gällande bestämmelsen i 3 § djurskyddsförordningen slås det fast att inredning i djurstallar och i andra förvaringsutrymmen för djur samt utrustning i hägn ska vara utformad så att den inte tillfogar djuren skador eller medför risk för djurens hälsa. Inredning och övrig utrustning får inte heller hindra djuren att bete sig naturligt, otillbörligt inskränka deras rörelsefrihet eller annars verka störande på dem.

Så som tidigare nämnts delar regeringen utredningens uppfattning att den nya djurskyddslagen bör omfatta de mest grundläggande bestämmelserna om hur djur ska hållas och skötas. Mot den bakgrunden föreslås att innehållet i den nu gällande bestämmelsen i 3 § djurskyddsförordningen om inredning och utrustning, förs över till den nya lagen.

Utredningen föreslår att det ska anges att kraven ska omfatta både hägn och hagar. Regeringen anser, i likhet med utredningen, att det bör tydliggöras att kraven omfattar alla former av inhägnader utomhus eftersom många djur vistas i olika former av inhägnader under stora delar av dygnet eller, i vissa fall, under hela dygnet. Det saknas dock en tydlig definition av vad som avses med orden ”hägn” respektive ”hage”. Jordbruksverket har tidigare bedömt att med hägn avses inhägnad för icke domesticerade djur och strutsfåglar och har påpekat att kravet på förprovning av hägn tillkom till följd av att länsstyrelserna inte ansåg att tillräcklig hänsyn togs till djurskyddet inom ramen för tillståndsprövningen för hägn enligt jaktförordningen (1987:905) och miljöbalken (se Jordbruksverkets rapport 2008:24 Ett djurskydd i förändring, s. 77). I förarbetena till nuvarande lagstiftning angavs också att ”hägn för t.ex. vilt och strutsar” bör omfattas av lagens bestämmelser om krav på tillräckligt utrymme och skydd och om krav på förprovning (se prop. 2001/02:93, Ändringar i djurskyddslagen, m.m., s. 14–15).

Regeringen föreslår därför att uttrycket ”inhägnader utomhus för djur” används i stället för att tydliggöra att alla typer av inhägnader för alla djurslag innefattas.

Regeringen anser vidare att det är lämpligt att, i enlighet med utredningens förslag, förtydliga i lagtexten att inredning och utrustning ska vara utformad så att den inte medför en risk för att skada djuren. Djurskyddslagstiftningen ska verka förebyggande och kravet på att djurhållare ska förutse, motverka och undanröja att skador uppkommer på grund av inredning och utrustning blir genom den föreslagna formuleringen tydligt.

Utredningen föreslår också ett förbud mot inredning och utrustning som medför risk att menligt påverka djurens välfärd. Regeringen har, i avsnitt 6.1, föreslagit att lagen bör syfta till att främja en god djurvälfärd. Uttrycket djurvälfärd föreslås där också förstås som att djur ska må bra såväl fysiskt som psykiskt. Eftersom djurvälfärd innefattar sådana element som är svåra att bedöma både för enskilda djurhållare och kontrollmyndigheterna har regeringen dock i avsnitt 7.1 bedömt att det inte är lämpligt att ålägga enskilda ett direkt krav på att djur ska ges en god djurvälfärd. Regeringen anser därför inte heller att det bör införas ett krav på att inredning och utrustning inte får medföra en risk för att djurens välfärd försämras eftersom det inte är tillräckligt tydligt vad som skulle omfattas av ett sådant krav. Regeringen anser i stället att det nuvarande kravet på att inredning eller utrustning inte får innebära risker för att djurets hälsa försämras bör behållas. Detta innebär att inredning och utrustning inte får medföra risker för att djuren orsakas sjukdom eller annan ohälsa.

Kravet på att inredning och utrustning inte otillbörligt får inskränka djurens rörelsefrihet eller annars verka störande på dem bör också föras över från 3 § djurskyddsförordningen utan några ändringar i sak. Som ett exempel kan nämnas att många djur behöver plats att sträcka fram huvudet för att kunna resa sig och inredning och utrustning ska vara utformad på ett sådant sätt att detta och andra behov av rörelsefrihet inte obefogat inskränks.

De krav som ställs på utrustning och inredning får också till följd att det sammantaget, enligt regeringens bedömning, i väsentlig grad säkerställs att utrustningen och inredningen inte heller inverkar negativt på djurens välfärd, dvs. på deras fysiska och psykiska välbefinnande.

I avsnitt 7.2 har regeringen föreslagit en bestämmelse om att djur ska hållas och skötas i en god djurmiljö och på ett sådant sätt att de får utföra sådana beteenden som de är starkt motiverade för och som är viktiga för deras välbefinnande (naturligt beteende). Detta krav föreslås gälla generellt och omfattar således även stallar, andra förvaringsutrymmen för djur, inhägnader utomhus och andra miljöer där djur hålls eller vistas. Kravet behöver därför inte upprepas särskilt i denna bestämmelse.

Regeringen föreslår vidare att det införs en möjlighet för regeringen eller för den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om krav på inredning och utrustning i stall, andra förvaringsutrymmen för djur och inhägnader utomhus för djur. Mer detaljerade regler om inredning och utrustning bör meddelas i förordning eller föreskrifter med stöd av bemyndigandet. De synpunkter som

remissinstanserna har framfört i denna del får därmed hanteras vid beredningen av förordning och föreskrifter.

Länsstyrelsen i Skåne län vill att det ska framgå att bestämmelsen även omfattar drivgångar och lastutrymmen. Regeringen delar länsstyrelsens åsikt att hur djuren drivs och förvaras kortvarigt i samband med transport också är viktigt för att minska stress och annat obehag för djuren. Med förvaringsutrymmen för djur avser regeringen dock sådana utrymmen för djur där djur vistas mer varaktigt. Regeringen vill i sammanhanget understryka att andra bestämmelser i den föreslagna djurskyddslagen kan vara tillämpliga när djur hanteras i drivgångar och lastutrymmen, t.ex. den allmänna bestämmelsen som har föreslagits i avsnitt 7.1 om att djur ska behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande. I den mån det är behövt att ställa ytterligare krav på dessa utrymmen kan detta göras med stöd av det bemyndigande som har föreslagits i avsnitt 7.2.

7.9 Förbud mot att överge djur

Regeringens förslag: Djur av tamdjursart får inte överges.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen föreslår att förbudet ska gälla alla djurarter.

Remissinstanserna: Förslaget kommenteras av *Rikspolisstyrelsen* (numera *Polismyndigheten*), 12 länsstyrelser, *Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)*, tre kommuner, *Djurens Rätt*, *Djurens jurister*, *Djurskyddet Sverige*, *Föreningen Förvildade Katter*, *Föreningen Sveriges Offentliga Tropikanläggningar*, *Göteborgs Katthjälp*, *Svenska Blå Stjärnan*, *Svenska djurskyddsföreningen*, *Sveriges Herpetologiska Riksförening* och *Sveriges Kattklubbars Riksförbund*.

Alla remissinstanser som kommenterar förslaget är positiva eller mycket positiva till det, utom *Länsstyrelsen i Västmanlands län*, som endast lämnar synpunkter på bestämmelsens utformning.

Rikspolisstyrelsen och *Länsstyrelserna i Skåne län*, *Hallands län*, *Dalarnas län* och *Västerbottens län* samt *SLU*, *Djurens Rätt*, *Djurens jurister*, *Djurskyddet Sverige*, *Föreningen Förvildade Katter*, *Svenska Blå Stjärnan* och *Sveriges Kattklubbars Riksförbund* anser att det är bra att det tydliggörs att det är förbjudet att överge djur.

Djurskyddet Sverige pekar på att förslaget bidrar till att höja kattens status samt att sända en signal om att ägaransvaret för djur är att betrakta som viktigt. *Sveriges Herpetologiska Riksförening* poängterar att övergivna djur är ett växande problem och att ett förbud mot att överge djuren därför är positivt såväl för att minska lidandet för djuren som problemen för samhället. *SLU*, *Djurens Rätt* och *Föreningen Förvildade Katter* lyfter särskilt fram det positiva med att Sverige, om utredningens förslag genomförs, kommer att uppfylla Europarådets sällskapsdjurskonventions krav.

Föreningen Förvildade Katter poängterar att det krävs en omfattande information till allmänheten för att uppnå effekterna av förslaget och påtalar att förbudet ensamt inte är tillräckligt för att komma åt problematiken med övergivna och förvildade djur.

Länsstyrelsen i Västmanlands län och Göteborgs Katthjälp efterlyser en definition av när ett djur är att betrakta som övergivet och undrar om t.ex. ett djur som lämnas utan tillsyn i en bostad ska anses vara övergivet ifall ägaren blir inlagd på sjukhus eller dylikt.

Skälen för regeringens förslag: Som beskrivits i avsnitt 4.4 förekommer det att djur överges. Om övergivna djur kommer i kontakt med andra djur av samma art och ges tillfälle att para sig kan det uppstå populationer av förvildade djur. När det gäller katter står det klart att så sker i en förhållandevis stor omfattning i Sverige. Om djur som är vana att få omvårdnad och tillsyn lämnas utan sådan omsorg finns det typiskt sett en stor risk att djuren far illa.

Utredningen gör bedömningen att det hos myndigheter och organisationer som arbetar med djur- och djurskyddsfrågor råder en samsyn om att grundproblemet med de övergivna och förvildade katterna ligger i att katten har låg status som sällskapsdjur. Katter är billiga i inköp, lätta att få tag på och tros ha förmågan att klara sig själva om de överges.

För att komma till rätta med problemet är det därför, enligt regeringens bedömning, viktigt att stärka incitamenten för en mer ansvarsfull djurhållning. Regeringen vill också motverka att djur ses som och hanteras som en ”slit- och slängvara”. Att det i dag finns ett stort antal domesticerade djur som lever helt utan tillsyn och omvårdnad rimmar illa med grundsynen i djurskyddslagstiftningen. Om problemet får fortgå utan åtgärder riskerar synen på vad som är en god och ansvarsfull djurhållning att urholkas, liksom synen på att djur har ett egenvärde och är skyddsvärda i sig.

Regeringen anser att det är oacceptabelt att överge ett djur för att man har tröttnat på det eller för att man av något skäl inte längre har möjlighet att ta hand det. En ansvarsfull djurhållning inkluderar, enligt regeringens uppfattning, också en ansvarsfull avveckling av djurhållningen.

Det förekommer redan i dag att personer som har övergett sitt djur faller till ansvar för brott mot djurskyddslagen. Domstolarna har i dessa fall ansett att bestämmelsen i 3 § djurskyddslagen om att djur ska ges tillräcklig tillsyn har överträtts. Att överge djur är med andra ord att anse som förbjudet redan idag. Ett uttryckligt förbud mot att överge djur fyller dock, enligt regeringens mening, en viktig pedagogisk funktion. Ett sådant förbud markerar tydligt att djurhållaren är ansvarig för sitt djur till dess att han eller hon har överlåtit ansvaret på någon annan eller har låtit avliva djuret. Ett förbud mot att överge djur bedöms bidra till att ändra människors attityder till vad som är ett tillåtet respektive otillåtet beteende. Andra fördelar med ett sådant förbud, som också lyfts fram av remissinstanserna, är att det bidrar till att höja kattens status samt till att den svenska lagstiftningen tydligare stämmer överens med formuleringarna i Europeiska konventionen om skydd av sällskapsdjur. I artikel 3.2 i konventionen, vilken har ratificerats av Sverige, slås det fast att en grundläggande princip för djurens välbefinnande är att ingen får överge ett sällskapsdjur.

Regeringen föreslår dock, till skillnad från utredningen, att förbudet att överge djur ska gälla endast djur av tamdjursarter. Med djur av tamdjursarter avses, såsom också har utvecklats i avsnitt 6.2, djur som inte naturligt lever i den svenska naturen. I den gruppen ingår både djur

som traditionellt hållits av människan (husdjur) och exotiska djur. Detta innebär att situationer där vilda djurarter hålls och sedan återigen släpps ut i naturen faller utanför förbudets tillämpningsområde. Exempel på sådana situationer är viltrehabilitering, dvs. när vilda djur som har skadats tillfälligt omhändertats i syfte att vårdas för att sedan släppas ut igen, när vilda djur ingår i ett djurförsök samt utsättning av vilt, dvs. när djur av viltarter föds upp och sätts ut i naturen för syften som t.ex. viltvård, jakt eller fiske.

Ett par remissinstanser, *Länsstyrelsen i Västmanlands län* och *Göteborgs Katthjälp*, efterlyser en definition av när ett djur är att betrakta som övergivet. I avsnitt 6.2 har det klargjorts att med övergivna djur avses djur som avsiktligt och permanent lämnas utan tillsyn av en person som tidigare har hållit dem. Att det ska vara fråga om att avsiktligt lämna djuret innebär att det handlar om en medveten handling från djurhållarens sida. Djurhållaren lämnar djuret med insikt om att djuret kommer att sakna tillsyn. Att lämna ett djur i förhoppningen om att någon annan, okänt vem, ska ta sig an djuret faller, enligt regeringens uppfattning, också inom det föreslagna förbudets tillämpningsområde. För att det ska vara fråga om ett övergivande ska avsikten dessutom vara att lämna djuret för gott, dvs. permanent. Kravet på permanent bristande tillsyn bör däremot inte förstås som att man måste vänta en viss tid för att kunna konstatera att den bristande tillsynen pågått under en tillräckligt lång tid. Situationen kan redan från början vara sådan att det framgår att djurhållaren medvetet försökt avhända sig ansvaret för djuret. Så kan t.ex. vara fallet när en person släpper ut ett djur utomhus och sedan åker därifrån eller om djurhållaren stänger in djuret i huset eller i något annat förvaringsutrymme och sedan flyttar därifrån. Ett tydligt exempel på företeelser som träffas av förbudet mot att överge djur är övergivande av s.k. sommarkatter.

Om en djurhållare mer tillfälligt underlåter att se till sitt djur eller visserligen ser till djuret men inte tar hand om det i tillräcklig omfattning, handlar det snarare om bristande tillsyn än om att överge djuret. Att t.ex. lämna ett djur utan tillsyn i sin bostad under en semesterresa bör inte utgöra ett övergivande i den här avsedda meningen. Däremot kan en sådan handling fortfarande innebära att djurhållaren brister i sitt tillsynsansvar.

Ansvaret för ett djur omfattar vidare även ett ansvar för att ta hand om eventuella avkommor som ett hållet djur föder. Detta innebär att även situationer där en person medvetet underlåter att ta hand om avkommor till sitt djur bör kunna träffas av förbudet mot att överge djur.

Som har nämnts i avsnitt 6.2 bör enligt regeringens uppfattning även katter i ett s.k. TNR-projekt anses hållna. Den som fångar in övergivna och förvildade katter och ser till att de genomgår operativa ingrepp eller får annan vård och behandling måste anses vara ansvarig för att djuren hålls i enlighet med djurskyddslagens regler. Detta innebär bl.a. att katterna enligt den nu föreslagna bestämmelsen inte får överges. Den som vill avsluta ett TNR-projekt måste med andra ord se till att katterna tas om hand av någon annan eller avlivas.

7.10 Krav för att få sätta ut viltarter

Regeringens bedömning: Det bör utredas ytterligare om det behövs en bestämmelse om krav för att få sätta ut viltarter och hur den i så fall bör utformas.

Utredningens förslag: Överensstämmer inte med regeringens bedömning. Utredningen föreslår att det införs en bestämmelse om att endast djur av viltarter får sättas ut i naturen samt att utsättning endast får ske om det finns eller har skapats goda levnadsbetingelser för djuren. Utredningen föreslår också att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om villkor för eller förbud mot utsättning av djur.

Remissinstanserna: Svenska Kennelklubben tillstyrker förslaget. Länsstyrelsen i Jönköpings län, Sveriges lantbruksuniversitet och Djurskyddet Sverige är positiva till att utsättning av viltarter regleras. Sveriges lantbruksuniversitet och Djurskyddet Sverige motiverar detta med att det är positivt att djuren endast får sättas ut vid goda levnadsbetingelser eftersom överlevnaden bland t.ex. uppfödda och utsatta viltfåglar är låg. Djurskyddet Sverige efterlyser att tillstånd ska krävas för en djurhållare som föder upp viltarter.

Djurens Rätt är positiv till förslaget men efterlyser en definition av uttrycket viltarter. Organisationen pekar på att graden av domesticering inte är bunden till arter. Vildsvin och tamsvin är t.ex. samma art, liksom hund och varg. Graderna av tamhet och möjlighet att klara sig i den svenska naturen är bättre mått än art att basera utsläppsmöjligheterna på. *Djurens Rätt* är emot uppfödning och utsättning av fångenskapsuppfödda fiskar och fåglar, t.ex. fasaner, raphönor och gräsänder, för fångst och jakt. De utsläppta djuren har inte ett till fullo vilt beteende, vilket kan försämra deras möjligheter att överleva i naturen. Vidare leder sådan utsättning till en spridning av domesticerade gener till den vilda populationen, vilket kan försämra djurens överlevnadsmöjligheter samt leda till ökade konflikter med i Sverige naturligt förekommande vilda predatorer. *Djurens Rätt* anser att bruket att föda upp fiskar för utsättning för sportfiske strider mot både gällande och föreslagen djurskyddslag.

Göteborgs Katthjälp efterlyser ett förtydligande av om bestämmelsen endast avser s.k. viltuppfödning eller om den även avser annat utsläpp av vilt, t.ex. efter en rehabilitering. Vidare önskar föreningen ett förtydligande av vad som avses med arter som "naturligt lever vilt i Sverige" med hänvisning till att vissa arter, t.ex. fasaner och regnbåge, är introducerade av människan för jakt- och sportfiskeändamål.

Naturvårdsverket pekar på att om vilt i hägn fortsättningsvis ska hanteras enligt bestämmelser i djurskyddslagstiftningen så krävs förändringar både i utredningens förslag och i nu gällande jaktlagstiftning. *Naturvårdsverket* påtalar även att de har rätt att besluta och föreskriva om utsättning av vilt i frihet. *Länsstyrelserna i Kalmar län, Västra Götalands län och Västmanlands län* pekar på behovet av att samordna förslaget med regler i annan lagstiftning, t.ex. med bestämmelser i jaktlagstiftningen, miljöbalkens regler för vilthägn, artskyddsförordningen och EU:s art- och habitatdirektiv.

Länsstyrelserna i Uppsala län, Skåne län och Fiskhälsan är tveksamma till förslaget med hänvisning till att det är svårt att tolka vad som är en viltart. Förslaget kan vidare slå hårt mot fisketurismnäringen och bli till förfång för arbetet med den biologiska mångfalden. Till exempel skulle regnbåge, som är importerad från Nordamerika och hålls i uppfödninganläggningar eftersom den inte klarar att reproducera sig i svenska vatten, eventuellt träffas av utredningens förslag. *Fiskhälsan* efterlyser, i likhet med *Göteborgs Katthjälp*, en definition av ”svenska fiskarter” och påpekar att utplantering av odlad fisk är en mycket stor och viktig del av svenskt vattenbruk samt anser att det måste göras en konsekvensanalys av hur förslaget förhåller sig till regleringen i förordningen (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen.

Skälen för regeringens bedömning: Regeringen har i föregående avsnitt föreslagit ett förbud mot att överge djur av tamdjursart. En konsekvens av detta är att det endast är djur av viltarter som får sättas ut i naturen eftersom den som sätter ut ett annat djur skulle bryta mot förbudet att överge djur av tamdjursart. Det är därför inte nödvändigt att, som utredningen föreslår, i lagen uttryckligen ange att endast djur av viltarter får sättas ut.

Som bl.a. *Naturvårdsverket* påpekar regleras frågan om utsättning av vilt även i annan lagstiftning. Enligt 41 § första stycket jaktförordningen (1987:905) är utsättning av vilt, med visst angivet undantag, förbjuden. I bestämmelsens andra stycke finns ett bemyndigande för Naturvårdsverket att meddela föreskrifter eller i det enskilda fallet besluta om undantag från förbudet mot utsättning. I Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd (NFS 2002:20) om vilthägn och inhägnader för handelsträdgårdar m.m. för att förebygga skador av hare anges att utsättning av fasan, raphöna och gräsand får ske efter jakträttshavarens medgivande och under förutsättning att utsättningen inte sker inom områden där arten inte förekommer eller inte har förekommit i vilda stammar (6 § första stycket). Det anges också att vilt som omhändertagits för vård och rehabilitering utan särskilt tillstånd får sättas ut i frihet i det område där det omhändertagits. Om särskilda skäl föreligger får dock sådant vilt sättas ut på annan plats. Bestämmelser om förbud mot eller särskilda villkor för utsättning av djur i naturen i syfte att skydda vilt levande djur- eller växtarter eller naturmiljön får även meddelas med stöd av 8 kap. 3 § miljöbalken. När det gäller fisk finns, som bl.a. *Fiskhälsan* påpekar, en reglering av utplantering i förordningen (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen. Enligt 2 kap. 16 § nämnda förordning krävs tillstånd av länsstyrelsen för att få sätta ut fisk och tillstånd får inte ges för sådana fiskarter eller fiskstammar som är olämpliga med hänsyn till vattenområdets särart.

Vid framtagandet av Naturvårdsverkets föreskrifter och vid beslut i enskilda fall om utsättning tas, såvitt framkommit, vissa djurskyddsaspekter i beaktande t.ex. i samband med bedömningar av vilka förutsättningar djurarten eller djuret har att överleva i naturen. Regeringen bedömer dock – i linje med vad som också framförts av flera remissinstanser – att det kan finnas ett behov av att stärka djurskyddet för djur som sätts ut för jakt- och fiskeändamål.

Innan en bestämmelse om utsättning av viltarter införs i djurskyddslagstiftningen behöver det därför utredas om det finns ett

behov av ytterligare reglering för att tillgodose djurskyddet vid utsättning. Förhållandet till bestämmelserna i övrig lagstiftning behöver vidare analyseras närmare. Regeringen avser att lämna ett uppdrag till Jordbruksverket, Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten att gemensamt utreda dessa frågor och bedöma vilka konsekvenser som tillkommande djurskyddskrav vid utsättning kan få.

7.11 Förbud mot att aga, skada eller överanstränga djur och mot viss utrustning

Regeringens förslag: Nuvarande förbud mot att aga och överanstränga djur förs över till den nya lagen. Det läggs till att djur inte heller får tillfogas skada och att utrustning för djur som kan orsaka djuret lidande eller skada inte får användas.

Förbuden mot att tillfoga skada och mot användning av viss utrustning gäller inte åtgärder som utförs eller utrustning som används av veterinärmedicinska skäl, som del av ett djurförsök som har godkänts av en djurförsöksetisk nämnd eller av liknande berättigade skäl.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om krav på hur utrustning ska vara utformad och användas för att förebygga lidande eller skada hos djur.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningens förslag skiljer sig från regeringens förslag i följande hänseenden. Utredningen föreslår att förbudet mot utrustning som kan skada djur ska täcka både fysisk och psykisk skada och formuleras något annorlunda. Utredningens förslag saknar uttryckliga undantag från förbudet för vissa särskilt utpekade verksamheter. Utredningen föreslår i stället ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att föreskriva om undantag från förbudet att använda viss utrustning.

Remissinstanserna: Svenska Kennelklubben, Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) och ytterligare nio organisationer inom lantbruksnäringen tillstyrker förslaget. Fyra länsstyrelser, *Djurens Rätt*, *Djurskyddet Sverige* och *Sveriges Veterinärförbund* är överlag positiva till det.

Många remissinstanser, bl.a. sex länsstyrelser, *Sveriges lantbruksuniversitet*, *Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien* och *Djurens Rätt* anser att uttrycken aga, skadas eller överansträngas bör ses över och definieras. *Länsstyrelsen i Örebro län* framför att det finns en risk för att ordet aga tolkas alltför snävt om man t.ex. jämför det med uttrycket barnaga.

Skälen för regeringens förslag: I 5 § i den nuvarande djurskyddslagen anges att djur inte får överansträngas, agas eller drivas på med redskap som lätt kan såra eller på annat sätt skada djuret. Bestämmelsen utvidgades i 1988 års djurskyddslag till att omfatta all användning av djur och inte, som i den tidigare djurskyddslagen, enbart användning av djur i arbete som t.ex. användning av hästar i skogsarbete.

I förarbetena till 1988 års bestämmelse betonades att förbudet är viktigt, inte minst i tävlingsverksamhet där de ekonomiska intressena ibland har medfört att djur har utnyttjats över sin förmåga.

För att betecknas som aga i djurskyddslagens mening ska åtgärden, enligt förarbetena, vara förenad med ett visst lidande för djuret och således åsamka djuret obehag av någon intensitet. Ett lättare slag med ett spö eller handen i tillrättavisdade syfte, ansågs inte innebära aga även om det medför någon smärta. Däremot bedömdes det kunna vara fråga om aga om tillrättavisningen innebär ett mera varaktigt obehag (prop. 1987/88:93, s. 53).

Utredningen föreslår att förbudet mot att överanstränga och aga djur förs över till den nya lagen, men att det också läggs till att djur inte får skadas. Det förs dock i utredningen inte något resonemang om innebörden av uttrycken eller hur de förhåller sig till varandra.

Länsstyrelsen i Örebro län framför att det finns en risk för att ordet aga feltolkas eftersom det skulle kunna jämföras med uttrycket barnaga. Länsstyrelsen anser att i hantering och uppfostran av djur kan fysiska tillrättavisningar vara nödvändiga. Fysiska tillrättavisningar är även naturliga djuren emellan.

Regeringen instämmer i att det varken är rimligt eller önskvärt att det ska vara otillåtet att fysiskt tillrättavisa djur, bl.a. av säkerhetsskäl. Detta skulle bli följden om ordet aga skulle ges samma innebörd som förbudet i 6 kap. 1 § föräldrabalken att utsätta barn för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling.

Av förarbetsuttalandena till den nuvarande lagen framgår, som har redovisats ovan, att förbudet mot aga i djurskyddslagen endast avser åtgärder som innebär ett obehag av viss intensitet och varaktighet. En sådan hantering av djur bör, enligt regeringens mening, naturligtvis även fortsättningsvis vara förbjuden.

Det kan dock övervägas om det är lämpligt att använda sig av ett annat uttryck än just aga i författningstexten, för att tydliggöra vad som ska vara förbjudet. I sammanhanget kan det t.ex. vara relevant att överväga om man skulle kunna använda uttrycket misshandel i stället. Enligt 3 kap. 5 § brottsbalken döms den som tillfogar en annan person kroppsskada, sjukdom eller smärta eller försätter honom eller henne i vanmakt eller något annat sådant tillstånd för misshandel. Uttrycket misshandel används vidare som ett led i bestämmelsen om djurplågeri i 16 kap. 13 § brottsbalken. Enligt den bestämmelsen ska någon som genom misshandel, överansträngning eller vanvård otillbörligen utsätter ett djur för lidande dömas för djurplågeri. Det är dock inte klarlagt i vilken utsträckning rekvisiten i 3 kap. 5 § brottsbalken kan tillämpas också för att avgöra vad som är misshandel av djur enligt 16 kap. 13 § brottsbalken.

Enligt vanligt språkbruk avses med aga vissa åtgärder som utförs i tillrättavisande eller bestraffande syfte. Det kan t.ex. handla om slag med hand, piska eller andra redskap. Med tanke på det sammanhang där ordet aga används i djurskyddslagen, dvs. i en bestämmelse som syftar till att förebygga att djur pressas för hårt, är det rimligt att i uttrycket också inkludera även andra åtgärder som vidtas i syfte att driva på eller styra ett djur. Uttrycket aga kan därför, både med hänsyn till de åtgärder som normalt avses och det syfte som åtgärderna ska ha, uppfattas som mer

begränsat än uttrycket misshandel, i vart fall så som det definieras i 3 kap. 5 § brottsbalken. Enligt regeringens bedömning är det därför inte möjligt att ersätta förbudet mot aga med ett förbud mot misshandel utan att utöka tillämpningsområdet för förbudet. Det är även svårt att hitta ett annat passande ord att ersätta ordet aga med, utan att ändra betydelsen av förbudet. Regeringen bedömer därför sammanfattningsvis att det är lämpligt att, i enlighet med utredningens förslag, föra över förbudet mot aga till den nya djurskyddslagen.

Regeringen anser vidare, i likhet med utredningen, att det även fortsättningsvis bör vara förbjudet att överanstränga djur och att det bör läggas till ett förbud mot att skada djur. Några remissinstanser anser att även uttrycken överansträngning och skada bör ses över och definieras.

Med överansträngning bör enligt regeringen, rimligen förstås att djuret pressas att utföra aktiviteter på ett sådant sätt eller i en sådan omfattning att det orsakar djuret fysiskt eller psykiskt lidande.

När det gäller skada bör det i författningstexten förtydligas att det i detta sammanhang är tillfogandet av skada som förbjuds, inte underlåtenhet att se till att djuret inte själv kan skada sig. Till skillnad från aga förutsätter inte det föreslagna förbudet mot att tillfoga skada att åtgärden vidtas i ett visst syfte eller att skadan har tillfogats avsiktligt. Uttrycket skada kan också innefatta andra åtgärder än de som normalt avses med aga, t.ex. att tillfoga djuret stick-, skär- eller brännskador. Med skada bör i detta sammanhang avses fysisk skada. Åtgärder som enbart orsakar djuret ett psykiskt lidande kan dock, som angetts ovan, strida mot förbudet mot överansträngning, mot förbudet att tillfoga djuret lidande genom olämplig utrustning (se vidare nedan) eller mot det grundläggande kravet på att behandla djur väl och skydda dem mot lidande och sjukdom (se avsnitt 7.1). Den som tillfogar djur skada gör sig i många fall också skyldig till djurplågeri enligt brottsbalken. Det här föreslagna förbudet förutsätter dock, till skillnad från djurplågeribestämmelsen, inte att det kan visas att skadan har orsakat ett lidande hos djuret. Det är tillräckligt att man kan visa att skadan har tillfogats djuret. Överträdelse av förbudet föreslås också vara straffbar även vid oaktsamhet och inte, som vid djurplågeri, enbart vid uppsåt eller grov oaktsamhet (se vidare avsnitt 15.1).

Regeringen föreslår också, i likhet med utredningen, att det i den nya lagen ska anges att utrustning för djur som kan orsaka djuret lidande eller skada inte får användas. I motsvarande bestämmelse i den nu gällande djurskyddslagen anges bl.a. att djur inte får drivas på med redskap som lätt kan sära eller på annat sätt skada djuret. Regeringen anser att det inte finns skäl att begränsa bestämmelsens tillämpningsområde till sådan utrustning som används för att driva på djuren. Exempel på utrustning som bör omfattas av bestämmelsen är olika typer av bett, hjälptyglar, koppel, selar eller andra typer av utrustning som fästs på djuren. Till skillnad från utredningen anser dock regeringen att med skada även i detta sammanhang bör avses fysisk skada. Negativ psykisk påverkan av någon betydelse för djuret omfattas i stället i regel av förbudet mot utrustning som kan orsaka lidande.

Förbudet mot att använda utrustning för djur som kan skada djuret överlappar i hög utsträckning förbudet mot att tillfoga djur skada (som har föreslagits ovan). Regeringen bedömer dock att det särskilda förbudet

mot utrustning understryker vikten av att, i förebyggande syfte, undvika att använda utrustning som medför risker för djurens välfärd. Det tydliggör också att det inte bara är aktivt tillfogande av skada som är förbjudet, utan även underlåtenhet att se till att olämplig utrustning inte används.

Regeringen bedömer dock att det finns vissa verksamheter som bör undantas från förbudet att tillfoga skada och förbudet att använda utrustning som kan orsaka lidande eller skada. Det är ibland, av veterinärmedicinska skäl, nödvändigt att under kort tid tillfoga djur viss skada eller använda utrustning som kan orsaka djuret lidande eller skada, i syfte att behandla en annan skada eller sjukdom, t.ex. vid operativa ingrepp. Även vid djurförsök som har godkänts av en djurförsöksetisk nämnd bör sådana åtgärder få förekomma. Enligt regeringens bedömning bör det framgå redan av lagen att dessa verksamheter är undantagna från förbudet att tillfoga djur skada eller att använda utrustning som kan orsaka lidande eller skada. Det kan också finnas andra situationer där det är godtagbart att tillfoga djur skada eller använda utrustning som kan skada djuren, t.ex. vid kastrering eller andra operativa ingrepp som t.ex. identitetsmärkning som i dag får genomföras utan veterinärmedicinska skäl i enlighet med föreskrifter meddelade med stöd av 10 § tredje stycket i den nuvarande djurskyddslagen (se vidare avsnitt 9.2). Regeringen föreslår därför att det av författningstexten till denna bestämmelse bör framgå att förbuden mot att tillfoga skada och mot användning av viss utrustning inte avser åtgärder som utförs eller utrustning som används av veterinärmedicinska skäl, som en del av ett djurförsök som har godkänts av en djurförsöksetisk nämnd eller av liknande berättigade skäl. Det kan vid behov klargöras i verkställighetsföreskrifter vad som är undantaget så som liknande berättigade skäl.

Regeringen bedömer, i likhet med utredningen, att den nya lagen också bör innehålla ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om hur utrustning ska vara utformad och användas för att förebygga lidande eller skada hos djur.

7.12 Anordningar som ger djur en elektrisk stöt

<p>Regeringens bedömning: Bestämmelser om anordningar som ger djur en elektrisk stöt bör även fortsättningsvis finnas i förordning eller i föreskrifter.</p>

Utredningens förslag: Överensstämmer inte med regeringens bedömning. Utredningen föreslår att det i lagen införs ett förbud mot att använda anordningar som ger djur en elektrisk stöt till att styra djurs beteende. Enligt utredningens förslag ska dock elstängsel få användas runt inhägnade områden utomhus. Utredningen föreslår också att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva om villkor för användning av elstängsel samt om undantag från förbudet

mot anordningar som ger djur en elektrisk stöt och villkor för sådan användning.

Remissinstanserna: *Länsstyrelserna i Kronobergs län och Blekinge län, Sveriges lantbruksuniversitet och Djurskyddet Sverige* tillstyrker förslaget.

Föreningen Sveriges Offentliga Tropikanläggningar tillstyrker att undantaget för elstängsel finns kvar, men framhåller att deras bransch använder elstängsel även inomhus och man vill därför att detta beaktas vid utformningen av undantaget.

Länsstyrelserna i Kalmar län, Hallands län och Västernorrlands län, avstyrker förslaget med hänvisning till att det föreslagna bemyndigandet medger ytterligare undantag från förbudet, jämfört med i dag. Utöver detta anser *Länsstyrelsen i Hallands län* vidare att bestämmelserna om användning av el bör regleras som lägst på förordningsnivå. Även *Djurens Rätt* anser att Jordbruksverket, i lag och förordning, ges för många möjligheter till undantag från centrala djurskyddsbestämmelser, t.ex. vad det gäller utrustning som kan ge elektriska stötar.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt nuvarande bestämmelse i 15 § andra stycket djurskyddsförordningen får utrustning eller anordning som ger djur en elektrisk stöt i avsikt att styra deras beteende inte användas. Anordningar av det slaget får inte heller finnas monterade i stall, andra förvaringsutrymmen för djur eller hägn. I bestämmelsens tredje stycke anges att förbudet inte gäller användning av elstängsel. Jordbruksverket bemyndigas, enligt 15 § fjärde stycket, att meddela föreskrifter om villkor för användning av elstängsel och undantag från förbudet i andra stycket när det gäller elektriska pådrivare och elavvisare på fodervagnar samt villkor för sådan användning.

Utredningen anser att förbudet mot anordningar som ger elektriska stötar är så grundläggande att det bör finnas i den nya lagen och föreslår därför att de nuvarande bestämmelserna om sådana anordningar i 15 § djurskyddsförordningen förs över till lagen.

I avsnitt 7.8 har regeringen föreslagit ett allmänt förbud mot inredning och utrustning i stall, andra förvaringsutrymmen för djur och inhägnader utomhus som medför en risk för att djuren skadas eller för att djurens hälsa försämras, otillbörligt inskränker djurens rörelsefrihet eller annars verkar störande på dem. I avsnitt 7.11 har regeringen också föreslagit en bestämmelse om att annan utrustning som används till djur inte får skada djuren eller orsaka dem lidande. Enligt regeringens bedömning innebär dessa föreslagna bestämmelser en tillräcklig reglering av de principer som ska gälla beträffande utrustning. Det är därför inte nödvändigt att på lagnivå reglera användningen av just anordningar som kan ge elektriska stötar. Bestämmelser om sådana anordningar bör meddelas i förordning eller föreskrift med stöd av de bemyndiganden som har föreslagits i avsnitt 7.8 och 7.11. De synpunkter som remissinstanserna har lämnat i sak får beaktas vid beredningen av förordningen.

7.13 Förbud mot att använda djur sexuellt

Regeringens förslag: Förbudet mot att genomföra sexuella handlingar med djur ska föras över till den nya lagen.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen behandlade utredningens förslag om förbud mot sexuell användning av djur i propositionen Ändringar i djurskyddslagen (prop. 2013/14:41). Regeringen föreslog att det ska vara förbjudet att genomföra sexuella handlingar med djur. Enligt förslaget skulle förbudet inte omfatta handlingar som utförs av veterinärmedicinska skäl, i samband med avel eller av liknande berättigade skäl. Förslaget antogs av riksdagen och finns i nuvarande 9 a § djurskyddslagen. Bestämmelsen om förbud mot sexuell användning av djur bör därför föras över till den nya lagen.

7.14 Förbud mot viss avel

Regeringens förslag: Nuvarande bestämmelse i djurskyddsförordningen om förbud mot avel med sådan inriktning att den kan medföra lidande förs över till lagen utan ändring i sak. Det förtydligas att förbudet mot lidande avser både föräldradjur och avkomma.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bemyndigas att meddela föreskrifter om förbudet mot avel som kan medföra lidande. Nuvarande bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om villkor för eller förbud mot avel som kan påverka djurens naturliga beteenden förs också över till den nya lagen med viss språklig justering. Bemyndigandet utökas till att också avse avel som kan påverka djurens normala kroppsfunktioner eller förmåga att naturligt föda fram sin avkomma.

Regeringens bedömning: Det bör inte i nuläget införas något bemyndigande att meddela föreskrifter om rapporteringsplikt för veterinärer i fråga om defekter eller andra komplikationer orsakade av avel.

Nuvarande bestämmelse i djurskyddsförordningen om förbud mot att inneha eller genom avel frambringa aggressiva hundar i vissa fall bör inte föras över till lagen om tillsyn över hundar och katter.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen föreslår till skillnad från regeringen att det i lagen införs ett krav på att djur ska avlas på ett sådant sätt att de naturligt kan föda fram sin avkomma samt att avel ska ha sådan inriktning att den ger avkomman normala kroppsfunktioner såsom att kunna andas och röra sig obehindrat och kunna använda sina sinnen utan att det medför lidande. Utredningen föreslår vidare ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om villkor för avel i allmänhet och undantag från förbudet mot avel som kan

medföra lidande eller påverka djurens naturliga beteenden. Vidare föreslås en rapporteringsplikt för veterinärer gällande defekter eller andra komplikationer orsakade av avel. Utredningen föreslår också att en regel om förbud mot innehav av och frambringande genom avel av aggressiva hundar i vissa fall flyttas från djurskyddsförordningen till lagen (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter.

Remissinstanserna: *Gentekniknämnden, Länsstyrelserna i Värmlands län, Dalarnas län, Gävleborgs län och Västernorrlands län, Uppsala Universitet, Göteborgs Katthjälp, Hushållningssällskapens Förbund, Svenska Djurskyddsföreningen och Sveriges Herpetologiska Riksförening* är genomgående positiva.

Sju länsstyrelser, *Jordbruksverket, Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), Statens veterinärmedicinska anstalt, Djurens Rätt, Djurskyddet Sverige, Legitimerade Sjukgymnasters Riksförbund* (numera *Fysioterapeuterna*), *Svenska Kennelklubben* och *Sveriges Veterinärförbund* är positiva till grundtanken men vill se mer eller mindre ändringar i förslaget.

Jordbruksverket påpekar att uttrycket ”naturligt kunna föda fram sin avkomma” bara omfattar själva förlossningen, medan parning och digivning är minst lika viktiga. Möjligtvis skulle ”kunna föröka sig naturligt” vara en lämpligare skrivning. Denna formulering får stöd av *Djurskyddet Sverige*. Utöver detta föreslår *Jordbruksverket* omformuleringen ”såsom att obehindrat kunna andas, använda sina sinnen och röra sig samt även i övrigt ha fysiska förutsättningar för att leva ett normalt liv”. *SLU* frågar sig om det ska vara tillåtet att bedriva avel som påverkar djurens naturliga beteende och efterfrågar ett förtydligande vad gäller ”normala kroppsfunktioner” och dagens produktionsdjur. Samma fråga ställer även *Svenska Ägg. Länsstyrelserna i Kronobergs och Blekinge län* samt *Djurskyddet Sverige* anser att bestämmelsen bör vidgas så att även andra normala kroppsfunktioner omfattas. *Djurens Rätt* menar att uttrycket ska vidgas till ”kan bete sig naturligt”. *Länsstyrelsen i Skåne län* anser att ”otillbörligt” eller ”onödigt” bör läggas till framför lidande. *Djurens Rätt* anser att avelsarbete för att få bort beteendestörningar inte bör bedrivas. I stället bör man försöka få bort orsakerna till beteendestörningarna.

Ett antal remissinstanser anser att det är viktigt med riktlinjer och detaljerade föreskrifter för att säkerställa enhetliga bedömningar i landet liksom att det är viktigt att uttryck som ”lidande” tydligt definieras.

Av de remissinstanser som kommenterar förslaget om rapporteringsplikt för veterinärer avseende avelsdefekter ser bl.a. flera länsstyrelser, *SLU*, ett antal företrädare för hästnäringen, *Djurens Rätt* och *Svenska Kennelklubben* positivt på förslaget. Två länsstyrelser, *Svenska Djurskyddsföreningen, Föreningen Sveriges Offentliga Tropikanläggningar* och *SLU* framför synpunkter och efterfrågar förtydliganden när det gäller omfattningen och utformningen av rapporteringsplikten. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* bedömer att en eventuell rapporteringsplikt kommer att kräva ett ökat utbildnings- och resursbehov hos kontrollmyndigheterna.

Länsstyrelsen i Hallands län vill peka på möjligheterna att i stället för rapporteringsplikt tillvarata önskad information från veterinärerna genom en förbättrad rapportering till befintliga sjukjournalföringssystem. Även

Jordbruksverket, som ser positivt på rapporteringsplikten, anser att utbyggnad av rapportering av djursjukdata skulle vara mer effektivt och ändamålsenligt och innebära en mindre administrativ börda för kliniskt verksamma veterinärer.

Länsstyrelserna i Gotlands län, Värmlands län och Örebro län påpekar att förslaget kan vara svårt att genomföra eftersom de flesta ärftliga defekter eller svåra förlossningar inte kommer till veterinärs kännedom. Den sistnämnda menar i stället att rasföreningarnas egna avelsprogram för uppfödare torde göra mer nytta för djurskyddet. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* avstyrker förslaget.

Åtta organisationer inom lantbruksnäringen, bl.a. *Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)*, anser att konsekvensanalysen beträffande avelsparagrafen inte ger någon ledning i vad den kommer att få för praktisk betydelse. Detta måste tydliggöras innan beslut kan fattas.

Länsstyrelserna i Jönköpings län, Skåne län och Örebro län samt *SLU* tillstyrker att bestämmelsen om aggressiva hundar flyttas till lagen om tillsyn över hundar och katter.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Nuvarande bestämmelser

I 12 § första stycket andra punkten djurskyddslagen föreskrivs att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om villkor för eller förbud mot avel med sådan inriktning som kan medföra lidande för djuren eller påverka djurens naturliga beteenden. När bemyndigandet infördes i 1988 års djurskyddslag anfördes att vissa avelsprogram utomlands kunde ifrågasättas eftersom de kunde medföra lidande för djuren. Som exempel nämndes nötkreatursraser där fostren är så stora att en normal förlossning i stor utsträckning omöjliggörs samt svin och slaktkycklingar där aveln medfört skelettförändringar med spontana benbrott som följd. Departementschefen ansåg att avel som får sådana konsekvenser för djuren att det innebär lidande för dem borde förbjudas. Inte heller avel som avser att förändra djurens naturliga beteende borde få förekomma (se prop. 1987/88:93, s. 26).

I 29 § första stycket djurskyddsförordningen anges att Jordbruksverket får meddela föreskrifter om förbud mot eller villkor för avel med sådan inriktning att den kan påverka djurens naturliga beteenden. I andra stycket anges att avel med sådan inriktning att den kan medföra lidande för djuren är förbjuden samt att Jordbruksverket meddelar närmare föreskrifter om förbudet. Jordbruksverket har också i ett antal föreskrifter meddelat djurslagsspecifika bestämmelser om avel.

Förbud mot avel som medför lidande och allmänna krav på avel i övrigt

Regeringen anser att det är angeläget att komma tillrätta med de djurskyddsproblem som är kopplade till avel. I direktiven till utredningen (dir. 2009:57) påpekade regeringen att det inom vissa områden, inte minst när det gäller avel med vissa hund- och kattraser, finns en inriktning på aveln som innebär ett stort fokus på vissa egenskaper. Detta stora fokus på vissa egenskaper kan i vissa fall leda till att djuren utsätts

för en ökad risk för skada, sjukdom eller inavel. Regeringen påpekade i direktiven också att det fortfarande finns ett antal raser där djuren är utsatta för fysiska problem till följd av sin kroppsbyggnad, t.ex. för trubbiga nosar som kan leda till andningsproblem för djuren.

Även utredningen gör bedömningen att det, trots de regler som finns idag, finns uppenbara djurskyddsproblem knutna till avel och att åtgärder måste sättas in. Utredningen anser att avelsproblematiseringen är komplicerad och skiljer sig åt mellan olika djurarter. När det gäller sällskapsdjur uppges avelsproblemen ofta vara relaterade till en strävan efter nya, annorlunda och mer extrema utseende på djuren. När det gäller lantbrukets djur så är avelsproblemen ofta på ett eller annat sätt kopplade till en snabb tillväxt eller andra produktionsrelaterade faktorer.

Regeringen anser att utgångspunkten bör vara, liksom idag, att avel som får sådana konsekvenser för djuren att det innebär lidande för dem ska vara förbjuden. Detta bör framgå redan av lagen. Regeringen anser därför, i likhet med vad utredningen föreslår, att den bestämmelse som i dag finns i 29 § andra stycket djurskyddsförordningen bör föras in i den nya lagen i stället. Det bör även, så som utredningen också föreslår, förtydligas att förbudet mot lidande avser både moderdjur och avkomma. Eftersom syftet inte är att utesluta avel som innebär lidande för handjur bör dock uttrycket föräldradjur användas i stället för moderdjur.

Utredningen föreslår också att det ska införas ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om undantag från förbudet mot avel som kan medföra lidande. I dag finns dock ingen möjlighet att föreskriva om undantag från förbudet i 29 § andra stycket i djurskyddsförordningen. Utredningen motiverar inte heller vilka undantag från förbudet som skulle vara nödvändiga eller godtagbara. En generell möjlighet till undantag riskerar också att urholka förbudet. Regeringen anser därför inte att ett sådant bemyndigande bör införas.

Till skillnad från *Länsstyrelsen i Skåne län* anser regeringen inte heller att förbudet bör begränsas till otillbörligt eller onödigt lidande.

Utredningen föreslår att det nu gällande förbudet mot avel som innebär ett lidande kompletteras med ett krav på att djur ska avlas på ett sådant sätt att de naturligt kan föda fram sin avkomma samt att aveln ska ha en sådan inriktning att den ger avkomman naturliga kroppsfunktioner. Som utredningen påpekar kan det finnas ett behov av att ställa ytterligare krav på avel, utöver förbudet mot lidande, som förtydligar vad som ska vara tillåtet och inte, även om kraven delvis kan komma att överlappa förbudet mot lidande. Regeringen delar utredningens syn att avel normalt ska bedrivas på ett sådant sätt att avkomman får normala kroppsfunktioner och att djur kan föda fram sin avkomma naturligt.

När det gäller sällskapsdjur anser regeringen, i likhet med utredningen, att det inte är etiskt godtagbart att aveln bedrivs på ett sådant sätt att avkomman får brister i de normala kroppsfunktionerna eller som påverkar möjligheten att föda fram avkomman naturligt enbart för att tillgodose önskemål kring djurens utseende. Regeringen menar dock, i likhet med vad t.ex. *SLU* och *LRF* påpekar, att det kan finnas anledning att överväga vilka konsekvenser de av utredningen föreslagna tillkommande kraven kan få för olika djurslag. Det kan också, framförallt när det gäller produktionsdjuren, finnas andra intressen som måste

beaktas. Regeringen anser därför att det inte bör införas ytterligare generella krav i lagen på avel, utan att den närmare regleringen av krav på och förbud mot vissa former av avel liksom i dag bör ske i förordning eller myndighetsföreskrifter. I linje med detta föreslår regeringen därför att det i lagen införs ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om krav på eller förbud mot avel som kan påverka djurens normala kroppsfunktioner eller förmåga att naturligt föda fram sin avkomma. *Jordbruksverket* påpekar att uttrycket ”naturligt kunna föda fram sin avkomma” bara omfattar själva förlossningen, medan parning och digivning är minst lika viktiga. Regeringen instämmer i denna bedömning men anser att förmåga till parning och digivning omfattas av uttrycket ”normala kroppsfunktioner”.

Utredningen tycks mena att de krav som utredningen föreslår på att djur ska avlas på ett sådant sätt att de naturligt kan föda fram sin avkomma samt att avel ska ha sådan inriktning att den ger avkomman normala kroppsfunktioner också innebär ett förbud mot avel som kan påverka djurens naturliga beteenden (eftersom utredningen också föreslår ett bemyndigande att meddela föreskrifter om undantag från ”förbudet mot avel som kan påverka djurens naturliga beteenden”). Regeringen menar dock att uttrycket naturligt beteende å ena sidan och uttrycken normala kroppsfunktioner och förmåga att naturligt föda fram sin avkomma å andra sidan inte helt överlappar varandra. Det i dag gällande bemyndigandet att meddela föreskrifter om villkor för eller förbud mot avel som kan påverka det naturliga beteendet föreslås därför föras över till den nya lagen med viss språklig justering.

Regeringen bedömer inte att det därutöver är nödvändigt att, i enlighet med utredningens förslag, införa ett generellt bemyndigande att meddela föreskrifter om villkor för avel. Något sådant bemyndigande finns inte i dag och utredningen motiverar inte närmare varför det skulle vara nödvändigt eller vilken typ av villkor som skulle kunna komma ifråga. Eftersom regeringen inte föreslår något förbud i lagen mot avel som kan påverka djurens naturliga beteenden är det inte heller nödvändigt att införa ett bemyndigande att föreskriva om undantag från ett sådant förbud. Däremot kan det finnas behov av föreskrifter, motsvarande dem som i dag får meddelas av *Jordbruksverket* med stöd av bemyndigandet i 12 § andra stycket andra punkten djurskyddslagen och 29 § andra stycket djurskyddsförordningen, som tydliggör innebörden av förbudet mot avel som kan medföra lidande. Det bör införas ett bemyndigande i den lagen att meddela föreskrifter om förbudet mot avel som innebär lidande.

Som påpekats i avsnitt 6.2 kan lagens bestämmelser i allmänhet tillämpas bara på vissa kategorier av djur och kunskapen om djurs förmåga att känna smärta och uppleva lidande bör vara vägledande för i vilken grad olika bestämmelser i lagen är tillämpliga. Det kan därför konstateras att bestämmelsen om förbud mot avel som medför lidande eller bestämmelser om avel som har meddelats med stöd av bemyndigandet inte kan tillämpas på arter där det saknas vetenskapligt stöd för att bedöma om aveln medför lidande eller påverkan på det naturliga beteendet, normala kroppsfunktioner eller möjlighet att föda fram sin avkomma naturligt.

Rapporteringskyldighet för veterinärer

Utredningen föreslår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bemyndigas att meddela föreskrifter om rapporteringsplikt för veterinärer gällande defekter och andra komplikationer orsakade av avel. Förslaget och konsekvenserna av att införa en sådan eventuell rapporteringsplikt beskrivs dock inte särskilt utförligt i utredningens betänkande. Några remissinstanser, bl.a. *Jordbruksverket* och ett antal länsstyrelser, påpekar att det kan vara mer effektivt och ändamålsenligt att använda och bygga vidare på befintliga system, t.ex. djursjukdatasystemet eller rasföreningarnas egna avelsprogram, än att införa en sådan rapporteringsplikt som utredningen skissar på. Mot den bakgrunden anser regeringen inte att ett bemyndigande om rapporteringskyldighet för veterinärer bör införas i nuläget.

Bestämmelse om innehav av och avel med aggressiva hundar

I 19 § djurskyddsförordningen anges att det är förbjudet att inneha eller genom avel frambringa hundar som har extremt stor kamplust, blir lätt retade och biter, bara med svårighet kan förmås att avbryta ett angrepp och har en benägenhet att rikta sitt kampintresse mot människor och andra hundar. Utredningen föreslår att motsvarande bestämmelse i stället ska införas i lagen (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter (tillsynslagen) och hänvisar till att djurskyddsförordningen inte bör innehålla materiella bestämmelser.

Regeringen har dock i avsnitt 5.2 bedömt att det även fortsättningsvis bör finnas materiella bestämmelser i djurskyddsförordningen. Regeringen uttalade också i förarbetena till tillsynslagen att bestämmelsen i 19 § djurskyddsförordningen till viss del motiveras av djurskyddsskäl, bl.a. genom att den syftar till att motverka att hundar används i hundslagsmål, vilket innefattar ett uppenbart lidande för de inblandade djuren. Regeringen ansåg därför att bestämmelsen borde vara kvar i djurskyddsförordningen och inte föras över till tillsynslagen (se prop. 2006/07:126, Tillsyn över hundar och katter, s. 22). Regeringen anser inte att det framkommit några skäl att nu göra en annan bedömning.

7.15 Försäljning och annan överlåtelse av djur

Regeringens förslag: Nuvarande bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om villkor för eller förbud mot försäljning eller annan överlåtelse av djur, förs över till den nya lagen med en viss språklig justering.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen föreslår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om försäljning eller annan överlåtelse av djur.

Remissinstanserna: Inte någon av remissinstanserna kommenterar förslaget särskilt.

Skälen för regeringens förslag: I nuvarande bestämmelse i 7 § djurskyddslagen anges att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om villkor för eller förbud mot försäljning eller annan överlåtelse av djur. I 20 § djurskyddsförordningen föreskrivs att den som yrkesmässigt eller i större omfattning driver handel med sällskapsdjur ska ha den utbildning eller kunskap i övrigt som Jordbruksverket föreskriver. Vidare anges i 21 a § djurskyddsförordningen att Jordbruksverket får meddela ytterligare föreskrifter om villkor för eller förbud mot försäljning eller annan överlåtelse av djur.

Regeringen bedömer i likhet med utredningen att det även fortsättningsvis kan finnas ett behov av sådana föreskrifter och föreslår därför att det nuvarande bemyndigandet överförs till den nya lagen med en mindre språklig justering.

7.16 Transport av djur

Regeringens förslag: Nuvarande bestämmelse om att djur ska transporteras i transportmedel som är lämpliga för ändamålet och som ger djuret skydd mot värme och köld och mot stötar, skavning och liknande samt att djur, i den utsträckning som det behövs, ska hållas skilda från varandra förs över till den nya lagen utan ändring i sak.

Nuvarande bestämmelse i djurskyddsförordningen om att den som transporterar djur ska ha tillsyn över djuren och vidta de åtgärder som behövs för att djuren under lastning, transport och urlastning inte ska skadas eller orsakas lidande förs över till den nya lagen utan ändring i sak.

Det förtydligas att bestämmelserna gäller utöver vissa bestämmelser i rådets förordning (EG) nr 1/2005.

Nuvarande bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om villkor för eller förbud mot transport av djur förs över till den nya lagen med en viss språklig justering.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen föreslår att djur ska transporteras i transportmedel som inte skadar dem eller utsätter dem för lidande, att djur ska hållas åtskilda om de riskerar att skada varandra samt att transporter av djur inte får ske under så långa tidsperioder att djur utsätts för lidande. Utredningen föreslår också att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ges ett särskilt bemyndigande att meddela föreskrifter om villkor för hur tillsyn över djuren eller övriga åtgärder under lastning, transport och urlastning ska genomföras.

Remissinstanserna: Förslaget kommenteras endast av ett fåtal remissinstanser. *Djurskyddet Sverige* tillstyrker förslaget. *Kammarrätten i Stockholm* påpekar att utredningens uttalande i författningskommentaren om att bestämmelsen endast har genomgått språkliga förändringar, inte stämmer. Det har gjorts ett tillägg till bestämmelsen genom den sista meningen som anger att djur inte får

transporteras under så långa tidsperioder att de utsätts för lidande. Tillägget har gjorts utan att dess innebörd närmare har förklarats. *Länsstyrelsen i Skåne län* vill att det skrivs in att även drivgångar och lastutrymmen omfattas och *Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)* önskar att det ska läggas till i bestämmelsen att ”djur inte onödigtvis ska transporteras”. *Länsstyrelserna i Kronobergs län* och *Blekinge län* anser att djurtransportörens ansvar även bör omfatta att kunna vägra ta emot djur som är i sådan kondition att de inte kan lastas på transporten. *Jordbruksverket* anser att det i förslaget är otydligt vilket ansvar som djurtransportören har vid urvalet av de djur som ska lastas. *Länsstyrelsen i Skåne län* önskar att *Jordbruksverket* ges bemyndigande att föreskriva om kompetenskrav för alla led vid transport, även vid t.ex. packning.

Skälen för regeringens förslag: I 8 § första stycket djurskyddslagen anges att vid transport av djur ska transportmedlet vara lämpligt för ändamålet och ge djuret skydd mot värme och köld samt mot stötar, skavning och liknande. I den utsträckning som behövs ska djuren hållas skilda från varandra. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får enligt 8 § andra stycket meddela ytterligare föreskrifter om villkor för eller förbud mot transport av djur. Kravet på att djur ska transporteras i lämpliga transportmedel som skyddar djuren mot stötar, skavning och likande, fanns med redan i 1944 års djurskyddslag. Genom 1988 års djurskyddslag utökades kraven till att omfatta också skydd mot värme, köld och andra djur. Tilläggen gjordes mot bakgrund av att det har uppmärksammats att det förekom brister i bl.a. temperaturförhållandena, framför allt vid transport av djur till slakt (prop. 1987/88:93, s. 54).

I 22 § djurskyddsförordningen anges att den som transporterar levande djur ska ha tillsyn över djuren och vidta de åtgärder som behövs för att djuren under lastning, transport och urlastning inte ska skadas eller orsakas lidande.

Bestämmelser om transport av djur finns även i rådets förordning (EG) nr 1/2005. Förordningen gäller enligt artikel 1.5 dock endast transporter av ryggradsdjur som har samband med en ekonomisk verksamhet och som inte på veterinärs inrådan företas direkt till eller från veterinärmottagning eller klinik. Av artikel 3 följer att ingen person får transportera eller låta transportera djur på ett sådant sätt att de riskerar att skadas eller orsakas onödigt lidande. Vidare anges i artikeln en rad ytterligare krav, bl.a. att

- alla nödvändiga åtgärder ska ha vidtagits på förhand för att transporttiden ska begränsas till ett minimum och djurens behov ska vara tillfredsställda under befordran,
- djuren ska vara i skick för planerad befordran,
- transportmedlen och anordningar för i- och urlastning ska vara utformade och konstruerade samt underhållas och handhas på ett sådant sätt att skador och lidande förhindras och djurens säkerhet tryggas,
- personer som hanterar djuren ska vara utbildade eller ha vederbörlig kompetens för sin uppgift och utföra sitt arbete utan att använda våld eller andra metoder som i onödan kan skrämja djuren eller tillfoga djuren skada eller lidande,

- transporten till bestämmelseorten ska genomföras utan dröjsmål och förutsättningarna för djurens välbefinnande ska kontrolleras regelbundet och upprätthållas på lämpligt sätt,
- djuren ska förfoga över tillräcklig golvyta och ståhöjd i förhållande till sin storlek och den planerade befördran, och
- djuren ska få vatten, foder och vila med lämpliga intervall och i en mängd och av en kvalitet som ska vara anpassad till djurart och storlek.

Medlemsstaterna får enligt artikel 1.3 vidta strängare nationella åtgärder som syftar till att förbättra djurens välbefinnande under transporter som endast äger rum på deras territorium eller under sjötransporter från deras territorium.

Utredningen anger att den av utredningen föreslagna bestämmelsen motsvaras av gällande bestämmelser i djurskyddslagen och djurskyddsförordningen och att texten endast har ändrats språkligt. Regeringen delar dock *Kammarrätten i Stockholms* bedömning att utredningens förslag innehåller även ändringar i materiellt hänseende. Utredningen gör bl.a. ett förtydligande om att transportmedlen inte får skada djuren eller utsätta dem för lidande samt ett tillägg till bestämmelsen som anger att djur inte får transporteras under så långa tidsperioder att de utsätts för lidande. Utredningen föreslår också att djur ska hållas åtskilda om de riskerar att skada varandra. I denna del är det av utredningen föreslagna kravet lägre än vad som gäller idag. I den nu gällande bestämmelsen slås det fast att djur ska hållas skilda från varandra i den utsträckning som behövs. Som exempel på när det kan vara behövligt att hålla djur åtskilda från varandra nämndes i förarbetena till 1988 års djurskyddslag situationer där djur av olika arter eller åldrar transporteras i samma utrymme eller vid transport av djur från olika besättningar (prop. 1987/88:93, s. 54–55). Enligt regeringens uppfattning är det inte endast vid risk för skada som det kan vara olämpligt att föra samman djur. Så kan t.ex. även vara fallet om djuren därigenom orsakar stress eller om det av djurhälsoskäl finns anledning att hålla djuren åtskilda i syfte att ge lugn och ro till sjuka djur eller för att skydda friska djur från att drabbas av smitta.

Att djur ska skyddas mot onödigt lidande och i övrigt behandlas väl under transporten följer av den föreslagna bestämmelsen i avsnitt 7.1.

Mot denna bakgrund anser regeringen att den nu gällande bestämmelsen i 8 § första stycket djurskyddslagen bör föras över till den nya djurskyddslagen. Regeringen delar utredningens uppfattning att den nya djurskyddslagen ska omfatta de mest grundläggande bestämmelserna om hur djur ska hållas och skötas. Regeringen föreslår därför, i likhet med utredningen, att även bestämmelsen i 22 § djurskyddsförordningen om skyldighet för den som transporterar djur att ha tillsyn över dem och vidta de åtgärder som behövs för att djuren under lastning, transport och urlastning inte skadas eller orsakar lidande ska föras över till djurskyddslagen utan ändring i sak.

Regeringen anser inte att det är nödvändigt att som utredningen föreslår införa ett särskilt bemyndigande att meddela föreskrifter om hur tillsyn över djuren eller övriga åtgärder under lastning, transport och urlastning ska genomföras. Det nuvarande bemyndigandet i 8 § andra

stycket innefattar en möjlighet att meddela sådana föreskrifter och bör föras över till den nya lagen utan ändring i sak.

För transporter av ryggradsdjur som har samband med en ekonomisk verksamhet, ska dock i första hand bestämmelserna i rådets förordning (EG) nr 1/2005 tillämpas, om inte de svenska bestämmelserna är strängare. Detta förhållande bör tydliggöras genom att det i djurskyddslagen anges att bestämmelserna gäller utöver vissa bestämmelser i rådets förordning (EG) nr 1/2005. Genom denna skrivning tydliggörs också att bestämmelsen i djurskyddslagen gäller vid transport av djur som faller utanför EU-förordningens tillämpningsområde. Hänvisningen till EU-förordningen är av upplysande karaktär och det finns inte heller i övrigt skäl att hänvisa till en viss lydelse av EU-förordningen. Hänvisningen bör därför vara dynamisk.

Såsom också nämndes i förarbetena till 1988 års djurskyddslag, kan även andra bestämmelser vara tillämpliga för djur under transport (prop. 1987/88:93 s. 55).

Länsstyrelsen i Skåne län vill att det ska framgå att bestämmelsen även omfattar drivgångar och lastutrymmen. Regeringen delar länsstyrelsens åsikt att hur djuren drivs och förvaras i samband med transport också är viktigt för att minska stress och annat obehag för djuren. Regeringen vill i sammanhanget understryka att även andra bestämmelser i den föreslagna djurskyddslagen kan vara tillämpliga i dessa situationer. Den allmänna bestämmelsen som har föreslagits i avsnitt 7.1 om att djur ska behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande ska gälla vid transport. I den mån det är behövt att ställa ytterligare krav på dessa utrymmen kan detta göras med stöd av det bemyndigande om att meddela föreskrifter om krav på och förbud mot viss djurhållning som har föreslagits i avsnitt 7.2.

SLU önskar att det ska läggas till i bestämmelsen att ”djur inte onödigtvis ska transporteras”. Regeringen anser att tanken med tillägget är god men att det är svårt att avgränsa vilka transporter som är nödvändiga och vilka som inte kan anses vara nödvändiga. Djur transporteras av många olika skäl, t.ex. till veterinär för vård och behandling, i samband med bete, tävling eller utställning, eller för att djuret ska kunna vistas på samma ställe som sina ägare, i samband med överlåtelse eller för att avlivas eller slaktas. Att begränsa människors möjligheter att förflytta sina djur skulle innebära ett betydande ingrepp i människors rätt att förfoga över sin egendom och det föreslagna tillägget bör, bl.a. av det skälet, inte införas.

Jordbruksverket anser att det i förslaget är otydligt vilket ansvar som djurtransportören har vid urvalet av de djur som ska lastas och *Länsstyrelserna i Kronobergs län* och *Blekinge län* anser att djurtransportörens ansvar även bör omfatta att kunna vägra att ta emot djur som är i sådan kondition att de inte kan lastas på transporten.

När det gäller transporter av djur som har samband med ekonomisk verksamhet slås det fast, i artikel 3 i rådets förordning (EG) nr 1/2005, att ingen person får transportera eller låta transportera djur på ett sådant sätt att de riskerar att skadas eller orsakas onödigt lidande. Av samma artikel framgår det vidare, i punkten b, att djuren ska vara i skick för planerad befordran. Enligt regeringens uppfattning har således såväl transportörer

som djurhållare, enligt EU-förordningen, ett ansvar för att endast djur som är i skick för detta transporteras. Förordningen är tillämplig för de transporter som sker i samband med ekonomisk verksamhet och det är generellt den typen av verksamhet som är förenade med de största riskerna för att djur utsätts för lidande. När det gäller djurtransporter där det saknas ekonomiska incitament för transporten eller för att transporten ska genomföras på ett visst sätt, är risken att djur utsätts för lidande generellt sett lägre. Om det trots detta finns ett behov av att reglera ansvarsfördelningen mellan olika aktörer även för dessa andra transporter bör detta, enligt regeringens uppfattning, lämpligen ske i föreskrifter.

Länsstyrelsen i Skåne län önskar att Jordbruksverket ges ett bemyndigande att föreskriva om kompetenskrav för alla led vid transport, även vid t.ex. packning. Regeringen har i avsnitt 7.3 föreslagit ett allmänt krav på att den som håller eller på annat sätt tar hand om djur ska ha tillräcklig kompetens för att tillgodose djurets behov. I bestämmelsen föreslås också att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om särskilda krav på kompetens eller utbildning för den som håller eller hanterar djur. Det föreslagna bemyndigandet innebär att regeringen ges en möjlighet att delegera en sådan föreskriftsrätt till Jordbruksverket.

8 Tävling och offentlig förevisning

8.1 Tävlning, prov och offentliga förevisningar

Regeringens förslag: Nuvarande bestämmelse om förbud mot att utsätta djur för lidande vid viss träning och vid tävling, ljud- och bildinspelning, föreställning eller annan förevisning som anordnas för allmänheten, förs över till den nya lagen utan ändring i sak. Förbudet ska utvidgas till att omfatta träning för och användning av djur vid prov.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska bemyndigas att meddela ytterligare föreskrifter om sådan träning eller användning av djur.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska också få meddela föreskrifter om undantag från förbudet att utsätta djur för lidande vid träning inför eller användning vid prov.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen föreslår dock inte något bemyndigande att meddela föreskrifter om undantag från förbudet mot lidande vid prov. Utredningen föreslår också ett mer detaljerat bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Remissinstanserna: *Djurskyddet Sverige* och *Legitimerade Sjukgymnasters Riksförbund* (numera *Fysioterapeuterna*) tillstyrker förslaget.

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), nio hästorganisationer samt *Legitimerade Sjukgymnasters Riksförbund* önskar att uttrycken tävling och prov definieras på ett tydligt sätt. *Länsstyrelsen i Skåne län* vill se en definition av lidande i lagen eftersom all träning och tävling kan förorsaka någon form av lidande. *Länsstyrelsen i Dalarnas län* tycker att det är bra med lydelsen ”lidande” och inte ”onödigt lidande”. *Svenska Kennelklubben* föreslår lydelsen ”otillbörligt lidande”.

Djurens Rätt menar att djur far illa i träning och tävling och efterlyser en skärpning av efterlevnaden av att djur inte får översträngas, ett förbud mot tävlingar i sportfiske och ett förbud mot spel om pengar på djur.

Utredningens uttalande om att fasa ut användning av levande grävling vid grytanlagsprov välkomnas av *Länsstyrelsen i Dalarnas län*, *SLU*, *Sollefteå kommun*, *Djurens Rätt*, *Djurskyddet Sverige* och *Svenska Djurskyddsföreningen*.

Flera remissinstanser, bl.a. *Länsstyrelsen i Uppsala län*, *Naturvårdsverket*, *Jägarnas Riksförbund*, *Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)* och nio andra organisationer inom lantbruksnäringens område samt *Svenska Jägareförbundet* och *Svenska Kennelklubben* argumenterar mot ett förbud och hänvisar bl.a. till jaktens samhällsnytta, att det av djurskyddsskäl är viktigt att jakthundar utbildas och att populationer av oönskade arter måste kunna kontrolleras.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län anser att utredningens underlag för förslaget att förbjuda grävlingar vid grytanlagsprov inte är tillräckligt och att ytterligare forskning på området behövs.

Cirkusakademien ställer sig negativ till att Jordbruksverket bemyndigas att få utfärda föreskrifter.

Många remissinstanser, bl.a. *Länsstyrelserna i Uppsala län*, *Kalmar län* och *Västra Götalands län*, *Djurskyddet Sverige*, *Sveriges Veterinärförbund*, *SLU*, nio hästorganisationer samt *Svenska Hovslagareföreningen*, har synpunkter kring veterinärens närvaro vid tävling och veterinärens arbetsuppgifter.

Djurens Rätt anser att det behövs en tydligare reglering av de aktuella frågorna och välkomnar därför utredningens förslag till bemyndiganden samt vill att vissa träningsmetoder förbjuds. Organisationen anser att dagens egenkontroll av sporten inte är tillräcklig för att säkra djurskyddet.

Skälen för regeringens förslag

Förbudet mot lidande

Av 17 § djurskyddslagen följer att djur inte får tränas för eller användas vid tävling på sådant sätt att de utsätts för lidande. Detsamma gäller vid film-, videogram- eller televisioninspelning och föreställning eller annan förevisning som anordnas för allmänheten. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bemyndigas att meddela ytterligare föreskrifter om sådan användning av djur. Förbudet mot lidande vid bl.a. tävling och träning inför tävling infördes genom 1988 års djurskyddslag. I förarbetena till lagen betonades att bestämmelsen omfattar bl.a. hästtävlingar och det anfördes att det mot bakgrund av de ekonomiska intressen som är förenade med sådan verksamhet är viktigt att betona djurskyddet. Med föreställning eller annan förevisning som

anordnas för allmänheten avsågs all förevisning i djurpark eller liknande anläggning, cirkus, varieté eller i föreläsning-, utställnings- eller affärslokal. Det angavs vidare att bestämmelsen innebär ett absolut förbud mot lidande (prop. 1987/88:93, Djurskyddslag, m.m., s. 60–61).

Utredningen föreslår att den nuvarande bestämmelsen i sak överförs till den nya lagen med det tillägget att djur inte heller får tränas för eller användas vid prov på ett sådant sätt att de utsätts för lidande. Med prov avses enligt utredningen verksamhet där test utförs för att se om djur har uppnått en viss nivå av förmåga.

Regeringen anser att det är av största vikt att ett gott djurskydd upprätthålls i verksamhet där djur tränas för eller deltar i tävling. Direkta eller indirekta ekonomiska intressen får inte leda till att djurskyddet sätts på undantag genom att djur t.ex. pressas alltför hårt och deltar i eller tränas inför tävling trots att de inte är i tävlingsmässigt skick. De veterinärer som närvarar vid tävlingar har en viktig uppgift att fylla för att säkerställa att en tävling genomförs med beaktande av ett gott djurskydd.

På framförallt häst- och hundområdet finns en rad verksamheter som i många fall tydligt är rena tävlingar med djur såsom t.ex. trav, galopp, hundkapplöpning, draghundstävlingar samt hopp- och dressyr tävlingar. Vid sidan av dessa finns en rad andra tävlingsliknande aktiviteter, ofta benämnda prov, där vissa färdigheter hos djuren bedöms. Det finns exempel på prov där det kan finnas ett inte obetydligt ekonomiskt intresse för djurhållaren att lyckas väl, t.ex. vid bruksprov där ett djurs avelsvärde kan vara beroende av hur väl de lyckas på provet. Regeringen bedömer att det även vid provverksamhet finns en risk att djurhållarens intresse av att djuret deltar och uppnår ett gott resultat kan leda till att djurets välfärd äventyras.

Även när djur används vid t.ex. filminspelningar och offentliga förevisningar finns en viss risk för att ekonomiska eller andra incitament för att använda djuren i verksamheten leder till brister i djurskyddet.

Regeringen delar därför i princip utredningens bedömning att bestämmelsen om förbud mot att utsätta djur för lidande träning inför eller vid tävling, ljud- och bildinspelningar och offentlig förevisning med djur bör föras över till den nya lagen och utökas till att även omfatta verksamhet där djur deltar i eller tränas inför deltagande i olika typer av prov.

Med prov bör som utredningen anger förstås verksamhet där test utförs för att se om djur har uppnått en viss nivå av förmåga. Gränsen mellan vad som är att betrakta som tävling eller prov med djur är i viss mån flytande och det är enligt regeringens mening inte möjligt att tydligt definiera uttrycken tävling och prov. Det är inte heller rimligt att benämningen på en verksamhet ska avgöra om den omfattas av bestämmelserna eller inte. Det bör i stället vara innehållet i eller verksamhetens art som ska vara avgörande för om den ska anses utgöra en tävling eller ett prov i den här avsedda meningen.

Det finns dock även provverksamhet som innehåller inslag av bedömning av ett djurs färdighet som i och för sig också kan ha betydelse för t.ex. djurets avelsvärde, men där det huvudsakliga syftet med proven är att förbereda och testa djuren för uppgifter som också har ett tydligt

samhällsintresse. Exempel på den senare kategorin är prov som syftar till att testa blivande tjänstehundars lämplighet.

Regeringen bedömer att i sådan provverksamhet som syftar till att förbereda eller testa djurs lämplighet för samhällsnyttiga verksamheter kan ett visst mått av lidande för djuret vara oundvikligt och acceptabelt med hänsyn till det samhällsintresse som verksamheten syftar till. Utredningens förslag innehåller inte någon sådan avgränsning mot prov med samhällsnytta. För att möjliggöra undantag för sådana verksamheter som fortsatt bedöms som betydelsefulla för att tillgodose allmänna intressen föreslås därför att det införs ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om undantag från förbudet mot lidande vid prov. Regeringen återkommer nedan till hur bemyndigandet kan användas när det gäller grytanlagsprov.

Eftersom provverksamheter med samhällsnytta på detta sätt kan undantas från förbudet mot lidande, är det olämpligt att i övrigt begränsa förbudet till otillbörligt lidande, så som föreslås av *Svenska Kennelklubben*.

Tävlings- och provverksamhet med djur är verksamheter som förändras över tid när nya tävlingar och tävlingsliknande prov tillkommer och andra försvinner. Olika verksamheter med tävling och prov är givetvis olika riskfyllda från djurskyddssynpunkt. De regler som behövs, t.ex. i fråga om veterinär närvaro vid tävlings- respektive provverksamhet bör utgå ifrån en bedömning av den risk som föreligger från djurskyddssynpunkt. Det är av dessa skäl lämpligt att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, i likhet med vad som gäller idag, ges rätt att meddela ytterligare föreskrifter om träning och användning av djur vid tävling, prov, ljud- och bildinspelningar och offentliga förevisningar. Regeringen bedömer att de mer detaljerade bemyndiganden som utredningen föreslår omfattas av det nu föreslagna bemyndigandet. Regeringen återkommer i avsnitt 8.3 till frågan om mer detaljerade föreskrifter när det gäller offentlig förevisning.

Grytanlagsprov

Enligt 16 a § jaktförordningen (1987:905) får hundar som är lämpade för ändamålet användas i jaktträning och prov i för ändamålet iordningsställda gryt. I det s.k. konstgrytet hålls under provet en levande grävling i en vridbar metallbehållare kallad kittel.

Utredningen ifrågasätter behovet av att använda levande grävling vid grytanlagsprov och om det bör vara tillåtet med hänvisning till att grävlingen, och ibland även hunden, utsätts för lidande. Utredningen uttalar att sådana prov bör fasas ut.

Användning av levande grävling vid grytanlagsprov är en fråga som har utretts och diskuterats under en lång tid. 1999 bedömde Jordbruksverket, i en skrivelse till regeringen om grytanlagsprov och grytjakt (Jo1999/1418), att behovet av grytjakt inte står i proportion till lidandet för grävlingar vid grytanlagsprov. Vid remitteringen ifrågasattes dock det vetenskapliga underlaget. I en remiss till Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) den 25 juni 2001 ombads myndigheten att studera grävlingars fysiologiska reaktioner och beteende

vid grytanlagsprov. SVA redovisade studien till dåvarande Jordbruksdepartementet i en rapport (Jo2004:468). I rapporten bedömde SVA att verksamheten inte är förenlig med djurskyddslagen och föreslog ett antal förbättringsåtgärder. Vid remitteringen av rapporten redovisade Svenska kennelklubben att de vidtagit en rad åtgärder med anledning av SVA:s rapport.

Regeringen anser i likhet med utredningen att användning av levande grävling vid grytanlagsprov kan ifrågasättas med hänsyn till det lidande som provet innebär för grävlingen och eventuellt också för hunden. Proven bedöms därför också stå i strid med det förbud mot lidande vid prov som regeringen nu föreslår ska införas. Det prov som hunden genomgår för att bedöma dess lämplighet för grytjakt innebär att hundens förmåga, färdigheter och prestationer mäts och bedöms och utkomsten av provet kan även ha en viss påverkan på t.ex. hundens avelsvärde. Samtidigt kan dock grytjakt även vara av ett visst samhälleligt intresse. Grytjaktens betydelse för eftersök av trafikskadat vilt och vid viss sjukdomsbekämpning har framhållits av bl.a. Rikspolisstyrelsen (numera Polismyndigheten), Svenska Jägareförbundet och Svenska Kennelklubben. Gällande frågan om grytanlagsprovets och grytjaktens betydelse för bekämpning av smittsamma djursjukdomar ställde Jordbruksdepartementet i december 2005 kompletterande frågor till Jordbruksverket och SVA. Myndigheterna redovisade sina bedömningar i februari 2006. Av redovisningarna framgår att grytjaktens betydelse för bekämpande av djursjukdomar som rabies, rävskebba, tuberkulos och för att förhindra spridning av rävens dvärgbandmask är obefintlig eller liten. Enligt uppgifter från 2006 från Trafiksäkerhet och Eftersök i Samverkan (SES) förekommer inte något eftersök av räv eller grävling. Däremot används grytjakt numera, enligt uppgifter från Naturvårdsverket, i samband med bekämpning av den i svensk fauna invasiva arten mårddhund.

Med hänsyn till att SVA:s rapport är över tio år gammal och mot bakgrund av att utredningen inte har presenterat något nytt underlag i frågan anser regeringen att det behöver utredas i vilken utsträckning det fortfarande finns intressen som motiverar att grytanlagsprov med levande grävling får ske. Regeringen avser därför att åter utreda för- och nackdelar med sådana prov, om det finns alternativa metoder till att använda levande grävlingar i proven samt konsekvenserna av ett eventuellt förbud mot sådana prov. Till dess att frågan har utretts och regeringen har återkommit med ett eventuellt nytt ställningstagande bör det dock vara tillåtet att utföra grytanlagsprov med levande grävling. Regeringen avser därför att tillsvidare undanta grytanlagsprov från förbudet mot lidande vid prov med stöd av det ovan föreslagna bemyndigandet.

8.2 Förbud mot dopning

Regeringens förslag: Ett djur som tränas för eller deltar i tävling eller prov får inte utsättas för dopning eller andra otillbörliga åtgärder som kan påverka djurets prestationsförmåga eller temperament.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om förbudet.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen föreslår att det ska vara förbjudet att utsätta djur för dopning eller andra otillbörliga åtgärder som påverkar djurets prestationsförmåga eller temperament. Utredningen föreslår också ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om dopning och andra otillbörliga åtgärder.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser, däribland ett antal hästorganisationer och *Länsstyrelsen i Hallands län*, efterlyser skräpningar till förmån för djurskyddet.

Djurskyddet Sverige, Legitimerade Sjukgymnasters Riksförbund (numera Fysioterapeuterna) och *Svenska Kennelklubben* tillstyrker föreslaget.

Svenska Kennelklubben framhåller vikten av att tillämpningen sker i samarbete med branschen. Nio hästorganisationer föreslår att man ändrar texten ”andra otillbörliga åtgärder som påverkar djurets prestationsförmåga eller temperament” till ”kan påverka djurets prestationsförmåga eller temperament” eftersom det aldrig går att bevisa en påverkan retroaktivt. Det är mycket viktigt att det är straffbart att tävla med hästar som skulle kunna vara påverkade av främmande substanser eller andra otillbörliga åtgärder. *Statens veterinärmedicinska anstalt* anser att kontrollen av dopningsförbudet bör förbättras och att kontrollen bör kodifieras genom lag eller föreskrift. *Djurens Rätt* anser att även viss utrustning ska klassas som dopning och att användandet av sådan utrustning ska klassas som otillbörliga åtgärder.

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) undrar om förbudet enbart gäller vid träning inför tävling och vid tävling och inte för annan träning. Vidare påtalar *SLU* att det är oklart om uppvisningar och shower med häst omfattas.

Länsstyrelsen i Hallands län anser att förslaget inte ger möjlighet att använda djurskyddslagen i förebyggande syfte i önskvärd omfattning i fråga om dopning och bedömer att en ytterligare regelöversyn är nödvändig.

Skälen för regeringens förslag

Gällande rätt

I nuvarande 18 § djurskyddslagen anges att ett djur som tränas för eller deltar i tävling på tävlingsbana inte får utsättas för dopning eller andra otillbörliga åtgärder som påverkar djurets prestationsförmåga eller temperament. Det anges vidare att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka åtgärder som är otillåtna. Bestämmelsen infördes 1988 i den nu gällande djurskyddslagen.

Med dopning avses flera olika situationer när djur har tillförts ett ämne, t.ex. ett läkemedel, med vissa effekter. Tillförsel av ett ämne som kan höja djurets prestationsförmåga omfattas självfallet av begreppet men

även att tillföra djur ämnen som lugnar ett stressat djur. Medicinering som återställer den normala prestationsförmågan, t.ex. genom tillförsel av smärtstillande och antiinflammatoriska läkemedel eller lokalbedövningsmedel, är sannolikt den vanligaste typen av dopning. Utöver detta förekommer det även att djur oavsiktligt, t.ex. genom fodret, får i sig ämnen som inte är tillåtna.

Av förarbetena till den nuvarande lagen framgår att med dopning avsågs tillförsel av ämnen som normalt inte förekommer i djurens foder eller tillförsel i onormala mängder av i djurets foder naturligt förekommande ämnen. Tillförseln behöver emellertid inte ske genom fodret utan kan även ske på annat sätt. Vidare avsågs med begreppet vidtagande av åtgärder som kan antas ha allmän- eller lokalverkande effekt. Det angavs också i förarbetena att det som skiljer dopning från andra åtgärder är att dopning är vissa åtgärder som vidtas före en viss tävling och som kan påverka djuret i den tävlingen. Detta gäller även om t.ex. en tillförsel av läkemedel sker på veterinärmedicinska grunder. Ett djur vars prestationsförmåga eller temperament är påverkat får således inte tävla (prop. 1987/88:93, s. 61–62).

Förbudet i djurskyddslagen omfattar utöver dopning även andra otillbörliga åtgärder som påverkar ett djurs prestationsförmåga eller temperament genom att exempelvis häva eller minska smärta, påverka allmäntillståndet eller påverka en sjukdomsprocess. Exempel på sådana åtgärder är nervsnitt, akupunktur och ultraljudsbehandling. Genom en smärtlindrande effekt sätts den skyddsmekanism som smärtförminnelsen utgör ur funktion. Under tävlingen kan då skadade och sjuka kroppsdelar överansträngas eller överbelastas (prop. 1987/88:93, s. 32). Kravet på otillbörlighet innebär dock bl.a. att åtgärder som är veterinärmedicinskt befogade är tillåtna under träning. Det kan då i och för sig röra sig om samma åtgärder som är att anse som dopning om de vidtas med sikte på en viss tävling (prop. 1987/88:93, s. 62).

Det angavs emellertid också att det inte var möjligt att i lagtexten genom uppräknings eller på annat sätt ange exakt vad som omfattas av förbudet. Samtidigt framhölls att det är önskvärt, framförallt av rättssäkerhetsskäl, att det inte råder någon tvekan om vilka åtgärder som omfattas av förbudet. En närmare precisering av de otillåtna åtgärderna föreslogs därför göras i verkställighetsföreskrifter (prop. 1987/88:93, s. 62).

Av 38 § djurskyddsförordningen följer att åtgärder som omfattas av bestämmelserna om dopning m.m. i 18 § djurskyddslagen anges i föreskrifter av Jordbruksverket. I Jordbruksverkets föreskrifter anges i nuläget bl.a. att häst eller hund som har tillförts vissa läkemedel, vissa andra substanser eller ämnen eller som har behandlats med vissa andra metoder som kan påverka prestationsförmåga eller temperament inte får delta i tävling eller tränas för att delta i tävling på tävlingsbana inom de karenstider som framgår av en bilaga till föreskrifterna, se 7 kap. 1 § i Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2010:45) om träning och tävling med djur). Bestämmelser om karenstider finns också i branschens egna regelverk.

I en dom meddelad av Helsingborgs tingsrätt den 7 maj 2012 (Mål B 5007–11) prövades frågan om en person, som påstods ha behandlat sina hästar med läkemedel för vilka det finns karenstider i gällande

föreskrifter meddelade med stöd av bemyndigandet i 18 § djurskyddslagen, genom att träna och tävla med hästar innan karenstiden hade gått ut hade gjort sig skyldig till brott mot djurskyddslagen genom att bryta mot dopningsförbudet i 18 §. Nämnas bör att det vid de aktuella tränings- och tävlingstillfällena inte togs några blod- eller urinprov.

I domen redogjorde tingsrätten för sin tolkning av djurskyddslagens straffbestämmelse om dopning och angav bl.a. att närmare detaljföreskrifter till 18 § djurskyddslagen, efter delegation, finns i djurskyddsförordningen och på föreskriftsnivå. Tingsrätten konstaterade att eftersom det rör sig om en straffbestämmelse får inte det straffbara området utvidgas utöver vad som följer av själva lagbestämmelsen. Tingsrätten ansåg att en avgörande fråga för avgränsningen av det straffbara området var om rekvisitetet ”påverkar djurets prestationsförmåga eller temperament” innebär att det vid ett tävlingstillfälle ska kunna bevisas att djurets prestationsförmåga eller temperament rent faktiskt har varit påverkat genom att det i sin tur bevisas att läkemedel eller läkemedelssubstanser fanns kvar i djurens kropp vid detta tillfälle eller om det för straffrättsligt ansvar skulle vara tillräckligt att sådana läkemedel eller läkemedelssubstanser tillförts djuret i strid med de i föreskriften angivna karenstiderna, varvid preparaten kan ha påverkat prestationsförmåga eller temperament. Tingsrätten betonade att de föreskrivna karenstiderna inte framgår av lag och därför inte får utvidgas det straffbara området. Tingsrätten bedömde vidare att förarbetena inte kan sägas vara särskilt entydiga om vad som krävs i förhållande till rekvisitetet gällande prestationsförmåga och temperament. Tingsrätten fann att straffbestämmelsen ska tolkas strikt utifrån sin ordalydelse, vilket innebär att för straffrättsligt ansvar krävs att djurets prestationsförmåga eller temperament ska vara påverkat vid själva tävlingstillfället till följd av tillförsel eller behandling i strid med gällande karenstider. En överträdelse av karenstiderna i sig kan, enligt tingsrättens bedömning, inte vara tillräckligt för att brott mot djurskyddslagen ska föreligga. Vidare krävs det, enligt tingsrätten, att det kan bevisas att behandlingen alltjämt påverkar djurets prestationsförmåga eller temperament, t.ex. genom att preparaten finns kvar i djurets kropp.

Regeringens överväganden

Utredningen föreslår att den nuvarande bestämmelsen i 18 § djurskyddslagen i sak förs över till den nya lagen med det tillägget att även djur som tränas för eller deltar i prov bör omfattas av förbudet.

Regeringen bedömer att det är av stor vikt att djurskyddet för djur som tränas för tävling eller prov säkerställs. Det finns, som har anförts i avsnitt 8.1, särskilt när det finns ekonomiska intressen i en verksamhet, en ökad risk att djur används på ett sätt som inte är acceptabelt från djurskyddssynpunkt. Djuren kan t.ex. pressas alltför hårt eller tränas för eller delta i tävlingar eller i prov trots att de har en skada eller sjukdom som kräver behandling eller tid för återhämtning.

Enligt regeringens bedömning ska enbart friska djur i tävlingsmässigt skick delta i tävlingar eller provverksamhet och träning inför dessa. Såväl hästsport- som hundorganisationer har i sina reglementen regler för att bekämpa dopning. Förutom att säkerställa ett gott djurskydd syftar

reglerna till att förhindra att djur tillförs ämnen eller ges behandlingar som ger dem en otillåten fördel i förhållande till sina konkurrenter.

Regeringen bedömer, i likhet med vissa av remissinstanserna, att det bör tydliggöras i lagen att även dopning eller andra otillbörliga åtgärder som kan påverka djurets prestationsförmåga eller temperament ska vara förbjudna. Detta är också i linje med vad som har angetts i tidigare förarbeten om det nuvarande förbudets tillämpningsområde. Om tillförseln av ett visst ämne eller användandet av en viss åtgärd kan påverka djuret bör bedömas utifrån den kunskap som finns om ämnets eller åtgärdens inverkan på ett djurs fysiska och psykiska egenskaper och om hur snabbt ämnet bryts ner och utsöndras ur kroppen eller åtgärdens inverkan upphör. Det bör säkerställas att djur som har tillförts ämnen eller utsatts för åtgärder som kan påverka djurs prestationsförmåga eller temperament inte ska tillåtas att delta i tävling innan en sådan karenstid har gått ut. Att det vid tävlingstillfället, genom t.ex. blod- eller urinprov, fastställs att djuret fortfarande har ett otillåtet ämne i kroppen behöver, enligt regeringens mening, inte vara ett absolut krav för att förbudet mot dopning ska anses ha överträtts. För att dopningsförbudet ska anses ha överträtts bör det vara tillräckligt att det kan visas att ett ämne har tillförts en viss tid innan tävlingen och att perioden mellan det att ämnet tillfördes och tävlingen är kortare än vad som normalt krävs för att ämnet ska ha brutits ned och inte längre kan påverka djuret. För andra åtgärder bör en sådan tid ha gått sedan åtgärden vidtogs att åtgärden erfarenhetsmässigt inte längre kan inverka på djurets prestationsförmåga eller temperament. I syfte att tydliggöra detta föreslår regeringen att lydelsen i bestämmelsen bör ändras så att ett djur som tränas för eller deltar i tävling, inte får utsättas för dopning eller andra otillbörliga åtgärder som kan påverka djurets prestationsförmåga eller temperament.

Utredningen föreslår att bestämmelsen om dopning eller andra otillbörliga åtgärder även ska gälla vid prov. Regeringen har i föregående avsnitt redogjort för vilken typ av provverksamhet som bör omfattas av bestämmelsen om förbud mot lidande vid tävling och träning inför tävling och vilken provverksamhet som inte ska omfattas av bestämmelsen. Regeringen bedömer att sådan provverksamhet som omfattas av bestämmelsen om förbud mot att utsätta djur för lidande vid träning inför tävling och tävling, även ska omfattas av bestämmelsen som reglerar dopning och andra otillbörliga åtgärder. Det är som tidigare har anförts inte möjligt att dra en skarp gräns mellan verksamheter som kan definieras som tävling respektive prov. Från djurskyddssynpunkt är det givetvis oväsentligt vad en verksamhet kallas. Innebär en verksamhet att djur bedöms, poängsätts eller rangordnas utifrån sin förmåga och prestationer bör den, enligt regeringens bedömning, också omfattas av den nya lagens bestämmelser om förbud mot dopning eller andra otillbörliga åtgärder. Förslaget innebär att förbudet mot att utsätta djur för dopning och andra otillbörliga åtgärder utvidgas till att gälla även träning inför och deltagande i prov.

Utredningens förslag innebär även att det inte längre ska framgå av bestämmelsen att det som omfattas av förbudet mot dopning eller andra otillbörliga åtgärder är verksamhet som bedrivs på en tävlingsbana. Den nuvarande begränsningen till tävlingsbana får enligt förarbetena till följd att tävlingar som inte är prestationsinriktade, t.ex. utställningstävlingar

undantas från förbudet mot dopning (prop. 1987/88:93, s. 62). Regeringen anser dock inte att den nuvarande begränsningen till tävlingsbanor är ändamålsenlig. Tävlings- och provverksamhet som innebär att djurs prestation bedöms eller att djur rangordnas efter prestation försiggår i många olika miljöer och inte med nödvändighet på iordninggjord tävlingsbana. Regeringen anser av den anledningen – i likhet med utredningen – att den nya bestämmelsen inte bör begränsas enbart till sådan verksamhet som äger rum på en tävlingsbana.

SLU undrar om förbudet enbart gäller vid träning inför tävling och vid tävling och inte vid annan träning. Det framgår av förarbetsuttalandena, som har återgetts ovan, att nuvarande förbud inte gäller vid träning som inte syftar till att förbereda djuret för tävling. Vare sig utredningens eller regeringens förslag innebär någon ändring i den delen. Det finns inte samma risk att djuret pressas för att nå resultat vid denna typ träning som vid träning som sker i syfte att förbereda djuret för tävling eller prov. Det har inte heller framkommit att det skulle finnas något behov av att inkludera all träning av djur i förbudet mot dopning.

Vidare påtalar *SLU* att det är oklart om uppvisningar och shower med häst omfattas. Regeringen konstaterar att varken det nuvarande eller det föreslagna förbudet mot dopning och andra otillbörliga åtgärder gäller offentlig förevisning av djur i sig (till skillnad från förbudet mot lidande som har behandlats i avsnitt 8.1). Uppvisningar av djur som inte innefattar bedömning, poängsättning eller rangordning av djur utifrån deras förmåga och prestationer faller därför utanför dopningsförbudets tillämpningsområde. Det har inte framkommit att det skulle finnas ett behov av att utöka förbudet till sådan verksamhet. Om djuret tillförs läkemedel eller andra åtgärder vidtas för att ett djur som är sjukt eller skadat ska kunna delta i en föreställning kan detta däremot strida mot förbudet mot att utsätta djur för lidande vid träning inför eller vid offentlig förevisning (jfr avsnitt 8.1) eller mot förbudet mot att överanstränga djur som har föreslagits i avsnitt 7.11.

Regeringen bedömer att det även fortsättningsvis är lämpligt att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer i mer detaljerade föreskrifter klargör vad som omfattas av förbudet mot dopning. Detta kan exempelvis ske genom att karenstider föreskrivs för tillförsel av vissa ämnen eller användning av vissa åtgärder, men föreskrifterna kan också utformas på annat sätt om det bedöms mer lämpligt. Det bör därför införas ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om förbudet mot dopning. Regeringen ser därutöver inget behov av ett mer allmänt formulerat bemyndigande att meddela föreskrifter om dopning och andra otillbörliga åtgärder i enlighet med utredningens förslag.

8.3 Ytterligare bestämmelser om offentlig förevisning av djur

Regeringens bedömning: Mer detaljerade bestämmelser om hållande och förevisning av djur i menagerier eller vid cirkus, varieté eller

liknande företag bör även i fortsättningen meddelas i förordning eller i föreskrifter.

Regeringen avser att i djurskyddsförordningen införa ett förbud mot att flytta runt och förevisa elefanter och sjölejon offentligt på cirkus eller på annat sätt.

Utredningens förslag: Utredningen föreslår till skillnad från regeringen att regleringen ska ske på lagnivå. I sak innebär förslaget att delar av de nuvarande bestämmelserna i djurskyddsförordningen om villkor för eller förbud mot offentlig förevisning av djur i menagerier och vid cirkus, varieté eller liknande företag förs över till den nya lagen. Utredningen föreslår därutöver att elefanter och sjölejon läggs till uppräkningslistan av de djur som inte får föras omkring och i samband med det visas offentligt. Utredningen föreslår också ett särskilt bemyndigande om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om förbud mot och villkor för hållande av djur vid cirkus, varieté eller liknande företag.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser, bl.a. *Länsstyrelserna i Jönköpings län, Skåne län och Dalarnas län, Stockholms universitet, Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), Djurens Rätt, Djurskyddet Sverige, Djurskyddsinspektörernas Riksförening, Svenska Djurskyddsföreningen och Sveriges Veterinärförbund*, stödjer förslaget om vilka arter som inte får visas på cirkus.

Uppsala universitet, SLU och Djurens Rätt anser att det borde finnas en så kallad positiv lista över vilka djur som får förevisas på cirkus och några remissinstanser, bl.a. *Sveriges Veterinärförbund, Djurskyddet Sverige och Djurens Rätt*, anser att djur överhuvudtaget inte bör få förevisas på cirkus.

Länsstyrelsen i Värmlands län anser att preciseringar av vilka djurslag som får respektive inte får visas bör ligga på föreskriftsnivå och inte i lagen, medan *Cirkusakademien* anser att regeringen inte kan delegera beslut om ett så ingripande förbud.

Kommerskollegium och Cirkusakademien m.fl. påpekar att förbud utgör krav i tjänstedirektivets mening och därmed kan ifrågasättas.

Cirkusakademien påpekar vidare att elefanter snart ändå inte kommer att finnas på cirkus i Europa eftersom det inte sker någon nyrekrytering.

Skälen för regeringens bedömning: I nuvarande 35 § första stycket djurskyddsförordningen föreskrivs att djur inte får föras omkring och förevisas offentligt i menagerier. I andra stycket nämnda bestämmelse anges att apor, rovdjur med undantag för tamhundar och tamkatter, säldjur med undantag för sjölejon, noshörningar, flodhästar, hjortdjur med undantag för renar, giraffer, kängurur, rovfåglar, strutsfåglar och krokodildjur inte heller på annat sätt får föras omkring och i samband därmed förevisas offentligt. I tredje stycket i bestämmelsen anges att vid cirkus, varieté eller liknande företag får djur som avses i andra stycket inte visas offentligt vare sig vid föreställning eller i något annat sammanhang.

Bestämmelsen har meddelats med stöd av bemyndigandet i 17 § andra stycket i den nuvarande djurskyddslagen (se avsnitt 8.1).

Utredningens förslag innebär att den nuvarande bestämmelsen i 35 § djurskyddsförordningen överförs till den nya lagen och att det därutöver blir förbjudet att förevisa elefanter och sjölejon på cirkus eller på annat sätt föra omkring eller förevisa sådana djur. I utredningen konstateras att en cirkus har mycket begränsade möjligheter att hålla djuren på de ytor och under de förutsättningar som många djurarter behöver för att må fysiskt och psykiskt bra. Utredningen bedömer att cirkusar och andra liknande offentliga förevisningar där djur flyttas från ort till ort saknar praktiska förutsättningar för att hålla elefanter och sjölejon på ett sätt som tillåter att de kan bete sig naturligt.

Regeringen instämmer i utredningens bedömning att sjölejon och elefanter inte bör få förevisas på cirkus och på andra liknande offentliga förevisningar där djur flyttas från ort till ort och avser därför att införa ett sådant förbud i djurskyddsförordningen. Regeringen gör dock, med hänsyn till bestämmelsernas detaljeringsgrad och vad som anförts i avsnitt 5.2, bedömningen att den närmare regleringen av offentlig förevisning av djur även i fortsättningen bör ske i förordning och i föreskrifter (med stöd av det bemyndigande som föreslås i avsnitt 8.1).

Ett förbud mot sjölejon och elefanter på cirkus kan anses utgöra ett nytt krav på tjänsteverksamhet som ska anmälas till kommissionen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/123/EG av den 12 december 2006 om tjänster på den inre marknaden.

9 Vård av djur och operativa ingrepp

9.1 Vård av skadade och sjuka djur

Regeringens förslag: Ett djur som är skadat eller sjukt ska snarast ges nödvändig vård eller avlivas. Om skadan eller sjukdomen är så svår att djuret utsätts för allvarligt lidande som inte kan lindras ska djuret avlivas. Om ett djur på annat sätt genom sitt beteende visar tecken på ohälsa ska vård snarast ges eller andra lämpliga åtgärder snarast vidtas. Vid behov ska vården ges av en veterinär eller någon annan som tillhör djurhälsopersonalen enligt lagen om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Den av utredningen föreslagna lagtexten anger inte att det i vissa fall ska finnas en skyldighet att avliva djur. Utredningen föreslår att enbart veterinär vid behov ska ge sjuka eller skadade djur vård.

Remissinstanserna: *Länsstyrelsen i Norrbottens län, Jordbruksverket och Legitimerade Sjukgymnasters Riksförbund* (numera *Fysioterapeuterna*) påpekar att det finns fler behörighetsreglerade yrken än veterinärer och att det bör anges att även dessa kan ge vård.

Länsstyrelserna i Örebro län och Västerbottens län stöder utredningens uttalande om att reglerna för djurhälsopersonal bör ses

över, bl.a. för att se över vilka diagnoser olika yrkesgrupper ska kunna ställa. *Karolinska Institutet* ser ett behov av att se över bestämmelserna om djurhjälsopersonal och vad dessa innebär inom försöksdjursområdet.

Jordbruksverket påminner om att behörighetsreglering av ett yrke innebär att man enbart får fullgöra arbetsuppgifter som man har kompetens för och att alla som tillhör djurhjälsopersonalen därför kan ställa diagnoser inom sina respektive yrkesroller. Detta förs även fram av *Legitimerade Sjukgymnasters Riksförbund* och *Svenska Hovslagareföreningen*.

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) anser att djurägarens ansvar för att söka vård hos professionell och legitimerad personal ska tydliggöras och att det bör tydliggöras i bestämmelsen att beteendestörningar inte enbart ska förebyggas utan även hanteras då de uppkommer. *Sveriges Veterinärförbund* anser att det bör tydliggöras att personer med viss utbildning kan få behandla vissa sjukdomar inom ramen för villkorad läkemedelsanvändning och vid viltrehabilitering.

Tropikföreningen Amazonas ifrågasätter hur kravet på avlivning är tänkt att tillämpas när det gäller mindre åkommor som är obotliga.

Skälen för regeringens förslag: En grundläggande bestämmelse i djurskyddslagen är kravet i 2 § på att djur ska skyddas mot onödigt lidande och sjukdom. I nuvarande djurskyddslag föreskrivs vidare i 9 § att om ett djur är sjukt, skadat eller på annat sätt genom sitt beteende visar tecken på ohälsa, ska djuret snarast ges nödvändig vård, vid behov av veterinär, eller andra åtgärder vidtas, om inte sjukdomen eller skadan är så svår att djuret måste avlivas omedelbart. I förarbetena till sistnämnda bestämmelse angavs bl.a. att det fanns ett behov av att djurhållarens ansvar för djurens välfärd klarare skulle framgå och att detta kunde tydliggöras genom ett krav på att nödvändig vård vid behov ska ges av en tillkallad veterinär. Det konstaterades också att begreppet ”sjukt” kan vara otydligt och det föreslogs mot den bakgrunden att det ska ställas krav på att en djurhållare vidtar åtgärder redan när djuret genom ett avvikande beteende visar tecken på ohälsa. Ändringen bedömdes bidra till att djur fortare kommer under adekvat behandling. Det konstaterades också att det vid tecken på ohälsa i vissa fall kan vara motiverat att vidta åtgärder som inte faller under det som traditionellt betraktas som vård, exempelvis ändra foder eller flytta djur till en mer lämplig miljö. Det tydliggjordes därför att bestämmelsen omfattade även sådana andra åtgärder (prop. 2002/03:149, Ändringar i djurskyddslagen, s. 12).

Regeringen anser i likhet med utredningen att bestämmelsen om skyldighet att ge djur vård i huvudsak bör föras över till den nya lagen.

När det gäller frågan om ett djur vid svår sjukdom eller skada i stället för att ges vård måste avlivas underströks dock i förarbetena att bestämmelsen inte innebär något krav på att i vissa situationer avliva djur (prop. 1987/88:93, Djurskyddslag, m.m., s. 55). Utredningen föreslår att det i en ny bestämmelse ska framgå att djur som är skadade eller sjuka ska ges nödvändig vård eller avlivas. Utredningen gör bedömningen att i de fall där skadan eller sjukdomen inte går att bota eller lidandet kan lindras så ska djuret avlivas. Regeringen delar utredningens bedömning att det är oförenligt med ett gott djurskydd att hålla ett djur vid liv om det är utsatt för allvarligt lidande som inte går att lindra. Sjukdomen eller

skadan kan vara så svår att det utan tvekan är så att djuret måste avlivas omedelbart. Det kan även vara så att det först när behandling har inletts står klart att djuret fortsatt är utsatt för ett stort lidande och att det inte finns några utsikter att behandla sjukdomen eller skadan eller lindra djurets lidande. I en sådan situation ska djuret avlivas. Detta bör tydliggöras i bestämmelsen om skyldighet att ge djur vård eller vidta andra åtgärder vid sjukdom och skada.

Tropikföreningen Amazonas ifrågasätter hur kravet på avlivning är tänkt att tillämpas när det gäller mindre åkommor som är obotliga. Regeringen vill framhålla att denna del av bestämmelsen tar sikte på att skydda djur från allvarligt lidande på grund av sjukdom eller skada. Djurhållare ska självfallet inte vara skyldiga att avliva djur på grund av mindre åkommor som endast medför ett begränsat lidande för djuret. Den slutliga bedömningen av vilket lidande som en sjukdom eller en skada eller själva behandlingen innebär för djuret och när det handlar om ett allvarligt lidande som inte kan lindras måste bli en fråga för djurhållaren att i dialog med veterinär eller annan djurhälsopersonal ta ställning till. I sammanhanget kan också klargöras att den föreslagna bestämmelsen inte innebär någon förändring av möjligheten för djurhållare att besluta om att avliva djur av andra skäl än allvarligt lidande i samband med sjukdom eller skada.

SLU har föreslagit att det bör tydliggöras i bestämmelsen att beteendestörningar i form av s.k. stereotypier inte endast ska förebyggas utan även hanteras om de uppkommer. Regeringen bedömer dock att det föreslagna kravet på att ge vård eller vidta andra åtgärder när ett djur uppvisar tecken på ohälsa omfattar även situationer där djur uppvisar beteendestörningar, varför något förtydligande om detta inte är nödvändigt. Se även avsnitt 7.2 där regeringen har föreslagit att djur ska hållas och skötas på ett sådant sätt att beteendestörningar förebyggs.

Genom lagen (2009:302) om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård, som trädde i kraft den 1 januari 2010, infördes uttrycket djurhälsopersonal. Med djurhälsopersonal avses enligt 1 kap. 4 § nämnda lag personer som är verksamma inom djurens hälso- och sjukvård och som har legitimation eller annan behörighet enligt lagen. För närvarande är, vid sidan av veterinär, även djursjukskötare ett legitimationsyrke. För hovslagare och för personer med viss legitimation enligt patientsäkerhetslagen (2010:659) infördes behörighetsreglering genom ett godkännandeförfarande. I dagsläget finns därmed fler yrken än veterinär som är behörighetsreglerade för verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård. *Jordbruksverket* har i sitt remissvar anfört att behörighetsreglering av ett yrke innebär att yrkesutövaren enbart får fullgöra arbetsuppgifter som denne har kompetens för. Detta innebär att veterinärer ska ställa veterinärmedicinska diagnoser men att övrig djurhälsopersonal kan ställa diagnos inom sina respektive yrkesroller. Detta kan, enligt *Jordbruksverket*, exempelvis innebära att en hovslagare kan ställa diagnosen hovböld och en godkänd legitimerad tandläkare diagnosen tandfraktur. Regeringen delar *Jordbruksverkets* bedömning och föreslår att det av bestämmelsen ska framgå att vård, vid behov, ska ges av veterinär eller annan djurhälsopersonal.

Utredningen föreslår att regelverket för djurhälsopersonal ska ses över så att det klargörs att en första diagnos ska ställas av veterinär innan

övrig djurhjälsopersonal inleder terapi inom sina respektive kompetensområden. Regeringen aviserade redan när lagen om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård föreslogs att det i framtiden kommer att finnas skäl att se över lagstiftningen utifrån olika aspekter (prop. 2008/09:94, Verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård, s. 70, 73, 74, 89 och 125). Till och med utgången av 2014 fick dock Jordbruksverket meddela föreskrifter om vilka yrkeskvalifikationer som ska anses vara likvärdiga med sådan examen som enligt 3 kap. 1 § lagen om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård krävs för att erhålla legitimation som djursjukskötare. Regeringen bedömer att en översyn av lagstiftningen är meningsfull först när lagstiftningen har varit i kraft under en tillräcklig tid för att även mer långsiktiga effekter av lagstiftningen ska kunna utvärderas och bedömas.

9.2 Operativa ingrepp på och injektioner till djur

Regeringens förslag: Bestämmelsen om att operativa ingrepp på eller injektioner till djur är förbjudna i andra fall än när det är befogat av veterinärmedicinska skäl, med undantag för ingrepp som görs eller injektioner som ges i en verksamhet som har godkänts av en djurförsöksetisk nämnd, förs över till den nya lagen.

Detsamma gäller bestämmelsen om att en veterinär eller någon annan som tillhör djurhjälsopersonalen enligt lagen om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård ska anlitas om sådana åtgärder eller viss annan behandling av djur behöver vidtas, med vissa angivna undantag när det gäller brådskande åtgärder och i verksamhet som godkänts av en djurförsöksetisk nämnd.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får även fortsättningsvis meddela ytterligare föreskrifter om operativa ingrepp på och injektioner till djur, samt om undantag från kravet på veterinärmedicinska skäl för sådana åtgärder och från kravet på att anlita veterinär eller djurhjälsopersonal vid vissa åtgärder.

Det läggs till att operativa ingrepp ska göras under bedövning. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från kravet på bedövning.

Regeringens bedömning: Förslaget om att "injektioner" ska ersättas med "penetration av hud och slemhinna" bör inte genomföras.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen föreslår att det utöver förbudet att göra operativa ingrepp även ska vara förbjudet att penetrera hud och slemhinna i andra fall än när det är befogat av veterinärmedicinska skäl och att en sådan åtgärd endast ska få utföras av veterinär eller annan djurhjälsopersonal. Utredningen föreslår till skillnad från regeringen inte att ingrepp som görs eller injektioner som ges i sådan verksamhet som har godkänts av en djurförsöksetisk nämnd ska vara undantagna från kravet på veterinärmedicinska skäl. Utredningen föreslår också en något annorlunda formulering av bemyndigandena.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser, bl.a. *Statens veterinärmedicinska anstalt*, nio hästorganisationer, *Föreningen Sveriges Offentliga Tropikanläggningar*, *Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)*, ytterligare nio organisationer inom lantbruksnäringen, *Svenska Kennelklubben* samt *Tropikföreningen Amazonas*, påpekar att det även i framtiden måste vara tillåtet att göra ingrepp som inte är motiverade av veterinärmedicinska skäl, t.ex. avhorning och märkning. Många remissinstanser påpekar även att operativa ingrepp och injektioner även i framtiden kommer att behöva göras och ges av andra än veterinär och annan djurhälsopersonal.

ArcanumSkolan ifrågasätter att akupunktur ska likställas med operativa ingrepp. *Svenska Equiterapeutförbundet* påpekar att akupunktur inte görs under bedövning och att det inte finns lagstiftning för akupunktur inom humanmedicinen.

Svensk Djursjukvård poängterar att det är viktigt för djursjukvården att personer, med föreskriven utbildning, som inte tillhör djurhälsopersonalen, får utföra behandling som innebär penetration av huden. *Länsstyrelsen i Gotlands län* efterfrågar ett förtydligande i föreskrift av vad som ska gälla för olika yrkeskategorier inom djurens hälso- och sjukvård.

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) anser att även användning av andra tekniker som inte innebär penetration av slemhinna behöver regleras. *Näringslivets Regelnämnd* anser att konsekvenserna av att ge en yrkeskategori monopol på en viss tjänst ska belysas tydligare.

Karolinska Institutet, *Lunds* och *Göteborgs universitet*, *Vetenskapsrådet* och *Stockholms Södra djurförsöksetiska nämnd* anser att försöksdjurspersonal med föreskriven utbildning även ska få administrera läkemedel och utföra behandlingar som inte har beslutats av en djurförsöksetisk nämnd.

Jordbruksverket anser att uttrycket ”veterinär eller djurhälsopersonal” bör användas för att det ska vara möjligt att vända sig till en veterinär som inte bedriver djursjukvård yrkesmässigt. Verket menar att även behandling med receptbelagda läkemedel bör förbehållas veterinär eller annan djurhälsopersonal.

ArcanumSkolan, *Svenska Akupunkturförbundet* och *Svenska Equiterapeutförbundet* ifrågasätter förslaget eftersom det innebär att den som inte tillhör djurhälsopersonalen fortsättningsvis inte kan utföra akupunktur på djur. Organisationerna anser att utredningen inte har presenterat ett underlag som visar på behovet av den föreslagna begränsningen. *Legitimerade Sjukgymnasters Riksförbund* (numera *Fysioterapeuterna*) anser att behandling med akupunktur ska vara förbjuden för andra än djurhälsopersonal.

Göteborgs Kathjälp anser att det bör finnas en generell möjlighet att söka dispens för ingrepp som inte specifikt nämns i Jordbruksverkets föreskrifter.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Nuvarande bestämmelser

Ett förbud mot att göra operativa ingrepp på djur som inte är befogade av veterinärmedicinska skäl infördes 1988 i 10 § första stycket

djurskyddslagen. I förarbetena anfördes bl.a. att det är av stor vikt att det av lagtexten klart framgår att det är förbjudet att företa operativa ingrepp på djur, om inte ingreppet är befogat av veterinärmedicinska skäl (prop. 1987/88:93, s. 26). Det angavs också att även mindre ingrepp som kan göras tämligen enkelt är att anse som operativa ingrepp. Exempel på sådana ingrepp är kupering och näbbtrimning (prop. 1987/88:93, s. 56). Bestämmelsen har ändrats vid flera tillfällen, t.ex. kompletterades bestämmelsen 2003 med ett förbud mot att ge injektioner till djur i andra fall än när det är befogat av veterinärmedicinska skäl. I förarbetena angavs att det förekommer att djur ges injektioner under vissa s.k. alternativmedicinska behandlingar som är tveksamma från djurskyddssynpunkt. För att förhindra att djur utsätts för onödigt lidande bedömde regeringen att injektioner borde regleras på samma sätt som operativa ingrepp (prop. 2001/02:93, Ändringar i djurskyddslagen m.m., s. 17).

I 10 § andra stycket anges att första stycket inte gäller ingrepp som görs eller injektioner som ges i sådan verksamhet som har godkänts av en djurförsöksetisk nämnd. Regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, har enligt 10 § tredje stycket rätt att meddela ytterligare föreskrifter om operativa ingrepp på eller injektioner till djur och att föreskriva om undantag från kravet på veterinärmedicinska skäl vid operativa ingrepp och injektioner om det finns särskilda skäl.

I 11 § första stycket nuvarande djurskyddslag anges vidare att en veterinär eller någon annan som tillhör djurhälsopersonalen enligt lagen om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård ska anlitas om någon av följande åtgärder behöver vidtas:

1. operativa ingrepp på eller injektioner till djur,
2. annan behandling i syfte att förebygga, påvisa, lindra eller bota sjukdom eller skada hos djur, om behandling kan orsaka lidande som inte är obetydligt, eller
3. behandling under allmän bedövning eller under lokal bedövning genom injektion.

Enligt 11 § andra stycket gäller första stycket inte brådskande åtgärder som vidtas i syfte att rädda djurets liv eller att lindra dess lidande. Av tredje stycket följer vidare att i sådan verksamhet som har godkänts av en djurförsöksetisk nämnd får injektioner ges och ingrepp och behandlingar utföras också av den som har föreskriven utbildning.

Slutligen bemyndigas regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer enligt fjärde stycket att meddela föreskrifter om undantag från första stycket.

I förarbetena till 1988 års lag angavs att med anlitan av veterinär avses, liksom i 1944 års lag, att behandlingen ska utföras av veterinären själv eller efter hans anvisningar. När det gäller operativa ingrepp bör det i princip inte få förekomma att någon annan än veterinären själv verkställer ingreppet. Gäller det annan behandling kan det däremot ibland vara tillräckligt att veterinären lämnar anvisningar till någon annan om behandlingens utförande (prop. 1987/88:93, s. 57).

Enligt 4 kap. 1 § lagen om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård gäller dock numera som huvudregel ett förbud för den som utan att tillhöra djurhälsopersonalen yrkesmässigt utövar verksamhet inom

djurens hälso- och sjukvård att utföra sådana åtgärder som anges i 11 § första stycket djurskyddslagen. Bestämmelser om undantag från detta förbud finns i föreskrifter som har meddelats av Jordbruksverket. I 2 kap. 3 § samma lag och de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen finns också bestämmelser om möjligheterna för den som tillhör djurhälsopersonalen att överlåta uppgifter åt någon annan som tillhör djurhälsopersonalen. En veterinär eller annan djurhälsopersonal kan med andra ord bara överlåta åt någon annan att utföra behandling på det sätt som beskrivs i de ovan angivna förarbetena till djurskyddslagen om detta också är förenligt med nuvarande behörighetslagstiftning.

Jordbruksverket har meddelat föreskrifter om en rad undantag för operativa ingrepp och injektioner som får göras utan att det finns veterinärmedicinska skäl och utan att veterinär eller annan djurhälsopersonal behöver anlitas.

Krav på veterinärmedicinska skäl och att anlita viss personal

Utredningen föreslår att bestämmelserna i nuvarande 10 och 11 §§ djurskyddslagen i stora delar förs över till den nya lagen. Utredningen föreslår dock att det även vid all penetration av hud eller slemhinnor (och inte endast vid injektioner) ska krävas att det finns veterinärmedicinska skäl och att veterinär eller annan djurhälsopersonal anlitas. Utredningen föreslår också att det ska införas ett krav på bedövning vid operativa ingrepp. Slutligen föreslår utredningen att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om villkor för och undantag från förbudet mot operativa ingrepp och penetration av hud och slemhinnor utan veterinärmedicinska skäl och villkor för och undantag från kravet på bedövning vid operativa ingrepp.

Enligt regeringens bedömning är bestämmelserna om att operativa ingrepp på och injektioner till djur enbart får göras av veterinärmedicinska skäl av grundläggande betydelse för att säkerställa att djur inte onödigtvis utsätts för ingrepp av t.ex. rena kosmetiska skäl eller som görs för att komma tillrätta med problem i en dålig djurhållning. Det finns dock, som flera remissinstanser betonar, ett stort behov av att i vissa situationer och för vissa syften göra ingrepp på djur som inte är veterinärmedicinskt befogade. Det kan t.ex. handla om behovet att avhornar kalvar eller att chipmärka och tatuera djur i identifieringssyfte. Mot den bakgrunden gör regeringen bedömningen att den nuvarande bestämmelsen i sak bör föras över till den nya lagen. Även bemyndigandet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om operativa ingrepp på och injektioner till djur och om undantag från kraven, bör föras över till den nya lagen. Det bör inte längre uttryckligen anges att möjligheten att göra undantag från kravet på veterinärmedicinska skäl är begränsad till fall där det finns särskilda skäl. Någon skillnad mot vad som nu gäller beträffande undantag från kraven beträffande operativa ingrepp och injektioner är dock inte avsedd.

Göteborgs Katthjälp framför att det borde vara möjligt att söka dispens för ingrepp som inte specifikt nämns i Jordbruksverkets föreskrifter under förutsättning att ingreppen behövs för djurets välfärd och har tillräckligt stöd av vetenskap och beprövad erfarenhet.

Djurskyddslagen slår fast de grundläggande bestämmelserna om att operativa ingrepp på djur får göras endast när det är befogat av veterinärmedicinska skäl och att sådana ingrepp ska göras av veterinär eller någon annan som tillhör djurhälsopersonalen. Jordbruksverket ges rätt att meddela ytterligare föreskrifter om operativa ingrepp och injektioner samt föreskrifter om undantag från förbudet mot operativa ingrepp och injektioner i andra fall än när det är veterinärmedicinskt befogat och när det finns särskilda skäl. Regeringen förutsätter att Jordbruksverket ändrar befintliga föreskrifter så att bestämmelserna är i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet och anser att bemyndigandena för Jordbruksverket täcker de behov som kan finnas av att meddela föreskrifter om vad som utöver det som framgår av djurskyddslagen och djurskyddsförordningen ska gälla för operativa ingrepp på djur.

Jordbruksverket föreslår att bestämmelsen om anlåtande av veterinär eller annan djurhälsopersonal ska formuleras om för att det ska vara möjligt för en djurhållare att vända sig till en veterinär även om han eller hon inte bedriver djursjukvård yrkesmässigt. Med djurhälsopersonal avses dock enligt 1 kap. 4 § lagen om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård personer som har legitimation eller viss annan behörighet och som utövar verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård. Det finns med andra ord inte något krav på att personen i fråga ska bedriva djursjukvård yrkesmässigt för att omfattas av uttrycket djurhälsopersonal. Med djurens hälso- och sjukvård avses enligt 1 kap. 3 § första och andra stycket samma lag alla åtgärder som vidtas för att medicinskt förebygga, påvisa, lindra eller bota sjukdom, skada eller därmed jämförligt tillstånd hos djur samt utförande av operativa ingrepp på eller givande av injektioner till djur i andra syften. Om någon med veterinärlegitimation eller annan behörighet enligt 1 kap. 4 § vidtar åtgärder som omfattas av 1 kap. 3 § är han eller hon vid utförandet av åtgärden att anse som djurhälsopersonal och omfattas av bestämmelserna om skyldigheter och ansvar för djurhälsopersonal som finns i lagen om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård. Det är med andra ord, med den föreslagna formuleringen, möjligt för en djurhållare att vända sig även till exempelvis en pensionerad legitimerad veterinär som inte längre bedriver djursjukvård yrkesmässigt.

Krav på bedövning

Utredningen föreslår att det av bestämmelsen även ska framgå att operativa ingrepp ska göras under bedövning och anger att det är en självklarhet att alla operativa ingrepp ska göras under bedövning. Utredningen gör vidare bedömningen att obedövad kastrering av smågrisar bör fasas ut inom tre år efter lagens ikraftträdande.

I nuvarande djurskyddslag finns inte något uttryckligt och generellt krav på bedövning. I stället föreskrivs i 25 § djurskyddsförordningen att vissa ingrepp ska ske under bedövning. Sedan den 1 januari 2016 gäller t.ex. enligt 25 § djurskyddsförordningen att kirurgisk kastrering av svin alltid ska ske under bedövning. I övrigt medför kravet på anlåtande av veterinär och annan djurhälsopersonal vid genomförande av operativa ingrepp att bedövning i regel används vid operativa ingrepp.

Regeringen delar utredningens bedömning att det bör införas ett krav på att operativa ingrepp som huvudregel ska göras under bedövning. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör i enlighet med utredningens förslag få rätt att meddela föreskrifter om undantag från kravet på bedövning vid operativa ingrepp. Regeringens avsikt är det som huvudregel även i framtiden ska vara möjligt att utföra sådana operativa ingrepp som i dag är tillåtna att utföra utan bedövning. Ett exempel på när det kan vara lämpligt att göra undantag från kravet på bedövning vid operativa ingrepp är chipmärkning av djur, där lidandet vid märkningen är i princip lika stort som lidandet vid injektionen av bedövningsmedlet. Det kan även finnas andra skäl att meddela föreskrifter om undantag där lidandet för djuret bedöms vara begränsat och där det finns klara fördelar, av djurskyddsskäl eller av andra tungt vägande skäl, med att utföra ett operativt ingrepp utan bedövning.

Förslaget om penetration av hud och slemhinna

Utredningen föreslår att uttrycket injektioner ska ersättas med ”penetration av hud och slemhinna”. Förslaget tar sikte på att det inte ska vara tillåtet för andra än djurhälsopersonal att behandla djur med akupunktur. I utredningen görs bedömningen att det finns en risk att djur orsakas skada och lidande vid akupunktur eller annan penetration av hud och slemhinnor. Utredningen hänvisar till de överväganden som gjordes i betänkandet Alternativmedicinska behandlingsmetoder för djur (SOU 2001:16) i vilket det föreslogs att ingrepp som innebär penetration av hud och slemhinna bara skulle få utföras av veterinärer. Förslaget genomfördes inte.

I betänkandet Behörighet och ansvar inom djurens hälso- och sjukvård (SOU 2005:98) gjordes bedömningen att begränsningar i rätten att behandla djur bara ska införas om det är motiverat av bl.a. djurskyddsskäl eller för att skydda djurs och människors hälsa. Att förbjuda yrkesutövare att företa vissa åtgärder är ett ingrepp i yrkesfriheten och den möjligheten ska därför tillämpas restriktivt. Regeringen delade i den proposition som lämnades till riksdagen denna bedömning och konstaterade, i fråga om behandling av djur med akupunktur, att det, såvitt regeringen känner till, inte har rapporterats några problem med att andra yrkesgrupper utför akupunkturbehandlingar. I propositionen angavs vidare att regeringen är beredd att ompröva frågan om det i framtiden skulle visa sig att det finns problem med att akupunkturbehandlingar utförs av personer som inte tillhör djurhälsopersonalen (prop. 2008/09:94, s. 86). Utredningen presenterar inte något nytt underlag som skulle motivera ett förbud för den som inte tillhör djurhälsopersonalen att behandla djur med akupunktur. Regeringen anser därför att det i dagsläget inte är aktuellt att genomföra utredningens förslag.

Bestämmelsernas tillämpning i fråga om försöksdjur

Några remissinstanser anser att bestämmelsen bör ändras så att försöksdjurspersonal med föreskriven utbildning även får administrera läkemedel och utföra behandlingar som inte har beslutats av en djurförsöksetisk nämnd. Sådan behandling föreslås vara under

försöksdjursveterinärens ansvar. Enligt nuvarande lag gäller undantaget från förbudet att göra operativa ingrepp på eller ge injektioner till djur i andra fall än när det är befogat av veterinärmedicinska skäl i fråga om försöksdjur enbart i sådan verksamhet som har godkänts av en djurförsöksetisk nämnd. Detsamma gäller undantaget från kravet på att anlita veterinär eller annan djurhälsopersonal för operativa ingrepp på, injektioner till eller behandling av djur. Regeringen bedömde i förarbetena till den nuvarande bestämmelsen att den tidigare lagtexten, som medgav undantag för djur som användes för ändamål enligt 19 § djurskyddslagen (dvs. djurförsök), var otydlig och kunde leda till den oönskade konsekvensen att ett operativt ingrepp görs på ett försöksdjur – utan anlitan av veterinär eller utan att det är veterinärmedicinskt befogat – även om djuret tillfälligt inte används i något djurförsök. För att undvika detta ansåg regeringen att undantagsbestämmelsen borde formuleras så att den knyter an till den godkända verksamheten i stället för till djuret (se prop. 2001/02:93 Ändringar i djurskyddslagen m.m., s. 18).

Regeringen har förståelse för behovet av att i vissa fall ta försöksdjurspersonal i anspråk för att utföra även sådana behandlingar av försöksdjur som inte omfattas av ett etiskt godkännande. Försöksdjurspersonal är välutbildad och har den kunskap och färdighet som krävs för att rent praktiskt genomföra vissa behandlingar av djur. Regeringen anser att Jordbruksverket bör undersöka behovet och lämpligheten av att i föreskrifter reglera vilka behandlingar, som inte omfattas av ett godkänt djurförsök, som försöksdjurspersonal ska få utföra på försöksdjur och i övrigt, vad som ska gälla för sådana behandlingar. Föreskrifter om detta kan meddelas med stöd av det i bestämmelsen föreslagna bemyndigandet.

I övrigt bör dock de nuvarande undantagen från kraven på veterinärmedicinska skäl och anlitan av djurhälsopersonal för verksamhet som godkänts av en djurförsöksetisk nämnd föras över till den nya lagen. Att undantagen är begränsade till verksamhet som godkänts av en djurförsöksetisk nämnd kan också väcka frågan om vad som gäller vid djurförsök med sådana djurklasser där etiskt godkännande inte krävs. Som angetts i avsnitt 6.2 bör dock lagens bestämmelser i allmänhet tillämpas bara på vissa djurkategorier. Kraven på veterinärmedicinska skäl och anlitan av djurhälsopersonal vid operativa ingrepp och injektioner bör med hänsyn till detta inte tillämpas vid djurförsök med sådana djurklasser där etiskt godkännande inte krävs. I annat fall skulle strängare regler gälla vid djurförsök med djurklasser, där det inte krävs ett etiskt godkännande, än för de djurarter som omfattas av sådana krav. Detta är givetvis inte regeringens avsikt.

Behandling med receptbelagda läkemedel

Jordbruksverket föreslår att det till de i bestämmelsen uppräknade åtgärderna som endast får göras av veterinär eller någon annan som tillhör djurhälsopersonalen ska fogas en ny punkt om behandling med receptbelagda läkemedel. Det är i dag möjligt att t.ex. beställa läkemedel över internet från länder som inte har förskrivningskrav. Även vid behandlingar som har påbörjats av veterinär kan läkemedel bli över, och i

dag finns inte någon uttrycklig reglering som säger att en djurhållare måste anlita en veterinär för att få inleda läkemedelsbehandling. Det innebär att djurhållaren själv kan ge sitt djur vård även med receptbelagda läkemedel om han eller hon har tillgång till sådana utan ordination av veterinär. *Jordbruksverket* anser att detta inte är en godtagbar situation och ser ett begynnande djurskyddsproblem. *Jordbruksverket* bedömer att djurhållare i viss utsträckning kan ge sina djur egenvård utan att djurskyddet riskeras, men att denna inte ska omfatta receptbelagda läkemedel. Liksom i dag bör det enligt verket ges möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att föreskriva om undantag. Sådana kan villkoras, vilket, enligt *Jordbruksverket*, skulle ge uttrycket villkorad läkemedelsanvändning en reell innebörd.

Regeringen bedömer att frågan om användning av läkemedel är viktig från flera utgångspunkter. Det är viktigt från djurskydssynpunkt att djur som är sjuka eller skadade får relevant vård. Om det finns behov av att behandla djur med läkemedel är en fråga som normalt bör avgöras av veterinär. I vissa fall får även en annan person avgöra om djur ska behandlas med läkemedel. Ett exempel på detta är s.k. villkorad läkemedelsanvändning som omnämns i *Jordbruksverkets* remissvar. Enligt gällande föreskrifter får en veterinär under vissa förutsättningar förskriva läkemedel för villkorad läkemedelsanvändning för att användas av djurhållare, för behandling av symtom eller för förebyggande av sjukdom, i dennes besättning, se 4 kap. i *Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2013:42)* om läkemedel och läkemedelsanvändning. Regeringen bedömer att villkorad läkemedelsanvändning i framtiden kommer att vara mycket vanlig inom lantbruket. Det är därför, inte minst för att motverka utveckling av antibiotikaresistens, viktigt att läkemedel hanteras på ett ansvarsfullt sätt. *Jordbruksverket* bedömer att det för närvarande saknas möjligheter att ställa krav på djurhållaren i fråga om hantering av läkemedel. Regeringen anser att frågan om att reglera användningen av receptbelagda läkemedel behöver övervägas ytterligare. En sådan reglering skulle kunna vara motiverad av andra skäl än djurskydd, t.ex. för att tillgodose behovet av ett gott smittskydd, bekämpning av antibiotikaresistens, livsmedelssäkerhet och folkhälsa. Det behöver därför också analyseras i vilken lagstiftning en reglering av djurhållares användning av läkemedel i så fall bör ske.

Sammanfattande bedömning

Regeringen anser sammanfattningsvis att de nuvarande bestämmelserna om krav på veterinärmedicinska skäl och anlitan av veterinär eller annan djurhälsopersonal vid utförande av vissa åtgärder bör föras över till den nya lagen med tillägget att operativa ingrepp ska göras under bedövning och att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från kravet på bedövning.

9.3 Förbud mot att tillföra hormoner

Regeringens förslag: Det nuvarande bemyndigandet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om villkor för eller förbud mot tillförsel av hormoner eller andra ämnen till djur för att påverka djurets egenskaper i annat syfte än att förebygga, påvisa, lindra eller bota sjukdom eller sjukdomssymtom förs över till den nya lagen med en viss språklig justering.

Utredningens förslag: Överensstämmer inte med regeringens förslag. Utredningen föreslår att det på lagnivå införs ett förbud mot att ge djur hormoner eller andra ämnen för att påverka djurets egenskaper i annat syfte än att förebygga, påvisa, bota eller lindra sjukdom eller sjukdomssymtom samt att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bemyndigas att meddela föreskrifter om eller i enskilda fall beslut om undantag från förbudet.

Remissinstanserna: De få remissinstanser som kommenterar förslaget tar upp frågan om att undantag behövs inom försöksdjursverksamhet och för att undvika dräktighet för t.ex. katter.

Skälen för regeringens förslag: Enligt nuvarande bestämmelse i 12 § djurskyddslagen första stycket första punkten får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om villkor för eller förbud mot tillförsel av hormoner eller andra ämnen till djur för att påverka djurets egenskaper i annat syfte än att förebygga, påvisa, lindra eller bota sjukdom eller sjukdomssymtom. Bemyndigandet gäller enligt andra stycket inte ämnen som omfattas av lagen (2006:805) om foder och animaliska biprodukter. I 28 § djurskyddsförordningen anges att det är förbjudet att tillföra djur hormoner eller andra ämnen för att påverka djurets egenskaper i annat syfte än att förebygga, påvisa, bota eller lindra sjukdom eller sjukdomssymtom. Jordbruksverket bemyndigas att meddela föreskrifter om undantag eller för ett särskilt fall medge undantag från första stycket.

Utredningen föreslår att bestämmelsen i nuvarande djurskyddsförordning överförs till lagen utan några ändringar i sak. Regeringen har emellertid i avsnitt 5.2 gjort bedömningen att någon sådan generell förflyttning från förordning till lag inte bör ske. Regeringen anser därför att ett förbud mot hormoner även fortsättningsvis kan regleras i djurskyddsförordningen och att det nuvarande normgivningsbemyndigandet i 12 § första stycket första punkten djurskyddslagen med viss språklig justering bör föras över till den nya lagen.

De bestämmelser som får meddelas med stöd av det föreslagna bemyndigandet kommer, i enlighet med vad som uttalats i avsnitt 6.2, inte att kunna tillämpas på alla kategorier av djur.

10 Slakt och annan avlivning av djur

10.1 Grundläggande krav när djur slaktas och avlivas

Regeringens förslag: Den nuvarande bestämmelsen om att djur när de förs till slakt och när de slaktas eller avlivas i andra fall ska skonas från onödigt obehag och lidande förs över till den nya lagen. Ett djur som slaktas eller i andra fall avlivas genom avblodning ska vara bedövat. Det förtydligas att bestämmelserna om slakt och avlivning gäller utöver vissa angivna bestämmelser i rådets förordning (EG) nr 1099/2009 av den 24 september 2009 om skydd av djur vid tidpunkten för avlivning. Innan djuret är dött får inte några andra åtgärder vidtas. Kravet på bedövning gäller inte i sådana situationer som avses i artikel 1.2 och 2 d i rådets förordning (EG) nr 1099/2009, i den ursprungliga lydelsen.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen förslår, till skillnad från regeringen, även att det i lagen ska anges att bedövning före slakt ska ske så att djuret omedelbart blir medvetslöst och att medvetandet inte får återkomma.

Remissinstanserna: En klar majoritet av de remissinstanser som kommenterar förslaget, däribland ett antal länsstyrelser, *Djurens Rätt*, *Djurskyddet Sverige*, *Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)* och ytterligare nio organisationer inom lantbruksnäringen, ställer sig positiva till det undantagslösa bedövningskravet.

Tropikföreningen Amazonas anser att kravet på omedelbar medvetslöshet bör övervägas för all avlivning av ryggradsdjur.

Jordbruksverket och *Fiskhälsan* avstyrker förslaget att djuret vid bedövning ska förlora medvetandet omedelbart eftersom detta omöjliggör gasbedövning. *Jordbruksverket* tillstyrker i övrigt förslaget.

Statens veterinärmedicinska anstalt och *Svenska Samernas Riksförbund* anser att vissa undantag från bedövningskravet bör kunna göras även fortsättningsvis. *Statens veterinärmedicinska anstalt* menar att det är av stor vikt att undantag görs för halsdislokation och dekapitering av fjäderfå om det är nödvändigt i diagnostiskt syfte för att snabbare kunna få diagnos vid sjukdomsutbrott. *Svenska Samernas Riksförbund* anser att nackstick på ren bör vara tillåtet i nödsituationer. Eftersom det råder förbud att medföra vapen på terrängfordon kan nödsituationer uppstå där djur inte kan avlivas inom rimlig tid eftersom bestämmelserna i Statens jordbruksverks föreskrifter om avlivning i praktiken innebär distansavlivning med vapen.

Skälen för regeringens förslag: Enligt nuvarande bestämmelse i 13 § djurskyddslagen ska djur när de förs till slakt och när de slaktas skonas från onödigt obehag och lidande. Detsamma gäller när djur avlivas i andra fall. Av 14 § första stycket djurskyddslagen följer att husdjur vid slakt ska vara bedövade när blodet tappas av. Andra åtgärder vid slakten får inte vidtas innan djuret är dött. Kravet på bedövning gäller dock,

enligt andra stycket, inte om djur till följd av sjukdom eller olycksfall måste slaktas genast. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får enligt tredje stycket också meddela föreskrifter om undantag från bedövningskravet för fjäderfä och kaniner. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bemyndigas också i 15 § djurskyddslagen att meddela ytterligare föreskrifter om slakt och om avlivning av djur i andra fall.

I 30 § djurskyddsförordningen anges att bedövning före slakt ska ske så att djuret snabbt blir medvetslöst och att medvetandet inte får återkomma. Jordbruksverket bemyndigas att meddela föreskrifter om vilka bedövningsmetoder som får användas. Enligt 31 § djurskyddsförordningen får Jordbruksverket också meddela föreskrifter eller i det enskilda fallet besluta om undantag från bedövningskravet i 14 § första stycket djurskyddslagen för fjäderfä och kaniner. Jordbruksverket får slutligen enligt 32 § djurskyddsförordningen meddela ytterligare föreskrifter om slakt och om avlivning i andra fall. Regler om slakt och avlivning finns i Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2012:27) om slakt och annan avlivning av djur och, beträffande försöksdjur, i Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2012:26) om försöksdjur.

Sedan den 1 januari 2013 tillämpas också rådets förordning (EG) nr 1099/2009. Förordningen gäller enligt artikel 1.1 avlivning av djur som föds upp eller hålls för produktion av livsmedel, ull, skinn, päls eller andra produkter samt avlivning av djur vid besättningsavlivning och därmed sammanhängande verksamhet. Med besättningsavlivning avses enligt artikel 2 n en process för avlivning av djur av folkhälso-, djurhälso-, djurskydds- eller miljöskäl under tillsyn av den behöriga myndigheten. Från förordningens tillämpningsområde undantas dock enligt artikel 1.3 djur som avlivas under vetenskapliga experiment som utförs under tillsyn av en behörig myndighet, under jakt och fiske eller under kultur- eller sportevenemang samt fjäderfä, kaniner och harar som av ägaren slaktas utanför ett slakteri för privat konsumtion i hemmet. I artikel 3 anges allmänna krav för avlivning och därmed sammanhängande verksamhet, bl.a. ska djur enligt artikel 3.1 förskonas från all smärta, plåga eller lidande som kan undvikas. Enligt artikel 4.1 får djur endast avlivas efter bedövning i enlighet med de metoder och de särskilda krav för tillämpningen av dessa metoder som anges i bilaga I. Avsaknad av medvetande och känsel ska bibehållas till dess att djuret är dött. Bestämmelsen om bedövning ska dock inte tillämpas vid nödavlivning utanför ett slakteri eller om efterlevnaden av bestämmelserna skulle leda till omedelbar och allvarlig risk för människors hälsa eller säkerhet (artikel 1.2). Med nödavlivning avses avlivning av djur som är skadade eller har en sjukdom som orsakar svår smärta eller svårt lidande och där det inte finns någon annan praktisk möjlighet att lindra denna smärta eller detta lidande (artikel 2 d). Enligt artikel 4.4 ska kravet på bedövning inte heller gälla beträffande djur som slaktas med särskilda metoder som påbjuds av religiösa riter, under förutsättning att slakten äger rum i ett slakteri.

Medlemsstaterna får enligt artikel 26.1 behålla sådana strängare nationella bestämmelser som var i kraft vid tidpunkten för förordningens ikraftträdande. Medlemsstaterna skulle före den 1 januari 2013 underrätta

kommissionen om sådana nationella bestämmelser. Sverige har skickat en sådan underrättelse. Därtill finns, under vissa i artikel 26.2 och 26.3 angivna förutsättningar, möjlighet för medlemsstaterna att också anta nya nationella bestämmelser som syftar till att säkerställa ett mer omfattande skydd av djur vid tidpunkten för avlivning, bl.a. enligt artikel 26.3.c när det gäller slakt av djur med särskilda metoder som påbjuds av religiösa riter.

Bestämmelser om avlivning av försöksdjur finns i Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/63/EU av den 22 september 2010 om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål (försöksdjursdirektivet). I bilaga IV anges tillåtna avlivningsmetoder och krav för användning av dessa. Där anges bl.a. att dekapitering utan föregående bedövning är tillåten av fåglar (om de väger under 250 g) och gnagare (om andra metoder inte är möjliga att använda). Medlemsstaterna får enligt artikel 2 bibehålla bestämmelser som är strängare än direktivet och ska före den 1 januari 2013 informera kommissionen om sådana bestämmelser. Sverige har skickat en underrättelse till kommissionen om innehållet i gällande svenska bestämmelser. Enligt Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2012:26) om försöksdjur tillåts dekapitering utan föregående bedövning av fåglar och gnagare i vissa fall, i enlighet med direktivet.

De nuvarande bestämmelserna i djurskyddslagen om slakt och annan avlivning motsvaras delvis av de direkt tillämpliga bestämmelserna i rådets förordning (EG) nr 1099/2009. I de fall där både rådets förordning (EG) nr 1099/2009 och djurskyddslagen är tillämpliga gäller i första hand förordningen, om inte de svenska bestämmelserna är strängare. Detta förhållande bör tydliggöras genom att det i djurskyddslagen anges att bestämmelserna gäller utöver vissa bestämmelser i rådets förordning (EG) nr 1099/2009. Genom denna skrivning tydliggörs också att bestämmelsen i djurskyddslagen också gäller vid slakt eller avlivning som faller utanför EU-förordningens tillämpningsområde. Hänvisningen till EU-förordningen är av upplysande karaktär. Mot den bakgrunden och då det inte heller i övrigt finns skäl att hänvisa till en viss lydelse av EU-förordningen bör hänvisningen vara dynamisk.

Som konstaterats ovan gäller kravet på bedövning i dag endast när djur slaktas, dvs. avlivas i syfte att användas som livsmedel. Utredningen föreslår att kravet utökas till att gälla även när djur avlivas i andra fall. Regeringen anser, i likhet med utredningen, att en sådan utvidgning av bedövningskravet bör göras i den nya bestämmelsen. Behovet av bedövning för att förhindra lidande hos djuret vid avlivning genom avblodning är lika stort oavsett i vilket syfte som avlivningen sker. Bedövningskravet enligt artikel 4.1 i rådets förordning (EG) nr 1099/2009 gäller även vid avlivning i annat syfte än slakt. Ett införande av bedövningskrav även vid avlivning genom avblodning i andra fall än slakt innebär därmed inte att det införs ett nytt krav som är strängare än kraven i rådets förordning (EG) nr 1099/2009.

Enligt utredningens förslag ska det inte längre vara möjligt att avliva djur som till följd av sjukdom eller olycksfall måste slaktas genast genom blodavtappning utan bedövning. Utredningen föreslår också att bemyndigandet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om undantag från bedövningskravet

för fjäderfä och kaniner ska tas bort. Som det har beskrivits ovan är, enligt artikel 1.2 i rådets förordning (EG) nr 1099/2009, avlivning utan bedövning tillåten i vissa situationer. Medlemsstaterna har enligt artikel 26 endast begränsade möjligheter att anta nya bestämmelser som är strängare än förordningen. Det undantag som nu finns i 14 § andra stycket djurskyddslagen är dock i vissa avseenden vidare än det som följer av artikel 1.2 i rådets förordning (EG) nr 1099/2009 och är tillämpligt även i situationer som inte regleras av förordningen. Regeringen gör därför bedömningen att både undantaget i nuvarande 14 § andra stycket djurskyddslagen och bemyndigandet i 14 § tredje stycket bör tas bort. I stället bör avlivning genom avblodning utan bedövning vara tillåten endast i sådana situationer som anges i artikel 1.2 i rådets förordning (EG) nr 1099/2009. Hänvisningen till artikel 1.2 och 2 d inskränker bedövningskravet i djurskyddslagen och påverkar därmed det materiella innehållet i den svenska bestämmelsen. Sverige har enligt EU-förordningen vissa möjligheter att ha strängare bestämmelser. Om artikel 1.2 skulle ändras kan det därför finnas anledning för riksdagen att ta ställning till om hänvisningen i djurskyddslagen ska kvarstå och då med syftning på förordningen i dess ändrade lydelse. Hänvisningen till artikel 1.2 och 2 d bör därmed knytas till den nuvarande (och ursprungliga) lydelsen.

Regeringen vill dock understryka att något undantag från bedövningskravet vid religiös slakt, som föreskrivs i artikel 4.4 i rådets förordning (EG) nr 1099/2009, fortfarande inte ska tillämpas i Sverige.

Däremot är enligt försöksdjursdirektivet och de nuvarande föreskrifterna som Jordbruksverket har meddelat avlivning av försöksdjur genom dekapitering utan föregående bedövning tillåten i vissa fall. Sverige får enligt direktivet inte införa nya bestämmelser som är strängare än direktivet. Regeringen bedömer därför att avlivning av försöksdjur utan föregående bedövning i vissa fall, i enlighet med Jordbruksverkets nuvarande föreskrifter, bör vara tillåten. Regeringen återkommer i avsnitt 10.3 med förslag till ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om undantag från kravet på bedövning vid avlivning genom avblodning när det gäller försöksdjur. Genom tillämpning av detta bemyndigande kan nuvarande regler beträffande avlivning av försöksdjur bibehållas.

Utredningen föreslår att de bestämmelser som i dag finns i 30 § djurskyddsförordningen förs över till lagen. Regeringen delar i denna del inte utredningens bedömning (se avsnitt 5.2) och anser att denna mer detaljerade reglering bör ske i förordning eller föreskrift. De synpunkter som remissinstanserna framför i dessa delar får beaktas vid beredningen av djurskyddsförordningen.

Statens veterinärmedicinska anstalt menar att det är av stor vikt att undantag från bedövningskravet görs för halsdislokation och dekapitering av fjäderfä om det är nödvändigt i diagnostiskt syfte för att snabbare kunna få diagnos vid sjukdomsutbrott. Möjligheterna att använda dessa metoder vid avlivning är dock redan i dag begränsade enligt förordning (EG) nr 1099/2009 (om det är fråga om djur som hålls för animalieproduktion) och Jordbruksverkets föreskrifter (om det är fråga om djur som inte omfattas av EU-förordningen). Regeringen bedömer

inte att möjligheten att använda dessa metoder påverkas av det nu föreslagna bedövningskravet vid avblodning.

Svenska Samernas Riksförbund anser att nackstick på ren bör vara tillåtet i nödsituationer. Nackstick är en åtgärd för att paralysera djuret innan det avlivas genom avblodning. Nacksticket innebär dock inte att djuret blir bedövat. Nackstick är därmed aldrig en tillåten bedövningsmetod. Det är, och kommer även fortsättningsvis, att i och för sig vara möjligt att avliva djur som hålls för produktion genom avblodning utan bedövning i den utsträckning som medges enligt artikel 1.2 och 2 d i förordning (EG) nr 1099/2009. Även vid nödavlivning gäller dock bestämmelsen i artikel 3.1 om att djur ska förskonas från all smärta, plåga eller lidande som kan undvikas vid tidpunkten för avlivning och därmed sammanhängande verksamhet. Användandet av nackstick i samband med en nödavlivning bör vid behov regleras i de ytterligare föreskrifter om avlivning som meddelas med stöd av bemyndigandet som föreslås i avsnitt 10.3 nedan.

10.2 Den officiella veterinärens skyldigheter

Regeringens bedömning: Bestämmelser om skyldighet för en officiell veterinär att vidta vissa åtgärder vid slakt bör även fortsättningsvis finnas i förordning.

Utredningens förslag: Utredningen föreslår till skillnad från regeringen att bestämmelserna om officiella veterinärens skyldigheter ska föras över till lagen från den nuvarande djurskyddsförordningen.

Remissinstanserna: *Jordbruksverket* och *Djurskyddet Sverige* ställer sig positiva till förslaget. *Länsstyrelserna i Skåne län* och *Dalarnas län* samt *Djurens Rätt* ställer sig också positiva till förslaget, men framför vissa önskemål om rapportering av djurskyddsproblem.

Livsmedelsverket menar att bestämmelserna om förbud mot slakt och om att vidta andra åtgärder som omedelbart krävs från djurskyddssynpunkt redan täcks av annan lagstiftning (punkterna 1 och 2 i avsnitt II kapitel IV i bilaga I till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 854/2004 om fastställande av särskilda bestämmelser för genomförandet av offentlig kontroll av produkter av animaliskt ursprung avsedda att användas som livsmedel) och därför bör utgå. Vidare gör *Livsmedelsverket* bedömningen att det är väsentligt från djurskyddssynpunkt att den officiella assistenten, i de fall som den officiella veterinären inte är närvarande vid slakteriet, ska kunna fatta beslut om omedelbar avlivning av djur.

Skälen för regeringens bedömning: I 32 a § första stycket djurskyddsförordningen anges att den officiella veterinären, om ett djur utsätts eller kan antas bli utsatt för onödigt lidande på ett slakteri, ska förbjuda slakt, besluta om omedelbar avlivning av djuret eller vidta andra åtgärder som omedelbart krävs från djurskyddssynpunkt. *Jordbruksverket* bemyndigas enligt andra stycket att meddela ytterligare föreskrifter om en officiell veterinärs uppgifter från djurskyddssynpunkt.

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 854/2004 av den 29 april 2004 om fastställande av särskilda bestämmelser för genomförandet av offentlig kontroll av produkter av animaliskt ursprung avsedda att användas som livsmedel reglerar i bilaga I, avsnitt II, kapitel IV, punkterna 1–4 skyldigheter för den officielle veterinären att vidta åtgärder om djurskyddsbestämmelser inte uppfylls. Den officielle veterinären ska i sådana fall verifiera att livsmedelsföretagaren omedelbart vidtar åtgärder för att rätta till bristerna och hindra att de upprepas. Vidare anges att den officielle veterinären ska ha en proportionerlig och progressiv inställning till tvångsåtgärder, från att ge instruktioner till att sakta ned och avbryta produktionen, beroende på problemets art och allvar. I förekommande fall ska den officielle veterinären underrätta övriga behöriga myndigheter om djurskyddsproblemen.

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 854/2004 innebär således en allmän skyldighet för den officielle veterinären att tillse att brister från djurskydssynpunkt rättas till och att i samband med detta besluta om proportionerliga åtgärder. Enligt regeringens bedömning innebär den nuvarande bestämmelsen i 32 a § djurskyddsförordningen en mer specificerad skyldighet att i en viss angiven situation vidta vissa angivna åtgärder, som i viss mån kan anses gå utöver de skyldigheter som åläggs den officielle veterinären enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 854/2004

I Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet (Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 999/2001, (EG) nr 396/2005, (EG) nr 1069/2009, (EG) nr 1107/2009, (EU) nr 1151/2012, (EU) nr 652/2014, (EU) 2016/429 och (EU) 2016/2031, rådets förordningar (EG) nr 1/2005 och (EG) nr 1099/2009 och rådets direktiv 98/58/EG, 1999/74/EG, 2007/43/EG, 2008/119/EG och 2008/120/EG och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 854/2004 och (EG) nr 882/2004, rådets direktiv 89/608/EEG, 89/662/EEG, 90/425/EEG, 91/496/EEG, 96/23/EG, 96/93/EG och 97/78/EG samt rådets beslut 92/438/EEG) (den nya kontrollförordningen) anges i artikel 146.1 att Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 854/2004 ska upphöra att gälla med verkan från och med den 14 december 2019. Bestämmelserna i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 854/2004 bilaga I ersätts delvis med bestämmelser i den nya kontrollförordningen och delvis genom delegerade och genomförandeakter som kommer att beslutas med stöd av artiklarna 18.7 och 18.8 i den nya kontrollförordningen. Det pågår för närvarande ett arbete inom Regeringskansliet med att analysera vilka nationella författningsändringar som krävs för att anpassa svensk rätt till den nya kontrollförordningen. Regeringen avser att i ett senare lagstiftningsärende återkomma med sådana författningsförslag.

Regeringen bedömer mot den bakgrunden att det även fortsättningsvis kan finnas ett behov av kompletterande nationella bestämmelser om skyldigheter för den officielle veterinären att vidta åtgärder, men anser till skillnad från utredningen att frågan liksom i dag bör regleras på förordningsnivå.

10.3 Bemyndigande att meddela föreskrifter om slakt och avlivning

Regeringens förslag: Bemyndigandet i nuvarande lag för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om slakt och om avlivning av djur i andra fall förs över till den nya lagen. Det läggs också till ett bemyndigande att meddela föreskrifter om undantag från kravet på bedövning vid avlivning genom avblodning när det gäller försöksdjur.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen föreslår också specifika bemyndiganden om att meddela föreskrifter om vilka bedövningsmetoder som får användas och om en officiell veterinärs uppgifter på slakteri från djurskyddssynpunkt.

Remissinstanserna: *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* och *Djurskyddet Sverige* tillstyrker förslaget.

Livsmedelsverket anser att bemyndigandet att meddela föreskrifter om en officiell veterinärs uppgifter på slakteri från djurskyddssynpunkt redan täcks in av förslaget om ett bemyndigande att meddela föreskrifter om hur offentlig kontroll ska bedrivas och att punkten därmed är onödig.

Skälen för regeringens förslag: Enligt nuvarande bestämmelse i 15 § djurskyddslagen får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela ytterligare bestämmelser om slakt och om avlivning av djur i andra fall. Enligt 30 § andra stycket djurskyddsförordningen bemyndigas Jordbruksverket att meddela föreskrifter om vilka bedövningsmetoder som får användas. Vidare får Jordbruksverket enligt 32 § djurskyddsförordningen meddela ytterligare föreskrifter om slakt och om avlivning av djur i andra fall. Sådana föreskrifter finns framförallt i Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2012:27) om slakt och annan avlivning av djur.

Enligt regeringens bedömning är det fortfarande lämpligt att föreskrifter om mer detaljerade bestämmelser om slakt och annan avlivning meddelas av regeringen eller Jordbruksverket. Det bemyndigande som finns i 15 § nuvarande djurskyddslag bör därför föras över till den nya lagen. En möjlighet att meddela föreskrifter om den officielle veterinärens skyldigheter kan, såsom *Livsmedelsverket* påpekar, anses följa av den nuvarande bestämmelsen i 25 § första punkten djurskyddslagen och utredningens förslag till allmänt bemyndigande att meddela föreskrifter om hur offentlig kontroll ska bedrivas (se vidare i avsnitt 13.4). Regeringen anser därför inte att det finns ett behov av ett särskilt bemyndigande om detta.

Eftersom regeringen inte föreslår att den mer detaljerade bestämmelsen beträffande bedövning som i dag finns i 30 § första stycket ska överföras

till lagen, anser regeringen inte heller att det är nödvändigt att särskilt ange att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka bedövningsmetoder som får användas. Detta måste anses omfattas av bemyndigandet att meddela ytterligare föreskrifter om slakt och annan avlivning.

Så som angetts i avsnitt 10.1 är, enligt försöksdjursdirektivet och de föreskrifter som har meddelats av Jordbruksverket, avlivning av försöksdjur genom dekapitering utan föregående bedövning tillåten i vissa fall. Sverige får enligt direktivet inte införa nya bestämmelser som är strängare än direktivet. Regeringen bedömer därför att avlivning av försöksdjur utan föregående bedövning i vissa fall, i enlighet med Jordbruksverkets nuvarande föreskrifter, bör vara tillåten. Regeringen föreslår därför att det i lagen införs ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om undantag från kravet på bedövning vid avlivning genom avblodning när det gäller försöksdjur. Genom en tillämpning av detta bemyndigande kan nuvarande regler beträffande avlivning av försöksdjur behållas.

11 Godkännande och registrering

11.1 Förprovning av förvaringsutrymmen och verksamhetstillstånd

Regeringens förslag: Nuvarande bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om skyldighet att låta förpröva stall och andra förvaringsutrymmen för djur samt hägn förs över till den nya lagen utan ändring i sak. Även bestämmelsen om krav på tillstånd för viss djurhållning som bedrivs yrkesmässigt eller i större omfattning förs över till den nya lagen. Det tydliggörs att sådana tillstånd får återkallas om tillståndshavaren inte längre kan anses lämplig att bedriva verksamheten eller om de anläggningar där verksamheten bedrivs inte längre är lämpliga från djurskyddssynpunkt. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska även fortsättningsvis kunna meddela föreskrifter om undantag från tillståndskravet.

Regeringens bedömning: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om under vilka förutsättningar en verksamhet ska anses vara av större omfattning. Det behövs ingen upplysningsbestämmelse om detta.

Utredningens förslag och bedömning: Överensstämmer inte med regeringens förslag. Utredningen föreslår att det i lagen ska införas en skyldighet att låta förpröva stall och andra förvaringsutrymmen för djur från djurskydds- och djurhälsosynpunkt. Förprovningsskravet ska gälla för alla djurslag om djuren hålls i yrkesmässigt verksamhet eller i en

verksamhet av större omfattning. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela ytterligare föreskrifter om villkor för förprovning, kontroll av utrymmen, undantag från kravet på förprovning och vad som avses med större omfattning. Kravet på förprovning ska enligt utredningens bedömning ersätta det nuvarande kravet på tillstånd för viss djurhållning (s.k. § 16-tillstånd). Utredningen anser också att aspekter som t.ex. möjlighet till bete och smittskydd bör ingå eller tas större hänsyn till i förprovningen.

Remissinstanserna: *Länsstyrelserna i Jönköpings län och Hallands län* samt *Djurskyddet Sverige*, tillstyrker i huvudsak den föreslagna bestämmelsen, medan *Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)* och ytterligare åtta organisationer inom lantbruksnäringen generellt är negativa till förslagen.

Bl.a. flera länsstyrelser, *Jordbruksverket*, *Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)*, *Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien*, flera djurskyddsorganisationer, *LRF* och ytterligare åtta organisationer inom lantbruksnäringen, *Svenska Djurparksföreningen* och *Tropikföreningen Amazonas*, framhåller förprovningens värde som instrument och välkomnar att förprovningen föreslås finnas kvar.

När det gäller förslaget att förprovningen ska omfatta flera typer av verksamheter än i dag är flera länsstyrelser, nio hästorganisationer, *Djurskyddet Sverige*, *Hushållningssällskapens Förbund* och *Tropikföreningen Amazonas* positiva till detta. *Länsstyrelsen i Dalarnas län* anser att förprovningen behöver omfatta fler stallar än de med yrkesmässig djurhållning eller djurhållning i större omfattning, eftersom kompetensen ofta kan vara bristfällig vid begränsad djurhållning. *Länsstyrelsen i Gävleborgs län*, *Djurens Rätt*, *Djurskyddsinspektörernas Riksförening*, *Svenska Kennelklubben*, *LRF* och ytterligare åtta organisationer inom lantbruksnäringen och *Zoobranschens Riksförbund* motsätter sig i stället förslaget.

Jordbruksverket anser att en noggrann analys måste göras av huruvida måluppfyllelsen med tillståndsgivningen uppnås om tillståndskravet ersätts med ett krav på förprovning. *Länsstyrelsen i Dalarnas län* anser att förprovning inte kan ersätta tillstånd för viss djurhållning, s.k. § 16-tillstånd, men kan vara ett komplement. *Svenska Kennelklubben* föreslår att sällskapsdjur ska undantas från kravet på förprovning, eftersom det troligtvis inte skulle få någon större betydelse för dessa djurslag.

När det gäller förprovning av verksamhet som bedrivs i bostadshus är fem remissinstanser negativa till förslaget och ytterligare sju remissinstanser anser att det är oklart hur det ska gå till. Fyra remissinstanser anser att sådan verksamhet inte kommer att omfattas av kravet på förprovning. Det är länsstyrelser, *Djurskyddsinspektörernas Riksförening* och *Riksföreningen Svensk Fågelhobby* som har kommenterat denna aspekt av förslaget.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län är positiv till att även djurhållning för offentlig förevisning kan komma att omfattas av kravet på förprovning, men anser att det måste förtydligas vilka verksamheter som omfattas av kravet på tillstånd för offentlig förevisning liksom hur förprovning och tillstånd ska samordnas.

Att förprovningen skulle utökas till att omfatta annat än själva lokalerna, t.ex. tillgång till betesmark, mer omfattande smittskydd samt

etologiska aspekter är bl.a. flera länsstyrelser, *Jordbruksverket*, *SLU*, *Djurens Rätt*, *Djurskyddet Sverige*, *Djurskyddsinspektörernas Riksförening*, *Hushållsällskapens Förbund* och *Sveriges Hunddagisförening* positiva till, medan *Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien*, *Näringslivets Regelnämnd*, *LRF* och ytterligare åtta organisationer inom lantbruksnäringen och *Svenska Djurparksföreningen* är negativa till det.

Jordbruksverket håller med om att förprovningen bör utökas, men framhåller att avgränsningen av vad förprovningen innehåller blir mindre tydlig. *Länsstyrelsen i Västra Götalands län*, *SLU*, *Hushållningssällskapens Förbund*, *Djurskyddsinspektörernas Riksförening* och *Svenska Hovslagarföreningen* anser att förprovningen bör omfatta annat än själva byggnaden, t.ex. utrymmen som används vid lastning av djur, lösningar för kontroll och behandling av djur, möjlighet till betesdrift, utvistelse och träning. *Statens veterinärmedicinska anstalt* framhåller vikten av ett förebyggande smittskydd och anser att smittskydd ska beaktas vid om- och nybyggnation eftersom smittskyddsmässig planering av lokaler och möjlighet att sanera dessa samt vid behov tillgång till sjukbox, isolering och karantän, är väsentliga faktorer. *Svenska Kommunalarbetarförbundet* anser att man vid förprovning bör ta hänsyn till arbetsmiljölagens regelverk för att förhindra att byggnaden i ett senare skede måste ändras.

Flera länsstyrelser, samt *SLU* och *Zoobranschens Riksförbund* menar att utökad förprovning kan ge en ökad arbetsbörda för länsstyrelsen, vilket innebär att ytterligare resurser kommer att krävas. *Länsstyrelsen i Värmlands län* anser vidare att de resurser som skulle krävas för att bygga upp smittskyddskompetens på länsstyrelserna är orimliga och föreslår i stället att en smittskyddsutredning ska bifogas som underlag till förprovningens ansökan. Vissa hästorganisationer anser att hästnäringens ackrediterade tillsynsorganisationer bör kunna ansvara för förprovningen.

Förslaget att s.k. § 16-tillstånd ska tas bort ses som positivt av bl.a. tre länsstyrelser, nio hästorganisationer samt *LRF* och ytterligare nio organisationer inom lantbruksnäringen. Majoriteten av länsstyrelserna, *Djurens Rätt*, *Svenska Djurskyddsföreningen*, *Djurskyddsinspektörernas Riksförening*, *Föreningen BLANDIS*, *Svenska Kennelklubben*, *Sveriges Veterinärförbund* och *Zoobranschens Riksförbund* motsätter sig förslaget. Om tillstånden blir kvar ser *SLU* en klar förenklingspotential.

När det gäller slopandet av § 16-tillståndet anser *Djurskyddsinspektörernas Riksförbund* att den nuvarande tydligheten med en för verksamheten ansvarig person riskerar att gå förlorad och djurhållaren får heller inte någon bekräftelse på att verksamheten som helhet är godkänd. Vidare anser man att lämplighetsprovningen är en viktig del av tillståndsförfarandet. *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* anser att all djurhållning av sällskaps- och hobbydjur i större omfattning bör omfattas av krav motsvarande de som gäller för häst, hund och katt idag. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* menar att tillståndsprövningen är enklare för både kontrollmyndigheten och djurägaren och bättre eftersom den innehåller en lämplighetsbedömning av verksamhetsutövaren som går utöver kompetenskravet. Även *Kammarrätten i Stockholm* menar att lämplighetskravet går utöver kompetens och utbildning. *Länsstyrelsen i Skåne län* och *Svenska Djurskyddsföreningen* anser att förprovning inte

räcker till eftersom verksamhetsutövaren har mycket stor betydelse. *Länsstyrelsen i Hallands län* menar å sin sida att kravet på lämplighet enligt § 16 är svårbedömt och att man redan i dag baserar bedömningen på verksamhetsutövarens utbildning och hur denne har följt djurskyddsbestämmelserna.

Länsstyrelsen i Södermanlands län menar att verksamheter som är öppna för allmänheten eller som utbildar nya djurhållare måste föregå med gott exempel och därför bör en lämplighetsbedömning göras innan verksamheten startar. § 16-tillstånden bör därför finnas kvar och även omfatta utbildningsverksamhet. På samma sätt så anser *SLU* att det är extra viktigt att yrkesmässig hästhållning fungerar tillfredsställande, eftersom verksamhetsutövarna fungerar som kunskapspridare.

Kammarrätten i Stockholm menar att den förebyggande kontrollen försvinner om man ersätter tillstånden med anmälningsplikt och förprovning. Dessutom försvinner länsstyrelsernas möjligheter till ingripande om lämplighetskravet tas bort. Föreläggande kan meddelas, men möjligheten att besluta att verksamheten ska upphöra finns inte. *Länsstyrelsen i Stockholms län, Sollefteå kommun, Djurskyddsinspektörernas Riksförening* och *Sveriges Veterinärförbund* påpekar att den förebyggande kontrollen kommer att försvinna, vilket man anser vara ett problem eftersom vissa verksamheter, t.ex. oseriösa hunduppfödare, uppvisar stora brister idag. Även *Länsstyrelserna i Dalarnas län och Jämtlands län* samt *SLU* anser att tillståndsprövningen har varit värdefull för det förebyggande djurskyddsarbetet. *Länsstyrelsen i Örebro län* menar att en anmälningsplikt skulle verka förebyggande på samma sätt som § 16-tillstånden, förutsatt att kontrollmyndigheten har resurser att kontrollera verksamheten inom rimlig tid efter anmälan.

Sveriges Hunddagisförening, SLU, Länsstyrelserna i Värmlands län, Gävleborgs län och Örebro län, Jordbruksverket, Svenska Djurskyddsföreningen, Hushållningssällskapens Förbund och Tropikföreningen Amazonas ser positivt på förenkling och likriktning av förprovning, men *Svenska Djurskyddsföreningen* är inte övertygad om fördelarna med att ersätta § 16-tillstånden med ett lokalgodkännande och *Jordbruksverket* menar att man måste säkerställa att det nya systemet ger samma resultat. *Sollefteå kommun* menar dock att förslaget tycks vara mer komplicerat än dagens system. *Hästföretagarna* anser att samma krav bör ställas på alla djurägare, inte enbart vid yrkesmässig eller storskalig djurhållning.

LRF och ytterligare åtta organisationer inom lantbruksnäringen samt *Hästföretagarna* och *Näringslivets Regelnämnd* anser att det finns behov av att klargöra förprovningens juridiska status.

LRF och ytterligare åtta organisationer inom lantbruksnäringen och *Näringslivets Regelnämnd* anser att förslagen om förprovning inte är tillräckligt utredda och organisationerna inom lantbruksnäringen samt *Zoobranschens Riksförbund* och *Riksförbundet Svensk Fågelhobby* menar vidare att förslagen är orealistiska och oproportionerliga och att de leder till att förprovningen utökas kraftigt. *Näringslivets Regelnämnd* anser att systemet måste bli mer förutsägbart och att målen med förprovningen inte blir tydligare med de tillägg som utredningen presenterar. Vidare framhålls att en för strikt tillämpning av förprovningsskravet kan verka tillväxthämmande.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Nuvarande bestämmelser om förprovning och verksamhetstillstånd

Enligt nuvarande 3 a § första stycket första punkten djurskyddslagen bemyndigas regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om skyldighet att låta förpröva stall och andra förvaringsutrymmen för djur samt hägn. Av 5 § djurskyddsförordningen följer att sådana utrymmen eller hägn för hästar, för djur som föds upp eller hålls för produktion av livsmedel, ull, skinn eller pälsar samt för djur som används i sådan undervisning som inte är djurförsök på förhand ska godkännas från djurskydds- och djurhälsosynpunkt. Förprovning krävs både vid uppförande och vid till- eller ombyggnad. Förprovning krävs även när ett utrymme eller hägn ändras på ett sätt som är av väsentlig betydelse från djurskydds- eller djurhälsosynpunkt eller när ett utrymme eller hägn som förut har använts för annat ändamål tas i anspråk eller inreds för sådan djurhållning eller djuruppfödning. I 37 § djurskyddsförordningen anges att en zoologisk trädgård, djurpark eller liknande anläggning inte får tas i bruk för offentlig förevisning av djur innan den har godkänts av länsstyrelsen. Detsamma gäller vid omflyttning av djuren och vid ny-, till- eller ombyggnad av någon betydelse. Enligt 55 § första stycket djurskyddsförordningen får anläggningar och andra förvaringsutrymmen för försöksdjur inte uppföras, byggas till eller byggas om utan att Jordbruksverket på förhand har godkänt anläggningarna eller förvaringsutrymmena från djurskydds- och djurhälsosynpunkt. Detsamma gäller när sådana anläggningar eller utrymmen ändras på ett sätt som är av väsentlig betydelse från djurskydds- eller djurhälsosynpunkt eller när en befintlig anläggning eller ett utrymme som tidigare har använts för annat ändamål tas i anspråk eller inreds som en anläggning eller ett förvaringsutrymme för försöksdjur.

I förarbetena till 1988 års djurskyddslag angavs att förprovning av djurstallar, liksom tidigare, bör vara ett uttryck för en strävan att med en god stallmiljö och lämpliga skötselmetoder öka förutsättningarna för ett gott hälsotillstånd hos djuren samt att provningen bör omfatta alla faktorer i miljö och skötsel som har betydelse för djurhälsa och djurbeteende och därmed för djurskyddet (prop. 1987/88:93, Djurskyddslag, m.m., s. 20).

Enligt 16 § första stycket djurskyddslagen krävs tillstånd till verksamheten för den som yrkesmässigt eller i större omfattning håller, föder upp, upplåter eller säljer sällskapsdjur eller tar emot sällskapsdjur för förvaring eller utfodring. Detsamma gäller den som yrkesmässigt eller i större omfattning håller, föder upp, upplåter eller säljer hästar eller tar emot hästar för förvaring eller utfodring eller använder hästar i ridskoleverksamhet. Slutligen gäller tillståndsplikt för den som yrkesmässigt eller i större omfattning föder upp pälsdjur. Vid tillståndsprövningen ska enligt tredje stycket särskild hänsyn tas till att den sökande kan anses vara lämplig att bedriva verksamheten och att de anläggningar i vilka verksamheten ska bedrivas är lämpliga från djurskyddssynpunkt. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får enligt fjärde stycket meddela föreskrifter om villkoren för

att en verksamhet ska anses vara av större omfattning och undantag från kravet på tillstånd enligt första stycket.

I förarbetena till 1988 års lag konstaterades att det krav på tillstånd för bl.a. kennlar och hundpensionat som hade införts 1965 hade medfört en mycket god standard när det gällde hanteringen av hundar i dessa verksamheter. Departementschefen ansåg därför att tillståndsplikten borde behållas och att den också borde utökas till ridskoleverksamhet, hästuthyrning och pälsdjursuppfödning (se prop. 1987/88:93, s. 30–31). 2002 utökades tillståndskravet till nuvarande lydelse. Det konstaterades att bl.a. uthyrning av vakthundar och fodervärdsverksamhet för hästar också är verksamheter som är av sådan karaktär att de kräver att den ansvariga personen har goda kunskaper om djur och även i övrigt har förutsättningar att driva en dylik verksamhet, t.ex. för ändamålet lämpliga faciliteter. Detsamma ansågs gälla även yrkesmässig hantering eller hantering i större omfattning av andra sällskapsdjur än hundar, t.ex. reptiler. Det kunde även antas att vissa av dessa verksamheter inte sällan styrs av ekonomiska intressen på bekostnad av djurens välfärd (se prop. 2001/02:93, Ändringar i djurskyddslagen, m.m., s. 19).

Utredningens förslag att ersätta tillståndskrav med utökad förprovning

Utredningen föreslår att det nuvarande kravet enligt 16 § djurskyddslagen på tillstånd till vissa verksamheter tas bort och att kravet på förprovning i stället ska framgå av lagen och omfatta alla lokaler där djur hålls yrkesmässigt eller annars i en verksamhet av större omfattning. Den lämplighetsprovning av den sökande som i dag görs enligt 16 § tredje stycket djurskyddslagen bör enligt utredningen ersättas med ett utökat krav på kompetens och utbildning (se avsnitt 7.3). Utredningens förslag föranleds av en ambition att förenkla lagstiftningen och likrikta de krav som ställs på olika djurverksamheter så att de blir mer enhetliga och logiska till sin struktur. De eventuella skillnader i omfattningen av förprovning som bör gälla mellan olika djurverksamheter bör enligt utredningen anges i myndighetsföreskrifter.

Regeringens bedömning

Regeringen tog i propositionen En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet (prop. 2016/17:104) ställning till att förprovningen även fortsättningsvis bör vara obligatorisk, men bedömde att Jordbruksverket bör se över möjligheter att förenkla och förbättra processen. Regeringen anser, i likhet med utredningen, att både förprovning av lokaler och tillståndsprövning av vissa verksamheter fyller en viktig funktion för att förebygga att djurskyddsproblem uppstår.

Regeringen har i avsnitt 7.3 föreslagit att ett grundläggande kompetenskrav bör införas men bedömt att det inte bör införas något krav på utbildning i djurskyddslagen. Som vissa remissinstanser, bl.a. *Kammarrätten i Stockholm*, påpekar måste det också anses att den lämplighetsprovning av verksamhetsutövaren som i dag ska göras enligt 16 § tredje stycket djurskyddslagen möjliggör att hänsyn kan tas till fler omständigheter som kan vara av betydelse för djurhållningen än enbart kompetens och utbildning. Regeringen gör därför bedömningen att det föreslagna kompetenskravet inte i tillräcklig utsträckning kan ersätta

lämplighetsbedömningen vid tillståndsprövningen enligt nuvarande 16 § och att det, i vart fall i nuläget, inte är lämpligt att ta bort kravet på tillstånd för vissa verksamheter. Bestämmelsen om krav på tillstånd bör därför i stora delar föras över till den nya lagen. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör liksom tidigare ges bemyndigande att föreskriva om undantag från kravet. Bestämmelser om under vilka förutsättningar en verksamhet kan anses vara av större omfattning bör däremot kunna meddelas i form av verkställighetsföreskrifter med stöd av regeringens restkompetens enligt 8 kap. 7 § regeringsformen. Det behövs ingen upplysning om detta i författningstexten.

Det bör också förtydligas under vilka förutsättningar tillståndet kan återkallas. När tillståndskravet ursprungligen infördes 1965 angavs i lagtexten att tillståndet kunde återkallas ”om skäl äro därtill”, se 8 a § i djurskyddslagen (1944:219). Sedan 1988 anges i 16 § djurskyddslagen endast att ett tillstånd får återkallas och det fördes inga resonemang i förarbetena till den nuvarande lagen om innebörden av detta. En rimlig tolkning av nuvarande bestämmelse är dock att tillståndet bör kunna återkallas om tillståndshavaren eller anläggningarna där verksamheten bedrivs inte längre uppfyller kraven på lämplighet i nuvarande 16 § tredje stycket. Regeringen föreslår att detta tydliggörs genom en ny bestämmelse.

När det gäller förprovning stöder regeringen i och för sig utredningens målsättning att göra lagstiftningen enklare samt mer överskådlig och logisk för den som ska tillämpa den. Djurhållning kan dock ske i många olika former och de risker som från djurskyddssynpunkt är förknippade med en verksamhet varierar därför också. Behovet av förprovning kan med andra ord vara olika stort. En ambition att likrikta bestämmelser får inte medföra att onödiga och onyanserade krav ställs på vissa djurhållare och heller inte öka den administrativa bördan för djurhållare eller ansvariga myndigheter.

Utredningen anför också att det vid en förprovning bör anläggas mer av en helhetssyn där fler faktorer som är viktiga för att skapa ett gott djurskydd och en god djurhälsa ska beaktas, t.ex. möjligheten till beteshållning och smittskyddsaspekter vid hanteringen av djur. Flera remissinstanser, bl.a. *SLU*, menar att förprovningen bör omfatta annat än själva byggnaden, t.ex. lastningsbrygga, lastrum, drivgångar, samlingsfälla för utgångsdjur och utgödslingssystem.

Regeringen kan konstatera att avsikten redan när den nuvarande djurskyddslagen infördes 1988 var att förprovningen skulle omfatta alla faktorer i miljö och skötsel som har betydelse för djurhälsa och djurbeteende och därmed för djurskyddet (prop. 1987/88:93, s. 20). Detta bör alltså gälla. Att förvaringsutrymmen utformas på ett sätt som så långt som möjligt allmänt förebygger sjukdom och ohälsa hos djur bör därmed liksom tidigare kunna beaktas. En förprovning enligt djurskyddslagen kan dock inte innefatta sådana mer specifika smittskyddskrav som följer av annan lagstiftning, t.ex. föreskrifter meddelade med stöd av epizootilagen (1999:657), zoonoslagen (1999:658) och lagen (2006:806) om provtagning på djur, m.m.

Utredningen lämnar inte heller något författningsförslag som tydliggör att förprovningen ska utökas till annat än själva förvaringsutrymmet, t.ex.

möjligheten till beteshållning, varför det saknas beredningsunderlag i den delen. Regeringen anser att fokus i nuläget, som angavs i prop. 2016/17:104, bör vara att förenkla och förbättra processen.

Enligt den nuvarande bestämmelsen i 3 a § djurskyddslagen omfattas sedan 2003 även hägn av bemyndigandet avseende förprovning. Regeringen uttalade i motiven till lagändringen att även hägn för t.ex. vilt och strutsar bör omfattas av lagens bestämmelser om krav på tillräckligt utrymme och skydd och om krav på förprovning (se prop. 2001/02:93, s. 14–15). Utredningen anger inte i sitt förslag till lagtext att skyldigheten till förprovning ska omfatta hägn. Utredningen motiverar dock inte varför hägn inte längre bör omfattas. Regeringen anser sig därför inte ha tillräckligt underlag för att i nuläget bedöma om kravet på förprovning av hägn bör tas bort. Tillsvidare bör därför bemyndigandet när det gäller förprovning omfatta även hägn.

Regeringen bedömer därför sammantaget att det nuvarande bemyndigandet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om skyldighet att förpröva stall och andra förvaringsutrymmen för djur samt hägn bör föras över till den nya lagen. När det gäller verksamhetstillstånd och godkännande av anläggning för försöksdjur vill regeringen erinra om att utredningens förslag om att flytta ansvaret för dessa uppgifter från Jordbruksverket till länsstyrelsen behandlades i propositionen Ändringar i djurskyddslagen (prop. 2013/14:41, s. 23). I propositionen gjorde regeringen bedömningen att det finns ett behov av att renodla myndigheternas uppgifter inom försöksdjursområdet men att frågan bör utredas vidare. Regeringen har också i juni 2017 beslutat att ge Jordbruksverket i uppdrag att utreda om det är lämpligt att överföra ansvaret för bl.a. beslut i frågor om verksamhetstillstånd och godkännande av anläggningar för försöksdjur till länsstyrelserna (N2017/04501/DL). Uppdraget ska redovisas den 1 juni 2018.

11.2 Användningsförbud

Regeringens förslag: Nuvarande bestämmelse om förbud mot användning av stall, annat förvaringsutrymme för djur eller hägn i de fall en förprovningspliktig åtgärd har vidtagits utan föregående förprovning förs över till den nya lagen utan ändring i sak.

Utredningens förslag: Överensstämmer i sak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Inga remissinstanser har synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag: I 3 b § nuvarande djurskyddslag anges att om en åtgärd i fråga om stall, annat förvaringsutrymme för djur eller hägn som kräver förprovning enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 3 a § första stycket första punkten har vidtagits utan sådan provning, ska den myndighet som regeringen bestämmer förbjuda att utrymmet eller hägnet används för att hysa djur. Förbud ska dock inte meddelas, om myndigheten finner att åtgärden kan godkännas i efterhand.

Vare sig utredningen eller remissinstanserna föreslår någon ändring i sak av bestämmelsen. Regeringen ser inte heller något skäl att ändra bestämmelsen och föreslår därför att den förs över till den nya lagen utan ändring i sak.

11.3 Godkännande av ny teknik

Regeringens förslag: Nuvarande bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om krav på att låta förpröva ny teknik inom djurhållningen förs över till den nya lagen utan ändring i sak.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen föreslår inte något bemyndigande utan förslaget innebär att det i lagen anges att nya tekniska system och ny teknisk utrustning innan de får användas ska godkännas från djurhälso- och djurskyddssynpunkt av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Utredningen föreslår också att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om prövningen och undantag från kravet på godkännande.

Remissinstanserna: Förslaget kommenteras av 15 remissinstanser, varav inte någon avstyrker. *Norrbottnens läns landsting* tillstyrker förslaget och 12 remissinstanser ställer sig positiva till förslaget, men med vissa synpunkter. *Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)* anser att även ny teknik för djurtransporter och slakt samt i djurparker, bör omfattas av nytteknikprövning. *Djurens Rätt* anser att även ny träningsutrustning och nya tävlingsverksamheter bör omfattas av en prövning. Finns det inte någon forskning inom området bör ett begränsat tillstånd ges för att kunna studera frågan. *Lantbrukarnas Riksförbund* och ytterligare nio organisationer inom lantbruksnäringen anser att det bör framgå att prövningen kan genomföras utan att djuren klassas som försöksdjur i de fall som djuren inte vållas smärta, lidande, ångest eller bestående men.

Statens veterinärmedicinska anstalt påpekar vikten av att hänsyn till förebyggande smittskydd tas redan vid prövningen så att man inte bygger in problem.

Skälen för regeringens förslag: I 3 a § första stycket andra punkten nuvarande djurskyddslag föreskrivs att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet att låta förpröva ny teknik inom djurhållningen. I 7 § djurskyddsförordningen föreskrivs att nya tekniska system och ny teknisk utrustning för djurhållning ska ha godkänts från djurhälso- och djurskyddssynpunkt innan de får användas. Jordbruksverket får meddela föreskrifter om undantag från kravet på godkännande. Av 8 § djurskyddsförordningen följer att frågor om godkännande av ny teknik prövas av Jordbruksverket.

Bemyndigandet beträffande godkännande av ny teknik infördes 1988. I motiven angavs att detta bedömdes vara angeläget för att förbättra djurskyddet (prop. 1987/88:93, s. 20).

Utredningens förslag innebär att bestämmelser som i dag finns i djurskyddsförordningen förs in i lagen. Som *SLU* och *Djurens Rätt*

påpekar kan det emellertid finnas skäl att återkommande se över vilken typ av teknik som ska förprövas. I avsnitt 5.2 har regeringen redovisat sin övergripande syn på frågan om vilken lagstiftningsnivå som är lämplig för olika typer av bestämmelser. Regeringen anser att sådana mer detaljerade bestämmelser som de om förprovning av teknik liksom i dag bör finnas på förordningsnivå och att nuvarande bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att reglera skyldigheten att låta förpröva ny teknik inom djurhållningen bör föras över till den nya lagen.

11.4 Märkning och registrering av katter

Regeringens bedömning: Ett obligatoriskt krav på märkning och registrering av katter bör utredas ytterligare.

Utredningens förslag: Överensstämmer inte med regeringens bedömning. Utredningen föreslår att det i lagen ska införas bestämmelser med krav på märkning och registrering av katter.

Remissinstanserna: En stor majoritet av de remissinstanser som har kommenterat förslagen om märkning och registrering av katter är positiva eller mycket positiva till de nya kraven. Till dessa hör *Rikspolisstyrelsen* (numera *Polismyndigheten*), 15 länsstyrelser, *Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)*, *Bodens kommun*, *Mörbylånga kommun*, *Sollefteå kommun*, *Sveriges Veterinärförbund*, *Djurens Rätt*, *Djurskyddet Sverige*, *Göteborgs Katthjälp*, *Svenska Djurskyddsföreningen*, *Svenska Kattskyddsförbundet*, *Sveriges Kattklubbars Riksförbund*, *Föreningen Sveriges Offentliga Tropikanläggningar*, *Svensk Djursjukvård*, *Svenska Blå Stjärnan* och *Tropikföreningen Amazonas*. Fördelar som remissinstanserna lyfter fram är att åtgärderna bidrar till ett ökat ägaransvar, ökar skyddet för djuren, bidrar till att höja katters status och till ett minskat lidande för förvildade katter samt till att förenkla och effektivisera handläggningen av ärenden om övergivna och förvildade djur hos myndigheterna. *Svenska Blå Stjärnan* anser vidare att förslaget är viktigt från smittskyddssynpunkt.

Jordbruksverket, *Länsstyrelsen i Västra Götalands län*, *Statens veterinärmedicinska anstalt* och *Djurens jurister* ställer sig tveksamma eller negativa till förslaget och efterlyser en fördjupad analys och en mer noggrann avvägning mellan samhällsnytta samt kostnader och administrativ börda av förslaget. Remissinstanserna efterlyser en redogörelse för kontrollen av efterlevnaden av sådana krav.

Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) och ytterligare nio organisationer inom lantbruksnäringen anser att kravet på märkning och registrering bör begränsas till tätorter och stadsplanerade områden. *Länsstyrelsen i Hallands län* anser att behovet av att märka och registrera katter begränsar sig till de katter som rör sig fritt utomhus.

Statskontoret avstyrker förslaget med hänvisning till att kostnaderna inte bedöms stå i proportion till nyttan med registret.

Flera djurskyddsföreningar – *Föreningen Förvildade Katter*, *Djurens jurister* och *Göteborgs Katthjälp* – lyfter fram risker och problem med

förslaget, bl.a. att kravet främst kommer att efterlevas av de redan skötsamma kattägarna. Kravet kan leda till att fler överger sina katter och konsekvensen kommer i praktiken bli att hemlösa katter massavlivas. *Djurens jurister* påpekar att regleringar som inte efterlevs riskerar att urholka förtroendet för rättsväsendet och kravet tar fokus och resurser från effektiva åtgärder.

Flera remissinstanser lämnar synpunkter på utformningen av kraven på registrering och märkning.

Datainspektionen och *Sveriges advokatsamfund* efterlyser noggrannare överväganden avseende registrets inverkan på den personliga integriteten. Tre länsstyrelser efterlyser att registret ska få användas för djurskyddskontrolländamål eller andra eventuella ändamål där det finns en anknytning till djurskyddslagens hantering av katter.

Flera remissinstanser pekar på att det finns ett hundregister som regleras i lagen (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter och menar att registren bör regleras i samma lagstiftning.

Ett flertal remissinstanser har lämnat synpunkter om den närmare regleringen av ett krav på märkning och registrering, t.ex. om vem som är skyldig att registrera, förfarande vid ägarbyte, teknik för märkning och sanktioner.

Skälen för regeringens bedömning: Det finns stora problem som är förknippade med övergivna och förvildade katter och dessa har beskrivits i avsnitt 4.3. Regeringen ser, i likhet med de remissinstanser som är positiva till förslaget, att en obligatorisk märkning och registrering av katter kan vara ett sätt att underlätta för de inblandade myndigheterna att skilja ägda katter från övergivna och förvildade katter som därigenom bidrar till att öka skyddet för de övergivna och förvildade katterna. Regeringen anser dock, i likhet med flera av remissinstanserna, däribland *Jordbruksverket* och *Statskontoret*, att det behövs ytterligare utredning av konsekvenserna av ett sådant krav. Det finns också, som flera remissinstanser påpekar, ett behov av att ytterligare överväga hur regleringen av ett eventuellt register bör utformas när det gäller hantering av personuppgifter. Hänsyn måste i dessa delar också tas till den nya EU-förordning om dataskydd (Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG [allmän dataskyddsförordning]) som ska börja tillämpas under 2018. Regeringen avser mot den bakgrunden att utreda frågan om ett krav på märkning och registrering av katter i särskild ordning.

12 Djurförsök

12.1 Grundläggande krav för att använda försöksdjur

Regeringens förslag: Nuvarande bestämmelse om att djurförsök endast får äga rum under förutsättning att det syfte som avses med verksamheten inte kan uppnås med någon annan tillfredsställande metod utan användning av djur, att så få djur som möjligt används, att verksamheten utformas så att djuren inte utsätts för större lidande än vad som är absolut nödvändigt och att det vid verksamheten inte används andra djur är sådana som har fötts upp för ändamålet (destinationsuppfödning) överförs till den nya lagen utan ändring i sak.

Det införs därutöver ett särskilt bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om undantag från kravet på destinationsuppfödning.

Utredningens förslag: Överensstämmer i sak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Endast ett fåtal remissinstanser lämnar synpunkter på utredningens förslag om princip för att begränsa, ersätta och förfina djurförsök liksom till förslaget om krav på destinationsuppfödning. *Stockholms Norra djurförsöksetiska nämnd* föreslår att kravet på att djuren inte ska utsättas för större lidande än vad som är nödvändigt bör komma före kravet på att så få djur som möjligt ska användas och hänvisar till praxis att det förväntade lidandet på individnivå ska vara avgörande. *Kemikalieinspektionen* hänvisar till tidigare lämnade synpunkter i fråga om att tydliggöra att alternativa metoder till djurförsök ska vara en ”vetenskapligt” tillfredsställande metod.

Djurens rätt, Djurskyddet Sverige och *Forska utan djurförsök* föreslår att de svenska uttryck som ska användas för att översätta ordet ”refine” ändras. Organisationerna anser att det svenska uttrycket ”minska lidandet” ska användas i stället för ”förfina”.

Jordbruksverket önskar även fortsättningsvis att kunna föreskriva om vilka djurslag som ska vara destinationsuppfödda. *Göteborgs djurförsöksetiska nämnd* stöder förslaget att kravet på destinationsuppfödning ska finnas i lag och inte som nu, i förordning, men anser att bestämmelsen, på grund av dess betydelse, ska placeras i 2 § i kapitlet om djurförsök.

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) betonar betydelsen av att undanta t.ex. lantbrukets djur från kravet på destinationsuppfödning.

Skälen för regeringens förslag: I nuvarande 19 § djurskyddslagen anges att djurförsök får äga rum endast under förutsättning

1. att det syfte som avses med verksamheten inte kan uppnås med någon annan tillfredsställande metod utan användning av djur,
2. att så få djur som möjligt används,

3. att verksamheten utformas så att djuren inte utsätts för större lidande än vad som är absolut nödvändigt, och
4. att det vid verksamheten inte används andra djur än sådana som fötts upp för ändamålet.

Bestämmelsen genomför artiklarna 4, 9.1 och 13 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/63/EU av den 22 september 2010 om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål (försöksdjursdirektivet). Principen om ersättning, begränsning och förfining, även kallad 3R-principen, är av central betydelse vid användning av djur i djurförsök. Enligt denna princip definieras alternativ till djurförsök som varje metod som innebär en ersättning (replacement) av försöksdjursanvändning, en begränsning (reduction) av antalet använda försöksdjur eller förfining (refinement) av djurens situation. En annan central princip för försöksdjursanvändning är att de djur som används ska vara uppfödda för ändamålet, dvs. destinationsuppfödda. Regeringen bedömer att dessa två viktiga principer även fortsättningsvis bör hållas ihop i en och samma bestämmelse och inte, som utredningen föreslår, delas upp på två.

Regeringen redogjorde i propositionen Etisk prövning av djurförsök m.m. (prop. 2004/05:177) för bakgrunden till att nuvarande 19 § kompletterades i punkten 2 med kravet på att så få djur som möjligt ska användas, som infördes 2005. Motivet till att den nya punkten infördes var att tydliggöra att i vissa situationer kan intresset av att minska antalet djur i en viss studie strida mot intresset att förbättra djurens situation genom att minska deras lidande och att det då är nödvändigt att göra en sammanvägning i syfte att uppnå högsta möjliga djurskyddsnivå (prop. 2004/05:177, s. 20). EU-kommissionen har publicerat riktlinjer som syftar till att uppnå en gemensam förståelse av försöksdjursdirektivet och har i dessa bl.a. angivit att det inte råder någon hierarki mellan kraven på att begränsa (reduce) och förfina (refine) försöksdjursanvändningen utan att frågan om de tre R:ns princip är uppfylld från fall till fall får bedömas inom ramen för projektbedömningen (se kommissionens hemsida http://ec.europa.eu/environment/chemicals/lab_animals/pdf/qa.pdf).

Mot den bakgrunden finner regeringen att det inte finns någon anledning att, som *Stockholms Norra djurförsöksetiska nämnd* föreslår, ändra ordningsföljden på punkterna i den föreslagna bestämmelsen.

Genom de lagändringar som föreslogs i regeringens propositionen Skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål (prop. 2011/12:138) genomfördes försöksdjursdirektivet. Regeringen gjorde bedömningen att försöksdjursdirektivets krav på att den alternativa metod som ersätter djurförsök ska vara vetenskapligt tillfredsställande är genomfört genom gällande lagstiftning (prop. 2011/12:138 s. 30–32).

När det gäller vilket svenskt uttryck som bäst motsvarar engelskans ”refine” konstaterar regeringen att ordet ”förfining” har använts under lång tid och av en mängd olika aktörer inom området och att det förefaller vara ett allmänt accepterat uttryck. I den nuvarande och föreslagna lagtexten används dock ett mer beskrivande uttryck om att djur inte ska utsättas för mer lidande än vad som är absolut nödvändigt.

Enligt 22 § andra stycket nuvarande djurskyddslag får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer beträffande djurförsök meddela föreskrifter om undantag från lagens bestämmelser. Regeringen

har i 50 § nuvarande djurskyddsförordning bemyndigat Jordbruksverket att meddela föreskrifter om undantag från kravet på destinationsuppfödning. Av Jordbruksverkets föreskrifter framgår vilka arter eller grupper av arter som ska vara destinationsuppfödda.

Utredningen föreslår att det i den nya lagen ska tas in ett uttryckligt bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om undantag från kravet på destinationsuppfödning.

Djurskyddslagens definition av försöksdjur utvidgades 2013 till att inte bara omfatta djur som används i djurförsök utan även djur som är avsedda att användas i djurförsök. Motivet till ändringen var att täcka in villlevande djur som är avsedda att användas i djurförsök i försöksdjursdefinitionen. Det infördes även kompetensbestämmelser för den som fångar in villlevande försöksdjur. Ändringarna var ett led i genomförandet av försöksdjursdirektivet (prop. 2011/12:138, s. 28–30 och 34–35). Regeringen har i avsnitt 6.3 gjort bedömningen att den nuvarande lagens definition bör föras över till den nya lagen. Det finns således även fortsättningsvis behov av att kunna meddela föreskrifter om undantag från kravet på destinationsuppfödning när det gäller vilda djur. Ett behov av undantag finns även fortsättningsvis när det gäller andra djurslag, t.ex., som *SLU* påpekar, vid djurförsök med lantbrukets djur. Sådana föreskrifter skulle i och för sig liksom i dag kunna meddelas med stöd av ett generellt bemyndigande som ger rätt att meddela föreskrifter om undantag från lagen. Regeringen anser dock i likhet med utredningen att rätten att meddela föreskrifter om undantag från kravet på destinationsuppfödning av tydlighetsskäl bör komma till uttryck redan i den bestämmelse som reglerar detta krav. Som utredningen föreslår bör det alltså tas in ett bemyndigande i lagen för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om detta.

12.2 Krav på försöksdjursverksamhet

Regeringens förslag: Nuvarande bestämmelser om krav på tillstånd för att få använda, föda upp, förvara eller tillhandhålla försöksdjur, om tillståndsprövningen, om ansvar för verksamheten och om organisation av försöksdjursverksamheten överförs i huvudsak till den nya lagen. Det tydliggörs att sådana tillstånd får återkallas om tillståndshavaren inte längre kan anses lämplig att bedriva verksamheten eller om de anläggningar där verksamheten bedrivs inte längre är lämpliga från djurskyddssynpunkt.

Även bestämmelserna om att den som fångar försöksdjur som är villlevande ska ha den utbildning och kompetens som krävs för uppgiften och att det vid infångandet ska användas metoder som inte utsätter djuren för onödigt lidande förs över till den nya lagen utan ändring i sak.

Nuvarande bemyndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om uppgifter som ska utföras av de olika aktörerna, krav på utbildning och kompetens för aktörerna, djurskyddsorganets uppgifter och

sammansättning samt metoder för att fånga in viltlevande försöksdjur förs också över till den nya lagen. Det förtydligas att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om uppgifter som ska utföras av den som är ansvarig för verksamheten för att se till att verksamheten bedrivs enligt denna lag, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen samt de EU-bestämmelser som lagen kompletterar.

Den myndighet som regeringen bestämmer får också i det enskilda fallet besluta om sådana uppgifter, om andra uppgifter som de olika aktörerna ska ha och om krav på utbildning och kompetens för aktörerna. Det läggs till ett särskilt bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om undantag från kravet på tillstånd.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen föreslår inget förtydligande av möjligheten att återkalla tillstånd. Utredningen föreslår att det vid prövningen av frågan om tillstånd till försöksverksamhet ska tas särskild hänsyn till om de anläggningar i vilka verksamheten ska bedrivas har godkänts vid förprovning. Utredningen föreslår att den som är innehavare av tillståndet ska benämnas den ytterst ansvarige och att de som ansvarar för att bedriva verksamheten ska kallas verksamhetsansvariga i stället för föreståndare. Utredningen föreslår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer även ska få besluta i det enskilda fallet om djurskyddsorganets uppgifter och sammansättning. Utredningen föreslår inte något särskilt bemyndigande att meddela föreskrifter om undantag från kravet på tillstånd.

Remissinstanserna: *Kammarrätten i Stockholm* anser att det behöver tydliggöras när ett tillstånd får och bör återkallas. *Kammarrätten* anser vidare att det är oklart vad myndigheten ska beakta vid bedömning av lämplighet att bedriva verksamhet och att detta därför behöver tydliggöras. *Domstolsverket* påpekar att ansvarsfördelningen mellan den ytterst ansvarige och verksamhetsansvariga inte framgår och undrar bl.a. i vilken mån den ytterst ansvarige har rätt att delegera ansvar. Vidare anser *Domstolsverket* att det straffrättsliga ansvaret som åvilar den ytterst ansvarige behöver klargöras. *Jordbruksverket* anser att uppgifter kring utbildning och kompetens för den ytterst ansvarige inte är relevanta eftersom dennes position inte är beroende av personens utbildning.

Flera remissinstanser, bl.a. *Länsstyrelsen i Västra Götalands län*, *Uppsala* och *Lunds universitet*, *Vetenskapsrådet*, *Djurens Rätt* och *Sveriges Veterinärförbund* anser att en eventuell experts roll är oklar och påpekar t.ex. att det endast är en veterinär som får ordinera veterinärmedicinska åtgärder och att verksamheten alltid bör ha en veterinär knuten till sig.

Umeå universitet och *Vetenskapsrådet* anser att benämningen ”verksamhetsansvarig” är olämplig och att uttrycket ”föreståndare” bör bibehållas. *Uppsala universitet* anser att det är viktigt att den verksamhetsansvarige har beslutsrätt genom delegation från prefekt.

Jordbruksverket anser att bestämmelsen om infångande av viltlevande försöksdjur är så detaljerad att den passar bättre i förordning eller i föreskrift än i lag.

Skälen för regeringens förslag: I 19 a § första stycket djurskyddslagen anges att för att få använda, föda upp, förvara eller tillhandahålla försöksdjur fordras tillstånd av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Ett tillstånd får återkallas. Enligt andra stycket ska i tillståndet anges den fysiska person som är innehavare av tillståndet eller, om innehavaren är en juridisk person, en ställföreträdare för denne, och de personer som innehar vissa andra angivna funktioner i verksamheten. Av tredje stycket följer att vid tillståndsprövningen ska särskild hänsyn tas till om den sökande kan anses lämplig att bedriva verksamheten och om de anläggningar som verksamheten ska bedrivas i är lämpliga från djurskyddssynpunkt. Slutligen anges i fjärde stycket att vid prövning av tillstånd till uppfödning av försöksdjur ska hänsyn också tas behovet av sådana djur.

I 19 b § första stycket anges att den som är innehavare av ett tillstånd, eller ställföreträdare för denne, ska se till att verksamheten bedrivs enligt lagen, de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen samt de EU-bestämmelser som kompletterades av lagen. I andra stycket bemyndigas regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter eller i det enskilda fallet besluta om uppgifter som ska genomföras enligt första stycket och om utbildning och kompetens som ska finnas vid utförandet av sådana uppgifter.

Av 20 § första stycket följer att det vid försöksdjursverksamhet ska finnas

1. en eller flera föreståndare som ansvarar för att bedriva verksamheten,
2. en veterinär eller, när det är lämpligare, en annan kvalificerad expert som ger råd och anvisningar om hur verksamheten ska bedrivas och som bistår vid behandling av djuren,
3. personal som är tillräckligt stor för verksamheten och som har den utbildning och kompetens som behövs för verksamheten, och
4. ett djurskyddsorgan som ger råd till personalen i frågor om djurskydd och övervakar verksamheten från djurskyddssynpunkt.

Enligt andra stycket får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela ytterligare föreskrifter eller i det enskilda fallet besluta om vilka uppgifter och vilken utbildning och kompetens som en föreståndare, en veterinär eller en expert ska ha och om vilken utbildning och kompetens personalen ska ha.

Slutligen anges i tredje stycket regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om djurskyddsorganets uppgifter och sammansättning.

Bestämmelserna om krav på tillstånd för och om organisation av försöksdjursverksamhet i 19 a, 19 b och 20 §§ djurskyddslagen fick sin nuvarande lydelse genom en lagändring som trädde i kraft den 1 januari 2013 och som skedde i syfte att genomföra försöksdjursdirektivet (se prop. 2011/12:138, s. 51–64). Vid samma tillfälle infördes även bestämmelsen i 22 a § om att den som fångar viltlevande försöksdjur ska ha den utbildning och kompetens som krävs för uppgiften och att det vid infångandet ska användas metoder som inte utsätter djuren för lidande.

Bestämmelsen innehåller också ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om sådan utbildning och kompetens och sådana metoder. Även denna bestämmelse infördes i syfte att genomföra försöksdjursdirektivet (se prop. 2011/12:138 s. 34–35).

Idag anges vidare i 40 § första stycket djurskyddsförordningen att kravet på tillstånd enligt 19 a § djurskyddslagen omfattar djurförsök med djur av djurklasserna däggdjur, fåglar, kräldjur, groddjur, fiskar, rundmunnar och bläckfiskar. Jordbruksverket bemyndigas också enligt andra stycket i bestämmelsen att meddela föreskrifter om under vilka förutsättningar sådana tillstånd ska krävas för tidigare utvecklingsstadier av nämnda djurklasser.

Utredningen föreslår att bestämmelserna i huvudsak oförändrade förs över till den nya lagen. Utredningen föreslår dock att det vid prövningen av frågan om tillstånd till försöksdjursverksamhet ska tas särskild hänsyn till om de anläggningar i vilka verksamheten ska bedrivas har godkänts vid förprovning. Regeringen har emellertid i avsnitt 11.1 gjort bedömningen att skyldigheten att förpröva stallar och förvaringsutrymmen för djur samt hägn även fortsättningsvis bör regleras i förordning. Det är därför inte möjligt att, som utredningen föreslår, hänvisa till en förprovningsskyldighet reglerad i lagen. Det bör således i lagtexten alltså anges att särskild hänsyn tas till om de anläggningar som verksamheten ska bedrivas i är lämpliga från djurskyddssynpunkt. Vid en sådan bedömning kan naturligtvis ett tidigare beslut om godkännande av anläggningen enligt bestämmelser i djurskyddsförordningen beaktas. I dag anges i 55 § första stycket djurskyddsförordningen att anläggningar och andra förvaringsutrymmen för försöksdjur inte får uppföras, byggas till eller byggas om utan att Jordbruksverket på förhand har godkänt anläggningarna eller förvaringsutrymmena från djurskydds- och djurhälsosynpunkt. Detsamma gäller när sådana anläggningar eller utrymmen ändras på ett sätt som är av väsentlig betydelse från djurskydds- och djurhälsosynpunkt eller när en befintlig anläggning eller ett utrymme som tidigare har använts för annat ändamål tas i anspråk eller inreds som en anläggning eller förvaringsutrymme för försöksdjur. Regeringen bedömde även i propositionen *Ändringar i djurskyddslagen* (prop. 2013/14:41) att det bör utredas vidare om ansvaret för att besluta i frågor om verksamhetstillstånd och godkännande av anläggningar bör flyttas från Jordbruksverket till länsstyrelserna (s. 23–25). Regeringen har också i juni 2017 beslutat att ge Jordbruksverket i uppdrag att utreda om det är lämpligt att överföra ansvaret för bl.a. beslut i frågor om verksamhetstillstånd och godkännande av anläggningar för försöksdjur till länsstyrelserna (N2017/04501/DL). Uppdraget ska redovisas den 1 juni 2018.

Domstolsverket påpekar att ansvarsfördelningen mellan den ytterst ansvarige och verksamhetsansvariga inte framgår och undrar bl.a. i vilken mån den ytterst ansvarige har rätt att delegera ansvar. Vidare anser *Domstolsverket* att det straffrättsliga ansvaret som åvilar den ytterst ansvarige behöver klargöras. I samband med att de nuvarande bestämmelserna i 19 a och 20 §§ djurskyddslagen infördes utvecklades i motiven vilket ansvar som de olika aktörerna har (prop. 2011/12:138,

s. 53–56). Det förtydligades bl.a. att bestämmelserna inte var avsedda att hindra att den som står som innehavare av tillståndet delegerar ansvaret för regelefterlevnad till någon annan inom verksamheten (prop. 2011/12:138, s. 54). Det angavs också att kontrollmyndigheten i första hand alltid kan vända sig mot den person som i tillståndet anges som ansvarig (prop. 2011/12:138, s. 56). Så bör även fortsättningsvis vara fallet.

Kammarrätten i Stockholm anser att det behöver tydliggöras när ett tillstånd får och bör återkallas samt vad myndigheten ska beakta vid bedömning av lämplighet att bedriva verksamhet. Frågan om på vilka grunder som tillstånd ska kunna återkallas berörs inte av utredningen. Regeringen anser dock, i likhet med *Kammarrätten i Stockholm*, att det bör förtydligas att under vilka förutsättningar tillståndet kan återkallas. I förarbetena till nuvarande lag anges att tillstånden ”vid behov” måste kunna återkallas (se prop. 1987/88:93, s. 63). Det får anses ligga i sakens natur att ett tillstånd bör kunna återkallas i de fall då nya omständigheter medför att tillståndsinnehavaren eller de anläggningar där verksamheten bedrivs inte längre kan anses vara lämpliga i de avseenden som anges i bestämmelsen om prövning av tillstånd. Det bör införas en bestämmelse i lagen som förtydligar detta. I övrigt får det lämnas till rättstillämpningen att avgöra vilka omständigheter som bör beaktas såväl vid tillståndsprövningen som i ett ärende om återkallelse av ett tillstånd.

Regeringen ser sammantaget inte något skäl att i övrigt ändra bestämmelserna om tillstånd för försöksdjursverksamhet och om övriga krav för bedrivande av sådan verksamhet. Detsamma gäller bestämmelsen om infångande av viltlevande försöksdjur. Dessa bestämmelser bör därför i huvudsak överföras till den nya lagen. Regeringen anser till skillnad från utredningen inte heller att det bör införas nya benämningar på tillståndsinnehavaren eller föreståndarna. Det bör dock läggas till ett särskilt bemyndigande att meddela undantag från kravet på tillstånd. Sådana undantag görs i dag, som har angetts ovan, genom att det i djurskyddsförordningen föreskrivs att tillstånd krävs endast vid djurförsök med djur av vissa djurklasser och genom att Jordbruksverket får meddela föreskrifter om under vilka förutsättningar tillstånd ska krävas för tidigare utvecklingsstadier av nämnda djurklasser.

Det bör också förtydligas att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om uppgifter som ska utföras av den som är ansvarig för verksamheten för att se till att verksamheten bedrivs enligt denna lag, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen samt de EU-bestämmelser som lagen kompletterar. Den myndighet som regeringen bestämmer bör också i enskilda fall få besluta om sådana uppgifter. Det bör också vara tillräckligt att den myndighet som regeringen bestämmer i det enskilda fallet får besluta om andra uppgifter som ska de olika aktörerna ska ha och om krav på utbildning och kompetens för aktörerna. Det finns inget behov för regeringen att besluta i enskilda fall.

Som angetts i avsnitt 6.3 avser regeringen att, såsom idag, i förordning föreskriva om vilka djurklasser som ska omfattas av kraven på verksamhetstillstånd, etiskt godkännande och bedövning. I enlighet med vad som anförts i avsnitt 6.2 bör därtill lagens bestämmelser i allmänhet tillämpas bara på vissa kategorier av djur. Detta medför att kraven på

tillräcklig utbildning och kompetens för den som fångar viltlevande försöksdjur och på att metoder ska användas som inte utsätter djuret för onödigt lidande inte kan tillämpas på djurklasser där det saknas vetenskapligt stöd för att bedöma vilken utbildning eller kompetens som behövs och för att bedöma om djuret kan uppleva lidande.

12.3 Etisk bedömning av djurförsök

Regeringens förslag: Nuvarande bestämmelser om krav på godkännande från etisk synpunkt för användning av djur i djurförsök av en regional djurförsöksetisk nämnd, om nämndens prövning och om återkallelse av ett godkännande, överförs till den nya lagen utan ändring i sak. Därutöver klargörs att godkännandet får förenas med villkor.

Även bemyndigandet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om ansökan om användning av djur i djurförsök och om undantag från kravet på godkännande av djurförsök, samt ytterligare föreskrifter om prövningen av ett ärende om godkännande av djurförsök och utvärderingen i efterhand av godkända djurförsök, förs över till den nya lagen utan ändring i sak.

Det införs en möjlighet för de regionala djurförsöksetiska nämnderna att godkänna användning av försöksdjur som innebär undantag från vissa av lagens bestämmelser.

Regeringens bedömning: Det bör inte införas någon möjlighet för de regionala nämnderna att överlämna ärenden till den centrala nämnden.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen föreslår att det i lagen särskilt uttrycks att det ska finnas regionala djurförsöksetiska nämnder med uppgift att pröva ansökningar om godkännande av djurförsök. Utredningen föreslår också att de regionala djurförsöksetiska nämnderna får godkänna användning av försöksdjur som avviker från ytterligare bestämmelser i lagen eller föreskrifter som har meddelats med stöd av vissa bestämmelser i lagen. Utredningen föreslår även att ett ärende ska kunna överlämnas från en regional djurförsöksetisk nämnd till den centrala djurförsöksetiska nämnden för avgörande i vissa fall. Utredningen föreslår också att ett uttryckligt bemyndigande ska ges regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om de djurförsöksetiska nämnderna. Utredningen föreslår inte någon bestämmelse om återkallelse av godkännanden och inte heller något bemyndigande att meddela föreskrifter om undantag från kravet på etiskt godkännande.

Remissinstanserna: Några remissinstanser, *Uppsala tingsrätt, Karolinska Institutet, Vetenskapsrådet, Stockholms Södra* och *Uppsala djurförsöksetiska nämnder*, anser att de regionala djurförsöksetiska nämndernas sammansättning och beslutsförhet ska regleras i lag. *Uppsala tingsrätt* och *Uppsala djurförsöksetiska nämnd* anser även att det av författningstexten ska framgå att ordföranden och vice

ordföranden ska vara eller ha varit ordinarie domare. *Jordbruksverket* förespråkar dock att nämndernas organisation ska regleras i myndighetsföreskrifter.

Karolinska Institutet, Jordbruksverket och *Stockholms Södra djurförsöksetiska nämnd* anser att ordet ”regionala” kan tas bort i syfte att bl.a. motverka regionala skillnader vid bedömningar medan *Lunds* och *Umeå universitet* anser att nämnderna fortsatt ska vara regionala men att riktlinjer behöver utarbetas för prövningen och utbildningsinsatserna utökas.

Många remissinstanser, bl.a. *Försvarmakten, Göteborgs universitet, Jordbruksverket, Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), Djurens Rätt, Djurens jurister, Forska utan djurförsök* och *Sveriges advokatsamfund* ifrågasätter de vida ramar som sätts för de djurförsöksetiska nämndernas möjlighet att bevilja undantag från lagstiftningen.

Djurskyddet Sverige anser att tillsättningen av ledamöter bör ses över och vill se en större närvaro av oberoende sakkunniga, exempelvis veterinärer.

Några remissinstanser, *Karolinska Institutet, Göteborgs* och *Umeå universitet* och *Stockholms Södra djurförsöksetiska nämnd* anser att bestämmelsen ska kompletteras med ett bemyndigande om att dra in ett projektgodkännande.

Göteborgs universitet anser att den centrala nämnden ska vara rådgivande till de regionala i frågor av ny och principiell karaktär.

Uppsala djurförsöksetiska nämnd påpekar att tidsgränserna i EU:s försöksdjursdirektiv gör att det inte finns realistiska möjligheter att hantera överlämnade ärenden inom den tid som står till buds varför frågan om överlämnande bör utredas vidare.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: I 21 § första stycket djurskyddslagen anges att det, utöver tillstånd för verksamheten, för användning av djur i ett djurförsök krävs godkännande från etisk synpunkt av en regional djurförsöksetisk nämnd innan användningen påbörjas. Vid prövningen av ett sådant ärende ska försökets betydelse vägas mot lidandet för djuret. Enligt andra stycket ska försöket utifrån graden av lidande hos djuret klassificeras i någon av kategorierna terminal, ringa svårhet, måttlig svårhet eller avsevärd svårhet. Av tredje stycket följer att en ansökan om djurförsök får bifallas endast om en sådan användning av djur kan anses angelägen från allmän synpunkt och förutsättningarna enligt 19 § 1–3 är uppfyllda (den s.k. 3R-principen, se avsnitt 12.1). Det anges i fjärde stycket att vid prövningen av ärendet ska det även beslutas om försöket ska utvärderas i efterhand. Slutligen får en djurförsöksetisk nämnd enligt femte stycket återkalla ett godkännande enligt första stycket om djurförsöket inte utförs i enlighet med godkännandet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får enligt 21 a § första stycket meddela föreskrifter om ansökan om användning av djur i djurförsök, och undantag från kravet på godkännande av djurförsök. I andra stycket finns ett bemyndigande att meddela ytterligare föreskrifter om prövningen av ett ärende om godkännande av djurförsök, och utvärderingen i efterhand av godkända djurförsök.

Bestämmelserna om krav på etiskt godkännande och därtill hörande bemyndiganden i 21 och 21 a §§ djurskyddslagen fick sin nuvarande

lydelse genom en lagändring som trädde i kraft den 1 januari 2013 och som skedde i syfte att genomföra försöksdjursdirektivet (se prop. 2011/12:138, s. 36–51).

Regeringen bedömde i prop. 2013/14:41 att den djurförsöksetiska prövningens regionala organisation bör bibehållas och att hanteringen av mindre ändringar i etiska godkännanden som inte kan inverka negativt på djurens välfärd bör förenklas (prop. 2013/14:41 s. 30–36)

Regeringen anser i likhet med utredningen och med hänsyn till bestämmelsernas detaljeringsgrad att de regionala djurförsöksetiska nämndernas sammansättning och beslutsförhet även fortsättningsvis bör regleras i djurskyddsförordningen. Remissinstansernas synpunkter i den delen får alltså beaktas vid beredningen av den nya förordningen.

Utredningen föreslår att de regionala nämnderna i vissa fall ska kunna överlämna ärenden till den centrala nämnden och hänvisar till ett förslag med samma innehåll som lämnades i det tidigare betänkandet Etiskt godkännande av djurförsök – nya former för överprövning, SOU 2007:57. Regeringen bedömde emellertid i prop. 2011/12:138 att det inte var möjligt att genomföra detta förslag med hänsyn till de tidsfrister för handläggningen av ärenden som föreskrivs i försöksdjursdirektivet (se prop. 2011/12:138, s. 74–76). Det finns inte skäl att nu göra någon annan bedömning. Utredningens förslag i den delen bör alltså inte genomföras.

Utredningen föreslår vidare att de regionala nämnderna ska ges möjlighet att godkänna användning av försöksdjur som innebär undantag från vissa av lagens bestämmelser och föreskrifter som har meddelats med stöd av dem. Många remissinstanser, bl.a. *Försvarsmakten*, *Göteborgs universitet*, *Jordbruksverket*, *Sveriges lantbruksuniversitet*, *Djurens Rätt*, *Djurens jurister*, *Forska utan djurförsök* och *Sveriges advokatsamfund* ifrågasätter de vida ramar som sätts för de djurförsöksetiska nämndernas möjlighet att bevilja undantag från lagstiftningen. Regeringen bedömde också i prop. 2011/12:138 att det är tillräckligt att de regionala nämnderna har möjlighet att godkänna användning av försöksdjur som innebär undantag från vissa bestämmelser på förordningsnivå och föreskrifter meddelade med stöd av dessa bestämmelser (se prop. 2011/12:138, s. 49–51 och nuvarande bestämmelse i 41 c § andra stycket djurskyddsförordningen). Vissa av de bestämmelser som i dag finns i djurskyddsförordningen (i 1 b § första stycket, 2 § första stycket första meningen, 3 §, 15 § första stycket och 29 § andra stycket), ska dock enligt regeringens förslag flyttas till den nya lagen. Det är i dag möjligt för de regionala nämnderna att med stöd av 41 c § andra stycket djurskyddsförordningen bevilja undantag från dessa bestämmelser. Regeringen bedömer att detta bör vara möjligt även fortsättningsvis, bl.a. med hänsyn till att Sverige enligt artikel 2 i försöksdjursdirektivet är förhindrat att införa nya strängare regler när det gäller användningen av försöksdjur. Regeringen anser dock, till skillnad från utredningen, att möjligheten att bevilja undantag inte bör utökas utan i huvudsak bör begränsas till att gälla samma materiella bestämmelser som idag. Det bör dock läggas till en möjlighet för de djurförsöksetiska nämnderna att bevilja undantag från det nya kravet på bedövning vid operativa ingrepp som har föreslagits i avsnitt 9.2. Utredningen föreslår vidare att det i lagen ska anges att de regionala nämnderna kan medge undantag från föreskrifter meddelade med stöd av vissa bestämmelser i

lagen. Föreskrifter om detta bör dock alltså kunna meddelas på förordningsnivå med stöd av regeringens restkompetens enligt 8 kap. 7 § regeringsformen. Det bedöms inte heller som nödvändigt att ta in en uttrycklig upplysningsbestämmelse om detta.

Utredningen föreslår också att ett uttryckligt bemyndigande ska ges regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om de etiska nämnderna. Utredningen anger att bemyndigandet motsvarar nuvarande bestämmelse i 47 § djurskyddsförordningen. Utredningen anser dock att Jordbruksverkets bemyndigande att hantera de djurförsöksetiska nämnderna bör utökas något så att det även omfattar nämndernas antal och att det är viktigt att Jordbruksverket har möjlighet att kunna göra vissa ändringar i nämndernas antal, organisation och arbete för att ytterligare förbättra deras arbete.

Regeringen bedömer att något bemyndigande i lag inte är nödvändigt eftersom regeringen med stöd av sin restkompetens enligt 8 kap. 7 § regeringsformen kan meddela föreskrifter om de etiska nämndernas organisation. Innehållet i regleringen av nämndernas organisation och i vilken utsträckning bemyndiganden bör ges till Jordbruksverket att meddela föreskrifter om organisationen bör avgöras vid beredningen av den nya förordningen. Regeringen anser dock, till skillnad från utredningen, att det även fortsättningsvis i djurskyddsförordningen bör anges det minsta antalet regionala djurförsöksetiska nämnder som ska finnas med hänsyn till att regeringen i prop. 2013/14:41 bedömde att den djurförsöksetiska prövningen bör vara regional (s. 30 och 35–36). Regeringen beslutade den 14 december 2012 om ändringar i djurskyddsförordningen som föranleddes av lagändringarna enligt prop. 2011/12:138 (SFS 2012:675). Förordningsändringarna trädde i kraft den 1 januari 2013.

Det är, i enlighet med utredningens förslag, lämpligt att förtydliga att beslut om etiska godkännanden får förenas med villkor.

Regeringen ser sammantaget i övrigt inte något skäl att i övrigt ändra bestämmelserna om krav på etiskt godkännande och därtill hörande bemyndiganden. Dessa bestämmelser bör därför överföras till den nya lagen med de tillägg som angetts ovan.

12.4 Den centrala djurförsöksetiska nämnden

Regeringens förslag: Nuvarande bestämmelser om den centrala djurförsöksetiska nämndens uppgifter, sammansättning och beslutsföret överförs utan ändring i sak till den nya lagen.

Regeringens bedömning: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare bestämmelser om den centrala djurförsöksetiska nämnden. Det behövs ingen upplysningsbestämmelse om detta.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen föreslår inte att den nuvarande lagens bestämmelse om att den centrala djurförsöksetiska nämnden ska ha till uppgift att

utföra utvärdering i efterhand av godkända djurförsök ska föras över till den nya lagen. Utredningen föreslår inte heller några bestämmelser om den centrala djurförsöksetiska nämndens sammansättning eller beslutsförhet.

Remissinstanserna: Förslaget om att det ska finnas en central nämnd har stöd bland samtliga remissinstanser som har lämnat synpunkter i denna del.

Djurens Rätt anser att nämnden ska bestå av tre ledamöter med vetenskaplig kompetens och tre ledamöter som representerar allmänna intressen. *Djurskyddet Sverige* påpekar att det är viktigt med en balanserad sammansättning.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: I 21 b § djurskyddslagen anges att det ska finnas en central djurförsöksetisk nämnd som ska pröva överklaganden av en regional djurförsöksetisk nämnds beslut och utföra en sådan utvärdering i efterhand som avses i 21 § fjärde stycket. Vidare finns i 21 c och 21 d §§ bestämmelser om den centrala djurförsöksetiska nämndens sammansättning och beslutsförhet. Slutligen anges i 21 e § att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare föreskrifter om den centrala djurförsöksetiska nämnden.

Nuvarande bestämmelser i 21 b–21 e §§ djurskyddslagen infördes genom en lagändring som trädde i kraft den 1 januari 2013. Regeringen redogjorde i förarbetena för de bedömningar som ligger till grund för bestämmelserna (se prop. 2011/12:138, s. 65–73). Regeringen ser inte något skäl att nu ändra dessa bestämmelser, som därför i huvudsak oförändrade bör överföras till den nya lagen. Regeringen anser dock inte att det är nödvändigt att i lagen upplysa om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer enligt 8 kap. 7 § regeringsformen kan meddela närmare bestämmelser om den centrala djurförsöksetiska nämnden.

12.5 Övriga bemyndiganden i fråga om försöksdjursverksamhet

Regeringens förslag: Nuvarande bestämmelser om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om villkor för eller förbud mot uppfödning, förvaring, tillhandahållande eller användning av försöksdjur överförs till den nya lagen utan ändring i sak. Detsamma gäller bemyndigandet att meddela föreskrifter om undantag från lagen i fråga om djurförsök.

Vidare överförs nuvarande bestämmelse om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att den som föder upp, förvarar, tillhandahåller eller använder försöksdjur ska märka djuren, upprätta instruktioner för verksamheten, föra anteckningar och lämna upplysningar om verksamheten och djuren till den nya lagen utan ändring i sak.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen föreslår inte något bemyndigande att meddela föreskrifter om undantag från lagens bestämmelser.

Remissinstanserna: *Jordbruksverket* anser att bemyndigandet ska ge rätt att meddela föreskrifter om hur märkningen ska genomföras, att ”anteckningar” ska bytas ut mot ”journal” och att det ska förtydligas till vem upplysningar ska lämnas.

Skälen för regeringens förslag: Nuvarande bestämmelse i 23 § djurskyddslagen om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att den som föder upp, förvarar, tillhandahåller eller använder försöksdjur ska märka djuren, upprätta instruktioner för verksamheten och föra anteckningar och lämna upplysningar om verksamheten och djuren infördes genom en lagändring som trädde i kraft den 1 januari 2013 och som skedde i syfte att genomföra försöksdjursdirektivet. Regeringen redogjorde i förarbetena för de bedömningar som ligger till grund för bestämmelserna (se prop. 2011/12:138, s. 59–60). *Jordbruksverket* anser att bemyndigandet ska ge rätt att meddela föreskrifter om hur märkningen ska genomföras, att ”anteckningar” ska bytas ut mot ”journal” och att det ska förtydligas till vem som upplysningar ska lämnas. Regeringen anser dock att bemyndigandet att meddela föreskrifter om skyldighet att märka djuren innefattar en möjlighet att reglera hur denna märkning ska gå till. Regeringen anser inte heller att det i bemyndigandet behöver anges till vilken myndighet som upplysningar ska lämnas, detta bör i stället regleras i de föreskrifter som meddelas med stöd av bemyndigandet. Regeringen delar däremot *Jordbruksverkets* bedömning att journal är ett mer lämpligt ord att använda än anteckningar. Någon skillnad i sak är dock inte avsedd. Formen för och innehållet i journalen bör alltså regleras i föreskrifter som har meddelats med stöd av bemyndigandet.

Genomförandet av försöksdjursdirektivet föranledde däremot inte någon ändring av bemyndigandet i 22 § första stycket nuvarande lag om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om villkor för eller förbud mot uppfödning, förvaring, tillhandahållande eller användning av försöksdjur. Inte heller utredningen eller remissinstanserna föreslår någon ändring i denna del. Regeringen föreslår därför att bestämmelsen, utan ändring i sak, överförs till den nya lagen.

Utredningen föreslår däremot inte att bemyndigandet i 22 § andra stycket djurskyddslagen om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer beträffande djurförsök får meddela föreskrifter om undantag från lagens bestämmelser ska föras över till den nya lagen. Regeringen bedömer dock alltså att det finns behov av ett sådant bemyndigande. Regeringen har i avsnitten 6.2 och 6.3 föreslagit och redogjort för skälen för att den nuvarande definitionen av försöksdjur bör behållas och inte inskränkas till vissa djurklasser eller utvecklingsstadier. I stället bör det enligt regeringens mening fortfarande vara möjligt att i förordning eller föreskrift i vissa fall meddela undantag. Enligt artikel 2.1 i försöksdjursdirektivet är medlemsstaterna också förhindrade att införa nya bestämmelser som är strängare än direktivet. När nu nya och i vissa fall strängare bestämmelser föreslås införas i djurskyddslagen, t.ex. begränsningar i möjligheten att fixera djur (se avsnitt 7.6), måste det

finnas möjlighet att beträffande djurförsök göra de undantag som krävs för att inte strängare bestämmelser än de nuvarande ska gälla. Regeringen har också i avsnitt 10.1 redogjort för behovet av undantag beträffande försöksdjur från kravet på bedövning vid avlivning genom avblodning. Regeringen föreslår därför att bemyndigandet att meddela föreskrifter om undantag från lagens bestämmelser när det gäller djurförsök ska föras över till den nya lagen.

12.6 Bedövningskrav vid djurförsök

Regeringens bedömning: Bestämmelser om bedövning av djur vid användning i djurförsök eller förbud mot att ge djur läkemedel i vissa fall bör finnas kvar i förordning.

Utredningens förslag: Överensstämmer inte med regeringens bedömning. Utredningen föreslår att det i lagen införs en bestämmelse om att ett djur, innan det används i djurförsök, ska bedövas om inte bedövningen skulle orsaka mer lidande än användningen i sig och att djur inte får ges läkemedel som hindrar dem från, eller begränsar deras möjlighet, att uttrycka smärta, om de inte samtidigt får tillräcklig bedövning eller smärtlindring. Utredningen föreslår också att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela ytterligare föreskrifter om krav på andra smärtlindrande åtgärder.

Remissinstanserna: Den enda remissinstans som yttrar sig om förslaget, *Kemikalieinspektionen*, anser att konsekvenserna av kravet på bedövning är oklara när det gäller studier där bedövningsmedlet kan påverka effekterna av den kemikalie som man vill studera i försöket.

Skälen för regeringens bedömning: En bestämmelse om krav på bedövning av djur vid användning i djurförsök finns i nuvarande 53 § djurskyddsförordningen. Regeringen har i avsnitt 5.2 gjort bedömningen att förordningen allttjämt bör innehålla materiella regler och anser därför att frågorna om bedövning och läkemedel bör regleras där. Sådana föreskrifter kan meddelas med stöd av det bemyndigande som har behandlats i avsnitt 12.5. Utredningens förslag bör alltså inte genomföras på lagnivå.

13 Offentlig kontroll och myndigheternas uppgifter

13.1 Myndigheter som utövar offentlig kontroll

Regeringens förslag: Nuvarande bestämmelse om att offentlig kontroll utövas av länsstyrelserna och andra myndigheter i enlighet

med vad regeringen bestämmer förs över till den nya lagen utan ändring i sak.

Bestämmelsen om att kontrollmyndigheterna ska ha tillgång till djurskyddsutbildad personal i den omfattning som behövs för att myndigheten ska kunna fullgöra sina uppgifter på ett tillfredsställande sätt förs över till den nya lagen. Det klargörs att bestämmelsen gäller utöver vad som följer av de EU-bestämmelser som lagen kompletterar.

Utredningens förslag: Överensstämmer i allt väsentligt med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Två remissinstanser, *Djurskyddet Sverige* och *Svenska Djurskyddsföreningen*, tillstyrker förslaget vad gäller vilka myndigheter som ska utöva offentlig kontroll. De övriga remissinstanser som yttrar sig om förslaget lämnar vissa kommentarer, men tar inte särskilt ställning till förslaget.

Föreningen Förvildade Katter anser att polisen bör ansvara för djurskyddskontrollen av sällskapsdjur men att länsstyrelsen även fortsatt ska ansvara för djurskyddskontrollen av produktionsdjuren.

Djurskyddet Sverige, *Sveriges lantbruksuniversitet* och *Sveriges Hunddagisförening* tillstyrker förslaget om tillgång till djurskyddsutbildad personal.

Lantbrukarnas Riksförbund och ytterligare nio organisationer inom lantbruksnäringen håller med utredningen om vikten av tillräckligt med djurskyddsutbildad personal. Dessa remissinstanser samt nio hästorganisationer, *Riksförbundet Svensk Fågelhobby* och *Tropikföreningen Amazonas* anser dock att kompetensen hos djurskyddspersonalen behöver öka. Hästorganisationerna efterlyser en mer omfattande och djurslagsspecifik utbildning för kontrollpersonalen samt föreslår krav på praktik hos hästhållare och att utbildningen bör ske i nära samråd med branscherna. *Ridskolornas Riksorganisation* understryker vikten av att det offentliga representeras av för ändamålet utbildade personer som är förtrodda med praktiskt handhavande av hästar.

Djurskyddsinspektörernas Riksförening framhåller vikten av ett brett utbud av ändamålsenlig fortbildning för kontrollpersonalen.

Skälen för regeringens förslag: I 24 § första stycket djurskyddslagen anges att offentlig kontroll av efterlevnaden av lagen, de föreskrifter och beslut som har meddelats med stöd av lagen, de EG-bestämmelser som kompletteras av lagen och de beslut som har meddelats med stöd av EG-bestämmelserna utövas av länsstyrelserna och andra statliga myndigheter i enlighet med vad regeringen bestämmer. Enligt andra stycket i nämnda bestämmelse ska den myndighet som utövar offentlig kontroll ha tillgång till djurskyddsutbildad personal i den omfattning som behövs för att myndigheten ska kunna fullgöra sina uppgifter på ett tillfredsställande sätt.

Genom en lagändring 2006 ersattes bl.a. i djurskyddslagen det tidigare uttrycket tillsyn med uttrycket offentlig kontroll, som är något snävare (se prop. 2005/06:128, Anpassningar till nya EG-bestämmelser om livsmedel, foder, djurhälsa, djurskydd och växtskydd m.m., s. 146 f och 401). Det lades också till att den offentliga kontrollen även skulle avse

efterlevnaden av de EG-bestämmelser som kompletteras av lagen och de beslut som har meddelats med stöd av EG-bestämmelserna. Lagändringarna gjordes i syfte att anpassa djurskyddslagen till ett antal EG-förordningar, bl.a. Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 882/2004 av den 29 april 2004 om offentlig kontroll för att säkerställa kontrollen av efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelserna om djurhälsa och djurskydd.

Europaparlamentet och rådet har den 15 mars 2017 antagit en ny förordning om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet på bl.a. djurskyddsområdet, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 999/2001, (EG) nr 396/2005, (EG) nr 1069/2009, (EG) nr 1107/2009, (EU) nr 1151/2012, (EU) nr 652/2014, (EU) 2016/429 och (EU) 2016/2031, rådets förordningar (EG) nr 1/2005 och (EG) nr 1099/2009 och rådets direktiv 98/58/EG, 1999/74/EG, 2007/43/EG, 2008/119/EG och 2008/120/EG och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 854/2004 och (EG) nr 882/2004, rådets direktiv 89/608/EEG, 89/662/EEG, 90/425/EEG, 91/496/EEG, 96/23/EG, 96/93/EG och 97/78/EG samt rådets beslut 92/438/EEG (förordningen om offentlig kontroll), (förordning (EU) 2017/625) som fr.o.m. den 14 december 2019 kommer att ersätta förordning (EG) nr 882/2004. Regeringen avser att i ett senare lagstiftningsärende återkomma med förslag till de författningsändringar som krävs med anledning av förordning (EU) 2017/625.

Utredningen föreslår att bestämmelsen i 24 § djurskyddslagen, med vissa språkliga korrigeringar, överförs till den nya lagen. Regeringen delar utredningens bedömning och föreslår i likhet med utredningen att bestämmelsen förs över till den nya lagen utan några ändringar i sak. Av de skäl som angetts i avsnitt 6.5 bör dock "EG" ersättas med "EU". Regeringen anser också att det är tillräckligt att ange att den offentliga kontrollen ska utövas av länsstyrelserna eller de andra myndigheter som regeringen bestämmer. Med andra myndigheter avses endast statliga myndigheter och inte kommuner. Det skulle, enligt 8 kap. 2 § första stycket tredje punkten och 3 § första stycket regeringsformen vara nödvändigt med ett uttryckligt bemyndigande om regeringen också skulle kunna ålägga kommuner skyldigheter.

Det saknas vidare ett beredningsunderlag för att, som *Föreningen Förvildade Katter* föreslår, föra över ansvaret för djurskyddskontrollen av sällskapsdjur till Polismyndigheten. Regeringen ser inte heller anledning att i nuläget flytta ansvaret för kontrollen till någon annan myndighet.

Det kan konstateras att det även i förordning (EG) nr 882/2004 finns bestämmelser om den personal som ska utöva offentlig kontroll. I artikel 4.2 c anges att de behöriga myndigheterna bl.a. ska se till att de har eller har tillgång till tillräckligt stor, för ändamålet kvalificerad och erfaren personal så att offentliga kontroller och därmed förbundna uppgifter kan utföras ändamålsenligt och effektivt. I artikel 6 finns krav på lämplig utbildning och tillräcklig kompetens hos personal som ska utföra

offentlig kontroll. Den nya djurskyddslagen kommer, liksom den nu gällande lagen, att ha ett vidare tillämpningsområde än förordning (EG) nr 882/2004. Som utredningen föreslår bör det därför anges att djurskyddslagens krav beträffande personal gäller utöver vad som framgår av de EU-bestämmelser som lagen kompletterar. Genom detta tydliggörs dels att det inte är fråga om en otillåten dubbelreglering i förhållande till EU-förordningen, dels att ett krav på utbildad personal gäller även vid sådan kontroll som faller utanför EU-förordningens tillämpningsområde.

13.2 Samordning och skyldigheter mot enskilda

Regeringens förslag: Nuvarande bestämmelse om att den kontrollmyndighet som regeringen bestämmer ska samordna övriga kontrollmyndigheters verksamhet och vid behov lämna råd och hjälp i denna verksamhet förs över till den nya lagen. Även bestämmelsen om att kontrollmyndigheterna genom rådgivning, information och på annat sätt ska underlätta för den enskilde att fullgöra sina skyldigheter förs över utan ändring i sak.

Utredningens förslag: Överensstämmer i sak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)*, ytterligare nio organisationer inom lantbruksnäringen liksom *Tropikföreningen Amazonas* tillstyrker förslaget om samordning mellan kontrollmyndigheter.

Länsstyrelserna i Gävleborgs län och *Jämtlands län* samt *Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)* understryker vikten av samordning. *SLU* poängterar vidare att Jordbruksverket har en viktig roll i samordningen av länsstyrelserna samt för att samverka med lärosäten som utbildar kontrollpersonal. Vidare önskar *SLU* ytterligare utredning om samt förslag som främjar en mer enhetlig tillämpning av lagstiftningen.

Länsstyrelsen i Dalarnas län anser att det länsövergripande samarbetet bör utvecklas och öka, vilket medför specialisering och en ökad effektivitet.

Flera remissinstanser, bl.a. *Sveriges Grisföretagare* och *SLU*, framhåller vikten av riskbaserad kontroll. *Sveriges Grisföretagare* önskar att kontrollen ska baseras på en riskvärdering utifrån de kontrollprogram som företagaren eller branschen är anslutna till. *SLU* efterlyser förslag till hur en tydlig prioritering av allvarliga fall ska ske och hur en riskbaserad kontroll kan tillämpas.

Malmö kommun poängterar behovet av tydliga riktlinjer och vägledningar för en ändamålsenlig djurskyddskontroll.

Djurskyddet Sverige, *Föreningen Sveriges Offentliga Tropikanläggningar* och *Tropikföreningen Amazonas* tillstyrker förslaget om rådgivning och information till enskilda.

Länsstyrelserna i Skåne län, *Västmanlands län* och *Dalarnas län* samt *Djurskyddsinspektörernas Riksförening* önskar att uttrycket rådgivning förtydligas. *Länsstyrelsen i Skåne län* önskar ett förtydligande av hur kravet på rådgivning och information förhåller sig till EU:s

kontrollförordning (EG) nr 882/2004. *Länsstyrelsen i Västmanlands län* och *Djurskyddsinspektörernas Riksförening* påtalar att uttrycket rådgivning är laddat, att den vanligen är förknippad med specifika rådgivningsorgan som djurhållaren själv anlitar samt att det kan få negativa konsekvenser både för djurhållaren och myndigheten om myndigheten ger råd som visat sig vara olämpliga. *Länsstyrelsen i Dalarnas län* framför liknande synpunkter.

Hushållningssällskapens Förbund anser att det är fel att kontrollmyndigheten ska ha dubbla roller, dvs. både ge råd och kontrollera företaget. Förbundet förespråkar att uppgifter som rådgivning, information och kursverksamhet utförs av branschorganisationer. *Hästföretagarna* framför liknande synpunkter medan nio andra hästorganisationer däremot ser positivt på att djurskyddskontrollanterna ska vara mer rådgivande och erbjuda hjälp till djurägarna.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 24 a § första stycket djurskyddslagen samordnar den kontrollmyndighet som regeringen bestämmer övriga kontrollmyndigheters verksamhet och lämnar vid behov råd och hjälp i denna verksamhet. Den myndighet som utövar offentlig kontroll ska vidare enligt andra stycket i nämnda bestämmelse genom rådgivning, information och på annat sätt underlätta för den enskilde att fullgöra sina skyldigheter enligt lagen, de föreskrifter och beslut som har meddelats med stöd av lagen, de EG-bestämmelser som kompletteras av lagen och de beslut som har meddelats med stöd av EG-bestämmelserna. I 63 § djurskyddsförordningen föreskrivs att Jordbruksverket ska samordna övriga kontrollmyndigheter och ge råd, stöd och vägledning till dem.

Bestämmelsen i 24 a § infördes 2006 i samband med den anpassning av djurskyddslagen som då gjordes till förordning (EG) nr 882/2004. Samtidigt ersattes, så som kort berörts i föregående avsnitt, det tidigare uttrycket tillsyn med uttrycket offentlig kontroll, som används i förordning (EG) nr 882/2004. Offentlig kontroll ansågs generellt vara ett snävare uttryck eftersom det till skillnad från tillsyn vanligtvis enbart innefattar rent operativa tillsynsuppgifter. De samordnande och stödjande funktionerna i förhållande till andra tillsynsmyndigheter som ingick i den centrala myndighetens (och tidigare också i de regionala myndigheternas) tillsynsuppdrag ansågs därför falla utanför uttrycket offentlig kontroll. Det bedömdes mot den bakgrunden vara nödvändigt att särskilt föreskriva om denna skyldighet (prop. 2005/06:128, s. 148 och 323 f).

Offentlig kontroll innefattar inte heller generella serviceuppgifter i förhållande till allmänheten i form av bl.a. rådgivning och allmän information. Dessa uppgifter bedömdes dock som väsentliga medel för att se till att lagstiftningens syfte uppnås. Det konstaterades också att det i det enskilda fallet kan vara svårt att skilja denna verksamhet från kontrollfunktionen, eftersom det är nödvändigt att inom kontrollverksamheten t.ex. utbyta information och föra en framtätsyftande dialog mellan den enskilde och kontrollmyndigheten. Bedömningen gjordes därför att även denna skyldighet borde regleras särskilt i lagen (prop. 2005/06:128, s. 148 och 323 f).

Utredningen föreslår att den nuvarande bestämmelsen förs över till den nya lagen och understryker vikten av samordning mellan länsstyrelserna och dialog mellan kontrollmyndigheterna och djurhållarna.

Några remissinstanser invänder mot att uttrycket rådgivning används i lagtexten eftersom det anses vara otydligt eller mindre lämpligt. Regeringen vill med anledning av detta betona att en av kontrollens viktigaste funktioner är att vara främjande eller förebyggande. Det är viktigt att kontrollmyndigheterna även genom information kan underlätta för den enskilde att uppfylla lagstiftningens krav och därmed främja en god djurvelfärd och förebygga djurskyddsproblem. Det handlar i detta fall om en dialog mellan kontrollmyndigheten och djurhållaren där djurhållaren kan få en tydlig återkoppling om vilka brister kontrollmyndigheten funnit och få viss enklare information om hur man kan komma tillrätta med denna typ av brister. Någon mer omfattande och individuell rådgivning, liknande den som t.ex. branschorganisationer och särskilda rådgivningsfirmor tillhandhåller är det inte fråga om. Inte heller kan den enskilda djurskyddsinspektören lämna alltför detaljerade och styrande råd i samband med kontrollen eftersom det då finns risk för att det uppstår en intressekonflikt eller en jävssituation om kontrollmyndigheten i ett senare skede skulle behöva ingripa med beslut om t.ex. förelägganden eller förbud.

Regeringen delar därför utredningens bedömning och föreslår att bestämmelsen om samordning mellan kontrollmyndigheterna och dialog mellan kontrollmyndigheten och djurhållarna förs över i sin helhet till den nya lagen. ”EG” bör dock ersättas med ”EU”.

Som har angetts i föregående avsnitt har Europaparlamentet och rådet den 15 mars 2017 antagit en ny förordning om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet på bl.a. djurskyddsområdet (förordning (EU) 2017/625) som fr.o.m. den 14 december 2019 kommer att ersätta förordning (EG) nr 882/2004. Regeringen avser att i ett senare lagstiftningsärende återkomma med förslag till de författningsändringar som krävs med anledning av förordning (EU) 2017/625.

Flera remissinstanser framhåller vikten av samordning, vägledning och riktlinjer. Vidare efterlyser *SLU* förslag till förbättringar när det gäller myndigheternas tillämpning av lagstiftningen på ett enhetligt sätt. Vissa remissinstanser, bl.a. *Sveriges Grisföretagare* och *SLU*, lyfter också fram behovet av prioriteringar och riskvärdering i kontrollen.

Regeringen instämmer givetvis i att det är mycket viktigt att djurskyddskontrollen är likvärdig och effektiv i hela landet, vilket också var syftet med den omorganisation av verksamheten som genomfördes 2009. Ansvaret för den operativa kontrollen överfördes då från kommunerna till länsstyrelserna. Statskontoret utvärderade, på uppdrag av regeringen, omorganisationen 2011 och konstaterade i sin rapport att kontrollen utvecklats positivt, bl.a. genom att likvärdigheten och samordningen hade ökat (Djurskyddskontrollens utveckling, Statskontoret 2011:23). Statskontoret bedömde dock samtidigt att det fanns utrymme för ytterligare effektiviseringar och föreslog bl.a. att styrningen, uppföljningen och utvärderingen av kontrollen skulle öka.

Sedan Statskontorets rapport överlämnades har regeringen, Jordbruksverket och länsstyrelserna kontinuerligt arbetat med att utveckla kontrollen. Exempel på åtgärder som vidtagits är bl.a.

inrättandet av råd för samordning av djurskyddskontrollfrågor (Landsbygdsdepartement L2012/00649/DL). Rådet arbetar bl.a. med att inventera områden där samsyn och samverkan behöver utvecklas och en för kontrollmyndigheterna gemensam målbild för djurskyddsarbetet tas fram och revideras kontinuerligt. Jordbruksverket tar successivt fram och vidareutvecklar vägledningar och checklistor till de övriga kontrollmyndigheterna för att underlätta kontrollarbetet och likrikta bedömningarna. Myndigheten anordnar vidare, delvis i samarbete med Nationellt centrum för djurvälstånd vid Sveriges lantbruksuniversitet, s.k. kalibreringskurser, i syfte att stärka kompetensen och öka samsynen i olika djurskyddsfrågor. Kurserna har riktat sig till kontrollpersonal hos länsstyrelserna men även till företrädare för branschernas egen kontroll, veterinärer i fältverksamhet och rådgivningspersonal. Jordbruksverket och länsstyrelserna har utvecklat ett gemensamt IT-stöd för att på ett bra sätt kunna hantera, registrera och utvärdera genomförda kontroller och Jordbruksverket har även tagit fram en modell för att riskklassificera olika djurverksamheter för att rikta djurskyddskontrollen till den djurhållning där de behövs som bäst men också för att djurhållare med jämförbara djurvälståndsrisker ska kontrolleras i likvärdig omfattning i hela landet. Inom ramen för livsmedelsstrategin (prop. 2016/17:104, En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet) beslutade regeringen 2017 att tillföra Jordbruksverket vissa tillfälliga ytterligare medel samtidigt som myndigheten fick i uppdrag att genomföra åtgärder för att bl.a. stödja kompetensutvecklingen hos kontrollmyndigheterna och utvecklingen av digitala verktyg som bidrar till att öka kvaliteten, likvärdigheten och effektiviteten i djurskyddskontrollen (Näringsdepartementet N2017/01029/SUN). Jordbruksverket ska lämna en årlig redovisning till Regeringskansliet om uppdragets genomförande och lämna en slutredovisning senast den 28 februari 2020.

I sammanhanget kan det även omnämnas att regeringen i livsmedelsstrategipropositionen (prop. 2016/17:104, s. 36) bedömde att det skulle vara värdefullt att öka kontaktytorna mellan myndigheterna och privata rådgivningsorgan och undersöka om de kan arbeta tillsammans för att identifiera och fylla företagets behov av kunskaps- och kompetenshöjning. Regeringen har i linje med detta beslutat att ge Jordbruksverket i uppdrag att se om det går att utveckla en rådgivningsmodell liknande Greppa Näringen inom animalieproduktionens område och för andra, djurrelaterade lantbruksverksamheter (Näringsdepartementet N2017/01029/SUN). Greppa Näringen är ett projekt på miljöområdet där Jordbruksverket, som är ytterst ansvarigt för projektet, arbetar tillsammans med länsstyrelserna, Lantbrukarnas Riksförbund och privata rådgivningsorgan för att överföra kunskap till företagare om lösningar som ligger i framkant avseende utsläpp av klimatgaser, minskad övergödning och säker användning av växtskyddsmedel. Kunskapsöverföringen utgör samtidigt en drivkraft för lösningar tillväxt i den svenska lantbruksnäringen.

13.3 Kontrollmyndigheternas skyldighet att beivra överträdelser

Regeringens förslag: Nuvarande bestämmelse om att kontrollmyndigheterna ska verka för att överträdelser av lagstiftningen beivras förs över till den nya lagen.

Regeringens bedömning: Det bör inte införas en bestämmelse om skyldighet för kontrollmyndigheterna att anmäla överträdelser till Polismyndigheten eller Åklagarmyndigheten om anmälan är befogad från djurskyddssynpunkt.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen föreslår att det läggs till att en kontrollmyndighet ska anmäla överträdelser av lagstiftningen till Polismyndigheten eller Åklagarmyndigheten när det är befogad från djurskyddssynpunkt.

Remissinstanserna: Av de remissinstanser som yttrar sig tillstyrker en knapp tredjedel, däribland *Länsstyrelsen i Dalarnas län*, *Sollefteå kommun*, nio hästorganisationer samt *Djurskyddet Sverige* förslaget i sin helhet.

Ytterligare en dryg tredjedel av de remissinstanser som yttrar sig är positiva till att anmälningsskyldigheten tydligt framgår av lagen eller har inga invändningar mot det, men har synpunkter på hur den är utformad.

Svenska Djurskyddsföreningen, fyra länsstyrelser, *Jordbruksverket*, *Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)* samt *Djurskyddsinspektörernas Riksförening* anser att anmälningsskyldigheten måste förtydligas.

Riksdagens ombudsmän (JO), *Åklagarmyndigheten* och *Rikspolisstyrelsen* (numera *Polismyndigheten*) ifrågasätter att skyldigheten begränsas till situationer där anmälan är ”befogad från djurskyddssynpunkt”. *JO* och *Åklagarmyndigheten* förespråkar att alla misstankar om brott ska anmälas till polis eller åklagare. Det är sedan de rättsvårdande myndigheternas uppgift att utreda och bedöma om det är fråga om ett brott eller inte. *Rikspolisstyrelsen*, *Länsstyrelserna i Hallands län* och *Värmlands län* samt *Djurens Rätt* framför liknande synpunkter. *JO* och *Länsstyrelsen i Hallands län* föreslår att anmälningsskyldigheten utformas i likhet med bestämmelsen i 26 kap. 2 § miljöbalken.

Länsstyrelsen i Hallands län och *Jordbruksverket* anser att det bör sakna betydelse för anmälningsskyldigheten om överträdelsen rättas eller inte. Anmälningsskyldighet bör föreligga även om överträdelsen rättas till omedelbart. *Djurens Rätt* anser att undantag från anmälningsskyldigheten endast ska kunna göras om avvikelserna är lindriga och rättas till omedelbart.

Slutligen avstyrker en knapp tredjedel av remissinstanserna, bestående av *Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)* och ytterligare tio organisationer inom lantbruksnäringen, förslaget med hänvisning till att resurserna bör inriktas på de allvarliga problemen och inte på förseelserna. Andra skäl som dessa remissinstanser lyfter fram för ett avstyrkande är att en så bred anmälningsplikt leder till en omfattande administration. Remissinstanserna ifrågasätter också utredningens slutsats att kontrollmyndigheterna inte anmäler ärenden till åtal i tillräcklig

omfattning. Om en sådan skärpt anmälningsplikt som utredningen förslår införs bör den begränsas till att gälla ärenden av betydande allvarlighetsgrad.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: I 24 b § djurskyddslagen föreskrivs att den myndighet som utövar offentlig kontroll ska verka för att överträdelser av lagen, av de föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av lagen eller av de EG-bestämmelser som kompletteras av lagen, beivras. Bestämmelsen i 24 b § infördes 2006 samtidigt som en bestämmelse med samma innehåll infördes i 13 § livsmedelslagen (2006:804). Det ansågs vara angeläget att det uttryckligen angavs att kontrollmyndigheterna är skyldiga att beivra överträdelser eftersom en sådan bestämmelse kan fungera som ett viktigt incitament för myndigheterna att medverka till lagföring för brott (prop. 2005/06:128, s. 324).

JO har i ett beslut från 2013 (dnr 6281–2012) uttalat att den nuvarande bestämmelsen innebär en skyldighet för länsstyrelsen att göra anmälan till polis eller åklagare om länsstyrelsen i sin verksamhet som kontrollmyndighet har iakttagit något sådant som objektivt utgör brott mot djurskyddslagen. Från den angivna skyldigheten kan, enligt JO, möjligen undantag göras för de allra mest bagatellartade överträdelserna.

Utredningen föreslår att bestämmelsen i 24 b § förs över till den nya lagen med tillägget att kontrollmyndigheten ska anmäla överträdelser till Polismyndigheten eller Åklagarmyndigheten när det är befogat från djurskyddssynpunkt. Utredningen anför att statistik från Jordbruksverket visar att få brott anmäls till åtal av länsstyrelserna. Anmälningskyldigheten bör enligt utredningen avse överträdelser som är av betydelse för djurskyddet och brister som inte rättas till omedelbart. Syftet med den föreslagna regleringen av anmälningskyldigheten är att åstadkomma en mer effektiv och likartad hantering av anmälningar av överträdelser av lagen.

Regeringen delar utredningens uppfattning att det är viktigt och önskvärt att alla kontrollmyndigheter har liknande rutiner för anmälningar av brott mot djurskyddslagstiftningen. Det är, som JO och *Åklagarmyndigheten* framhåller, i allmänhet en lämplig ordning att misstankar om brott anmäls till polis eller åklagare eftersom det är de rättsvårdande myndigheternas uppgift att utreda och bedöma om det är fråga om ett brott eller inte. När det gäller djurskyddslagen kan det dock konstateras att överträdelser av ett relativt stort antal bestämmelser i lag, förordning och föreskrift i dag är straffbelagda. Många av bestämmelserna är formulerade på ett sådant sätt att även en och samma bestämmelse täcker gärningar som kan vara såväl mindre allvarliga som mycket allvarliga från djurskyddssynpunkt. Kontrollmyndigheten kan och ska också vidta andra åtgärder för att komma tillrätta med en överträdelse, t.ex. meddela förelägganden. Om alla överträdelser som i dag är straffbelagda skulle anmälas till rättsväsendet skulle avsevärt fler ärenden behöva hanteras av rättsväsendet, samtidigt som länsstyrelserna har möjlighet att vidta administrativa åtgärder. Det är angeläget att såväl kontrollmyndigheternas som rättsväsendets resurser används på ett effektivt sätt och det kan ifrågasättas om en anmälan till åtal alltid är det mest ändamålsenliga sättet att öka efterlevnaden av djurskyddsbestämmelserna. Det är inte svårt att föreställa sig att

kontrollmyndigheten i vissa situationer – där den aktuella gärningen också är mindre allvarlig från djurskyddssynpunkt – kan komma längre genom att vidta andra åtgärder än genom att åtalsanmäla djurhållaren. Samtidigt medför den föreslagna begränsningen av anmälningsplikten till fall då anmälan är befogad från djurskyddssynpunkt att det ligger nära till hands att ställa sig frågan om skälen för att kriminalisera gärningen allmänt sett är tillräckliga. Regeringen anser mot denna bakgrund att det bör göras en ytterligare översyn av straffbestämmelserna i djurskyddslagen i syfte att identifiera och utmönstra eventuella överträdelser där kriminalisering inte kan anses vara befogad från djurskyddssynpunkt. Först i samband med en sådan översyn bör det bedömas om kontrollmyndigheternas skyldighet att anmäla överträdelser ska förtydligas och i så fall hur ett sådant förtydligande bör utformas. I avvaktan på detta bör den nuvarande bestämmelsen i djurskyddslagen om skyldighet att beivra överträdelser föras över till den nya lagen. ”EG” bör dock ersättas med ”EU”.

13.4 Bemyndiganden att meddela föreskrifter om offentlig kontroll

Regeringens förslag: Bemyndigandena för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om den offentliga kontrollen och skyldighet för ett kontrollorgan som anlitas i den offentliga kontrollen att lämna information till den samordnande kontrollmyndigheten förs över till den nya lagen utan ändring i sak.

Även bemyndigandet för regeringen att föreskriva om vilka bestämmelser i förordning (EG) nr 882/2004 som ska tillämpas vid offentlig kontroll av andra djurhållare än dem som håller livsmedelsproducerande djur förs över till den nya lagen utan ändring i sak.

Regeringens bedömning: Det bör inte införas något bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om kontrollpersonalens kompetens.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen föreslår också att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bemyndigas att meddela föreskrifter om kontrollpersonalens kompetens.

Remissinstanserna: *Länsstyrelsen i Dalarnas län* och *Sveriges Mjölkbönder* är positiva till den föreslagna rätten att meddela föreskrifter om kontrollpersonalens kompetens. *Länsstyrelsen i Dalarnas län* påtalar att uttrycket kompetens vilar på fler ben än det teoretiska och att förmåga att analysera, kommunicera och arbeta självständigt är viktigt för ett gott djurskyddsarbete. *Sveriges Mjölkbönder* önskar att utredningen hade gett tydligare riktlinjer för kravet på kompetens och utbildning för kontrollpersonalen.

De övriga tre remissinstanserna som kommenterar förslagen pekar på ett behov av att ändra bemyndigandet gällande kontrollorganens uppgiftsskyldighet. *Jordbruksverket* anser att myndigheten ska kunna

föreskriva om en skyldighet för kontrollorgan att lämna information inte enbart till den samordnande myndigheten (Jordbruksverket) utan även till de operativa kontrollmyndigheterna (länsstyrelserna). *Länsstyrelserna i Kronobergs län och Blekinge län* anser att kontrollorganen ska vara skyldiga att lämna information till de operativa kontrollmyndigheterna (länsstyrelserna) i stället för till den samordnande myndigheten.

Inga remissinstanser kommenterar förslaget om bemyndigande beträffande förordning (EG) nr 882/2004.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: I 25 § djurskyddslagen föreskrivs att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur offentlig kontroll ska bedrivas och om skyldighet för ett kontrollorgan som anlitas i den offentliga kontrollen att lämna information till den samordnande kontrollmyndighet som avses i 24 a § första stycket. I 25 a § djurskyddslagen anges att regeringen får meddela föreskrifter om vilka bestämmelser i förordning (EG) nr 882/2004 som ska tillämpas vid offentlig kontroll av andra djurhållare än sådana som håller livsmedelsproducerande djur.

Utredningen har föreslagit att dessa bestämmelser ska föras över till den nya lagen, med tillägget att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer också ska få meddela föreskrifter om kontrollpersonalens kompetens. Utredningen anför att det är av stor vikt att den kontrollpersonal som utför kontrollarbetet har rätt utbildning och kompetens och anser därför att detta bör regleras. Utredningen menar att detta skulle höja kontrollpersonalens status.

Regeringen delar utredningens bedömning att det är mycket viktigt att personal som utför djurskyddskontroll, liksom alla som utför myndighetsutövning mot enskilda, har lämpliga och tillräckliga kunskaper och färdigheter för att på ett tillfredsställande sätt kunna fullgöra sin uppgift. Ett sådant krav finns i dag i bestämmelsen i 24 § andra stycket i nuvarande djurskyddslag och regeringen har i avsnitt 13.1 föreslagit att den bestämmelsen ska överföras till den nya lagen. Regeringen anser däremot inte att det är lämpligt att i föreskrifter ställa upp tvingande krav på vissa kvalifikationer för djurskyddspersonal. Den typen av reglering finns inte beträffande myndighetsanställda som utför tillsyn eller kontroll på andra områden. I Sverige är det tvärtom relativt ovanligt med sådan behörighetsreglering och den förbehålls sektorer där särskilt höga kompetenskrav behöver ställas, t.ex. för yrken inom hälso- och sjukvården. Det bedrivs också hos Jordbruksverket och övriga kontrollmyndigheter ett kontinuerligt arbete för att på andra sätt säkerställa att djurskyddspersonalen har lämplig kompetens. Utredningens förslag i den delen bör alltså inte genomföras.

Jordbruksverket anser att ett kontrollorgan som anlitas i den offentliga kontrollen ska vara skyldigt att lämna information inte enbart till den samordnande myndigheten (Jordbruksverket) utan även till de operativa kontrollmyndigheterna (länsstyrelserna). Information om resultat från den kontroll som kontrollorganen utfört kan vara nödvändig för att länsstyrelserna ska kunna utföra sina uppgifter och t.ex. besluta om åtgärder om brister har konstaterats vid kontrollorganens kontroll. En sådan informationsskyldighet som efterfrågas följer dock redan av artikel 5.2 e i förordning (EG) nr 882/2004 (och av artikel 32 i förordning (EU)

2017/625 som ska tillämpas från och med den 14 december 2019). Regeringen anser därför inte att det finns något behov av att utöka det aktuella bemyndigandet.

Regeringen finner i övrigt inte skäl att ändra bestämmelserna i 25 och 25 a §§ djurskyddslagen utan bedömer, i likhet med utredningen, att de bör föras över till den nya lagen med vissa språkliga justeringar. Regeringen bedömer att det är ändamålsenligt att bemyndigandet att föreskriva vilka bestämmelser i förordning (EG) nr 882/2004 som ska tillämpas vid offentlig kontroll av andra djurhållare än dem som håller livsmedelsproducerande djur inte begränsas till en viss lydelse av förordningen utan att hänvisningen bör vara dynamisk. Det bedöms inte nödvändigt att riksdagen vid varje en ändring i EU-förordningen på nytt ska behöva ta ställning till bemyndigandet.

I sammanhanget kan nämnas att regeringen avser i ett senare lagstiftningsärende återkomma med förslag till de författningsändringar som krävs med anledning av förordning (EU) 2017/625, som fr.o.m. den 14 december 2019 kommer att ersätta förordning (EG) nr 882/2004.

13.5 Avgifter för offentlig kontroll

Regeringens förslag: Nuvarande bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om skyldighet att betala en avgift för offentlig kontroll och i ärenden och om beräkningen av avgifter förs över till den nya lagen utan ändring i sak.

Utredningens förslag: Överensstämmer i sak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Ingen av remissinstanserna kommenterar förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får enligt 25 b § djurskyddslagen meddela föreskrifter om skyldighet att betala avgift för offentlig kontroll enligt lagen, de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen eller de EG-bestämmelser som kompletteras av lagen, och i ärenden enligt lagen, de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen eller de EG-bestämmelser som kompletteras av lagen. I nämnda bestämmelses andra stycke anges att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om beräkningen av avgifter som tas ut av myndigheter och av kontrollorgan.

Regeringen finner i likhet med utredningen inte skäl att ändra denna bestämmelse i sak och anser därför att den bör föras över till den nya lagen. ”EG” bör dock ersättas med ”EU”.

13.6 Förelägganden, förbud och rättelser

Regeringens förslag: Nuvarande bestämmelser om kontrollmyndighetens möjlighet att besluta de förelägganden och förbud som behövs för att lagstiftningen ska följas samt att förena förelägganden

och förbud med vite förs över till den nya lagen utan ändring i sak. Det förtydligas dock att ett föreläggande som innebär djurförbud eller ett föreläggande att göra sig av med djur får beslutas endast i de fall de särskilda förutsättningarna för sådana beslut är uppfyllda.

Även nuvarande bestämmelser om möjlighet för en kontrollmyndighet att besluta om rättelse på en enskilds bekostnad och att i brådskande fall besluta om rättelse utan föregående föreläggande förs över till den nya lagen utan ändring i sak.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen föreslår till skillnad från regeringen inte att det förtydligas att djurförbud eller ett föreläggande att göra sig av med djur får beslutas endast i de fall de särskilda förutsättningarna för sådana beslut är uppfyllda. Utredningen föreslår inte heller att förelägganden att göra sig av med djur ska undantas från möjligheten att förena föreläggande med vite.

Remissinstanserna: Endast ett fåtal remissinstanser kommenterar förslagen, däribland *Jordbruksverket*, som anser att det bör förtydligas att och hur förelägganden och förbud meddelade med stöd av denna bestämmelse skiljer sig från djurförbud. Det bör framgå att beslut om s.k. djurbegränsning, ska ges i form av ett partiellt djurförbud.

Ingen av remissinstanserna kommenterar förslaget om rättelse.

Skälen för regeringens förslag: En kontrollmyndighet får enligt 26 § första stycket djurskyddslagen meddela de förelägganden och förbud som behövs för att lagen, de föreskrifter och beslut som har meddelats med stöd av lagen, de EG-bestämmelser som kompletteras av lagen och de beslut som har meddelats med stöd av EG-bestämmelserna ska följas. Sådana förelägganden och förbud får enligt 26 § andra stycket förenas med vite, dock inte i fall som avses i 29 § (beslut om djurförbud och ålägganden att göra sig av med djur). Vidare anges i 26 § tredje stycket att om någon inte rättar sig efter djurskyddsbestämmelserna eller beslut som har meddelats med stöd av dem får en kontrollmyndighet besluta om rättelse på hans eller hennes bekostnad. I brådskande fall får ett sådant beslut meddelas utan ett föregående föreläggande.

Utredningen föreslår att bestämmelsen om förelägganden, förbud och rättelse förs över till den nya lagen utan ändringar i sak. Regeringen instämmer i utredningens bedömning. Bestämmelserna bör därför föras över till den nya lagen utan ändring i sak. Hänvisningen till "EG" bör dock ersättas med "EU". Det är också tillräckligt att det anges att kontrollmyndigheterna får besluta om förelägganden eftersom detta även innefattar beslut om förbud.

Det bör liksom tidigare anges att möjligheten att besluta förelägganden gäller utöver vad som följer av de EU-bestämmelser som lagen kompletterar. Genom detta tydliggörs att bestämmelsen utgör en komplettering till EU-förordningarna genom att kontrollmyndigheterna ges möjlighet att vidta de åtgärder som behövs för att ge effekt åt EU-förordningarna i de fall åtgärderna inte har reglerats direkt i EU-förordningarna. Det blir därmed också tydligt att det inte är fråga om en otillåten dubbelreglering i förhållande till EU-förordningarna.

Det bör dock också förtydligas att förelägganden som innebär beslut om djurförbud och föreläggande att göra sig av med djur får meddelas bara i de fall de särskilda förutsättningarna för detta är uppfyllda. Regeringen återkommer i avsnitt 14.1, 14.2 och 14.3 till dessa förelägganden.

Frågan om gränsdragningen mellan förelägganden om förbud enligt den nu föreslagna bestämmelsen och beslut om djurförbud, som lyfts av *Jordbruksverket*, behandlas i avsnitt 14.2.

13.7 Rätt till upplysningar och tillträde

Regeringens förslag: Nuvarande bestämmelse om kontrollmyndigheters, kontrollorgans och EG-institutioners rätt att, i den utsträckning som behövs för kontrollen, på begäran få upplysningar och ta del av handlingar samt att få tillträde till olika områden eller utrymmen där djur hålls eller som berör djurhållningen och där besiktiga djuren, göra undersökningar och ta prover förs över till den nya lagen. Rätten till tillträde ska dock gälla redan då det kan antas att djur hålls i ett visst område eller utrymme. Det förtydligas även vilken EU-institution som avses.

Det införs också en ny bestämmelse om att tillträde till bostäder endast får ske när det kan antas att djur hålls där och

1. det kan antas att djurhållningen inte uppfyller bestämmelserna i lagen eller i föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av lagen,
2. syftet är att kontrollera att tidigare konstaterade brister i djurhållningen har åtgärdats, eller
3. syftet är att kontrollera en djurhållning som kräver tillstånd enligt lagen eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

Det förtydligas att tillträde därutöver får ske när det behövs för att kontrollera att ett beslut om djurförbud följs.

Slutligen tydliggörs att åtgärder som innebär att kontrollmyndigheten utnyttjar sin rätt till upplysningar, att ta del av handlingar och tillträde ska utföras så att minsta skada och intrång orsakas.

Även bestämmelsen om att den som är föremål för offentlig kontroll ska vara skyldig att tillhandahålla den hjälp som behövs för att kontrollen ska kunna genomföras förs över till den nya lagen utan ändring i sak.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen föreslår att bestämmelsen förs över oförändrad från nuvarande lag.

Promemorians förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. I promemorian föreslås att tillträde till bostäder ska få ske för att kontrollera sådan djurhållning som kräver tillstånd enligt 16 § i den nuvarande djurskyddslagen. Ett förtydligande av vilken EU-institution som avses föreslås däremot inte. Inte heller föreslås det någon särskild

reglering av tillträde för kontroll av att beslut om djurförbud följs eller ett krav på aktsamhet från kontrollmyndigheterna.

Remissinstanserna om utredningen: *Jordbruksverket* samt *Länsstyrelserna i Kronobergs län, Blekinge län, Hallands län och Norrbottens län* önskar att bestämmelsen kompletteras med en rätt att kräva de undersökningar som behövs för att kunna konstatera överträdelser av lagstiftningen, t.ex. att kräva att djurhållaren ser till att ta prov på vatten för att kunna konstatera om det är drickbart eller att det utförs en obduktion av ett djur. Flera av dessa remissinstanser föreslår att kompletteringen utformas i enlighet med bestämmelsen i 26 kap. 22 § miljöbalken.

Föreningen BLANDIS anser att myndighetspersonalens befogenheter att genomsöka utrymmen hos en djurhållare bör utökas, bl.a. anser man att det ska vara svårare att neka myndighetspersonalen att komma in i de utrymmen som ska besiktigas.

Tropikföreningen Amazonas anser att det behövs en reglering av rätten till tillträde i situationer där man misstänker att någon har ett djur. Föreningen tolkar gällande lagstiftning som att en rätt till tillträde endast finns om djur finns. Om kontrollmyndigheten bereder sig tillträde men sedermera inte hittar något djur, har kontrollmyndigheten berett sig tillträde utan lagstöd, vilket kan vara brottsligt. Vidare efterlyser föreningen särskilda hänsynsregler vid kontroll i bostäder eftersom det innebär ett allvarligt ingrepp i en enskilds integritet att gå in i personens bostad mot dennes vilja.

Remissinstanserna om promemorian: *Polismyndigheten, Livsmedelsverket, generalläkaren (numera försvarsinspektören för hälsa och miljö), Sveriges advokatsamfund* och *Sveriges Kattklubbers Riksförbund* är positiva till eller anger att de inte har några synpunkter på förslagen i remissen. Samtliga tio länsstyrelser som fått remissen, *Jordbruksverket, Djurskyddet Sverige* och *Djurskyddsinspektörernas Riksförening (DIRF)* är i stort positiva till förslaget men lyfter vissa brister. Alla dessa remissinstanser påtalar att kontrollmyndigheten behöver tillträde för att kunna utföra rutinkontroller för att följa upp om beslut om djurförbud eller begränsningar av djurhållningen enligt 26 § djurskyddslagen efterlevs. Enligt remissinstanserna bör tillträde i sådana fall alltså tillåtas även om det inte kan antas att djur hålls eller djurhållningen inte uppfyller bestämmelserna i lagstiftningen. *Länsstyrelsen i Skåne län* påpekar att det inte är helt ovanligt att de som meddelas djurförbud fortsätter att hålla djur och det är också vanligt att de motsätter sig att myndigheten kommer in för att kontrollera. Ett typiskt år uppgår andelen personer som håller djur trots att de har fått djurförbud till ca 25–30 procent av dem som kontrolleras. *Länsstyrelserna i Hallands län* och *Gävleborgs län* och *Djurskyddet Sverige* anser att rätten till tillträde till bostäder också bör inkludera kontroller av djur för offentlig förevisning och eventuella produktionsdjur som hålls i en bostad. *Länsstyrelserna i Västmanlands län, Gävleborgs län* och *Västerbottens län* ifrågasätter om myndigheterna har stöd för att utföra rutinkontroller hos personer (med djurhållning i bostäder) som tidigare haft brister i djurhållningen, men som har konstaterats ha rättat till bristerna vid en uppföljande kontroll.

Länsstyrelserna i Hallands län, Örebro län och Gävleborgs län och Djurskyddet Sverige har synpunkter på den del av bestämmelsen som beskriver vad kontrollmyndigheten får göra i ett utrymme ("och där besiktiga djuren, göra undersökningar eller ta prover") och föreslår att skrivningen ska tas bort eller att det görs ett tillägg där det framgår att kontrollmyndigheten även har rätt att dokumentera och att kontrollen kan innehålla fler moment.

Länsstyrelsen i Västerbottens län framhåller att kontroll kan behöva utföras även av utrymmen där djur hanteras och inte per definition hålls.

Riksdagens ombudsmän (JO) anser att den föreslagna lagtexten inte innebär någon egentlig begränsning när det gäller rätten till tillträde till bostäder i förhållande till övriga utrymmen och att en reglering av detta slag förutsätter att det klargörs vad som avses med bostad. *Kammarrätten i Sundsvall* har inget att invända mot förslaget i fråga om tillträde till lokaler för djurhållning, men menar att det behövs ytterligare överväganden när det gäller tillträdet till bostäder och då särskilt i fråga om den intresseavvägning som bör göras mellan den enskildes skydd för sitt privatliv och kontrollmyndighetens intresse av tillträde. Denna intresseavvägning bör även tydligt komma till uttryck i lagtexten. *Juridiska institutionen vid Göteborgs universitet* instämmer i bedömningen att tillträde bör kunna ske även i utrymmen där det kan antas att djur hålls, men anser att kontrollmyndigheternas rätt att undersöka en bostad framstår som bredare än inom andra jämförbara rättsområden. Det framhålls att den första punkten i uppräkningsen ("om det kan antas att djurhållningen inte uppfyller bestämmelserna i djurskyddslagen eller i föreskrifter eller beslut meddelade med stöd av lagen") är synnerligen brett formulerad. Dessutom anges inte hur kontrollmyndigheten bör agera när tillträde till en bostad har beretts. Det vore önskvärt att lägga till en formulering likt den i 28 kap. 6 § miljöbalken, vilken anger att åtgärder som innebär tillträde till bl.a. bostäder "skall utföras så att minsta skada och intrång orsakas". *Förvaltningsrätten i Linköping* tillstyrker förslaget till reglering av tillträde till bostäder. Domstolen anser dock att det bör framgå av lagtexten att kontrollmyndigheten, på samma sätt som idag, saknar befogenhet att bereda sig tillträde till en bostad, utan handräckning från polisen, när den kontrollerade inte samtycker till det.

Djurens rätt anser att förslaget i stort innebär en positiv förändring, men är tveksam till begränsningen i kontrollmyndighetens rätt att beträda bostäder. Det bör vara tillräckligt att det kan antas finnas djur i bostaden och inte nödvändigt att de föreslagna tillkommande kraven i förslaget ska vara uppfyllda. *Djurskyddet Sverige* anser att det ska räcka med en misstanke om att djur far illa för att kontrollmyndigheten ska ha rätt till tillträde. Organisationen menar att den föreslagna formuleringen att det ska kunna antas att djurhållningen inte uppfyller bestämmelserna i lagstiftningen kan tolkas som att det skulle krävas mer än så.

Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) är sammanfattningsvis emot att förslaget genomförs. *LRF* anser att det saknas ett behov av att förtydliga att kontrollmyndigheten även har rätt till tillträde till utrymmen där det kan antas att djur hålls. En ändring av regeln kan tolkas så att möjligheterna till tillträde utökas och att kraven och kvaliteten på de indikationer som ligger till grund för en kontrollinsats därmed sänks. Den

föreslagna ändringen innebär dessutom, enligt *LRF*, att möjligheterna till tillträde till bostäder kan uppfattas som utökade, bland annat beroende på den låga kvalifikationsnivån ”kan antas”. *LRF* anser att man ska vara mycket restriktiv med att låta myndigheter gå in i bostäder. Det måste finnas en överhängande risk för allvarlig skada. *LRF* anser att det är av stor vikt att nuvarande formulering behålls. En generell skrivning, såsom den nuvarande, innebär en tydligare koppling till de överordnade bestämmelserna i grundlagen om skydd för enskilda gentemot det allmänna samt Europakonventionens skydd för privat- och familjeliv.

Tropikföreningen Amazonas anser att förslaget i huvudsak är bra, men har synpunkter på vissa detaljer. Bland annat anser föreningen att uttrycket ”kan antas” är en för svag skrivning och föreslår i stället att ”skäligen kan antas” ska användas. Syftet med att lägga till ordet skäligen är att kontrollmyndigheten åtminstone ska ha någon slags grund för ett antagande om att djur finns som kräver kontroll. Det föreslås också att tillträde ska få ske för att kontrollera alla typer av tillståndspliktiga verksamheter. Det bör också klargöras om avsikten är att det med tillträde avses tvångsåtgärder och inte sådana kontroller som sker på frivillig grund.

Skälen för regeringens förslag

Nuvarande bestämmelse

Enligt 27 § första stycket djurskyddslagen har en kontrollmyndighet och ett kontrollorgan som anlitas i den offentliga kontrollen rätt att, i den utsträckning som behövs för kontrollen, på begäran få upplysningar, ta del av handlingar och få tillträde till områden, anläggningar, byggnader, lokaler och andra utrymmen där djur hålls eller som berör djurhållningen och där besiktiga djuren, göra undersökningar och ta prover. Bestämmelserna gäller enligt 27 § andra stycket också för EG:s institutioner och för inspektörer och experter som utsetts av institutionerna. Den som är föremål för offentlig kontroll ska enligt 27 § tredje stycket tillhandahålla den hjälp som behövs för att kontrollen ska kunna genomföras.

Utredningens förslag

Utredningen föreslår att bestämmelsen om rätt till upplysningar och tillträde m.m. förs över till den nya lagen utan ändringar i sak. Några remissinstanser, däribland *Jordbruksverket*, anser att nu gällande bestämmelse bör kompletteras med en rätt att kräva att djurhållaren utför de undersökningar som behövs för att kunna konstatera överträdelser av lagstiftningen, i likhet med vad tillsynsmyndigheten kan kräva enligt miljöbalken.

Enligt 26 kap. 22 § miljöbalken är den som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller miljön, eller den som annars är skyldig att avhjälpa en olägenhet från en sådan verksamhet, skyldig att utföra sådana undersökningar av verksamheten och dess verkningar som behövs för tillsynen. Detsamma gäller den som upplåter en byggnad för bostäder eller för allmänna ändamål, om det finns skäl att anta att byggnadens

skick medför olägenheter för människors hälsa. Skyldigheten enligt bestämmelsen i miljöbalken är därmed begränsad till den krets som bedriver eller ansvarar för verksamhet eller åtgärder som är förknippade med särskilda risker. Regeringen anser att det inte kan anses vara motiverat att lägga en motsvarande allmän skyldighet på alla som håller djur.

Promemorians förslag

I den remitterade promemorian föreslås att det förtydligas att kontrollmyndigheterna har rätt till tillträde inte bara då man vet att djur hålls i ett visst utrymme utan även i situationer då det kan antas att djur hålls där. Det föreslås också att det uttryckligen avgränsas i vilka situationer kontrollmyndigheterna ska ha rätt till tillträde till bostäder. En sådan rätt ska en kontrollmyndighet ha, enligt förslaget, om det kan antas att djurhållningen inte uppfyller bestämmelserna i djurskyddslagen eller i föreskrifter eller beslut meddelade med stöd av lagen. Kontrollmyndigheterna föreslås även få en rätt till tillträde för att kontrollera att tidigare konstaterade brister i djurhållningen har åtgärdats eller för att kontrollera verksamheter som kräver tillstånd enligt 16 § i den nuvarande djurskyddslagen (dvs. vissa yrkesmässiga verksamheter eller vissa verksamheter av större omfattning, se avsnitt 11.1).

Regeringen anser, i likhet med majoriteten av remissinstanserna, att det är lämpligt att i enlighet med promemorians förslag, förtydliga att kontrollmyndigheten har en rätt till tillträde till utrymmen där det kan antas att djur hålls. Det kan t.ex. förekomma situationer där kontrollmyndigheten har uppgifter i en anmälan om att djur ska finnas i ett utrymme, men där innehavaren av utrymmet förnekar att det finns djur där eller inte kan kontaktas. Även i dessa situationer bör kontrollmyndigheten kunna få tillträde till utrymmet när det är nödvändigt för att kontrollera uppgifterna i anmälan. Det kan också vara så att kontrollmyndigheten i samband med kontroll av djur i ett utrymme, exempelvis ett stall, gör observationer som ger anledning att tro att djur hålls även i andra anslutande byggnader. Ett annat exempel kan vara att kontrollmyndigheten vid tidigare kontroller påträffat djur i utrymmet. Rätten till tillträde bör således också omfatta utrymmen där det, till följd av inkomna uppgifter eller andra omständigheter, kan antas att djur hålls.

Vissa remissinstanser har synpunkter på den del av bestämmelsen som beskriver vad kontrollmyndigheten får göra i ett utrymme ("och där besiktiga djuren, göra undersökningar eller ta prover") och föreslår att skrivningen ska tas bort eller att det görs ett tillägg där det framgår att "kontrollmyndigheten även har rätt att dokumentera". Syftet med bestämmelsen i denna del är dock att tydliggöra att kontrollmyndigheten, förutom att få tillträde till ett utrymme i sig, har rätt att på olika sätt handgripligen hantera djur eller annan egendom som har samband med djurhållningen och som finns i utrymmet. Kontrollmyndigheten har givetvis också rätt att på olika sätt dokumentera sin undersökning av djuren och utrymmet, t.ex. genom att fotografera eller filma. Detta innebär dock i sig inte ett sådant ingrepp i eller förfogande över enskildas egendom att det är nödvändigt att särskilt reglera detta i lag (jfr t.ex. 28

kap. rättegångsbalken). Regeringen anser därför inte att utformningen av bestämmelsen bör ändras i denna del.

I fråga om rätt till tillträde för ”EG:s institutioner” som används i 27 § i nuvarande djurskyddslag bedöms det inte vara lämpligt att enbart ändra till ”EU:s institutioner” (jfr avsnitt 6.5). Det bör i stället specificeras vilka av EU:s institutioner som enligt paragrafen ska få det tillträde till platser och de upplysningar som övriga kontrollmyndigheter har rätt till. Enligt artikel 40.3 i förordning (EG) nr 882/2004 får kommissionen i vissa fall och i samarbete med den berörda medlemsstaten sända ut en grupp av inspektörer för att genomföra offentlig kontroll på plats i en medlemsstat. Av artikel 45 i samma förordning följer också att kommissionens experter ska utföra allmänna och särskilda revisioner i medlemsstaterna. Kommissionen får utse experter från medlemsstaterna som ska bistå kommissionens egna experter. Medlemsstaterna ska bl.a., enligt artikel 45.5 c, se till att kommissionens experter får tillträde till alla lokaler eller delar av lokaler och tillgång till uppgifter och databehandlingssystem som är av betydelse för att de ska kunna fullgöra sina uppgifter. Liknande bestämmelser finns även i förordning (EU) 2017/625 som fr.o.m. den 14 december 2019 kommer att ersätta förordning (EG) nr 882/2004. Den nya djurskyddslagen bör därför möjliggöra för kommissionen eller inspektörer och experter utsedda av kommissionen att få tillträde. Regeringen avser också att i ett senare lagstiftningsärende återkomma med förslag till de författningsändringar som krävs med anledning av förordning (EU) 2017/625.

Tillträde till bostäder

Djur hålls även i bostäder och det finns, som konstateras i promemorian, ett uppenbart behov för kontrollmyndigheten att ha rätt till tillträde även till bostäder för att kunna utföra kontroll. Att kontrollmyndigheten går in i bostäder innebär dock ett betydligt större intrång i den personliga integriteten än om en kontroll sker i stallar eller andra utrymmen som enbart används för djurhållning eller i yrkesmässig verksamhet.

Enskilda är gentemot det allmänna enligt 2 kap. 6 § första stycket regeringsformen (RF) skyddade mot bl.a. husrannsakan och annat liknande intrång. Denna rättighet får enligt 2 kap. 20 och 21 §§ RF begränsas genom lag, men endast för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle och inte utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett begränsningen. Ett liknande skydd för privat- och familjeliv regleras i artikel 8 i Europeiska konventionen den 4 november 1950 om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen). Det är, med beaktande av bestämmelserna om skydd mot intrång i RF och Europakonventionen, nödvändigt att rätten till tillträde, särskilt när det gäller bostäder, tillämpas restriktivt och inte går utöver vad som är nödvändigt. Regeringen instämmer i promemorians bedömning att det mot denna bakgrund bör tydliggöras i djurskyddslagen i vilka situationer som kontrollmyndigheten ska ha tillträde till bostäder.

JO efterfrågar ett förtydligande av vad som avses med bostad. Regeringen avser med uttrycket alla byggnader, del av byggnader eller

andra utrymmen där någon tillfälligt eller stadigvarande bor. Det kan t.ex. innefatta även båtar och husvagnar.

Promemorians förslag utgår från att sällskapsdjur som hålls i bostäder i regel blir föremål för kontroll endast vid anmälan om eller annan indikation på missförhållanden. Det förekommer dock också att annan mer omfattande eller yrkesmässig djurhållning bedrivs i bostäder (vilket i vissa fall kräver tillstånd enligt 16 § djurskyddslagen). En sådan djurhållning blir föremål för en riskbaserad offentlig kontroll även utan föregående indikation på missförhållanden.

Regeringen instämmer i promemorians bedömning att kontrollmyndigheten bör ha rätt till tillträde till bostäder i situationer där det på grund av uppgifter i en anmälan eller på annat sätt uppkommit misstankar om att djur hålls där och far illa eller att djurhållningen i övrigt sker på ett sätt som står i strid med djurskyddslagstiftningen. Några remissinstanser, bl.a. *Juridiska institutionen vid Göteborgs universitet* och *LRF*, påpekar att det föreslagna beviskravet, att det "kan antas" att djurhållningen sker i strid med lagstiftningen, är lågt ställt. *Tropikföreningen Amazonas* föreslår, att det bör uppställas ett högre krav, "skäligen kan antas", för tillträde. *JO* anser att den föreslagna lagtexten inte innebär någon egentlig begränsning när det gäller rätten till tillträde till bostäder i förhållande till övriga utrymmen. Regeringen delar inte den bedömningen. Regeringen delar inte heller *LRF*:s bedömning att den nuvarande bestämmelsen innebär en tydligare koppling till de överordnade bestämmelserna i grundlagen och Europakonventionen. Regeringen anser inte heller att den nuvarande bestämmelsen generellt skulle innebära mer begränsade möjligheter till tillträde till bostäder än den bestämmelse som föreslås i promemorian. Det är i och för sig riktigt att "det kan antas" är ett relativt lågt ställt beviskrav, men det uttrycker ändå att kontrollmyndigheten ska ha en konkret uppgift som indikerar en överträdelse av lagstiftningen. Om det ska vara möjligt att bedriva en effektiv och ändamålsenlig kontroll av att djurskyddslagstiftningen följs när djur hålls i bostäder kan det inte ställas alltför långtgående krav på utredning redan innan kontrollmyndigheten ges tillträde. Syftet med tillträdet är ju just att kontrollmyndigheten ska kunna utreda och bedöma om det finns brister i djurhållningen. Redan kravet att det ska kunna antas att djurskyddslagstiftningen överträds innebär enligt regeringens bedömning att kontrollmyndigheten ska ha någon slags grund för ett antagande, vilket är det som *Tropikföreningen Amazonas* efterfrågar. En sådan grund kan vara uppgifter i en anmälan eller observationer som kontrollmyndigheten gjort vid tidigare tillfällen eller i anslutning till bostaden eller till annan djurhållning som bedrivs av samma person.

I likhet med promemorian bedömer regeringen att kontrollmyndigheten också måste kunna följa upp tidigare kontroller där överträdelser av djurskyddsbestämmelser har konstaterats. Några remissinstanser ifrågasätter om myndigheterna har stöd för att utföra rutinkontroller hos personer (med djurhållning i bostäder) som tidigare haft brister i djurhållningen, men som konstaterats ha rättat till bristerna vid en uppföljande kontroll. Regeringen bedömer att när det gäller vissa djurskyddsbrister, t.ex. otillräcklig utfodring eller bristande hygien, kan det behövas flera uppföljande kontroller för att säkerställa att bristerna varaktigt åtgärdats. Regeringen anser att den skrivning som föreslås i

promemorian ger utrymme för att göra flera sådana uppföljande kontroller. Om det däremot är så att det genom en eller flera uppföljande kontroller har säkerställts att den tidigare bristen slutligt har åtgärdats och kontrollmyndigheten inte heller har observerat nya överträdelser eller något annat som i det enskilda fallet ger anledning att anta att djurhållningen även fortsättningsvis kan komma att ske i strid med bestämmelser i djurskyddslagstiftningen bör kontrollmyndigheten inte längre ha rätt till tillträde till bostaden. Enbart det faktum att en djurhållare en gång har brösttit i sin djurhållning kan inte ge kontrollmyndigheten rätt att under obegränsad tid därefter bereda sig tillträde till bostaden. Detta innebär att möjligheten till tillträde till bostad genom den föreslagna skrivningen begränsas något i förhållande till gällande bestämmelse, detta i syfte att ge ett starkare skydd för enskildas integritet.

Regeringen instämmer i promemorians bedömning att kontrollmyndigheten också bör ha rätt till tillträde när någon yrkesmässigt eller i större omfattning bedriver sådan djurhållning i sin bostad som förutsätter tillstånd enligt nuvarande 16 § djurskyddslagen (jfr avsnitt 11.1). Som anges i promemorian ställer sådan djurhållning typiskt sett större krav på kompetens hos djurhållaren och bör kunna kontrolleras även om det i det enskilda fallet inte finns misstanke om att djurskyddsbestämmelserna inte efterlevs. Regeringen anser dock, i likhet med *Tropikföreningen Amazonas*, att det kan vara lämpligt att inte uttryckligen begränsa bestämmelsen till s.k. §16-tillstånd. Det bör i stället anges att kontrollmyndigheten ska ha rätt till tillträde för att kontrollera en djurhållning som kräver tillstånd enligt lagen eller föreskrifter meddelade med stöd av lagen. Några länsstyrelser och *Djurskyddet Sverige* föreslår att kontrollmyndigheterna också ska ges rätt till tillträde för att kontrollera djur för offentlig förevisning eller produktionsdjur som hålls där. Regeringen ser dock inte något behov av att kontrollmyndigheten generellt ska ges tillträde till bostäder för att kontrollera vissa typer av djur. Enbart det faktum att enstaka djur av mer ovanligt slag hålls i en bostad bör inte vara tillräckligt för tillträde. Om det däremot är fråga om djur av ett sådant slag eller av en sådan mängd som normalt inte kan hållas på ett djurskyddsmässigt acceptabelt sätt i en bostad bör kontrollmyndigheten ha rätt tillträde med hänvisning till att det kan antas att djurhållningen inte uppfyller bestämmelserna i djurskyddslagstiftningen.

Kontroll av att beslut om djurförbud följs

Länsstyrelserna, *Jordbruksverket*, *Djurskyddet Sverige* och *Djurskyddsinspektörernas Riksförening (DIRF)* anser att kontrollmyndigheten behöver få tillträde vid kontroll av efterlevnaden av beslut om begränsning av djurhållning enligt 26 § djurskyddslagen eller djurförbud. *Länsstyrelsen i Skåne län* påpekar att det inte är helt ovanligt att de som meddelas djurförbud fortsätter att hålla djur (ett typiskt år uppgår andelen till ca 25–30 procent av dem som har djurförbud och som har kontrollerats). Även andra länsstyrelser framhåller att kontroll av efterlevnaden av djurförbud är viktigt. Regeringen instämmer i bedömningen att tillträde till såväl bostäder som andra utrymmen bör

vara möjligt i syfte att kontrollera att beslut om djurförbud efterlevs även om det inte kan antas att djur hålls i bostaden eller utrymmet. Djurförbud är en ingripande åtgärd som används för att förhindra fortsatt djurlidande och som ska riktas till personer som tidigare har haft allvarliga brister i sin djurhållning (se vidare avsnitt 14.1). Det är av stor vikt för säkerställandet av ett gott djurskydd att kontrollmyndigheten kan kontrollera att beslut om djurförbud följs. Kontrollmyndigheten har i dag rätt till tillträde för att utföra en sådan kontroll på den grunden att utrymmet berör djurhållning. Regeringen anser dock att lagstödet för tillträdesrätten kan uttryckas på ett tydligare sätt i lagen. Det bör alltså i tillträdesbestämmelsen förtydligas att tillträde till bostäder och andra utrymmen får ske för att kontrollera att beslut om djurförbud följs även om det inte kan antas att djur hålls där. Regeringen återkommer i avsnitt 14.2 till vad som ska kunna utgöra ett djurförbud och föreslår där att djurförbud även ska kunna avse förbud att ha hand om fler än ett visst antal djur eller andra inskränkningar i rätten att ha hand om djur. Beslut om djurförbud kommer därmed att innefatta vissa beslut om begränsning av djurhållning som i dag meddelas med stöd av 26 § djurskyddslagen.

Ett uttryckligt aktsamhetskrav

Juridiska institutionen vid Göteborgs universitet anser att det vore önskvärt att lägga till en formulering likt den i 28 kap. 6 § miljöbalken, vilken anger att åtgärder som innebär tillträde till bl.a. bostäder ”skall utföras så att minsta skada och intrång orsakas”. Även regeringen anser att det är av största vikt att kontrollmyndigheten genomför sina kontroller, både i bostäder och i andra utrymmen, på ett sätt som innebär minsta möjliga intrång för den enskilde. Regeringen föreslår därför att detta tydliggörs i djurskyddslagen genom att ett aktsamhetskrav motsvarande det i miljöbalken läggs till.

Övriga frågor

Länsstyrelsen i Västerbottens län framhåller att kontroll kan behöva utföras även av utrymmen där djur hanteras och inte per definition hålls. Regeringen bedömer att detta behov tillgodoses genom möjligheten att kontrollera utrymmen som berör djurhållningen. Denna möjlighet bör dock inte omfatta bostäder. Tillträde till bostäder mot den enskildes vilja bör endast få ske om det är där djuren kan antas hållas. Om djuren hålls och kan kontrolleras i ett annat utrymme bör kontroll ske där. Intresset av att också få tillträde till en bostad där djur endast kortvarigt har hanterats eller där det endast finns utrustning eller handlingar kopplade till djuren är inte så starkt att det är motiverat med ett sådant ingrepp i den privata sfären.

Regeringen bedömer sammantaget att de kriterier för kontrollmyndighetens rätt till tillträde som föreslås ovan utgör, och tydliggör i lagtexten, en lämplig avvägning mellan intresset av att skydda enskildas integritet och intresset av att kunna bedriva en effektiv kontroll av att djurskyddslagstiftningen efterlevs. Till skillnad från *Förvaltningsrätten i Linköping* anser inte regeringen att det är nödvändigt att i lagtexten uttryckligen föreskriva att kontrollmyndigheten, liksom idag, inte har befogenhet att utan

handräckning från polisen bereda sig tillträde till en bostad, när den kontrollerade inte samtycker till det. Detta bör dock fortfarande gälla. *Tropikföreningen Amazonas* anser att det bör klargöras om avsikten med bestämmelsen är att med tillträde avses tvångsåtgärder och inte kontroll som sker på frivillig grund. Syftet med den aktuella bestämmelsen är att tydliggöra i vilken utsträckning kontrollmyndigheten har rätt till tillträde, vilket innefattar möjligheten att med hjälp av Polismyndigheten bereda sig tillträde trots att den enskilde inte medverkar till det eller motsätter sig att ge kontrollmyndigheten tillträde. Om den enskilde aktivt och frivilligt samtycker till att kontrollmyndigheten får tillträde till ett utrymme kan kontroll givetvis ske även i andra fall än de som uttryckligen anges i bestämmelsen.

13.8 Hjälpa av Polismyndigheten

Regeringens förslag: Bestämmelsen om att Polismyndigheten ska lämna den hjälp som behövs för utövande av offentlig kontroll eller verkställighet av beslut förs över till den nya lagen utan ändring i sak.

Därutöver tydliggörs att sådan hjälp får begäras endast om

1. det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att en polismons särskilda befogenheter enligt 10 § polislagen (1984:387) behöver tillgripas, eller
2. det annars finns synnerliga skäl.

Utredningens förslag: Överensstämmer i sak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Rikspolisstyrelsen* (numera *Polismyndigheten*) och *Tropikföreningen Amazonas* är positiva till att förutsättningarna för att begära hjälp av polisen kommer till uttryck i lagen.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län understryker vikten av att det tydligt framgår att misstanke om att en kontroll kan leda till hot eller våld ska vara tillräckligt för att kunna begära handräckning av polisen.

Länsstyrelsen i Västmanlands län och *Djurskyddsinspektörernas Riksförening* anser att "synnerliga skäl" behöver definieras.

Länsstyrelsen i Skåne län och *Svenska Djurskyddsföreningen* bedömer att förslaget innebär en risk för att det blir svårare att få handräckning av polisen jämfört med i dag.

Jordbruksverket, *Sveriges lantbruksuniversitet* och *Länsstyrelserna i Stockholms län, Jönköpings län, Kronobergs län, Blekinge län, Gotlands län, Hallands län och Norrbottens län* avstyrker förslaget eller är tveksamma till det. Den föreslagna bestämmelsen anses begränsa möjligheterna till polisiär handräckning jämfört med dagens lagstiftning. Remissinstanserna bedömer att det finns ett behov av polisiärt biträde för att säkerställa en lugnare och mindre konfliktfylld inspektionssituation till förmån för en effektiv och ändamålsenlig djurskyddskontroll, för att säkerställa kontrollpersonalens säkerhet och för att tillförsäkra kontrollmyndigheterna tillträde till bostäder eller andra utrymnen där djur förvaras när djurhållaren gör sig oanträffbar eller nekar tillträde. Med den nya lydelsen finns en risk att begäran om biträde avslås, om inte särskilda omständigheter kan redovisas. *Djurens Rätt* framför liknande

synpunkter men anser också att förslaget innebär att djur utsätts för större och oacceptabla risker för lidande, om ett ingripande fördröjs till följd av att det blir svårare att få handräckning.

Även *Länsstyrelsen i Dalarnas län* avstyrker förslaget men med hänvisning till att bestämmelsens innehåll får anses så självklart att det inte behöver regleras i lagen.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 27 a § djurskyddslagen ska Polismyndigheten lämna den hjälp som behövs för utövande av offentlig kontroll eller verkställighet av beslut enligt lagen, de föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av lagen, de EG-bestämmelser som kompletteras av lagen eller de beslut som har meddelats med stöd av EG-bestämmelserna.

Utredningen föreslår att bestämmelsen i 27 a § djurskyddslagen överförs till den nya lagen med tillägget att hjälp från Polismyndigheten får begäras endast om det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att polisens särskilda befogenheter enligt 10 § polislagen (1984:387) behöver tillgripas, eller det annars finns synnerliga skäl. Av 10 § polislagen följer att polisman i vissa fall får använda våld för att genomföra en tjänsteåtgärd. Med våld avses både våld mot person och mot egendom, t.ex. genom att bryta sig in i ett låst utrymme.

Regeringen föreslog i propositionen Renodling av Polismyndighetens arbetsuppgifter när länsstyrelserna tar över uppgifter på djurområdet (prop. 2016/17:224) bl.a. att 27 a § djurskyddslagen ändras på det sätt som utredningen föreslår. Enligt förslaget ska ändringen i 27 a § djurskyddslagen träda i kraft den 1 juni 2018. Regeringen ser inte några skäl att nu göra en annan bedömning. Bestämmelsen bör därför föras över till den nya lagen med samma innehåll i sak som enligt prop. 2016/17:224. Det hänvisas i huvudsak till de skäl som anförts i det lagstiftningsärendet (se a. prop. s. 28–29).

13.9 Offentlig kontroll av djur inom Försvarsmakten

Regeringens förslag: Den nuvarande bestämmelsen om att djur som används inom Försvarsmakten inte ska omfattas av vissa av djurskyddslagens bestämmelser om offentlig kontroll, förs över till den nya lagen utan ändring i sak.

Utredningens förslag: Överensstämmer inte med regeringens förslag. Utredningen föreslår att bestämmelsen om undantag inte ska föras över och att samtliga bestämmelser i djurskyddslagen om offentlig kontroll ska gälla även djur som används inom Försvarsmakten.

Remissinstanserna: *Försvarsmakten*, *generalläkaren* (numera *försvarsinspektören för hälsa och miljö*) och *Svenska Djurskyddsföreningen* är positiva till förslaget. *Försvarsmakten* och *generalläkaren* anser att förslaget förtydligar och stärker generalläkarens roll som kontrollmyndighet. *Försvarsmakten* anser dock inte att generalläkaren ska ansvara för lokalgodkännanden och

verksamhetstillstånd för försöksdjur. Godkännanden och tillstånd för försöksdjur bör hanteras av en myndighet helt skild från Försvarsmakten.

Djurens Rätt anser att kontrollen inom Försvarsmakten ska utövas av länsstyrelserna i stället.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län anser att generalläkarens befogenheter som djurskyddskontrollmyndighet måste klargöras.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 28 § djurskyddslagen gäller bestämmelserna i 24 § andra stycket, 24 a–25 §§, 25 b § första stycket första punkten, 26 § andra och tredje styckena, 27 § andra stycket och 27 a § inte djur som används inom Försvarsmakten. Däremot gäller de materiella bestämmelserna i djurskyddslagen även dessa djur. Bestämmelsen i 28 § fick sin nuvarande lydelse genom en lagändring som trädde i kraft den 1 oktober 2017. Beträffande skälen för lagändringen, se propositionen Tillsyn och kontroll på hälso- och miljöområdet inom försvaret (prop. 2016/17:144, s. 40–43). Det anges också i 60 a § tredje stycket djurskyddsförordningen att för djur som används inom Försvarsmakten är försvarsinspektören för hälsa och miljö behörig myndighet att utöva offentlig kontroll. Djurskyddsutredningens förslag lämnades innan de här diskuterade ändringarna föreslogs och genomfördes. Regeringen finner inte skäl att nu göra någon annan bedömning när det gäller den offentliga kontrollen av djur som används inom Försvarsmakten och föreslår därför att den nuvarande bestämmelsen överförs oförändrad i sak till den nya djurskyddslagen.

13.10 Anmälningsskyldighet vid vanvård

Regeringens förslag: Bestämmelsen om skyldighet för den som tillhör djurhälsopersonalen att under vissa förhållanden anmäla till kontrollmyndigheten att djur inte hålls eller sköts i enlighet med lagstiftningen förs i huvudsak över till den nya lagen. Någon anmälan ska dock inte behöva göras om bristen är lindrig och rättas till omgående.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen föreslår till skillnad från regeringen att även veterinär eller expert i försöksdjursverksamhet ska omfattas av anmälningsskyldigheten. Utredningen föreslår också att anmälningsskyldigheten ska inträda först om det är sannolikt att djur inte hålls eller sköts enligt lagen.

Remissinstanserna: Flertalet av de remissinstanser som uttalar sig om förslaget, bl.a. *Länsstyrelserna i Jönköpings län, Skåne län, Hallands län* och *Västerbottens län, Jordbruksverket, Sveriges lantbruksuniversitet (SLU), Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)* samt ytterligare tio organisationer inom lantbruksnäringen tillstyrker det. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* anser att även officiella veterinärer på slakterier ska omfattas av kravet. *Länsstyrelsen i Hallands län* anser att kravet även ska gälla för veterinärer och för Polismyndigheten och Livsmedelsverket i stället för den anmälningsskyldighet som föreslås i 11 kap. 1 § djurskyddsförordningen. *Föreningen BLANDIS* anser att

anmälningsplikten ska omfatta alla med insyn i ärenden där vanvård kan tänkas förekomma.

Legitimerade Sjukgymnasters Riksförbund (numera *Fysioterapeuterna*) bedömer att uttrycket ”lindrig brist” behöver definieras. *Umeå universitet* delar denna synpunkt och anser även att det behövs ett klagörande av vilken tidsrymd som kan anses vara ”omgående”.

Karolinska Institutet och *Lunds universitet* anser att veterinärens och expertens roll i verksamheter med försöksdjur enbart ska vara rådgivande och anser att det råder en konfliktsituation mellan formuleringarna i 8 kap. och 10 kap. beträffande veterinären och experten.

Jordbruksverket anser att möjlighet till påföljd för veterinärer och experter enligt 20 § djurskyddslagen bör utredas. *Djurens Rätt* är positiv till utökningen av anmälningsplikten och anser att den även ska omfatta föreskrifter och EU-bestämmelser samt att anmälningsskyldigheten bör vara straffsanktionerad.

Svensk Djursjukvård anser att anmälan från djurhälsopersonalen bör kunna ske anonymt för att minska risken för hot och repressalier, vilket i sin tur skulle bidra till att fler misstänkta brott anmäls. *Mörbylånga kommun* och *Djurskyddet Sverige* anser att anmälningsplikten ska gälla även om bristen är lindrig och rättas till omgående.

Skälen för regeringens förslag

Nuvarande bestämmelse

I 28 a § djurskyddslagen föreskrivs att om den som tillhör djurhälsopersonalen i sin yrkesutövning finner anledning att anta att djur inte hålls eller sköts i enlighet med lagen, de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen eller de EG-bestämmelser som kompletteras av lagen, ska denne anmäla detta till kontrollmyndigheten.

Lagen (2009:302) om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård trädde i kraft den 1 januari 2010. Genom lagens ikraftträdande upphävdes bl.a. förordningen (1971:810) med allmän veterinärinstruktion. I denna förordning fanns i 4 § bl.a. en bestämmelse om anmälningsplikt för veterinärer enligt vilken en veterinär som i sin yrkesutövning finner anledning att anta att djur inte hålls eller sköts i enlighet med djurskyddslagen eller föreskrifter meddelade med stöd av lagen, om förhållandet inte rättas till, ska anmäla detta till länsstyrelsen. När förordningen upphävdes överfördes bestämmelsen om anmälningsplikt till 28 a § djurskyddslagen. Till skillnad mot tidigare bestämmelse i förordningen med allmän veterinärinstruktion gäller anmälningsplikten enligt 28 a § djurskyddslagen inte för veterinärer specifikt utan anmälningsskyldigheten omfattar de yrkeskategorier som ingår i djurhälsopersonalen.

Uttrycket djurhälsopersonal introducerades i lagen om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård. Av 1 kap. 4 § framgår att med djurhälsopersonal avses personer som är verksamma inom djurens hälso- och sjukvård och som har legitimation eller viss annan behörighet enligt lagen. Med djurens hälso- och sjukvård avses enligt 1 kap. 3 § samma lag åtgärder som vidtas i syfte att medicinskt förebygga, påvisa, lindra eller bota sjukdom, skada eller därmed jämförliga tillstånd hos djur. Även

utförande av operativa ingrepp på eller givande av injektioner till djur i andra syften omfattas av uttrycket.

När det gäller djurförsök gjorde regeringen i förarbetena till lagen om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård bedömningen att det finns ett omfattande regelverk för djurförsök i djurskyddslagstiftningen. Där uppställs bl.a. krav på att varje djurförsök ska vara godkänt från etisk synpunkt, särskild utbildning för de som arbetar med djurförsök och att det ska finnas särskilt utpekade personer som ansvarar för försöken. Mot bakgrund av att verksamheten redan är reglerad ansåg regeringen att djurförsök inte skulle omfattas av djurens hälso- och sjukvård utan undantas från lagens tillämpningsområde. Vård och behandling av försöksdjur som inte utgör en del av själva djurförsöket ansågs dock falla in under tillämpningsområdet för bestämmelserna (se prop. 2008/09:94, Verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård, s. 56–57). Inom försöksdjursverksamhet finns det således både åtgärder som faller innanför och utanför tillämpningsområdet för lagen om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård. Detta innebär att en försöksdjursveterinär i vissa situationer tillhör djurhälsopersonalen och i andra situationer inte.

Enligt den tidigare bestämmelsen i 4 § förordningen med allmän veterinärinstruktion gällde anmälningsplikten endast ”om förhållandet inte rättas till”. Denna begränsning i anmälningsplikten överfördes inte till den nuvarande bestämmelsen i 28 a § djurskyddslagen. Som skäl för detta anförde regeringen bl.a. att det från djurskyddssynpunkt är viktigt att svåra fall av misskötsel omedelbart rapporteras till kontrollmyndigheten (prop. 2008/09:94 s. 116). Regeringen ansåg att rekvisitet i 4 § i förordningen med allmän veterinärinstruktion kunde vara problematiskt eftersom det kunde ifrågasättas om det föreligger en omedelbar anmälningsplikt eller om veterinären först måste få djurägaren att rätta till missförhållandena innan anmälningsskyldigheten inträder. Vidare påpekade *Länsstyrelsen i Stockholms län* i det lagstiftningsärendet att lydelsen kan anses innebära att samma veterinär måste uppsöka djurägaren en andra gång för att kontrollera om förhållande har rättats till vilket, enligt länsstyrelsen, i praktiken sällan blir fallet. Regeringen bedömde att ett upphävande av rekvisitet ”om förhållandet inte rättas till” eventuellt skulle innebära att kontrollmyndigheten får fler anmälningar av mindre allvarligt slag men fann sammantaget att rekvisitet ”om förhållandet inte rättas till” inte borde få någon motsvarighet i den nya bestämmelsen.

Anmälningsskyldighet för veterinär och expert i försöksdjursverksamhet

Utredningen har föreslagit att bestämmelsen i 28 a § djurskyddslagen överförs till den nya lagen, bl.a. med det tillägget att även veterinär eller expert i försöksdjursverksamhet ska omfattas av anmälningsplikten.

Även i departementspromemorian Ds 2011:12 Genomförande av EU:s direktiv om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål föreslogs att anmälningsplikten enligt 28 a § djurskyddslagen skulle omfatta den veterinär eller expert som i sin yrkesutövning deltar i verksamhet med försöksdjur. I propositionen Genomförande av EU:s direktiv om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål (prop. 2011/12:138) hänvisade regeringen till att ett förslag om anmälningsplikt

även lämnas i det betänkande som behandlas i denna lagrådsremiss och att regeringen avsåg att bereda frågan inom ramen för detta ärende.

Regeringen bedömer att det i och för sig är rimligt att den veterinär eller den expert som enligt 20 § första stycket 2 i nuvarande djurskyddslag ska finnas vid verksamhet med försöksdjur, omfattas av anmälningsplikten oavsett om den upptäckta bristen omfattar en del av ett djurförsök eller inte. Det framstår enligt regeringens uppfattning också som en lämplig ordning att veterinärer eller i förekommande fall experter som i sin yrkesroll både är verksamma inom och utom djurens hälso- och sjukvård, dvs. i vissa avseenden är djurhälsopersonal och i andra inte, omfattas av anmälningsplikten avseende yrkesutövningen i sin helhet.

Vid remissbehandlingen har det dock framkommit synpunkter på att en rad andra yrkeskategorier, t.ex. officiella veterinärer på slakterier, Polismyndigheten och Livsmedelsverket, ska omfattas av anmälningsplikten. *Jordbruksverket* har påpekat att för den som tillhör djurhälsopersonalen kan brott mot anmälningsplikten falla under 6 kap. 1 § lagen om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård, dvs. disciplinpåföljd kan bli aktuell. För veterinär eller expert enligt 20 § djurskyddslagen saknas denna sanktionsmöjlighet. Detta innebär att det saknas sanktionsmöjligheter för en person som omfattas av anmälningsplikten men inte är djurhälsopersonal om denne åsidosätter sin skyldighet att anmäla vanvård av djur till kontrollmyndigheten. Regeringen bedömer sammantaget att frågan om att utvidga anmälningsskyldigheten till att omfatta fler yrkeskategorier än djurhälsopersonal behöver övervägas ytterligare. Konsekvensen av att anmälningsplikten numera är inskränkt till att omfatta djurhälsopersonal behöver belysas ytterligare liksom vilka för- och nackdelar som kan förutses om anmälningsplikten utökas så att den omfattar fler yrkesgrupper.

Försöksdjursverksamhet är omgärdad av ett omfattande regelverk och det anges i 19 b § djurskyddslagen att den fysiska person som är innehavare av tillstånd enligt 19 a § (kallad tillståndshavare) ska se till att verksamheten bedrivs enligt denna lag, de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen samt de EU-bestämmelser som kompletteras av lagen. Vidare ska det vid verksamhet med försöksdjur finnas en eller flera föreståndare som ansvarar för att bedriva verksamheten, personal som är tillräckligt stor för verksamheten och som har den utbildning och kompetens som behövs och ett djurskyddsorgan som ger råd och övervakar verksamheten från djurskyddssynpunkt. Regeringen har i avsnitt 12.2 föreslagit att dessa bestämmelser ska föras över till den nya lagen. Det finns således en rad olika personer med skilda ansvarsområden hos användare av försöksdjur, vilket ska borge för att djurskyddet upprätthålls på en hög nivå och säkerställa att djuren hålls och sköts i enlighet med gällande regler. Det finns därmed goda skäl att anta att brister i djurskyddet för försöksdjur som uppmärksammas har förutsättningar att snabbt kunna avhjälpas genom att åtgärder sätts in inom den egna verksamheten. Om en veterinär, eller i förekommande fall en expert, i sin yrkesutövning upptäcker brister i djurskyddet är det naturligt att bristen i första hand avhjälpas genom att tillståndshavaren eller den person som har fått uppgiften att se till att verksamheten bedrivs

i enlighet med gällande regler delegerat till sig, vidtar de åtgärder som behövs. Enligt regeringens bedömning finns det därmed goda förutsättningar att upprätthålla ett gott djurskydd inom försöksdjursverksamheter. Den omständigheten att det nu inte införs någon anmälningsplikt för veterinärer eller experter i en sådan verksamhet kan därför inte förväntas leda till några direkt negativa effekter.

Undantag från anmälningsskyldighet i vissa fall

Utredningen föreslår att anmälningsplikt inte ska gälla om bristen är lindrig och kan rättas till omgående. I utredningen görs bedömningen att kraven på att djurhälsopersonal ska anmäla brister som de upptäcker i sin yrkesutövning är mycket långtgående eftersom även små eller tillfälliga brister ska anmälas. Utredningen anser att kravet är alltför omfattande och inte heller fungerar tillfredsställande och föreslår därför att en rättelsemöjlighet återinförs. Dock anser utredningen att det inte ska råda någon tveksamhet kring när anmälningsplikten inträder. Enligt utredningen innebär förslaget att anmälningskyldigheten inträder direkt men anmälan behöver inte göras om den upptäckta bristen är lindrig och rättas till omgående.

Regeringen delar utredningens bedömning att den tidigare lydelsen har visat sig vara alltför strikt och att det är rimligt att brister som är lindriga och som omgående rättas till inte behöver anmälas till kontrollmyndigheten. Den djurhälsopersonal som i sin yrkesutövning finner en sådan lindrig brist ska försäkra sig om att bristen avhjälpas utan dröjsmål. Om djurhälsopersonalen, av något skäl, inte har möjlighet att kontrollera att bristen åtgärdas omgående bör i stället anmälan till kontrollmyndigheten ske, oavsett om bristen är lindrig eller inte.

Några remissinstanser anser att uttrycken lindrig brist och omgående behöver klargöras. Regeringen bedömer att djurhälsopersonalen, utifrån sin kompetens, är de som i första hand har möjlighet att bedöma om en brist i ett konkret fall är lindrig eller inte. Det får anses ligga i sakens natur att en lindrig brist är en brist som endast kan ha en obetydlig effekt på djurskyddet. Djuret ska inte vara utsatta för lidande eller en uppenbar risk för lidande. Även när det gäller kravet att bristen ska avhjälpas omgående ankommer det på den aktuella yrkesutövaren att bedöma om det är möjligt att utan dröjsmål vidta de åtgärder som krävs för att avhjälpa bristen. Ett exempel på vad som bör kunna rättas till omgående är om djuren inte har tillgång till tillräckligt med strö. Brister som är mer av systematisk karaktär bör dock allmänt sett betraktas som en större risk för djurlidande och sådana brister är i många fall svåra att avhjälpa omgående. Ett exempel på det kan vara att djuren vid upprepade tillfällen saknar strö och att det saknas strö på gården. Inte heller bör brister som måste åtgärdas genom om- eller nybyggnation eller andra omfattande förändringar i djurhållningen anses kunna åtgärdas omgående. Allmänt gäller att vad som, i detta sammanhang, slutligen kommer att avses med uttrycken lindrig och omgående överlämnas till rättstillämpningen att avgöra.

Övrigt

Utredningen föreslår också att anmälningsskyldighet inte längre ska gälla den som finner anledning att anta att djur inte hålls eller sköts enligt lagen utan den som finner det sannolikt, vilket medför att det skulle krävas en högre grad av misstanke innan anmälningsskyldighet gäller. Utredningen kommenterar inte särskilt den ändrade ordalydelsen. Inte heller remissinstanserna kommenterar förslaget. Regeringen gör bedömningen att det saknas anledning att i denna del inskränka anmälningsskyldigheten.

Regeringen anser därför sammantaget att den nuvarande bestämmelsen om anmälningsskyldighet bör föras över till den nya lagen med tillägget att anmälan inte behöver göras om bristen är lindrig och rättas till omgående.

Svensk Djursjukvård anser att anmälan från djurhälsopersonalen bör kunna ske anonymt för att minska risken för hot och repressalier, vilket i sin tur skulle bidra till att fler misstänkta brott anmäls. Regeringen har förståelse för behovet av att förebygga risker för hot och repressalier som kan tänkas riktas mot djurhälsopersonal i anledning av anmälan till kontrollmyndigheten. Det saknas dock underlag för att regeringen i detta lagstiftningsärendet ska kunna hantera och åtgärda problemet.

14 Djurförbud och omhändertagande

14.1 Förutsättningar för att meddela djurförbud

Regeringens förslag: Länsstyrelsen ska besluta om förbud att ha hand om djur (djurförbud) för den som

1. allvarligt har försummat tillsynen eller vården av ett djur,
2. har misshandlat ett djur,
3. inte följer ett beslut om föreläggande eller förbud som en kontrollmyndighet har meddelat om beslutet är av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt,
4. har varit föremål för upprepade beslut om föreläggande eller förbud, om ett djurförbud är befogat från djurskyddssynpunkt,
5. genom en dom som har fått laga kraft eller genom ett godkänt strafföreläggande har befunnits skyldig till djurplågeri enligt 16 kap. 13 § brottsbalken, eller
6. genom en dom som har fått laga kraft eller genom ett godkänt strafföreläggande har befunnits skyldig till brott mot djurskyddslagen, om ett djurförbud är befogat från djurskyddssynpunkt.

Djurförbud ska dock inte beslutas om det är sannolikt att den omständighet som annars ska leda till djurförbud inte kommer att upprepas.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Till skillnad från regeringen så föreslår utredningen att det ska krävas att den enskilde inte vidtar rättelse för att upprepade beslut om föreläggande eller förbud ska leda till djurförbud. Utredningen föreslår att även den som har dömts för grovt brott mot djurskyddslagen ska meddelas djurförbud. Utredningen föreslår också att företagsbot ska leda till djurförbud.

Remissinstanserna: *Djurskyddet Sverige* tillstyrker förslaget. *Länsstyrelserna i Jämtlands län* och *Västerbottens län* samt *Djurskyddsinspektörernas Riksförening* och *Svenska Kennelklubben* är i huvudsak positiva till förslaget som bedöms innebära ett utökat utrymme för länsstyrelserna att meddela välavvägda och nyanserade beslut om djurförbud. *Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)* framför liknande synpunkter men reserverar sitt ställningstagande med att man är positiv under förutsättning att ändringarna inte urholkar djurförbuden juridiskt. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* understryker behovet av tydlig vägledning från Jordbruksverket för en likriktad och effektiv tillämpning av bestämmelsen.

Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) och ytterligare nio organisationer inom lantbruksnäringen är i stort positiva till förslaget och välkomnar utredningens uppfattning om att beslut ska vara proportionerliga och nyanserade samt stå i relation till förseelsens allvar men anser att lagstiftaren bör gå längre än utredningens förslag. Det ska enbart vara möjligt att besluta om djurförbud i de fall där djuren har varit utsatta för lidande eller i de fall där det föreligger en uppenbar risk för djurlidande. Djurförbud bör inte kunna användas som en rent administrativ sanktion. Vid bedömningen av om något är av ”väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt” bör man bl.a. beakta om överträdelsen skett vid upprepade tillfällen, trots påpekanden eller om den har pågått under en längre tid. Remissinstanserna ifrågasätter vidare att en dom för djurplågeri eller grovt brott mot djurskyddslagen per automatik ska leda till djurförbud. I vissa av dessa fall framstår djurförbud som en oproportionerligt hård sanktion. Den i förslaget innefattade möjligheten att underlåta att meddela ett djurförbud när det är sannolikt att ett upprepande inte kommer att inträffa bör utvidgas till att avse även fall där ett djurförbud i övrigt inte är befogat från djurskyddssynpunkt. Remissinstanserna efterlyser vidare en konsekvensanalys av vilka kostnader som förslagen kan innebära för djurhållarna.

Länsstyrelserna i Östergötlands län, Gotlands län, Örebro län, Dalarnas län och *Västernorrlands län* är positiva till att djurförbud endast ska meddelas om det är befogat från djurskyddssynpunkt. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* förutser dock att uttrycket ”befogat från djurskyddssynpunkt” kommer att behöva tydliggöras genom praxis samt efterlyser att det av lagtexten tydligt ska framgå att ett meddelat djurförbud innebär att personen inte heller får äga djur (vilket framgår av ordalydelsen till den nu gällande bestämmelsen om djurförbud).

Kammarrätten i Stockholm anser att det finns vissa problem kring tolkningen av uttrycket ”ha hand om djur”. Problemen uppkommer främst när flera personer har olika ansvar för ett djur och när länsstyrelsens beslut om djurförbud inte har kombinerats med ett beslut att göra sig av med djuret.

Länsstyrelsen i Västmanlands län och Djurskyddsinspektörernas Riksförening anser att det behövs en definition av ”väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt” i punkten 1 i utredningens förslag eftersom man kan ifrågasätta vilka typer av beslut om förelägganden och förbud som inte kan anses vara befogade från djurskyddssynpunkt. Remissinstanserna tolkar det vidare som att alla beslut om förelägganden och förbud som inte faller under punkten 1 i utredningens förslag borde falla under punkten 6 (dvs. att djurförbud ska meddelas den som inte vidtar rättelse trots upprepade beslut om förelägganden eller förbud om det är befogat från djurskyddssynpunkt). *Ridskolornas Riksorganisation* framför liknande synpunkter och anser att punkterna 1 och 6 i utredningens förslag skulle kunna sammanföras till en punkt.

Nio hästorganisationer önskar en definition av vad som avses med upprepade beslut.

Länsstyrelserna i Stockholms län och Skåne län motsätter sig förslaget att ändra lydelsen från ”vid upprepade tillfällen varit föremål för beslut enligt 26 §” till ”inte vidtar rättelse trots upprepade beslut enligt...”. Förslaget innebär att det krävs att förelägganden inte följts för att djurförbud ska kunna meddelas. Det finns tillfällen när upprepade förelägganden bör kunna läggas till grund för både djurförbud och omhändertaganden av djur trots att de följs, t.ex. för personer som inte själva kan se och åtgärda brister i djurhållningen.

Göteborgs Katthjälp anser att det endast ska vara möjligt att meddela beslut om djurförbud enligt punkterna 1 och 6 i förslaget om föreläggandena har vunnit laga kraft först. Endast om det föreligger en omedelbar risk att djuret blir utsatt för lidande ska ett djurförbud kunna meddelas utan att föreläggandena har vunnit laga kraft.

Länsstyrelserna i Kronobergs län och Blekinge län avstyrker förslaget och anser att antalet överträdelser av beslut om förelägganden ska vara avgörande för om en djurhållare ska meddelas djurförbud, oavsett föreläggandenas allvarlighetsgrad. Länsstyrelserna bedömer att det finns risk för att man hamnar i en liknande situation som innan 2003, när bestämmelsen om djurförbud skärptes, när samma djurhållare kunde få upprepade förelägganden utan att det skedde någon långsiktig förbättring av djurskyddet. *Länsstyrelsen i Dalarnas län, SLU* och *Djurskyddsinspektörernas Riksförening* har däremot inte något att erinra mot att djurförbud inte längre ska meddelas enbart på grund av antalet förelägganden.

Djurens Rätt motsätter sig starkt de föreslagna försvagningarna av möjligheterna att meddela djurförbud som kraven på ”av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt” och ”befogat från djurskyddssynpunkt” innebär. Upprepade förseelser tyder, enligt organisationen, på en bristande insikt i och respekt för lagstiftningen. Att inte åtminstone pröva frågan om djurförbud innebär en risk för att djurlidanden får fortgå.

Ridskolornas Riksorganisation avstyrker förslaget med hänvisning till att det inte behövs ökad flexibilitet och ökat utrymme för bedömningar för kontrollmyndigheterna utan snarare en ökad tydlighet och rättssäkerhet för djurhållarna. Organisationens anser att djurförbud ska förbehållas situationer där det är befogat från djurskyddssynpunkt och

inte användas som en administrativ påföljd för att effektivisera efterlevnaden av djurskyddsbestämmelserna.

Länsstyrelserna i Jönköpings län, Örebro län och Västra Götalands län påpekar att om djurförbud ska utökas till att gälla godkända strafförelägganden och företagsböter förutsätter detta att länsstyrelsen får kännedom om sådana.

Länsstyrelsen i Gotlands län efterlyser ett förtydligande för situationer där djurförbud ska riktas till djurägare som utgörs av ett bolag.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län poängterar att det är bra att "uppenbart" ersätts med "sannolikt" eftersom "sannolikt" är ett mer realistiskt krav. I praktiken kan man sällan bedöma det som uppenbart att det förbudsgrundande beteendet inte kommer att ske igen.

Förvaltningsrätten i Jönköping, Länsstyrelserna i Stockholms län, Dalarnas län, Västernorrlands län och Norrbottens län samt Djurens Rätt, Sveriges Veterinärförbund och Djurens jurister motsätter sig ändringen från "uppenbart" till "sannolikt", eftersom det innebär en försämring från djurskyddssynpunkt. Några av dessa remissinstanser understryker att det vanligen är mycket allvarliga brister i djurhållningen som leder till djurförbud och att djurhållaren som regel är klart olämplig att ha hand om djur. *Förvaltningsrätten i Jönköping* föreslår i stället att djurförbud inte ska meddelas om det finns "särskilda skäl". *Djurens jurister* understryker att formuleringen att djurförbud inte ska meddelas medför att kontrollmyndigheterna kan vara förhindrade att meddela förbud som behövs för att skydda djuren i fall där myndigheterna har fog för sitt tvivel men där de samtidigt har svårt att motbevisa djurhållarens förklaringar. Djurens skydd måste i sådana situationer väga tungt anser organisationen och anser också att det är tillräckligt att kontrollmyndigheterna gör en nyanserad bedömning i de fall där det förekommer upprepade förelägganden. För det fall lagstiftaren ändå ersätter "uppenbart" med "sannolikt" bör "ska" ändras till "får". *Länsstyrelsen i Stockholms län* pekar på att förslaget innebär en svår bedömning för kontrollmyndigheterna.

Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien och *Kött och Charkföretagen* anser att omhändertaganden och djurförbud ska beslutas om av domstol.

Skälen för regeringens förslag

Utgångspunkter

En möjlighet att meddela djurförbud infördes i den dåvarande djurskyddslagen redan 1969. I förarbetena till 1988 års lag bekräftades tidigare förarbetsuttalanden om att förbud skulle meddelas endast i särskilt kvalificerade fall med hänsyn till de avsevärda ingrepp i den drabbades försörjningsförmåga som ett förbud kunde innebära och de verkningar som det i övrigt kunde få för den enskilde. Det klargjordes dock också att ett beslut om djurförbud kunde meddelas även om de missförhållanden i djurhållningen som ligger till grund för beslutet hade upphört vid tidpunkten för beslutet (se prop. 1987/88:93, Djurskyddslag, m.m., s. 68).

Det är enligt regeringens mening av stor vikt att samhället har tillräckliga befogenheter att ingripa när det är nödvändigt för att skydda

djur som utsätts för allvarliga djurskyddsproblem. Förbud för enskilda att hantera djur är en sådan åtgärd som i vissa fall ska vidtas för att förhindra att djur fortsättningsvis far illa. Ett beslut om djurförbud innebär emellertid också en betydande inskränkning i den enskildes fri- och rättigheter. Ett djurförbud kan omöjliggöra bedrivande av viss närings- eller yrkesverksamhet. Även möjligheten att hålla ett sällskapsdjur eller i övrigt ha kontakt med djur är av stor betydelse för många människor. Vid utformningen av bestämmelsen om djurförbud måste därför en noggrann avvägning mellan dessa intressen göras.

Djurförbud för den som inte följer ett beslut, som har försummat tillsynen eller vården av ett djur eller har misshandlat ett djur

Enligt 29 § första stycket första punkten i den nuvarande djurskyddslagen ska djurförbud meddelas den som inte följer ett beslut (om föreläggande eller förbud) som en kontrollmyndighet har meddelat enligt 26 § och som är av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt. Vidare ska enligt 29 § första stycket andra punkten och tredje punkten djurförbud meddelas den som allvarligt har försummat tillsynen eller vården av ett djur eller som har misshandlat ett djur. Vid remitteringen har det inte framkommit annat än att det finns behov av att besluta om djurförbud på de angivna grunderna. Regeringen anser därför i likhet med utredningen att bestämmelserna bör föras över till den nya lagen.

Länsstyrelsen i Västmanlands län och *Djurskyddsinspektörernas Riksförening* anser att det behövs en definition av uttrycket ”väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt” eftersom man kan ifrågasätta vilka typer av beslut om förelägganden och förbud som inte kan anses vara befogade från djurskyddssynpunkt. Regeringen instämmer i bedömningen att förelägganden och förbud som meddelas med stöd av djurskyddslagen, och som syftar till att se till att lagen och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen följs, alltid bör ses som befogade från djurskyddssynpunkt. För att förelägganden eller förbud ska vara av väsentlig betydelse för djurskyddet bör dock krävas att de avser att komma till rätta med överträdelser som medför lidande eller en konkret risk för lidande eller försämringar i övrigt av djurens välfärd. Vissa förelägganden kan dock avse överträdelser av bestämmelser som i det konkreta fallet inte innebär några risker för djurskyddet, utan snarare avser att allmänt främja ett gott djurskydd eller underlätta kontroll, t. ex. bestämmelser om journalföring. Underlåtenhet att följa sådana förelägganden bör i normalfallet inte leda till djurförbud.

Djurförbud för den som har dömts för djurplågeri

Enligt 29 § första stycket fjärde punkten nuvarande djurskyddslag ska den som har dömts för djurplågeri enligt 16 kap. 13 § brottsbalken meddelas djurförbud.

Skyldigheten för länsstyrelsen att meddela djurförbud för den som har dömts för djurplågeri infördes 2003. Som motiv för detta angavs att den som har dömts för djurplågeri måste anses ha visat sig klart olämplig att i fortsättningen hålla djur, eftersom endast de allvarligaste gärningarna riktade mot djur sanktioneras genom bestämmelsen i brottsbalken (se prop. 2001/02:93, Ändringar i djurskyddslagen, m.m., s. 20–21). Vissa

remissinstanser, däribland *LRF*, ifrågasätter att en dom för djurplågeri per automatik ska leda till djurförbud och menar att den i förslaget innefattade möjligheten att underlåta att meddela ett djurförbud när det är sannolikt att ett upprepande inte kommer att inträffa, bör utvidgas till att avse även de fall där ett djurförbud i övrigt inte är befogat från djurskyddssynpunkt. Regeringen anser dock att den som har dömts för ett så allvarligt brott som djurplågeri har visat en sådan väsentlig brist i sin förmåga att hantera djur att personen i fråga som huvudregel inte bör få ha djur fortsättningsvis. I de fall som gärningen med hänsyn till omständigheterna klart framstår som en engångsföreteelse ska djurförbud inte meddelas eftersom det då inte heller är sannolikt att ett upprepande av överträdelsen kommer att ske (se vidare om detta nedan). Ytterligare inskränkningar i skyldigheten att meddela djurförbud för personer som har dömts för djurplågeri är enligt regeringens uppfattning inte lämpliga.

Det bör enligt regeringens bedömning klargöras att det, för att ett djurförbud ska meddelas på grund av att brott har begåtts, ska ha fastställts i en dom som har fått laga kraft eller ett godkänt strafföreläggande att personen som förbudet riktar sig mot har gjort sig skyldig till djurplågeri eller brott mot djurskyddslagen.

Utredningen föreslår också att med dom ska likställas beslut om företagsbot. Inledningsvis kan konstateras att även ett åläggande av företagsbot, som är en s.k. annan rättsverkan av brott, måste ske genom en dom av allmän domstol eller ett godkänt strafföreläggande. Företagsbot ska enligt 36 kap. 7 § brottsbalken åläggas näringsidkare för brott begångna i näringsverksamhet under vissa särskilt angivna förutsättningar. Beslutet om företagsbot kan också rikta sig till en juridisk person eller till en annan fysisk person än den person som har begått den brottsliga gärningen.

Beslut om djurförbud ska däremot endast rikta sig till fysiska personer och vid tillämpning av punkterna 4 och 5 i förslaget till den eller de fysiska personer som har befunnits skyldiga till brott. Utredningen har inte närmare motiverat varför ett beslut om företagsbot bör likställas med en dom eller ett strafföreläggande när det gäller djurförbud. Enligt regeringens bedömning saknas därför i nuläget tillräcklig analys för att lägga till beslut om företagsbot som en grund för djurförbud.

Länsstyrelserna i Jönköpings län, Örebro län och Västra Götalands län påpekar att om djurförbud ska utökas till att gälla godkända strafförelägganden förutsätter detta att länsstyrelsen får kännedom om sådana. Domstolarna är enligt 2 § i förordningen (1997:176) om underrättelse till Statens jordbruksverk om domar i vissa brottmål skyldiga att inom en vecka till Jordbruksverket sända en kopia av en dom genom vilken någon döms för djurplågeri eller brott mot djurskyddslagen. Enligt 12 § strafföreläggandekungörelsen (1970:60) ska vad som föreskrivs i lag eller annan författning om skyldighet för domstol att underrätta myndighet om dom i brottmål också tillämpas på Åklagarmyndigheten i fråga om godkänt strafföreläggande. Det finns alltså redan i dag en skyldighet för Åklagarmyndigheten att underrätta Jordbruksverket om godkända strafförelägganden beträffande djurplågeri och brott mot djurskyddslagen. Jordbruksverket bör se till att sådana underrättelser vidarebefordras till berörd länsstyrelse.

Djurförbud för den som har dömts för brott mot djurskyddslagen

Idag föreskrivs i 29 § första stycket 5 djurskyddslagen bl.a. att djurförbud ska meddelas den som vid upprepade tillfällen har dömts för brott enligt 36, 36 a eller 36 c § djurskyddslagen. I samband med införandet av denna bestämmelse angavs att personer som blir föremål för upprepade domar om djurskyddsbrott, oberoende av förseelsernas svårighetsgrad, måste anses ha visat en påtaglig brist på respekt för djuren och att risken för att sådana personer kommer att göra sig skyldiga till liknande gärningar på nytt typiskt sett är stor (se prop. 2001/02:93 s. 21).

Kravet på upprepade tillfällen har, bl.a. i Jordbruksverkets vägledning till kontrollmyndigheterna, ansetts innebära minst tre tillfällen. Bestämmelsens utformning har lett till en praxis där djurförbud ofta meddelas mot den som tre gånger har lagförts för brott eller har meddelats beslut, utan att allvaret i överträdelserna eller behovet av ett djurförbud ur djurskyddssynpunkt beaktas (se bl.a. RÅ 2009 ref. 75). Regeringen anser, liksom utredningen, att det finns en betydande risk att besluten om djurförbud vid en sådan tillämpning blir onyanserade och oproportionerliga. I vissa fall kan det finnas skäl att meddela djurförbud redan efter en överträdelse av allvarlig art, men det kan också finnas situationer där det trots att flera överträdelser har begåtts inte bedöms vara nödvändigt från djurskyddssynpunkt att meddela djurförbud. Regeringen delar utredningens bedömning att ett ingripande i form av ett djurförbud ska stå i rimlig proportion till förseelsen och risken för att djuren fortsättningsvis får illa. Djurförbud bör därför kunna beslutas för den som har dömts för brott mot djurskyddslagen oberoende av om detta har skett en eller flera gånger. Det avgörande för om djurförbud ska meddelas bör i stället vara om ett djurförbud är befogat från djurskyddssynpunkt. Länsstyrelsen har att bedöma om allvaret i den överträdelse eller de överträdelser som har skett och omständigheterna kring överträdelserna eller överträdelserna ger anledning att befara att djur i fortsättningen kan fara illa om den dömda får fortsätta sin djurhållning.

Utredningen föreslår att även den som har dömts för grovt brott mot djurskyddslagen ska meddelas djurförbud. Regeringen gör i avsnitt 15.2 bedömningen att en bestämmelse om grovt brott inte bör införas i djurskyddslagen. Utredningens förslag i den delen kan därför inte genomföras.

Djurförbud för den som vid upprepade tillfällen har varit föremål för beslut om föreläggande eller förbud

Utredningen föreslår att bestämmelsen i nuvarande 29 § första stycket 5 djurskyddslagen om att den som vid upprepade tillfällen har varit föremål för beslut (om förelägganden och förbud) enligt 26 § djurskyddslagen ska meddelas djurförbud tas bort. I stället föreslår utredningen att den som inte vidtar rättelse trots upprepade beslut om förelägganden eller förbud ska meddelas djurförbud om det är befogat från djurskyddssynpunkt.

Länsstyrelserna i Stockholms län och Skåne län har motsatt sig utredningens förslag eftersom det innebär att det krävs att förelägganden inte har följts för att djurförbud ska kunna meddelas. Det finns enligt dessa länsstyrelser tillfällen när upprepade förelägganden bör kunna

läggas till grund för både djurförbud och omhändertaganden av djur trots att de följs, t.ex. för personer som inte själva kan se och åtgärda brister i djurhållningen. Ett flertal remissinstanser påpekar också att utredningens förslag i sjätte punkten delvis överlappas av bestämmelsen i första punkten om att den som inte följer ett beslut som en kontrollmyndighet har meddelat om det är av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt ska meddelas djurförbud.

Enligt regeringens uppfattning bör skyldigheten att i vissa fall meddela djurförbud även för den som har följt förelägganden behållas. Som några remissinstanser påpekar kan det finnas fall där överträdelser av djurskyddsbestämmelser, även om de rättas till, visar en så väsentlig brist på förståelse för djurs behov eller på förmåga att ta hand om djur att det även fortsättningsvis finns risk att nya från djurskyddssynpunkt allvarliga brister uppstår i djurhållningen.

Några remissinstanser, bl.a. två länsstyrelser, anser att antalet överträdelser av beslut om förelägganden ska vara avgörande för om en djurhållare ska meddelas djurförbud oavsett föreläggandenas allvarlighetsgrad och motsätter sig ett ökat utrymme för bedömningar för kontrollmyndigheterna.

Till skillnad från vad som gäller för den som har dömts för brott bör det dock enligt regeringens mening beträffande beslut om föreläggande eller förbud både krävas att beslut har fattats vid upprepade tillfällen och att ett djurförbud är befogat från djurskyddssynpunkt för att ett sådant ska meddelas. Så som tidigare har anförts bör en så ingripande åtgärd som djurförbud inte beslutas i andra fall än där det finns behov av det från djurskyddssynpunkt. Regeringen anser till skillnad från *Djurens rätt* inte att detta skulle innebära en försvagning av djurskyddet.

Några remissinstanser efterfrågar en definition av vad som avses med upprepade tillfällen. Med upprepade tillfällen bör enligt regeringens uppfattning förstås minst två. För att ett djurförbud ska anses vara befogat från djurskyddssynpunkt bör överträdelserna som huvudregel också ha skett under senare tid och i relativt nära anslutning till varandra. Överträdelser som ligger flera år tillbaka i tiden eller sker med flera års mellanrum bör normalt inte medföra att ett djurförbud kan anses vara befogat från djurskyddssynpunkt. Undantagsvis kan dock allvaret i överträdelserna eller omständigheterna i övrigt motivera en annan bedömning. Ett exempel kan vara att en person som har varit föremål för beslut avvecklar sin djurhållning och sedan efter viss tid återupptar den och då återigen omgäende blir föremål för nya beslut.

Ett antal remissinstanser, däribland *LRF*, invänder att det enbart ska vara möjligt att besluta om djurförbud i de fall där djuren har varit utsatta för lidande eller i de fall där det har förelegat en uppenbar risk för djurlidande och menar att djurförbud inte bör kunna användas som en rent administrativ sanktion. Regeringen vill i sammanhanget understryka att djurförbud inte i något fall ska användas som en sanktion för begångna överträdelser av lagstiftningen utan som en åtgärd för att fortsättningsvis skydda djur från missförhållanden. Det avgörande för om djurförbud ska meddelas ska alltså vara om det finns en risk för att djur fortsättningsvis drabbas av lidande eller andra från djurskyddssynpunkt väsentliga brister i omsorgen om personen i fråga får fortsätta att hålla djur.

*Göteborgs Katthjäl*p anser att det endast ska vara möjligt att meddela beslut om djurförbud enligt första och sjätte punkterna i utredningens förslag om föreläggandena har vunnit laga kraft först. Endast om det föreligger en omedelbar risk att djuret blir utsatt för lidande ska ett djurförbud kunna meddelas utan att föreläggandena har vunnit laga kraft.

Till skillnad från vad som ska gälla för brottmålsdomar menar dock regeringen att länsstyrelserna inte ska behöva avvakta utgången av överklagandefrister eller prövning av överklaganden i dessa fall innan de meddelar djurförbud. Myndigheterna får enligt nuvarande 74 § djurskyddsförordningen andra stycket bestämma att beslut gäller omedelbart även om de överklagas. De bör då också ha möjlighet att vidta de andra åtgärder som bedöms vara påkallade i anledning av beslutet, t.ex. meddela ett djurförbud. Djurförbudet kan då också överklagas särskilt eller i samband med det grundläggande beslutet. Beslutet om djurförbud bör under alla förhållanden upphävas om det beslut som det grundar sig på upphävs av högre instans. Om djurförbud meddelas med stöd av sjätte punkten i förslaget och endast ett av flera beslut som ligger till grund för djurförbudet har upphävts får dock en bedömning göras om det ändå finns förutsättningar för djurförbud.

Risken för att brister i djuromsorgen kommer att upprepas

När djurförbud ursprungligen infördes var det inte obligatoriskt för kontrollmyndigheten att meddela förbud även om förutsättningarna för förbud var uppfyllda. 1993 skärptes bestämmelsen genom att det gjordes obligatoriskt för länsstyrelserna att meddela beslut om djurförbud i de fall som kriterierna för detta var uppfyllda. Endast i de fall där det kunde antas att ett upprepande av missförhållandena inte skulle ske skulle länsstyrelsen avstå från att meddela beslut om förbud.

2003 infördes nuvarande lydelse av 29 § andra stycket djurskyddslagen enligt vilken länsstyrelsen ska avstå från beslut om djurförbud endast i de fall där det är uppenbart att ett upprepande inte kommer att inträffa. Som skäl för lagändringen angavs att det tidigare kravet hade kommit att ifrågasättas och att kritik hade framförts av innebörden att alltför optimistiska framtidsbedömningar i vissa fall hade lett till att i hög grad befogade hållandeförbud inte hade meddelats. Med det nya kravet skulle djurförbud i stället underlåtas endast i de fall där det fanns en logisk förklaring till det inträffade och när det inträffade utan tvekan framstod som en engångsföreteelse. Så kunde t.ex. vara fallet när en person på grund av svår sjukdom under en kort tid brustit i sin hantering av djur (se prop. 2001/02:93 s. 20–21).

Regeringen anser, liksom utredningen, att det endast i ett fåtal fall kan anses att det är uppenbart att ett upprepande av brister i djuromsorgen inte kommer att inträffa. Enligt regeringens uppfattning bör en så ingripande åtgärd som djurförbud inte heller tillgripas i de fall när det bedöms vara sannolikt att djurhållaren inte på nytt kommer att brista i omhändertagandet av sina djur. Regeringen anser därför att bestämmelsen bör ändras i enlighet med utredningens förslag, vilket möjliggör en mer proportionerlig avvägning mellan intresset av att skydda djur från missförhållanden och intresset av att begränsa inskränkningar i enskildas rättigheter. Det bör också förtydligas att det är

riskan för att de omständigheter som ska leda till djurförbud upprepas som ska bedömas.

Övriga synpunkter

Länsstyrelsen i Västernorrlands län efterlyser att det av lagtexten tydligt ska framgå att ett meddelat djurförbud innebär att personen inte heller får äga djur och menar att det framgår av ordalydelsen till den nu gällande bestämmelsen om djurförbud. *Kammarrätten i Stockholm* anser att det finns vissa problem kring tolkningen av uttrycket ”ha hand om djur”.

Regeringen anser att ett djurförbud även fortsättningsvis ska kunna riktas mot personer som äger djur men som låter någon annan ta hand om den praktiska skötseln av djuret. Den som har fått ett djurförbud ska inte heller få äga djur. Regeringen återkommer till detta i avsnitt 14.3.

Vissa remissinstanser, bl.a. *LRF*, efterlyser en konsekvensanalys av vilka kostnader som förslagen kan innebära för djurhållarna. När det gäller konsekvenserna av regeringens förslag rörande djurförbud, görs överväganden om detta i avsnitt 19.4.

Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien och *Kött och Charkföretagen* anser att omhändertaganden och djurförbud ska beslutas om av domstol. Regeringen saknar beredningsunderlag för en sådan ändring och anser inte heller att det i dagsläget finns anledning att överväga en sådan ändring.

14.2 Omfattning och upphävande av djurförbud

Regeringens förslag: Ett djurförbud får avse alla djurslag eller begränsas till ett eller flera djurslag. Ett djurförbud får också avse förbud att ha hand om fler än ett visst antal djur eller avse andra begränsningar i rätten att ha hand om djur.

Förbudet kan gälla för en viss tid eller tills vidare.

Länsstyrelsen ska upphäva förbudet om det inte längre behövs.

Utredningens förslag: Överensstämmer i sak i allt väsentligt med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Länsstyrelserna i Uppsala län, Östergötlands län, Jönköpings län, Kalmar län, Skåne län, Hallands län, Västra Götalands län, Gävleborgs län, Värmlands län, Jämtlands län* och *Västerbottens län* samt *Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)*, *Svenska Kennelklubben* och *Tropikföreningen Amazonas* är i huvudsak positiva till förslaget. Förslaget ger länsstyrelserna möjlighet att anpassa djurförbudet efter individuella förhållanden. *Tropikföreningen Amazonas* anser dock att det borde göras ännu tydligare att det ska göras en helhetsbedömning där allvaret i överträdelserna ska värderas och där beslut inte ska vara mer ingripande än vad som behövs för att nå det mål som man vill uppnå. Flera av dessa länsstyrelser samt *länsstyrelserna i Västmanlands län* och *Norrbottnens län* och *Djurskyddsinspektörernas Riksförening* understryker vikten av enhetliga bedömningar i alla länen.

Förvaltningsrätten i Jönköping, länsstyrelserna i Östergötlands län, Gotlands län, Örebro län och *Dalarnas län* samt *Lantbrukarnas*

Riksförbund (LRF) och ytterligare nio organisationer inom lantbruksnäringen samt *Tropikföreningen Amazonas* är positiva till att möjligheten att ansöka om att ett djurförbud ska upphävas förtydligas i lagen. *Förvaltningsrätten i Jönköping* motiverar sitt ställningstagande med att möjligheten är okänd för många enskilda och med att gränsdragningsproblemen mellan vad som ska anses vara en ansökan om resning och en ansökan om upphävande av djurförbud försvinner genom förslaget. *Sveriges advokatsamfund*, som inte uttryckligen tar ställning till om förslaget är bra eller inte, påpekar att länsstyrelsen ex officio kan upphäva ett djurförbud om det finns skäl för det.

Länsstyrelserna i Gotlands län, Västra Götalands län, Örebro län, Dalarnas län, Gävleborgs län och *Västernorrlands län*, nio hästorganisationer, *LRF* och ytterligare nio organisationer inom lantbruksnäringen, *Svenska Kennelklubben* samt *Sveriges Veterinärförbund* är positiva till möjligheten att ange förutsättningar för eller omfattningen av djurförbuden och på så sätt begränsa förbuden (partiella djurförbud, villkorade djurförbud, provotid). *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* anser dock att den som har fått ett djurförbud inte ska få äga djur längre.

Länsstyrelserna i Stockholm län, Uppsala län och *Värmlands län* samt *Djurskyddsinspektörernas Riksförening* anser att det är otydligt vilket ansvar den har som i stället för djurhållaren ska ansvara för djurhållningen. *Svenska Kennelklubben* framför liknande synpunkter.

Länsstyrelsen i Jönköpings län väcker frågan om vad det är för typ av beslut som fattas vid partiella och villkorade djurförbud. Rör det sig om ett meddelat förbud som under vissa förutsättningar kan upphävas eller är det en fråga om att om vissa förutsättningar inte uppfylls så kommer ett djurförbud att meddelas? *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* efterlyser en möjlighet för länsstyrelserna att partiellt upphäva ett djurförbud, dvs. att medge ett begränsat antal djur under en viss tid, innan förbudet upphävs helt. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* anser att provotid endast ska kunna medges när det är aktuellt att upphäva ett djurförbud. Enligt *Jordbruksverkets* uppfattning innebär dock den föreslagna formuleringen att ett reellt djurförbud kan kopplas till förutsättningar men att förutsättningar inte kan ställas upp för att undvika ett djurförbud. *Tropikföreningen Amazonas* är positiv till att det görs en nyanserad bedömning av frågor om förbud men undrar var gränsen mellan partiella/villkorade djurförbud å ena sidan och ”vanliga” förbud/förelägganden å andra sidan går. *Länsstyrelserna i Skåne län* och *Örebro län* framhåller att det är bra att beslut om s.k. djurbegränsning (som i nu gällande lag regleras i samma bestämmelse som ”vanliga” förelägganden/förbud) nu föreslås regleras i samma bestämmelse som djurförbud (partiella). *Länsstyrelsen i Skåne län* motiverar sitt ställningstagande med att uppgiften om djurbegränsning därmed kommer att finnas med i djurskyddskontrollregistret.

Länsstyrelserna i Kronobergs län och *Blekinge län* undrar vilka konsekvenser som det får om man bryter mot ett partiellt djurförbud, t.ex. ett förbud mot att ha mer än ett visst antal djur.

Länsstyrelsen i Stockholms län och *Djurens Rätt* avstyrker förslaget om partiella eller villkorade djurförbud, bl.a. med hänvisning till att de innebär en risk för ökat djurlidande eftersom den som har djurförbud

redan har visat sig vara olämplig att ha hand om djur. *Djurskyddsinspektörernas Riksförening* anser att möjligheten att använda partiella/villkorade djurförbud måste inskränkas till fall där någon annan äger eller ansvarar för djuren, t.ex. till personer som är anställda som djurskötare.

Länsstyrelsen i Dalarnas län och Sveriges Veterinärförbund anser att djurförbud som huvudregel ska gälla tills vidare eftersom det är svårt att praktiskt tillämpa tidsbegränsade djurförbud eftersom det bl.a. finns en risk för bulvanförhållanden. *LRF* och ytterligare nio organisationer inom lantbruksnäringen anser däremot att huvudregeln ska vara tidsbegränsade djurförbud. Endast i de fall där den enskilde har gjort sig skyldig till kvalificerade djurplågeribrott, t.ex. använt våld mot djur eller vanvårdat djur, ska förbud meddelas tills vidare.

Länsstyrelserna i Stockholms län, Värmlands län, Västernorrlands län och Norrbottens län samt Svenska Kennelklubben pekar på att förslaget medför ett ökat behov av resurser för kontrollmyndigheterna eftersom beslut om partiella djurförbud, villkorade djurförbud eller prövotid innebär fler komplexa bedömningar samt fler kontroller för att följa upp meddelade beslut.

Skälen för regeringens förslag: Enligt nuvarande 29 § djurskyddslagen kan beslut om djurförbud begränsas till visst djurslag.

Det förekommer även i dag att kontrollmyndigheterna med tillämpning av 26 § djurskyddslagen beslutar om förbud att ha fler än ett visst antal djur. Detta betecknas dock enligt nuvarande lagstiftning inte som ett djurförbud.

Utredningen föreslår att det i den nya lagen ska föreskrivas att länsstyrelsen får ange vilka förutsättningar och vilken omfattning som ett djurförbud ska ha. Syftet med förslaget är att möjliggöra mer nyanserade och proportionerliga djurförbud. Bestämmelsen ska enligt utredningen ge länsstyrelsen möjlighet att medge att den som har djurförbud i viss utsträckning ändå får ha hand om djur, t.ex. under överinseende av en annan person. Enligt utredningen ska i dessa fall det juridiska ansvaret för djuret vila på den som har överinseendet. Bestämmelsen ska också ge möjlighet att besluta om att ett djurförbud endast ska avse hållande av fler än ett visst antal djur. Utredningen menar att förslaget också ger möjlighet för länsstyrelserna att ge en djurhållare en prövotid, vilket skulle innebära att länsstyrelsen inte omedelbart meddelar ett beslut om djurförbud utan ger djurhållaren möjlighet att rätta till brister och visa sig vara lämplig att ha hand om djur.

Länsstyrelsen i Stockholms län och Djurens Rätt avstyrker förslaget om partiella eller villkorade djurförbud, bl.a. med hänvisning till att de innebär en risk för ökat djurlidande eftersom den som har djurförbud redan har visat sig vara olämplig att ha hand om djur. Regeringen anser dock liksom utredningen att det är önskvärt att djurförbud inte används i större utsträckning än vad som är motiverat för att skydda djur från missförhållanden. Länsstyrelsen bör alltid, när ett djurförbud ska meddelas, överväga vilken omfattning det ska ha. Avgörande för omfattningen av djurförbudet bör vara vad som utifrån tidigare brister i djurhållningen och omständigheterna i övrigt bedöms som nödvändigt för att säkerställa att djur inte på nytt utsätts för lidande eller andra brister i djurskyddet. Flera remissinstanser har också pekat på fördelarna med att

även s.k. djurbegränsningar betraktas som djurförbud i lagens mening. Regeringen anser mot den bakgrunden att det i lagen bör tas in en bestämmelse som klargör att ett djurförbud kan avse vissa djurslag eller avse förbud mot att inneha fler än ett visst antal djur. Det kan också, som utredningen och flera remissinstanser framhåller, i vissa fall vara mer lämpligt att på annat sätt begränsa rätten att ha hand om djur. Det kan t.ex. innebära att djurförbudet utformas så att den som är föremål för det endast får delta i skötseln av ett djur som hålls av någon annan, t.ex. så som anställd, men inte själv hålla djur. Även detta bör klargöras i lagen. Regeringen vill dock understryka att den som i denna situation utövar överinseende över en person som har djurförbud inte har något juridiskt ansvar för att djurförbudet följs, denna skyldighet gäller endast för den som har meddelats djurförbudet. Var och en som håller eller hanterar djur ansvarar också för att djurskyddslagens bestämmelser uppfylls (se avsnitt 6.8). Den som på grund av ett s.k. partiellt djurförbud tillåts hantera djur i viss utsträckning ansvarar för att denne i sin uppgift uppfyller lagens bestämmelser.

Som *Tropikföreningen Amazonas* framhållit kan det inte anses självklart var gränsen går mellan partiella djurförbud och förbud som meddelas med stöd av den föreslagna bestämmelsen i 8 kap. 9 § (26 § i den nuvarande djurskyddslagen). För att kunna betecknas som ett djurförbud måste förbudet, enligt regeringens bedömning, innebära en tydlig och mer ingripande inskränkning i själva rätten att hantera eller ha hand om djur. Förbud som riktar sig enbart mot t.ex. en viss åtgärd i djurhållning kan däremot inte anses vara ett djurförbud. Den exakta gränsdragningen för vad som kan anses vara ett djurförbud får dock överlämnas till rättstillämpningen att bedöma.

Däremot anser regeringen inte att länsstyrelsen, med stöd av en sådan bestämmelse som utredningen föreslår, kan besluta om att en provotid ska föregå ett eventuellt djurförbud. Regeringen ser i nuläget inget behov av att överväga om ett system med provotid bör införas.

Den föreslagna bestämmelsen ger dock möjlighet för länsstyrelsen, såsom *Länsstyrelsen i Gävleborgs län* efterfrågar, att ändra ett beslut om totalt djurförbud till ett mer begränsat djurförbud. Exempelvis kan situationen för en person som tidigare har haft ett totalt djurförbud ha förändrats till det bättre och denne kan då ges möjlighet att i begränsad utsträckning hantera djur utan att djurförbudet helt upphävs. Däremot kan inte den som överträtt ett beslut om partiellt djurförbud redan på denna grund åläggas ett totalt djurförbud. För att en sådan, för den enskilde betungande, ändring av djurförbudet ska få ske måste den mot vilken djurförbudet riktar på nytt ha begått en sådan överträdelse som i sig utgör grund för djurförbud. I övrigt bör överträdelse av ett partiellt djurförbud ha samma konsekvenser som överträdelse av ett totalt djurförbud. Djur som hålls i strid med ett partiellt djurförbud bör därmed omhändertas och överträdelse av djurförbudet bör vara straffbar (se vidare avsnitt 14.5, 14.8 och 15.1).

Även nuvarande bestämmelse i 29 § fjärde stycket djurskyddslagen om att ett djurförbud gäller för viss tid eller tills vidare bör föras över till den nya lagen. Regeringen anser i likhet med *Länsstyrelsen i Dalarnas län* och *Sveriges Veterinärförbund* att djurförbud som huvudregel bör gälla tills vidare eftersom det är svårt för länsstyrelsen att redan då beslutet

fattas avgöra under hur lång tid det finns behov av ett djurförbud för att förhindra fortsatt djurlidande. Såsom utredningen föreslår bör det i stället förtydligas att ett beslut om djurförbud ska upphävas om det inte längre finns skäl för det. En sådan omprövning bör dock ske antingen på begäran av den som har meddelats förbud eller på länsstyrelsens eget initiativ i de fall omständigheter som föranleder en annan bedömning kommer till länsstyrelsens kännedom. Detta överensstämmer också med den praxis beträffande omprövning som finns på förvaltningsrättens område (se prop. 1985/86:80, Om ny förvaltningslag, s. 39–41 och 76 och prop. 2016/17:180, En modern och rättssäker förvaltning – ny förvaltningslag, s. 228–230).

14.3 Möjlighet för den som fått djurförbud att själv avveckla sin djurhållning

Regeringens förslag: Om den som meddelas djurförbud är ägare av eller håller djur ska länsstyrelsen samtidigt förelägga honom eller henne att inom en viss tid göra sig av med det eller de djur som omfattas av djurförbudet. Detta gäller dock inte om länsstyrelsen beslutar att omhänderta djuret eller djuren i samband med beslutet om djurförbud.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen föreslår att länsstyrelsen får ålägga den som meddelats djurförbud och som äger ett djur att inom viss tid göra sig av med djuret.

Remissinstanserna: Förslaget kommenteras endast av ett mindre antal remissinstanser.

Länsstyrelsen i Dalarnas län samt *Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)* och ytterligare nio organisationer inom lantbruksnäringen är positiva till förslaget.

Kammarrätten i Stockholm anser att förslaget är förenat med otydligheter. Enligt den föreslagna bestämmelsen får länsstyrelsen ålägga djurägaren att inom en viss tid göra sig av med djuret. Det är dock otydligt vilka möjligheter som länsstyrelsen har att följa upp att det meddelade djurförbudet följs och ingripa i de fall där länsstyrelsen inte förenar ett djurförbud med ett sådant åläggande att göra sig av med djuret som regleras i förslaget till 11 kap. 3 §. Det är också oklart för djurägaren vilka skyldigheter som följer av förbudet.

Djurens Rätt avstyrker förslaget med hänvisning till att det finns en stor risk för djurlidande om djurhållare själva får avveckla sitt djurinnehav. Omhändertagna djur bör omplaceras genom samhällets försorg.

Skälen för regeringens förslag: Enligt nuvarande bestämmelse i 29 § tredje stycket djurskyddslagen får länsstyrelsen, om den mot vilket ett beslut om djurförbud riktas är ägare av djuret, ålägga honom att göra sig av med djuret och förbjuda honom att skaffa djur över huvud taget eller ett visst slag av djur. Bestämmelsen ingick i lagtexten redan när djurförbud infördes 1969. Anledningen till att denna möjlighet infördes

var att det kunde finnas anledning att rikta ett djurförbud även mot en djurägare som inte deltar i skötseln av ett djur, men som indirekt förorsakar vanvård genom att t.ex. inte tillhandahålla en anställd djurskötare tillräckligt med foder till djuren. För att uppnå syftet med djurförbudet var det då inte tillräckligt med ett förbud att handha djur. Därutöver skulle djurägaren också kunna åläggas att avhända sig djuret och förbjudas att skaffa nya djur (se prop. 1968:170 s. 22).

Utredningen föreslår att motsvarande bestämmelse införs i den nya djurskyddslagen. Syftet med den föreslagna bestämmelsen ska dock enligt utredningen vara att förtydliga att den som har meddelats djurförbud i vissa fall själv ska få möjlighet att avveckla sin djurhållning på lämpligt sätt och att länsstyrelsen inte alltid ska förena ett beslut om djurförbud med ett beslut om omhändertagande.

Liksom utredningen anser regeringen att ett beslut om djurförbud inte alltid bör innebära ett beslut om omhändertagande av djur fattas samtidigt. I vissa fall, där det vare sig pågår något djurlidande eller finns en överhängande risk för att djurlidande ska uppstå, bör den som har meddelats djurförbud få möjlighet att själv göra sig av med sitt djur. Regeringen ser, till skillnad från *Djurens Rätt*, inte att en sådan möjlighet för djurhållarna att själva få avveckla sitt djurinnehav skulle innebära risker för djurskyddet. I sådant fall ska länsstyrelsen sätta en frist inom vilken avvecklingen av djurhållningen ska vara avslutad. För att undvika sådana oklarheter som *Kammarrätten i Stockholm* lyfter fram bör det av lagtexten framgå att ett beslut om djurförbud alltid ska kombineras med ett beslut om när djurinnehavet ska avvecklas, såvida inte länsstyrelsen i stället beslutar att omhänderta djuret. Regeringen anser vidare att ett föreläggande om att inom viss tid göra sig av med djur bör meddelas även den som håller ett djur utan att vara ägare till djuret. Slutligen bör det enligt regeringens mening förtydligas att föreläggandet endast ska avse det eller de djur som omfattas av djurförbudet.

För att en sådan avveckling ska vara möjlig måste dock länsstyrelsens skyldighet att omhänderta djur begränsas i viss mån i jämförelse med nuvarande lagstiftning, se vidare avsnitt 14.5.

Om djurhållaren inte följer ett föreläggande att göra sig av med djuren bör djuren i stället omhändertas (se vidare avsnitt 14.5 nedan).

För att någon ska anses ha gjort sig av med ett djur krävs enligt tidigare förarbeten att han eller hon inte längre har djuret i sin omedelbara närhet, t.ex. i sin bostad eller på en fastighet som han eller hon äger eller brukar. Det har inte ansetts tillräckligt att överlåta djuren till någon annan om inte djuren också avlägsnas så att den faktiska kontakten med dem upphör (se prop. 1987/88:93 s. 79). Detsamma bör enligt regeringen fortfarande gälla. Den som har förelagts att göra sig av med ett djur måste alltså både rättsligt och faktiskt överlåta djuret till någon annan och se till att djuret flyttas till en plats där han eller hon inte regelmässigt vistas. Regeringen gör, i likhet med utredningen, bedömningen att det, i vart fall i nuläget, inte finns skäl att föreslå några ytterligare regler i syfte att förhindra bulvanskap och skenöverträdelser. Länsstyrelsen bör liksom tidigare följa upp meddelade djurförbud och kontrollera att den tidigare djurhållaren faktiskt gjort sig av med djuren.

14.4 Nödavlivning i vissa fall

Regeringens förslag: Nuvarande bestämmelse om rätt för en veterinär, en polisman eller i brådskande fall någon annan att avliva ett djur som påträffas så svårt sjukt eller skadat att det bör avlivas omedelbart ska i huvudsak överföras till den nya lagen, dock med den ändringen att den som har avlivat ett djur ska underrätta länsstyrelsen, om det inte är möjligt att informera ägaren eller någon annan som är ansvarig för djuret.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen föreslår dock att underrättelse om avlivning i vissa fall fortfarande ska ske till Polismyndigheten i stället för till länsstyrelsen.

Remissinstanserna: *Jordbruksverket* och *Djurskyddet Sverige* tillstyrker förslaget.

Naturvårdsverket anser att det måste förtydligas att paragrafen inte gäller för viltlevande djur eftersom detta regleras i jaktförordningen. *Hästföretagarna* anser att man bör göra sitt yttersta för att kontakta djurägaren innan beslut om avlivning fattas. *Tropikföreningen Amazonas* menar att samma avlivningsmetoder måste vara godtagbara även för djurägaren om nöden kräver det. Föreningen menar att om en utomstående påträffar ett svårt skadat lidande djur får djuret avlivas omedelbart och då även med metoder som normalt inte är tillåtna. Om däremot ägaren är med så ska djuret avlivas med vanliga metoder även om det medför lång väntan och onödigt lidande.

Skälen för regeringens förslag: I 30 § djurskyddslagen föreskrivs att veterinär, polisman eller i brådskande fall någon annan får avliva djur som påträffas så svårt sjukt eller skadat att det bör avlivas omedelbart. Den som har avlivat djuret ska underrätta ägaren eller innehavaren av djuret om detta. Om detta inte kan ske ska Polismyndigheten underrättas. Enligt förarbetena avser bestämmelsen sådana fall då det inte råder någon tvekan om att avlivning är det enda handlingsalternativet. Med beaktande av bestämmelsens syfte, att förkorta lidandet hos ett svårt sjukt eller skadat djur, och eftersom faran för obefogade ingrepp eller missbruk bedömdes som obetydlig, ansågs inte att något krav på samtycke från ägaren eller innehavaren av djuret skulle ställas (prop. 1987/88:93, Djurskyddslag, m.m., s. 69).

Regeringen föreslog i propositionen Renodling av Polismyndighetens arbetsuppgifter när länsstyrelserna tar över uppgifter på djurområdet (prop. 2016/17:224) ändringar i bl.a. 30 § djurskyddslagen som innebär att länsstyrelsen, i stället för Polismyndigheten, ska underrättas om att ett djur avlivats när det inte är möjligt att informera ägaren eller innehavaren av djuret. Skälen för detta framgår av motiven (se prop. 2016/17:224, s. 29–30). Enligt förslaget ska lagändringen träda i kraft den 1 juni 2018.

Regeringen anser att det fortfarande är befogat att, av de skäl och i de situationer som har angetts i förarbetena till nuvarande lag, ge rätt för andra än ägaren att avliva ett djur. Det bör som utredningen föreslår förtydligas att djurägarens samtycke inte behöver inhämtas. Däremot innebär inte bestämmelsen, vilket också utredningen påpekar, att det är

tillåtet att mot ägarens vilja avliva ett djur om ägaren är närvarande eller har kunnat kontaktas. I sådana fall måste djuret först omhändertas.

Varken den nuvarande eller den av regeringen föreslagna bestämmelsen reglerar hur avlivningen ska gå till. Att undantag från kravet på bedövning får göras när djuret till följd av sjukdom eller olycksfall måste avlivas genast framgår i stället av nuvarande 14 § andra stycket djurskyddslagen och av regeringens förslag beträffande slakt och annan avlivning (se avsnitt 10.1). Det finns alltså, som *Tropikföreningen Amazonas* efterfrågar, viss möjlighet även för djurhållaren att i nödfall avliva ett djur utan bedövning. Eftersom bestämmelsen om möjlighet för andra än djurägaren att avliva djur inte reglerar metoden för avlivning utan i stället innebär ett ingrepp i djurägarens rätt att förfoga över sitt djur anser regeringen att bestämmelsen, liksom idag, bör placeras tillsammans med bestämmelserna om omhändertagande och inte i avsnittet om slakt och annan avlivning. Den föreslagna bestämmelsen bör, vilket klargörs genom förslaget beträffande lagens tillämpningsområde (se avsnitt 6.2), som *Naturvårdsverket* påpekar, inte tillämpas på vilda djur. Beträffande vilda djur finns i stället bestämmelser om avlivning i vissa fall i annan lagstiftning, se bl.a. 40 b § jaktförordningen (1987:905).

Regeringen föreslår därför sammantaget att bestämmelsen om nödavlivning, med den ändring som föreslogs i prop. 2016/17:224, förs över till den nya lagen med de förtydliganden i övrigt som angetts ovan.

14.5 Omhändertagande

Regeringens förslag: Länsstyrelsen ska besluta att ett djur ska omhändertas om

1. djuret otillbörligt utsätts för lidande och om detta inte rättas till efter tillsägelse av kontrollmyndigheten,
2. ett beslut om föreläggande eller förbud inte följs och beslutet är av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt, eller
3. ett beslut om djurförbud eller ett beslut om avveckling av djurinnehav inte följs.

Länsstyrelsen ska ansvara för att omhändertagandet verkställs.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen föreslår inte att djur ska kunna omhändertas på den grunden att de otillbörligt utsätts för lidande och detta inte rättas till efter tillsägelse. Utredningen föreslår vidare att omhändertagande ska ske om ett beslut om föreläggande eller förbud inte följs och det är befogat från djurskyddssynpunkt. Utredningen föreslår vidare att Polismyndigheten ska verkställa omhändertagandet.

Remissinstanserna: *Länsstyrelserna i Dalarnas län, Jämtlands län* och *Västerbottens län* är positiva till förslagen om omhändertaganden av djur, vilka bedöms utgöra en förenkling eller kunna leda till mer flexibla och nyanserade beslut.

Djurens Rätt ser positivt på att skrivningen har ändrats från ”väsentlig betydelse” till ”befogat från djurskyddssynpunkt”.

Kammarrätten i Stockholm och *Länsstyrelsen i Värmlands län* är negativa till att djur inte längre ska omhändertaras om den som har djuret i sin vård döms för djurplågeri eller vid upprepade tillfällen dömts för brott mot djurskyddslagen eller varit föremål för förelägganden och förbud och bedömer att detta medför ett försvagat djurskydd. *Länsstyrelsen i Värmlands län* är även negativ till att första punkten i nu gällande 31 § djurskyddslagen tas bort. Punkten är tillämplig när djur utsätts för lidande, ofta på gruppnivå, t.ex. genom otillräcklig tillgång till foder och vatten eller bristande tillsyn som inte är akut men där det inte finns förutsättningar för rättelse genom tillsägningar eller förelägganden.

Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) och ytterligare nio organisationer inom lantbruksnäringen anser att beslut om omhändertagande av djur ska begränsas till de fall där djur har varit utsatta för lidande eller där det åtminstone har förelegat en uppenbar risk för djurlidande. I andra fall än de nämnda anses åtgärden inte stå i proportion till överträdelsen eller dess konsekvenser för djurvälståndet. Remissinstanserna efterlyser vidare en konsekvensutredning om vilka kostnader som förslagen kan innebära för djurhållare.

Tropikföreningen Amazonas anser att omhändertaganden enligt första punkten bör begränsas till situationer där det är "väsentligt från djurskyddssynpunkt".

Göteborgs Katthjälp anser att förelägganden ska ha vunnit laga kraft innan det ska vara möjligt att meddela ett beslut om omhändertagande av djur, såvida inte ett omedelbart omhändertagande är av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt.

Flera remissinstanser kommenterar frågan om vem som bör ansvara för verkställigheten av omhändertaganden av djur. *Länsstyrelsen i Hallands län* påpekar att vissa formuleringar i betänkandets motiv och författningskommentar är otydliga på denna punkt. *Länsstyrelsen i Hallands län* samt även *Länsstyrelsen i Jönköpings län*, nio hästorganisationer och *Djurens Rätt*, understryker vikten av att ansvaret för verkställigheten av sådana beslut även fortsättningsvis vilar på polisen.

Rikspolisstyrelsen (numera Polismyndigheten) avstyrker att Polismyndigheten ska ansvara för verkställigheten av omhändertaganden av djur och föreslår att länsstyrelserna ska ha denna uppgift i stället. *Rikspolisstyrelsen* föreslår att Polismyndigheten endast ska ansvara för sådana uppgifter som avser omedelbara och interimistiska beslut om omhändertaganden, då besluten inte kan verkställas utan att en polismans särskilda befogenheter enligt 10 § polislagen behöver tillgripas eller om det annars finns särskilda skäl.

Nio hästorganisationer ser ett behov av att det hos kontrollmyndigheten finns instruktioner om hur ett omhändertagande ska gå till. *Hästföretagarna* efterlyser tydliga krav på kunskaperna, anläggningen och arbetsresurserna hos den som tar emot omhändertagna djur.

Skälen för regeringens förslag

Omhändertagande när djur otillbörligt utsätts för lidande

I 31 § första punkten djurskyddslagen föreskrivs att länsstyrelsen ska besluta att omhänderta ett djur om djuret otillbörligt utsätts för lidande

och om detta inte rättas till efter tillsägelse av kontrollmyndigheten. Enligt motiven till nuvarande lag knyter bestämmelsen an till kravet i 2 § djurskyddslagen om att djur ska skyddas mot onödigt lidande. Omhändertagande förutsätter att djuret otillbörligt utsätts för lidande, dvs. att det inte har varit påkallat av ett legitimt intresse. Genom att koppla kravet på otillbörlighet till handlandet och inte till lidandet framhålls att det endast undantagsvis är tillåtet att utsätta djur för lidande (se prop. 1987/88:93, s. 69).

Utredningen gör bedömningen att den nuvarande grunden för omhändertagande enligt 31 § första punkten inte ska föras över till den nya lagen. Utredningen menar att i denna situation ska ett omedelbart omhändertagande enligt nuvarande 32 § första stycket första punkten ske, eftersom det måste anses utsiktslöst att lidandet blir avhjälpt. Enligt utredningen bör bestämmelsen i 31 § första punkten tas bort för att undvika en olämplig överlappning.

Regeringen anser till skillnad från utredningen att bestämmelserna inte helt överlappar varandra. Det kan finnas situationer där rättelse inte har skett efter tillsägelse, men då det heller inte kan bedömas som utsiktslöst att rättelse kan ske. I dessa situationer bör länsstyrelsen ändå ha en skyldighet att omhänderta djuret för att inte ytterligare förlänga djurlidandet. Regeringen föreslår därför att den nu gällande bestämmelsen i denna del förs över till den nya lagen.

Omhändertagande när beslut om föreläggande eller förbud inte följs

I 31 § andra punkten djurskyddslagen föreskrivs att omhändertagande ska ske om ett beslut som meddelats enligt 26 § (om föreläggande eller förbud) inte följs och beslutet är av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt.

Utredningen föreslår att omhändertagande i stället ska ske om ett beslut om föreläggande inte följs och det, dvs. omhändertagandet, är befogat från djurskyddssynpunkt. Utredningen anser att samma prövning bör göras som vid påförande av djurförbud. Enligt såväl nuvarande bestämmelse i 29 § första stycket första punkten djurskyddslagen som utredningens förslag gäller dock att den som inte följer ett beslut om föreläggande eller förbud som en kontrollmyndighet har meddelat ska meddelas djurförbud om beslutet är av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt. Kravet på att ett djurförbud ska vara befogat från djurskyddssynpunkt ställs i stället i vissa andra fall.

Regeringen anser, i likhet med utredningen, att förutsättningarna för djurförbud och omhändertagande i detta fall bör vara desamma. Enligt regeringens mening bör därför nuvarande bestämmelse i 31 § andra punkten djurskyddslagen, att beslutet ska vara av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt, överföras till den nya lagen. Regeringen anser inte, till skillnad från lantbruksnäringens organisationer, att beslut om omhändertagande av djur ska begränsas till fall där djur har varit utsatta för lidande eller där det har förelegat en uppenbar risk för djurlidande. Regeringen har i avsnitt 14.1 utvecklat vad som avses med "väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt". Regeringen anser inte heller, till skillnad från *Göteborgs Kathjälp*, att omhändertagande endast ska kunna

ske i fall där förelägganden har fått laga kraft. Skälen för denna bedömning har utvecklats i avsnitt 14.1.

Omhändertagande när beslut om djurförbud eller föreläggande om avveckling av djurinnehav inte följs

Enligt nuvarande bestämmelse i 31 § tredje punkten djurskyddslagen ska djur omhändertas om ett djurförbud inte följs. Utredningen har föreslagit att denna bestämmelse förs över till den nya lagen. Regeringen delar utredningens bedömning. Regeringen har dock i avsnitt 14.3 föreslagit att en djurägare eller djurhållare i vissa fall ska kunna avveckla sin djurhållning själv. Mot den bakgrunden bör det också förtydligas att ett omhändertagande också ska ske om ett föreläggande att avveckla ett djurinnehav inte följs.

Avveckling i stället för omhändertagande vid brott mot djur och vid upprepade förelägganden och förbud

I 31 § fjärde och femte punkterna djurskyddslagen föreskrivs att djur ska omhändertas om den som har djuret i sin vård har dömts för djurplågeri, vid upprepade tillfällen dömts för brott enligt 36, 36 a eller 36 c § djurskyddslagen eller vid upprepade tillfällen varit föremål för beslut enligt 26 § djurskyddslagen (om föreläggande eller förbud). Förutsättningarna för skyldigheten att besluta om omhändertagande är i dessa fall desamma som för att besluta om djurförbud. Med andra ord ska, om ett djurförbud beslutas på dessa grunder, även ett beslut om omhändertagande tas. I vissa fall utsätts dock inte djuren nödvändigtvis för missförhållanden vid tidpunkten för själva beslutet om djurförbud. Som det har beskrivits i avsnitt 14.1 är skälet för att djurförbud i dessa situationer ska meddelas att djurhållaren genom tidigare överträdelse demonstrerat en sådan brist på förståelse för djurens behov att det finns en risk att allvarliga brister i djurhållningen åter igen uppstår. Han eller hon har alltså tidigare visat sig vara klart olämplig att handha djur. I de situationer då det vid tillfället för beslutet om djurförbudet saknas djurskyddsbrister i den aktuella djurhållningen kan det dock, i vissa fall, vara lämpligt att djurhållaren får möjlighet att inom en viss angiven tid själv avveckla sin djurhållning, i stället för att djuren omhändertas av myndigheterna (se avsnitt 14.3). Den nuvarande ordalydelsen av lagtexten, där länsstyrelsen är skyldig att omhänderta djuren, medger dock inte ett sådant förfarande.

Kammarrätten i Stockholm och Länsstyrelsen i Värmlands län är negativa till att fjärde och femte punkterna i 31 § djurskyddslagen tas bort, då detta bedöms medföra ett försvagat djurskydd. Regeringen delar inte denna bedömning. Regeringen anser, i likhet med utredningen och mot bakgrund av vad som anförts ovan, att bestämmelserna i 31 § fjärde och femte punkterna inte bör föras över till den nya lagen. Om det finns pågående missförhållanden i djurhållningen ska djuren i stället omhändertas i enlighet med de föreslagna bestämmelserna i första och andra punkterna eller enligt bestämmelsen om omedelbart omhändertagande, se vidare avsnitt 14.6. I annat fall ska djurhållaren föreläggas att inom en viss tid göra sig av med djuren. Om djurhållaren

inte avvecklar djurhållningen i enlighet med länsstyrelsens föreläggande ska djuren i stället omhändertas på den grunden.

Verkställighet av omhändertagande

Regeringen föreslog i prop. 2016/17:224 bl.a. att 31 § djurskyddslagen ändras på så sätt att länsstyrelsen, i stället för Polismyndigheten, ska ansvara för att omhändertaganden verkställs. Enligt förslaget ska ändringarna i 31 § djurskyddslagen träda i kraft den 1 juni 2018. Regeringen finner därför inte skäl att nu göra någon annan bedömning än att bestämmelsen i denna del bör föras över till den nya djurskyddslagen i sin lydelse enligt prop. 2016/17:224. Det hänvisas till de skäl som har anförts i det lagstiftningsärendet (se a. prop. s. 23–25).

14.6 Omedelbart omhändertagande vid lidande

Regeringens förslag: Länsstyrelsen eller Polismyndigheten ska besluta att omedelbart omhänderta ett djur om det är utsatt för lidande och om

1. det bedöms vara utsiktslöst att lidandet för djuret blir avhjälpd,
2. ägaren till djuret är okänd eller inte kan nås, eller
3. det i övrigt bedöms vara absolut nödvändigt från djurskyddssynpunkt.

Om beslut om omedelbart omhändertagande har meddelats av Polismyndigheten ska myndigheten skyndsamt informera länsstyrelsen om beslutet. Länsstyrelsen ska skyndsamt pröva om beslutet ska fortsätta att gälla.

Den beslutande myndigheten ska ansvara för att omhändertagandet verkställs. Om länsstyrelsen beslutar att Polismyndighetens beslut om omhändertagande ska fortsätta att gälla, ska länsstyrelsen skyndsamt ta över ansvaret för att beslutet verkställs.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningens förslag inkluderar inte djur till vilka ägaren är okänd eller inte kan nås utan utredningen föreslår i stället att en särskild bestämmelse om omhändertagande av herrelösa djur ska införas (se vidare i avsnitt 14.7). Utredningen föreslår också att ett omedelbart omhändertagande ska ske om djuret är utsatt för lidande och det är nödvändigt från djurskyddssynpunkt. Utredningen föreslår att Polismyndigheten ska ansvara för att verkställa omhändertaganden.

Remissinstanserna: *Länsstyrelserna i Dalarnas län, Jämtlands län och Västerbottens län* är positiva till förslagen om omhändertagande av djur, vilka bedöms utgöra en förenkling eller kunna leda till mer flexibla och nyanserade beslut. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* understryker dock behovet av tydlig vägledning från Jordbruksverket för en effektiv och enhetlig handläggning.

Länsstyrelsen i Norrbottens län vill att möjligheten att omedelbart omhänderta djur på grund av att djurägaren är okänd eller inte kan anträffas, som enligt utredningens förslag utgår ur lagstiftningen, ska finnas kvar eftersom flera omhändertaganden av sällskapsdjur där

djurägaren är sjuk, påverkad eller okontaktbar sker med stöd av denna grund.

Rikspolisstyrelsen (numera *Polismyndigheten*) är positiv till att Polismyndigheten kan fatta beslut om omhändertaganden av djur i akuta situationer. Den vidare hanteringen av och ansvaret för det omhändertagna djuret ska dock ankomma på länsstyrelserna.

Tropikföreningen Amazonas anser att ”nödvändigt” i andra punkten i förslaget ska bytas ut mot ett ord som minskar utrymmet för tolkningar.

Skälen för regeringens förslag: Enligt nuvarande bestämmelse i 32 § första stycket djurskyddslagen ska, trots det som föreskrivs i 31 § första punkten om tillsägelse och rättelse, länsstyrelsen eller Polismyndigheten besluta att ett djur som är utsatt för lidande omedelbart ska omhändertas om det bedöms utsiktslöst att felet blir avhjälp, ägaren till djuret är okänd eller inte kan anträffas eller det i övrigt bedöms absolut nödvändigt från djurskyddssynpunkt.

I motiven påpekades att redan det förhållandet att ett djur har övergetts eller av annan anledning kommer att lämnas utan tillsyn under en längre tid innebär att djuret är utsatt för lidande. Det kunde vara fallet t.ex. när ägaren eller vårdaren på grund av sjukdom, frihetsberövande eller andra orsaker, för en obestämd tid förlorar de fysiska möjligheterna att sköta sina djur. I dessa fall ska man inte behöva avvakta några mer påtagliga tecken på att djuret lider innan ett ingripande kan ske (se prop. 1987/88:93, s. 46).

Regeringen anser, till skillnad från utredningen och i likhet med *Länsstyrelsen i Norrbottens län*, att möjligheten att omedelbart omhändertaga djur på grund av att djurägaren är okänd eller inte kan anträffas bör finnas kvar. Regeringen föreslår därför att de nuvarande bestämmelserna i 32 § första stycket första och andra punkterna överförs till den nya lagen utan ändring i sak och att det som uttalats i tidigare förarbeten om när djur ska anses vara utsatta för lidande alltfjämt ska gälla. Regeringen har också i avsnitt 6.2 föreslagit att det ska klargöras att bestämmelsen om omedelbart omhändertagande ska tillämpas även på övergivna djur av tamdjursart och förvildade djur av tamdjursart, som inte ingår i en etablerad population. Om ett sådant djur är utsatt för lidande ska ett omhändertagande ske med stöd av den här föreslagna bestämmelsen om omedelbart omhändertagande. Beträffande vissa arter, t.ex. katter, bör man utgå från att djuret lider när det inte hålls av människor. För djur som inte kan anses vara utsatta för lidande eller som ingår i etablerade populationer ska däremot inte något omhändertagande enligt djurskyddslagen ske. Däremot kan det finnas andra skäl att ingripa mot dessa djur, t.ex. för att de utgör en sanitär olägenhet eller är till skada för vilda djur. Åtgärder får då vidtas enligt annan lagstiftning, t.ex. miljö- och hälsoskyddslagstiftningen eller jaktlagstiftningen. Beträffande utredningens förslag om omhändertagande av herrelösa djur, se vidare avsnitt 14.7.

Utredningen föreslår också att ett omedelbart omhändertagande ska ske när det är nödvändigt från djurskyddssynpunkt. I nuvarande bestämmelse i 32 § första stycket tredje punkten anges att omhändertagande ska ske om det är absolut nödvändigt från djurskyddssynpunkt (bestämmelsen ändrades språkligt den 1 januari 2015, tidigare användes uttrycket ”oundgängligen nödvändigt”). Utredningen motiverar inte närmare

varför bestämmelsen enbart ska ange att ett omhändertagande ska vara nödvändigt. Den ändrade ordalydelsen kan dock ge intrycket av att tillämpningsområdet för bestämmelsen utökats något. Ett omedelbart omhändertagande av djur är en för den enskilde djurhållaren mycket ingripande åtgärd. Regeringen anser därför att det även i den nya lagen ska anges att ett omhändertagande ska vara absolut nödvändigt från djurskyddssynpunkt. Regeringen bedömer vidare, till skillnad från *Tropikföreningen Amazonas*, att det inte är möjligt att precisera eller begränsa dessa situationer ytterligare utan att riskera att utesluta fall där ett sådant omhändertagande är motiverat.

Regeringen föreslog i prop. 2016/17:224 att 32 § djurskyddslagen ändras på så sätt att länsstyrelsen ska ansvara för att beslut om omedelbara omhändertaganden som länsstyrelsen har fattat verkställs, medan Polismyndigheten även fortsättningsvis ska ansvara för att myndighetens egna beslut verkställs. Om Polismyndigheten beslutar om ett omedelbart omhändertagande ska myndigheten skyndsamt informera länsstyrelsen om beslutet och länsstyrelsen ska skyndsamt pröva om beslutet ska fortsätta gälla. Om länsstyrelsen beslutar att omhändertagandet ska fortsätta att gälla ska länsstyrelsen skyndsamt ta över ansvaret för verkställigheten av beslutet. Enligt förslaget ska ändringarna i 32 § djurskyddslagen träda i kraft den 1 juni 2018. Regeringen finner därför inte skäl att nu göra någon annan bedömning än att bestämmelsen i denna del bör föras över till den nya djurskyddslagen med samma innehåll i sak som enligt prop. 2016/17:224. Det hänvisas till de skäl som har anförts i det lagstiftningsärendet (se a. prop. s. 26–28).

14.7 Särskilt om omhändertagande av herrelösa djur

Regeringens bedömning: Det bör inte införas en särskild bestämmelse om omhändertagande av herrelösa djur. I stället bör bestämmelsen om omedelbart omhändertagande tillämpas även på viltlevande djur av tamdjursart.

Bestämmelserna om herrelösa djur i 1 och 4 a §§ hittegodslagen (1938:121) och 21 § lagen (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter bör inte ändras eller upphävas. Åtgärder beträffande bortsprungna, övergivna eller förvildade (viltlevande) djur av tamdjursart bör även fortsättningsvis regleras i olika författningar beroende på syftet med åtgärden.

Utredningens förslag: Överensstämmer inte med regeringens bedömning. Utredningen föreslår att en särskild bestämmelse om omhändertagande och vidare hantering av herrelösa djur införs i djurskyddslagen, att reglerna om herrelösa djur i 4 a § hittegodslagen (1938:121) och 21 § lagen (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter tas bort samt att det genom ett tillägg till 1 § hittegodslagen ska införas en hänvisning till djurskyddslagen.

Remissinstanserna: *Jordbruksverket*, *Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)* och *Sveriges Veterinärförbund* anser att det är bra att det införs ett tydliggörande av att herrelösa djur ska omhändertas av djurskyddsskäl.

Även *Mörbylånga kommun, Sollefteå kommun, Djurskyddet Sverige, Svenska Blå Stjärnan* och *Svenska Djurskyddsföreningen* ser positivt på förslaget.

Jordbruksverket och *länsstyrelserna i Stockholms län, Östergötlands län, Jönköpings län, Kronobergs län, Blekinge län, Örebro län, Västerbottens län* och *Norrbottnens län* samt *Djurens Rätt* ställer sig tveksamma till uttrycket ”herrelösa djur” och anser att även djur som har en ägare men som har blivit tillfälligt övergivna, t.ex. när ägaren har hamnat på sjukhus eller åkt på semester, ska kunna omhändertas (vilket nuvarande lagstiftning medger med stöd av 32 § första stycket 2 djurskyddslagen).

Länsstyrelserna i Uppsala län, Kronobergs län, Blekinge län, Kalmar län och *Värmlands län* pekar på att utredningens resonemang om att ”länsstyrelsen endast ska ingripa när katten får illa eller medför någon form av problem” leder till tolkningsproblem. Flera av de nämnda instanserna tolkar ”far illa” som att en katt som saknar tillsyn är utsatt för lidande, vilket är ett djurskyddsproblem medan ”medför problem” tolkas som att katten orsakar olägenheter för omgivningen i form av sanitära olägenheter eller andra former av störningar, vilket inte är ett djurskyddsproblem. Problemet med sanitära olägenheter är kopplat till bestämmelserna i miljöbalken och ansvaret för sådana olägenheter bör även fortsatt vila på kommunerna.

Länsstyrelsen i Jämtlands län påtalar att om ärenden med lösspringande katter utan uppenbara djurskyddsproblem ska hanteras av länsstyrelserna i stället för av Polismyndigheten kommer det att kräva ökade resurser för länsstyrelserna. *Länsstyrelserna i Skåne län, Örebro län, Västerbottens län* och *Norrbottnens län, Djurskyddsinspektörernas Riksförening* samt *Svenska Djurskyddsföreningen* pekar också på att den nya hanteringen av ”hittedjur” medför en större resursåtgång hos länsstyrelserna jämfört med vad dagens lagstiftning gör.

Malmö kommun påtalar att det kan uppstå stora svårigheter att fånga in förvildade djur samt pekar också på att det finns stora svårigheter att finna platser för placering av katter på katthem på grund av det stora antalet katter som omhändertas.

Djurens jurister vänder sig mot det strikta ansvaret för länsstyrelserna att besluta om omhändertaganden av hemlösa djur och förespråkar att man för över den möjlighet att anmäla upphittade djur som i dag finns enligt hittegodslagen till djurskyddslagen.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län anser att det är bra med tydliga regler om hur länge katter ska finnas uppstallade men anser att det är viktigt att sjuka eller skygga katter kan avlivas omedelbart av djurskyddsskäl utan att man behöver invänta utgången av de av utredningen föreslagna tidsfristerna för förvaring. Även *länsstyrelserna i Stockholms län, Södermanlands län, Östergötlands län, Jönköpings län, Skåne län, Västmanlands län, Västernorrlands län* och *Västerbottens län* samt *Sveriges Veterinärförbund* påtalar behovet av att omedelbart kunna avliva sådana djur.

Skälen för regeringens bedömning: Syftet med djurskyddslagen föreslås vara att säkerställa ett gott djurskydd och att främja en god djurvälstånd. Åtgärder som syftar till att hantera andra problem kopplade till djur, t.ex. hot mot den inhemska faunan från invasiva främmande

arter (artskydd), sanitära olägenheter eller ordningsproblem, eller att se till att den som har tappat bort ägodelar får tillbaka dem, omfattas inte av djurskyddslagens syfte och bör följaktligen inte heller regleras i lagen. I den mån det finns djurskyddsproblem hos övergivna eller förvildade djur av tamdjursart finns möjligheten att ingripa genom ett omedelbart omhändertagande enligt den bestämmelse som regeringen har föreslagit i avsnitt 14.6. Regeringen anser därför, till skillnad från utredningen, inte att en särskild bestämmelse om hantering av s.k. herrelösa djur bör föras in i den nya lagen eller att de nuvarande bestämmelserna i hittegodslagen och lagen om tillsyn över hundar och katter bör tas bort. Beroende på vilket eller vilka problem som är förknippade med ett visst viltlevande djur kan alltså olika myndigheter ha skyldighet att ingripa med åtgärder med stöd av den lagstiftning som syftar till att hantera det eller de problem som uppstått. Det måste ankomma på myndigheterna att samordna sina insatser i de fall det finns flera alternativa åtgärder att vidta. Det kan tilläggas att utredningens förslag också innebär att djur, om ägaren inte är känd eller kan anträffas, alltid skulle behöva hållas tio dagar efter omhändertagandet innan djuret tillfaller staten. Tillämpning av sådana bestämda frister vid hantering av övergivna och förvildade djur skulle sannolikt, som vissa remissinstanser påpekar, försvåra myndigheternas arbete och innebära större kostnader för omhändertagandet.

14.8 Omedelbart omhändertagande vid djurförbud

Regeringens förslag: Polismyndigheten får omedelbart omhänderta djur som hålls av någon som har djurförbud i strid med förbudet även om förutsättningarna för ett omedelbart omhändertagande enligt den föreslagna 9 kap. 6 § första stycket inte är uppfyllda. Polismyndigheten ska skyndsamt informera länsstyrelsen om beslutet. Länsstyrelsen ska skyndsamt pröva om beslutet ska fortsätta att gälla. Polismyndigheten ska ansvara för att omhändertagandet verkställs. Om länsstyrelsen beslutar att Polismyndighetens beslut om omhändertagande ska fortsätta att gälla, ska länsstyrelsen skyndsamt ta över ansvaret för att beslutet verkställs.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningens förslag innebär att Polismyndigheten ska ansvara för att verkställa omhändertaganden.

Remissinstanserna: Flera remissinstanser ställer sig positiva till förslaget och övriga remissinstanser nöjer sig med att endast lämna synpunkter på det. Inte någon remissinstans ställer sig negativ till förslaget

Rikspolisstyrelsen (numera *Polismyndigheten*) är positiv till att polisen kan fatta beslut om omhändertaganden av djur i de fall någon som har djurförbud påträffas med djur.

Det är främst länsstyrelserna som har synpunkter i sak på förslaget. Om bestämmelsen ska få avsedd verkan behöver Polismyndigheten direkttillgång till djurförbudsregistret. Vidare kan förslaget tolkas som att

endast Polismyndigheten (och inte länsstyrelserna) har möjlighet att omedelbart omhänderta djur hos personer med djurförbud.

Skälen för regeringens förslag: Utredningen har uppmärksammat på problemet att polismän, om de påträffar djur hos den som har ett djurförbud inte har möjlighet att besluta om ett omhändertagande, såvida det inte rör sig om en situation där det är tydligt att djuren är utsatta för ett lidande och bestämmelsen i 32 § djurskyddslagen är tillämplig. I stället måste Polismyndigheten kontakta länsstyrelsen som enligt 31 § tredje punkten djurskyddslagen ska fatta beslut om omhändertagande. I avvaktan på länsstyrelsens beslut kan djurhållaren hinna skaffa undan djuret eller på annat sätt försvåra verkställigheten av länsstyrelsens beslut. Regeringen instämmer i utredningens bedömning att detta inte är tillfredsställande. Det bör därför som utredningen föreslår i den nya lagen finnas en möjlighet för Polismyndigheten att omedelbart omhänderta djur som hålls av en person i strid med ett djurförbud. Denna nya möjlighet för Polismyndigheten att ingripa direkt i sådana situationer förhindrar naturligtvis inte länsstyrelserna från att besluta om omedelbara omhändertaganden av djur hos personer med djurförbud, i enlighet med vad som anges ovan i avsnitt 14.5. Se även avsnitt 14.6 beträffande ansvaret för verkställighet av omhändertagande.

14.9 Förfogande över och hantering av omhändertagna djur

Regeringens förslag: Nuvarande bestämmelser om att beslut om omhändertagande eller omedelbart omhändertagande också omfattar avkomma som det omhändertagna djuret föder under omhändertagandet samt att ägaren efter omhändertagande inte får förfoga över djuret eller dess avkomma utan tillstånd av länsstyrelsen överförs i sak till den nya lagen.

Även nuvarande bestämmelser om hanteringen av omhändertagna djur överförs i huvudsak till den nya lagen, men med den ändringen att länsstyrelsen, i stället för Polismyndigheten, ska ansvara för verkställigheten av beslut om försäljning, annan överlåtelse eller avlivning av omhändertagna djur.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen föreslår dock att Polismyndigheten även fortsättningsvis ska ansvara för att beslut om försäljning, annan överlåtelse eller avlivning av omhändertagna djur verkställs.

Remissinstanserna: *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* anser att de av utredningen föreslagna reglerna (och nuvarande bestämmelser) inte är tillräckliga för att komma till rätta med bulvanförhållanden och skenöverlåtelser av djur. Länsstyrelsen föreslår att en översyn och analys görs av olika typer av skenöverlåtelser och bulvanskap i syfte att få fram bättre lagstiftning så att kontrollmyndigheten lättare kan vidta åtgärder. *Djurens Rätt* anser att ungar som fortfarande är beroende av sina föräldrar ska inkluderas i bestämmelsen. *Djurskyddet Sverige* tillstyrker

förslaget men understryker vikten av att man alltid försöker överlåta djuret, t.ex. till ett djurhem, innan beslut om avlivning fattas.

Göteborgs Katthjälp och *Svenska Kattskyddsförbundet* anser att bestämmelsen behöver förtydligas, bl.a. beträffande vem som ska bedöma om katten inte mår bra av att vistas i närheten av människor samt avseende vad som menas med ”snarast”. *Göteborgs Katthjälp* efterlyser en bestämmelse i lagen som tydligt stadgar att myndigheter ska ge djurskyddsorganisationerna möjlighet att ta hand om omhändertagna djur samt att avlivning ska vara ett sista alternativ för friska djur eller för djur med lättbehandlade åkommor.

Djurens jurister och *Svenska Kattskyddsförbundet* understryker vikten av att den som bedömer om en omhändertagen katt kan rehabiliteras till en tillvaro med människor i sin närhet är kunnig om förvildade katters beteende (t.ex. personal som arbetar på katthem).

Djurens Rätt anser att det inte är acceptabelt att avliva friska djur och anser att det är samhällets ansvar att se till att omhändertagna djur får fullgod omvårdnad, utan tidsbegränsning.

Rikspolisstyrelsen (numera *Polismyndigheten*) efterlyser en bestämmelse om att även relevant dokumentation ska kunna omhändertas, inte minst med hänsyn till att en brist på dokumentation kan påverka djurets värde vid försäljning eller vid slakt.

Hästföretagarna, *Hushållningssällskapens Förbund* samt *Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)* och ytterligare nio organisationer inom lantbruksnäringen, påtalar vikten av att avvecklingen av djurinnehavet sker så att djurägaren i största möjliga utsträckning får en marknadsmässig ersättning för sina djur. *Hushållningssällskapens Förbund* och organisationerna inom lantbruksnäringen understryker vidare vikten av en god omvårdnad av omhändertagna djur. Organisationerna inom lantbruksnäringen understryker även behovet av tillräckliga samhälleliga resurser för att ombesörja detta.

Skälen för regeringens förslag: I 33 § djurskyddslagen föreskrivs att beslut om omhändertagande eller omedelbart omhändertagande också omfattar avkomma som det omhändertagna djuret föder under omhändertagandet. I bestämmelsen anges också att sedan ett djur har omhändertagits får ägaren inte förfoga över djuret eller avkomma som omfattas av omhändertagandet utan tillstånd av länsstyrelsen. I 34 § djurskyddslagen stadgas att när länsstyrelsen beslutar om omhändertagande av djur, ska länsstyrelsen snarast fastställa om djuret ska säljas, överlåtas på annat sätt eller avlivas. Om det inte går att verkställa ett beslut om att ett omhändertaget djur ska säljas eller överlåtas, får länsstyrelsen besluta att djuret ska avlivas. Djuret ska säljas, överlåtas på annat sätt eller avlivas genom Polismyndighetens försorg.

Utredningen föreslår att dessa bestämmelser överförs till den nya lagen. Regeringen delar utredningens bedömning att det i huvudsak inte finns skäl att ändra på gällande ordning. Regeringen bedömer, till skillnad från *Länsstyrelsen i Västernorrlands län*, inte att ändrade författningsbestämmelser är nödvändigt eller effektivt för att motverka bulvanförhållanden och skenöverlåtelser som syftar till att kringgå beslut om djurförbud eller omhändertaganden och hänvisar till vad som har anförts kring detta i avsnitt 14.3. Regeringen anser inte heller att det, som

Djurens rätt efterfrågar, särskilt behöver anges att ungar som fortfarande är beroende av föräldradjur också ska omfattas av omhändertagandet.

Det bör enligt regeringens bedömning även fortsättningsvis ankomma på länsstyrelsen att avgöra om de omhändertagna djuren ska säljas eller överlåtas eller om de ska avlivas. Även om djuren i och för sig är tillräckligt friska och i övrigt lämpliga att överlåtas kan det i vissa fall visa sig vara omöjligt att hitta någon som är villig att ta hand om djuren. Regeringen anser, till skillnad från *Djurens rätt*, att avlivning måste kunna ske i sådana situationer. Det bör vidare enligt regeringens bedömning inte heller, som *Djurskyddet Sverige* och *Göteborgs katthjälp* förespråkar, vara möjligt att avliva djur endast om inga andra åtgärder står till buds. I den mån det är möjligt och lämpligt bör också önskemål från den person från vilken djuren omhändertagits beaktas. Denne kan, särskilt i fråga om produktionsdjur, föredra att djuren omedelbart slaktas eller avlivas i stället för att uppställas under lång tid med skyldighet för den tidigare djurhållaren att slutligen stå för kostnaderna för uppställningen (se vidare i avsnitt 14.10).

Regeringen föreslog i prop. 2016/17:224 bl.a. att 34 § djurskyddslagen ändras på så sätt att länsstyrelsen, i stället för Polismyndigheten, ska ansvara för att beslut om försäljning, annan överlåtelse eller avlivning av omhändertagna djur verkställs. Enligt förslaget ska ändringen i 34 § djurskyddslagen träder i kraft den 1 juni 2018. Regeringen finner därför inte skäl att nu göra någon annan bedömning än att bestämmelsen i denna del bör föras över till den nya djurskyddslagen i sin lydelse enligt prop. 2016/17:224. Det hänvisas till de skäl som har anförts i det lagstiftningsärendet (se a. prop. s. 23–25).

Rikspolisstyrelsen efterlyser en bestämmelse om att även relevant dokumentation ska kunna omhändertas, inte minst med hänsyn till att en brist på dokumentation kan påverka djurets värde vid försäljning eller vid slakt. Regeringen saknar i nuläget beredningsunderlag för att införa en sådan bestämmelse.

14.10 Kostnadsansvar för omhändertagna djur

Regeringens förslag: Nuvarande bestämmelse om att kostnader för omhändertagna djur får förskotteras av allmänna medel men slutligt ska betalas av den som åtgärden har riktats mot, om det inte finns särskilda skäl till annat, förs i huvudsak över till den nya lagen. Både länsstyrelsen och Polismyndigheten ska dock få betala ut förskott av allmänna medel för kostnader som uppkommer för omhändertagna djur och ta ut en kostnad som slutligen ska betalas av ägaren ur köpesumman om ett djur har sålts. Köpesumman ska i första hand täcka länsstyrelsens kostnader.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen föreslår att kostnaderna ska betalas av den mot vilken åtgärden har riktats om det inte finns synnerliga skäl till annat. Utredningens förslag innebär vidare att endast Polismyndigheten ska få

ge förskott av allmänna medel eller ta ut kostnad ur köpesumman om ett omhändertaget djur har sålts.

Remissinstanserna: *Förvaltningsrätten i Jönköping, Länsstyrelsen i Dalarnas län och Hushållningssällskapens Förbund* anser att det är rimligt att betalningsansvaret för den enskilde skärps. *Förvaltningsrätten* efterlyser dock att det av lagen uttryckligen framgår att Polismyndigheten har en skyldighet att ta ställning till frågan om det finns ”synnerliga skäl” och föreslår att lagtexten kan formuleras i enlighet med lydelsen i 20 § i lagen (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter.

Föreningen Sveriges Offentliga Tropikanläggningar efterlyser ett förtydligande av vad som utgör ”synnerliga skäl”.

Länsstyrelserna i Västmanlands län och Norrbottens län samt *Djurskyddsinspektörernas Riksförening* anser att det är otydligt vilken myndighet som ska bära kostnaderna för förvaring av omhändertagna djur.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län vill att krav ska ställas på Polismyndigheten om en skyndsam handläggning i hela omhändertagandeprocessen, för att hålla nere kostnaderna för omhändertagandena.

Hästföretagarna anser att den ekonomiska aspekten måste få större betydelse än i dag, eftersom kostnaderna för djurägaren ibland blir helt orimliga. Ett ökat kostnadsansvar för den enskilde motiverar en kontroll av kvalitets- och kostnadsnivån hos dem som tar emot de omhändertagna djuren. Vidare behöver djurägaren tydlig information i samband med ett omhändertagande så att han eller hon har kännedom om vilka kostnader som uppstår och kan låta avliva ett eller flera djur om han eller hon så önskar.

Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) och ytterligare nio organisationer inom lantbruksnäringen är negativa till ett skärpt kostnadsansvar för enskilda. Vidare anser remissinstanserna att om myndighetsutövningen leder till konsekvenser som har visat sig omotiverade, måste djurhållaren hållas skadelös. Det allmännas skadeståndsansvar vid fel eller försummelse i myndighetsutövningen anses inte vara tillräckligt. Remissinstanserna efterlyser ett i lag reglerat strikt ansvar för staten för skada och kostnader för omhändertagandet (genom att djur avlivas eller avyttras och för produktionsförluster) i de fall som ett beslut om omhändertagande upphävs i en högre instans.

Även *Tropikföreningen Amazonas* är negativ till förslaget och anser att kostnadsansvaret för enskilda bör begränsas till sådana kostnader för foder och liknande, som djurägaren ändå inte kunnat undgå. Vidare anser föreningen att det måste finnas någon form av spärr mot att orimliga kostnader vältras över på djurägarna så att de omhändertagande myndigheterna tvingas hålla kostnaderna inom rimliga gränser. Vidare efterlyser föreningen, i likhet med *LRF* och ytterligare nio organisationer inom lantbruksnäringen, någon form av ersättning för enskilda vid upphävda omhändertaganden.

Rikspolisstyrelsen (numera Polismyndigheten) och *Länsstyrelserna i Uppsala län och Kalmar län* instämmer i utredningens bedömning att den nuvarande ansvarsfördelningen för det allmännas förskottering av kostnader för omhändertagande av djur (som i dag belastar varje enskild polismyndighet) behöver utredas och eventuellt ersättas av ett centralt

anslag. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län och Hästföretagarna* framför liknande synpunkter.

Rikspolisstyrelsen påpekar att kostnader i samband med omhändertaganden av djur kan vara stora och mycket kännbara för Polismyndigheten.

Länsstyrelserna i Dalarnas län och Västernorrlands län påpekar att det ofta förekommer att enskilda saknar medel att betala kostnaderna, varför kostnaderna även i framtiden i stor utsträckning kommer att belasta det allmänna.

Skälen för regeringens förslag: Enligt nuvarande bestämmelse i 35 § djurskyddslagen får kostnader för omhändertagna djur förskottas av allmänna medel men ska slutligt betalas av den som åtgärden har riktats mot, om det inte finns särskilda skäl till annat. Om ett omhändertaget djur har sålts genom Polismyndighetens försorg, får den kostnad som slutligt ska betalas av ägaren tas ut ur köpesumman.

Utredningen föreslår att bestämmelsen förs över till den nya lagen, men att den ursprungliga djurhållarens slutliga kostnadsansvar utökas på så sätt att kostnaderna ska stanna på staten endast om det föreligger synnerliga skäl för detta och inte som i dag särskilda skäl. Enligt utredningen tillämpas nuvarande bestämmelse olika av Polismyndigheten. I stället menar utredningen att återkrav bör underlåtas endast i de fall när det är utsiktslöst att få betalning från djurägaren, när kostnaderna för att utkräva betalning skulle överstiga fordran eller när det har varit fråga om uppenbart oriktiga myndighetsbeslut bör återkrav kunna underlåtas.

Regeringen anser emellertid att det även fortsättningsvis bör vara så att undantag från tidigare djurhållares kostnadsansvar ska göras om det finns särskilda skäl, t.ex. i de fall som beslutet om omhändertagande har upphävts av högre instans eller när kostnaderna för omhändertagandet till följd av en olämplig hantering av myndigheterna blivit orimligt höga. Regeringen föreslår också att det i lagtexten förtydligas att kostnaderna, i de fall djuren säljs, får tas ut ur köpesumman endast om åtgärden riktats mot ägaren och det är han eller hon som slutligt ska stå kostnaden för omhändertagandet. Detta innebär dock ingen ändring i sak i förhållande till gällande rätt (jfr prop. 1987/88:93, s. 48).

Regeringen föreslog i prop. 2016/17:224 bl.a. att 35 § djurskyddslagen ändras på så att både länsstyrelsen och Polismyndigheten får ge förskott av allmänna medel på kostnader som uppstår på grund av ett omhändertagande och att båda myndigheterna också ges rätt att ta ut kostnad som slutligen ska betalas av ägaren ur köpesumman om ett omhändertaget djur har sålts. I första hand ska köpesumman täcka länsstyrelsens kostnader för att beslut om försäljning, annan överlåtelse eller avlivning av omhändertagna djur verkställs. Enligt förslaget ska ändringen i 35 § djurskyddslagen träda i kraft den 1 juni 2018. Regeringen finner därför inte skäl att nu göra någon annan bedömning än att bestämmelsen i denna del bör föras över till den nya djurskyddslagen med samma innehåll i sak som enligt prop. 2016/17:224. Det hänvisas till de skäl som har anförts i det lagstiftningsärendet (se a. prop. s. 30–31).

15 Straff och andra sanktioner

15.1 Brott mot djurskyddslagen och vissa föreskrifter meddelade med stöd av lagen

Regeringens förslag: Överträdelser av de centrala bestämmelserna i djurskyddslagen ska även fortsättningsvis vara belagda med straff. Även underlåtenhet att följa ett beslut om djurförbud eller ett föreläggande om avveckling av djurinnehav ska liksom i dag vara straffbart. Straffskalan ska liksom i den nuvarande lagen vara böter eller fängelse i högst två år. Detta ska gälla även brott mot en föreskrift om bedövning vid slakt eller annan avlivning av djur som regeringen har meddelat.

För att dömas till ansvar ska det även fortsättningsvis krävas uppsåt eller oaktsamhet.

Om brottet har begåtts med uppsåt och avsett en förpliktelse av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt ska det liksom i dag dömas till fängelse i högst två år.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningens förslag skiljer sig från regeringens genom att fler handlingar föreslås bli straffbara jämfört med vad som gäller idag. Utredningen föreslår inte att underlåtenhet att följa ett föreläggande om avveckling av djurinnehav ska vara straffbart.

Remissinstanserna: *Länsstyrelsen i Hallands län* och *Livsmedelsverket* tillstyrker förslaget om nya straffbestämmelser och anser att det sammantaget kan leda till en effektivare djurskyddslagstiftning eller till mer ändamålsenliga och proportionerliga straff. *Svenska Djurskyddsföreningen* och *Tropikföreningen Amazonas* stödjer i stort utredningens förslag till straffbestämmelser. *Tropikföreningen Amazonas* påtalar dock att det finns ett behov av att strukturera om kapitlet och göra det enklare och tydligare. *Djurens Rätt* välkomnar en reviderad och skärpt straffsats för brott mot djurskyddslagen och en uppdelning av brott i ringa brott, brott av normalgraden och grovt brott. *Länsstyrelsen i Jämtlands län* och *Svenska Kennelklubben* anser att det är bra att straffsatserna för brott mot djurskyddslagstiftningen vidgas både uppåt och nedåt. *Svenska Kennelklubben* understryker samtidigt också vikten av att domstolarna använder sig av hela straffskalan.

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) påpekar att modellen med många bemyndiganden ställer stora krav på utformningen av Jordbruksverkets föreskrifter så att det tydligt framgår om en bestämmelse är straffsanktionerad eller inte. Sådant som rör djurets direkta välfärd ska vara straffsanktionerat.

Domstolsverket tar inte uttryckligen ställning till förslagen men lämnar omfattade och kritiska synpunkter på dem. Man pekar på att förutom att utredningen gör en skillnad mellan utebliven förprovning och utebliven nyteknikprovning vad gäller möjligheten att besluta om särskild avgift, gäller olika straffskalor för de båda regelöverträdelserna. Vidare anser

man att följderna av att det är straffbelagt att bryta mot bestämmelsen i 8 kap. 4 § om ansvar för försöksdjursverksamhet måste klarläggas.

Riksdagens ombudsmän (JO), Hovrätten för Västra Sverige, Kammarrätten i Stockholm, Malmö/Lunds djurförsöksetiska nämnd, Näringslivets Regelnämnd, Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) och ytterligare nio organisationer inom lantbruksnäringen är kritiska till utredningens förslag.

JO och *Hovrätten för Västra Sverige* understryker att nykriminalisering bör användas med försiktighet och efterlyser ytterligare utredning eller eftertanke kring utredningens förslag till straffkapitel. *Hovrätten för Västra Sverige* betonar också vikten av att ytterligare resurser tillförs rättsväsendet i takt med nya kriminaliseringar.

Malmö/Lunds djurförsöksetiska nämnd anser att innebörden av flera av förslagen behöver förtydligas samt att lagförslagen behöver genomgå en språklig och strukturell revidering, bl.a. för att klargöra förhållandet mellan olika paragrafer. Nämnden anser också att utredningens konsekvensanalys är bristfällig, inte minst mot bakgrund av att förslagen innebär att antalet kriminaliserade gärningar ökar.

Kammarrätten i Stockholm, LRF och ytterligare nio organisationer inom lantbruksnäringen anser att de föreslagna straffbestämmelserna innebär att ett för stort fokus läggs på mindre förseelser som saknar tydlig påverkan på djurens välfärd. Detta leder bl.a. till att myndigheterna och rättsväsendet får lägga stora resurser på att utreda de mindre förseelserna i stället för de mer allvarliga, inte minst med hänsyn till den skärpta anmälningsplikt för kontrollmyndigheterna som utredningen också föreslår. Organisationerna inom lantbruksnäringen anser att förslaget riskerar att minska tilltron till myndigheterna samt efterlyser en analys som visar på att de föreslagna åtgärderna behövs eller medför en förbättring. Även *Näringslivets Regelnämnd* efterlyser en samlad behovs- och problemanalys av frågan.

Flera remissinstanser – *Hovrätten för Västra Sverige, Uppsala tingsrätt, Malmö tingsrätt, Domstolsverket, Brottsförebyggande rådet, Malmö/Lunds djurförsöksetiska nämnd* och *Länsstyrelsen i Värmlands län* – anser att vissa överträdelse borde medföra sanktionsavgifter i stället för straff. *Åklagarmyndigheten* delar i mycket utredningens avvägningar när det gäller bedömningen om straff eller sanktionsavgift men menar att det finns överträdelse av föreskrifter som lämpligen kan bli föremål för sanktionsavgift. Myndigheten anser att det bör utredas vilka överträdelse som skulle kunna bli föremål för en sanktionsavgift.

LRF och ytterligare nio organisationer inom lantbruksnäringen anser däremot att det är bra att utredningen inte föreslår införandet av några sanktionsavgifter. Även *Djurens Rätt* är positiv till att utredningen inte föreslår sanktionsavgifter eftersom nackdelarna med dessa, enligt organisationens uppfattning, inte överväger fördelarna och då även mindre allvarliga överträdelse kan leda till djurlidande. *Länsstyrelsen i Värmlands län* och *Djurens Rätt* anser att det är bra att överväga att bedöma djurskyddsbrott som artbrott, vilket t.ex. kan förändra synen på dessa brott hos allmänheten och rättsväsendet. *JO* pekar däremot på att Påföljdsutredningen i sitt betänkande Nya påföljder (SOU 2012:34) gör bedömningen att artbrott kommer att utmönstras i framtiden, varför det

inte finns skäl att överväga om djurskyddsbrott ska bedömas som artbrott.

Vad gäller straffsanktionering av bestämmelsen om naturligt beteende anser *Djurens Rätt* att det är en stor brist att den som bryter mot kravet på naturligt beteende inte kan dömas till annat än böter, vilket gör att det saknas incitament för djurhållare att följa detta centrala krav. *LRF* och ytterligare ett antal organisationer inom lantbruksnäringen å sin sida ifrågasätter lämpligheten i att över huvud taget straffsanktionera kravet på naturligt beteende. *Djurens Rätt* understryker det positiva med att bestämmelsen i 3 kap. 10 § (förbud mot att överge djur) föreslås vara straffsanktionerad. Organisationen samt *Sveriges Herpetologiska Riksförening* stöder också att förbudet mot avel som medför lidande straffsanktioneras. *LRF* och ytterligare sex organisationer inom lantbruksnäringen, anser däremot inte att det är lämpligt att straffsanktionera förbudet mot avel som medför lidande. Några remissinstanser önskar att det kriminaliserade området utökas. *Länsstyrelserna i Västmanlands län* och *Norrbottnens län*, *SLU* och *Djurskyddsinspektörernas Riksförbund* efterlyser sanktioner (straff) för den som underlåter att märka sin katt. *Djurens Rätt* vill att det straffbara området även ska omfatta 3 kap. 1 § om att djur ska skyddas mot onödigt lidande, 3 kap. 2 § om naturligt beteende, 8 kap. 5 § om organisationen av försöksdjursverksamheten, 8 kap. 19 § om infångandet av viltlevande försöksdjur och 10 kap. 12 § om anmälningsplikten för djurhälso-personal. *Länsstyrelserna i Kronobergs län* och *Blekinge län* anser att det i punkten 2 i paragrafen (underlåtenhet att följa ett djurförbud) behöver förtydligas att straff kan utdömas oavsett om djuret är utsatt för lidande eller inte. *Svenska Fåravelsförbundet* och *Sveriges Lammköttproducenter* (gemensamt yttrande) samt *Sveriges Nötköttsproducenter* anser att den föreslagna straffskalan med böter eller fängelse i två år vad gäller 3 kap. 4 § medför en helt orimlig situation för lantbrukare som har beten på naturbetesmarker och/eller öar där det ofta är omöjligt att se varje enskilt djur varje dag. *Domstolsverket* anser att det inte lämpar sig att i ett brottmål pröva i vad mån det handlar om ny teknik som måste godkännas eller inte. *Aklagarmyndigheten* anser att det är olämpligt att 7 kap. 2 §, som utgör en handlingsregel för en myndighet, ska vara straffbelagd.

När det gäller utredningens förslag om böter för brott mot vissa av bestämmelserna i lagen (12 kap. 3 § i utredningens förslag) så har ett knappt 40-tal remissinstanser kommenterat detta. Drygt hälften av dessa är negativa till att kriminalisera kompetenskravet. Flera remissinstanser, däribland *Kammarrätten i Stockholm*, anser också att det är olämpligt att kriminalisera en utebliven förprovning eftersom sådan underlåtenhet också är förenad med en särskild avgift. Utöver de remissinstanser som är generellt positiva till förslaget till straffkapitel så är även *Länsstyrelserna i Dalarnas län* och *Jämtlands län*, *Livsmedelsverket* och *SLU*, huvudsakligen positiva till detta förslag. *SLU* ställer sig dock frågande till varför gärningarna inte ska kunna ge strängare påföljd än böter. *Kammarrätten i Stockholm* ifrågasätter kriminaliseringen av kravet på kompetens och utbildning i 2 kap. 2 § och 8 kap. 19 § i förslaget till djurskyddslag. Att mäta någons kompetens på det sätt som krävs för att kunna dömas till ansvar för brott är inte möjligt. *Jordbruksverket*, nio hästorganisationer, *LRF* och ytterligare nio organisationer inom

lantbruksnäringsen framför liknande synpunkter. *Åklagarmyndigheten* påtalar att det verkar vara samma brister – angående kravet på kompetens och utbildning – som straffbeläggs i förslaget till 12 kap. 3 § och 12 kap. 4 § djurskyddslagen. Vidare efterlyser myndigheten ett förtydligande av hur de nämnda bestämmelserna förhåller sig till 12 kap. 5 § andra stycket (om att ansvar inte ska dömas ut för brott mot EU-bestämmelser som kompletteras av lagen om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt 12 kap. 1 eller 2 §). *Malmö/Lunds djurförsöksetiska nämnd* är kritisk till bestämmelserna i straffkapitlet och framhåller bl.a., i likhet med *Åklagarmyndigheten*, att det finns behov av att klargöra förhållandet mellan olika paragrafer i kapitlet. *Kammarrätten i Stockholm* ifrågasätter kriminaliseringen av 7 kap. 1 § djurskyddslagen eftersom samma överträdelse, enligt förslaget till 12 kap. 9 § djurskyddslagen, föreslås leda till sanktionsavgift. Enligt formuleringen i 12 kap. 9 § ska särskild avgift alltid påföras, såvida inte länsstyrelsen anser att det finns särskilda skäl att befria från avgift. Endast i sådana fall, där länsstyrelsen befriat från avgift, kan det därför bli aktuellt med ett bötesstraff. *Kammarrätten* bedömer att åklagaren sällan kommer att åtala i en sådan situation.

Nio hästorganisationer framför liknande synpunkter. *Hästföretagarna* anser att mindre brott mot djurskyddsbestämmelserna bör bemötas med dialog och rådgivning i stället för med böter. *Länsstyrelsen i Dalarnas län* å andra sidan tycker att det är bra att utebliven förprovning blir straffsanktionerad. *Länsstyrelsen i Värmland* anser att även ett uteblivet § 16-tillstånd borde beläggas med särskild avgift om paragrafen blir kvar.

Skälen för regeringens förslag

Nuvarande reglering

Straffbestämmelserna finns idag i 36–36 c §§ djurskyddslagen. Till böter eller fängelse i högst två år döms enligt 36 § den som bryter mot 3, 5–6, 8–11, 13–14, 16–19 a och 21 §§ i lagen eller mot föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen. Det gäller även den som underlåter att följa ett sådant föreläggande eller bryter mot ett sådant förbud som avses i 29 § (om djurförbud). Enligt 36 a § döms, till samma straff, den som med uppsåt eller av oaktsamhet bryter mot skyldigheter, villkor eller förbud som finns i de EG-bestämmelser som kompletteras av lagen. Detta gäller dock inte, om överträdelsen avser bestämmelser om myndighetsutövning. Om brottet har begåtts med uppsåt och avsett en förpliktelse av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt döms, enligt såväl 36 § som 36 a §, till fängelse i högst två år. I dessa fall finns alltså inte böter med i straffskalan.

Den som bryter mot en föreskrift som har meddelats med stöd av 22 a § andra stycket (om infångande av viltlevande försöksdjur) döms enligt 36 b § till böter. Ringa gärningar medför inte ansvar enligt 36–36 b §§.

För samtliga dessa bestämmelser gäller att det krävs uppsåt eller oaktsamhet för att fällas till ansvar.

Djurplågeri är straffbelagt i 16 kap. 13 § brottsbalken. Enligt denna bestämmelse döms den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet, genom misshandel, överansträngning eller vanvård eller på annat sätt, otillbörligen utsätter djur för lidande, för djurplågeri till böter eller

fängelse i högst två år. För straffbestämmelserna i djurskyddslagen gäller att om gärningen är belagd med samma eller strängare straff i brottsbalken döms inte till ansvar för brott mot djurskyddslagen.

Överträdelse som inte bör straffbeläggas

Regeringen delar utredningens bedömning att de paragrafer som utgör målsättningsstadganden eller inte är tillräckligt konkreta inte bör vara straffsanktionerade. Kraven i bestämmelserna är med andra ord inte utformade på ett sådant sätt att enskilda med tillräcklig tydlighet kan utläsa vad de måste göra för att uppfylla kraven, vilket krävs för att en överträdelse ska kunna straffbeläggas. Sådana bestämmelser är inte heller straffbelagda i den nuvarande djurskyddslagen. Hit hör t.ex. bestämmelserna under rubrikerna om grundläggande djurskyddskrav (att djur ska behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom) och naturligt beteende i regeringens förslag. Däremot anser regeringen, liksom utredningen, att överträdelse av föreskrifter som har meddelats med stöd av bemyndigandet i bestämmelsen om naturligt beteende bör vara straffbelagda. Så är även fallet idag. Regeringen återkommer till detta i avsnitt 15.6.

Överträdelse som även fortsättningsvis bör straffbeläggas

Överträdelse av bestämmelser som förs över från den nuvarande djurskyddslagen och som i dag är belagda med straff bör även fortsättningsvis vara det. Även vissa bestämmelser om avel, stall och förvaringsutrymmen, inredning och utrustning samt transport som i dag är straffbelagda som brott mot djurskyddsförordningen men där regeringen föreslår att bestämmelserna i stället ska tas in i lagen bör vara belagda med straff på samma sätt som övriga brott mot djurskyddslagen. Detsamma gäller brott mot föreskrifter om bedövning vid slakt eller annan avlivning av djur som regeringen har meddelat. Det handlar om överträdelse av för djurskyddsintresset centrala delar av lagstiftningen. Dessa bestämmelser är till för att på olika sätt skydda djur från lidande eller risk för lidande. Även underlåtenhet att följa ett beslut om djurförbud eller ett föreläggande om skyldighet att avveckla djurinnehav bör liksom i dag vara straffbart. I dag döms den som underlåter att följa ett sådant föreläggande eller bryter mot ett sådant förbud som avses i 29 § till ansvar. Regeringen anser dock, till skillnad från *Länsstyrelserna i Kronobergs län* och *Blekinge län*, att det inte finns något behov av att i lagtexten förtydliga att straff kan utdömas oavsett om djuret är utsatt för lidande eller inte.

Överträdelse av bestämmelser om förprovning

Att utföra en förprovningsskyldig åtgärd utan att förprovning har skett är i dag straffbelagt genom 36 § första stycket andra punkten i djurskyddslagen, enligt vilken den som bryter mot en föreskrift som har meddelats med stöd av lagen döms till böter eller fängelse i högst två år. I 5 § djurskyddsförordningen regleras att förprovningsskyldiga åtgärder inte får utföras utan att förprovning har skett.

Därutöver gäller enligt 3 a § andra stycket att regeringen får meddela föreskrifter om en särskild avgift för den som inte låter förprova stall,

andra förvaringsutrymmen för djur eller hägn. Enligt 37 § andra stycket döms inte den till ansvar som har ålagts att betala en särskild avgift enligt 3 a § andra stycket.

Regeringen har i avsnitt 11.1 gjort bedömningen att själva kravet på att låta förpröva stall och andra förvaringsutrymmen för djur samt hägn även fortsättningsvis ska regleras i föreskrifter som har meddelats av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Utredningen föreslår att överträdelse av skyldigheten liksom i dag ska vara belagd med straff. Utredningen föreslår också att bemyndigandet att meddela föreskrifter om en särskild avgift för den som inte uppfyllt förprovningsskyldigheten förs över till den nya lagen. Regeringen behandlar i avsnitt 15.10 bemyndigandet rörande särskild avgift och instämmer där i utredningens bedömning att bemyndigandet bör föras över till den nya lagen. Med hänsyn till den särskilda avgiften bör dock enligt regeringens mening inte överträdelse av kravet på att förpröva också vara straffbelagda.

Enligt 3 b § nuvarande lag ska den myndighet som regeringen bestämmer förbjuda att ett utrymme eller hägn används om en åtgärd i fråga om stall, annat förvaringsutrymme för djur eller hägn som kräver förprovning har vidtagits utan sådan provning. Regeringen har i avsnitt 11.2 föreslagit att bestämmelsen ska föras över till den nya lagen. Den är i dag inte straffbelagd. Enligt utredningens förslag ska bestämmelsen straffbeläggas. Flera remissinstanser är kritiska till detta. Dels för att bestämmelsen, såsom den är utformad, snarare riktar sig till myndigheten än till den enskilde, dels därför att det enligt förslaget, liksom idag, ska påföras en särskild avgift om en förprovningspliktig åtgärd utförs utan att förprovning har skett. Regeringen delar remissinstansernas uppfattning att det inte är lämpligt att kriminalisera denna bestämmelse. Förslaget bör alltså inte genomföras i den delen.

Bedömningar i fråga om nykriminalisering

Regeringen har i avsnitt 7.3 föreslagit att det ska införas ett krav på att djurhållaren eller den som på annat sätt tar hand om ett djur ska ha tillräcklig kompetens för att tillgodose djurets behov. Regeringen har dock inte, till skillnad från utredningen, föreslagit att det ska införas något krav på utbildning i djurskyddslagen. Enligt utredningens förslag ska kompetenskravet vara straffbelagt. Regeringen delar inte den bedömningen. En kriminalisering av kompetenskravet förutsätter bl.a. att det är tydligt utläsbart vad man ska göra för att uppfylla kravet och att alternativa sanktioner inte står till buds. Utredningens förslag saknar för det första en sådan tydlighet. För det andra innehåller djurskyddslagstiftningen i dag flera olika bestämmelser kring hållande och skötsel av djur som är straffsanktionerade. Som exempel kan nämnas kraven på tillräckligt med foder, vatten och tillsyn samt kraven på stallars och djurutrymmens utformning. Om brister i kompetensen skulle leda till brister i hanteringen av djuren finns det således andra bestämmelser som möjliggör utdömandet av sanktioner.

Regeringen har i avsnitt 7.6 föreslagit att det införs en ny bestämmelse om fixering av djur (2 kap. 5 § andra stycket i regeringens lagförslag). Bestämmelsen innebär att ett djur får fixeras eller på annat liknande sätt

få sin rörelsefrihet begränsad endast om det sker tillfälligt. Sådana metoder får dessutom enligt bestämmelsen endast användas om det är nödvändigt av veterinärmedicinska skäl eller djurskyddsskäl, med hänsyn till säkerheten för den som hanterar djuret eller om hanteringen utförs av liknande berättigade skäl. Regeringen anser att den nya regleringen om fixering av djur är av stor betydelse för djurskyddet. Fixering på ett felaktigt sätt kan innebära en påtaglig risk för skada på djuret, framförallt i form av psykisk stress. Intresset av att djur ska behandlas väl och skyddas från lidande väger enligt regeringens mening mycket tungt. Gärningar som innebär att djur utsätts för en påtaglig risk för lidande är så allvarliga att en straffsanktion krävs. Endast möjligheten till förelägganden eller andra administrativa åtgärder anser regeringen inte är tillräckligt för att motverka överträdelser av denna bestämmelse. Enligt regeringens uppfattning är en straffsanktion ett effektivt medel för att motverka överträdelser av denna bestämmelse. Det bedöms inte heller att en sådan relativt begränsad utökning av det straffbara området som det nu är fråga om går utöver vad rättsväsendet har resurser att klara av. Brott mot bestämmelsen bör därför, i enlighet med utredningens förslag, vara kriminaliserade och ha samma straffskala som de övriga brotten mot djurskyddslagen.

Regeringen har i avsnitt 7.9 konstaterat att kravet i 3 § djurskyddslagen på att djur ska ges tillräcklig tillsyn, anses innefatta ett indirekt förbud mot att överge djur av tamdjursart. Det konstateras vidare att det redan i dag förekommer att personer som övergett tamdjur dömts för brott mot bestämmelsen. Regeringen har i avsnitt 7.9 föreslagit att ett uttryckligt förbud att överge tamdjur ska införas i den nya djurskyddslagen (2 kap. 8 § i regeringens lagförslag). Överträdelser av förbudet bör, i enlighet med tidigare praxis, vara straffbart. Detta innebär ingen egentlig utökning av det straffbara området.

Regeringen har i avsnitt 7.11 föreslagit att det införs en bestämmelse om att djur inte får agas, tillfogas skada eller överansträngas och att utrustning för djur som kan orsaka djuret lidande eller skada inte får användas. Detta innebär att det nuvarande förbudet i 5 § djurskyddslagen, som är straffbelagt, utökas något. Även de tillkommande delarna i förbudet syftar direkt till att skydda djur från lidande och en överträdelse innebär en påtaglig risk för att ett djur ska utsättas för lidande. Bestämmelsen bör enligt regeringens mening straffsanktioneras av samma skäl som angetts ovan när det gäller bestämmelsen om fixering.

Regeringen har även i avsnitt 8.1 föreslagit att bestämmelsen om bl.a. tävling med djur (3 kap. 1 § i regeringens lagförslag) förs över till den nya lagen med tillägget att även prov ska omfattas av bestämmelsen. Tillägget innebär att djur inte får tränas för eller användas vid prov på sådant sätt att de utsätts för lidande. Bestämmelsen i sin nuvarande lydelse är straffbelagd i dag och den bör enligt regeringens mening även fortsättningsvis vara det av samma skäl som angivits när det gäller fixering. Detta innebär att det straffbara området utökas något.

Regeringen har i avsnitt 8.2 föreslagit att ett visst förtydligande ska göras i bestämmelsen om förbud mot dopning (3 kap. 2 § i regeringens lagförslag) i förhållande till nuvarande lag. Det föreslagna förtydligandet innebär att ett djur som tränas för eller deltar i en tävling eller ett prov

inte får utsättas för dopning eller andra otillbörliga åtgärder som kan påverka djurets prestationsförmåga eller temperament. Regeringen anser att även denna bestämmelse i den nya föreslagna lydelsen bör vara straffbelagd, vilket även detta innebär att det straffbara området utökas något i förhållande den domstolspraxis som har redovisats i avsnitt 8.1. De åtgärder av som omfattas av det föreslagna förbudet innebär alla en påtaglig risk för att ett djur ansträngs över sin förmåga och genom detta orsakas lidande eller skada och de gärningar som föreslås straffbeläggas är därmed så allvarliga att en straffsanktion krävs. Även i detta fall gör regeringen bedömningen att alternativa sanktioner så som förelägganden eller andra administrativa åtgärder inte är tillräckliga och att straffsanktion är ett effektivt medel för att motverka dopning och andra otillbörliga åtgärder. Inte heller i detta fall bedöms att en sådan relativt begränsad utökning av det straffbara området går utöver vad rättsväsendet har resurser att klara av.

Utredningen föreslår också viss nykriminalisering av bestämmelserna om djurförsök. Regeringen införde genom en lagändring som trädde i kraft den 1 januari 2013 (se prop. 2011/12:138, Skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål, s. 76–79) en ny straffbestämmelse i 36 b § i djurskyddslagen. Enligt denna bestämmelse döms den till böter som uppsåtligt eller av oaktsamhet bryter mot en föreskrift som har meddelats med stöd av 22 a § andra stycket. 22 a § handlar om krav på utbildning och kompetens och metoder vid infångande av viltlevande försöksdjur. Enligt bestämmelsens andra stycke får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om sådan utbildning och kompetens och sådana metoder som anges i första stycket. Bestämmelsen i 22 a § förs enligt regeringens förslag över till den nya lagens 7 kap. 8 § och brott mot föreskrifter meddelade med stöd av andra stycket ska enligt vad regeringens föreslår i avsnitt 15.6 straffbeläggas i straffkapitlets 5 §. Utredningen föreslår att även överträdelser av bestämmelsen i lagen ska straffbeläggas. Regeringen ser dock inte skäl att utöver överträdelser av dessa föreskrifter även kriminalisera själva lagbestämmelsen. Inte heller förslaget i den delen bör alltså genomföras.

Utredningen föreslår vidare att bestämmelsen om vem som är ansvarig för en försöksdjursverksamhet (7 kap. 6 § i regeringens lagförslag) ska straffbeläggas. Bestämmelsen pekar bara ut vem som ansvarar för att regelverket följs och bör därför inte kriminaliseras.

När det gäller organisationen av försöksdjursverksamheten i 7 kap. 7 § i regeringens lagförslag så anges där grundläggande förutsättningar för att få bedriva sådan verksamhet. Denna bestämmelse är inte straffbelagd i dag om inte bristerna leder till att brott mot någon annan bestämmelse om t.ex. grundläggande principer för djurförsök skulle bli aktuellt. Utredningen föreslår att brott mot bestämmelsen ska kriminaliseras. För att få bedriva försöksdjursverksamhet krävs tillstånd enligt 7 kap. 2 § (nuvarande 19 a § i djurskyddslagen). Att bedriva verksamheten utan tillstånd är i dag straffbelagt och regeringens förslag innebär att denna bestämmelse förs över till den nya lagen. Vid tillståndsprövningen ska särskild hänsyn tas till om den sökande kan anses vara lämplig att bedriva verksamheten. När det gäller själva organisationen av verksamheten finns den allmänna möjligheten till att meddela vitesföreläggande enligt 8 kap. 9 § i regeringens lagförslag om det

behövs för att bestämmelsen ska följas. Regeringen ser mot denna bakgrund inte något behov av att kriminalisera bestämmelsen om organisation av försöksdjursverksamheten i 7 kap. 7 §.

Justeringar som regeringen har föreslagit även i andra paragrafer (se avsnitt 7.4, 7.7, 7.8, 9.1, 9.2 och 10.1) innebär vissa mindre ändringar jämfört med vad som i dag straffsanktioneras enligt motsvarande bestämmelser. Även dessa är av sådan betydelse för djurskyddet att de enligt regeringens mening bör vara kriminaliserade. Överträdelse av bestämmelserna innebär, även efter de föreslagna justeringarna, att djur utsätts för lidande eller i vart fall en påtaglig risk för lidande och de gärningar som föreslås straffbeläggas är därmed så allvarliga att en straffsanktion krävs. Även i detta fall gör regeringen bedömningen att alternativa sanktioner så som förelägganden eller andra administrativa åtgärder inte är tillräckliga och att straffsanktion är ett effektivt medel för att motverka överträdelser. Inte heller i detta fall bedöms att en sådan relativt begränsad utökning av det straffbara området går utöver vad rättsväsendet har resurser att klara av.

Vidare föreslår utredningen att det ska vara straffbelagt att bryta mot ett antal av utredningen föreslagna krav och förbud. Eftersom regeringen har gjort bedömningen att dessa lagändringar inte bör genomföras i nuläget (se avsnitt 7.5, 7.10, 7.12, 7.14, 8.3, 9.3, 11.3 och 12.6) är det inte heller aktuellt med någon kriminalisering på det sätt utredningen föreslår. Regeringen återkommer i avsnitt 15.6 till frågan om vilka överträdelser av bestämmelser meddelade med stöd av lagen som ska straffbeläggas.

Subjektiva rekvisit

När det så gäller de subjektiva rekvisiten gör regeringen bedömningen att såväl uppsåtliga som oaktsamma gärningar även fortsättningsvis bör straffbeläggas. Det är, enligt regeringens bedömning, inte ovanligt att överträdelser av bestämmelserna i djurskyddslagen sker på grund av bristande insikt eller kunskaper när det gäller djurens behov. Den som håller djur eller i övrigt hanterar hållna djur tar dock på sig ett ansvar för att se till att djuren behandlas väl och inte utsätts för onödigt lidande. Även överträdelser som sker av oaktsamhet kan innebära ett stort lidande för djuren. Det finns därför ett starkt intresse av att straffsanktionera också gärningar som begås av oaktsamhet. Det kan också befaras att det i många fall är svårt att bevisa att djurhållaren medvetet överträtt djurskyddslagens bestämmelser. Om enbart uppsåtliga överträdelser straffsanktionerades skulle därmed kriminaliseringens effektivitet kunna äventyras.

Påföljd

Straffskalan i djurskyddslagen fick sin nuvarande utformning genom en lagändring 2002. Genom denna ändring höjdes maximistraffet till två års fängelse. Vidare innebar lagändringen att brott som har begåtts med uppsåt och har avsett en förpliktelse av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt endast har fängelse i straffskalan. I förarbetena till lagändringarna anförde regeringen bl.a. följande. Gärningar som sanktioneras av bestämmelsen är av mycket varierande art och

svårighetsgrad. Självfallet måste en rad gärningar bedömas som mindre allvarliga och endast leda till bötespåföljd. Generellt kan dock sägas att många brott mot djurskyddsbestämmelserna anses, inte minst av allmänheten, ha ett högt straffvärde. Medvetandet om och intresset för djurens välfärd har på senare år ökat högst väsentligt i samhället. Med det nuvarande maximistraffet kan emellertid inte ens de allvarligaste brotten eller upprepade brott mot lagen medföra fängelse i mer än ett år (prop. 2001/02:93, Ändringar i djurskyddslagen, m.m., s. 22–23).

Regeringen anser att djurskyddsintresset väger mycket tungt och att den befintliga straffskalan understryker detta. Straffskalan bör därför även fortsättningsvis vara böter eller fängelse i högst två år. Vidare bör bestämmelsen om att det endast ska finnas fängelse i straffskalan om brottet har begåtts med uppsåt och avsett en förpliktelse av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt föras över till den nya lagen.

Utredningen föreslår att straffmaximum i vissa fall ska höjas till fyra års fängelse genom införandet av ett grovt brott mot djurskyddslagen. Regeringens överväganden i denna del finns i avsnitt 15.2.

Artbrott

När det gäller frågan om artbrott, anser regeringen att det inte finns skäl att nu göra några överväganden om djurskyddsbrott. Djurskyddsbrott enligt den nya lagen bör därför ur denna aspekt bedömas på samma sätt som brott enligt den nuvarande lagen.

Sanktionsavgifter

Utredningen gör bedömningen att det inte finns skäl att lämna något förslag om införande av sanktionsavgifter på djurskyddsområdet utöver den särskilda avgift för utebliven förprovning som finns i den nuvarande djurskyddslagen. Att samtliga bestämmelser syftar till att förebygga djurlidande är enligt utredningens mening ett tungt skäl mot sådana avgifter. Utredningen anser också att det är problematiskt att peka ut vissa bestämmelser eller områden som skulle kunna bli aktuella. De som skulle kunna bli aktuella är sådana som medför mycket små risker för djurlidande, som t.ex. bestämmelser om registrering, godkännande eller journalföring. Sådana bestämmelser utgör dock endast en mycket liten del av djurskyddsbestämmelserna. De vinster som skulle kunna uppnås är därför enligt utredningen så begränsade att de inte uppväger de betydande konsekvenser och det merarbete som det skulle innebära för bl.a. djurhållare och berörda myndigheter.

I Sanktionsavgiftsutredningens betänkande ”Sanktionsavgift i stället för straff – områdena livsmedel, foder och djurskydd” (SOU 2006:58) och i Straffrättsanvändningsutredningens betänkande ”Vad bör straffas?” (SOU 2013:38) har olika förslag om sanktionsavgifter på djurskyddsområdet diskuterats.

I promemorian Effektivare sanktioner i livsmedelskedjan m.m. (Ds 2017:5) föreslogs att ett system med sanktionsavgifter ska införas i livsmedelslagen (2006:804), lagen (2006:805) om foder och animaliska biprodukter och i djurskyddslagen. Regeringen beslutade den 21 december 2017 om en lagrådsremiss med förslag bl.a. om införande av sanktionsavgifter på områdena livsmedel, foder och animaliska

biprodukter. Regeringen avser att i ett annat lagstiftningsärende återkomma till frågan om det är möjligt och lämpligt att avkriminalisera överträdelse av vissa bestämmelser i djurskyddslagstiftningen och i stället sanktionera överträdelse med sanktionsavgift. Regeringen har också i avsnitt 13.3 aviserat att det bör göras en ytterligare översyn av straffbestämmelserna i djurskyddslagen i syfte att identifiera och utmönstra eventuella överträdelse där kriminalisering inte kan anses vara befogad från djurskyddssynpunkt.

15.2 Grovt brott mot djurskyddslagen

Regeringens bedömning: Det bör inte införas något grovt brott mot djurskyddslagen.

Det bör göras en översyn av djurplågeribestämmelsen i brottsbalken och av förhållandet mellan den och brotten mot djurskyddslagen.

Utredningens förslag: Överensstämmer inte med regeringens bedömning. Utredningen har föreslagit att ett grovt brott mot djurskyddslagen införs med högst fyra års fängelse i straffskalan.

Remissinstanserna: Nästan hälften av de remissinstanser som har kommenterat förslaget är huvudsakligen positiva. Till dessa hör *Rikspolisstyrelsen* (numera *Polismyndigheten*), tio länsstyrelser, *Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)*, *Jordbruksverket*, en kommun och ett antal djurskydds- och djurägarorganisationer. Dryga tioalet remissinstanser ställer sig varken uttryckligen för eller emot förslaget men lämnar vissa synpunkter på det. Knappa 20-talet, framförallt flera rättsliga remissinstanser samt organisationer inom lantbruksnäringen, ställer sig negativa till förslaget.

Djurens Rätt och *Djurskyddet Sverige* pekar på att införandet att ett grovt brott bl.a. bidrar till att höja statusen på brott som begås mot djur och *länsstyrelsen i Dalarnas län* pekar på att den skärpta straffskalan underlättar för t.ex. socialtjänsten att bryta sekretessen och slå larm när djur far illa. *Jordbruksverket* ser positivt på förslaget att tydliggöra vad som är att betrakta som grovt brott men anser att delar av bestämmelsen behöver förtydligas för att undvika en risk för tillämpningsproblem. *Länsstyrelsen i Västmanlands län* tillstyrker utredningens förslag men anser att vissa delar av förslaget lämnar ett stort tolkningsutrymme.

Riksdagens ombudsmän (JO), *Uppsala tingsrätt* och *Kammarrätten i Stockholm* avstyrker eller är kritiska till förslaget. *JO* och *Kammarrätten i Stockholm* anser att den föreslagna straffskalan inte är proportionerlig i förhållande till andra typer av brott. *Uppsala tingsrätt* anser bl.a. att det är opåkallat att höja straffskalan till fyra års fängelse med hänvisning till att det inte har förekommit några fängelsestraff i straffskalans övre hälft sedan denna höjdes 2003. Tingsrätten anser därtill att det framstår som direkt olämpligt att grovt brott mot djurskyddslagen, som enligt lagförslaget ska vara sekundärt i förhållande till brottsbalken, ska ha en strängare straffskala än brottet djurplågeri.

Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) och ytterligare nio organisationer inom lantbruksnäringen är också kritiska till förslaget. Dessa

remissinstanser ifrågasätter behovet av en höjd straffskala för grovt brott samt anser att förslaget är direkt olämpligt från en normhierarkisk och systematisk synpunkt. De gärningar som motiverar en sådan straffskärpning måste rimligen omfattas av djurplågeribestämmelsen. Vidare anser dessa remissinstanser att vissa mindre allvarliga gärningar, som i dag formellt bedöms som djurplågeri, bör flyttas till djurskyddslagen.

Rikspolisstyrelsen, Länsstyrelserna i Västmanlands län, Kronobergs län, Blekinge län och Kalmar län samt Djurskyddsinspektörernas Riksförening anser att straffskalan för grovt brott mot djurskyddslagen (med fängelse i fyra år), förutsätter en ändring av straffskalan för djurplågeri eftersom djurplågeri bör vara det allvarligaste brottet med högre eller åtminstone lika högt straff som brott mot djurskyddslagen. *Länsstyrelserna i Jämtlands län och Västra Götalands län* framför liknande synpunkter. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* och *SLU* föreslår att det införs ett grovt djurplågeribrott i brottsbalken.

Ett stort antal remissinstanser understryker att det finns ett behov av att utreda förhållandet mellan djurplågeribrottet och brott mot djurskyddslagen. Till dessa hör *Hovrätten för Västra Sverige, Domstolsverket, Rikspolisstyrelsen, Länsstyrelserna i Jönköpings län, Kalmar län, Västra Götalands län, Värmlands län, Örebro län, Västmanlands län, Dalarnas län, Gävleborgs län, Jämtlands län och Norrbottens län* samt *Malmö/Lunds djurförsöksetiska nämnd, Sveriges lantbruksuniversitet, Livsmedelsverket, Djurens Rätt* och *Djurskyddsinspektörernas Riksförening*.

Skälen för regeringens bedömning: Någon bestämmelse om grovt brott mot djurskyddslagen finns inte i nuvarande djurskyddslag. I dag döms för brott mot djurskyddslagen till böter eller fängelse i högst två år. Däremot finns, som angivits i avsnitt 15.1, bestämmelsen i 36 § andra stycket enligt vilken böter inte finns med i straffskalan om brottet har begåtts med uppsåt och avsett en förpliktelse av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt. Utredningen föreslår en skärpt straffskala för grova brott mot djurskyddslagen genom en höjning av straffmaximum från två till fyra år. Samtidigt föreslår utredningen att den bestämmelse som finns i dag och som innebär att det inte döms för brott mot djurskyddslagen om gärningen är belagd med samma eller strängare straff i brottsbalken ska finnas kvar. Om ett grovt brott mot djurskyddslagen med en strängare straffskala än djurplågeribestämmelsen i brottsbalken införs skulle denna tillämpas före bestämmelsen om djurplågeri medan övriga brott mot djurskyddslagen skulle vara subsidiära i förhållande till brottsbalken. Regeringen instämmer med de remissinstanser som anser att svårigheter kan uppstå vid bedömningen av om en gärning skulle utgöra grovt brott mot djurskyddslagen, djurplågeri eller övriga brott mot djurskyddslagen. Djurplågeribrottet är sedan en lång tid tillbaka förbehållet de mest allvarliga brotten mot djur och denna särställning är väl inarbetad i det allmänna rättsmedvetandet. Utredningens förslag bör mot den bakgrunden inte genomföras.

Utredningen föreslår dock också att det görs en översyn av djurplågeribestämmelsen i brottsbalken samt förhållandet mellan denna och brotten mot djurskyddslagen, vilket inte ingick i utredningens uppdrag. Ett stort antal remissinstanser instämmer i behovet av en sådan

översyn. Regeringen delar uppfattningen att en sådan översyn bör göras och att frågan alltså bör utredas ytterligare.

15.3 Brott mot förbudet att genomföra sexuella handlingar med djur

Regeringens förslag: Den nuvarande straffbestämmelsen om brott mot förbudet att genomföra sexuella handlingar med djur ska föras över till den nya lagen.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen behandlade utredningens förslag om förbud mot sexuell användning av djur i propositionen Ändringar i djurskyddslagen (prop. 2013/14:41, s. 9 ff.). Regeringen föreslog att det ska vara förbjudet att genomföra sexuella handlingar med djur och att den som bryter mot förbudet döms till böter eller fängelse i högst två år. Förslaget antogs av riksdagen och straffbestämmelsen finns i nuvarande 36 c § djurskyddslagen. Regeringen anser att både förbudet mot sexuell användning av djur och straffbestämmelsen bör föras över till den nya lagen (se också avsnitt 7.13).

15.4 Brott mot vissa handlingsregler kopplade till EU-bestämmelser om transport och avlivning av djur

Regeringens förslag: Brott mot vissa handlingsregler i EU-bestämmelser om skydd av djur under transport och förfaranden som hänger samman med det samt om skydd av djur vid tidpunkten för avlivning ska liksom i dag kunna straffas med böter eller fängelse i högst två år.

För att dömas till ansvar ska det även fortsättningsvis krävas uppsåt eller oaktsamhet.

Om brottet har begåtts med uppsåt och avsett en förpliktelse av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt ska det liksom i dag dömas till fängelse i högst två år.

Utredningens förslag: Överensstämmer i sak med regeringens förslag. I utredningens förslag anges dock inte vari de straffbelagda handlingarna består utan lagtexten innehåller endast en hänvisning till aktuella artiklar och EU-förordningar.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans kommenterar detta förslag.

Skälen för regeringens bedömning: Överträdelser av bestämmelser i EU-förordningar straffbeläggs i dag i 36 a §. Enligt den bestämmelsen döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet bryter mot skyldigheter, villkor eller förbud som finns i de EG-bestämmelser som kompletteras av lagen till böter eller fängelse i högst två år. Bestämmelsen infördes genom en lagändring 2006 och motiverades med att det i de EG-

förordningar som kompletterades av lagen fanns bestämmelser om skyldigheter, villkor eller förbud om handhavande av djur som faller inom tillämpningsområdet för djurskyddslagen. Som exempel nämndes rådets förordning (EG) nr 1/2005 av den 22 december 2004 om skydd av djur under transport och därmed sammanhängande förfaranden och om ändring av direktiven 64/423/EEG och 93/119/EG och förordning (EG) nr 1255/97 som innehåller bestämmelser om skydd av djur under transport (prop. 2005/06:128, Anpassningar till nya EG-bestämmelser om livsmedel, foder, djurhälsa, djurskydd och växtskydd m.m., s. 328–329).

Utredningen föreslår att artiklarna 6.3, 8.1 och 9.1 i rådets förordning (EG) nr 1/2005 samt artiklarna 4.1, 9.3 och 15.1–3 i rådets förordning (EG) nr 1099/2009 av den 24 september 2009 om skydd av djur vid tidpunkten för avlivning ska ha samma straffskala som brott mot djurskyddslagen. Regeringen delar bedömningen att av de EU-bestämmelser som lagen kompletterar är dessa så centrala från djurskyddssynpunkt att straffskalan även fortsättningsvis bör vara böter eller fängelse i högst två år. Såväl uppsåtliga som oaktsamma gärningar bör enligt regeringen även fortsättningsvis vara straffbara. Om brottet har begåtts med uppsåt och avsett en förpliktelse av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt bör det liksom i dag och i likhet med vad som gäller för brott enligt första paragrafen endast vara fängelse i straffskalan.

När det gäller den lagtekniska lösningen anser regeringen att straffbestämmelserna bör utformas på ett liknande sätt som bestämmelserna i 29 kap. miljöbalken. Detta innebär att de dels anger den ram inom vilken riksdagen har beslutat att ett agerande är straffbart, dels hänvisar till de artiklar i EU-förordningar där handlingsreglerna finns.

Straffbestämmelserna ska, enligt regeringens mening, läsas som om handlingsregeln står i själva straffbestämmelsen. För ansvar är det därför tillräckligt att gärningsmannen haft uppsåt till de förhållanden som motsvarar rekvisiten i de normer till vilka det hänvisas. Det krävs inte uppsåt till själva normöverträdelsen. Det innebär att man måste förstå vad man gör men inte att det man gör faller under straffbestämmelsen och följaktligen inte heller att man överträder de bakomliggande bestämmelserna.

Hänvisningarna till bakomliggande EU-regler i den föreslagna straffbestämmelsen är tydliga och väl preciserade. Den nu föreslagna straffbestämmelsen avser dessutom ett förhållandevis begränsat antal punkter. EU-förordningars ibland komplexa utformning utgör enligt regeringen inte heller ett skäl för att kräva subjektiv täckning av handlingsreglernas existens. Enbart den omständigheten att det kan fordras efterforskning och överväganden om vad som gäller innebär inte att kravet på tydlighet och precision i ett blankettstraffbud ska anses eftersatt (se NJA 2007 s. 227, NJA 2012 s. 105 och prop. 2015/16:160 Miljöbalken och EU:s kemikalielagstiftning, s. 44–45).

EU-förordningar får inte transformeras till nationell rätt och handlingsreglerna i EU-förordningarna får alltså inte upprepas i svensk lag. Detta innebär att svenska straffbestämmelser som kriminaliserar överträdelser av handlingsregler i EU-förordningar måste hänvisa till de artiklar där handlingsreglerna finns.

För att säkerställa att ändringar i rådets förordning (EG) nr 1/2005 och rådets förordning (EG) nr 1099/2009 får omedelbart genomslag vid tillämpningen av straffbestämmelserna är det ändamålsenligt att hänvisningarna till EU-förordningarna är dynamiska. En sådan hänvisningsteknik innebär en tillräcklig avgränsning av straffbestämmelsernas räckvidd om de kombineras med en ram inom vilken det straffbara området anges. Därför har en sådan teknik, motsvarande den som används i 29 kap. miljöbalken, valts (jfr prop. 2015/16:160, s. 45). Den valda tekniken innebär att en ändring i EU-reglerna behöver underställas riksdagen endast om ändringen tillför någon handlingsregel som går utöver den angivna straffbestämmelsens ram.

Det bör nämnas att regeringen har för avsikt att inför framtida lagändringar göra en översyn av vilken lagstiftningsteknik som bör användas när bestämmelser i EU-förordningar beläggs med straff (se även avsnitt 6.5 och 15.5).

15.5 Brott i annat fall mot EU-bestämmelser som lagen kompletterar

Regeringens förslag: Överträdelse i andra fall av skyldigheter, krav eller förbud som finns i de EU-bestämmelser som lagen kompletterar ska vara straffbelagda med böter i straffskalan.

Detta ska dock inte gälla om överträdelsen avser bestämmelser om myndighetsutövning.

För att dömas till ansvar ska det även fortsättningsvis krävas uppsåt eller oaktsamhet.

Utredningens förslag: Överensstämmer i sak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Endast ett mindre antal remissinstanser kommenterar denna bestämmelse. Nio hästorganisationer, *Svenska Kennelklubben* och *Svenska Djurskyddsföreningen* är positiva till förslaget. *Hovrätten för Västra Sverige* efterlyser av rättssäkerhetsskäl att det i lagtexten tydliggörs att regeringen i Svensk författningssamling (SFS) ska tillkännage vilka EU-bestämmelser som avses. *Sveriges advokatsamfund* efterlyser, av samma skäl, att det i bestämmelsen hänvisas till de aktuella förordningarna, föreskrifterna och EU-reglerna. *Åklagarmyndigheten* anser att man bör försöka precisera vilka bestämmelser som träffas av detta straffbud samt att det bör tydliggöras hur bestämmelsen förhåller sig till 12 kap. 3 och 4 §§. *Hästföretagarna* anser att mindre brott mot djurskyddsbestämmelserna bör bemötas med dialog och rådgivning i stället för med böter.

Skälen för regeringens förslag: Som nämnts i föregående avsnitt är det i dag straffbelagt genom 36 a § djurskyddslagen att med uppsåt eller av oaktsamhet bryta mot skyldigheter, villkor eller förbud som finns i de EU-bestämmelser som kompletteras av lagen. Detta gäller dock inte om överträdelsen avser bestämmelser om myndighetsutövning. Regeringen tillkännager i Svensk författningssamling vilka EU-förordningar som avses. Straffskalan är böter eller fängelse i högst två år.

Regeringen har i avsnitt 15.4 gjort bedömningen att vissa allvarigare brott mot EU-rättens bestämmelser om skydd av djur under transport och skydd av djur vid avlivning bör ha fängelse i straffskalan.

EU-rätten innehåller, utöver de bestämmelser om skydd av djur under transport och skydd vid avlivning av djur som regeringen bedömt som särskilt allvarliga, ett stort antal skyldigheter riktade till den enskilde. Dessa gäller allmänna villkor för transport av djur, transporthandlingar vid djurtransporter, krav på planering av djurtransporter, regler riktade till transportörer, krav på förhandsinspektion och godkännande av transportmedel, krav på djurhållare i samband med djurtransporter, regler om uppsamlingscentraler, allmänna krav för avlivning av djur och därmed sammanhängande verksamhet, bedövningsmetoder, kontroll av bedövning, standardrutiner vid avlivning, kompetensnivå och kompetensbevis vid avlivning av djur och därmed sammanhängande verksamhet, användning av fixerings- och bedövningsutrustning, slakt för privat konsumtion i hemmet, direkta leveranser av små kvantiteter fjäderfä, kaniner och harar, tilläggskrav för slakterier, nödavlivning, bestämmelser riktade till livsmedelsföretagare om särskilda hygienregler för livsmedel av animaliskt ursprung samt regler om djurförsök när det gäller kosmetiska produkter.

Frågan är om det varit avsett att den övre delen av straffskalan ska användas för brott mot samtliga de EU-bestämmelser som lagen kompletterar. Den delen av straffskalan har i vart fall inte tillämpats för brott mot dessa bestämmelser i praxis

När det gäller brott mot andra EU-bestämmelser än de som gäller transport och avlivning av djur och som berörs särskilt i föregående avsnitt delar regeringen utredningens bedömning att det är fråga om sådana gärningar som inte har ett högre straffvärde än att det är motiverat med ett bötesstraff.

Den lagstiftningsteknik som utredningen föreslår beträffande dessa gärningar är samma teknik som används i den nuvarande djurskyddslagen. Enligt denna straffbeläggs i lagtexten överträdelse mot de EU-bestämmelser som kompletteras av lagen. Vilka EU-bestämmelser som kompletteras av lagen tillkännager regeringen enligt nuvarande 1 a § djurskyddslagen i Svensk författningssamling. Regeringen har i avsnitt 6.5 föreslagit att det ska finnas en motsvarande bestämmelse i 1 kap. 5 § regeringens lagförslag.

Som nämnts i avsnitt 15.4 har regeringen för avsikt att utreda vilken lagstiftningsteknik som bör användas när bestämmelser i EU-förordningar straffbeläggs. Enligt regeringens mening bör beträffande nu aktuell bestämmelse i vart fall tills vidare samma lagstiftningsteknik som finns i den nuvarande lagen användas (se även avsnitt 6.5).

Vissa av EU-bestämmelserna innehåller förpliktelser för myndigheter och offentliga organ. Några av dessa förpliktelser riktar sig till utpekade myndighetspersoner. Bestämmelsen bör inte omfatta den som vid myndighetsutövning underlåter att iaktta de skyldigheter för myndigheter som följer av EU-bestämmelserna. I sådana fall kan i stället straffansvar för tjänstefel enligt 20 kap. 1 § brottbalken aktualiseras. Regeringen föreslår därför att det även fortsättningsvis ska finnas ett undantag för gärningar som begås vid myndighetsutövning.

15.6 Brotts mot föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen

Regeringens förslag: Den som bryter mot en föreskrift som regeringen eller en myndighet, efter regeringens bemyndigande, har meddelat med stöd av vissa bemyndiganden som anges i lagen ska dömas till böter. För att dömas till ansvar ska det krävas uppsåt eller oaktsamhet.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Regeringens förslag är dock något mer begränsat när det gäller det straffbara området. Utredningen föreslår även att det i bestämmelsen ska anges att ansvar inte ska dömas ut enligt denna paragraf, om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt 12 kap. 1–3 §§ i utredningens förslag.

Remissinstanserna: Förslaget kommenteras av knappt 40 remissinstanser, varav många lämnar kritiska synpunkter på förslaget. Förutom de remissinstanser som i stort är positiva till utredningens förslag till straffkapitel så är *Livsmedelsverket* och *Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)* positiva till förslaget i denna del. *SLU* motiverar sitt ställningstagande med att det är bra att det förtydligas att föreskrifter meddelade med stöd av lagen inte kan ge mer än böter i påföljd. Ett par remissinstanser – *Länsstyrelserna i Jönköpings län* och *Örebro län* – har inte något att erinra mot de föreslagna bestämmelserna. *Åklagarmyndigheten* påtalar att det verkar vara samma brister – angående kravet på kompetens och utbildning – som straffbeläggs i förslaget till 12 kap. 3 § och 12 kap. 4 § djurskyddslagen. Vidare efterlyser myndigheten ett förtydligande av hur de nämnda bestämmelserna förhåller sig till 12 kap. 5 § andra stycket (om att ansvar inte ska dömas ut för brott mot EU-bestämmelser som kompletteras av lagen om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt 12 kap. 1 eller 2 §). *Domstolsverket* anser att det inte klart framgår var gränsen går mellan när någon ska anses ha brutit mot en föreskrift och när någon ska anses ha brutit mot djurskyddslagen samt anser att det är olämpligt med olika straffskalor för utebliven förprovning och för utebliven nyteknikprovning med hänsyn till att brotten är så lika. *Domstolsverket* anser även att det bör klarläggas i vad mån det krävs subjektiv täckning av det materiella innehållet i Jordbruksverkets föreskrifter för att någon ska kunna dömas för ett uppsåtligt brott (eftersom det har betydelse för gärningens straffvärde om gärningen ska anses begåtts uppsåtligt eller av oaktsamhet). *Sveriges advokatsamfund* efterlyser, av förutsebarhetsskäl och rättssäkerhetsskäl, att det i bestämmelsen hänvisas till de aktuella föreskrifterna. Nio hästorganisationer påminner om att legalitetsprincipen i straffrätten innebär ett krav på tillräcklig begriplighet och precision.

Kammarrätten i Stockholm och *Malmö/Lunds djurförsöksetiska nämnd* bedömer att uppdraget att utmönstra otillåtna blankettstraffstadganden är otillräckligt utfört och att förslaget till ny lag inte innebär någon förbättring i detta avseende.

Hovrätten för Västra Sverige, *Kammarrätten i Stockholm* och *Näringslivets Regelnämnd* är kritiska till bestämmelserna i straffkapitlet. Det är även *Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)* och ytterligare tio

organisationer inom lantbruksnäringen. Dessa remissinstanser anser att straffbestämmelser inte är ett lämpligt styrmedel för förseelser mot djurskyddsföreskrifterna. *Hästföretagarna* anser att mindre brott mot djurskyddsbestämmelserna bör bemötas med dialog och rådgivning i stället för med böter. *Djurens Rätt* ser gärna att brott mot vissa särskilt viktiga föreskrifter hade kunnat resultera i högre straff än böter.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 36 § första stycket andra punkten djurskyddslagen döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet bryter mot en föreskrift som har meddelats med stöd av denna lag till böter eller fängelse i högst två år. I den nuvarande lagen är det alltså samma straffskala för brott mot föreskrifter meddelade med stöd av lagen som för brott mot bestämmelser i lagen. Frågan är dock om det, när det gäller brott mot föreskrifter som inte kan ses som en utfyllnad av någon av bestämmelserna i lagen, har varit tänkt att den övre delen av straffskalan ska användas. Den delen av straffskalan har i vart fall inte tillämpats för brott mot myndighetsföreskrifter i praxis. De för djurskyddsintresset viktigaste bestämmelserna bör, liksom tidigare, enligt regeringens förslag till ny lag framgå direkt av lagen. Den närmare innebörden bör förtydligas och konkretiseras genom myndighetsföreskrifter. För de fall den straffbara gärningen, förutom att den täcks av föreskriftens reglering, helt eller väsentligen anges i de paragrafer i djurskyddslagen som är straffbara enligt lagens bestämmelser är det möjligt att döma till ansvar för brott mot lagen enligt 1 §. Närmare preciseringar i föreskrifterna kan då användas som en del av processmaterialet. I den mån som en bestämmelse i en föreskrift inte skulle vara att betrakta som ett förtydligande av vad som anges i lagen delar regeringen utredningens bedömning att det är fråga om sådana gärningar som inte har ett högre straffvärde än att det är motiverat med ett bötesstraff. I praktiken har brott mot myndigheternas föreskrifter, som nyss nämnts, enligt praxis enbart resulterat i bötesstraff. Att ha endast böter i straffskalan för brott mot myndighetsföreskrifterna är också väl förenligt med Högsta domstolens avgörande i NJA 2005 s. 33 där man har prövat frågan om s.k. blankettstraffbuds överensstämmelse med regeringsformen i vissa fall. Regeringen bedömer därför, till skillnad mot bl.a. *Kammarrätten i Stockholm*, att de otillåtna blankettstraffstadgandena i och med förslagen i avsnitt 15.1 och i detta avsnitt är utmönstrade ur lagen.

Domstolsverket efterlyser en tydligare gränsdragning för när någon anses ha brutit mot djurskyddslagen eller mot en föreskrift som har meddelats med stöd av lagen. Det är dock, i enlighet med vad regeringen har angett ovan, en fråga för rättstillämpningen att i varje enskilt fall göra en bedömning av om den aktuella gärningen i det väsentliga straffbeläggs i lagen eller framgår av föreskriften (jfr NJA 2005 s. 33).

Det bör enligt regeringen anges i lagen enligt vilka bemyndiganden bestämmelsen blir aktuell. Enligt regeringens bedömning bör det ske en viss begränsning av det straffbara området jämfört med vad som gäller idag.

Utredningen föreslår att överträdelse av föreskrifter om krav på kompetens och utbildning för djurhållare ska vara straffbelagd. Regeringen anser till skillnad från utredningen att det inte finns anledning att straffbelägga överträdelser av föreskrifter om krav på

särskild kompetens eller utbildning som får meddelas med stöd av det föreslagna bemyndigandet i 2 kap. 3 § andra stycket i regeringens lagförslag. Som angetts i avsnitt 15.1 innehåller djurskyddslagstiftningen flera olika bestämmelser om hållande och skötsel av djur som är straffsanktionerade. Om brister i kompetensen skulle leda till brister i hanteringen av djuren finns det således andra bestämmelser som gör det möjligt att döma ut sanktioner.

Utredningen föreslår också att överträdelse av föreskrifter om förprovning ska vara straffbelagd. Regeringen har i avsnitt 15.1 gjort motsatt bedömning när det gäller förprovning och angett vilka skäl som ligger till grund för denna bedömning. När föreskrifter om nyteknikprovning överträds finns det dock, till skillnad från vid utebliven förprovning, i nuläget ingen möjlighet att ålägga den som överträtt föreskrifterna en avgift. Överträdelse av dessa föreskrifter bör därför, som utredningen föreslår, även fortsättningsvis vara kriminaliserad.

Regeringen har också i avsnitt 15.1 gjort bedömningen att lagens bestämmelser om vem som är ansvarig för en försöksdjursverksamhet och om organisationen av försöksdjursverksamheten inte ska straffbeläggas. Regeringen finner, till skillnad från utredningen, inte heller skäl att straffbelägga föreskrifter om uppgifter, utbildning och kompetens för den verksamhetsansvarige eller de ytterligare föreskrifter om organisationen av försöksdjursverksamheten som får meddelas enligt 7 kap. 6 § andra stycket respektive 7 § andra och fjärde styckena i regeringens lagförslag.

Slutligen anser regeringen, i likhet med utredningen, att föreskrifter som rör ansökan om etiskt godkännande för djurförsök, provningen av sådana ansökningar och utvärdering i efterhand av djurförsök inte längre bör vara straffbelagda. Detsamma gäller föreskrifterna om offentlig kontroll.

Regeringen avser även, som angetts i avsnitt 13.3, att ytterligare se över straffbestämmelserna i syfte att identifiera och om möjligt utmönstra överträdelser där kriminalisering inte är befogad från djurskyddssynpunkt.

Domstolsverket anser även att det bör klarläggas i vad mån det krävs subjektiv täckning av det materiella innehållet i Jordbruksverkets föreskrifter för att någon ska kunna dömas för ett uppsåtligt brott. Det är, som huvudregel, inte en förutsättning för straffrättsligt ansvar att gärningsmannen kände till den regel som innehåller själva straffbestämmelsen. I vissa fall betraktas dock även olika rättsliga förutsättningar för straffrättsligt ansvar som en del av sakförhållandena som normalt ska vara subjektivt täckta. Enligt ett avgörande från Högsta domstolen 2016 krävs t.ex. subjektiv täckning i förhållande till att det föreligger en skyldighet att handla när en straffbestämmelse föreskriver ansvar för den som underlåter att fullgöra något, t.ex. en anmälningsskyldighet (se NJA 2016 s. 702). Någon generell bedömning av frågan låter sig därför inte göras.

Sveriges advokatsamfund efterlyser att det i bestämmelsen hänvisas till de aktuella föreskrifterna. I en lag bör man dock inte hänvisa till en författning på lägre nivå.

15.7 Ringa gärningar

Regeringens förslag: Gärningar som är att anse som ringa ska inte, utom när det gäller brott mot förbudet mot sexuella handlingar med djur, medföra ansvar. En gärning ska anses som ringa om den framstår som obetydlig med hänsyn till det intresse som straffbestämmelsen är avsedd att skydda.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag utom vad gäller undantaget för brott mot förbudet mot sexuella handlingar med djur.

Remissinstanserna: Alla remissinstanser som kommenterar förslaget, utom lantbruksnäringens organisationer samt *Näringslivets Regelnämnd*, är positiva till förslaget. *Rikspolisstyrelsen* (numera *Polismyndigheten*), *Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)*, *Uppsala tingsrätt*, *Uppsala djurförsöksetiska nämnd*, *Djurens Rätt*, *Svenska Djurskyddsföreningen*, *Livsmedelsverket* och *Legitimerade Sjukgymnasters Riksförbund* (numera *Fysioterapeuterna*) tillstyrker förslaget. *SLU*, *Uppsala tingsrätt*, *Uppsala djurförsöksetiska nämnd* och *Djurens Rätt* motiverar detta bl.a. med att det är bra att man genom förslaget kan bortse från om gärningen medfört någon effekt i form av djurlidande, eftersom detta tidigare har varit svårt för åklagare att bevisa. *Livsmedelsverket* anser att det är bra att gränsen för vad som utgör ringa brott förtydligas. *Näringslivets Regelnämnd* samt *Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)* och ytterligare nio organisationer inom lantbruksnäringen är negativa till förslaget. Dessa remissinstanser bedömer att förslaget innebär att möjligheten att bedöma ett brott som ringa begränsas jämfört med dagens lagstiftning. Detta innebär i sin tur att effektiviteten i kontrollen försämras eftersom resurser för allvarliga avvikelser kommer att styras över till lindriga avvikelser. Organisationerna inom lantbruksnäringen anser att lindriga avvikelser, framför allt sådana avvikelser där djurens välfärd inte påverkas, bör hanteras av tillsynsmyndigheten genom rådgivning, tillsägelser och förelägganden i stället.

Skälen för regeringens förslag: I nuvarande 36 § tredje stycket, 36 a § tredje stycket och 36 b § andra stycket djurskyddslagen anges att om gärningen är att anse som ringa ska inte dömas till ansvar. Utredningen föreslår att dessa bestämmelser förs över till den nya lagen under en ny rubrik. Utredningen föreslår även att en ny mening läggs till som förtydligar vad som avses med ringa gärningar. Regeringen delar utredningens bedömning att det är lämpligt att i lagtexten förtydliga vad som avses med en ringa gärning men att det i övrigt inte finns skäl att ändra de nuvarande bestämmelserna i sak. Djurlidande bör enligt regeringens mening inte vägas in vid bedömningen av vad som är ringa gärningar. Att ta hänsyn till detta stämmer inte överens med djurskyddslagens förebyggande syfte. Det behöver ju heller inte visas att djur har utsatts för lidande för att lagens straffbestämmelser ska vara tillämpliga (jfr prop. 1987/88:93, s. 71). Bedömningen av om en gärning ska betraktas som ringa bör göras med utgångspunkt i det intresse eller det konkreta syfte som bestämmelsen är avsedd att skydda, oavsett eventuell

effekt. En motsvarande bestämmelse finns i dag i 29 kap. 11 § första stycket miljöbalken.

Utredningen föreslår att ringa gärningar ska undantas från det straffbara området även när det gäller överträdelser av förbudet mot att genomföra sexuella handlingar med djur. I den nu gällande straffbestämmelsen i 36 c § görs dock inget sådant undantag. I prop. 2013/14:41 anfördes att det aktuella förbudet visserligen kan omfatta en rad olika beteenden som kan variera i allvarlighetsgrad. Det är dock enbart gärningar som begås uppsåtligen som enligt förslaget skulle kunna leda till straff. Med hänsyn till det djurskyddsintresse som låg bakom förslaget till förbud var det enligt regeringen svårt att se att det straffbara området kunde omfatta någon gärning som var så obetydlig att den inte skulle kunna leda till straffrättsligt ansvar. Det fanns därför inte något utrymme för ett undantag för ringa gärningar (prop. 2013/14:41 s. 17). Regeringen ser inte något skäl att nu göra en annan bedömning.

15.8 Bestämmelsernas förhållande till vite

Regeringens förslag: Om ett vite har dömts ut ska det inte dömas till ansvar för samma gärning.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen föreslår dock att bestämmelsen förs över till den nya lagen i sin nuvarande lydelse.

Remissinstanserna: Förslaget kommenteras endast av *Kammarrätten i Stockholm*. Kammarrätten förordar att bestämmelsen utformas på så sätt att det inte ska dömas till ansvar för gärning för vilken vite har dömts ut, eftersom det endast är i dessa fall det kan bli fråga om en dubbel bestraffning. Kammarrätten påpekar att när förvaltningsrätterna prövar om ett vite ska dömas ut är det flera saker som måste beaktas, t.ex. om vitesföreläggandet har utformats på ett korrekt sätt. Detta kan leda till att ett vite inte kan dömas ut trots att ett vitesföreläggande eller vitesförbud har överträtts. Kammarrätten anför vidare att mot bakgrund av den tid som kan förflyta innan en ansökan om utdömmande av vite har prövats av sista instans behöver det också klargöras huruvida domstolen, på motsvarande sätt, är förhindrad att döma ut ett vite om personen under tiden har dömts till annan påföljd.

Skälen för regeringens förslag: I nuvarande 37 § första stycket djurskyddslagen anges att om ett vitesföreläggande eller vitesförbud har överträtts, döms inte till ansvar enligt 36 eller 36 a § för gärning som omfattas av föreläggandet eller förbudet. Det bör enligt regeringens mening inte heller i fortsättningen vara möjligt att ingripa med straff och vite mot samma förseelse. Utredningen föreslår att bestämmelsen i den nuvarande lagen förs över till den nya lagen. Regeringen anser dock, liksom *Kammarrätten i Stockholm*, att bestämmelsen i stället bör utformas på så sätt att det inte ska dömas till ansvar för gärning för vilken vite har dömts ut. Om ett vitesföreläggande överträtts men vitet på grund av att något formellt fel har begåtts inte dömts ut kan det i stället bli aktuellt att döma ut ett straff. I en sådan situation kan det inte komma

ifråga att i ett senare skede döma ut vitet. En motsvarande bestämmelse finns bl.a. i 11 kap. 55 § plan- och bygglagen (2010:900) enligt vilken en byggsanktionsavgift inte ska tas ut om överträdelsen har medfört att ett vite har dömts ut.

15.9 Bestämmelsernas förhållande till brottsbalken

Regeringens förslag: Om gärningarna är belagda med samma eller strängare straff i brottsbalken ska det liksom i dag inte dömas till ansvar enligt djurskyddslagen.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Förslaget kommenteras framför allt av olika rättsliga instanser, vilka ställer sig frågande till om förhållandet mellan de olika typerna av brott är tillfredsställande reglerat genom förslaget. Alla remissinstanser som särskilt kommenterar denna bestämmelse, samt många av de remissinstanser som kommenterar förslaget om ett grovt brott mot djurskyddslagen, resonerar kring behovet av att utreda förhållandet mellan djurplågeribrottet och brott mot djurskyddslagen. Sådana kommentarer framförs av *Hovrätten för Västra Sverige*, *Domstolsverket*, *Rikspolisstyrelsen* (numera *Polismyndigheten*), *länsstyrelserna i Jönköpings län, Kalmar län, Västra Götalands län, Värmlands län, Örebro län, Västmanlands län, Dalarnas län, Gävleborgs län, Jämtlands län* och *Norrbottnens län* samt *Malmö/Lunds djurförsökssetiska nämnd*, *Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)*, *Livsmedelsverket*, *Djurens Rätt* och *Djurskyddsinspektörernas Riksförening*. *Hovrätten för Västra Sverige* anser att den prioritet som framgår av bestämmelsen är klar och tydlig och lämplig i nuläget. Samtidigt efterlyser dock hovrätten en översyn av det inbördes förhållandet mellan djurplågeribestämmelsen och brott mot djurskyddslagen samt pekar på att svårigheter kan uppstå vid bedömningen av om en gärning utgör grovt brott mot djurskyddslagen, djurplågeri eller ett övrigt brott mot djurskyddslagen. *Länsstyrelsen i Värmlands län* vill inte att reglerna om djurplågeri flyttas till djurskyddslagen eftersom brottets nuvarande placering ger tyngd åt ärendekategorin. *Åklagarmyndigheten* anser att det bör övervägas om djurplågeribrottet kan flyttas till djurskyddslagen för att göra reglerna mer överskådliga och för att samla dem i en lag och därunder liggande förordningar och föreskrifter. *Länsstyrelsen i Dalarnas län* föreslår att man antingen för in brottet grovt djurplågeri i brottsbalken eller ändrar bestämmelsen i 12 kap. 6 § så att man kan döma för båda brotten, i de fall det är motiverat.

Skälen för regeringens förslag: I nuvarande 36 § fjärde stycket, 36 a § fjärde stycket, 36 b § tredje stycket och 36 c § andra stycket djurskyddslagen anges att till ansvar enligt denna paragraf döms inte om gärningen är belagd med samma eller strängare straff i brottsbalken. Bestämmelserna innebär att brott mot djurskyddslagen är subsidiära i förhållande till djurplågeribrott enligt 16 kap. 13 § brottsbalken. I första hand ska således prövas om en gärning är att bedöma som djurplågeri

och därefter om det är ett brott mot djurskyddslagen. Utredningen föreslår att en likadan bestämmelse förs in i den nya lagen under en ny rubrik. Remissinstanserna kommer med invändningar mot utredningens förslag mot bakgrund av att utredningen även föreslår införandet av ett grovt brott mot djurskyddslagen med en straffskala på upp till fyra års fängelse. Regeringen har dock inte funnit anledning att för närvarande föreslå något sådant brott. Flera remissinstanser har dock även av andra skäl efterfrågat en översyn av det inbördes förhållandet mellan djurplågeribestämmelsen och brott mot djurskyddslagen. Regeringen delar uppfattningen att en sådan översyn bör göras, se avsnitt 15.2. Det finns enligt regeringens mening inte något skäl att i detta lagstiftningsarbete ändra nuvarande konstruktion.

15.10 Avgift om utrymme inte har förprovats

Regeringens förslag: Nuvarande bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om att den myndighet som regeringen bestämmer ska besluta att den som inte låter förpröva stall, andra förvaringsutrymmen för djur eller hägn ska betala en särskild avgift, ska i huvudsak föras över till den nya lagen. Även bestämmelserna om att den särskilda avgiften ska uppgå till minst 10 000 kronor och högst 40 000 kronor och att hänsyn ska tas till förprovningens komplexitet och omfattning när föreskrifter om avgiftens storlek meddelas, ska föras över till den nya lagen.

Regeringens bedömning: Nuvarande bestämmelser i lagen om att avgiften ska tas ut av den som ägde stallet, förvaringsutrymmet eller hägnet när åtgärden påbörjades och att ägaren av stallet, förvaringsutrymmet eller hägnet helt eller delvis får befrias från avgiften om det finns särskilda skäl, bör inte föras över till den nya lagen. Sådana bestämmelser bör i stället meddelas med stöd av det föreslagna bemyndigandet. Regeringen kan också i sådana föreskrifter reglera vilken myndighet som ska besluta om avgift.

Utredningens förslag: Utredningen föreslår att skyldigheten att betala avgift ska regleras i lagen.

Remissinstanserna: Förslaget kommenteras av endast tre remissinstanser, varav två har lagtekniska synpunkter på förslaget. *Kammarrätten i Stockholm* anser att det behöver klargöras om en domstol är förhindrad att besluta om särskild avgift i de fall en person redan har dömts till ansvar för brott enligt 12 kap. 3 § för överträdelse av kravet på förprovning i 7 kap. 1 § i förslaget till djurskyddslag, för samma gärning. *Domstolsverket* anser att 12 kap. 9 § och 12 kap. 10 § bör slås samman till en bestämmelse eftersom de behandlar en och samma avgift. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anser att avgiftens storlek bör regleras i föreskrift och inte i lag.

Svenska Kennelklubben påpekar att om organisationens medlemmar avses omfattas av kravet på förprovning är det viktigt att avgiftens storlek anpassas till att medlemmarna bedriver hobbyverksamhet och inte näringsverksamhet.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Motsvarande bestämmelse finns i dag i 3 a § andra stycket djurskyddslagen där det anges att regeringen får meddela föreskrifter om att den myndighet som regeringen bestämmer ska ålägga den som inte låter förpröva stall, andra förvaringsutrymmen för djur eller hägn att betala en särskild avgift. Den särskilda avgiften ska uppgå till minst 10 000 kr och högst 40 000 kr. När föreskrifter om avgiftens storlek meddelas ska hänsyn tas till förprovningens komplexitet och omfattning. Avgiften ska tas ut av den som ägde stallet, förvaringsutrymmet eller hägnet när en åtgärd som kräver förprovning vidtogs. Om det finns särskilda skäl får ägaren av stallet, förvaringsutrymmet eller hägnet helt eller delvis befrias från avgiften. Det anges också i 37 § andra stycket djurskyddslagen att den som har ålagts att betala en särskild avgift enligt 3 a § andra stycket för att han inte låtit förpröva stall, andra förvaringsutrymmen för djur eller hägn inte döms till ansvar för brott enligt 36 §.

Utredningen föreslår att den nu gällande bestämmelsen förs över till den nya lagen med den skillnaden att det i utredningens förslag i lagtexten slås fast att om en förprovningspliktig åtgärd utförs utan att förprovning har skett, ska en av regeringen utsedd myndighet besluta om att en särskild avgift ska tas ut. Denna bestämmelse återfinns i dag i 6 a § första stycket djurskyddsförordningen. Regeringen finner dock inte någon anledning att nu föra över bestämmelsen till lagen. I stället anser regeringen att det nuvarande bemyndigandet, med vissa språkliga justeringar, bör föras över till den nya lagen. Bestämmelserna om att avgiften ska tas ut av den som ägde stallet, förvaringsutrymmet eller hägnet när åtgärden påbörjades och att ägaren av stallet, förvaringsutrymmet eller hägnet helt eller delvis får befrias från avgiften om det finns särskilda skäl bör dock inte längre finnas i lagen. Sådana bestämmelser bör i stället meddelas av regeringen med stöd av bemyndigandet. Regeringen kan också i sådana föreskrifter reglera vilken myndighet som ska besluta om avgift.

Som tidigare har anförts i avsnitt 15.1 och 15.6 finner inte regeringen att överträdelser av kravet på förprovning dessutom ska vara straffbelagda. Det finns därför inte längre något behov av att, som i nuvarande 37 § andra stycket djurskyddslagen, undanta den som ålagts att betala avgift från ansvar för brott.

16 Överklagande, ikraftträdande och övergångsbestämmelser

16.1 Överklagande av beslut

Regeringens förslag: Nuvarande bestämmelse om överklagande av en regionalförsöksetisk nämnds beslut i ett ärende om godkännande av användning av djur i djurförsök, och om återkallelse av ett sådant godkännande, förs över till den nya lagen. Detsamma gäller

bestämmelsen om överklagande av andra förvaltningsbeslut enligt lagen och om partsställningen vid överklagande av beslut som har meddelats av en officiell veterinär som förordnats enligt lagen om officiella veterinärer. Nuvarande bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om i vilka fall ett beslut ska gälla omedelbart även om det överklagas, förs över till den nya lagen.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen föreslår att det i bestämmelsen om överklagande av en regional djurförsöksetisk nämnds beslut ska anges att beslutet får överklagas av den sökande om beslutet gått denne emot. Utredningen föreslår inte att beslut som gäller Försvarsmakten ska överklagas till regeringen. Utredningen föreslår också att det ska anges att beslut enligt de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och enligt de EU-bestämmelser som kompletteras av lagen får överklagas.

Remissinstanserna: *Karolinska Institutet*, *Lunds* och *Umeå universitet* samt *Stockholms Södra djurförsöksetiska nämnd* anser att reglerna för vilka ärenden som kan överklagas och av vem, behöver klargöras. *Djurens Rätt* och *Djurens jurister* anser att djurskyddsorganisationer ska ges rätt att överklaga beslut om godkännande av användning av djur i djurförsök som gynnar den sökande.

Karolinska Institutet samt *Göteborgs* och *Umeå universitet* anser att det alltid måste vara möjligt att överklaga ett beslut åtminstone en gång. Detta bör även gälla ärenden som har överlämnats till den centrala djurförsöksetiska nämnden.

Sveriges advokatsamfund anser att den som söker om djurförsöksetiskt godkännande av rättssäkerhetsskäl bör kunna få sin sak prövad i domstol.

Ridskolornas Riksorganisation anser att omedelbar verkställighet endast ska användas när så är motiverat av akuta djurskyddsskäl. Enligt organisationen saknas vidare bärande skäl för att frågor rörande djurskydd inte skulle kunna prövas av två instanser, dvs. i förvaltningsrätt och i kammarrätt. Kontrollmyndigheten måste betraktas som en part och kan därför inte ses som en fristående första instans.

Göteborgs Kathjälp anser att beslut om avlivning endast ska få verkställas innan beslutet har vunnit laga kraft om det finns uppenbara djurskyddsmässiga skäl. Med uppenbara djurskyddsmässiga skäl avses, enligt organisationen, när djuret är utsatt för ett lidande som inte kan lindras med enklare insatser.

Skälen för regeringens förslag: Nuvarande bestämmelser om en central djurförsöksetisk nämnd i 21 b–21 e §§ djurskyddslagen och om överklagande av beslut från regionala djurförsöksetiska nämnder i 37 a § djurskyddslagen infördes genom en lagändring som trädde i kraft den 1 januari 2013. Regeringen redogjorde i förarbetena för de bedömningar som ligger till grund för bestämmelserna (se prop. 2011/12:138, Skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål, s. 65–75). Regeringen ser inte något skäl att nu ändra bestämmelsen om överklagande av beslut av regionala djurförsöksetiska nämnder, som därför oförändrad bör överföras till den nya lagen.

I nuvarande bestämmelse i 38 § första stycket djurskyddslagen föreskrivs att en statlig förvaltningsmyndighets beslut i ett enskilt fall får,

i andra fall än vad som sägs i 37 a §, överklagas till allmän förvaltningsdomstol, om det har meddelats enligt lagen, enligt de föreskrifter som meddelats med stöd av lagen eller enligt de EU-bestämmelser som kompletteras av lagen. I bestämmelsens andra och tredje stycken anges att detsamma gäller beslut som har meddelats av en officiell veterinär som förordnats enligt lagen (2009:1254) om officiella veterinärer samt att den myndighet som förordnat den officiella veterinären ska föra det allmänna talan hos allmän förvaltningsdomstol. Därtill föreskrivs i fjärde och femte styckena att prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten och att andra beslut av en statlig förvaltningsmyndighet får överklagas till regeringen. Slutligen anges i femte stycket, enligt en lagändring som trädde i kraft den 1 oktober 2017, att beslut som gäller Försvarsmakten, trots första stycket, överklagas till regeringen. Rörande skälen för lagändringen, se prop. 2016/17:144, Tillsyn och kontroll på hälso- och miljöområdet inom försvaret, s. 43.

Regeringen bemyndigas också enligt 39 § djurskyddslagen att meddela föreskrifter om i vilka fall ett beslut enligt lagen, enligt de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen eller enligt de EG-bestämmelser som kompletteras av lagen ska gälla omedelbart även om det överklagas.

Regeringen bedömer i likhet med utredningen att de nu gällande bestämmelserna i 38 och 39 §§ i stora delar bör föras över till den nya lagen utan ändring i sak. Det bör dock, i enlighet med utredningens förslag, inte längre anges att andra beslut än sådana som avser enskilda fall får överklagas till regeringen. Ett beslut med generell räckvidd, dvs. beslut om föreskrifter, kan inte anses angå någon på ett sådant sätt att han eller hon har rätt att överklaga det (jfr 30 § myndighetsförordningen [2007:515]). Det finns därför inte behov av någon bestämmelse som anger att sådana överklaganden ska ske till regeringen. Det är inte heller nödvändigt att ange att bestämmelsen avser beslut i enskilda fall, eftersom det endast är sådana beslut som det finns möjlighet att överklaga.

Regeringen anser inte heller att det i bestämmelsen bör anges att beslut enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen eller EU-bestämmelser som lagen kompletterar får överklagas. Möjligheten att överklaga beslut enligt EU-bestämmelser följer av allmänna förvaltningsrättsliga principer och av förvaltningslagen (2017:900) och behöver således inte anges i den nya lagen. Frågor om överklagande av beslut enligt föreskrifter på lägre normhierarkisk nivå bör inte regleras i lagen (jfr t.ex. propositionen Ny lag om leksakers säkerhet, prop. 2010/11:65, s. 84).

Det behöver enligt regeringens bedömning inte heller i bestämmelsen anges att det är statliga förvaltningsmyndigheters beslut som får överklagas utan det är tillräckligt att ange att beslut enligt lagen får överklagas. Med den omformuleringen behöver det inte längre särskilt anges att även beslut som har meddelats av en officiell veterinär som har förordnats enligt lagen om officiella veterinärer omfattas av rätten att överklaga. Däremot bör den nuvarande bestämmelsen om att den myndighet som har förordnat den officiella veterinären ska föra det allmänna talan hos allmän förvaltningsdomstol föras över till den nya lagen.

De synpunkter som har framförts av *Ridskolornas Riksorganisation* och *Göteborgs Katthjälp* om vilka beslut som bör få verkställas även om de överklagas får beaktas vid beredning av föreskrifter enligt det föreslagna bemyndigandet.

16.2 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Den nya djurskyddslagen och de föreslagna följdändringarna i andra lagar ska träda i kraft den 1 april 2019 då den nuvarande djurskyddslagen ska upphöra att gälla. Förelägganden, förbud och andra beslut som innan ikraftträdandet har meddelats med stöd av äldre bestämmelser ska dock fortsätta att gälla. Djurförbud enligt 9 kap. 1 § får, i de fall de förhållanden som ligger till grund för beslutet har inträffat före ikraftträdandet, beslutas endast om förutsättningarna för djurförbud enligt den upphävda lagen är uppfyllda.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen föreslår även en bestämmelse om att föreskrifter som gäller vid lagens ikraftträdande ska anses meddelade med stöd av motsvarande bestämmelser i lagen. Däremot föreslår utredningen inte någon särskild övergångsregel för beslut om djurförbud.

Remissinstanserna: Inte några remissinstanser har synpunkter på utredningens förslag i dessa delar.

Skälen för regeringens förslag: Den nya lagen bör träda i kraft så snart som möjligt. Det är enligt regeringens bedömning inte nödvändigt att särskilt ange att föreskrifter som har meddelats med stöd av äldre bestämmelser ska anses beslutade med stöd av lagen. Däremot bör det förtydligas att beslut som har meddelats med stöd av äldre bestämmelser alltså ska gälla. Detta gäller t.ex. beslut om djurförbud meddelade enligt nu gällande bestämmelser. I de fall omprövning av besluten begärs eller i övrigt ska ske ska dock de vid omprövningstillfället gällande bestämmelserna tillämpas.

De ändringar som regeringen föreslår i bestämmelsen om djurförbud innebär, så som har angetts i avsnitt 14.1, att djurförbud ska beslutas i delvis andra situationer än tidigare. Ändringarna både ökar och inskränker djurförbudens tillämpningsområde i jämförelse med dagens bestämmelse. Regeringen anser inte att det är lämpligt att beslut om djurförbud meddelas med tillämpning av de nya bestämmelserna om beslutet grundas på omständigheter som har inträffat innan ikraftträdandet av den nya bestämmelsen och som inte skulle ha kunnat ligga till grund för ett beslut om djurförbud enligt den då gällande bestämmelsen. Bestämmelsen om djurförbud bör alltså inte tillämpas retroaktivt till nackdel för den enskilde. Regeringen föreslår därför att det införs en särskild övergångsbestämmelse som klargör detta.

Ny strafflagstiftning får inte ges retroaktiv verkan. Enligt 2 kap. 10 § regeringsformen får ingen dömas till straff eller annan brottspåföljd för en gärning som inte var belagd med straff när den begicks. Ingen får heller dömas till svårare brottspåföljd för gärningen än den som var

föreskriven då. En motsvarande reglering finns i artikel 7 i Europakonventionen, som gäller som svensk lag. Om annan lag gäller när dom meddelas, ska enligt 5 § andra stycket lagen (1964:163) om införande av brottsbalken den lagen tillämpas om den leder till frihet från straff eller lindrigare straff. Bestämmelsen bör tillämpas analogiskt även inom specialstraffrätten (se t.ex. NJA 1986 s 525). Några särskilda övergångsbestämmelser behövs därför inte för de föreslagna nya straffbestämmelserna i djurskyddslagen.

17 Övriga frågor

17.1 Följdändringar i andra lagar

Regeringens förslag: Hänvisningarna till djurskyddslagen i lagen om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård och läkemedelslagen ändras.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen förslår inte ändringar i läkemedelslagen.

Remissinstanserna: Inte någon remissinstans yttrar sig särskilt över förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Förslaget i lagrådsremissen innebär att följdändringar måste göras i andra författningar som omnämner djurskyddslagen.

17.2 Undantag vid kris

Regeringens bedömning: Förslaget om att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska ges rätt att meddela föreskrifter och beslut om undantag från djurskyddslagen vid en krissituation samt att meddela ytterligare föreskrifter som gäller hantering av krissituationer behöver utredas vidare.

Utredningens förslag: Överensstämmer inte med regeringens bedömning. Utredningen förslår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bemyndigas att, när det föranleds av en krissituation som innebär allvarlig fara för liv eller hälsa hos människor eller djur, allvarlig fara för miljön eller om stora ekonomiska värden hotas, meddela särskilda föreskrifter eller fatta beslut i enskilda fall som innebär undantag från bestämmelserna i lagen. Föreskrifter och beslut ska gälla för en viss tid. Vidare föreslås att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter som gäller hantering av krissituationer.

Remissinstanserna: Endast ett fåtal remissinstanser har lämnat synpunkter på utredningens förslag. Många av dessa är generellt positiva till en reglering på området.

Flera remissinstanser, bl.a. *Jordbruksverket*, anser att uttrycket kris måste definieras tydligare och har synpunkter på formuleringarna i lagtexten. Man bör också ta ställning till om den myndighet som föreskriver eller beslutar om undantag själv kan avgöra om en krissituation föreligger eller om bedömningen ska avgöras av en särskild enhet/myndighet. *Jordbruksverket* framhåller att det är mycket viktigt att ett beslut om undantag kan tas omedelbart och utan fördröjningar. Vidare framhåller *Jordbruksverket* att det är viktigt att möjligheterna till undantag inte är begränsade till situationer i direkt tidsmässig anslutning till en kris.

Länsstyrelsen i Dalarnas län anser att det i lagtexten ska framgå att undantag beträffande den primära skötseln inte ska medges.

Sveriges lantbruksuniversitet anser att det är viktigt att djurskyddsbestämmelsernas konsekvenser för smittskyddsarbetet samt för djur- och folkhälsan beaktas.

Djurens Rätt anser att det kan finnas behov av undantag, men att dessa endast ska kunna göras om det gynnar de drabbade djurens välfärd. Man vänder sig emot att hot mot stora ekonomiska värden föreslås vara en giltig grund för att göra undantag från djurskyddslagen.

Tropikföreningen Amazonas anser att utredningen verkar mest inriktad på möjligheten att mer storskaligt ge undantag från vissa regler vid stora olyckor och liknande. Organisationen anser dock att det också är viktigt att även mindre krissituationer, för enskilda djurägare, kan hanteras på ett rimligt sätt.

Sveriges advokatsamfund anser att det föreslagna undantaget i sig, och de undantagssituationer som avses, bör begränsas och specificeras. Det finns flera bestämmelser i lagförslaget där något undantag aldrig kan behövas ens i en krissituation.

Skälen för regeringens bedömning: Krissituationer som drabbar samhället kan vara av högst skiftande slag. Det kan handla om stora olyckor, naturkatastrofer eller andra extraordinära händelser. Sådana händelser kan beröra hela eller stora delar av samhället eller vara avgränsade till sin natur så att effekterna av dem berör begränsade områden. Även om djurhållare drabbas av krissituationer på samma sätt som samhället i övrigt kan konsekvenserna i vissa fall bli mer omfattande och svårhanterade, särskilt inom lantbrukssektorn. Vid ett utsläpp av radioaktiva ämnen efter t.ex. en kärnkraftsolycka kan det för djurhållande lantbrukare bli nödvändigt att vidta åtgärder som rör djurens skötsel och utfodring. Det kan t.ex. vara nödvändigt att ställa in betesdjur och det kan därför vara omöjligt att uppfylla djurskyddslagstiftningens krav på betesgång. Andra exempel på händelser som kan drabba djurhållning särskilt kan vara vid utrymningar som har aktualiserats av t.ex. bränder, kemikalieolyckor eller översvämningar. Utrymning av djur som är föranledd av en krissituation kan få svåra konsekvenser för djurhållningen och möjligheten att upprätthålla ett acceptabelt djurskydd. Inte enbart lantbrukets djur utan även t.ex. sällskapsdjur, djurparksdjur, djur i zoologiska butiker och försöksdjur kan drabbas. Frågeställningar såsom att djuren ska transporteras eller drivas ut ur det utrymda området,

släppas på bete eller stallas in, slaktas eller avlivas kan uppkomma. Regler som annars gäller för djurtransporter, t.ex. förbudet mot att transportera högräktiga djur eller utrymmeskrav kanske inte kan följas och transporttider kan behöva överskridas.

Kärnkraftsolyckan i Tjernobyl 1986 och stormen Gudrun 2005 är exempel på kriser som har drabbat Sverige och som även har inneburit konsekvenser för djurhållningen. Utredningen konstaterar att det finns extraordinära händelser i form av olyckor eller väderkatastrofer där undantag från djurskyddslagstiftningen kan behöva göras. Enligt nu gällande lagstiftning har vare sig regeringen eller Jordbruksverket något bemyndigande att meddela särskilda föreskrifter föranledda av en krissituation eller att i en sådan situation besluta om undantag från bestämmelser i lag. Regeringen och Jordbruksverket har endast vissa möjligheter att föreskriva om undantag eller i enskilda fall bevilja dispens från bestämmelser i förordning och föreskrifter.

Utredningen föreslår att en bestämmelse ska tas in i den nya djurskyddslagen som innebär att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får, när det föranleds av en krissituation som innebär allvarlig fara för liv eller hälsa hos människor eller djur, allvarlig fara för miljön eller om stora ekonomiska värden hotas, meddela särskilda föreskrifter eller fatta beslut i enskilda fall som innebär undantag från djurskyddslagens bestämmelser.

Regeringen anser att det är angeläget att det finns en möjlighet att i krissituationer kunna föreskriva om eller i enskilda fall fatta beslut som innebär att det får göras nödvändiga undantag från djurskyddsbestämmelser. Det är också viktigt att hanteringen av sådana föreskrifter eller beslut kan ske skyndsamt. Regeringen delar sålunda utredningens bedömning att det i vissa situationer kan uppstå ett behov av att snabbt kunna besluta om generella undantag från djurskyddsbestämmelser i lag.

Det är dock, enligt regeringens bedömning, viktigt att de situationer som ska kunna möjliggöra sådana åtgärder är avgränsade på ett lämpligt sätt. Regeringen anser, i likhet med flera remissinstanser, att den av utredningen föreslagna lydelsen i vissa avseenden är alltför vid. Det är t.ex. inte möjligt att avgöra vilka situationer som avses när hot mot stora ekonomiska värden ska kunna ligga till grund för undantag. För att i detta sammanhang kunna benämnas kris bör det vara fråga om inträffade händelser som har effekter inte enbart för enstaka djurhållare utan för en större krets djurhållare eller för det omgivande samhället. Det kan också finnas situationer som inte tydligt omfattas av utredningens förslag, t.ex. händelser som innebär hot mot andra viktiga samhällsfunktioner.

Det starka skydd för djur som är motiverat under fredstid kan dessutom behöva frångås vid krig eller liknande förhållanden, då försvaret av Sverige kan kräva åtgärder som under normala förhållanden inte bör vara tillåtna (se propositionen Tillsyn och kontroll på hälso- och miljöområdet inom försvaret, prop. 2016/17:144. s. 50–51). Det kan således behövas olika bestämmelser rörande skyddet för djur och hur den offentliga kontrollen ska utövas i fredstid jämfört med under höjd beredskap.

Regeringen bedömer att frågan om undantag från djurskyddslagstiftningen vid krissituationer och höjd beredskap behöver utredas vidare och avser att uppdra till Jordbruksverket att genomföra en sådan utredning.

18 Sekretessbrytande regel för hälso- och sjukvården och socialtjänsten

18.1 Tidigare behandling av sekretessfrågan

I utredningens direktiv (dir. 2009:57) uppmärksammades att andra myndigheter eller aktörer än kontrollmyndigheten för djurskydd ibland kan upptäcka tecken på djurskyddsproblem i samband med olika kontakter med eller kontroller hos djurägare. Det kan exempelvis handla om personal från hemtjänst, vård eller socialtjänst som vid hembesök hos vårdtagare m.fl. observerar att djur får illa. Enligt de nuvarande sekretessreglerna kan sådana djurskyddsproblem inte rapporteras och problemen kan därför fortgå utan åtgärd. Regeringen ansåg att det borde utredas vilka åtgärder som kan vidtas för att lösa detta problem med beaktande av vikten av att värna den personliga integriteten.

På hälso- och sjukvårdsområdet finns bestämmelser om sekretess för uppgifter som rör enskildas hälsotillstånd och andra personliga förhållanden. Sekretessen gäller enligt 25 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL, om det inte står klart att en uppgift kan avslöjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men. Enligt 6 kap. 12 § patientsäkerhetslagen (2010:659) får den som tillhör eller har tillhört hälso- och sjukvårdspersonalen inom den enskilda hälso- och sjukvården inte obehörigen röja vad han eller hon i sin verksamhet har fått veta om en enskilds hälsotillstånd eller personliga förhållanden. Detsamma gäller enligt 6 kap. 16 § samma lag den som, utan att tillhöra hälso- och sjukvårdspersonalen, till följd av anställning eller uppdrag eller på annan liknande grund deltar eller har deltagit i enskilt bedriven hälso- och sjukvård.

Sekretess för uppgift som rör den enskildes personliga förhållanden gäller också inom socialtjänsten om det inte står klart att en uppgift kan avslöjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men, vilket framgår av 26 kap. 1 § OSL. Med socialtjänst jämföras enligt bestämmelsen bl.a. verksamhet enligt lagstiftningen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Den som är eller har varit verksam inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet som avser insatser enligt socialtjänstlagen (2001:453) får inte heller obehörigen röja vad han eller hon därvid har fått veta om enskildas personliga förhållanden (se 15 kap. 1 § socialtjänstlagen). Detsamma gäller den som är eller har varit verksam inom yrkesmässigt bedriven enskild verksamhet som avser insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, se 29 §.

En uppgift som är sekretesskyddad får enligt 8 kap. 1 § OSL inte heller avslöjas för andra myndigheter om inte något annat framgår av OSL eller annan lagstiftning. I vissa fall har det ansetts vara nödvändigt att myndigheter kan utbyta uppgifter. Därför har vissa sekretessbrytande bestämmelser införts, t.ex. den s.k. generalklausulen i 10 kap. 27 § första stycket OSL. Enligt denna bestämmelse får sekretessbelagd uppgift lämnas till en annan myndighet om det är uppenbart att intresset av att

uppgifterna lämnas har företräde framför det intresse som sekretessen ska skydda. Viss sekretess har emellertid ansetts vara särskilt angelägen att upprätthålla i förhållande till andra myndigheter. Hälso- och sjukvårdssekretessen och socialtjänstsekretessen har enligt 10 kap. 27 § andra stycket OSL därför undantagits från generalklausulens tillämpningsområde. Detta innebär att utlämnande av sekretessbelagda uppgifter på hälso- och sjukvårdens samt socialtjänstens områden till andra myndigheter får ske endast i de fall som anges i OSL eller i annan författning. Någon sådan särskild bestämmelse som gör det möjligt för personalen att lämna ut uppgifter om djur som far illa finns dock inte idag.

Bestämmelserna om sekretess och tystnadsplikt för såväl offentliganställd som privatanställd personal inom hälso- och sjukvård och socialtjänst medför därmed att personalen, om den uppmärksammar misshandel eller annan vanvård av djur, inte kan anmäla detta till kontrollmyndigheten för djurskydd, dvs. länsstyrelsen.

Utredningen sammankallade en referensgrupp med representanter för bl.a. Sveriges Kommuner och Landsting, Socialstyrelsen och länsstyrelserna. Utredaren ställde också frågor till myndigheter som kan komma i kontakt med problematiken, bl.a. vissa länsstyrelser och stadsjuristkontoren i Stockholm, Göteborg och Malmö.

Vissa länsstyrelser uppgav att de relativt ofta kom i kontakt med problemet. Länsstyrelsen i Värmlands län uppgav t.ex. att ett tiotal djurskyddsärenden per år troligen hade kunnat avstyras eller att ett ingripande hade kunnat göras i ett tidigare skede om inte sekretess hade hindrat anmälan. Länsstyrelsen i Stockholms län uppgav att man vid en grov uppskattning kommer i kontakt med ett tiotal ärenden per år där det finns sekretessbestämmelser som hindrar ett öppet informationsutbyte. Vidare bedömer man att mörkertalet är stort. Länsstyrelsen i Västernorrlands län uppgav att man har haft konkreta ärenden där djur har utsatts för lidande därför att länsstyrelsen inte fått information eller har fått den för sent beroende på att andra myndigheter inte har lämnat uppgifter.

Göteborgs stad, stadskansliets juridiska enhet, uppgav att man kommit i kontakt med problemet vid ett flertal tillfällen. Sekretessreglerna uppfattas i sammanhanget som ett stort problem, framförallt i samband med hembesök i socialtjänsten. Malmö stad uppgav att man fått förfrågningar i ungefär fyra ärenden under de sista två åren. De angav att dessa problem oftast kan lösas på praktisk väg i samråd med den enskilde.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att regeringen så snart som möjligt bör återkomma till riksdagen med ett förslag till en sekretessbrytande bestämmelse i offentlighets- och sekretesslagen så att hälso- och sjukvårdspersonal samt socialtjänsten får lämna uppgifter vidare om djurskyddsproblem till den berörda kontrollmyndigheten (bet. 2016/17:KU15 punkt 3, rskr. 2016/17:243).

18.2 En ny sekretessbrytande bestämmelse

Regeringens förslag: Det införs en bestämmelse i offentlighets- och sekretesslagen, förkortad OSL, som gör det möjligt för personal inom hälso- och sjukvården, socialtjänsten samt verksamheter enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, att, utan hinder av sekretess, till en kontrollmyndighet för djurskydd eller Polismyndigheten lämna en uppgift om ett djur som är nödvändig för ett ingripande av den myndighet som mottar uppgiften. Uppgift kan lämnas om personal påträffar ett djur som

1. tydligt utsätts för vanvård eller misshandel, eller
2. uppenbart uppvisar symtom på sjukdom eller är allvarligt skadat.

Uppgifter ska dock endast få lämnas om det bedöms att bristen inte kan åtgärdas i samråd med den som håller djuret.

Det införs också bestämmelser om att för de uppgifter som har lämnats ska sekretess av samma styrka som gäller inom hälso- och sjukvården, socialtjänsten och vid verksamheter enligt LSS även gälla hos kontrollmyndigheten för djurskydd och Polismyndigheten. Sådan sekretess ska dock inte hindra att uppgifter lämnas från Polismyndigheten till djurskyddskontrollmyndigheten eller till en annan kontrollmyndighet för djurskydd. Sekretess av samma styrka ska då gälla för uppgiften även hos den mottagande myndigheten.

Bestämmelserna ska träda i kraft den 1 april 2019.

Regeringens bedömning: En sekretessbrytande bestämmelse i OSL innebär att även personal i en enskilt bedriven verksamhet kan lämna sådana uppgifter som omfattas av den sekretessbrytande bestämmelsen till kontrollmyndigheten för djurskydd eller Polismyndigheten, utan att obehörigen röja uppgiften enligt bestämmelserna om tystnadsplikt i LSS, patientsäkerhetslagen och socialtjänstlagen. Riksdagens tillkännagivande om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag till en sekretessbrytande bestämmelse (bet. 2016/17:KU15 punkt 3, rskr. 2016/17:243) är slutbehandlat i och med förslaget ovan.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Utredningen föreslår att uppgiften som lämnas ska behövas för ett omedelbart ingripande och inkluderar inte situationen att personal påträffar ett djur som är allvarligt skadat. I utredningens förslag anges heller inte uttryckligen att uppgifter ska få lämnas endast om det bedöms att bristen inte kan åtgärdas i samråd med den som håller djuret. Utredningen föreslår inte heller att det införs bestämmelser om att samma sekretess ska gälla hos kontrollmyndigheten för djurskydd och Polismyndigheten som hos hälso- och sjukvården, socialtjänsten och vid verksamheter enligt LSS för de uppgifter som har lämnats.

Promemorians förslag och bedömning: Överensstämmer i huvudsak med regeringens. I promemorian föreslås inte uttryckligen att uppgiften som lämnas ska avse djuret. Promemorians förslag till bestämmelser om sekretess hos kontrollmyndigheten för djurskydd och Polismyndigheten är formulerade på ett annat sätt än regeringens. Det föreslås i promemorian inte heller någon reglering av möjligheten för en

kontrollmyndighet att lämna vidare en uppgift från hälso- och sjukvården eller socialtjänsten till en annan kontrollmyndighet.

Remissinstanserna om utredningen: Majoriteten av instanserna som kommenterar förslaget är positiva eller mycket positiva till det, däribland *Rikspolisstyrelsen* (numera *Polismyndigheten*), *Socialstyrelsen*, *Statskontoret*, tio länsstyrelser, tre kommuner, *Djurskyddsinspektörernas Riksförening*, *Svenska Kommunalarbetareförbundet*, *Vårdförbundet*, *Sveriges lantbruksuniversitet* och ett antal intresseorganisationer.

Djurens Rätt anser dock att texten borde omformuleras för att bättre skydda djur. Det ska räcka med en misstanke om att djur utsätts för vanvård eller misshandel för en anmälan till kontrollmyndigheten. Organisationen ser även en fara i att regeln föreslås användas först efter det att man har uttömt möjligheterna att lösa frågan i samförstånd med djurhållaren.

Tropikföreningen Amazonas understryker vikten av att noga överväga förslag om sekretessbrytande bestämmelser så att fördelarna står i proportion till de negativa konsekvenser som kan uppstå för enskilda.

Justitiekanslern har inte några invändningar mot förslaget utan anser att det innebär en lämplig avvägning mellan vikten av att missförhållanden för djur upphör och enskildas behov av skydd för den personliga integriteten.

Socialstyrelsen och *Svenska Kommunalarbetareförbundet* bedömer att det måste tydliggöras i lag om tystnadsplikten får brytas på motsvarande sätt av privata vårdgivare och i enskilda verksamheter inom socialtjänsten samt i verksamheter enligt lagen om stöd och service till funktionshindrade.

Generalläkaren (numera *försvarsinspektören för hälsa och miljö*) påtalar nödvändigheten av en motsvarande sekretessbrytande regel i lag (t.ex. patientsäkerhetslagen) för privat driven verksamhet eftersom denna form av verksamhet ökar alltmer. *Generalläkaren* påtalar vidare den intressekonflikt mellan djurskyddet och patientens integritet som en sekretessbrytande regel kan ge upphov till och pekar på att den i förlängningen kan leda till att patienter undviker att söka vård på grund av rädsla för att få sitt djur omhändertaget.

Socialstyrelsen, *Länsstyrelserna i Västerbottens län* och *Norrbottnens län* samt *Djurens Rätt* och *Svenska Kommunalarbetareförbundet* understryker vikten av att berörda personalkategorier får information och ökad medvetenhet om djurskyddsfrågor. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* påtalar att detta är särskilt viktigt med hänsyn till att förslaget innebär en möjlighet och inte en skyldighet att lämna uppgifter.

Djurskyddsinspektörernas Riksförening bedömer att förslaget kan medföra ett ökat antal anmälningar om djurskyddsbrister i dessa ärenden och påtalar att resurserna måste ökas i motsvarande omfattning.

Kammarrätten i Stockholm samt *Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)* och ytterligare nio organisationer inom lantbruksnäringen avstyrker förslaget.

Kammarrätten i Stockholm anser att förslaget är alltför långtgående och därmed inte proportionerligt. Vidare anser domstolen att det underlag som redovisas i betänkandet inte är tillräckligt för att motivera en regel av aktuellt slag. Om en sekretessregel införs anser domstolen att det kan vara nödvändigt att utvidga den sekretessbrytande regeln till att

omfatta även Polismyndigheten, som är den myndighet som verkställer beslut om omhändertaganden. Vidare bör det övervägas att införa regler om överföring av sekretess så att uppgifter får samma skydd hos länsstyrelserna som inom hälso- och sjukvården och hos socialtjänsten. Även *Länsstyrelsen i Norrbottens län* påtalar att bestämmelsen i 21 kap. 1 § OSL kan bedömas utgöra ett otillräckligt skydd för enskilda, t.ex. när en kontrollmyndighet får tillgång till integritetskänsliga uppgifter genom en part. Länsstyrelsen efterlyser därför en ytterligare utredning av den frågan.

LRF och ytterligare nio organisationer inom lantbruksnäringen anser att förslaget utgör en tydlig avvikelse från den stränga syn på sekretess som lagstiftaren ställer upp och att de skäl som anförs i utredningen inte är tillräckliga för att motivera ett införande av en sådan regel. För att en sekretessbrytande regel ska få införas bör det krävas ett mycket starkt behov av den sekretessbrytande bestämmelsen och att konsekvenserna är av begränsad betydelse. Utredningen har inte påvisat att sekretessen utgör något större problem och sekretessregeln riskerar vidare att få stora konsekvenser för såväl enskilda djurhållare som för deras familjer. Problem uppstår i huvudsak vid enskildas innehav av sällskapsdjur. De som har djurhållning av större omfattning är föremål för offentlig kontroll och frekventa besök av veterinärer, rådgivare och branschföreträdare som bedömer djurskyddet. Remissinstanserna ifrågasätter även att personal inom hälso- och sjukvården samt socialtjänsten har tillräcklig utbildning för att kunna avgöra vilka djurskyddsproblem som är tillräckliga för att bryta sekretessen.

Remissinstanserna om promemorian: De flesta remissinstanserna är i huvudsak positiva till förslaget eller uppger att de inte har några invändningar mot förslaget, däribland *Riksdagens ombudsmän (JO)*, *Hovrätten för Västra Sverige*, *Kammarrätten i Stockholm*, *Justitiekanslern*, elva länsstyrelser, *Jordbruksverket*, *Socialstyrelsen*, fem kommuner, två landsting, *Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)*, *Sveriges advokatsamfund* och ett antal intresseorganisationer.

Stockholms läns landsting påpekar att hänsyn också bör tas till personalens arbetssituation och till det etiska dilemma som kan uppstå i de fall reglerna om tystnadsplikt förhindrar ett nödvändigt ingripande för att förhindra fortsatt lidande för djur. Även *Generalläkaren (numera försvarsinspektören för hälsa och miljö)*, *Karlstads kommun* och *Djurskyddet Sverige* framhåller att möjligheten för personal inom hälso- och sjukvården och socialtjänst att anmäla djurskyddsproblem kan innebära att personalen får en förbättrad arbetsmiljö. *Göteborgs kommun* påpekar att det har upplevts som ett problem att socialtjänstens personal vid hembesök hos klienter inte kunnat agera när djur farit illa. *Länsstyrelsen i Södermanlands län* påtalar att problematiken sedan länge är välkänd och att i och med nuvarande sekretess har länsstyrelsen dels fått omhändertäta djur som varit utsatta för lidande under längre perioder, dels fått anonyma anmälningar av personal som, trots sekretessen, anmäler om djur som far illa. Även *länsstyrelsen i Östergötlands län* framför att det förekommer anonyma anmälningar från personal inom hälso- och sjukvården eller socialtjänsten och ser ett behov av att personalen på ett legalt sätt ska kunna informera kontrollmyndigheten vid misstanke om allvarliga missförhållanden för djur.

Ett antal remissinstanser, bl.a. *sex länsstyrelser*, framhåller också sambandet mellan våld i nära relationer och våld mot djur och ser därför positivt på utökade möjligheter till informationsutbyte mellan myndigheter i syfte att stärka skyddet för våldsutsatta djur samt våldsutsatta kvinnor och barn.

Vissa remissinstanser, bl.a. *Helsingborgs tingsrätt* och *länsstyrelsen i Västra Götalands län*, anser att det vore mer lämpligt att införa en skyldighet att anmäla. *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* anser att det blir mer rättssäkert för den enskilde om det tydligt framgår av lagstiftningen att en anmälan alltid ska ske när djur vanvårdas. Det blir på så sätt allvarlighetsgraden av missförhållandena som avgör, snarare än vilken person som uppmärksammade dem. Andra, bl.a. *länsstyrelsen i Jönköpings län*, framhåller dock att det är lämpligt att anmälan enbart är en möjlighet.

Socialstyrelsen anser att rekvisiten ”tydligt” och ”uppenbart”, för att underlätta personalens bedömning om en anmälan får göras eller inte, ska tas bort ur författningsförslaget. I stället bör sekretessen få brytas i de fall då personalen påträffar ett djur som misstänks utsättas för vanvård, misshandel, sjukdom eller vara allvarligt skadat. *SLU, Djurskyddet Sverige, Sveriges veterinärförbund* och *SCAW* framför liknande synpunkter och framhåller bl.a. vikten av tidiga ingripanden för att uppfylla djurskyddslagstiftningens syfte att förebygga djurskyddsproblem.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län anser att det bör framgå att djur som har övergivits eller av annan anledning kommer att lämnas utan tillsyn under en längre tid också omfattas av undantaget från bestämmelserna om sekretess och tystnadsplikt. Ingripande bör kunna ske utan att behöva invänta några mer påtagliga tecken på att djuret lider.

Hovrätten för Västra Sverige påpekar att bestämmelsen avser endast de fall då personalen påträffar ett djur som tydligt utsätts för vanvård eller misshandel, eller uppenbart uppvisar symptom på sjukdom eller är allvarligt skadat. Bestämmelsen synes alltså inte vara avsedd att omfatta fall då personal inom hälso- och sjukvården eller socialtjänsten i sin tjänsteutövning på annat sätt, dvs. utan att själva påträffa djuret i fråga, får kännedom om djurskyddsproblem som de är förhindrade att anmäla. Detta kan behöva tydliggöras. Hovrätten anser också att det bör förtydligas i författningstexten att det är personal inom hälso- och sjukvård och socialtjänsten som avses.

Helsingborgs tingsrätt påpekar att utformningen av förslaget leder till frågan om på vilken nivå inom en vårdmyndighet eller social myndighet som bestämmelsen är tänkt att tillämpas. Av promemorians motivering synes bestämmelsens egentliga adressat vara personalen, dvs. de individuella befattningshavarna, och det är inte myndigheten som sådan som förväntas göra anmälningar med stöd av den sekretessbrytande bestämmelsen. I detta avseende skiljer sig bestämmelsens tilltänkta tillämpningsområde från den ordinära systematiken för sekretessbrytande undantag i OSL.

Flera remissinstanser, bl.a. *Helsingborgs tingsrätt, länsstyrelserna i Södermanlands och Stockholms län, SKL, DIRF, Sveriges veterinärförbund, Sveriges läkarförbund* och *Djurskyddet Sverige*, anser att kravet på samråd med djurhållaren skapar tillämpningssvårigheter

eller är olämpligt och att det blir oklart vilket djurskyddsansvar berörd personal eller deras anställningsmyndigheter har. *Länsstyrelserna i Kalmar län* och *Värmlands län* påpekar att det bör finnas en möjlighet att anmäla utan föregående dialog med djurhållaren med anledning av att det i vissa situationer inte är möjligt eller lämpligt. Exempelvis kan det gälla situationer där våld förekommer och där det är oklart vem som är ansvarig för djuren och djurens skötsel, vilket inte är rimligt att den berörda personalkategorin ska utreda. *SLU* föreslår att uttrycket ”inte kan åtgärdas” byts ut mot ”med stor sannolikhet inte kommer att kunna åtgärdas”. Andra remissinstanser, bl.a. *Justitiekanslern*, *Socialstyrelsen* och *Svenska journalistförbundet*, nämner dock kravet på samråd som en relevant aspekt för att åstadkomma en proportionerlig avvägning mellan integritets- och djurskyddsintresset.

Flera remissinstanser, bl.a. *Socialstyrelsen*, anser att det behöver preciseras i förarbetena vad som räknas som samråd och vem som ska genomföra samrådet. Detta blir framförallt viktigt att klargöra mellan privata utförare och socialnämnd. Det bör även klargöras om samrådet på något sätt ska dokumenteras. *Socialstyrelsen* påpekar också att det enligt praxis inte finns någon ovillkorlig rätt till bistånd för kostnader för innehav av eller hjälp med skötsel av husdjur enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453). Det är därför inte lämpligt att i författningsskomentaren ange att en lösning på djurskyddsproblemet kan vara att djurhållaren erbjuder hjälp för att kunna tillgodose djurets behov. Även *Göteborgs kommun* framhåller att en klients möjlighet att få hjälp att tillgodose ett djurs behov av vård behöver förtydligas. Enligt kommunen bör sådan hjälp vara begränsad till vägledning i form av t.ex. hjälp att vända sig till en veterinär, men inte praktisk eller ekonomisk hjälp för detta ändamål.

Länsstyrelserna i Jönköpings län och *Stockholms län* och *Växjö kommun* anser att författningstexten bör utformas så att det tydligt framgår att även personal i enskilt bedriven verksamhet omfattas. *Socialstyrelsen* och *Stockholms läns landsting* delar dock promemorians bedömning att den föreslagna sekretessbrytande bestämmelsen i OSL får till följd att även personal i enskilt bedriven verksamhet inom hälso- och sjukvård samt socialtjänst och verksamhet enligt LSS utan andra lagändringar får motsvarande möjlighet att lämna uppgifter vid vanvård av djur utan hinder av tystnadsplikten.

Flera remissinstanser, bl.a. *Hovrätten för Västra Sverige*, *Helsingborgs tingsrätt*, *länsstyrelsen i Östergötlands län*, *Stockholms läns landsting* och *Svenska Journalistförbundet* ifrågasätter om det är rimligt att det ska råda en presumtion för sekretess även hos länsstyrelsen och Polismyndigheten för de uppgifter som lämnas. I denna myndighetsutövning finns ett befogat insynsintresse på ett annat sätt än när uppgifterna hanteras inom vård och omsorgens faktiska verksamhet. Det kan t.ex. övervägas om det bör införas ett undantag för beslut i ett ärende. *Hovrätten för Västra Sverige* ifrågasätter om de i lagstiftningsärendet aktuella uppgifterna bör ges ett betydligt starkare skydd än de uppgifter som omfattas av 35 kap. 20 § OSL och som hänförs sig till bl.a. omhändertaganden enligt lagstiftningen om psykisk tvångsvård, rättspsykiatrisk vård eller vård av missbrukare. Andra remissinstanser, bl.a. *Förvaltningsrätten i Umeå*, *Göteborgs kommun* och

Handikappförbunden (numera *Funktionsrätt Sverige*), instämmer däremot i promemorian bedömning att ett sådant starkt sekretesskydd är lämpligt.

Länsstyrelserna i Jönköpings och Västernorrlands län och *Generalläkaren* föreslår att det ska vara möjligt även för länsstyrelsen att lämna sekretessbelagda uppgifter till Polismyndigheten. Remissinstanserna menar bl.a. att det är angeläget för Polismyndigheten att ha tillgång till uppgifter som är nödvändiga för att bemötande och hantering av verkställigheten ska bli så bra som möjligt för djurhållaren. Uppgifterna kan också behövas för utredning av brott. *Generalläkaren* påtalar också behovet av att kunna lämna uppgifter till en annan kontrollmyndighet.

Juridiska fakulteten vid Lunds universitet, Landstinget Dalarna, Region Jämtland Härjedalen, LRF, Sveriges läkarförbund, Tidningsutgivarna och *Näringslivets Regelnämnd* avstyrker eller motsätter sig införande av en sådan bestämmelse som föreslås i promemorian. *Handikappförbunden* ställer sig tveksamma till om möjliga vinster står i proportion till de nackdelar som förslaget om att bryta sekretessen inom vård och socialtjänst innebär.

Landstinget Dalarna anser inte att det finns skäl att bryta den starka sekretess som råder inom hälso- och sjukvården för att stärka djurskyddet och framhåller att en anmälan skulle beröra människor i en mycket utsatt situation som inte själva tagit initiativet till att vårdpersonal besöker deras hem. I de fall vanvård av djur uppdagas i denna situation, behövs framförallt stöd och hjälp till den som är ansvarig för djuret – inte ytterligare myndigheters inblandning för att ta tillvara djurens behov. *Region Jämtland Härjedalen* ställer sig frågande till behovet av bestämmelsen och till hur verkningsfull bestämmelsen blir då lagändringen endast innebär en möjlighet och inte en skyldighet för hälso- och sjukvårdspersonal att anmäla vanvård av djur. Regionen anser att det finns en risk att vårdtagaren avbryter pågående insatser om det framkommer för vårdtagaren att vårdpersonal har gjort en anmälan. Detta gäller specifikt i de fall där det är viktigt att upprätthålla en långsiktig vårdrelation, t.ex. vårdtagare inom psykiatrin. *Sveriges läkarförbund, Tidningsutgivarna* och *Näringslivets Regelnämnd* framför liknande synpunkter. *Handikappförbunden* skulle hellre sett konstruktiva förslag för hur djurens rättigheter skulle kunna stärkas även utan en sekretessbrytande bestämmelse, bl.a. genom att man ser över vilka verktyg som finns att tillgå om en person på grund av sjukdom tillfälligt inte kan ta hand om sitt djur.

LRF anser att förslaget är en tydlig avvikelse från den mycket starka sekretess som lagstiftaren har ställt upp och de skäl som anförs är inte tillräckliga för att en sekretessbrytande regel ska kunna införas. Förslaget är inte proportionerligt. *LRF* framhåller att det är principiellt viktigt att djurskyddsområdet hanteras på ett likvärdigt sätt som all annan lagstiftning och inte, som i remissförslaget, sätts i ett " eget fack" så att proportioner till andra rättsområden och mycket viktiga intressen som till exempel rättssäkerhet och integritet förloras. Både *LRF* och *Näringslivets Regelnämnd* ifrågasätter att den berörda personalen har tillräcklig kompetens för att bedöma vad som ska anmälas.

Datainspektionen påpekar att om de uppgifter som avses i den föreslagna bestämmelsen i 10 kap. 20 a § OSL kommer att behandlas elektroniskt måste det även ske enligt gällande dataskyddsregler.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Behovet av och skälen för en sekretessbrytande bestämmelse

Regeringen kan konstatera att en klar majoritet av remissinstanserna är positiva eller i huvudsak positiva till promemorian's förslag och många framhåller att förslaget framstår som en proportionerlig avvägning mellan intresset av att skydda enskildas integritet och djurskyddsintresset. De remissinstanser som är negativa till promemorian's förslag ifrågasätter behovet av den sekretessbrytande bestämmelsen och om det är ett ändamålsenligt sätt att uppnå ett ökat djurskydd. De framhåller också de negativa konsekvenser som en anmälan kan föra med sig för de enskilda som berörs.

Redan de förfrågningar som utredningen genomförde och som riktades till bl.a. länsstyrelser och stadsjuristkontor visar att det förekommer situationer där personal inom hälso- och sjukvård eller socialtjänst uppmärksammar djurskyddsproblem men är förhindrade av sekretess att anmäla detta till länsstyrelsen. Den bilden har också bekräftats i samband med remitteringen av promemorian, bl.a. påpekar *Göteborgs kommun* att det har upplevts som ett problem att socialtjänstens personal vid hembesök hos klienter inte kunnat agera när djur farit illa. *Länsstyrelsen i Södermanlands län* uppger att i och med sekretessen har länsstyrelsen dels fått omhändertäta djur som varit utsatta för lidande under längre perioder, dels fått anonyma anmälningar av personal som, trots sekretessen, anmäler om djur som far illa.

Det går visserligen inte att dra några säkra slutsatser om hur vanligt det är att berörd personal kommer i kontakt med djur som far illa utan att kunna anmäla det. Regeringen instämmer dock i promemorian's bedömning att varje fall där ett djurlidande fortsätter utan ingripande i sig är problematiskt. I likhet med bl.a. *Stockholms läns landsting* anser regeringen också att hänsyn bör tas till personalens arbetssituation och till det etiska dilemma som kan uppstå i de fall reglerna om tystnadsplikt förhindrar ett nödvändigt ingripande för att förhindra fortsatt lidande för djur. Regeringen anser därför att det från djurskyddssynpunkt, och med hänsyn till den berörda personalens arbetssituation, finns ett behov av en anmälningsmöjlighet.

En anmälningsmöjlighet innebär en avvikelse från den starka sekretess som normalt gäller inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten och som har till syfte att skydda människor som befinner sig i en utsatt situation. I utredningen påtalas att problemen i djurhållningen ofta beror på bristande insikt på grund av medicinska, psykiska eller sociala skäl. *Sveriges läkarförbund* framhåller att sekretesskyddet är av stor betydelse för förtroendet för hälso- och sjukvården i allmänhet och för att skapa goda förutsättningar för en god behandlingsrelation mellan patient och vårdpersonal. En anmälan kan, som påpekas av *Region Jämtland Härjedalen*, få till följd att vårdtagaren avbryter pågående insatser eller att det blir svårt att upprätthålla en långsiktig vårdrelation, t.ex. för vårdtagare inom psykiatrin. Som *LRF* anför kan sekretesskyddet även

vara av betydelse för närstående till djurhållaren. Regeringen har förståelse för dessa synpunkter, men anser i likhet med majoriteten av remissinstanserna att det finns skäl att ge djurskyddsintresset företräde i de fall då det finns allvarliga djurskyddsproblem. De situationer som enligt förslaget ska omfattas innebär i princip undantagslöst ett lidande för djuren. Det kan vara mycket svårt för djurskyddskontrollmyndigheterna att uppmärksamma sådana problem hos sällskapsdjur som hålls i hemmen. Som påpekas såväl av utredningen som i promemorian intar djuren en i sammanhanget skyddslös ställning.

Vissa remissinstanser, bl.a. *Helsingborgs tingsrätt* och *länsstyrelsen i Västra Götalands län*, anser att det vore mer lämpligt att införa en skyldighet att anmäla. Andra, bl.a. *Länsstyrelsen i Jönköpings län*, framhåller dock att det är lämpligt att anmälan enbart är en möjlighet. Regeringen bedömer att det faktum att anmälan är frivillig ger möjlighet till en proportionerlig tillämpning. Personalen kan i det enskilda fallet avstå anmälan om den ändå bedömer att skyddet för den enskildes integritet eller ett fortsatt förtroendefullt förhållande till vårdgivaren bör ges företräde.

Avgränsningen av den sekretessbrytande bestämmelsen

Undantaget från bestämmelserna om sekretess och tystnadsplikt bör enligt regeringens mening tillämpas restriktivt och begränsas till de fall som föreslås i promemorian, dvs. då djur tydligt vanvårdas eller misshandlas, uppenbart uppvisar sjukdomssymtom eller är allvarligt skadat. Flera remissinstanser, bl.a. *Socialstyrelsen*, anser att rekvisiten ”tydligt” och ”uppenbart” kan skapa tillämpningssvårigheter för berörd personal och föreslår i stället att sekretessen bör få brytas i de fall då personalen påträffar ett djur som misstänks utsättas (eller sannolikt utsätts) för vanvård, misshandel, sjukdom eller vara allvarligt skadat. Syftet med att använda uttrycken ”tydligt” och ”uppenbart” är dock att begränsa bestämmelsens tillämpningsområde till allvarliga fall där det även för den som inte har särskild kunskap står klart att djuret far illa. Om man i stället skulle använda uttryck som ”misstänks utsättas” skulle anmälmöjligheten utvidgas och det skulle också uppstå en ökad risk att anmälningar görs i fall där det inte är befogat. Därmed skulle proportionaliteten i en sådan bestämmelse kunna ifrågasättas. Att djurskyddslagstiftningen, som bl.a. *SLU* påpekar, i allmänhet har ett förebyggande syfte innebär inte heller att just möjligheten för berörd personal att bryta sekretess ska utsträckas till att ha ett förebyggande syfte. I dessa fall måste en annan hänsyn tas till motstående intressen än vid utformningen av djurskyddsbestämmelser i allmänhet.

Som *Länsstyrelsen i Västra Götalands län* påpekar bör anmälan också kunna ske om personal påträffar djur som har övergivits eller lämnats utan tillsyn under en längre tid utan att man behöver invänta några mer påtagliga tecken på att djuret lider (jfr avsnitt 14.6 om omedelbart omhändertagande). Om djuret inte har tillgång till foder och vatten kan redan någon eller några dagar utan tillsyn vara tillräckligt för att djuret ska fara illa. Dessa situationer kan enligt regeringens bedömning anses omfattas av uttrycket tydlig vanvård.

Den föreslagna bestämmelsen avser, som *Hovrätten för Västra Sverige* påpekar, endast de fall då personalen påträffar ett djur och inte fall då personal inom hälso- och sjukvården eller socialtjänsten i sin tjänsteutövning på annat sätt, dvs. utan att själva påträffa djuret i fråga, får uppgifter om djurskyddsproblem. Det bedöms inte lämpligt att personalen ska få bryta sekretessen enbart för att vidarebefordra sådana andrahandsuppgifter.

Helsingborgs tingsrätt frågar sig om bestämmelsens egentliga adressat är personalen, dvs. de individuella befattningshavarna, och bedömer att det inte är myndigheten som sådan som förväntas göra anmälningar med stöd av den sekretessbrytande bestämmelsen. Förbud att röja eller utnyttja en uppgift gäller enligt 2 kap. 1 § OSL för myndigheter, men det klargörs också i bestämmelsen vilka fysiska personer som, t.ex. på grund av anställning eller uppdrag hos myndigheten, är skyldiga att följa reglerna. Den som bryter mot förbud att röja en uppgift kan dömas för brott mot tystnadsplikt enligt 20 kap. 3 § brottsbalken. Även för den som är anställd eller utför uppdrag i enskild verksamhet och som bryter mot tystnadsplikt enligt bestämmelserna i patientsäkerhetslagen, socialtjänstlagen eller LSS kan straffrättsligt ansvar komma ifråga. Eftersom den föreslagna bestämmelsen endast innebär en möjlighet att röja en sekretessreglerad uppgift, och inte är utformad som en skyldighet att lämna ut uppgiften, är det naturligt att den i första hand riktas till de personer som annars omfattas av förbudet att röja uppgiften och inte till myndigheten som sådan. Bestämmelsen innehåller dock, i likhet med övriga bestämmelser i OSL, inte någon uttrycklig reglering av vem som ska besluta om röjande av en uppgift.

Som påpekas i promemorian ska en anmälan inte innehålla fler uppgifter än vad som bedöms nödvändigt för att beskriva djurskyddsproblemet. Uppgifterna i anmälan bör således ta sikte på djuret i fråga och var djuret finns. Anmälan måste därför också innehålla nödvändiga uppgifter om djurhållarens identitet, adress och eventuella andra kontaktuppgifter. Att anmälan ska begränsas till uppgifter om djuret innebär dock att anmälan inte ska innehålla någon information om den enskildes hälsotillstånd eller övriga personliga förhållanden. Det bör i lagtexten tydliggöras att det är uppgifter om djuret som får lämnas.

Regeringen bedömer i likhet med promemorian att de flesta djurhållare som står i begrepp att söka vård eller hjälp inte heller skulle bli avskräckta från att göra det på grund av en anmälningsmöjlighet som begränsas på det sätt som föreslås. De negativa effekter som kan uppstå när det gäller enskildas förtroende för hälso- och sjukvården respektive socialtjänsten kan därför begränsas.

Kravet på samråd

I promemorian föreslås också att en uppgift ska få lämnas endast om det bedöms att bristen inte kan åtgärdas i samråd med den som håller djuret. Flera remissinstanser, bl.a. *Helsingborgs tingsrätt*, *Länsstyrelserna i Södermanlands och Stockholms län*, *SKL*, *DIRF*, *Sveriges läkarförbund* och *Djurskyddet Sverige*, anser att kravet på samråd med djurhållaren skapar tillämpningssvårigheter eller är olämpligt och att det blir oklart vilket djurskyddsansvar berörd personal eller deras

anställningsmyndigheter har. Andra remissinstanser, bl.a. *Justitiekanslern* och *Socialstyrelsen*, nämner dock detta krav som relevant för att åstadkomma en proportionerlig avvägning mellan integritets- och djurskyddsintresset.

Regeringen bedömer också att kravet på samråd är av vikt för att tydligt begränsa tillämpningsområdet för den sekretessbrytande bestämmelsen till situationer där det verkligen finns skäl att ge djurskyddsintresset företräde framför de intressen som sekretessen är avsedd att skydda. Regeringen har förståelse för att kravet kan skapa frågor kring berörd personals ansvar, och vill därför förtydliga att kravet enbart syftar till att anmälningar inte ska ske i situationer där ett samtal med djurhållaren hade varit tillräckligt för att problemet skulle lösas. Det bör dock understrykas att berörd personal från hälso- och sjukvården eller socialtjänsten, eller deras arbetsgivare, inte har någon skyldighet att vidta åtgärder för att komma tillrätta med djurskyddsproblemet. Detta är djurhållarens ansvar. Ett påpekande från personalens sida kan dock i några fall leda till att djurhållaren självantagit åtgärder för att lösa problemet.

Flera remissinstanser, bl.a. *Socialstyrelsen*, efterfrågar ett klargörande av vad som räknas som samråd, vem som ska genomföra samrådet och om samrådet på något sätt ska dokumenteras. Uttrycket "samråd" bör förstås som att den personal som uppmärksammat problemet och som överväger att anmäla det till kontrollmyndigheten för djurskydd tar upp problemet, normalt muntligen, med djurhållaren för att se om han eller hon är beredd och kan vidta nödvändiga åtgärder och eventuellt för ett resonemang med djurhållaren om vad som kan göras. Det kan givetvis vara lämpligt att den berörda personalen dokumenterar samtalet på något sätt för att undvika att det i efterhand ifrågasätts om samråd har skett, men det är inget uttryckligt krav.

Som påpekas av *Länsstyrelserna i Kalmar län* och *Värmlands län* kan det också finnas situationer där det inte är lämpligt eller möjligt att först ta upp frågan med djurhållaren, t.ex. om djuret är akut sjukt eller skadat, om det är oklart vem som egentligen ansvarar för djuret eller då våld utövas mot djuret. Avsikten med uttrycket "det bedöms..." är att personalen ska ha ett utrymme att bedöma om det överhuvudtaget är möjligt eller meningsfullt att först ta upp frågan med djurhållaren. Det kan givetvis också vara svårt för personal utan särskilda djurskyddskunskaper att avgöra om eventuella åtgärder som djurhållaren säger sig vilja vidta eller faktiskt vidtar efter ett påpekande är tillräckliga för att åtgärda djurskyddsproblemet. Även här är avsikten med formuleringen "det bedöms..." att personalen ska ha ett relativt vitt bedömningsutrymme och att det givetvis måste beaktas att personalen normalt är lekmän på djurskyddsområdet och gör sin bedömning efter bästa förmåga utifrån sina individuella förutsättningar.

Tystnadsplikt i enskilda verksamheter

En sekretessbrytande bestämmelse får, som anges i promemorian, betydelse vid tolkningen av bestämmelserna om tystnadsplikt för personal i en enskilt bedriven verksamhet i 29 § LSS, 15 kap. 1 § socialtjänstlagen och 6 kap. 12 och 16 §§ i patientsäkerhetslagen. I de angivna bestämmelserna förbjuds obehörigt röjande av uppgift. Vid

tolkningen av obehörighetsrekvisitet har det ansetts naturligt att söka ledning i offentlighets- och sekretesslagstiftningen. Om en uppgift lämnas av personal i en enskild verksamhet i enlighet med en sekretessbrytande bestämmelse i OSL bör detta inte betraktas som ett obehörigt röjande av uppgiften (jfr bl.a. prop. 1980/81:28 s. 23, prop. 1995/96:176 s. 94 f och prop. 2005/06:161 s. 82 och 93). Det är således inte nödvändigt att föreskriva om ett särskilt undantag från tystnadsplikten enligt LSS, socialtjänstlagen och patientsäkerhetslagen. Vissa remissinstanser, bl.a. två länsstyrelser, anser att det ändå bör tydliggöras genom uttryckliga undantag i angivna lagar. Eftersom en sådan hantering skulle avvika från hur bestämmelserna i OSL normalt hanteras i förhållande till bestämmelser om tystnadsplikt för enskilt anställda i annan lagstiftning anser regeringen dock inte att det är lämpligt att införa sådana uttryckliga bestämmelser. Det skulle snarare skapa oklarhet om uttrycket ”obehörigt röjande” fortsättningsvis ska tolkas med beaktande av relevanta sekretessbrytande bestämmelser i OSL.

Hantering av uppgifterna hos mottagande myndigheter

I promemorian föreslås att anmälan ska kunna göras både till kontrollmyndigheten och till Polismyndigheten. Det hänvisas till att både länsstyrelsen och Polismyndigheten ska fatta beslut om omedelbara omhändertaganden av djur som är utsatta för lidande i de situationer som anges i nuvarande 32 § djurskyddslagen (se också avsnitt 14.6). Polismyndigheten har också, till skillnad från länsstyrelserna, bemanning dygnet runt och kan fatta beslut om omhändertagande även utanför ordinarie kontorstid. Regeringen instämmer i denna bedömning.

Enligt 21 kap. 1 § OSL gäller sekretess hos alla myndigheter för uppgift som rör en enskilds hälsa eller sexualliv, såsom uppgifter om sjukdomar, missbruk, sexuell läggning, könsbyte, sexualbrott eller annan liknande uppgift, om det måste antas att den enskilde eller några närstående till denne kommer att lida betydande men om uppgiften röjs. Bestämmelsen är med andra ord tillämplig även hos kontrollmyndigheten för djurskydd och hos Polismyndigheten. Till skillnad från bestämmelserna om sekretess hos hälso- och sjukvården och socialtjänsten i 25 kap. 1 § respektive 26 kap. 1 § OSL gäller dock enligt 21 kap. 1 § OSL en presumtion för offentlighet och för sekretess krävs det dessutom att den enskilde eller närstående till denne måste antas lida betydande men om uppgiften röjs. Sekretessskyddet för uppgifterna är därmed avsevärt svagare än i 25 kap. 1 § och 26 kap. 1 § OSL.

I promemorian föreslås, till skillnad från i utredningen, att det införs nya bestämmelser om sekretess hos djurskyddskontrollmyndigheten och Polismyndigheten som innebär att samma starka sekretesskydd som hos hälso- och sjukvården och socialtjänsten ska gälla för de uppgifter som lämnats dit med stöd av den sekretessbrytande bestämmelsen. Det påpekas att anmälan i sig är ett resultat av den särskilda insyn i enskildas personliga förhållanden som hälso- och sjukvården och socialtjänsten har. Uppgifterna om djurskyddsproblemen är ofta sådana som inte skulle ha kommit kontrollmyndigheten (eller Polismyndigheten) till känna utan en anmälan från personal inom hälso- och sjukvården eller socialtjänsten.

Det är därför rimligt att de ges ett starkare skydd än uppgifter som kommer in till kontrollmyndigheten på annat sätt. Sekretessen föreslås inte hindra att uppgift lämnas från Polismyndigheten till kontrollmyndigheten för djurskydd. Om uppgiften vidarebefordras från Polismyndigheten till länsstyrelsen ska sekretess även gälla hos länsstyrelsen.

Flera remissinstanser, bl.a. *Hovrätten för Västra Sverige*, *Helsingborgs tingsrätt*, *länsstyrelsen i Östergötlands län*, *Stockholms läns landsting* och *Svenska Journalistförbundet* ifrågasätter om det är rimligt att det ska råda en presumtion för sekretess även hos länsstyrelsen och Polismyndigheten för de uppgifter som lämnas. I denna myndighetsutövning finns ett befogat insynsintresse på ett annat sätt än när uppgifterna hanteras inom vård och omsorgens faktiska verksamhet. Andra remissinstanser, bl.a. *Förvaltningsrätten i Umeå* och *Handikappförbunden*, instämmer däremot i promemorians bedömning att ett sådant starkt sekretesskydd är lämpligt.

Enligt regeringens bedömning kommer vare sig länsstyrelserna eller Polismyndigheten att fatta beslut enbart grundade på uppgifterna i en inkommen anmälan. I stället kommer sådana uppgifter i de allra flesta fall innebära att de mottagande myndigheterna själva måste göra en fortsatt utredning och att eventuella beslut som fattas måste baseras på den beslutsfattande myndighetens egen utredning. För de uppgifter som tillförs ärendet genom de mottagande myndigheternas utredning råder samma sekretesskydd som i övriga djurskyddsärenden, dvs. det finns enligt bestämmelsen i 21 kap. 1 § OSL en presumtion för offentlighet. Regeringen anser därför, av de skäl som anförs i promemorian, att de i promemorian föreslagna bestämmelserna om starkare sekretess hos mottagande myndigheter för de uppgifter som lämnats med stöd av den sekretessbrytande bestämmelsen bör införas. Regeringen föreslår dock att det i de nya bestämmelserna i 32 kap. 10 a § och 35 kap. 20 a § ska anges att sekretessen gäller uppgifter som av djurskyddsskäl har lämnats av personal inom hälso- och sjukvården eller socialtjänsten. Därmed tydliggörs att den starkare sekretessen också omfattar uppgifter som lämnats av personal i en enskild verksamhet.

Länsstyrelserna i Jönköpings och *Västernorrlands län* och *Generalläkaren* föreslår att det ska vara möjligt även för länsstyrelsen att lämna sekretessbelagda uppgifter till Polismyndigheten. Länsstyrelserna menar att det är angeläget för Polismyndigheten att ha tillgång till uppgifter som är nödvändiga för att bemötande och hantering av verkställigheten ska bli så bra som möjligt för djurhållaren. Uppgifterna kan också behövas för utredning av brott.

Regeringen bedömer dock att det bör vara tillräckligt för verkställigheten att länsstyrelsen kan lämna information till Polismyndigheten från sin egen utredning. Dessutom föreslog regeringen i propositionen Renodling av Polismyndighetens arbetsuppgifter när länsstyrelserna tar över uppgifter på djurområdet (prop. 2016/17:224) att länsstyrelsen från och med den 1 juni 2018 själv ska ansvara för att verkställa omhändertaganden i de flesta fall, se avsnitt 14.5 och 14.6. Även en eventuell brottsanmälan bör baseras på länsstyrelsens egen utredning. Det förtjänar här att understrykas att syftet med den

sekretessbrytande bestämmelsen inte är att lagföra djurhållare för brott utan att stoppa ett pågående djurlidande.

Generalläkaren påtalar också behovet av att kunna överföra uppgifter till en annan kontrollmyndighet.

Regeringen bedömer att behovet av att överföra just de uppgifter som inkommit från hälso- och sjukvården eller socialtjänsten till en annan kontrollmyndighet bör vara relativt litet. Om det finns behov av att lämna information till en annan länsstyrelse bör den i normalfallet kunna begränsas till de uppgifter som framkommit i den ursprungliga länsstyrelsens egen utredning. Det kan dock i något fall tänkas att det redan när en anmälan kommer in, och innan länsstyrelsen hinner göra någon egen utredning, kan konstateras att anmälan bör lämnas över till en annan länsstyrelse, t.ex. för att den djurhållare som avses i anmälan är bosatt i eller har flyttat till ett annat län. Det bör därför införas en möjlighet för kontrollmyndigheten att överlämna uppgiften till en annan kontrollmyndighet. Det bör också genom en kompletterande bestämmelse tydliggöras att i sådana fall ska den starkare sekretessen gälla även hos den mottagande kontrollmyndigheten.

Dataskyddsaspekter

Som *Datainspektionen* påpekar måste, om det utlämnande av uppgifter som avses i den föreslagna bestämmelsen också innebär behandling av personuppgifter, sådan behandling ske enligt gällande dataskyddsregler såväl av den som gör anmälan som hos mottagande myndighet. De personuppgifter som avses är djurhållarens namn, adress och eventuella andra kontakt- eller identitetsuppgifter.

När personuppgifter behandlas inom hälso- och sjukvården blir normalt patientdatalagen (2008:355) tillämplig. Personuppgiftslagen (1998:204) tillämpas på vårdgivarens behandling av personuppgifter om en viss fråga inte har reglerats särskilt i patientdatalagen. Behandlingen av personuppgifter inom socialtjänsten regleras framförallt i lagen (2001:454) och förordningen (2001:637) om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten.

Den 27 april 2016 antogs Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), här kallad dataskyddsförordningen. Dataskyddsförordningen, som utgör en ny generell reglering för personuppgiftsbehandling inom EU, ersätter det nuvarande dataskyddsdirektivet (Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om behandling av det fria flödet av sådana uppgifter) och därmed även personuppgiftslagen när den börjar tillämpas den 25 maj 2018. I anledning av detta pågår för närvarande arbete med att se över och anpassa de svenska dataskyddsbestämmelserna till den nya EU-förordningen. Dataskyddsutredningen har i sitt betänkande Ny dataskyddslag – Kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning (SOU 2017:39) lämnat förslag till en ny lag med kompletterande bestämmelser

till EU:s dataskyddsförordning. Förslag till ändringar i bl.a. patientdatalagen och lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten har också lämnats i Socialdataskyddsutredningens betänkande (SOU 2017:66).

Den sekretessbrytande bestämmelsen föreslås, i enlighet med vad som har angetts i avsnitt 16.2, träda i kraft den 1 april 2019. Det måste därför bedömas om ett utlämnande av uppgifter som också utgör behandling av personuppgifter är förenligt med de dataskyddsbestämmelser som kommer att tillämpas från och med den 25 maj 2018.

Av dataskyddsförordningen framgår att behandling av personuppgifter är laglig bl.a.

- om behandlingen är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige (artikel 6.1 c), eller
- om behandlingen är nödvändig för att fullgöra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning (artikel 6.1 e).

Enligt 6 § andra stycket i lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten anges att personuppgifter får behandlas för uppgiftsutlämnande som föreskrivs i lag eller förordning. I förarbetena till lagen (se prop. 2000/01:80 s. 143) angavs att när bestämmelser som innebär att myndigheter eller enskilda får eller ska lämna ut uppgifter har införts får det förutsättas att det har gjorts en avvägning mellan intresset av att uppgiften lämnas ut och intresset av att skydda enskilda personers integritet, vid vilken avvägning man funnit att uppgiften bör lämnas ut. Det ansågs därför inte att frågan om utlämnande i sådana fall behövde regleras särskilt i lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten. Detsamma uttalades också i förarbetena till patientdatalagen (se prop. 2007/08:126, s. 60) när det gäller en bestämmelse med motsvarande innehåll i 2 kap. 5 § första meningen patientdatalagen.

Socialdataskyddsutredningen gör bedömningen att de nuvarande bestämmelserna i 2 kap. 5 § första meningen patientdatalagen och 6 § andra stycket lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten är förenliga med dataskyddsförordningen och att bestämmelserna därmed kan och bör behållas. I betänkandet konstateras att i den mån uppgiftsutlämnandet inte grundar sig på en skyldighet utan en möjlighet att lämna uppgifter får uppgiftslämnandet anses utgöra en arbetsuppgift av allmänt intresse enligt artikel 6.1 e i dataskyddsförordningen (se SOU 2017:66, s. 326–327 och 396–397).

Regeringen gör mot denna bakgrund bedömningen att behandling av personuppgifter genom ett utlämnande av uppgifter som görs av personal inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten med stöd av den föreslagna sekretessbrytande bestämmelsen i allmänhet bör vara förenligt med artikel 6.1 e i dataskyddsförordningen och bestämmelserna i 2 kap. 5 § första meningen patientdatalagen och 6 § andra stycket lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten. För att personuppgiftsbehandlingen i det enskilda fallet ska vara tillåten förutsätts givetvis också att övriga tillämpliga krav i dataskyddsförordningen uppfylls, se särskilt artikel 5 om principer för behandling av personuppgifter.

När uppgifterna kommer till länsstyrelsen bör de där fortsatt kunna behandlas på samma sätt som andra personuppgifter hos länsstyrelsen som en del av länsstyrelsens myndighetsutövning (med stöd av artikel 6.1 e i dataskyddsförordningen). Även Polismyndigheten bör med stöd av artikel 6.1 e i dataskyddsförordningen ha möjlighet att behandla uppgifterna.

Den nu aktuella behandlingen av personuppgifter avser, som har angetts ovan, namn och adress samt eventuella andra identitets- eller kontaktuppgifter som är nödvändiga för att beskriva var djuret finns. Regeringen gör bedömningen att det intrång i den personliga integriteten som behandlingen av sådana personuppgifter innebär är proportionerlig i förhållande till det mål som eftersträvas med behandlingen, nämligen att se till att kontrollmyndigheten kan ingripa för att stoppa en pågående vanvård av ett djur som i princip undantagslöst innebär lidande för djuret.

Sammanfattande bedömning

Regeringen anser sammanfattningsvis att de i promemorian föreslagna bestämmelserna bör införas med de förtydliganden och tillägg som har behandlats ovan.

19 Konsekvenser av förslagen

19.1 Utgångspunkter för konsekvensanalysen

I analyser av konsekvenser av regeringens förslag görs en bedömning av vilka konsekvenser som är troliga med anledning av regeringens förslag. Vissa konsekvenser går att bedöma mer konkret medan andra konsekvenser är svåra att ens uppskatta. I detta avsnitt tar regeringen upp de av regeringens förslag som innebär materiella förändringar av lagstiftningen och som bedöms ha potential att få konsekvenser för enskilda, för företag eller för myndigheter. När det gäller vissa förslag som i och för sig innebär en viss ändring i sak, men som inte bedöms få några konkreta konsekvenser av större betydelse, förs ett övergripande resonemang om detta samlat. Slutligen berörs kort och övergripande frågor om konkurrensförhållandena för företag, särskilt för små företag, och om jämställdhet och folkhälsa samt om miljö samt vissa aspekter av förhållandet till EU-rätten.

19.2 Djur får inte tränas för eller användas vid prov på ett sådant sätt att de utsätts för lidande

I avsnitt 8.1 har regeringen föreslagit att det nu gällande förbudet i 17 § djurskyddslagen mot att träna djur för eller använda djur vid tävling på ett sådant sätt att de utsätts för lidande, utökas till att omfatta ett förbud

också mot att utsätta djur för lidande i samband med träning för eller användning vid prov.

Med prov bör som utredningen anger förstås verksamhet där test utförs för att se om djur har uppnått en viss nivå av förmåga. Det är som regeringen har nämnt i avsnitt 8.1 en flytande gräns mellan vad som är att betrakta som en tävling och som ett prov med djur. Tävlings- och provverksamhet förändras också över tid och nya tävlingar och prov tillkommer medan andra sådana verksamheter försvinner. Olika verksamheter med tävling och prov är olika riskfyllda från djurskyddssynpunkt. De regler som behövs för att upprätthålla ett gott djurskydd vid denna typ av verksamhet, t.ex. i form av veterinär närvaro, bör utgå ifrån en bedömning av den risk som föreligger från djurskyddssynpunkt.

Förslaget ökar möjligheterna till en konkurrens på lika villkor för dem som deltar i den aktuella provverksamheten. Förslaget innebär således positiva effekter för dem som tävlar med djur som är friska och i gott skick. För de enskilda djurhållare och företag vars djur inte är friska och i gott skick vid provtillfället innebär förslaget ett förbud mot att delta i provet. Det bedöms i de flesta fall vara osannolikt att ett djur som inte är i gott skick kan genomgå ett prov med framgång. Någon direkt inverkan på enskildas eller företagens ekonomi till följd av utebliven vinst vid det aktuella provet bedöms förslaget därför knappast ha. Däremot kan det inte uteslutas att själva deltagandet i ett prov i vissa fall kan innebära fördelar, t.ex. från marknadsföringssynpunkt eller utifrån möjligheten att delta i andra prov eller tävlingar. Detta kan i sin tur leda till minskade intäkter, t.ex. vid försäljning av det aktuella djuret eller av avkommor till detta eller av avelsmaterial (ägg eller sperma) från djuret. Det är svårt att bedöma i vilken omfattning antalet djur som inte får delta kommer att öka med den nya bestämmelsen. Remissutfallet indikerar dock att det endast handlar om ett mindre antal fall.

Förslaget kommer också att få till följd att prov som genomförs på ett sådant sätt att det medför lidande även för djur som är i gott skick, inte längre kommer att vara tillåtna. Ett prov som genomförs i dag och som kan komma att omfattas av förbudet är grytanlagsprov för jakthundar i vilka levande grävling används. Det kan inte heller uteslutas att andra prov, t.ex. av tjänste- eller räddningshundar, kan innebära ett visst mått av lidande för hunden. Regeringen har dock föreslagit att det ska finnas en möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om undantag från förbudet mot lidande vid prov. Regeringens avsikt är att grytanlagsprov, i avvaktan på ytterligare utredning, ska undantas från förbudet. Det kommer även att finnas möjlighet att undanta andra prov som utförs för samhällsnyttiga ändamål. Enligt regeringens bedömning kommer förslaget inte att påverka pågående provverksamheter i någon större utsträckning.

19.3 Förbud mot dopning och andra otillbörliga åtgärder som kan påverka djurets prestationsförmåga eller temperament

Regeringen har i avsnitt 8.2 föreslagit att det nu gällande förbudet mot dopning i 18 § djurskyddslagen utvidgas till att gälla också inför träning till och vid deltagande i prov. Vidare föreslår regeringen att det förtydligas att bestämmelsen avser åtgärder som kan – dvs. har potential – att påverka djurets prestationsförmåga eller temperament.

När det gäller träning inför och deltagande i prov bedöms förslaget medföra förbättrade möjligheter till konkurrens på lika villkor för dem som deltar i prov. Det kan innebära ökade möjligheter att delta i ett visst prov för dem som har djur som är friska och i gott skick. Detta kan i sin tur medföra positiva effekter för djurets marknads- och avelsvärde. För de enskilda djurhållare och företag vars djur är dopade eller utsatta för andra otillbörliga åtgärder som kan påverka djurets prestationsförmåga, innebär förslaget ett förbud mot att delta i provverksamheten eller att de kommer att diskvalificeras från verksamheten. Det får till följd att djurhållaren eller företaget går miste om den vinst som ett deltagande hade kunnat medföra. Förslaget bedöms även kunna påverka det aktuella djurets marknads- och avelsvärde negativt. Hur många som påverkas negativt av den föreslagna ändringen är dock svårt att bedöma.

Ändringen att förbudet avser åtgärder som kan påverka djurets prestationsförmåga eller temperament är främst ett förtydligande i förhållande till gällande rätt (se närmare om detta i avsnitt 8.2) och bedöms inte i sig ha några omedelbara konsekvenser för djurhållare.

19.4 Ändringar i bestämmelsen om djurförbud

Regeringen har föreslagit att bestämmelsen om djurförbud ges en ändrad utformning i förhållande till nuvarande lag, se avsnitt 14.1–14.2.

Ändringarna både ökar och inskränker djurförbudens tillämpningsområde i jämförelse med dagens bestämmelse. Syftet med den föreslagna bestämmelsen är att få till stånd en mer nyanserad och proportionerlig användning av djurförbuden. Regeringens avsikt är varken att öka eller att minska det totala antalet djurförbud som meddelas. Avsikten är i stället att djurförbud ska användas i delvis andra fall än som sker idag. Djurförbud föreslås framförallt beslutas i de fall där det utifrån en helhetsbedömning är befogat från djurskyddssynpunkt.

Det är mycket svårt att bedöma om och i så fall i vilken utsträckning de föreslagna ändringarna kommer att påverka det totala antalet djurförbud som beslutas. Enligt uppgifter från Jordbruksverket finns det ungefär 2 000 personer i Sverige med djurförbud. Regeringen uppskattar att en eventuell minskning eller ökning av antalet beslutade djurförbud kommer att vara mycket liten. Det är sannolikt endast i ett fåtal situationer som det kommer att vara aktuellt att besluta ett djurförbud redan vid den första överträdelsen av djurskyddslagen och där inte redan någon av de andra grunderna för att meddela ett djurförbud är för handen. Det bedöms också endast vara i ett begränsat antal fall som det bedöms vara

sannolikt men inte uppenbart att djurhållaren inte på nytt kommer att brista i omhändertagandet av sina djur.

Klargörandet av att länsstyrelserna kan besluta om s.k. partiella djurförbud bedöms leda till att länsstyrelserna kommer att tillämpa denna möjlighet i fler fall än i dag. Även när det gäller partiella djurförbud bedöms dock utrymmet för att meddela sådana förbud att vara begränsat.

Mot bakgrund av vad som har nämnts bedömer regeringen att de föreslagna ändringarna i tillämpningsområdet för djurförbud sammantaget endast i begränsad utsträckning kommer att påverka antalet beslutade djurförbud.

De föreslagna ändringarna bedöms dock vara av stor betydelse för de enskilda djurhållarna eftersom djurförbud är en så ingripande åtgärd för dem. Djurförbud har ofta en stor emotionell påverkan på den som får ett sådant förbud och för näringsidkare som har djurhållning i sin verksamhet innebär ett djurförbud vidare att det kan bli omöjligt att bedriva den aktuella verksamheten eller delar av den. Det innebär naturligtvis en betydande påverkan också på den enskildes eller företagets ekonomi. För personer som i stället för ett totalt förbud att ha hand om djur får ett partiellt djurförbud, mildras verkningarna av djurförbudet i motsvarande mån.

För länsstyrelserna, som är den myndighet som beslutar om djurförbud, bedöms det föreslagna klargörandet av möjligheten att besluta om partiella djurförbud, innebära en viss ökad arbetsbörda. Detta eftersom partiella djurförbud medför ett behov av att länsstyrelsen också kontrollerar att den enskilde förmår att sköta sitt nya, begränsade djuransvar.

Regeringen har också föreslagit att det ska förtydligas att länsstyrelsen ska upphäva ett djurförbud om det inte längre behövs. Att beslut omprövas gäller redan i dag enligt den praxis om omprövning som finns på förvaltningsrättens område. Förtydligandet om omprövning i lagen kan möjligen leda till att fler personer begär omprövning, vilket i så fall innebär en något ökad arbetsbörda för länsstyrelserna. Det är dock inte möjligt att bedöma i vilken utsträckning antalet omprövningar kommer att öka.

Övriga föreslagna ändringar i djurförbudens tillämpningsområde bedöms dock inte medföra något nytt ytterligare arbete för länsstyrelserna.

Länsstyrelserna tog över ansvaret för djurskyddskontrollen från kommunerna 2009. Enligt Jordbruksverkets statistik över djurskyddskontrollerna har länsstyrelserna sedan dess genomfört i genomsnitt ca 12 400 inspektioner per år. Dessa har lett till ca 220 beslut om djurförbud per år. Sammantaget anser regeringen att den något ökade arbetsbördan till följd av de partiella djurförbud som länsstyrelserna kan förväntas meddela samt till följd av ett eventuellt ökat antal omprövningar av beslut om djurförbud, är så liten att den kan och bör hanteras inom ramarna för länsstyrelsernas ordinarie verksamhet.

Jordbruksverket bedöms få ett visst ytterligare arbete med att uppdatera kontrollvägledningarna och checklistorna för djurskyddskontrollen men detta arbete bedöms inte var mer omfattande än att det ryms inom ramen för myndighetens ordinarie verksamhet.

Det kan inte uteslutas att det i viss utsträckning förändrade tillämpningsområdet för djurförbud kan medföra att ett något större antal beslut om djurförbud kommer att överklagas i ett inledningsskede. Detta medför i så fall en något ökad måltillströmning för de allmänna förvaltningsdomstolarna under denna fas. På lite längre sikt bedöms dock antalet överklaganden vara detsamma eller till och med minska, med hänsyn till att de föreslagna ändringarna syftar till att främja en mer nyanserad och proportionerlig tillämpning av djurförbud.

De senaste åtta åren har, som nämnts ovan, i genomsnitt ca 220 djurförbud beslutats per år. Hur många beslut om djurförbud som överklagas redovisas dock inte i Jordbruksverkets statistik.

Av Domstolsverkets årsredovisning 2016 framgår att under den senaste femårsperioden har det genomsnittliga antalet inkomna mål (exklusive migrationsmålen) till de allmänna förvaltningsdomstolarna uppgått till drygt 104 000 mål per år.

Enligt Domstolsverkets statistik har förvaltningsrätterna under 2016 avgjort ca 660 mål enligt djurskyddslagen. Av dessa mål utgör ungefär en tredjedel mål om djurförbud. De föreslagna ändringarna i djurförbudets tillämpningsområde kommer troligtvis endast i mycket begränsad utsträckning att påverka antalet beslutade djurförbud och därmed arbetsbelastningen för de allmänna förvaltningsdomstolarna. Förtydligandet om att länsstyrelserna ska ompröva djurförbud kan leda till en något ökad arbetsbörda för de allmänna förvaltningsdomstolarna. Ökningen är emellertid svår att bedöma. De kostnader som kan uppkomma för domstolarna ryms inom domstolarnas befintliga ekonomiska ramar.

19.5 Möjlighet för den som fått djurförbud att själv avveckla sin djurhållning

Regeringen har i avsnitt 14.3 föreslagit en bestämmelse om att den som har meddelats ett djurförbud i vissa fall själv ska få avveckla sitt djurinnehav på lämpligt sätt. Även denna möjlighet förväntas användas i en begränsad utsträckning.

Ändringen bedöms dock innebära påtagliga fördelar för de enskilda djurhållare som får möjlighet att avveckla djurinnehavet själva. Möjligheten att avveckla djurinnehavet själv innebär dels att djurhållaren kan påverka intäkterna från avvecklingen och dels att han eller hon kan undvika kostnaderna för samhällets ingripande i form av ett omhändertagande av djuret eller djuren. Förslaget bedöms därmed minska kostnaderna för de aktuella djurhållarna eller för deras företag.

Även statens kostnader för verkställandet av omhändertaganden av djur bedöms sammantaget minska något med förslaget. Visserligen kan det tänkas att en djurhållare i något enstaka fall inte avvecklar sin djurhållning i enlighet med länsstyrelsens föreläggande om detta och att länsstyrelsen därför nödgas omhänderta djuren ändå. Detta får i så fall till följd att länsstyrelsen behöver besluta två gånger i stället för en gång i ärendet. För övriga fall innebär dock förslaget besparingar eftersom kostnaderna för verkställigheten av omhändertagandet helt uteblir i dessa

fall. För länsstyrelserna kan, i något enstaka fall när djurhållaren inte följer föreläggandet om att avveckla sin djurhållning, ytterligare kostnader uppkomma till följd av det dubbla beslutsfattandet i ärendet men dessa kostnader bedöms vara försumbara.

I vilken omfattning som besparingar av kostnaderna för verkställighet av omhändertagandebeslut kommer att kunna göras är svårt att uppskatta, dels med hänsyn till att det är svårt att på förhand veta i hur många fall det kan bli aktuellt med en egen avveckling av djurinnehavet, dels med hänsyn till att Polismyndigheten inte redovisar kostnaderna för omhändertaganden av djur särskilt.

Regeringen föreslog, i propositionen Renodling av Polismyndighetens arbetsuppgifter när länsstyrelserna tar över polisens uppgifter på djurområdet (prop. 2016/17:224), att länsstyrelserna bl.a. ska ta över huvudansvaret för att verkställa beslut om omhändertaganden av djur som sker med stöd av djurskyddslagen och lagen (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter. I den nämnda propositionen uppskattades de sammanlagda kostnaderna för länsstyrelserna för att ta över polisens uppgifter uppgå till 68 miljoner kronor per år. Av dessa bedöms länsstyrelserna kunna få tillbaka ca 10 miljoner kronor per år genom återkrav från djurägarna. Beräkningarna i propositionen baseras framför allt på de uppskattningar som gjordes i betänkandet Med fokus på kärnuppgifterna – En angelägen anpassning av Polismyndighetens uppgifter på djurområdet (SOU 2015:3) och på bedömningar från länsstyrelserna. Av det nämnda betänkandet framgår att länsstyrelserna bedömdes få en ärendeökning om ca 3 700 ärenden per år. Om kostnaderna fördelas per ärende innebär detta i så fall en genomsnittlig kostnad per ärende om ca 15 700 kronor. Av dessa kostnader utgör ungefär 40 procent kostnader för myndigheternas eget arbete och ungefär 60 procent av s.k. externa kostnader, dvs. kostnader för att t.ex. transportera och ställa upp djur samt kostnader för att behandla och avliva djur.

19.6 Åtgärder kopplade till övergivna och förvildade djur

Regeringen har i avsnitt 7.9 föreslagit att det införs ett uttryckligt förbud mot att överge djur av tamdjursart. Detta innebär ett förtydligande av gällande rätt. Det tydliga förbudet bedöms dock kunna bidra till att färre djur överges, vilket är positivt från djurskyddssynpunkt och minskar behovet av ingripanden från samhällets sida.

Regeringen har vidare i avsnitt 6.2 föreslagit att det förtydligas att övergivna och förvildade djur av tamdjursarter, som inte ingår i en etablerad population, omfattas av djurskyddslagen. I avsnitt 14.6 har regeringen vidare föreslagit att länsstyrelsen eller Polismyndigheten ska besluta att omedelbart omhänderta ett sådant djur om det är utsatt för lidande, såvida djuret inte är så sjukt eller skadat att det omedelbart måste avlivas. Beträffande vissa arter, t.ex. katter, bör man enligt regeringens uppfattning utgå från att djuret lider när det inte hålls av människor. För djur som inte kan anses vara utsatta för lidande eller som

ingår i etablerade populationer ska däremot något omhändertagande enligt djurskyddslagen inte ske.

Förslaget bedöms inte medföra några konsekvenser för ägare eller djurhållare eftersom det är först när djuret saknar koppling till en människa som de föreslagna ändringarna aktualiseras.

För staten bedöms förslaget dock få vissa konsekvenser genom att regeringen förtydligar att samhället har ett ansvar för att ingripa och omhänderta övergivna och förvildade djur som lider.

Det saknas säkra uppgifter om hur många övergivna och förvildade katter som finns i Sverige. Antalet har i vissa fall uppskattats uppgå till ca 100 000 katter. När det gäller andra djurslag än katter bedöms det dock endast röra sig om ett mycket begränsat antal djur.

Redan i dag förekommer det att övergivna och förvildade djur omhändertas med stöd av 32 § i den nu gällande djurskyddslagen.

Enligt uppgifter ur djurskyddskontrollregistret för åren 2014–2016 framgår att länsstyrelserna fattar beslut om omhändertaganden av katter i knappt 500 ärenden per år. Det saknas dock säkra uppgifter om hur många av ärendena som rör övergivna och förvildade katter och hur många katter per ärende det rör sig om. Enligt uppgifter från länsstyrelserna finns det stora skillnader i hur de olika länen handlägger ärenden om övergivna och förvildade katter. Några län beslutar i princip aldrig om omhändertaganden utan polisen tar i stället hand om dessa ärenden med stöd av tillsynslagen eller hittegodslagen. Så som framgår av utredningen varierar det sannolikt också mellan länen hur stora problem man har med övergivna och förvildade katter.

Enligt uppgifter från länsstyrelserna varierade andelen ärenden om övergivna och förvildade katter (i förhållande till det totala antalet ärenden om omhändertaganden av djur enligt 32 § djurskyddslagen) med mellan 0 och 75 procent mellan länen. Av betänkandet Med fokus på kärnuppgifterna – En angelägen anpassning av Polismyndighetens uppgifter på djurområdet (SOU 2015:3) framgår att de tre storstadslänen Stockholm, Västra Götaland och Skåne tillsammans står för en stor andel – 60 procent – av samtliga omhändertaganden av djur. Enligt uppgifter inhämtade från länsstyrelserna 2016 uppgick i genomsnitt ungefär en tredjedel av ärendena om omhändertaganden av katter enligt 32 § djurskyddslagen i dessa tre län övergivna och förvildade katter. Om man utgår från de tre storstadslänens uppskattningar om förekomsten av ärenden om övergivna och förvildade katter skulle i så fall i genomsnitt ungefär 150 av de 800 ärendena om katter (som beslutats om i enlighet med 32 § djurskyddslagen) röra övergivna och förvildade djur.

Det saknas vidare säkra uppgifter om hur många ärenden som rör katter som Polismyndigheten handlägger.

Enligt det nyss angivna betänkandet (SOU 2015:3) handlade polisen 2013 cirka ett åttiotial ärenden om katter enligt 21 § lagen om tillsyn över hundar och katter (tillsynslagen). Dessa ärenden utgjorde mindre än 10 procent av det totala antalet ärenden enligt tillsynslagen samma år. Övriga ärenden enligt tillsynslagen rörde fram för allt farliga eller störande hundar. Enligt samma betänkande uppskattas Polismyndigheten vara involverad i ca 2 400 djurskyddsärenden per år men det saknas helt uppgifter om hur många av dessa som rör ärenden om övergivna och förvildade katter.

Inte heller går det att få fram några aktuella uppgifter om hur många katter som hanteras av Polismyndigheten i enlighet med hittegodslagens regler. Länsstyrelserna och de dåvarande polismyndigheterna har, vilket framgår av djurskyddsutredningens betänkande, gjort en grov uppskattning av de resurser som myndigheterna lägger på ärenden om herrelösa katter. Av betänkandet framgår att av de cirka 15 årsarbetskrafter som uppskattas att polisen lägger ner på kattärenden används ungefär nio årsarbetskrafter för ärenden om omhändertagande av katter enligt djurskyddslagen och ungefär sex årsarbetskrafter för ärenden om katter som handläggs enligt hittegodslagen. Det vill säga ca 60 procent av årsarbetskrafterna används för ärenden enligt djurskyddslagen och ca 40 procent för ärenden enligt hittegodslagen. Samtidigt redovisas det också att polisen handlägger 871 ärenden som gäller verkställighet av beslut enligt djurskyddslagen och 1 819 kattärenden enligt hittegodslagen. Även om omhändertagandena enligt djurskyddslagen alltså endast står för ungefär en tredjedel av ärendena drar de nästan två tredjedelar av resurserna.

Sammanfattningsvis saknas det alltså en heltäckande bild av hur många övergivna och förvildade katter som finns och i vilken omfattning de som finns omhändertas. Regeringen bedömer vidare att omfattningen har varierat genom åren och mellan olika länsstyrelser och polismyndigheter. Mot bakgrund av att detta är det mycket svårt att uppskatta hur många fler omhändertaganden av djur det av regeringen föreslagna förtydligandet kommer att leda till. I praktiken kommer länsstyrelserna att kunna agera i dessa ärenden först då de på ett eller annat sätt får kunskap om att det finns övergivna eller förvildade djur på ett visst ställe.

Länsstyrelserna och polismyndigheterna har, som nämnts ovan, gjort en grov uppskattning av de resurser som myndigheterna lägger på ärenden om herrelösa katter. Under 2010 rörde det sig om drygt 3 miljoner kronor för länsstyrelserna och ca 12 miljoner kronor för polismyndigheterna, dvs. sammanlagt 15 miljoner kronor per år. Dessa kostnader kan förväntas öka något till följd av regeringens förslag i denna del.

I propositionen Renodling av Polismyndighetens arbetsuppgifter när länsstyrelserna tar över polisens uppgifter på djurområdet (prop. 2016/17:224), föreslogs att vissa av Polismyndighetens djurrelaterade arbetsuppgifter ska föras över till länsstyrelserna från och med den 1 juni 2018. I propositionen föreslås bl.a. att länsstyrelserna ska få det huvudsakliga ansvaret för att transportera, förvara, sälja, skänka bort och låta avliva djur som omhändertagits med stöd av djurskyddslagen. Polismyndigheten ska dock även fortsättningsvis kunna besluta om att omhänderta djur med stöd av 32 § djurskyddslagen i situationer då t.ex. en polis under jourtid upptäcker djur som lider svårt. Om Polismyndigheten beslutat om ett sådant omedelbart omhändertagande ska myndigheten dock informera länsstyrelsen om detta och länsstyrelsen ska skyndsamt pröva om beslutet ska fortsätta att gälla. Om länsstyrelsen beslutar att Polismyndighetens beslut ska fortsätta att gälla, ska länsstyrelsen skyndsamt ta över ansvaret för verkställigheten av beslutet.

Polismyndighetens kostnader för verkställighet av beslut om omhändertaganden kommer därför att minska samtidigt som länsstyrelsernas kostnader kommer att öka i motsvarande mån.

Regeringen bedömer mot denna bakgrund att de ökade kostnaderna som regeringens förslag innebär framför allt kommer att drabba länsstyrelserna och endast få en försumbar påverkan på Polismyndighetens kostnader.

Regeringen har i budgetpropositionen för 2017 beslutat att permanent förstärka länsstyrelsernas resurser för djurskyddskontrollarbetet med 25 miljoner kronor per år. I budgetpropositionen för 2018 föreslog regeringen vidare en ytterligare förstärkning om 15 miljoner kronor per år för länsstyrelsernas arbete med djurrelaterade uppgifter.

Det är regeringens uppfattning att eventuella kostnadsökningar till följd av det nu aktuella förslaget ska hanteras inom ramen för myndigheternas befintliga anslag.

19.7 Polismyndighetens möjligheter att omedelbart omhänderta djur från personer med djurförbud

Regeringen har i avsnitt 14.8 föreslagit att Polismyndigheten ska ha möjlighet att omedelbart omhänderta djur som hålls av någon som har djurförbud. Polismyndigheten ska skyndsamt informera länsstyrelsen om beslutet och länsstyrelsen ska skyndsamt pröva om beslutet ska fortsätta att gälla. Enligt 32 § i den nu gällande djurskyddslagen och enligt förslaget till ändringar i 32 § djurskyddslagen i propositionen Renodling av Polismyndighetens arbetsuppgifter när länsstyrelserna tar över polisens uppgifter på djurområdet (prop. 2016/17:224), saknar polisen i dag en möjlighet att omedelbart omhänderta djur från personer med djurförbud i de fall där det inte är uppenbart att djuret lider. I stället har polisen fått vända sig till länsstyrelsen som då fattar ett beslut om omhändertagande enligt 31 § tredje punkten i djurskyddslagen. Däremot har polisen haft möjlighet att besluta om ett omedelbart omhändertagande av djur som är utsatta för lidande om det bedöms som utsiktslöst att felet blir avhjälpt, eller ägaren till djuret är okänd och inte kan anträffas eller om det bedöms som absolut nödvändigt från djurskyddssynpunkt.

För Polismyndigheten innebär förslaget en viss ökad administration. För länsstyrelserna minskar administrationen i motsvarande omfattning. Med hänsyn till att Polismyndigheten kan ingripa omedelbart minskar dock också risken för att djurhållaren hinner skaffa undan djuret eller på annat sätt försvåra verkställigheten av beslutet om omhändertagandet, vilket innebär ett mer effektivt myndighetsingripande. För staten som helhet bedöms förslaget därför snarast innebära en mer effektiv resursanvändning. Den förskjutning av kostnaderna mellan länsstyrelserna och Polismyndigheten som förslaget förväntas resultera i bedöms vara försumbar och föranleder inte någon omfördelning av respektive myndighets anslag.

Möjligheten för polisen att omedelbart ingripa kan också innebära att det totala antalet beslut om omhändertaganden som meddelas ökar något. Sedan länsstyrelserna tog över ansvaret för djurskyddskontrollen 2009 har antalet beslut om omhändertaganden varierat mellan 629 beslut och 1 185 beslut per år. I genomsnitt har det handlat om ca 980 beslut om

omhändertaganden per år. Antalet beslut om djurförbud har legat relativt konstant under hela denna period på i genomsnitt ca 220 djurförbud per år. I genomsnitt har antalet omedelbara omhändertaganden enligt 32 § djurskyddslagen utgjort drygt 80 procent av det totala antalet omhändertaganden, vilket motsvarar i genomsnitt 818 ärenden per år.

Så som redovisats här ovanför beträffande eget avvecklande av djurinnehav, är beslut om omhändertaganden av djur förenade med vissa kostnader för såväl de enskilda djurhållarna som för Polismyndigheten i de fall då den enskilda inte bär kostnaderna för omhändertagandet själv. Kostnaderna till följd av detta förslag bedöms dock inte bli större än att de ryms inom ramen för myndigheternas befintliga anslag.

19.8 Ändringar i straffbestämmelserna

Regeringen har i avsnitt 15.1 och 15.4–15.6 föreslagit förändringar i förhållande till gällande straffbestämmelser i djurskyddslagen som bl.a. innebär att enbart överträdelse av vissa uppräknade bestämmelser i lagen och förordningen samt vissa angivna EU-bestämmelser kommer att ha böter eller fängelse i högst två år i straffskalan. I dagstraffbeläggs även överträdelse av samtliga föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och samtliga EU-bestämmelser som kompletteras av lagen med denna straffskala. I stället har föreslagits att enbart böter ska kunna dömas ut för överträdelse av de EU-bestämmelser som lagen kompletterar, med undantag för överträdelse som anges särskilt i 10 kap. 3 § i regeringens förslag, och för överträdelse av föreskrifter som har meddelats med stöd av vissa bemyndiganden som anges i lagen. Detta bedöms dock inte medföra några direkta konsekvenser för enskilda, myndigheter eller domstolar eftersom fängelsestraff i praktiken inte har dömts ut för de överträdelse som nu kommer att ha enbart böter som påföljd. Inte heller den omständigheten att det nu endast är föreskrifter meddelade med stöd av vissa angivna bemyndiganden som är straffbelagda bedöms innebära några praktiska konsekvenser av någon betydelse. Detta eftersom uppräknningen, med något undantag, täcker samtliga föreskrifter med materiella djurskyddsbestämmelser som kan meddelas med stöd av djurskyddslagen.

Regeringens förslag till ny djurskyddslag innebär också att vissa av de materiella bestämmelserna i lagen förtydligas, justeras eller utökas något. Detta innebär också att det straffbara området ändras något, vilket regeringen också har redogjort för i avsnitt 15.1. Regeringen bedömer dock inte att dessa ändringar medför några konkreta och beaktansvärda konsekvenser för djurhållare, kontrollmyndigheter eller rättsväsendet.

19.9 Den sekretessbrytande bestämmelsen

Regeringen har i avsnitt 18.2 föreslagit att det ska införas en ny sekretessbrytande bestämmelse som gör det möjligt för personal inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten att i vissa fall lämna uppgifter om djurskyddsproblem till kontrollmyndigheten eller Polismyndigheten.

Det är framför allt djurskyddsproblem hos privatpersoner som håller sällskapsdjur i hemmet som kan uppmärksammas av den aktuella personalen. Vidare kan eventuella problem också komma att uppmärksammas hos sådana djurhållare som bedriver verksamhet i det egna hemmet men som är av en sådan omfattning att den kräver tillstånd enligt 6 kap. 4 § i lagförslaget (16 § i den nu gällande djurskyddslagen). Förslaget bedöms dock inte påverka lantbrukare eller andra företagare annat än i undantagsfall.

Möjligheten att bryta sekretessen är också begränsad till situationer med uppenbara djurskyddsproblem som inte har gått att lösa i samråd med den berörda djurhållaren. Detta medför att det endast är i ett begränsat antal fall som det kan komma ifråga att göra en anmälan till länsstyrelsen eller Polismyndigheten. Förslaget bedöms därför inte medföra några betydande merkostnader hos länsstyrelserna och Polismyndigheten. De ärenden som kan tillkomma på grund av den nya anmälningsmöjligheten ska därför hanteras inom ramen för befintliga anslag.

Förslaget bedöms inte heller ha några omfattande konsekvenser för hälso- och sjukvården, socialtjänsten eller verksamheter enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. För den personal som direkt kommer att beröras av förslaget innebär det dock en möjlighet att komma till rätta med en situation på arbetsplatsen som annars kan upplevas som mycket bekymmersam. Det kan dock finnas ett behov av vissa inledande informationsinsatser gentemot berörda personalgrupper. Skriftlig information om den nya lagstiftningen bör lämpligen tas fram av Socialstyrelsen, vid behov i samråd med Jordbruksverket i egenskap av samordnande myndighet för djurskyddskontrollen. Därutöver bör det vara upp till varje verksamhetsutövare att se till att berörd personal på ett lämpligt sätt informeras om innehållet i de nya bestämmelserna. Informationsinsatserna bedöms dock inte innebära större kostnader för de offentliga aktörerna än att de kan hanteras inom ramen för befintliga anslag.

Det är också endast en begränsad krets av enskilda djurhållare som direkt kommer att beröras av den sekretessbrytande bestämmelsen. Risken för att den som har ett djur inte vågar söka vård eller hjälp bör därmed i allmänhet vara relativt liten. För dem som berörs kan dock konsekvenserna bli betydande. Kontrollmyndigheten kan besluta om förelägganden eller, om förutsättningar för det föreligger, om omhändertagande av djuret i fråga och djurförbud.

19.10 Förslag som inte bedöms ha några konsekvenser av större betydelse

19.10.1 Naturligt beteende och krav på att förebygga beteendestörningar

I avsnitt 7.2 har föreslagits att kravet på naturligt beteende förtydligas och att en uttrycklig skyldighet att förebygga beteendestörningar införs i lagen.

Bestämmelsen om naturligt beteende utgör ett målsättningsstadgande som inte är straffsanktionerat, vare sig enligt nuvarande lag eller enligt regeringens förslag. Med hänsyn till bestämmelsens allmänt hållna utformning bedöms inte heller det förtydligande som har föreslagits i sig medföra några direkta konsekvenser för djurhållare eller andra aktörer. Det som kan få sådana mer konkreta konsekvenser är de föreskrifter som kan meddelas med stöd av bemyndigandet i bestämmelsen och som tydliggör vad som ligger i lagens krav.

Det finns också redan i dag en skyldighet att åtgärda beteendestörningar när de uppkommer, se 9 § djurskyddslagen. Det tillkommande kravet på att också förebygga beteendestörningar innebär visserligen en mindre skärpning i förhållande till gällande rätt, men ändringen bedöms trots detta inte i sig medföra några omfattande konsekvenser för enskilda, företag eller myndigheter.

19.10.2 Kompetens- och utbildningskrav

I avsnitt 7.3 har föreslagits att ett nytt krav på att djurhållaren eller den som på annat sätt tar hand om ett djur ska ha tillräcklig kompetens för att tillgodose djurets behov. Kompetenskravet ska dock inte i sig förenas med någon särskild kontroll eller sanktioner. Det är i stället effekterna av en eventuell bristande kompetens som bör beivras och som kan uppmärksammas inom ramen för den ordinarie djurskyddskontrollen. Förslaget bedöms därför inte medföra några omedelbara konsekvenser vare sig för enskilda, företagare eller myndigheter.

19.10.3 Fixering och liknande begränsningar av djurs rörelsefrihet

I avsnitt 7.6 har föreslagits att det införs ett krav på att djur får fixeras eller på annat liknande sätt få sin rörelsefrihet begränsad endast om det sker tillfälligt och om det är nödvändigt av veterinärmedicinska skäl, djurskyddsskäl, med hänsyn till säkerheten för den som hanterar djuret eller av liknande berättigade skäl. I dag finns ingen sådan generell reglering av fixering. Det går inte att utesluta att vissa djurhållare kan bli tvungna att ändra sin hantering eller införskaffa ny utrustning till följd av den nya bestämmelsen. Regeringens uppfattning, bl.a. med beaktande av remissutfallet, är dock att de allra flesta djurhållare i Sverige redan använder fixering och liknande rörelsebegränsning på ett sätt som

överensstämmer med den föreslagna bestämmelsen. Mot den bakgrunden bedömer regeringen att det endast i mycket begränsad utsträckning kommer att uppstå kostnader för enskilda, företagare och myndigheter till följd av den föreslagna bestämmelsen.

19.10.4 Förbud mot att tillfoga skada och använda viss utrustning

I avsnitt 7.11 har föreslagits ett uttryckligt förbud mot att tillfoga djur skada och att använda utrustning som kan orsaka djur lidande eller skada. De nya uttryckliga förbuden bedöms framför allt tydliggöra att djurhållare och andra som hanterar djur har en skyldighet att hantera djuren aktsamt och att undvika att använda utrustning som riskerar att orsaka djuren skada eller lidande. Att markera detta redan i lagen är viktigt för att förebygga att skador och lidande över huvud taget uppstår. Bestämmelsen bedöms däremot inte allmänt medföra att metoder och utrustning som är tillåtna att använda i dag blir förbjudna i framtiden. Dels finns det redan idag, i 2 § första stycket i djurskyddslagen, ett allmänt förbud mot att utsätta djur för onödigt lidande. Dels finns det, i 17 § första stycket i lagen, ett uttryckligt förbud mot att utsätta djur för lidande i samband med tävling eller träning för tävling eller i samband med förevisningar eller föreställningar för allmänheten. Jordbruksverket (och tidigare Djurskyddsmyndigheten) har med stöd av bemyndiganden i lagen och i djurskyddsförordningen meddelat flera olika bestämmelser om metoder och utrustning till djur. Till exempel regleras i Djurskyddsmyndighetens föreskrifter och allmänna råd (DFS 2007:6) om hästhållning att utrustning till hästar ska vara väl anpassad, utformad och anbringad samt i sådant skick att den inte orsakar skador eller sjukdom. I Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2013:43) om träning och tävling med djur slås t.ex. vidare fast att utrustning, hjälpmedel eller metoder inte får användas på sådant sätt att det medför skada eller annat fysiskt eller psykiskt lidande för djuret. Även om det inte helt kan uteslutas att bestämmelsen i något fall medför att viss utrustning blir förbjuden borde sådan utrustning som i dag är känd som olämplig att använda till djur sannolikt redan träffas av de ovan nämnda förbuden eller bestämmelserna om utrustning i Jordbruksverkets föreskrifter. Förslaget bedöms därför sammanfattningsvis inte leda till några nya, negativa konsekvenser för enskilda eller för företag. Inte heller bedöms myndigheterna påverkas nämnvärt av förslaget.

19.10.5 Skyldighet att avliva allvarligt sjuka och skadade djur

I avsnitt 9.1 har föreslagits att djurhållare ska vara skyldiga att avliva sina djur om djuret har en skada eller sjukdom som är så svår att djuret utsätts för allvarligt lidande som inte kan lindras. Bestämmelsen tar alltså sikte på situationer där det inte finns någon adekvat åtgärd som kan vidtas för att behandla skadan eller sjukdomen och då det heller inte går att lindra det allvarliga lidande som sjukdomen eller skadan medför för

djuret. Majoriteten av djurhållarna bedöms ta kontakt med veterinär eller djurhälsopersonal och efter samråd med dem avliva djuret när det inte finns utsikter att lindra djurets allvarliga lidande. Det kan dock inte uteslutas att enstaka djurhållare, kanske framför allt när det gäller djur som hålls för hobby eller sällskapsändamål, väljer att hålla djuret vid liv i denna situation trots att detta förlänger lidandet för djuret. Den här föreslagna skyldigheten att avliva djur bedöms inte medföra några ökade kostnader för djurhållaren. Däremot kan det givetvis vara svårt känslomässigt för den begränsade krets djurhållare som mot sin vilja ska avliva ett djur. Förslaget bedöms inte innebära några direkta konsekvenser för myndigheter eller andra aktörer.

19.10.6 Bedövning vid operativa ingrepp

I avsnitt 9.2 har föreslagits ett uttryckligt krav på bedövning vid operativa ingrepp. I nuvarande djurskyddslag finns inte något uttryckligt och generellt krav på bedövning. I stället föreskrivs i 25 § djurskyddsförordningen att vissa ingrepp ska ske under bedövning. Det har dock i avsnitt 9.2 också föreslagits att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får rätt att meddela föreskrifter om undantag från kravet på bedövning vid operativa ingrepp. Av den allmänna motiveringen till bestämmelsen framgår att regeringens avsikt är att de operativa ingrepp som i dag får ske och faktiskt utförs utan bedövning som huvudregel ska vara tillåtna även fortsättningsvis. Förslaget bedöms mot den bakgrunden inte medföra några omedelbara och beaktansvärda konsekvenser för djurhållare, djurhälsopersonal eller myndigheter.

19.10.7 Bedövning vid avlivning genom avblodning

I avsnitt 10.1 har föreslagits att ett krav på bedövning ska gälla även när djur avlivas genom att avblodas även i andra fall än vid slakt. I avsnittet har det även föreslagits att det nuvarande undantaget från bedövningskravet vid nödsituationer tas bort och att det nuvarande bemyndigandet att föreskriva om undantag från kravet på bedövning vid slakt av fjäderfä och kaniner tas bort. Krav på bedövning vid avlivning i annat syfte än slakt finns dock också i rådets förordning (EG) nr 1099/2009 av den 24 september 2009 om skydd för djur vid tidpunkten för avlivning. Avlivning genom avblodning utan bedövning ska även fortsättningsvis vara tillåten vid nödavlivning i sådana situationer som anges i artikel 1.2 i rådets förordning (EG) nr 1099/2009. Det skärpta kravet på bedövning innebär att Jordbruksverket inte längre har möjlighet att i sina föreskrifter medge att kaniner, gnagare, tamillrar, fjäderfä och andra fåglar under 150 g avlivas genom dekapitering utan föregående bedövning (se 9 kap. 5 § i Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2012:27) och allmänna råd om slakt och annan avlivning av djur). Detta undantag kan dock tillämpas endast i ett fåtal fall. Bedömningen blir därför sammantaget att de nu föreslagna ändringarna i bestämmelsen om slakt och annan avlivning inte har annat än mycket begränsade konsekvenser för enskilda, företagare och myndigheter.

19.10.8 Kontrollmyndighetens rätt till tillträde

I avsnitt 13.7 har föreslagits att kontrollmyndigheternas rätt till tillträde förtydligas i vissa avseenden och att det införs vissa uttryckliga begränsningar när det gäller deras rätt att bereda sig tillträde till bostäder. Regeringens bedömning är dock att de förtydliganden och ändringar som föreslås återspeglar hur kontrollmyndigheterna faktiskt tillämpar bestämmelsen redan i dag. Ändringarna bedöms därför inte ha några direkta konsekvenser vare sig för enskilda, företag eller myndigheter.

19.10.9 Övriga förslag som innebär förtydliganden eller mindre justeringar

Regeringen har lämnat ett antal förslag som innebär förtydliganden eller mindre justeringar i förhållande till gällande rätt:

- I avsnitt 7.4 har föreslagits att foder, vatten och utfodringsrutiner ska anpassas efter djurets behov (och inte som i dag efter djurslagets).
- I avsnitt 7.7 har föreslagits ett krav på att det ska finnas tillräckligt utrymme för att djuren ska kunna vila på ett för djuren lämpligt sätt och ett krav på att klimat, ljus- och ljudförhållanden i stall och andra förvaringsutrymmen ska vara anpassade till djurens behov.
- I avsnitt 7.8 har föreslagits att det förtydligas att bestämmelserna om inredning och utrustning ska omfatta alla inhägnader utomhus och att inredning och utrustning inte får medföra en risk för att djur skadas eller att deras hälsa försämras.
- I avsnitt 7.14 har föreslagits ett något utökat bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om villkor för eller förbud mot avel som kan påverka djurens normala kroppsfunktioner eller förmåga att naturligt föda fram sin avkomma.

Dessa förtydliganden eller mindre justeringar bedöms inte i sig medföra några omedelbara konsekvenser för enskilda, företag eller myndigheter.

19.11 Konkurrensförhållandena för företag

Regeringen har i avsnitt 8.2 föreslagit att det nu gällande förbudet mot dopning i 18 § djurskyddslagen utvidgas till att gälla också inför träning till och vid deltagande i prov. Vidare föreslår regeringen att den nu gällande bestämmelsen utvidgas till att omfatta åtgärder som kan – dvs. har potential – att påverka djurets prestationsförmåga eller temperament. Så som det har redogjorts för i avsnitt 19.3, bedöms förslaget främst få konsekvenser för företag med djur genom att djur som är dopade eller som har utsatts för andra otillbörliga åtgärder som kan påverka djurets prestationsförmåga inte kommer att få delta i provverksamheten eller kommer att diskvalificeras från sådan verksamhet. Förslaget ökar därmed möjligheten för deltagande i sådan verksamhet att konkurrera på lika villkor. Förslaget bedöms innebära positiva effekter för de deltagande som tävlar med djur som är friska och i gott skick. För dem ökar

möjligheterna till vinst och därmed också möjligheten att få intäkter genom verksamheten som bygger på ett rättvisande marknads- och avelsvärde för djuret.

Övriga förslag förväntas inte ha några särskilda effekter på konkurrensförhållandena mellan företagen.

19.12 Övriga bedömningar av förslagens konsekvenser

Förslagen förväntas inte ha några särskilda effekter för små företag. Förslagen förväntas inte heller ha några effekter ur ett jämställdhets- och folkhälsoperspektiv eller påverka miljön.

Inget av förslagen bedöms utgöra en teknisk föreskrift som ska anmälas till kommissionen enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1535 av den 9 september 2015 om ett informationsförfarande beträffande tekniska föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster. Bestämmelserna i den nya lagen är allmänt hållna och de ändringar i förhållande till nuvarande lag som görs bedöms inte heller direkt påverka tillämpningen av föreskrifter på förordnings- eller föreskriftsnivå (jfr EU-domstolens dom i målet *Ivansson m.fl.*, C-307/13, EU:C:2014:2058). Om regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddelar ytterligare bestämmelser kan dock dessa komma att utgöra anmälningspliktiga tekniska föreskrifter.

Förslagen bedöms inte heller innehålla nya krav som särskilt påverkar tillträdet till eller utövandet av en tjänsteverksamhet och som omfattas av anmälningskyldighet enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/123/EG av den 12 december 2006 om tjänster på den inre marknaden. Se dock avsnitt 8.3 när det gäller ett förbud i djurskyddsförordningen mot sjölejon och elefanter på cirkus och liknande verksamhet.

20 Författningskommentar

20.1 Förslag till djurskyddslag

1 kap. Inledande bestämmelser

Lagens syfte

1 § Denna lag syftar till att säkerställa ett gott djurskydd och främja en god djurvälstånd och respekt för djur.

I bestämmelsen, som saknar motsvarighet i nuvarande lag, anges att lagen syftar till att säkerställa ett gott djurskydd och att främja en god djurvälstånd och respekt för djur. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

Men djurskydd avses främst förebyggande och förhindrande av lidande och sjukdom hos djur. Ett sådant skydd för djuren ska säkerställas genom de konkreta bestämmelser om djurhållning som finns i lagen och de föreskrifter som meddelas med stöd av lagen. Uttrycket djurvålfärd har den innebörden att djuret mår bra såväl fysiskt som psykiskt. Med respekt för djur förstås medvetenheten om och erkännandet av att djur är levande och kännande varelser med vissa behov som måste visas hänsyn. I detta ligger också att djur har ett egenvärde oavsett den nytta de har för människan. Bestämmelsen om lagens syfte anger den effekt som lagstiftningen är avsedd att ha och innebär inte i sig några skyldigheter för enskilda.

Lagens tillämpningsområde

2 § Lagen gäller alla djur som hålls av människan och viltlevande försöksdjur.

I fråga om viltlevande försöksdjur tillämpas dock inte:

– 2 kap. 4 § och föreskrifter som har meddelats med stöd av 4 § tredje stycket, och

– 4 kap. 1 §.

Bestämmelserna i 9 kap. 4 och 6 §§ gäller också övergivna djur av tamdjursart samt förvildade djur av tamdjursart som inte ingår i en etablerad population.

I bestämmelsen, som ersätter 1 § i nuvarande djurskyddslag, anges lagens tillämpningsområde. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

I *första stycket* klargörs att lagen gäller alla djur som hålls av människan oavsett art och viltlevande försöksdjur. Att ett djur hålls av människan bör normalt förstås som att djuret är i en eller flera människors besittning genom att djurets rörelsefrihet på något sätt fysiskt begränsas. Vissa former av djurhållning bedrivs dock på ett annat sätt och kan innebära att djuren ibland eller alltid går lösa utomhus, men regelbundet får viss tillsyn och omsorg från människor. Detta gäller t.ex. katter och renar. Sådana djur får ändå anses som hållna av människan. Det förekommer också att viltlevande katter tas om hand av enskilda i enlighet med olika varianter av den s.k. TNR-metoden. Med detta avses att djuren fångas in, steriliseras eller kastreras och sedan släpps ut igen. Ibland vidtas ytterligare åtgärder beträffande de katter som släpps ut, t.ex. att de får mat, tillsyn, kojor att söka skydd i och ges vård och behandling. Dessa djur får anses som hållna.

I övrigt kan det dock inte anses att djur hålls av en person som endast tillfälligt lägger ut mat eller vatten till djur eller hanterar ett djur på annat sätt utan att djurets rörelsefrihet varaktigt begränsas, t.ex. när djur vid jakt fångas i en fälla för att sedan omedelbart avlivas när fällan vittjas eller när någon en kortare stund håller fast ett vilt djur och sedan släpper djuret igen.

Om djur som har placerats i hägn, t.ex. hjortar och älgar, kan anses hållna av människan bör överlämnas till rättstillämpningen att avgöra. Vid denna bedömning bör beaktas hur stort hägnet är i förhållande till djurets behov av rörelse, tillgång till föda etc. (jfr R 1977:110). Om området är så stort att förhållandena för djuren i huvudsak blir likvärdiga med ett icke-inhägnat område bör djuren inte anses hållna. Om så inte är fallet bör djur som inhägnas anses hållna av människan. Den som placerat ut djuren eller stängslet måste då också vara ansvarig för att

djurskyddslagens bestämmelser följs beträffande djuren. Fiskar som hålls i dammar, kassar, tråg eller motsvarande avgränsat område i en fiskodling ska, liksom tidigare, anses hållna och omfattas av djurskyddslagen. Detsamma ska gälla om fisk eller andra vattenlevande djur i andra fall placeras i avgränsade vattenområden där deras utrymme och miljö i övrigt inskränks på ett liknande sätt som vid fiskodling och där djuren fortsättningsvis är beroende av människan för att överleva. Om fisk eller andra vattenlevande djur däremot placeras ut i större vattenområden där utrymmet och miljön i allt väsentligt är densamma som för viltlevande djur kan de inte anses hållna.

Ett djur som har rymt eller på annat sätt oavsiktligt har kommit ur människans besittning får som huvudregel också anses som hållet och omfattas av djurskyddslagen.

Vad som avses med försöksdjur anges i 1 kap. 3 §. Med ”viltlevande” avses djur som inte hålls av människan, oavsett art.

I *andra stycket* anges att vissa angivna bestämmelser inte ska tillämpas i fråga om viltlevande försöksdjur.

I *tredje stycket* klargörs att bestämmelserna om nödavlivning och omedelbart omhändertagande också gäller övergivna djur av tamdjursart samt förvildade djur av tamdjursart som inte ingår i en etablerad population. Med övergivna djur förstås djur som avsiktligt och permanent har lämnats utan tillsyn av den person som tidigare har hållit dem. Däremot bör inte bortsprungna djur anses som övergivna eftersom dessa djur inte avsiktligt lämnats utan tillsyn. Inte heller djur som släpps lösa av någon annan än djurhållaren bör anses som övergivna. Med förvildade djur avses i detta sammanhang främst avkomor till övergivna och bortsprungna djur, men även individer som ursprungligen rymt och där det inte längre är möjligt att koppla djuret till en tidigare djurhållare kan anses vara förvildade. När ett djur påträffas är det givetvis ofta svårt att avgöra om djuret är bortsprunget, övergivet eller förvildat. För att inte den som oavsiktligt blivit av med ett djur ska bli betagen sin rätt bör dock utgångspunkten vara att ett upphittat djur ska betraktas som bortsprunget om inte annat framgår av omständigheterna. Med uttrycket djur av tamdjursart avses djur av arter som inte naturligt lever vilt i den svenska naturen. I denna grupp ingår både djurarter som traditionellt i Sverige har hållits av människan, t.ex. lantbrukets djur och sällskapsdjur som hund och katt, samt exotiska djurarter. Vissa arter som inte tillhör den svenska faunan kan ändå ha goda möjligheter att överleva i den svenska naturen och kan i vart fall över tid genetiskt anpassa sig till ett liv i det vilda och etablera livskraftiga populationer. Så har fallet varit exempelvis med vissa minkar. Djur i sådana etablerade populationer, som inte drabbas av några djurskyddsproblem på grund av sin art och som i djurskyddshänseende närmast blir att jämföra med vilda arter, omfattas inte av lagen.

Att djurskyddslagen är tillämplig på övergivna och förvildade djur av tamdjursarter i vissa fall utesluter inte att åtgärder kan vidtas beträffande dessa djur enligt annan lagstiftning för att åtgärda andra problem som inte är kopplade till djurens välbefinnande.

Uttryck i lagen

Försöksdjur

3 § Med försöksdjur avses djur som används eller är avsedda att användas i djurförsök.

Med försöksdjur avses även djur som har använts eller har varit avsedda att användas i djurförsök och som förvaras på en anläggning eller i ett annat förvaringsutrymme för försöksdjur.

Bestämmelsen, som innehåller en definition av benämningen försöksdjur, motsvarar helt 1 b § i nuvarande djurskyddslag. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.

Djurförsök

4 § Med djurförsök avses användning av djur för

1. vetenskaplig forskning,
2. sjukdomsdiagnos,
3. utveckling och framställning av läkemedel eller kemiska produkter,
4. undervisning, om användningen innebär att djuret avlivas, utsätts för operativt ingrepp, injektion eller blodavtappning eller om djuret orsakas eller riskerar att orsakas lidande, och
5. andra jämförliga ändamål.

Med djurförsök enligt denna lag avses också

- framställning av djur med förändrad arvsmassa, om gentekniska, kemiska eller andra liknande metoder används, och
- bevarande genom avel av en stam av djur med förändrad arvsmassa med bibehållande av djurens genetiska egenskaper i de fall där djur kan orsakas lidande.

Bestämmelsen, som innehåller en definition av benämningen djurförsök, motsvarar helt 1 c § i nuvarande djurskyddslag. Övervägandena finns i avsnitt 6.4.

EU-bestämmelser som lagen kompletterar

5 § Lagen kompletterar sådana bestämmelser i EU-förordningar (EU-bestämmelser) som faller inom lagens tillämpningsområde. Regeringen ska i Svensk författningssamling tillkännage vilka grundförordningar som avses.

I fråga om EU-bestämmelser som faller inom flera lagars tillämpningsområde tillkännager regeringen på samma sätt som i första stycket vilka bestämmelser som denna lag kompletterar.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter som behövs som komplettering av EU-bestämmelserna.

Bestämmelsen, som innehåller upplysningar om de EU-bestämmelser som lagen kompletterar och ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter som behövs som komplettering av EU-bestämmelserna, motsvarar i huvudsak 1 a § i nuvarande djurskyddslag. Det föreskrivs dock inte längre att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer också i enskilda fall få fatta beslut som behövs som komplettering av EU-bestämmelserna. Övervägandena finns i avsnitt 6.5.

2 kap. Allmänna bestämmelser om hur djur ska hanteras, hållas och skötas

Grundläggande djurskyddskrav

1 § Djur ska behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom.

Djur som används i djurförsök ska inte anses vara utsatta för onödigt lidande eller sjukdom vid användningen om denna har godkänts av en djurförsöksetisk nämnd.

Bestämmelsen, som anger den grundläggande principen för djurskyddet, motsvarar i sak 2 § i nuvarande djurskyddslag. Övervägandena finns i avsnitt 7.1.

I *första stycket* anges att djur ska behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom. Med lidande avses både fysiskt och psykiskt lidande. Djur ska inte heller utsättas för onödig sjukdom oavsett om sjukdomen innebär lidande för djuret.

Av *andra stycket* följer att djur som används i djurförsök som är godkända av en djurförsöksetisk nämnd inte ska anses vara utsatta för onödigt lidande eller sjukdom. Det är däremot tveksamt om bestämmelsen i första stycket kan tillämpas på djurklasser som inte kräver etiskt godkännande eftersom det i dessa fall saknas kunskap om arternas förmåga att uppleva lidande (se även överväganden i avsnitt 6.2 och 6.3). Om djurförsök ska utföras med en djurklass som inte omfattas av kravet på verksamhetstillstånd och etiskt godkännande ankommer det på den som ansvarar för försöket att bedöma om användningen är förenlig med kraven i 7 kap. 1 § i lagen (den s.k. 3R-principen efter engelskans replace, reduce och refine). Om så är fallet bör användningen av djuren som huvudregel inte anses innefatta ett onödigt lidande.

Naturligt beteende

2 § Djur ska hållas och skötas i en god djurmiljö och på ett sådant sätt att

1. deras välfärd främjas,
2. de kan utföra sådana beteenden som de är starkt motiverade för och som är viktiga för deras välbefinnande (naturligt beteende), och
3. beteendestörningar förebyggs.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om krav på eller förbud mot viss djurhållning för att tillgodose kraven enligt första stycket.

Bestämmelsen, som innehåller vissa grundläggande krav på hur djur ska hållas och skötas, inklusive djurens möjlighet att utföra naturligt beteende, motsvarar delvis 4 § i nuvarande djurskyddslag. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

I *första stycket första punkten* har det nuvarande kravet på att djur ska hållas och skötas på ett sådant sätt att det främjar deras hälsa ersatts med ett krav på att djur ska hållas och skötas på ett sådant sätt att deras välfärd främjas.

Vidare har det i *andra punkten* förtydligats att djur ska kunna utföra sådana beteenden som de är starkt motiverade för och som är viktiga för deras välbefinnande (naturligt beteende). Bestämmelsen ersätter det nuvarande kravet på att djur ska ha möjlighet att bete sig naturligt. Genom den nya skrivningen förtydligas innebörden av den nuvarande

bestämmelsen. Avsikten är inte att alla beteenden som djur utför när de lever fria i naturen ska kunna utföras även när djur hålls av människan. Det finns även beteenden som djur är starkt motiverade för som är oönskade eller svåra att tillgodose i djurhållning såsom att slåss eller att para sig. Skäl som kan tala emot att ett beteendebestånd ska tillgodoses kan t.ex. vara att det motverkar en god djurvälstånd genom att innebära djurhälsomässiga risker. Vissa begränsningar i djurens möjlighet att utöva beteenden kan också i vissa fall anses vara godtagbara på grund av avvägningar mellan djurskyddsintresset och andra angelägna samhällsintressen. Djuren ska dock alltid få utföra beteenden i sådan utsträckning som krävs för att de ska må bra. I allmänhet bör beteenden som ger djuret en funktionell återkoppling, dvs. minskar djurets motivation att utföra beteendet, anses viktiga för djurets välbefinnande.

Det har vidare i *tredje punkten* lagts till ett krav på att djur ska hållas och skötas på ett sådant sätt att beteendestörningar förebyggs. Den som håller djur ska således vara skyldig att arbeta förebyggande för att motverka uppkomsten av beteendestörningar hos djur. I detta ingår att känna till vilka riskfaktorer som finns inom djurhållningen som kan leda till att djur utvecklar stereotypier eller andra beteendestörningar. Om beteendestörningar har uppstått måste orsaken fastställas och åtgärder vidtas både för att komma tillrätta den uppkomna situationen men också för att förebygga framtida problem.

I *andra stycket* bemyndigas regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, att meddela ytterligare föreskrifter om krav på eller förbud mot viss djurhållning för att tillgodose kraven enligt första stycket. Genom de mer detaljerade reglerna för djurhållning i förordning och myndighetsföreskrifter kan lagens krav på bl.a. naturligt beteende konkretiseras. De bestämmelser som meddelas med stöd av bemyndigandet kan därmed avse både den miljö där djuren hålls eller hanteras i övrigt och åtgärder som vidtas i samband med hållande eller annan hantering av djur.

Kompetenskrav

3 § Den som håller djur eller på annat sätt tar hand om djur ska ha tillräcklig kompetens för att tillgodose djurets behov.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om krav på särskild kompetens eller utbildning vid viss djurhållning.

Bestämmelsen, som behandlar kompetenskrav för den som håller eller på annat sätt tar hand om djur, saknar motsvarighet i nuvarande djurskyddslag. Övervägandena finns i avsnitt 7.3.

I *första stycket* anges att den som håller djur eller på annat sätt tar hand om djur ska ha tillräcklig kompetens för att tillgodose djurets behov.

Med uttrycket kompetens avses bl.a. den kunskap som krävs för att tillgodose det aktuella djurets fysiologiska och beteendemässiga behov. Nödvändig kunskap kan inhämtas genom en formell utbildning eller på annat sätt. I kompetenskravet ligger också att ha, eller från annat håll inhämta, sådan erfarenhet av den aktuella djurhanteringen att man också kan omsätta sina kunskaper praktiskt. Den som saknar praktisk erfarenhet eller endast har en begränsad erfarenhet, kan kompensera detta

genom att ta råd och stöd från andra personer som har tillräcklig erfarenhet. I kravet ingår även att fortlöpande ta till sig ny information om hur djur bör skötas och hanteras. Även personer som endast kortvarigt hanterat ett djur som omfattas av lagen ska ha den kunskap och erfarenhet som behövs för genomförandet av uppgiften. Som exempel kan nämnas situationer när en person under en kortare tid tar hand om någon annans djur.

I *andra stycket* anges att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om krav på särskild kompetens eller utbildning vid viss djurhållning. Med stöd av bemyndigandet kan t.ex. föreskrivas uttryckliga krav på utbildning på de områden och i de sektorer där det bedöms vara nödvändigt med formella krav på utbildning för att nå målet med tillräcklig kompetens.

Krav på tillsyn, foder och vatten

4 § Djur ska ges tillräcklig tillsyn.

Djur ska ges tillräckligt med foder och vatten som är av god kvalitet. Foder, vatten och utfodringsrutiner ska anpassas efter djurets behov.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om krav på tillsyn, utfodring och vattning av djur.

Bestämmelsen, som innehåller krav på tillsyn och på foder och vatten till djur, motsvarar delvis 3 § första och tredje styckena i nuvarande djurskyddslag. Övervägandena finns i avsnitt 7.4.

Kravet på tillräcklig tillsyn i *första stycket* innebär att djur ska ges en tillsyn som är anpassad till djurets behov. I kravet ligger att tillsynen ska vara kontinuerlig. Tillsyn ska i allmänhet ske minst en gång per dag men kan ibland behöva ske mer ofta än så. Situationer när det är motiverat med en tätare tillsyn än en gång per dag är t.ex. när ett djur är skadat eller sjukt, är högdräktigt eller nyss har fått ungar. I vissa situationer kan det även vara motiverat med en lägre tillsynsfrekvens än dagligen. Så kan t.ex. vara fallet för djur som gräver ner sig eller för djur som har gått i vintersömn. Även för vissa vanliga tamdjursarter, t.ex. nötkreatur och får, kan det ibland vara tillräckligt att tillsyn sker mer sällan än en gång per dag. Så kan t.ex. vara fallet när grupper av friska djur, som varken innehåller nyfödda eller högdräktiga djur, går på vidsträckta beten med fri tillgång till föda och vatten. Tillsynen måste också anpassas till djurhållningen så att den sker på ett sådant sätt att förhållanden som behöver åtgärdas kan upptäckas. Kravet på tillsyn bör i största möjliga utsträckning uppfyllas genom tillsyn av varje enskild djurindivid. Vid vissa typer av djurhållning, t.ex. när många djur hålls tillsammans i en grupp eller när djur tillåts att ströva fritt över stora arealer, kan det dock i praktiken vara mycket svårt att närmare inspektera varje enskild djurindivid.

I *andra stycket* anges, liksom i nuvarande lag, att djur ska ges tillräckligt med foder och vatten samt att fodret och vattnet ska vara av god kvalitet. Det nuvarande kravet på att foder och vatten ska vara anpassat efter djurslag har utökats på så sätt att även utfodringsrutinerna ska vara anpassade och inte bara efter det djurslag som utfodras utan efter det individuella djurets behov.

Mängden foder eller fodrets sammansättning kan t.ex. behöva ändras om man har ett dräktigt djur, ett växande djur, ett gammalt djur eller om man har ett djur som är skadat eller sjukt. Genom formuleringen förtydligas också betydelsen av utfodringsrutinerna för djurets välfärd. Vissa djur bör ges foder ofta medan andra djur bör äta mer sällan eller mycket sällan. Ytterligare andra djur mår bra av att arbeta för att få åtkomst till födan. Med utfodringsrutiner avses även rutinerna för att vattna djur. Kravet på att foder och utfodringsrutiner ska vara anpassat till djurets behov innebär att djur inte heller får utfordras med så stora mängder foder, med en sådan frekvens eller genom sådana metoder som kan orsaka lidande för djuret. Det är t.ex. inte tillåtet att tvångsmata fjäderfä i syfte att få en viss kvalitet på levern.

Bemyndigandet i *tredje stycket* har, jämfört med nuvarande lag, utökats till att även avse ytterligare föreskrifter om tillsyn.

Bindning och fixering av djur

5 § Ett djur får bindas endast om det görs på ett sätt som inte är plågsamt för djuret samt under förutsättning att djuret får behövlig rörelsefrihet och vila och tillräckligt skydd mot väder och vind.

Ett djur får fixeras eller på annat liknande sätt få sin rörelsefrihet begränsad endast om det sker tillfälligt och om det är nödvändigt

1. av veterinärmedicinska skäl eller djurskyddsskäl,
2. med hänsyn till säkerheten för den som hanterar djuret, eller
3. av liknande berättigade skäl.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om under vilka förutsättningar djurs rörelsefrihet får begränsas.

Bestämmelsen, som reglerar bindning och fixering av djur, motsvarar delvis 6 § i nuvarande djurskyddslag. Övervägandena finns i avsnitt 7.6.

I *första stycket* anges att djur får bindas endast om det görs på ett sätt som inte är plågsamt för djuret samt under förutsättning att djuret får behövlig rörelsefrihet och vila och tillräckligt skydd mot väder och vind. Bestämmelsen innebär ingen ändring i sak i förhållande till 6 § första stycket i nuvarande lag.

Med att binda ett djur menas att fastgöra djuret eller på annat liknande sätt omöjliggöra för djuret att förflytta sig annat än i begränsad utsträckning, t.ex. genom att binda fast djuret vid en vägg eller ett annat föremål. Att leda ett djur med grimskaft eller koppel kan däremot inte anses vara att binda ett djur i bestämmelsens mening.

I *andra stycket* anges att ett djur får fixeras eller på annat liknande sätt få sin rörelsefrihet begränsad endast om det sker tillfälligt och om det är nödvändigt av veterinärmedicinska skäl eller djurskyddsskäl, med hänsyn till säkerheten för den som hanterar djuret eller av liknande berättigade skäl. Bestämmelsen är ny och saknar motsvarighet i nuvarande djurskyddslag. Med fixera avses att för hand, genom rep eller andra liknande hjälpmedel eller genom användandet av anordningar, hålla fast eller på annat sätt helt förhindra djuret från att röra sig eller från att röra på vissa delar av sin kropp. Exempel på utrustning som används för att fixera ett djur är en verkstol, dvs. en anordning för nötkreatur som används för att hålla fast djuret i samband med verkning

av klövar. Med ”att på annat liknande sätt få sin rörelsefrihet begränsad” avses att för hand, genom rep eller andra liknande hjälpmedel eller genom användandet av anordningar, hålla fast eller på annat sätt begränsa djurets möjligheter att röra hela eller delar av sin kropp. Exempel på förfaranden som bör omfattas av uttrycket är användandet av behandlingsspilta eller användandet av skyddsgrind, vilka i och för sig tillåter djuret att röra på alla sina kroppsdelar men som ändå innebär en mycket kraftig begränsning av djurets möjligheter att röra sig.

Med tillfälligt avses för en begränsad tid. I vissa fall är behovet av att begränsa djurets rörelsefrihet mycket kortvarigt, t.ex. i samband med vissa ingrepp på djur, medan det i andra fall kan röra sig om en avsevärt längre tid, t.ex. vid transport av djur eller i samband med behandling av sjuka djur. I vissa fall kan det för djurets egen skull finnas ett behov av att begränsa djurets rörelsefrihet under flera dagar, t.ex. för att ge ett djur en möjlighet att tillfriskna. Hur lång tid ett djur kan få fixeras bör med hänsyn till detta avgöras med beaktande av anledningen till att djurets rörelsefrihet begränsas i den aktuella situationen och till om den aktuella tidsåtgången är skälig.

Enligt *tredje stycket* får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela ytterligare föreskrifter om under vilka förutsättningar djurs rörelsefrihet får begränsas. Föreskrifterna kan således avse uppbindning, fixering eller andra former av begränsning av djurs rörelsefrihet.

Stall och andra förvaringsutrymmen

6 § Stall och andra förvaringsutrymmen för djur samt hägn ska ge samtliga djur tillräckligt skydd. De ska även ge djuren utrymme att kunna röra sig obehindrat och att kunna vila på ett för djuren lämpligt sätt.

Stall och andra förvaringsutrymmen för djur ska hållas rena.

Klimat, ljus- och ljudförhållanden i stall och andra förvaringsutrymmen ska vara anpassade till djurens behov.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om krav på stall och andra förvaringsutrymmen för djur samt hägn.

Bestämmelsen, som innehåller krav på stall, andra förvaringsutrymmen för djur och hägn, motsvarar delvis 3 § andra och tredje styckena i nuvarande djurskyddslag och 1 b § och 2 § i nuvarande djurskyddsförordning. Övervägandena finns i avsnitt 7.7.

I *första stycket* har förtydligats att stall och andra förvaringsutrymmen för djur samt hägn ska ge samtliga djur tillräckligt utrymme att kunna röra sig obehindrat. Det har också lagts till ett krav på att samtliga djur ska kunna vila på ett för djuren lämpligt sätt. Kravet på att samtliga djur ska kunna röra sig obehindrat bör förstås som att varje djur ska ha utrymme nog för att – när djuret så vill – t.ex. kunna lägga sig ner, resa på sig, vända sig, klia sig och putsa sin päls eller fjäderdräkt. Uttrycket inkluderar också att kunna äta på ett sådant sätt och i en sådan ställning som är naturligt för djuret. Vad som är ett lämpligt sätt att vila bör bl.a. bestämmas utifrån vilken djurart som det rör sig om. För djurslag som nötkreatur, hästar och hundar är det t.ex. av betydelse att djuren har tillgång till ett tillräckligt stort, torrt, rent och lugnt utrymme med lagom

fast underlag att vila på. När det gäller andra djur, t.ex. höns är det betydelsefullt att de har tillgång till ett ställe som är upphöjt från marken att vila på, som t.ex. en sittpinne.

Det nuvarande kravet i 3 § andra stycket på att stall, andra förvaringsutrymmen och hägn ska ge djuren tillräckligt skydd har också förts över.

Kravet i *andra stycket* på att stall och andra förvaringsutrymmen för djur ska hållas rena överensstämmer med nuvarande bestämmelse i 3 § andra stycket andra meningen djurskyddslagen.

I *tredje stycket* har ett krav på att klimat, ljus- och ljudförhållanden ska vara anpassade till djurens behov införts. Kravet motsvarar delvis nuvarande bestämmelse i 2 § första stycket första meningen djurskyddsförordningen. Kraven på klimat, ljus- och ljudförhållanden omfattar alla förvaringsutrymmen för djur, inte enbart sådana förvaringsutrymmen som traditionellt benämns stallar.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bemyndigas i *fjärde stycket* att meddela ytterligare föreskrifter om krav på stall och andra förvaringsutrymmen för djur samt hägn. Bestämmelsen överensstämmer i sak med 3 § tredje stycket andra punkten i nuvarande djurskyddslag.

Inredning och utrustning

7 § Inredning och utrustning i stall, andra förvaringsutrymmen för djur och inhägnader utomhus för djur får inte utformas på ett sätt som

1. medför en risk för att djuren skadas eller för att djurens hälsa försämras, eller
2. otillbörligt inskränker djurens rörelsefrihet eller annars verkar störande på dem.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om krav på inredning och utrustning i stall, andra förvaringsutrymmen för djur och inhägnader utomhus för djur.

Bestämmelsen innehåller krav på inredning och utrustning i stall, andra förvaringsutrymmen för djur och inhägnader utomhus för djur. Övervägandena finns i avsnitt 7.8.

Bestämmelsen i *första stycket* motsvarar i huvudsak 3 § i nuvarande djurskyddsförordning men det har tydliggjorts att alla former av inhägnader utomhus för djur omfattas. Det har också förtydligats att inredning eller utrustning inte får medföra en risk för att djur skadas. Det tidigare kravet på att inredning inte får hindra djuren att bete sig naturligt har tagits bort. Detta framgår nu av bestämmelsen i 2 kap. 2 § första stycket andra punkten.

I *andra stycket* anges att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om krav på inredning och utrustning i stall, andra förvaringsutrymmen för djur och inhägnader utomhus för djur.

Förbud mot att överge djur

8 § Djur av tamdjursart får inte överges.

Bestämmelsen innehåller ett förbud mot att överge djur och saknar direkt motsvarighet i nuvarande djurskyddslag. Övervägandena finns i avsnitt 7.9.

Enligt bestämmelsen är det förbjudet att överge djur av tamdjursart. Med djur av tamdjursart avses djur som inte naturligt lever i den svenska naturen (se även under kommentaren till 1 kap. 2 §). I den gruppen ingår både djur som traditionellt hållits av människan (husdjur) och exotiska djur. Detta innebär att situationer när vilda djurarter hålls och sedan återigen släpps ut i naturen faller utanför förbudets tillämpningsområde. Exempel på sådana situationer är viltrehabilitering, dvs. när vilda djur som har skadats tillfälligt omhändertas i syfte att vårdas för att sedan släppas ut igen, när vilda djur ingår i ett djurförsök samt utsättning av vilt, dvs. när djur av viltarter föds upp och sätts ut i naturen för syften som t.ex. viltvård, jakt eller fiske.

Med att överge ett djur avses att djurhållaren lämnar djuret med insikt om att djuret kommer att sakna tillsyn. Att lämna ett djur i förhoppningen om att någon annan, okänt vem, ska ta sig an djuret faller också inom det föreslagna förbudets tillämpningsområde. För att det ska vara fråga om att överge ett djur ska avsikten dessutom vara att lämna djuret för gott, dvs. permanent. Kravet på permanent bristande tillsyn bör däremot inte förstås som att man måste vänta en viss tid för att kunna konstatera att den bristande tillsynen pågått under en tillräckligt lång tid. Situationen kan redan från början vara sådan att det framgår att djurhållaren medvetet har försökt att avhända sig ansvaret för djuret. Så kan t.ex. vara fallet när en person släpper ut ett djur utomhus och sedan åker därifrån eller om djurhållaren stänger in djuret i huset eller i något annat förvaringsutrymme och sedan flyttar därifrån. Ett tydligt exempel på företeelser som träffas av förbudet mot att överge djur är övergivande av s.k. sommarkatter.

Om en djurhållare mer tillfälligt underlåter att se till sitt djur eller visserligen ser till djuret men inte tar hand om det i tillräcklig omfattning, handlar det snarare om bristande tillsyn än om att överge djuret. Att lämna ett djur utan tillsyn i sin bostad under en semesterresa bör t.ex. inte utgöra ett övergivande i den här avsedda meningen. Däremot kan en sådan handling fortfarande innebära att djurhållaren brister i sitt tillsynsansvar.

Ansvaret för ett djur omfattar vidare även ett ansvar för att ta hand om eventuella avkommor som ett hållet djur föder. Detta innebär att även situationer där en person medvetet underlåter att ta hand om avkommor till sitt djur, träffas av förbudet mot att överge djur.

Förbud mot att aga, skada eller överanstränga djur

9 § Djur får inte agas, tillfogas skada eller överansträngas.

Utrustning för djur som kan orsaka djuret lidande eller skada får inte användas.

Förbudet mot att tillfoga skada enligt första stycket och förbudet enligt andra stycket gäller inte åtgärder som utförs eller utrustning som används

1. av veterinärmedicinska skäl,
2. som en del av ett djurförsök som har godkänts av en djurförsöksetisk nämnd, eller
3. av liknande berättigade skäl.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om krav på hur utrustning ska vara utformad och användas för att förebygga lidande eller skada hos djur.

Bestämmelsen innehåller förbud mot att aga, skada eller överanstränga djur samt mot att använda viss utrustning och motsvarar delvis 5 § i nuvarande djurskyddslag. Övervägandena finns i avsnitt 7.11.

Förbudet i *första stycket* mot att aga eller överanstränga djur överensstämmer med 5 § i nuvarande djurskyddslag. För att betecknas som aga i djurskyddslagens mening ska åtgärden vara förenad med ett visst lidande för djuret och orsaka djuret obehag av någon intensitet. Ett lättare slag med ett spö eller handen i tillrättavisade syfte kan inte anses innebära aga även om det medför en viss smärta. Däremot kan det vara fråga om aga om tillrättavisningen innebär ett mera varaktigt obehag. Med aga avses åtgärder som utförs i tillrättavisande eller bestraffande syfte eller som syftar till att driva på eller styra ett djur. Det kan t.ex. handla om slag med hand, piska eller andra redskap. Med överansträngning bör förstås att djuret pressas att utföra aktiviteter på ett sådant sätt eller i en sådan omfattning att det orsakar djuret fysiskt eller psykiskt lidande.

Därutöver har tillagts ett allmänt förbud mot att tillfoga djur skada. Till skillnad från aga förutsätter inte förbudet mot att tillfoga skada att åtgärden vidtas i ett visst syfte eller att skadan har tillfogats avsiktligt. Uttrycket skada kan också innefatta andra åtgärder än de som normalt avses med aga, t.ex. att tillfoga djuret stick-, skär- eller brännskador. Med skada bör i detta sammanhang avses fysisk skada. Den som tillfogar djur skada gör sig i många fall också skyldig till djurplågeri enligt brottsbalken. Förbudet mot att tillfoga skada förutsätter dock, till skillnad från djurplågeribestämmelsen, inte att det kan visas att skadan har orsakat ett lidande hos djuret. Det är tillräckligt att man kan visa att skadan har tillfogats djuret.

Bestämmelsen i *andra stycket* innebär att det är förbjudet att använda utrustning för djur som kan orsaka djuret lidande eller skada. Genom bestämmelsen utökas det nuvarande förbudet i 5 § andra stycket djurskyddslagen mot att driva på djur med redskap som lätt kan såra eller på annat sätt skada djuret. Exempel på utrustning som utöver sådan som används för att driva på djuren är olika typer av bett, hjälptyglar, koppel, selar eller andra typer av utrustning som fästs på djuren.

I *tredje stycket* anges att förbuden mot att tillfoga skada och mot användning av viss utrustning inte avser åtgärder som utförs eller utrustning som används av veterinärmedicinska skäl, som en del av ett djurförsök som har godkänts av en djurförsöksetisk nämnd eller av liknande berättigade skäl. Det är ibland, av veterinärmedicinska skäl, nödvändigt att under kort tid tillfoga djur viss skada eller använda utrustning som kan orsaka djuret lidande eller skada, i syfte att behandla en annan skada eller sjukdom, t.ex. vid operativa ingrepp. Det kan också finnas andra situationer där det är godtagbart att tillfoga djur skada eller använda utrustning som kan skada djuren, t.ex. vid kastrering eller andra operativa ingrepp som t.ex. identitetsmärkning. Sådana ingrepp får i dag genomföras utan veterinärmedicinska skäl i enlighet med föreskrifter

meddelade med stöd av 10 § tredje stycket i den nuvarande djurskyddslagen (se vidare i kommentaren till 4 kap. 2 §).

I *fjärde stycket* finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om krav på hur utrustning ska vara utformad och användas för att förebygga lidande eller skada hos djur. Bestämmelsen har inte någon motsvarighet i den nuvarande lagen.

Förbud mot sexuell användning av djur

10 § Det är förbjudet att genomföra sexuella handlingar med djur.

Förbudet omfattar inte handlingar som utförs av veterinärmedicinska skäl eller i samband med avel eller av liknande berättigade skäl.

Bestämmelsen innehåller ett förbud mot att genomföra sexuella handlingar med djur. Övervägandena finns i avsnitt 7.13. Bestämmelsen motsvarar nuvarande bestämmelse i 9 a § djurskyddslagen och det hänvisas till vad som har angetts i förarbetena till den bestämmelsen (se prop. 2013/14:41, s. 41).

Förbud mot viss avel

11 § Det är förbjudet att utföra avel med sådan inriktning att den kan medföra lidande för föräldradjuret eller avkomman.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela

1. föreskrifter om förbudet enligt första stycket, och
2. föreskrifter om krav på eller förbud mot avel som kan påverka djurets naturliga beteende, normala kroppsfunktioner eller förmåga att naturligt föda fram sin avkomma.

Bestämmelsen reglerar avel med djur. Övervägandena finns i avsnitt 7.14.

Bestämmelsen i *första stycket* om förbud mot avel med sådan inriktning att den kan medföra lidande motsvarar 29 § andra stycket första meningen i nuvarande djurskyddsförordning. Det har dock förtydligats att förbudet avser både föräldradjur och avkomma.

I *andra stycket första punkten* anges att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer få meddela föreskrifter om förbudet mot avel som kan medföra lidande. I sådana bestämmelser kan innebörden av förbudet tydliggöras. Bestämmelsen motsvarar delvis 12 § första stycket andra punkten i nuvarande djurskyddslag och 29 § andra stycket andra meningen i nuvarande djurskyddsförordning.

Bemyndigandet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer i *andra stycket andra punkten* att meddela föreskrifter om krav på eller förbud mot avel som kan påverka djurens naturliga beteenden motsvarar 12 § första stycket andra punkten i nuvarande djurskyddslag. Bemyndigandet innefattar därutöver en rätt att meddela föreskrifter om avel som kan påverka djurens normala kroppsfunktioner eller förmåga att naturligt föda fram sin avkomma.

Försäljning eller annan överlåtelse av djur

12 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om krav för eller förbud mot försäljning eller annan överlåtelse av djur.

Bestämmelsen innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om krav för eller förbud mot försäljning eller annan överlåtelse av djur och överensstämmer i sak med 7 § i nuvarande djurskyddslag. Övervägandena finns i avsnitt 7.15.

Transport av djur

13 § Djur ska, utöver vad som framgår av artikel 3 och bilaga I i rådets förordning (EG) nr 1/2005 av den 22 december 2004 om skydd av djur under transport och därmed sammanhängande förfaranden och om ändring av direktiven 64/432/EEG och 93/119/EG och förordning (EG) nr 1255/97, transporteras i transportmedel som är lämpliga för ändamålet och som ger varje djur skydd mot värme och kyla samt mot stötar, skavning och liknande. I den utsträckning som det behövs ska djuren hållas skilda från varandra.

Den som transporterar djur ska, utöver vad som framgår av artiklarna 3 och 6 samt bilaga I i rådets förordning (EG) nr 1/2005, ha tillsyn över djuren och vidta de åtgärder som behövs för att djuren under pålastning, transport och urlastning inte ska skadas eller orsakas lidande.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om krav för eller förbud mot transport av djur.

Bestämmelsen reglerar djurskyddskrav vid transport av djur. Överväganden finns i avsnitt 7.16.

Bestämmelsen i *första stycket* motsvarar 8 § första stycket i nuvarande djurskyddslag. Förutom att bestämmelsen har fått en annan språklig utformning tydliggörs det att bestämmelsen gäller utöver tillämpliga bestämmelser i rådets förordning (EG) nr 1/2005. Med att bestämmelsen gäller ”utöver” EU-förordningen avses dels att bestämmelsen gäller vid transport som faller utanför EU-förordningens tillämpningsområde, dels att bestämmelsen också gäller vid transport som faller inom EU-förordningens tillämpningsområde om bestämmelsen innebär ett strängare djurskyddskrav än EU-förordningen. Medlemsstaterna får enligt artikel 1.3 i förordning (EG) 1/2005 vidta strängare nationella åtgärder under transporter som endast äger rum på deras territorium.

Bestämmelsen i *andra stycket* motsvarar i sak 22 § i nuvarande djurskyddsförordning. Det har förtydligats att bestämmelsen gäller utöver tillämpliga bestämmelser i rådets förordning (EG) nr 1/2005.

Hänvisningarna till EU-förordningen i första och andra stycket är dynamiska.

Bemyndigandet i *tredje stycket* att meddela ytterligare föreskrifter om krav för eller förbud mot transport av djur motsvarar i sak 8 § andra stycket i nuvarande djurskyddslag.

3 kap. Tävlings med och offentlig förevisning av djur

Tävling med och offentlig förevisning av djur

1 § Det är förbjudet att träna djur för eller använda djur på ett sådant sätt att de utsätts för lidande vid

1. tävlingar eller prov,
2. ljud- och bildinspelningar, eller
3. föreställningar eller andra förevisningar som anordnas för allmänheten.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela

1. ytterligare föreskrifter om träning eller användning av djur som avses i första stycket 1–3, och

2. föreskrifter om undantag från förbudet mot att träna djur för eller använda djur vid prov på ett sådant sätt att de utsätts för lidande.

Bestämmelsen innehåller ett förbud mot att träna djur för eller använda djur på ett sådant sätt att de utsätts för lidande vid vissa verksamheter och motsvarar i huvudsak 17 § i nuvarande djurskyddslag. Övervägandena finns i avsnitt 8.1.

Enligt *första stycket* är det förbjudet att träna djur för eller använda djur på sådant sätt att de utsätts för lidande vid tävling eller prov, ljud- eller bildinspelning eller föreställningar eller andra förevisningar som anordnas för allmänheten. Förbudet när det gäller prov är nytt och finns inte i den nuvarande lagen. Med prov förstås verksamhet där test utförs för att se om djur har uppnått en viss nivå av förmåga. I övrigt har första stycket samma innehåll i sak som 17 § första stycket i nuvarande lag.

I *andra stycket* anges att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om sådan träning och användning av djur som avses i första stycket. Bestämmelsen har i denna del samma innehåll i sak som 17 § andra stycket i nuvarande lag med det tillägget att bemyndigandet nu också avser träning inför och användning av djur vid prov. Därutöver bemyndigas regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om undantag från förbudet mot att träna djur för eller använda djur vid prov på ett sådant sätt att de utsätts för lidande. Bemyndigandet gör det möjligt att undanta sådan provverksamhet som syftar till att förbereda eller testa djurs lämplighet för samhällsnyttiga verksamheter, t.ex. prov som syftar till att testa blivande tjänstehundars lämplighet, om det finns behov av det.

Förbud mot dopning

2 § Ett djur som tränas för eller deltar i en tävling eller ett prov får inte utsättas för dopning eller andra otillbörliga åtgärder som kan påverka djurets prestationsförmåga eller temperament.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om förbudet enligt första stycket.

Bestämmelsen reglerar dopning och vissa andra otillbörliga åtgärder och motsvarar i huvudsak 18 § i nuvarande djurskyddslag. Övervägandena finns i avsnitt 8.2.

Enligt *första stycket* får ett djur som tränas för eller deltar i en tävling eller ett prov inte utsättas för dopning eller andra otillbörliga åtgärder som kan påverka djurets prestationsförmåga eller temperament. Med

dopning avses flera olika situationer när djur har tillförts ett ämne, t.ex. ett läkemedel, med vissa effekter. Tillförsel av ett ämne som kan höja djurets prestationsförmåga omfattas självfallet av uttrycket men även att tillföra djur ämnen som lugnar ett stressat djur. Medicinering som återställer den normala prestationsförmågan, t.ex. genom tillförsel av smärtstillande och antiinflammatoriska läkemedel eller lokalbedövningsmedel, är sannolikt den vanligaste typen av dopning. Förbudet omfattar utöver dopning även andra otillbörliga åtgärder som påverkar ett djurs prestationsförmåga eller temperament genom att exempelvis häva eller minska smärta, påverka allmäntillståndet eller påverka en sjukdomsprocess. Exempel på sådana åtgärder är nervsnitt, akupunktur och ultraljudsbehandling. Genom en smärtlindrande effekt sätts den skyddsmekanism som smärtförminnelsen utgör ur funktion. Under tävlingen kan då skadade och sjuka kroppsdelar överansträngas eller överbelastas.

Förbudet när det gäller prov har ingen motsvarighet i den nuvarande lagen. Beträffande innebörden av uttrycket prov, se kommentaren till 3 kap. 1 §. I bestämmelsen finns till skillnad från den tidigare bestämmelsen inte någon begränsning till tävling som sker på tävlingsbana. Därtill har det förtydligats att dopning eller andra otillbörliga åtgärder som kan påverka djurets prestationsförmåga eller temperament är förbjudna. Om tillförsel av ett visst ämne kan påverka djuret bör bedömas utifrån den kunskap som finns om ett ämnes inverkan på ett djurs fysiska och psykiska egenskaper och hur snabbt ett ämne bryts ner och utsöndras ur kroppen. Att det vid tävlingstillfället, genom t.ex. blod- eller urinprov, fastställs att djuret fortfarande har ett otillåtet ämne i kroppen behöver inte vara ett absolut krav för att förbudet mot dopning ska anses ha överträtts. För att dopningsförbudet ska anses ha överträtts bör det vara tillräckligt att det kan visas att ett ämne har tillförts en viss tid före tävlingen och att perioden mellan det att ämnet tillfördes och tävlingen är kortare än vad som normalt krävs för ämnet ska ha brutits ned och inte längre ska påverka djuret. För andra åtgärder bör en sådan tid ha gått sedan åtgärden vidtogs att åtgärden erfarenhetsmässigt inte längre kan inverka på djurets prestationsförmåga eller temperament.

I *andra stycket* anges att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om förbudet enligt första stycket. I sådana föreskrifter kan preciseras vilka åtgärder som är otillåtna.

4 kap. Vård av djur och operativa ingrepp

Djur som är skadade eller sjuka ska ha vård

1 § Ett djur som är skadat eller sjukt ska snarast ges nödvändig vård eller avlivas. Om skadan eller sjukdomen är så svår att djuret utsätts för allvarligt lidande som inte kan lindras, ska djuret avlivas. Om ett djur på annat sätt genom sitt beteende visar tecken på ohälsa, ska vård snarast ges eller andra lämpliga åtgärder snarast vidtas.

Vid behov ska vården ges av en veterinär eller av någon annan som tillhör djurhjälsopersonalen enligt lagen (2009:302) om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård.

Bestämmelsen reglerar skyldighet att ge vård eller vidta andra lämpliga åtgärder när djur är skadade, sjuka eller på annat sätt visar tecken på ohälsa och motsvarar i huvudsak 9 § i nuvarande djurskyddslag. Övervägandena finns i avsnitt 9.1.

I *första stycket* anges att ett djur som är sjukt eller skadat snarast ska ges nödvändig vård eller avlivas. Bestämmelsen skiljer sig dock från nuvarande lag på så sätt att det har införts ett krav på att avliva djur som har drabbats av en skada eller sjukdom som är så svår att djuret utsätts för allvarligt lidande som inte kan lindras. Sjukdomen eller skadan kan vara så svår att det utan tvekan är så att djuret måste avlivas omedelbart. Det kan även vara så att det först när behandling har inletts står klart att djuret fortsatt är utsatt för ett stort lidande och att det inte finns några utsikter att behandla eller lindra dess lidande. Slutligen anges att om ett djur på annat sätt genom sitt beteende visar tecken på ohälsa ska snarast vård ges eller andra lämpliga åtgärder vidtas. Vid tecken på ohälsa kan det i vissa fall vara motiverat att vidta åtgärder som inte faller under det som traditionellt betraktas som vård, exempelvis att ändra foder eller flytta djur till en mer lämplig miljö. Kravet på att vidta åtgärder vid tecken på ohälsa innebär bl.a. att åtgärder måste vidtas om djur uppvisar beteendestörningar.

I *andra stycket* har det, i förhållande till nuvarande bestämmelse i 9 §, tillagts att vård vid behov kan ges, förutom av veterinär, även av andra som tillhör djurhälsopersonalen. Med djurhälsopersonal avses enligt 1 kap. 4 § lagen om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård personer som är verksamma inom djurens hälso- och sjukvård och som har legitimation eller viss annan behörighet enligt lagen. För närvarande omfattas, vid sidan av veterinär, även legitimerade djursjukskötare, godkända hovslagare samt legitimerade fysioterapeuter eller sjukgymnaster och tandläkare som är godkända för verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård.

Operativa ingrepp

2 § Det är förbjudet att göra operativa ingrepp på eller ge injektioner till djur i andra fall än när det är befogat av veterinärmedicinska skäl.

Första stycket gäller inte ingrepp som görs eller injektioner som ges i en verksamhet som har godkänts av en djurförsöksetisk nämnd.

Operativa ingrepp ska göras under bedövning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela

1. ytterligare föreskrifter om operativa ingrepp på och injektioner till djur, och
2. föreskrifter om undantag från första och tredje styckena.

Bestämmelsen reglerar operativa ingrepp på och injektioner till djur och motsvarar i stora delar 10 § i nuvarande djurskyddslag. Övervägandena finns i avsnitt 9.2.

Bestämmelsen i *första stycket* innebär att det är förbjudet att göra operativa ingrepp eller ge injektioner till djur i andra fall än när det är befogat av veterinärmedicinska skäl.

Enligt *andra stycket* gäller inte första stycket ingrepp som görs eller injektioner som ges i en verksamhet som har godkänts av en djurförsöksetisk nämnd. Att undantaget från kravet på

veterinärmedicinska skäl är begränsat till verksamhet som godkänts av en djurförsöksetisk nämnd kan också väcka frågan om vad som gäller vid djurförsök med sådana djurklasser där etiskt godkännande inte krävs. Lagens bestämmelser bör i allmänhet tillämpas bara på vissa kategorier av djur. Kravet på veterinärmedicinska skäl bör med hänsyn till detta inte tillämpas vid djurförsök med sådana djurklasser där etiskt godkännande inte krävs.

I *tredje stycket* föreskrivs att operativa ingrepp endast ska göras under bedövning. Den bestämmelsen har ingen motsvarighet i den nuvarande lagen.

I *fjärde stycket* finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om operativa ingrepp på och injektioner till djur och föreskrifter om undantag från första och tredje stycket. Ett exempel på när det kan vara lämpligt att göra undantag från kravet på bedövning vid operativa ingrepp är chipmärkning av djur, där lidandet vid ingreppet är jämförbart med en injektion av bedövningsmedel. Det kan även finnas andra skäl att meddela föreskrifter om undantag där lidandet för djuret bedöms vara begränsat och där det finns klara fördelar av djurskydds- eller andra tungt vägande skäl med att utföra ett operativt ingrepp utan bedövning.

Veterinär eller annan djurhälsopersonal

3 § En veterinär eller någon annan som tillhör djurhälsopersonalen enligt lagen (2009:302) om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård ska anlitas, om någon av följande åtgärder behöver vidtas:

1. operativa ingrepp på eller injektioner till djur,
2. annan behandling i syfte att förebygga, påvisa, lindra eller bota sjukdom eller skada hos ett djur, om behandlingen kan orsaka lidande som inte är obetydligt, eller
3. behandling under allmän bedövning eller under lokal bedövning genom injektion.

Första stycket gäller inte brådskande åtgärder som vidtas i syfte att rädda djurets liv eller lindra dess lidande.

I en verksamhet som har godkänts av en djurförsöksetisk nämnd får injektioner ges och ingrepp och behandlingar utföras också av den som har utbildning enligt föreskrifter meddelade med stöd av 7 kap. 7 § andra stycket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från första stycket.

Bestämmelsen, som reglerar vid vilka åtgärder veterinär eller annan djurhälsopersonal ska anlitas, motsvarar 11 § i nuvarande djurskyddslag. Övervägandena finns i avsnitt 9.2. Bestämmelsen bör inte tillämpas på djurförsök med djurklasser där etiskt godkännande inte krävs, se vidare kommentaren till 4 kap. 2 §.

Bemyndigande i fråga om förbud mot hormoner

4 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om krav för eller förbud mot att ge djur hormoner eller andra ämnen för att påverka djurets egenskaper i annat syfte än att förebygga, påvisa, lindra eller bota en sjukdom eller ett sjukdomssymtom, med undantag för ämnen som omfattas av lagen (2006:805) om foder och animaliska biprodukter.

Bestämmelsen, som innehåller ett bemyndigande att meddela föreskrifter om krav för eller förbud mot att ge djur hormoner eller andra ämnen, motsvarar i sak 12 § första stycket första punkten och andra stycket i nuvarande djurskyddslag. Övervägandena finns i avsnitt 9.3.

5 kap. Slakt och annan avlivning av djur

Krav när djur slaktas och avlivas

1 § När djur förs till slakt eller när de slaktas, ska de, utöver vad som framgår av artikel 3 i rådets förordning (EG) nr 1099/2009 av den 24 september 2009 om skydd av djur vid tidpunkten för avlivning, skonas från onödigt lidande och obehag. Detsamma gäller när djur avlivas i andra fall.

Ett djur som slaktas eller i annat fall avlivas genom avblodning ska, utöver vad som framgår av artikel 4.1 i rådets förordning (EG) nr 1099/2009, vara bedövat. Innan djuret är dött får inte några andra åtgärder vidtas.

Kravet enligt andra stycket första meningen gäller inte i sådana situationer som avses i artikel 1.2 och 2 d i rådets förordning (EG) nr 1099/2009 i den ursprungliga lydelsen.

Bestämmelsen reglerar djurskyddskrav vid slakt och annan avlivning. Övervägandena finns i avsnitt 10.1.

Bestämmelsen i *första stycket* motsvarar 13 § i nuvarande djurskyddslag. I förhållande till den bestämmelsen har det förtydligats att bestämmelsen gäller utöver de krav som framgår av artikel 3 i rådets förordning (EG) nr 1099/2009. Med att bestämmelsen gäller ”utöver” EU-förordningen avses dels att bestämmelsen gäller vid avlivning som faller utanför EU-förordningens tillämpningsområde, dels att bestämmelsen också gäller vid avlivning som faller inom EU-förordningens tillämpningsområde om bestämmelsen innebär ett strängare djurskyddskrav än EU-förordningen. Medlemsstaterna får enligt artikel 26.1 i förordning (EG) nr 1099/2009 behålla nationella bestämmelser som syftar till att säkerställa ett mer omfattande skydd för djur vid tidpunkten för avlivning och som var i kraft vid tidpunkten för förordningens ikraftträdande. Medlemsstaterna får också i vissa fall, som framgår av artikel 26.2 och 3, anta nya strängare bestämmelser.

Bestämmelsen i *andra stycket* motsvarar 14 § första stycket i nuvarande djurskyddslag och skiljer sig från den bestämmelsen på så sätt att bedövningskravet gäller även när djur avlivas genom avblodning i andra fall än slakt. Med slakt avses avlivning i syfte att använda djuret som livsmedel. Det har också i detta stycke förtydligats att bestämmelsen gäller utöver det krav som framgår av artikel 4.1 i rådets förordning (EG) nr 1099/2009, dvs. dels att bestämmelsen gäller vid avlivning som faller utanför EU-förordningens tillämpningsområde, dels att bestämmelsen också gäller vid avlivning som faller inom EU-förordningens tillämpningsområde om bestämmelsen innebär ett strängare djurskyddskrav än EU-förordningen.

Hänvisningarna till EU-förordningen i första och andra stycket är dynamiska.

I *tredje stycket* anges att kravet på bedövning i andra stycket inte gäller i sådana situationer, bl.a. vid nödavlivningar, som avses i artikel 1.2 i

rådets förordning (EG) nr 1099/2009. Med nödavlivning avses avlivning av djur som är skadade eller har en sjukdom som orsakar svår smärta eller svårt lidande och där det inte finns någon annan praktisk möjlighet att lindra denna smärta eller detta lidande (artikel 2 d). Hänvisningen till EU-förordningen har i detta fall kopplats till en viss lydelse av EU-förordningen. Det undantag för nödavlivning som nu finns i 14 § andra stycket djurskyddslagen, och som i vissa avseenden är vidare än det som följer av artikel 1.2 i rådets förordning (EG) nr 1099/2009, har inte förts över till den nya lagen. Detsamma gäller det bemyndigande att meddela föreskrifter om undantag från bedövningskrav vid slakt för fjäderfä och kaniner som i dag finns i 14 § tredje stycket djurskyddslagen.

Bemyndiganden i fråga om slakt och avlivning

2 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela

1. ytterligare föreskrifter om slakt och avlivning av djur, och
2. föreskrifter om undantag från kravet på bedövning i 1 § andra stycket när det gäller avlivning av försöksdjur.

I bestämmelsen finns bemyndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om slakt och avlivning. Övervägandena finns i avsnitt 10.3.

Bemyndigandet i *första punkten* motsvarar 15 § i nuvarande lag. Bemyndigandet i *andra punkten* för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om undantag från kravet på bedövning vid avlivning genom avblodning när det gäller försöksdjur är nytt. Enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/63/EU av den 22 september 2010 om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål (försöksdjursdirektivet) och de nuvarande föreskrifterna från Jordbruksverket är avlivning av försöksdjur genom dekapitering utan föregående bedövning tillåten i vissa fall. Sverige får enligt direktivet inte införa nya bestämmelser som är strängare än direktivet. Genom en tillämpning av detta bemyndigande kan nuvarande regler beträffande avlivning av försöksdjur behållas.

6 kap. Förprovning och tillstånd

Förprovning av utrymmen

1 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om krav på att låta förpröva stall och andra förvaringsutrymmen för djur samt hägn.

Bestämmelsen, som innehåller ett bemyndigande att meddela föreskrifter om krav på att låta förpröva stall och andra förvaringsutrymmen för djur samt hägn, motsvarar i sak 3 a § första stycket första punkten i nuvarande djurskyddslag. Övervägandena finns i avsnitt 11.1.

Förbud att använda utrymmen för djurhållning

2 § Om en åtgärd i fråga om stall, annat förvaringsutrymme för djur eller hägn som kräver förprovning enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 1 § har vidtagits utan någon sådan provning, ska den myndighet som regeringen

bestämmer besluta om förbud mot att utrymmet eller hägnen används för att hysa djur.

Något förbud ska dock inte meddelas om myndigheten finner att åtgärden kan godkännas i efterhand.

Bestämmelsen, som reglerar förbud att hysa djur i utrymmen eller hägn som har åtgärdats utan att förprövningsplikt har uppfyllts, motsvarar i sak 3 b § i nuvarande djurskyddslag. Övervägandena finns i avsnitt 11.2.

Förprövning av ny teknik

3 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om krav på att låta förpröva ny teknik inom djurhållningen.

Bestämmelsen, som innehåller ett bemyndigande att meddela föreskrifter om krav på att låta förpröva ny teknik inom djurhållningen, motsvarar i sak 3 a § första stycket andra punkten i nuvarande djurskyddslag. Övervägandena finns i avsnitt 11.3.

Tillståndsplikt för viss djurhållning

4 § Tillstånd för verksamheten ska den ha som yrkesmässigt eller i större omfattning

1. håller, föder upp, upplåter eller säljer sällskapsdjur eller tar emot sällskapsdjur för förvaring eller utfodring,

2. håller, föder upp, upplåter eller säljer hästar eller tar emot hästar för förvaring eller utfodring eller använder hästar i ridskoleverksamhet, eller

3. föder upp pälsdjur.

Frågor om tillstånd prövas av den myndighet som regeringen bestämmer.

Vid tillståndsprövningen ska särskild hänsyn tas till att den sökande kan anses lämplig att bedriva verksamheten och att de anläggningar som verksamheten ska bedrivas i är lämpliga från djurskyddssynpunkt.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från första stycket.

Bestämmelsen innehåller krav på tillstånd för vissa former av verksamhet som sker yrkesmässigt eller i större omfattning. Övervägandena finns i avsnitt 11.1. Bestämmelsen motsvarar i huvudsak 16 § i nuvarande djurskyddslag, men skiljer sig från 16 § på så sätt att det inte finns något bemyndigande att meddela föreskrifter om villkoren för att en verksamhet ska anses vara av större omfattning. Sådana bestämmelser kan i stället meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen. Det anges till skillnad från i 16 § nuvarande lag inte heller att tillstånd får återkallas. Frågan om återkallelse regleras i stället i en separat bestämmelse, se 6 kap. 5 §.

Återkallelse av tillstånd

5 § Ett tillstånd får återkallas om kraven på lämplighet i 4 § tredje stycket inte längre uppfylls.

Bestämmelsen reglerar möjligheten att återkalla ett tillstånd enligt 4 §. Övervägandena finns i avsnitt 11.1. Bestämmelsen motsvarar 16 § andra

stycket andra meningen i nuvarande lag och förtydligar under vilka förutsättningar ett tillstånd får återkallas.

Kap. 7 Djurförsök

Grundläggande principer för djurförsök

1 § Djurförsök får utföras endast under förutsättning att

1. det syfte som avses med verksamheten inte kan uppnås med någon annan tillfredsställande metod där djur inte används,
2. så få djur som möjligt används,
3. verksamheten utformas så att djuren inte utsätts för större lidande än vad som är absolut nödvändigt, och
4. det vid verksamheten inte används andra djur än sådana som har fötts upp för ändamålet (destinationsuppfödning).

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från kravet på destinationsuppfödning.

Bestämmelsen reglerar de grundläggande principerna för djurförsök. Övervägandena finns i avsnitt 12.1.

Paragrafens *första stycke* motsvarar i sak 19 § i nuvarande djurskyddslag.

I *andra stycket* finns ett uttryckligt bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om undantag från kravet på att det vid verksamheten inte används andra djur än sådana som har fötts upp för ändamålet (s.k. destinationsuppfödning) i första stycket fjärde punkten. Sådana undantag kan i dag föreskrivas med stöd av det generella bemyndigandet i 22 § andra stycket djurskyddslagen för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att beträffande djurförsök meddela föreskrifter om undantag från lagens bestämmelser.

Tillstånd för försöksdjursverksamhet

2 § Det krävs tillstånd för att få använda, föda upp, förvara eller tillhandahålla försöksdjur. Frågor om tillstånd prövas av den myndighet som regeringen bestämmer.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från kravet på tillstånd.

Bestämmelsen reglerar krav på tillstånd för försöksdjursverksamhet. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.

Bestämmelsen i *första stycket* motsvarar i huvudsak 19 a § första stycket i nuvarande djurskyddslag, men innehåller inte längre någon reglering av möjligheten att återkalla ett beviljat tillstånd. I stället har en särskild bestämmelse om återkallelse införts i 7 kap. 5 §.

Det särskilda bemyndigandet i *andra stycket* att meddela föreskrifter om undantag från kravet på tillstånd har ingen motsvarighet i den nuvarande lagen. Sådana undantag kan i dag föreskrivas med stöd av det generella bemyndigandet i 22 § andra stycket djurskyddslagen för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att beträffande djurförsök meddela föreskrifter om undantag från lagens bestämmelser.

Prövningen av tillstånd

3 § Vid tillståndsprövningen ska särskild hänsyn tas till om den sökande kan anses lämplig att bedriva verksamheten och om de anläggningar som verksamheten ska bedrivas i är lämpliga från djurskyddssynpunkt.

Vid prövning av tillstånd för uppfödning av försöksdjur ska hänsyn också tas till behovet av sådana djur.

Bestämmelsen, som reglerar tillståndsprövningen, motsvarar 19 a § tredje och fjärde styckena i nuvarande djurskyddslag. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.

Uppgifter i tillståndet

4 § Tillståndet ska innehålla uppgifter om

1. den fysiska person som är innehavare av tillståndet eller, om innehavaren är en juridisk person, en ställföreträdare för denne, och
2. de personer som innehar de funktioner som anges i 7 § första stycket 1 och 2.

Bestämmelsen, som anger vilka uppgifter som ska finnas i tillståndet, motsvarar 19 a § andra stycket i nuvarande djurskyddslag. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.

Återkallelse av tillstånd

5 § Ett tillstånd får återkallas om kraven på lämplighet i 3 § första stycket inte längre uppfylls.

Bestämmelsen reglerar möjligheten att återkalla ett tillstånd enligt 2 §, Övervägandena finns i avsnitt 12.2. Bestämmelsen motsvarar 19 a § första stycket andra meningen i nuvarande lag och förtydligar under vilka förutsättningar ett tillstånd får återkallas.

Ansvar för verksamheten

6 § Den person som avses i 4 § 1 ska se till att verksamheten bedrivs enligt denna lag, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen samt de EU-bestämmelser som lagen kompletterar.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. uppgifter som ska utföras för att se till att verksamheten bedrivs enligt denna lag, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen samt de EU-bestämmelser som lagen kompletterar, och
2. utbildning och kompetens som ska finnas när dessa uppgifter utförs.

Den myndighet som regeringen bestämmer får också i det enskilda fallet besluta om frågor som avses i andra stycket.

Bestämmelsen, som reglerar ansvar för försöksdjursverksamheten, motsvarar i huvudsak 19 b § i nuvarande djurskyddslag. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.

Bemyndigandet i *andra stycket första punkten* har jämfört med nuvarande lag förtydligats så att det nu tydligare framgår vilken typ av uppgifter som omfattas av bemyndigandet.

Enligt *tredje stycket* är det nu endast den myndighet som regeringen bestämmer, och inte regeringen, som i enskilda fall kan besluta om frågor som avses i andra stycket.

Organisation av försöksdjursverksamhet

7 § Vid en verksamhet som är tillståndspliktig enligt 2 § ska det finnas

1. en eller flera föreståndare som ansvarar för att bedriva verksamheten,
2. en veterinär eller, när det är lämpligare, en annan kvalificerad expert som ger råd och anvisningar om hur verksamheten ska bedrivas och som bistår när djuren behandlas,
3. en personalstyrka som är tillräckligt stor för verksamheten och som har den utbildning och kompetens som behövs för verksamheten, och
4. ett djurskyddsorgan som ger råd till personalen i frågor om djurskydd och övervakar verksamheten från djurskyddssynpunkt.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om vilka uppgifter och vilken utbildning och kompetens som en föreståndare, en veterinär eller en expert ska ha och om vilken utbildning och kompetens personalen ska ha.

Den myndighet som regeringen bestämmer får också i det enskilda fallet besluta om frågor som avses i andra stycket.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om djurskyddsorganets uppgifter och sammansättning.

Bestämmelsen, som reglerar hur försöksdjursverksamheten ska organiseras motsvarar i huvudsak 20 § i nuvarande djurskyddslag. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.

Enligt *tredje stycket* är det nu endast den myndighet som regeringen bestämmer, och inte regeringen, som i enskilda fall kan besluta om frågor som avses i andra stycket.

Infångande av viltlevande försöksdjur

8 § Den som fångar försöksdjur som är viltlevande ska ha den utbildning och kompetens som krävs för uppgiften. Djuren ska fångas in med metoder som inte utsätter djuren för onödigt lidande.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om sådan utbildning och kompetens och sådana metoder.

Bestämmelsen, som reglerar infångande av viltlevande försöksdjur, motsvarar 22 a § i nuvarande djurskyddslag. Övervägandena finns i avsnitt 12.2. Kraven på tillräcklig utbildning och kompetens för den som fångar viltlevande försöksdjur och på att metoder ska användas som inte utsätter djuret för onödigt lidande kan inte tillämpas på djurklasser där det saknas vetenskapligt stöd för att bedöma vilken utbildning eller kompetens som behövs och för att bedöma om djuret kan uppleva lidande.

Krav på etiskt godkännande

9 § Utöver tillstånd enligt 2 § ska den som ska använda djur i ett djurförsök ha ett godkännande från etisk synpunkt av en regional djurförsöksetisk nämnd, innan användningen påbörjas. Godkännandet får förenas med villkor.

En djurförsöksetisk nämnd får, vid beslut om godkännande för djurförsöket, besluta om undantag från 2 kap. 5 § andra stycket, 6 § första och tredje styckena, 7 § första stycket och 11 § första stycket samt 4 kap. 2 § tredje stycket.

Bestämmelsen innehåller ett krav på etiskt godkännande för att få använda djur i djurförsök. Övervägandena finns i avsnitt 12.3.

Bestämmelsen i *första stycket* motsvarar 21 § första stycket första meningen i nuvarande djurskyddslag. Det har dock förtydligats att ett etiskt godkännande får förenas med villkor.

Bestämmelsen i *andra stycket* har ingen motsvarighet i den nuvarande lagen. I bestämmelsen anges att de regionala djurförsöksetiska nämnderna får godkänna användning av försöksdjur som innebär undantag från vissa av lagens bestämmelser. De angivna bestämmelserna finns i dag i djurskyddsförordningen och det är nu enligt nuvarande 41 c § andra stycket djurskyddsförordningen möjligt för nämnderna att godkänna djurförsök som innebär undantag från bestämmelserna. Det införs också en möjlighet för de djurförsöksetiska nämnderna att godkänna användning som innebär undantag från kravet på bedövning vid operativa ingrepp enligt 4 kap. 2 § tredje stycket.

Prövningen av det etiska godkännandet

10 § Vid prövningen av ett ärende enligt 9 § ska försökets betydelse vägas mot djurets lidande. Försöket ska, utifrån graden av lidande hos djuret, klassificeras i någon av kategorierna terminal, ringa svårhet, måttlig svårhet eller avsevärd svårhet.

En ansökan om djurförsök får bifallas endast om en sådan användning av djur kan anses angelägen från allmän synpunkt och förutsättningarna i 1 § första stycket 1–3 är uppfyllda.

Vid prövningen av ärendet ska det även beslutas om försöket ska utvärderas i efterhand.

Bestämmelsen, som reglerar prövningen av ett etiskt godkännande, motsvarar 21 § första stycket andra meningen samt andra, tredje och fjärde styckena i nuvarande djurskyddslag. Övervägandena finns i avsnitt 12.3.

Återkallelse av etiskt godkännande

11 § En djurförsöksetisk nämnd får återkalla ett godkännande enligt 9 § om djurförsöket inte utförs i enlighet med godkännandet.

Bestämmelsen, som reglerar återkallelse av ett etiskt godkännande, motsvarar 21 § femte stycket i nuvarande djurskyddslag. Övervägandena finns i avsnitt 12.3.

Föreskrifter om etiskt godkännande

12 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. skyldighet att lämna uppgifter i samband med ansökan om att använda djur i djurförsök, och
2. undantag från kravet på att djurförsök ska godkännas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om

1. prövningen av ett ärende om godkännande av djurförsök, och
2. utvärderingen i efterhand av godkända djurförsök.

Bestämmelsen, som innehåller bemyndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela vissa föreskrifter om etiskt godkännande, motsvarar i sak 21 a § i nuvarande djurskyddslag. Övervägandena finns i avsnitt 12.3.

En central djurförsöksetisk nämnd

13 § Det ska finnas en central djurförsöksetisk nämnd som ska

1. pröva överklaganden enligt 11 kap. 1 § av en regional djurförsöksetisk nämnds beslut, och
2. utföra en sådan utvärdering i efterhand som avses i 10 § tredje stycket.

Bestämmelsen, som reglerar den centrala djurförsöksetiska nämndens uppgifter, motsvarar 21 b § i nuvarande djurskyddslag. Övervägandena finns i avsnitt 12.4.

Den centrala nämndens sammansättning

14 § Den centrala djurförsöksetiska nämnden ska bestå av en ordförande och sex övriga ledamöter. Av de övriga ledamöterna ska fyra ha vetenskaplig kompetens och två vara lekmän. En av lekmännen ska företräda djurskyddsintressen. Ersättare för ledamöterna får utses.

Ordföranden och den eller de som utses till ersättare för ordföranden ska vara eller ha varit ordinarie domare.

Ledamöter och ersättare ska utses av regeringen för en bestämd tid.

Bestämmelsen, som reglerar den centrala djurförsöksetiska nämndens sammansättning, motsvarar 21 c § i nuvarande djurskyddslag. Övervägandena finns i avsnitt 12.4.

Den centrala nämndens beslutsförhet

15 § Den centrala djurförsöksetiska nämnden är beslutsför när ordföranden och minst tre ledamöter med vetenskaplig kompetens och minst en lekman är närvarande. Ledamöterna med vetenskaplig kompetens ska alltid vara i flertal när ett ärende avgörs.

Nämnden är beslutsför med enbart ordföranden vid

1. en förberedande åtgärd,
2. en rättelse av skrivfel, räknefel eller liknande förbiseende,
3. andra beslut som inte innebär något slutligt avgörande av ett ärende, och
4. en prövning av en fråga om avvisning eller avskrivning av ett ärende.

Ordföranden får överlämna uppgifter som avses i andra stycket till en föredragande vid nämnden.

Bestämmelsen, som reglerar den centrala djurförsöksetiska nämndens beslutsförhet, motsvarar 21 d § i nuvarande djurskyddslag. Övervägandena finns i avsnitt 12.4.

Övriga bemyndiganden

16 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om krav för eller förbud mot uppfödning, förvaring, tillhandahållande eller användning av försöksdjur.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från lagen i fråga om djurförsök.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att den som föder upp, förvarar, tillhandahåller eller använder försöksdjur ska

1. märka djuren,
2. upprätta instruktioner för verksamheten, och
3. föra journal och lämna upplysningar om verksamheten och djuren.

Bestämmelsen, som innehåller bemyndiganden att meddela vissa föreskrifter om försöksdjursverksamhet, motsvarar i sak 22 och 23 §§ i nuvarande djurskyddslag. Övervägandena finns i avsnitt 12.5.

8 kap. Offentlig kontroll och myndigheternas uppgifter

Behörig myndighet för offentlig kontroll

1 § Länsstyrelserna och de andra myndigheter som regeringen bestämmer (kontrollmyndigheterna) utövar offentlig kontroll av efterlevnaden av denna lag, föreskrifter och beslut som har meddelats med stöd av lagen, de EU-bestämmelser som lagen kompletterar och de beslut som har meddelats med stöd av EU-bestämmelserna.

Bestämmelsen, som reglerar vilka myndigheter som ska utföra offentlig kontroll av efterlevnaden av djurskyddslagstiftningen, motsvarar i sak 24 § första stycket i nuvarande djurskyddslag. Övervägandena finns i avsnitt 13.1. Med andra myndigheter avses endast statliga myndigheter, inte kommuner.

Djurskyddsutbildad personal

2 § Kontrollmyndigheterna ska, utöver vad som framgår av de EU-bestämmelser som lagen kompletterar, ha tillgång till djurskyddsutbildad personal i den omfattning som behövs för att myndigheten ska kunna fullgöra sina uppgifter på ett tillfredsställande sätt.

Bestämmelsen, som innehåller krav på kontrollmyndigheternas personal, motsvarar 24 § andra stycket i nuvarande djurskyddslag och skiljer sig i sak från den bestämmelsen endast genom ett förtydligande av att bestämmelsen gäller utöver vad som framgår av de EU-bestämmelser som lagen kompletterar. Genom detta tydliggörs dels att det inte är fråga om en otillåten dubbelreglering i förhållande till EU-förordningen, dels att ett krav på utbildad personal gäller även vid sådan kontroll som faller utanför EU-förordningens tillämpningsområde. Övervägandena finns i avsnitt 13.1.

Samordning av verksamhet

3 § Den kontrollmyndighet som regeringen bestämmer samordnar övriga kontrollmyndigheters verksamhet och lämnar vid behov råd och hjälp i denna verksamhet.

Bestämmelsen, som reglerar en samordnande kontrollmyndighet, motsvarar 24 a § första stycket i nuvarande djurskyddslag. Övervägandena finns i avsnitt 13.2.

Rådgivning och information

4 § Kontrollmyndigheterna ska genom rådgivning, information och på annat sätt underlätta för den enskilde att fullgöra sina skyldigheter enligt lagen, föreskrifter och beslut som har meddelats med stöd av lagen, de EU-bestämmelser som lagen kompletterar och de beslut som har meddelats med stöd av EU-bestämmelserna.

I bestämmelsen anges att kontrollmyndigheterna genom rådgivning, information och på annat sätt ska underlätta för den enskilde att fullgöra sina skyldigheter enligt lagstiftningen. Bestämmelsen motsvarar 24 a § andra stycket i nuvarande djurskyddslag. Övervägandena finns i avsnitt 13.2. Med uttrycket rådgivning avses en dialog mellan kontrollmyndigheten och djurhållaren där djurhållaren görs uppmärksam på brister och ges möjlighet att åtgärda dessa för att kunna undvika ett mer konkret ingripande från kontrollmyndigheten. Rådgivning innebär däremot inte i detta sammanhang att kontrollmyndigheten allmänt ska ge råd om hur djurhållningen bör ske.

Skyldighet att beivra överträdelser

5 § Kontrollmyndigheterna ska verka för att överträdelser av lagen, föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av lagen eller av de EU-bestämmelser som lagen kompletterar beivras.

Bestämmelsen, som reglerar kontrollmyndigheternas skyldighet att beivra överträdelser, motsvarar 24 b § i nuvarande djurskyddslag. Övervägandena finns i avsnitt 13.3.

Föreskrifter om offentlig kontroll

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. den offentliga kontrollen, och
2. skyldighet för ett kontrollorgan som anlitas i den offentliga kontrollen att lämna information till den samordnande kontrollmyndighet som avses i 3 §.

Bestämmelsen, som innehåller bemyndiganden att meddela föreskrifter om den offentliga kontrollen och om informationsskyldighet för kontrollorgan, motsvarar i sak 25 § i nuvarande djurskyddslag. Övervägandena finns i avsnitt 13.4.

Offentlig kontroll som avser andra än livsmedelsproducerande djur

7 § I Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 882/2004 av den 29 april 2004 om offentlig kontroll för att säkerställa kontrollen av efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelserna om djurhälsa och djurskydd finns bestämmelser som ska tillämpas vid offentlig kontroll av djurhållare som håller livsmedelsproducerande djur.

Regeringen får meddela föreskrifter om att förordning (EG) nr 882/2004 ska tillämpas helt eller delvis vid offentlig kontroll av andra djurhållare än dem som håller livsmedelsproducerande djur.

Bestämmelsen reglerar möjligheten att tillämpa Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 882/2004. Övervägandena finns i avsnitt 13.4.

I *första stycket* finns en upplysning om att det i förordning (EG) nr 882/2004 finns bestämmelser som ska tillämpas vid offentlig kontroll av djurhållare som håller livsmedelsproducerande djur.

Bestämmelsens *andra stycke*, som innehåller ett bemyndigande att meddela föreskrifter om att förordning (EG) nr 882/2004 ska tillämpas helt eller delvis vid offentlig kontroll av andra djurhållare än dem som håller livsmedelsproducerande djur, motsvarar i sak 25 a § i nuvarande djurskyddslag.

Hänvisningarna till EU-förordningen i första och andra stycket är dynamiska.

Avgifter för offentlig kontroll och ärenden enligt lagen

8 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet att betala avgift

1. för offentlig kontroll enligt lagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen eller de EU-bestämmelser som lagen kompletterar, och

2. i ärenden enligt lagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen eller de EU-bestämmelser som lagen kompletterar.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur de avgifter som tas ut av myndigheter och av kontrollorgan ska beräknas.

Bestämmelsen, som innehåller ett bemyndigande att meddela föreskrifter om avgift för offentlig kontroll och i andra ärenden enligt djurskyddslagstiftningen, motsvarar 25 b § i nuvarande djurskyddslag. Övervägandena finns i avsnitt 13.5.

Förelägganden

9 § Utöver vad som följer av de EU-bestämmelser som lagen kompletterar får en kontrollmyndighet besluta de förelägganden som behövs för att lagen, föreskrifter och beslut som har meddelats med stöd av lagen, de EU-bestämmelser som lagen kompletterar och de beslut som har meddelats med stöd av EU-bestämmelserna ska följas.

Ett föreläggande som innebär förbud att ha hand om djur enligt 9 kap. 1 § eller ett föreläggande att inom en viss tid göra sig av med djur enligt 9 kap. 3 § får dock endast beslutas i de fall som anges där.

Förelägganden enligt första stycket eller enligt de EU-bestämmelser som lagen kompletterar får förenas med vite, dock inte i de fall som avses i 9 kap. 1 och 3 §§.

Bestämmelsen reglerar kontrollmyndigheternas möjlighet att besluta förelägganden. Övervägandena finns i avsnitt 13.6.

Bestämmelserna i *första och tredje styckena* motsvarar i sak 26 § första och andra styckena i nuvarande djurskyddslag. Det anges dock inte längre särskilt att kontrollmyndigheten får besluta om förbud eftersom rätten att besluta om förelägganden innefattar möjlighet att besluta om förelägganden som innebär förbud. I första stycket anges liksom tidigare att möjligheten att besluta om förelägganden gäller utöver vad som följer av de EU-bestämmelser som lagen kompletterar. Genom detta tydliggörs att bestämmelsen utgör en komplettering till EU-förordningarna genom att kontrollmyndigheterna ges möjlighet att vidta de åtgärder som behövs för att ge effekt åt EU-förordningarna i de fall åtgärderna inte har reglerats direkt i EU-förordningarna. Det blir därmed också tydligt att det inte är fråga om en otillåten dubbelreglering i förhållande till EU-förordningarna.

I *andra stycket*, som saknar uttrycklig motsvarighet i nuvarande lag, har förtydligats att förelägganden som innebär förbud att ha hand om djur enligt 9 kap. 1 § och förelägganden att inom viss tid göra sig av med djur enligt 9 kap. 3 § endast får meddelas i de fall som anges där.

Rättelse på den enskildes bekostnad

10 § En kontrollmyndighet får besluta om rättelse på en enskilds bekostnad om han eller hon inte rättar sig efter lagen, föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av lagen, de EU-bestämmelser som lagen kompletterar eller de beslut som har meddelats med stöd av EU-bestämmelserna.

I brådskande fall får kontrollmyndigheten besluta om rättelse utan föregående föreläggande.

Bestämmelsen, som reglerar kontrollmyndighetens möjlighet att besluta om rättelse, motsvarar i sak 26 § tredje stycket i nuvarande djurskyddslag. Övervägandena finns i avsnitt 13.6.

Rätt till upplysningar och att ta del av handlingar

11 § En kontrollmyndighet och ett kontrollorgan som anlitas i den offentliga kontrollen har i den utsträckning som behövs för kontrollen rätt att på begäran få upplysningar och ta del av handlingar.

Bestämmelsen, som reglerar kontrollmyndighetens rätt till upplysningar och att ta del av handlingar, motsvarar 27 § första stycket första punkten i nuvarande lag. Övervägandena finns i avsnitt 13.7.

Rätt till tillträde

12 § En kontrollmyndighet och ett kontrollorgan som anlitas i den offentliga kontrollen har i den utsträckning som behövs för kontrollen rätt att få tillträde till områden, anläggningar, byggnader, lokaler och andra utrymmen där det kan antas att djur hålls eller som berör djurhållningen, och där besiktiga djuren, göra undersökningar och ta prover.

Tillträde till bostäder får endast ske när det kan antas att djur hålls där och

1. det kan antas att djurhållningen inte uppfyller bestämmelserna i denna lag eller i föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av lagen,

2. syftet är att kontrollera att tidigare konstaterade brister i djurhållningen har åtgärdats, eller

3. syftet är att kontrollera en djurhållning som kräver tillstånd enligt denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

En kontrollmyndighet och ett kontrollorgan har även rätt att få tillträde till områden, anläggningar, byggnader, lokaler, andra utrymmen och bostäder, när det behövs för att kontrollera att beslut om djurförbud enligt 9 kap. 1 § följs.

Bestämmelsen reglerar kontrollmyndighetens rätt till tillträde. Övervägandena finns i avsnitt 13.7.

Första stycket, som behandlar kontrollmyndigheters och kontrollorgans rätt till tillträde till områden, anläggningar, byggnader, lokaler eller andra utrymmen, motsvarar i huvudsak 27 § första stycket andra punkten i nuvarande djurskyddslag. Bestämmelsen skiljer sig dock från nuvarande lag genom att det tydliggörs att kontrollmyndighetens rätt till tillträde avser utrymmen där det kan antas att djur hålls. Ett exempel på en sådan situation är att kontrollmyndigheten har uppgifter i en anmälan om att djur ska finnas i ett utrymme, men innehavaren av utrymmet förnekar att det finns djur där eller inte kan kontaktas. Det kan också vara så att kontrollmyndigheten i samband med kontroll av djur i ett utrymme, exempelvis ett stall, gör observationer som ger anledning att tro att djur hålls även i andra anslutande byggnader. Ett annat exempel kan vara att kontrollmyndigheten vid tidigare kontroll har påträffat djur i utrymmet.

Liksom tidigare ska tillträde också vara möjligt om området eller utrymmet berör djurhållning. Med detta avses t.ex. utrymmen där djur kortvarigt har hanterats eller där det finns utrustning eller handlingar som är kopplade till djuren.

Bestämmelsen i *andra stycket* har ingen motsvarighet i den nuvarande lagen. I bestämmelsen anges under vilka förutsättningar kontrollmyndigheten har rätt till tillträde till en bostad och bestämmelsen innebär en begränsning av möjligheten till tillträde till bostäder i jämförelse med de områden och andra utrymmen som anges i första stycket. Med bostad avses alla byggnader, del av byggnader eller andra utrymmen där någon har sin bostad. Det kan t.ex. innefatta även båtar och husvagnar. En grundläggande förutsättning för tillträde enligt *andra stycket* är att det kan antas att djur hålls i bostaden. Till skillnad från andra utrymmen är det inte en grund för tillträde att bostaden berör djurhållning.

Enligt *första punkten* i bestämmelsen har kontrollmyndigheten rätt till tillträde när det kan antas att djurhållningen inte uppfyller bestämmelserna i lagen eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen. Exempel på omständigheter som kan ge grund för ett sådant antagande är uppgifter i en anmälan eller observationer som kontrollmyndigheten gjort vid tidigare tillfällen eller i anslutning till bostaden.

Enligt *andra punkten* har kontrollmyndigheten också rätt till tillträde om syftet är att kontrollera att tidigare konstaterade brister i djurhållningen har åtgärdats. När det gäller vissa djurskyddsbrister, t.ex. otillräcklig utfodring eller bristande hygien, kan det behövas flera uppföljande kontroller för att säkerställa att bristerna varaktigt åtgärdats. Om det däremot är så att det genom en eller flera uppföljande kontroller

har säkerställts att den tidigare bristen slutligt har åtgärdats och kontrollmyndigheten inte heller har observerat nya överträdelser eller något annat som i det enskilda fallet ger anledning att anta att djurhållningen även fortsättningsvis kan komma att ske i strid med bestämmelser i djurskyddslagstiftningen har kontrollmyndigheten inte längre rätt till tillträde till bostaden.

Enligt *tredje punkten* har kontrollmyndigheten också rätt till tillträde om syftet är att kontrollera en djurhållning som kräver tillstånd enligt lagen eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen. Härmed avses i första hand sådan verksamhet som regleras i 6 kap. 4 §.

Genom bestämmelsens *tredje stycke*, som inte heller har någon motsvarighet i den nuvarande lagen, har förtydligats att kontrollmyndigheter och kontrollorgan också har rätt till tillträde till bostäder och andra utrymmen eller områden när det behövs för att kontrollera att ett beslut om djurförbud enligt 9 kap. 1 § följs. I dessa fall krävs alltså inte att det kan antas att djur hålls i bostaden, utrymmet eller området.

Europeiska kommissionens rätt till tillträde

13 § Bestämmelserna i 11 och 12 §§ gäller också för Europeiska kommissionen, och för inspektörer och experter som har utsetts av Europeiska kommissionen.

Bestämmelsen, som reglerar EU-institutionernas rätt till tillträde, motsvarar 27 § andra stycket i nuvarande djurskyddslag och skiljer sig från den endast på så sätt att det har förtydligats vilken EU-institution som avses. Övervägandena finns i avsnitt 13.7.

Aktsamhetskrav

14 § Åtgärder enligt 11 och 12 §§ ska utföras så att minsta skada och intrång orsakas.

I bestämmelsen, som saknar motsvarighet i nuvarande lag, förtydligas att kontrollmyndigheternas och kontrollorganens rätt till upplysningar och tillträde enligt 11 och 12 §§ ska utövas så att minsta skada och intrång orsakas. Övervägandena finns i avsnitt 13.7.

Skyldighet för den som är föremål för offentlig kontroll

15 § Den som är föremål för offentlig kontroll ska lämna den hjälp som behövs för att kontrollen ska kunna genomföras.

Bestämmelsen, som reglerar skyldighet för den som är föremål för kontrollen att lämna den hjälp som behövs för att kontrollen ska kunna genomföras, motsvarar i sak 27 § tredje stycket i nuvarande djurskyddslag. Övervägandena finns i avsnitt 13.7.

Hjälp av Polismyndigheten

16 § Polismyndigheten ska lämna den hjälp som behövs för att en kontrollmyndighet ska kunna utöva offentlig kontroll eller verkställa beslut enligt denna lag, föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av lagen, de EU-

bestämmelser som lagen kompletterar eller de beslut som har meddelats med stöd av EU-bestämmelserna.

Hjälp enligt första stycket får begäras endast om

1. det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att en polismans särskilda befogenheter enligt 10 § polislagen (1984:387) behöver tillgripas, eller
2. det annars finns synnerliga skäl.

Bestämmelsen reglerar Polismyndighetens skyldighet att lämna den hjälp som behövs för att en kontrollmyndighet ska kunna utöva offentlig kontroll eller verkställa beslut. Övervägandena finns i avsnitt 13.8. Bestämmelsen motsvarar i sak 27 a § i nuvarande djurskyddslag och har, i jämförelse med nuvarande lag, kompletterats med ett förtydligande att kontrollmyndigheten får begära hjälp av Polismyndigheten endast om det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att en åtgärd inte kan utföras utan att en polismans särskilda befogenheter enligt 10 § polislagen (1984:387) behöver tillgripas eller det annars finns synnerliga skäl. Motsvarande tillägg föreslogs i propositionen Renodling av Polismyndighetens arbetsuppgifter när länsstyrelserna tar över uppgifter på djurområdet (prop. 2016/17:224). Det hänvisas till författningskommentaren i det lagstiftningsärendet. Enligt förslaget ska ändringen i 27 a § djurskyddslagen träda i kraft den 1 juni 2018.

Undantag för djur som används inom Försvarsmakten

17 § Bestämmelserna i 2–6 §§, 8 § första stycket 1, 9 § tredje stycket, 10, 13 och 16 §§ tillämpas inte i fråga om djur som används inom Försvarsmakten.

Bestämmelsen, som reglerar undantag från vissa bestämmelser rörande offentlig kontroll när det gäller djur som används inom Försvarsmakten, motsvarar i sak nuvarande 28 § djurskyddslagen. Övervägandena finns i avsnitt 13.9. Bestämmelsen i 28 § fick sin nuvarande lydelse genom en lagändring som trädde i kraft den 1 oktober 2017 (se propositionen Tillsyn och kontroll på hälso- och miljöområdet inom försvaret, prop. 2016/17:144).

Anmälan om vanvård

18 § Om den som tillhör djurhälsopersonalen enligt lagen (2009:302) om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård i sin yrkesutövning finner anledning att anta att djur inte hålls eller sköts i enlighet med denna lag, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen eller de EU-bestämmelser som lagen kompletterar, ska han eller hon anmäla detta till kontrollmyndigheten, om inte bristen är lindrig och rättas till omgående.

Bestämmelsen reglerar skyldighet för djurhälsopersonal att anmäla vanvård av djur till kontrollmyndigheten. Övervägandena finns i avsnitt 13.10. Bestämmelsen motsvarar 28 a § i nuvarande djurskyddslag. Till skillnad från vad som gäller enligt den bestämmelsen behöver en anmälan till kontrollmyndighet nu inte göras om bristen är lindrig och rättas till omgående. Med lindrig brist avses en brist som enbart kan ha en obetydlig effekt på djurskyddet. Djuren ska således inte vara utsatta för lidande eller en uppenbar risk för lidande. Även när det gäller kravet

på att bristen ska avhjälpas omgående ankommer det på den aktuella yrkesutövaren att bedöma om det är möjligt att utan dröjsmål vidta de åtgärder som krävs för att avhjälpa bristen. Ett exempel på vad som bör kunna rättas till omgående är om djuren inte har tillgång till tillräckligt med strö. Brister som är av mer systematisk karaktär bör dock allmänt sett betraktas medföra en större risk för djurlidande och sådana brister är i många fall svåra att avhjälpa omgående. Ett exempel på det kan vara att djuren vid upprepade tillfällen saknar strö och att det saknas strö på gården. Inte heller bör brister som måste åtgärdas genom om- eller nybyggnation eller andra omfattande förändringar i djurhållningen anses kunna åtgärdas omgående. Allmänt gäller att vad som, i detta sammanhang, slutligen kommer att avses med uttrycken lindrig och omgående får överlämnas till rättstillämpningen.

9 kap. Djurförbud och omhändertagande

Djurförbud

1 § Länsstyrelsen ska besluta om förbud att ha hand om djur (djurförbud) för den som

1. allvarligt har försummat tillsynen eller vården av ett djur,
2. har misshandlat ett djur,
3. inte följer ett beslut som en kontrollmyndighet har meddelat enligt 8 kap. 9 § om beslutet är av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt,
4. har varit föremål för upprepade beslut enligt 8 kap. 9 §, om ett djurförbud är befogat från djurskyddssynpunkt,
5. genom en dom som har fått laga kraft eller genom ett godkänt strafföreläggande har befunnits skyldig till djurplågeri enligt 16 kap. 13 § brottsbalken, eller
6. genom en dom som har fått laga kraft eller genom ett godkänt strafföreläggande har befunnits skyldig till brott enligt 10 kap. 1–5 §§, om ett djurförbud är befogat från djurskyddssynpunkt.

Djurförbud ska dock inte beslutas om det är sannolikt att den omständighet som annars ska leda till djurförbud inte kommer att upprepas.

Bestämmelsen reglerar länsstyrelsens skyldighet att i vissa fall besluta om förbud att ha hand om djur (djurförbud). Överväganden finns i avsnitt 14.1.

I *första stycket* anges under vilka förutsättningar som länsstyrelsen ska besluta om djurförbud. *Första punkten* överensstämmer med nuvarande 29 § första stycket andra punkten, *andra punkten* överensstämmer med nuvarande 29 § första stycket tredje punkten och *tredje punkten* överensstämmer med nuvarande 29 § första stycket första punkten.

Fjärde punkten överensstämmer delvis med nuvarande 29 § första stycket femte punkten andra ledet, men det har lagts till ett krav på att djurförbud i dessa situationer ska vara befogat från djurskyddssynpunkt. Med upprepade tillfällen bör förstås minst två tillfällen. För att ett djurförbud ska anses vara befogat från djurskyddssynpunkt bör överträdelserna som huvudregel också ha skett under senare tid och i relativt nära anslutning till varandra. Överträdelser som ligger flera år tillbaka i tiden eller sker med flera års mellanrum bör normalt inte medföra att ett djurförbud kan anses vara befogat från djurskyddssynpunkt. Undantagsvis kan dock allvaret i överträdelserna

eller omständigheterna i övrigt motivera en annan bedömning. Ett exempel kan vara att en person som har varit föremål för beslut avvecklar sin djurhållning och sedan efter viss tid återupptar den och då återigen omgående blir föremål för nya beslut.

Femte punkten överensstämmer i sak med nuvarande 29 § första stycket fjärde punkten.

Sjätte punkten överensstämmer delvis med nuvarande 29 § första stycket femte punkten första ledet, men det krävs inte längre upprepade tillfällen och det har i stället lagts till ett krav på att djurförbud i dessa situationer ska vara befogat från djurskyddssynpunkt. I både femte och sjätte punkterna har det förtydligats att det ska ha fastställts genom en dom som har fått laga kraft eller genom ett godkänt strafföreläggande att personen i fråga har gjort sig skyldig till djurplågeri eller brott mot djurskyddslagen.

Bestämmelsen i *andra stycket* motsvarar i huvudsak 29 § andra stycket i nuvarande lag, men skiljer sig från den bestämmelsen genom att det nu anges att det inte ska beslutas om djurförbud om det är sannolikt att den omständighet som annars ska leda till djurförbud inte kommer att upprepas. I nuvarande lag anges att djurförbud ska underlåtas om det är uppenbart att ett upprepande inte kommer att inträffa. Det har genom den föreslagna bestämmelsen också förtydligats vad som avses med att ett upprepande inte kommer att inträffa.

Omfattning av och upphävande av djurförbud

2 § Ett djurförbud enligt 1 § får avse alla djurslag eller begränsas till ett eller flera djurslag. Ett djurförbud får också avse förbud att ha hand om fler än ett visst antal djur. Ett djurförbud får även avse andra begränsningar i rätten att ha hand om djur.

Ett djurförbud kan gälla för en viss tid eller tills vidare.

Länsstyrelsen ska upphäva djurförbudet om det inte längre behövs.

Bestämmelsen reglerar omfattningen av och upphävande av djurförbud. Övervägandena finns i avsnitt 14.2.

I *första stycket* anges att ett djurförbud får avse alla djurslag eller begränsas till vissa djurslag. Detta framgår även av nuvarande 29 § första stycket djurskyddslagen. Möjligheten att meddela partiella djurförbud har dock utökats ytterligare genom att det i första stycket anges att ett djurförbud också får avse förbud mot att ha hand om fler än ett visst antal djur och även i övrigt får avse andra begränsningar i rätten att ha hand om djur. För att kunna betecknas som ett djurförbud måste förbudet innebära en tydlig och mer ingripande inskränkning i själva rätten att hantera eller ha hand om djur. Det kan t.ex. innebära att djurförbudet utformas så att den som är föremål för det endast får delta i skötseln av ett djur som hålls av någon annan, t.ex. så som anställd, men inte själv hålla djur. Förbud som riktar sig enbart mot t.ex. en viss åtgärd i djurhållning kan däremot inte anses vara ett djurförbud.

Enligt *andra stycket*, som motsvarar 29 § fjärde stycket i nuvarande lag, kan ett djurförbud gälla för viss tid eller tills vidare.

I *tredje stycket* har förtydligats att länsstyrelsen ska upphäva djurförbudet om det inte längre finns skäl för det.

Skyldighet att avveckla djurinnehav

3 § Om den som meddelas djurförbud är ägare av eller håller djur ska länsstyrelsen samtidigt förelägga honom eller henne att inom en viss tid göra sig av med det eller de djur som omfattas av djurförbudet. Detta gäller dock inte om länsstyrelsen i enlighet med 5 eller 6 § ska besluta att omhänderta djuret eller djuren i samband med beslutet om djurförbud.

Bestämmelsen reglerar skyldigheten att avveckla djurinnehav. Övervägandena finns i avsnitt 14.3. Bestämmelsen motsvaras delvis av 29 § tredje stycket i nuvarande djurskyddslag. Den innebär att länsstyrelsen ska förelägga den som äger eller håller djur och som har meddelats djurförbud att göra sig av med det eller de djur som omfattas av förbudet. Detta gäller dock inte om länsstyrelsen med stöd av 9 kap. 5 eller 6 § beslutar att omhänderta djuret eller djuren i samband med beslutet om djurförbud.

Nödavlivning i vissa fall

4 § Om ett djur påträffas så svårt sjukt eller skadat att det bör avlivas omedelbart, får det avlivas av en veterinär eller polisman, även om djurägaren inte kan kontaktas. I brådskande fall får även någon annan genast avliva djuret.

Den som har avlivat djuret ska informera ägaren eller någon annan som är ansvarig för djuret om detta. Om det inte är möjligt, ska länsstyrelsen underrättas.

Bestämmelsen reglerar möjligheten att nödavliva djur i vissa fall. Övervägandena finns i avsnitt 14.4.

Bestämmelsen i *första stycket* motsvarar 30 § första stycket i nuvarande djurskyddslag och skiljer sig från nuvarande lag endast på så sätt att det har förtydligats att ägarens samtycke inte behöver inhämtas. Däremot innebär inte bestämmelsen att det är tillåtet att mot ägarens vilja avliva ett djur om ägaren är närvarande eller har kunnat kontaktas. I sådana fall måste djuret först omhändertas.

Andra stycket motsvarar 30 § andra stycket i nuvarande lag men skiljer sig från den bestämmelsen genom att den som har avlivat ett djur, i de fall ägaren eller någon annan som är ansvarig för djuret inte kan informeras, ska underrätta länsstyrelsen och inte Polismyndigheten. Att länsstyrelsen ska underrättas i stället för Polismyndigheten föreslogs i propositionen Renodling av Polismyndighetens arbetsuppgifter när länsstyrelserna tar över uppgifter på djurområdet (prop. 2016/17:224). Enligt förslaget ska ändringen i 30 § djurskyddslagen träda i kraft den 1 juni 2018.

Omhändertagande av djur

5 § Länsstyrelsen ska besluta att ett djur ska omhändertas om

1. djuret otillbörligt utsätts för lidande och detta inte rättas till efter tillsägelse av kontrollmyndigheten,

2. ett beslut som har meddelats enligt 8 kap. 9 § inte följs och beslutet är av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt, eller

3. ett beslut om djurförbud enligt 1 § eller ett beslut om avveckling av djurinnehav enligt 3 § inte följs.

Länsstyrelsen ska ansvara för att omhändertagandet verkställs.

Bestämmelsen reglerar omhändertagande av djur. Övervägandena finns i avsnitt 14.5.

I *första stycket*, som delvis överensstämmer med 31 § i nuvarande djurskyddslagen, anges under vilka förutsättningar som länsstyrelsen ska besluta om att ett djur ska omhändertas. I *tredje punkten* har det lagts till att djur även ska omhändertas om ett beslut om avveckling av djurhållning enligt 9 kap. 3 § inte följs. Det anges inte längre att omhändertagande ska ske på de grunder som anges i fjärde och femte punkten i 31 § i nuvarande lag. I sådana fall ska djurhållaren i stället enligt 9 kap. 3 § föreläggas att inom en viss tid göra sig av med sina djur.

Det anges inte längre i första stycket att omhändertagandet ska ske genom Polismyndighetens försorg. I stället framgår av den nya bestämmelsen i *andra stycket* att det är länsstyrelsen som ska ansvara för att omhändertagandet verkställs. Motsvarande ändring föreslogs i propositionen Renodling av Polismyndighetens arbetsuppgifter när länsstyrelserna tar över uppgifter på djurområdet (prop. 2016/17:224). Enligt förslaget ska ändringen i 31 § djurskyddslagen träda i kraft den 1 juni 2018.

Omedelbart omhändertagande av djur

6 § Länsstyrelsen eller Polismyndigheten ska, trots 5 § första stycket 1, besluta att omedelbart omhänderta ett djur om det är utsatt för lidande och om

1. det bedöms vara utsiktslöst att lidandet för djuret blir avhjälp,
2. ägaren till djuret är okänd eller inte kan nås, eller
3. det i övrigt bedöms vara absolut nödvändigt från djurskyddssynpunkt.

Även om förutsättningarna enligt första stycket inte är uppfyllda, får Polismyndigheten besluta att omedelbart omhänderta djur som hålls i strid med ett beslut om djurförbud.

Om ett beslut om omedelbart omhändertagande har meddelats av Polismyndigheten, ska myndigheten skyndsamt informera länsstyrelsen om beslutet. Länsstyrelsen ska skyndsamt pröva om beslutet ska fort-sätta att gälla.

Den beslutande myndigheten ska ansvara för att omhändertagandet verkställs. Om länsstyrelsen beslutar att Polismyndighetens beslut om omhändertagande ska fortsätta att gälla, ska länsstyrelsen skyndsamt ta över ansvaret för att beslutet verkställs.

Bestämmelsen reglerar omedelbara omhändertaganden av djur. Övervägandena finns i avsnitten 14.6 och 14.8.

I *första stycket*, som i allt väsentligt motsvarar nuvarande 32 § första stycket, anges under vilka förutsättningar som länsstyrelsen eller Polismyndigheten omedelbart ska besluta om omhändertagande av djur. Ett sådant beslut ska fattas om djuret är utsatt för lidande och något av kriterierna i första, andra eller tredje punkten är uppfyllda. I *första punkten* har tydliggjorts att det ska bedömas vara utsiktslöst att lidandet för djuret blir avhjälp. Redan det förhållandet att ett djur har övergetts eller av annan anledning kommer att lämnas utan tillsyn under en längre tid innebär att djuret är utsatt för lidande. Det kan vara fallet t.ex. när ägaren eller vårdaren på grund av sjukdom, frihetsberövande eller andra orsaker, för en obestämd tid förlorar de fysiska möjligheterna att sköta sina djur. I dessa fall ska man inte behöva avvakta några mer påtagliga tecken på att djuret lider innan ett ingripande sker. Bestämmelsen är

enligt 1 kap. 2 § tredje stycket tillämplig även på övergivna djur av tamdjursart och förvildade djur av tamdjursart som inte ingår i en etablerad population. Om ett sådant djur är utsatt för lidande ska ett omhändertagande ske. Beträffande vissa arter, t.ex. katter, bör man utgå från att djuret lider när det inte hålls av människor.

Bestämmelsen i *andra stycket* har ingen motsvarighet i den nuvarande lagen. I bestämmelsen anges att Polismyndigheten, även om förutsättningarna enligt första stycket inte är uppfyllda, får besluta att omedelbart omhänderta djur som hålls av någon som har djurförbud. I de fall Polismyndigheten påträffar djur hos någon som har djurförbud ska Polismyndigheten således inte behöva avvakta ett beslut från länsstyrelsen innan ett ingripande kan ske. Det anges dock att djuret, för att omhändertagande ska ske, måste hållas i strid med förbudet. Härmed tydliggörs att den som har partiellt djurförbud, t.ex. förbud mot att ha djur av visst slag, inte kan få djur som inte omfattas av förbudet omhändertagna.

Tredje stycket motsvarar i allt väsentligt 32 § andra stycket i nuvarande lag. Bestämmelsen innebär att Polismyndigheten skyndsamt ska informera länsstyrelsen om ett beslut om omhändertagande som Polismyndigheten fattat. Länsstyrelsen ska i sin tur skyndsamt pröva om beslutet ska fortsätta att gälla.

Fjärde stycket motsvarar delvis 32 § tredje stycket i nuvarande lag. Bestämmelsen innebär att den beslutande myndigheten ska ansvara för att omhändertagandet verkställs. Det läggs också till att om länsstyrelsen beslutar att Polismyndighetens beslut om omhändertagande ska fortsätta att gälla så ska länsstyrelsen skyndsamt ta över ansvaret för att beslutet verkställs.

En lydelse motsvarande den i tredje och fjärde styckena föreslogs i propositionen Renodling av Polismyndighetens arbetsuppgifter när länsstyrelserna tar över uppgifter på djurområdet (prop. 2016/17:224). Enligt förslaget ska ändringarna i 32 § djurskyddslagen träda i kraft den 1 juni 2018.

Förfogande över omhändertagna djur

7 § Beslut om omhändertagande eller omedelbart omhändertagande av ett djur omfattar också avkomma som det omhändertagna djuret föder under omhändertagandet. Sedan ett djur har omhändertagits enligt 5 eller 6 § får ägaren inte förfoga över djuret eller dess avkomma utan tillstånd av länsstyrelsen.

Bestämmelsen reglerar förfogande över omhändertagna djur. Övervägandena finns i avsnitt 14.9. Bestämmelsen motsvarar 33 § i nuvarande djurskyddslag.

Hantering av omhändertagna djur

8 § Vid omhändertagande av djur ska länsstyrelsen snarast besluta om att djuret ska säljas, överlätas på annat sätt eller avlivas. Om det inte går att verkställa ett beslut om att ett omhändertaget djur ska säljas eller överlätas, får länsstyrelsen i stället besluta att djuret ska avlivas.

Länsstyrelsen ska ansvara för att beslut enligt första stycket verkställs.

Bestämmelsen reglerar hantering av omhändertagna djur. Övervägandena finns i avsnitt 14.9. Bestämmelsen motsvarar 34 § i nuvarande djurskyddslag. Den skiljer sig från den bestämmelsen i sak endast på så sätt att det i *andra stycket* anges att länsstyrelsen, och inte Polismyndigheten, ska ansvara för att beslut enligt första stycket verkställs. En motsvarande ändring föreslogs i propositionen Renodling av Polismyndighetens arbetsuppgifter när länsstyrelserna tar över uppgifter på djurområdet (prop. 2016/17:224). Enligt förslaget ska ändringen i 34 § djurskyddslagen träda i kraft den 1 juni 2018.

Kostnadsansvar för omhändertagna djur

9 § Länsstyrelsen och Polismyndigheten får betala ut förskott av allmänna medel för kostnader som uppkommer på grund av åtgärder enligt 5 eller 6 §. Kostnaden för sådana åtgärder ska slutligt betalas av den som åtgärden har riktats mot, om det inte finns särskilda skäl för annat.

Om ett omhändertaget djur har sålts, och om kostnaden enligt första stycket slutligt ska betalas av ägaren, får länsstyrelsen och Polismyndigheten ta ut kostnaden ur köpesumman. Köpesumman ska i första hand täcka länsstyrelsens kostnader.

Bestämmelsen behandlar kostnadsansvaret för omhändertagna djur. Övervägandena finns i avsnitt 14.10.

Bestämmelsen i *första stycket* motsvarar 35 § första och andra stycket i nuvarande djurskyddslag och skiljer sig i sak från den endast på så sätt att det anges att både länsstyrelsen och Polismyndigheten får betala ut förskott av allmänna medel för kostnader som uppkommer på grund av omhändertaganden. Kostnaderna ska även fortsättningsvis slutligt betalas av den som åtgärden riktats mot, om det inte finns särskilda skäl för annat. Särskilda skäl kan t.ex. vara att beslutet om omhändertagande har upphävts av högre instans eller att kostnaderna för omhändertagandet till följd av en olämplig hantering av myndigheterna har blivit orimligt höga.

Andra stycket motsvarar 35 § tredje stycket i nuvarande lag men skiljer sig från den på så sätt att det anges att både länsstyrelsen och Polismyndigheten får ta ut kostnaden för omhändertagande ur köpesumman om ett djur har sålts, men att det i första hand är länsstyrelsens kostnader som ska täckas. Det har också förtydligats att kostnaderna får tas ut ur köpesumman endast om åtgärden riktats mot ägaren och det är han eller hon som slutligt ska stå kostnaden för omhändertagandet.

Motsvarande materiella ändringar i bestämmelsen föreslogs i propositionen Renodling av Polismyndighetens arbetsuppgifter när länsstyrelserna tar över uppgifter på djurområdet (prop. 2016/17:224). Enligt förslaget ska dessa ändringar i 35 § djurskyddslagen träda i kraft den 1 juni 2018.

10 kap. Straff och andra sanktioner

Brott mot denna lag och föreskrifter om bedövning

1 § Till böter eller fängelse i högst två år döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. bryter mot

- 2 kap. 4 § första och andra styckena, 2 kap. 5 § första och andra styckena, 2 kap. 6 § första–tredje styckena, 2 kap. 7 § första stycket, 2 kap. 8 §, 2 kap. 9 § första och andra styckena, 2 kap. 11 § första stycket eller 2 kap. 13 § första och andra styckena,
 - 3 kap. 1 § första stycket eller 2 § första stycket,
 - 4 kap. 1 §, 2 § första och tredje styckena eller 3 § första stycket,
 - 5 kap. 1 § första och andra styckena eller föreskrifter om bedövning som regeringen har meddelat med stöd av 5 kap. 2 § 1,
 - 6 kap. 4 § första stycket,
 - 7 kap. 1 § första stycket, 2 § första stycket, 9 § första stycket, eller
2. inte följer ett beslut om djurförbud enligt 9 kap. 1 § eller ett föreläggande om skyldighet att avveckla djurinnehav enligt 9 kap. 3 §.
- Om brottet har begåtts med uppsåt och avsett en förpliktelse av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt är straffet fängelse i högst två år.

Bestämmelsen behandlar brott mot lagen och föreskrifter om bedövning vid slakt. Övervägandena finns i avsnitt 15.1.

Bestämmelsen motsvarar 36 § första stycket första punkten i nuvarande djurskyddslag. Genom bestämmelsen straffbeläggs brott mot lagens bestämmelser om krav på tillsyn, foder och vatten och regler kring bindning och fixering av djur, stall och andra förvaringsutrymmen, inredning och utrustning i stall, andra förvaringsutrymmen för djur och inhägnader utomhus, förbudet mot att överge djur, förbudet mot att aga, skada eller överanstränga djur eller använda utrustning som kan orsaka lidande eller skada, förbudet mot viss avel samt regler kring transport av djur, träning och tävling med djur och förbudet mot dopning. Vidare straffbeläggs brott mot bestämmelserna om att djur som är skadade och sjuka ska ha vård, reglerna kring operativa ingrepp och att veterinär eller annan djurhälsopersonal ska anlitas om vissa åtgärder behöver vidtas. Bestämmelsen straffbelägger även brott mot djurskydds krav vid slakt eller annan avlivning av djur och föreskrifter om bedövning vid sådan verksamhet som regeringen har meddelat. Slutligen straffbeläggs brott mot tillståndsplikten för viss djurhållning, brott mot grundläggande principer för djurförsök, kravet på tillstånd för försöksdjursverksamhet samt brott mot kravet på etiskt godkännande innan användning av djur i ett djurförsök påbörjas.

Nytt i förhållande till straffbestämmelsen i den nuvarande lagen är bl.a. att de nya bestämmelserna om fixering av djur och annan liknande begränsning av djurs rörelsefrihet i 2 kap. 5 § andra stycket, om klimat-, ljus- och ljudförhållanden i stall och andra förvaringsutrymmen i 2 kap. 6 § tredje stycket, förbudet mot att överge djur av tamdjursart i 2 kap. 8 § och förbud mot att tillfoga skada och använda utrustning som kan orsaka lidande eller skada i 2 kap. 9 § första och andra stycket kriminaliseras. Bestämmelserna i 2 kap. 6 § första stycket, 7 § första stycket, 11 § första stycket och 13 § andra stycket har, med några mindre justeringar, flyttats till lagen från den nuvarande djurskyddsförordningen och är i dag straffbelagda med samma straffskala som brott mot lagen. Det straffbara området har dock även utökats något genom att bestämmelsen om bl.a. tävling med djur i 3 kap. 1 § har ändrats på så sätt att även prov omfattas av bestämmelsen. Motsvarande ändring har gjorts i bestämmelsen om förbud mot dopning i 3 kap. 2 § och där har dessutom förtydligats att åtgärder som kan påverka djuret vid tävling eller prov omfattas. I övrigt

har justeringar gjorts i 2 kap. 4 §, 4 kap. 1 och 2 §§ och 5 kap. 1 § (se författningskommentaren till dessa bestämmelser) som innebär vissa skillnader i sak även när det gäller vad som är straffbelagt genom denna bestämmelse. Hänvisningen till föreskrifter om bedövning som regeringen har meddelat med stöd av 5 kap. 2 § första punkten är ny. Sådana föreskrifter finns i 30 § i nuvarande djurskyddsförordning och är i den nuvarande djurskyddslagen straffbelagd genom 36 § första stycket andra punkten.

Enligt *första stycket andra punkten* döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet underlåter att följa ett beslut om djurförbud enligt 9 kap. 1 § eller ett föreläggande om skyldighet att avveckla djurinnehav enligt 9 kap. 3 §. Bestämmelsen motsvarar 36 § första stycket tredje punkten i nuvarande djurskyddslag. Eftersom djurförbudsbestämmelsen har ändrats i sak på det sätt som framgår av författningskommentaren till den bestämmelsen så har även straffbestämmelsen fått ett delvis annat innehåll.

Bestämmelsens *andra stycke* motsvarar 36 § andra stycket i nuvarande djurskyddslag.

Brott mot förbudet att genomföra sexuella handlingar med djur

2 § Till böter eller fängelse i högst två år döms den som bryter mot förbudet i 2 kap. 10 § första stycket att genomföra sexuella handlingar med djur.

Bestämmelsen behandlar brott mot förbudet att genomföra sexuella handlingar med djur. Övervägandena finns i avsnitt 15.3. Bestämmelsen motsvarar nuvarande 36 c § första stycket djurskyddslagen och har behandlats i prop. 2013/14:41, Ändringar i djurskyddslagen.

Brott mot vissa EU-bestämmelser om transport och avlivning av djur

3 § Till böter eller fängelse i högst två år döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. transporterar djur i strid med artikel 6.3 och de tekniska föreskrifter som anges i bilaga I till rådets förordning (EG) nr 1/2005 av den 22 december 2004 om skydd av djur under transport och därmed sammanhängande förfaranden och om ändring av direktiven 64/432/EEG och 93/119/EG och förordning (EG) nr 1255/97,

2. i egenskap av djurhållare på avsändningsorten, omlastningsplatsen eller bestämmelseorten i strid med artikel 8.1 inte ser till att de tekniska föreskrifter som anges i kapitel I och i kapitel III avsnitt 1 i bilaga I till rådets förordning (EG) nr 1/2005 uppfylls i fråga om de djur som transporteras,

3. svarar för driften av en uppsamlingscentral och inte i enlighet med artikel 9.1 ser till att djuren behandlas i enlighet med de tekniska föreskrifter som anges i kapitel I och i kapitel III avsnitt 1 i bilaga I till rådets förordning (EG) nr 1/2005,

4. avlivar djur på annat sätt än efter bedövning i enlighet med de metoder och de särskilda krav för tillämpningen av dessa metoder som anges i artikel 4.1 och i bilaga I till rådets förordning (EG) nr 1099/2009 av den 24 september 2009 om skydd av djur vid tidpunkten för avlivning,

5. i strid med artikel 4.1 i rådets förordning (EG) nr 1099/2009, avlivar djur så att djuret efter bedövning återfår medvetande eller känsel innan det dör,

6. i strid med artikel 9.3 i rådets förordning (EG) nr 1099/2009 medverkar till att ett djur placeras i fixeringsanordningen, eller i en anordning där huvudet

fixeras, innan den person som ansvarar för bedövning eller avblodning är beredd att bedöva eller avbloda det så fort som möjligt,

7. inte i enlighet med artikel 15.1 ser till att driftsbestämmelserna för slakterier i bilaga III till rådets förordning (EG) nr 1099/2009 följs,

8. inte följer vad som enligt artikel 15.2 i rådets förordning (EG) nr 1099/2009, gäller för fixering av djur vid avlivning, eller

9. använder någon av de fixeringsmetoder som är förbjudna enligt artikel 15.3 i rådets förordning (EG) nr 1099/2009.

Om brottet har begåtts med uppsåt och avsett en förpliktelse av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt är straffet fängelse i högst två år.

Bestämmelsen behandlar brott mot vissa EU-bestämmelser om transport och avlivning av djur. Övervägandena finns i avsnitt 15.4. Genom paragrafens *första stycke* döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet bryter mot ett antal i lagtexten angivna EU-bestämmelser till böter eller fängelse i högst två år. De EU-bestämmelser som straffsanktioneras genom första stycket punkterna 1–3 är artiklarna 6.3, 8.1 och 9.1 i rådets förordning (EG) nr 1/2005. De EU-bestämmelser som straffsanktioneras i punkterna 4–9 är artiklarna 4.1, 9.3 och 15.1–3 i rådets förordning (EG) nr 1099/2009. Hänvisningarna till EU-förordningarna är dynamiska. Bestämmelsen motsvarar delvis 36 a § i nuvarande djurskyddslag genom vilken bl.a. dessa EU-bestämmelser är straffbelagda.

Enligt bestämmelsens *andra stycke* döms till fängelse i högst två år om brottet har begåtts med uppsåt och avsett en förpliktelse av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt. Bestämmelsen motsvarar 36 a § andra stycket i nuvarande djurskyddslag.

Brott mot övriga EU-bestämmelser som lagen kompletterar

4 § Till böter döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet i annat fall än enligt 3 § bryter mot skyldigheter, krav eller förbud som finns i de EU-bestämmelser som lagen kompletterar. Detta gäller inte om överträdelsen avser bestämmelser om myndighetsutövning.

Bestämmelsen behandlar brott mot EU-bestämmelser i andra fall än enligt 3 §. Övervägandena finns i avsnitt 15.5. Enligt bestämmelsen döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet i annat fall än enligt 3 § bryter mot skyldigheter, krav eller förbud som finns i de EU-bestämmelser som lagen kompletterar till böter. Detta gäller inte om överträdelsen avser bestämmelser om myndighetsutövning. Bestämmelsen motsvarar delvis 36 a § i nuvarande djurskyddslag.

Brott mot föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen

5 § Till böter döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet bryter mot föreskrifter som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, en myndighet har meddelat med stöd av

- 2 kap. 2 § andra stycket, 2 kap. 4 § tredje stycket, 2 kap. 5 § tredje stycket, 2 kap. 6 § fjärde stycket, 2 kap. 7 § andra stycket, 2 kap. 9 § fjärde stycket, 2 kap. 11 § andra stycket, 2 kap. 12 § eller 2 kap. 13 § tredje stycket,
- 3 kap. 1 § andra stycket 1 och 2 § andra stycket,
- 4 kap. 2 § fjärde stycket 1 eller 4 §,
- 5 kap. 2 § 1 i annat fall än som sägs i 1 §,
- 6 kap. 3 §,

– 7 kap. 8 § andra stycket eller 16 § första och tredje stycket.

Bestämmelsen behandlar brott mot föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen. Övervägandena finns i avsnitt 15.6. Enligt bestämmelsen döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet bryter mot en föreskrift som regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, en myndighet har meddelat med stöd av 2 kap. 2 § andra stycket, 4 § tredje stycket, 5 § tredje stycket, 6 § fjärde stycket, 7 § andra stycket, 9 § fjärde stycket, 11 § andra stycket, 12 §, 13 § tredje stycket, 3 kap. 1 § andra stycket första punkten och 2 § andra stycket, 4 kap. 2 § fjärde stycket första punkten, 4 §, 5 kap. 2 § första punkten i annat fall än som sägs i 1 §, 6 kap. 3 §, 7 kap. 8 § andra stycket eller 16 § första eller tredje stycket. Bestämmelsen motsvarar 36 § första stycket andra punkten i nuvarande djurskyddslag. Till skillnad från den bestämmelsen finns nu endast böter i straffskalan. Vidare har de föreskrifter som straffsanktioneras genom bestämmelsen begränsats något jämfört med den nuvarande lagen i vilken brott mot samtliga föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen straffbeläggs.

Ringa gärningar

6 § Om gärningar som avses i 1, 3–4 och 5 §§ är att anse som ringa ska det inte dömas till ansvar. En gärning är att anse som ringa om den framstår som obetydlig med hänsyn till det intresse som straffbestämmelsen är avsedd att skydda.

I bestämmelsen anges att om gärningar som avses i 1, 3, 4 och 5 §§ är att anse som ringa ska inte dömas till ansvar. Övervägandena finns i avsnitt 15.7. Bestämmelsen motsvarar 36 § tredje stycket, 36 a § tredje stycket och 36 b § andra stycket i nuvarande djurskyddslag. Den har ändrats på så sätt att det nu i paragrafen anges att en gärning är att anse som ringa om den framstår som obetydlig med hänsyn till det intresse som straffbestämmelsen är avsedd att skydda. Bestämmelsen gäller inte brott mot förbudet att genomföra sexuella handlingar med djur. Detta överensstämmer med 36 c § i nuvarande djurskyddslag.

Bestämmelsernas förhållande till vite

7 § Om ett vite har dömts ut ska det inte dömas till ansvar för samma gärning.

Bestämmelsen innebär ett förbud mot att döma till ansvar för en gärning för vilken vite har dömts ut. Övervägandena finns i avsnitt 15.8. Bestämmelsen motsvarar 37 § första stycket i nuvarande djurskyddslag. Det är dock enligt den nya bestämmelsen endast för det fall vitet har dömts ut som det inte döms till ansvar för samma gärning. Enligt nuvarande djurskyddslag döms det inte till ansvar om ett vitesföreläggande eller vitesförbud har överträtts, för gärning som omfattas av föreläggandet eller förbudet. Med den nya utformningen kan det alltså dömas till ansvar om ett föreläggande har överträtts men vitet inte har dömts ut. Det kan däremot i en sådan situation inte komma i fråga att i ett senare skede döma ut vitet.

Bestämmelsernas förhållande till brottsbalken

8 § Till ansvar enligt 1–5 §§ döms det inte om gärningen är belagd med samma eller strängare straff i brottsbalken.

Bestämmelsen behandlar straffbestämmelsernas förhållande till brottsbalken. Övervägandena finns i avsnitt 15.9. Bestämmelsen motsvarar 36 § fjärde stycket, 36 a § fjärde stycket, 36 b § tredje stycket och 36 c § andra stycket i nuvarande djurskyddslag.

Avgift om en förprovning inte har skett

9 § Regeringen får meddela föreskrifter om att en avgift ska betalas av den som inte låter förpröva stall, andra förvaringsutrymmen för djur eller hägn enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 6 kap. 1 §.

Avgiftens storlek ska framgå av regeringens föreskrifter. Avgiften ska uppgå till minst 10 000 kronor och högst 40 000 kronor. När regeringen meddelar föreskrifter om avgiftens storlek ska hänsyn tas till förprovningens komplexitet och omfattning.

Bestämmelsen innehåller ett bemyndigande att meddela föreskrifter om avgift om förprovning inte har skett. Övervägandena finns i avsnitt 15.10. Bestämmelsen motsvarar i sak 3 a § andra stycket i nuvarande djurskyddslag. Bestämmelserna i 3 a § tredje och fjärde styckena i nuvarande djurskyddslag om att avgiften ska tas ut av den som ägde stallet, förvaringsutrymmet eller hägnet när åtgärden påbörjades och att ägaren av stallet, förvaringsutrymmet eller hägnet helt eller delvis får befrias från avgiften om det finns särskilda skäl har inte förts över till den nya lagen. Sådana bestämmelser kan i stället meddelas av regeringen med stöd av bemyndigandet. Regeringen kan också i sådana föreskrifter reglera vilken myndighet som ska besluta om avgift.

11 kap. Överklagande

Överklagande av beslut i ärenden om etiskt godkännande

1 § En regional djurförsöksetisk nämnds beslut i ett ärende om godkännande av användning av djur i djurförsök och om återkallelse av ett sådant godkännande får överklagas till den centrala djurförsöksetiska nämnd som anges i 7 kap. 13 §.

Den centrala djurförsöksetiska nämndens beslut får inte överklagas.

Bestämmelsen reglerar överklagande av beslut i ärenden om etiskt godkännande av användning av djur i djurförsök. Övervägandena finns i avsnitt 16.1. Bestämmelsen motsvarar 37 a § i nuvarande djurskyddslag.

Överklagande av andra beslut

2 § Andra beslut enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Beslut som avser Försvarmakten överklagas dock till regeringen.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Bestämmelsen reglerar överklagande av andra beslut enligt lagen än de som avses i 1 §. Övervägandena finns i avsnitt 16.1. Bestämmelsen motsvarar i huvudsak 38 § första, andra, fjärde och femte styckena i

nuvarande djurskyddslag, men det anges inte längre i bestämmelsen att beslut enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen eller de EU-bestämmelser som lagen kompletterar får överklagas. Rätten att överklaga beslut enligt EU-bestämmelser följer i stället av allmänna förvaltningsrättsliga principer och av förvaltningslagen (2017:900). Även beslut som har meddelats av en officiell veterinär som har förordnats enligt lagen (2009:1254) om officiella veterinärer omfattas av överklagandebestämmelsen, men detta anges inte särskilt. Med beslut avses vidare endast beslut i enskilda fall.

Motpart vid överklagande av beslut av officiell veterinär

3 § Om ett beslut som har meddelats av en officiell veterinär som har förordnats enligt lagen (2009:1254) om officiella veterinärer överklagas ska den myndighet som har förordnat den officiella veterinären föra det allmännas talan i allmän förvaltningsdomstol.

Bestämmelsen reglerar partsställningen vid överklagande av beslut av en officiell veterinär som har förordnats enligt lagen om officiella veterinärer. Övervägandena finns i avsnitt 16.1. Bestämmelsen motsvarar i sak 38 § tredje stycket i nuvarande djurskyddslag.

Föreskrifter om omedelbar verkställighet

4 § Regeringen får meddela föreskrifter om i vilka fall ett beslut enligt denna lag, enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen eller enligt de EU-bestämmelser som lagen kompletterar ska gälla omedelbart även om det överklagas.

Bestämmelsen innehåller ett bemyndigande att meddela föreskrifter om omedelbar verkställighet av beslut. Övervägandena finns i avsnitt 16.1. Bestämmelsen motsvarar 39 § i nuvarande djurskyddslag.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2019.
2. Genom lagen upphävs djurskyddslagen (1988:534).
3. Förelägganden, förbud och andra beslut som har meddelats enligt den upphävda lagen gäller fortfarande.
4. Djurförbud enligt 9 kap. 1 § får, i de fall förhållandena som ligger till grund för beslutet har inträffat före ikraftträdandet, beslutas endast om förutsättningarna för djurförbud enligt den upphävda lagen är uppfyllda.

I *första punkten* anges att lagen träder i kraft den 1 april 2019 då nuvarande djurskyddslag upphör att gälla. Övervägandena finns i avsnitt 16.2.

I *andra, tredje och fjärde punkterna* regleras upphävandet den nuvarande lagen, den fortsatta giltigheten av beslut som har meddelats enligt den nuvarande lagen och djurförbud som beslutas efter ikraftträdande i de fall förhållandena som ligger till grund för förbudet har inträffat före ikraftträdandet. Övergångsbestämmelserna har kommenterats i avsnitt 16.2.

20.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2009:302) om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård

1 kap.

3 § Med djurens hälso- och sjukvård avses i denna lag åtgärder som vidtas för att medicinskt förebygga, påvisa, lindra eller bota sjukdom, skada eller därmed jämförligt tillstånd hos djur.

Med djurens hälso- och sjukvård jämställs även utförande av operativa ingrepp på eller givande av injektioner till djur i andra syften än de som följer av första stycket.

Djurförsök enligt 1 kap. 4 § djurskyddslagen (2018:000) omfattas inte av begreppet.

Med anledning av att den nuvarande djurskyddslagen upphävs och den föreslagna lagen träder i kraft har hänvisningen till djurskyddslagen ändrats. Övervägandena finns i avsnitt 17.1.

20.3 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

10 kap.

Ingripande av djurskyddsskäl

20 a § Sekretessen enligt 25 kap. 1 § och 26 kap. 1 § hindrar inte att en uppgift om ett djur som är nödvändig för ett ingripande av en kontrollmyndighet för djurskydd eller Polismyndigheten lämnas till dessa myndigheter om personal inom hälso- och sjukvården eller socialtjänsten påträffar ett djur som

1. tydligt utsätts för vanvård eller misshandel, eller
2. uppenbart uppvisar symtom på sjukdom eller är allvarligt skadat.

En uppgift enligt första stycket får endast lämnas om det bedöms att bristen inte kan åtgärdas i samråd med den som håller djuret.

Bestämmelsen är ny och övervägandena finns i avsnitt 18.2. Genom bestämmelsen i första stycket införs en möjlighet för personal inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten att lämna en uppgift om ett djur som är nödvändig för ett ingripande av en kontrollmyndighet för djurskydd eller Polismyndigheten till dessa myndigheter om personal påträffar ett djur som tydligt utsätts för vanvård eller misshandel eller som uppenbart uppvisar symtom på sjukdom eller är allvarligt skadade. Det ska alltså vara fall där det även för den som inte har särskild utbildning eller kunskap om djur står klart att djuret inte mår bra. Det kan t.ex. vara så att personalen vid upprepade tillfällen uppmärksammar sår eller andra skador på djuret utan det finns någon annan rimlig förklaring till hur dessa har uppkommit än att djuret utsätts för vanvård eller misshandel. Det kan också vara så att personal påträffar ett skadat djur under sådana omständigheter att det utifrån situationen står klart att djuret nyligen har utsatts för våld. Det kan också vara så att djuret är

tydligt avmagrat och utmattat eller har svårt att eller inte alls klarar av att röra sig, vilket är tecken på vanvård eller sjukdom. Anmälan ska också kunna ske om personal påträffar djur som har övergivits eller lämnats utan tillsyn under en längre tid utan att man behöver invänta några mer påtagliga tecken på att djuret lider. Dessa situationer bör innefattas i uttrycket tydlig vanvård.

Bestämmelsen omfattar endast de fall då personalen påträffar ett djur och inte fall då personal inom hälso- och sjukvården eller socialtjänsten i sin tjänsteutövning på annat sätt, dvs. utan att själva påträffa djuret i fråga, får kännedom om djurskyddsproblem.

Anmälan ska avse uppgifter om djuret och ska således ta sikte på djuret i fråga och var djuret finns. Anmälan måste därför också innehålla nödvändiga uppgifter om djurhållarens identitet, adress och eventuella andra kontaktuppgifter. Att anmälan ska begränsas till uppgifter om djuret innebär dock att anmälan inte ska innehålla någon information om den enskildes hälsotillstånd eller övriga personliga förhållanden. Anmälan kan göras antingen till kontrollmyndigheten för djurskydd, dvs. länsstyrelsen, eller till Polismyndigheten. Det finns anledning att rikta en anmälan till Polismyndigheten främst när berörd personal utanför ordinarie kontorstid har uppmärksammat djur som är i akut behov av vård. Polismyndigheten har, till skillnad från länsstyrelserna, bemanning dygnet runt och kan fatta beslut om omedelbara omhändertaganden av djur som är utsatta för lidande i de situationer som anges i 9 kap. 6 § i förslaget till djurskyddslag. I mindre akuta fall bör en anmälan i första hand riktas till länsstyrelsen.

I *andra stycket* anges att en uppgift enligt första stycket endast får lämnas om det bedöms att bristen inte kan åtgärdas i samråd med den som håller djuret. Berörd personal från hälso- och sjukvården eller socialtjänsten är dock inte skyldig att vidta åtgärder för att komma tillrätta med djurskyddsproblemet, detta är djurhållarens ansvar. Ett påpekande från personalens sida kan dock leda till att djurhållaren självmant åtgärdar problemet. Uttrycket "samråd" bör därför förstås som att personalen bör ta upp problemet med djurhållaren för att se om han eller hon är beredd att vidta nödvändiga åtgärder och ev. föra ett resonemang med djurhållaren om vad som kan göras. I de fall där djuret är sjukt eller skadat men detta inte beror på några egentliga brister i djurhållningen kan det vara tillräckligt att se till att djuret får adekvat vård. Om den enskilde saknar förmåga att på egen hand ta hand om djuret kan en lösning vara att djurhållaren ser till att få den hjälp som behövs för att kunna tillgodose djurets behov. I vissa fall är det dock nödvändigt att djurhållningen i stället avslutas på ett ansvarsfullt sätt. I något fall kan det kanske också vid en dialog med djurhållaren konstateras att det uppmärksammade missförhållandet berodde på tillfälliga problem, t.ex. akut sjukdom hos djurhållaren, som djurhållaren därefter kommit tillrätta med. Om det inträffade framstår som en engångsföreteelse eller om det i övrigt inte finns någon anledning att befara fortsatta brister i djurhållningen bör inte någon anmälan göras. Först när personalen bedömer att den enskilde inte är villig eller saknar förmåga att vidta tillräckliga åtgärder för att komma till rätta med djurskyddsproblemen bör det komma i fråga att göra en anmälan till kontrollmyndigheten.

Det kan också förekomma akuta situationer där det inte är möjligt att först diskutera problemen med den enskilde. Ett exempel är att personal påträffar ett uppenbart sjukt eller allvarligt skadat djur som behöver omedelbar vård och djurhållaren själv är ur stånd, t.ex. p.g.a. sjukdom, att lämna sitt samtycke till detta. Det kan också finnas andra situationer där det inte är lämpligt eller möjligt att först ta upp frågan med djurhållaren, t.ex. om det är oklart vem som egentligen ansvarar för djuret eller då våld utövas mot djuret. Avsikten med uttrycket ”det bedöms...” är att personalen ska ha ett utrymme att bedöma om det överhuvudtaget är möjligt eller meningsfullt att först ta upp frågan med djurhållaren. Det kan givetvis också vara svårt för personal utan särskilda djurskyddskunskaper att avgöra om eventuella åtgärder som djurhållaren säger sig vilja vidta eller faktiskt vidtar efter ett påpekande är tillräckliga för att åtgärda djurskyddsproblemet. Även här är avsikten med formuleringen ”det bedöms...” att personalen ska ha ett relativt vitt bedömningsutrymme och att det givetvis måste beaktas att personalen normalt är lekmän på djurskyddsområdet och gör sin bedömning efter bästa förmåga utifrån sina individuella förutsättningar.

32 kap.

Kontrollmyndighet för djurskydd

Uppgift från hälso- och sjukvården och socialtjänsten

10 a § *Sekretess gäller hos en kontrollmyndighet för djurskydd för uppgift om en enskilds personliga förhållanden som av djurskyddsskäl har lämnats av personal inom hälso- och sjukvården eller socialtjänsten, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.*

För uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Bestämmelsen är ny och övervägandena finns i avsnitt 18.2. Av *första stycket* följer att sekretess gäller hos en kontrollmyndighet för djurskydd för en uppgift om enskilds personliga förhållanden som av djurskyddsskäl har lämnats av personal inom hälso- och sjukvården eller socialtjänsten. Sekretessen gäller om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men. Uppgifterna ges därmed samma skydd hos kontrollmyndigheten som hos hälso- och sjukvården enligt 25 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (OSL) respektive socialtjänsten enligt 26 kap. 1 § OSL. Sekretessen gäller oavsett om uppgiften har lämnats från en offentlig verksamhet med direkt stöd av 10 kap. 20 a § OSL eller från en enskilt bedriven verksamhet. Skyddet är dock begränsat till just de uppgifter som har inkommit direkt från hälso- och sjukvården eller socialtjänsten. För de andra uppgifter som tillförs ärendet genom kontrollmyndighetens egen utredning gäller samma bestämmelser som i andra djurskyddsärenden, dvs. sekretess kan i vissa fall gälla med stöd av 21 kap. 1 § OSL.

I *andra stycket* anges att sekretessen för uppgift i allmän handling gäller i högst 70 år. Även i denna del överensstämmer bestämmelsen med 25 kap. 1 § OSL respektive 26 kap. 1 § OSL.

Sekretessbrytande bestämmelse

10 b § Sekretessen enligt 10 a § hindrar inte att en sådan uppgift lämnas till en annan kontrollmyndighet för djurskydd.

Bestämmelsen är ny och övervägandena finns i avsnitt 18.2. I bestämmelsen anges att sekretessen för uppgifter från personal inom hälso- och sjukvården eller socialtjänsten enligt 10 a § inte hindrar att sådana uppgifter lämnas till en annan kontrollmyndighet för djurskydd. Uppgifter kan behöva lämnas i fall då det redan när en anmälan görs kan konstateras att den fortsatta utredningen av anmälan bör hanteras av en annan kontrollmyndighet (länsstyrelse), t.ex. för att den djurhållare som avses i anmälan är bosatt i eller har flyttat till ett annat län.

Överföring av sekretess

10 c § Om en kontrollmyndighet för djurskydd får en uppgift som är sekretessreglerad i 10 a § eller 35 kap. 20 a § från en annan kontrollmyndighet för djurskydd eller från Polismyndigheten, blir 10 a § tillämplig på uppgiften hos den mottagande myndigheten.

Bestämmelsen är ny och övervägandena finns i avsnitt 18.2. Av bestämmelsen framgår att den kontrollmyndighet för djurskydd som från en annan kontrollmyndighet för djurskydd eller från Polismyndigheten får en uppgift som ursprungligen av djurskyddsskäl har lämnats av personal inom hälso- och sjukvården eller socialtjänsten ska tillämpa sekretessen enligt 32 kap. 10 a § även på en sådan överförd uppgift.

35 kap.

Djurskydd

Uppgift lämnad av hälso- och sjukvården eller socialtjänsten

20 a § Sekretess gäller hos Polismyndigheten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden som av djurskyddsskäl har lämnats av personal inom hälso- och sjukvården eller socialtjänsten, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

För uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Bestämmelsen är ny och övervägandena finns i avsnitt 18.2.

I *första stycket* anges att sekretess i vissa fall gäller hos Polismyndigheten för uppgift om enskilds personliga förhållanden som av djurskyddsskäl har lämnats av personal inom hälso- och sjukvården eller socialtjänsten. Bestämmelsen motsvarar i stort första stycket i 32 kap. 10 a § och det hänvisas till kommentaren till den bestämmelsen.

Bestämmelsen i *andra stycket* motsvarar andra stycket i 32 kap. 10 a § och det hänvisas till kommentaren till den bestämmelsen.

Sekretessbrytande bestämmelse

20 b § Sekretessen enligt 20 a § hindrar inte att en sådan uppgift lämnas till en kontrollmyndighet för djurskydd.

Bestämmelsen är ny och övervägandena finns i avsnitt 18.2. I bestämmelsen anges att sekretessen enligt 35 kap. 20 a § inte hindrar att Polismyndigheten lämnar en uppgift till en kontrollmyndighet för djurskydd, dvs. till länsstyrelsen. Om Polismyndigheten på grund av de inkomna uppgifterna har beslutat om ett omedelbart omhändertagande enligt 9 kap. 6 § i förslaget till djurskyddslag ska länsstyrelsen skyndsamt informeras om beslutet och skyndsamt pröva om det ska fortsätta gälla. Länsstyrelsen behöver vid denna prövning tillgång till de uppgifter som har legat till grund för Polismyndighetens åtgärder. Även i de fall då Polismyndigheten inte anser att det finns skäl för ett omedelbart omhändertagande kan det finnas ett behov av att uppgifterna i anmälan vidarebefordras till länsstyrelsen, som ska bedöma om andra åtgärder enligt djurskyddslagen ska vidtas.

20.4 Förslag till lag om ändring i läkemedelslagen (2015:315)

7 kap.

1 § En klinisk läkemedelsprövning får utföras för att utreda i vad mån ett läkemedel är ändamålsenligt. Den kliniska läkemedelsprövningen får utföras i samband med sjukdomsbehandling eller utan sådant samband. En klinisk läkemedelsprövning får utföras på människor endast av en legitimerad läkare eller en legitimerad tandläkare och på djur endast av en legitimerad veterinär. Den som utför prövningen ska ha tillräcklig kompetens på det område som prövningen avser.

En klinisk läkemedelsprövning får utföras för att utreda i vad mån ett läkemedel är ändamålsenligt. Den kliniska läkemedelsprövningen får utföras i samband med sjukdomsbehandling eller utan sådant samband. En klinisk läkemedelsprövning får utföras på människor endast av en legitimerad läkare eller en legitimerad tandläkare och på djur endast av en legitimerad veterinär. Den som utför prövningen ska ha tillräcklig kompetens på det område som prövningen avser.

För klinisk läkemedelsprövning på människor finns även bestämmelser i lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor. För klinisk läkemedelsprövning på djur finns bestämmelser i djurskyddslagen (2018:000).

Med anledning av att den nuvarande djurskyddslagen upphävs och den föreslagna lagen träder i kraft har hänvisningen till djurskyddslagen ändrats. Övervägandena finns i avsnitt 17.1.

Sammanfattning av betänkandet Ny djurskyddslag (SOU 2011:75)

Utgångspunkter i arbetet med en ny djurskyddslagstiftning

Syfte och villkor för översynen av djurskyddslagstiftningen

Utredarens uppdrag har varit att göra en bred översyn av den samlade djurskyddslagstiftningen. Syftet har dels varit att undersöka hur lagstiftningen kan moderniseras och förenklas, dels att finna lösningar på ett antal särskilda djurskyddsproblem. Villkor för den nya djurskyddslagstiftningen har varit att den ska uppnå minst samma djurskyddsnivå som gällande lagstiftning, utgå från de enskilda djurens behov samt verka förebyggande. Bestämmelserna i djurskyddslagstiftningen ska även vara baserade på vetenskap och beprövad erfarenhet.

Etiska utgångspunkter och samhällsförankring

Utredaren anser att det är viktigt att djurskyddslagstiftningen vilar på en tydlig etisk grund och har en stark förankring i samhället. Människan har i alla tider värnat om djur men de senaste decenniernas ökade kunskap om djur och deras behov har ökat intresset för deras välfärd. Att de djur som människan håller har en god djurvälfärd är i dag en viktig del av vår kultur och något som tas för givet i vårt samhälle. Utredaren anser att det med en användning och ett hållande av djur medföljer en moralisk skyldighet att ta hänsyn till djurens behov och välfärd. En djurhållning måste enligt utredarens mening ge djuren en god djurvälfärd om den ska anses vara etiskt acceptabel. Med djurvälfärd avser utredaren såväl hälsa och biologisk funktion som beteendebehov och känslor. En god djurvälfärd innebär alltså sammanfattningsvis att djuren mår bra såväl fysiskt som psykiskt.

Att djuren ges en god djurvälfärd är dock inte enbart viktigt ur ett moraliskt perspektiv utan även ur ett folkhälsoperspektiv. Ett gott djurskydd, en god djurhälsa och en god folkhälsa är starkt förknippade med varandra. När djur ges en god djurmiljö och möjlighet att uttrycka naturliga beteenden så leder det till friskare djur som inte behöver behandlas med läkemedel. Detta ger enligt utredarens mening en ovärderlig samhällsvinst i form av t.ex. låg antibiotikaresistens och säkra livsmedel för konsumenterna. Att ett gott djurskydd även är viktigt ur ett folkhälsoperspektiv glöms ofta bort när värdet av djurskyddet diskuteras. Att skydda djur från smittsamma sjukdomar är också en del av ett gott djurskydd. En del av de sjukdomar som vi försöker undvika att få in i landet är zoonoser, dvs. sjukdomar som smittar mellan djur och människa. Ett sådant exempel är rabies som kan leda till stora lidanden både hos djur och hos människor.

Utredarens mål har varit att den nya djurskyddslagstiftningen ska baseras på vetenskaplig forskning och beprövad erfarenhet. Vetenskapliga publikationer med relevans till de olika problemområdena har därför studerats. Utredaren har även valt att presentera en del av denna forskning i betänkandets olika kapitel för att ge läsaren en

ökad förståelse. Utredaren har också haft som ambition att göra både lagstiftningen och betänkandet tydligt och lättläst. För att nå ut till så många som möjligt har utredaren försökt att modernisera och förenkla såväl det juridiska som det naturvetenskapliga fackspråket.

För att få en solid verklighetsförankring i utredningsarbetet så har utredaren tillämpat ett utåtriktat arbetssätt och genomfört uppdraget i nära dialog med berörda myndigheter, forskningsinstitutioner, bransch- och djurskyddsorganisationer. Utredaren har t.ex. genomfört en omfattande instansundersökning där över 100 berörda instanser gav sin syn på djurskyddslagstiftningens för- och nackdelar. En sammanfattning av resultaten finns i Probleminventeringen (bilaga 4) och i Synpunkter på detaljeringsgraden (bilaga 5). I övrigt är instansernas synpunkter omhändertagna i betänkandets olika kapitel. Sammanfattningsvis lyftes vikten av djurskyddslagstiftningen fram av många instanser och många ansåg också att den i stora drag var bra. Behov ansågs dock finnas i form av uppdatering, modernisering, skärpning och utvärdering. Vissa instanser efterfrågade också en större flexibilitet i lagstiftningen, andra en ökad tydlighet.

Ny djurskyddslagstiftning

Lagstiftningens struktur, detaljeringsgrad och flexibilitet

Utredaren presenterar i betänkandet ett förslag på en ny djurskyddslag och en ny djurskyddsförordning. Förslaget innebär att detaljeringsgraden i lag och förordning sänks och mer detaljerade bestämmelser flyttas till Jordbruksverkets djurskyddsföreskrifter där de kan uppdateras och justeras i takt med forskning och utveckling. Vidare föreslår utredaren att Jordbruksverkets djurskydds-föreskrifter bör ses över och lämnar förslag på hur detta bör göras.

Utredaren föreslår att regeringen ska ge Jordbruksverket i uppdrag att se över föreskrifterna i syfte att sänka detaljeringsgraden, öka målstyrning och göra om föreskrifter till allmänna råd där så är möjligt utan att sänka djurskyddsnivån. Utredaren föreslår dock inte någon generell sänkning av föreskrifternas detaljeringsgrad utan anser att denna måste bedömas utifrån de djurskyddsrisiker, behov och förutsättningar som ligger till grund för varje enskild bestämmelse. Alla föreskrifter ska vara baserade på vetenskap och beprövad erfarenhet och förändringsarbetet ska ske i samråd med bransch- och intresseorganisationer. För att stärka den vetenskapliga grunden anser utredaren att ett vetenskapligt råd ska kopplas till revisionen av föreskrifterna.

För att få en större acceptans och respekt för djurskyddslagstiftningen krävs att dialogen mellan myndigheterna och bransch- och intresseorganisationerna präglas av respekt och samarbetsvilja. Ansvaret för denna dialog anser utredaren vilar på alla involverade parter. Djurskyddsbestämmelserna skulle också få större acceptans om det tydligt framgick vilka djurskyddsproblem, vilken forskning och vilka överväganden som har legat till grund för dem. Föreskriftsmotiv eller likande informationstext föreslås därför kopplas till föreskrifterna.

Utredaren anser att det finns en viss flexibilitet i djurskyddslagstiftningen men att denna kan ökas ytterligare. Detta kan dels göras genom den ovan föreslagna översynen av djurskyddsföreskrifterna, dels genom att göra det möjligt för fler djurhållningar än den för häst- och lantbruksdjur att göra mindre avvikelser från måttbestämmelser. Möjligheten att göra mindre avvikelser ska dock alltid baseras på en helhetsbedömning av djurvälståndet i varje enskilt fall.

Ytterligare flexibilitet skapas genom att möjligheten för djurägare att delta i kontrollprogram tydliggörs i den nya lagen. I dessa kontrollprogram kan lagstiftningens mål uppfyllas på ett annat sätt än det som minimilagstiftningen föreskriver.

För att skapa en god djurvälståndet anser utredaren att det krävs att man både ser till djuret och till den miljö som djuret hålls i, dvs. det finns ett behov av såväl djurbaserade som resursbaserade bestämmelser. I dag används båda dessa olika typer av bestämmelser och utredaren anser att så bör göras även i den nya lagstiftningen. Utredaren vill också påpeka att dagens resursbaserade djurskyddsbestämmelser baserar sig på vetenskapliga studier av, eller erfarenheter från, djur och djurhållningssituationer. På så sätt utgår även de resursbaserade bestämmelserna från djuren och vad som i praktiken visat sig ge djur en god djurvälståndet.

Utredaren anser att system med djurbaserade välfärdsparametrar och välfärdsindikatorer kan vara ett viktigt komplement till lagstiftningen som kan höja djurvälståndet över miniminivån. Det kan också vara ett värdefullt verktyg för t.ex. djurhållarens egenkontroll samt myndigheternas kontroll och riskvärdering. Utredaren anser dock inte att dessa utvärderingssystem kan ersätta dagens djurskyddsbestämmelser eftersom lagstiftningen då förlorar sitt förebyggande syfte. Som utredaren ser det ska lagstiftningen ange de förutsättningar som krävs för att djurvälståndetsproblem inte ska uppkomma.

Lagstiftningens syfte och omfattning

Syftet med den nya djurskyddslagen är att säkerställa ett gott djurskydd och en god djurhälsa samt att främja respekten för djur och deras välfärd. Utredaren anser att respekten för djur är grundläggande för all djurhållning. I lagen ska det också anges att djur har ett egenvärde oavsett vilken nytta som de har för människan och att lagstiftningens bestämmelser ska baseras på vetenskap och beprövad erfarenhet.

Utredarens syn är att ansvaret för djurens välbefinnande följer av att människan har tagit dem i sin vård och styr deras liv och livsbetingelser. Lagen ska därför omfatta samtliga djur som människan avsiktligt håller. Däremot ska den inte omfatta vilda djur om de inte används i djurförsök. Lagen ska också omfatta förvildade eller övergivna djur av tamdjursarter eftersom deras liv i det vilda är ett resultat av att människan brustit i sin tillsyn och omvårdnad om dem. Med tamdjursarter avses alla djur som av tradition hålls som lantbruks- eller sällskapsdjur inklusive de mer exotiska djur som importeras till Sverige för att hållas som sällskapsdjur. Med tamdjursarter avses inte djur som naturligt lever vilt i Sverige. Utredarens syn är att alla djur inklusive de ryggradslösa djuren ska ha ett grundläggande skydd av djurskyddslagen om de hålls av människan.

Med lidande avses i den nya lagen både psykiskt och fysiskt lidande. Med psykiskt lidande avses t.ex. ångest, rädsla, stress, m.m. Med fysiskt lidande avses t.ex. smärta, skador och bestående men, men även det obehag som köld, hetta, svält, törst osv. innebär.

Djurägaransvar, utbildning och kompetens

Utredaren anser att det är mycket viktigt att det tydliggörs i lagen att den som är ansvarig för djurens välfärd är djurägaren eller den som på annat sätt förfogar över djuret. Detta ska därför anges i lagen. Det ska även anges i lagen att en person ska vara minst 16 år för att ha huvudansvaret för ett djur.

Utredaren bedömer att den åtgärd som har störst potential att förbättra djurens välfärd är att höja kompetensen hos djurägarna. I lagen införs därför kompetenskrav för alla djurägare och utbildningskrav för djurägare med yrkesmässig eller större djurhållning.

Hantering, skötsel och hållande av djur

Utredaren anser att det i lagen ska finnas grundläggande bestämmelser om hur djur får hanteras, hållas och skötas. Djur får t.ex. inte agas, skadas eller överansträngas. Den utrustning eller de träningsmetoder som används till djur får inte heller skada djuren.

Djur ska hållas och skötas i en god djurmiljö och på ett sätt som främjar deras välfärd. I lagen införs krav på att djur inte får hållas i grupper som innebär att individer orsakas onödigt lidande. Djur ska också ha tillräckligt med foder och vatten, skötsel, vård, utrymme samt skydd mot väder och vind.

I lagen införs krav på att djur ska ha daglig tillsyn. I all djurhållning finns risk att djur blir sjuka eller skadar sig och behöver vård och detta anser utredaren ska kunna ske inom en dag. Utredaren föreslår att Jordbruksverket ges bemyndigande att föreskriva om undantag från kravet på daglig tillsyn i särskilda situationer.

I lagen införs krav på att alla djur ska hållas lösgående. Med lösgående avses att djur ska hållas så att de kan röra sig fritt i en inhägnad, box eller likande utrymme. Detta betyder att djur inte får hållas bundna annat än tillfälligtvis, som t.ex. vid olika former av skötsel, hantering och rastning. För att uppbundna system ska kunna fasas ut i rimlig takt föreslås att Jordbruksverket får ett bemyndigande att föreskriva om undantag.

Stall och andra förvaringsutrymmen ska vara så rymliga att alla djur kan röra sig obehindrat och inte hindra djuren från att bete sig naturligt. Med detta avser utredaren t.ex. att en ko måste ha tillräckligt med plats för att kunna sträcka ut huvudet när hon reser sig. Ett annat exempel är att en sugga behöver plats och kan inte vara fixerad om hon ska kunna utföra ett naturligt beteende som att bygga bo inför grisning.

Djurens behov av komfort ska också tillgodoses så att djuret kan vila på ett för djurarten lämpligt sätt. För många djur krävs det t.ex. att det finns ett bekvämt underlag och tillräckligt med plats för att alla djur ska kunna ligga ner samtidigt. Utredaren anser att Jordbruksverket, liksom i dag, ska ha rätt att meddela ytterligare föreskrifter om hur djur ska hållas och skötas, hur stall ska vara utformade, osv.

Begreppet naturligt beteende klargörs i den nya lagen genom att det anges att djur ska hållas och skötas på ett sådant sätt att de ges möjlighet att utföra sådana naturliga beteenden som djuren är starkt motiverade för och som ger djuren en funktionell återkoppling, dvs. minskar djurets motivation att utföra beteendet i fråga. Dessa beteenden begränsas dock till beteende som relaterar till djurens behov av rörelse, vila, komfort, sysselsättning, födosök och socialt umgänge. Med sysselsättning avses även sådan sysselsättning som endast är viktig för djuret under viss tid av dess liv, t.ex. suggors behov av att bygga bo inför grisning och kalvars behov av att få suga. Begränsningen införs på grund av att det finns beteenden som djur är starkt motiverade för men som är oönskade eller svåra att tillgodose i djurhållning. Ett exempel på detta är att djur kan vara starkt motiverade att para sig eller att slåss.

Utredaren anser inte att det i lagen ska regleras exakt vilka beteenden som avses med naturligt beteende eftersom det skulle ge lagen en mycket hög detaljeringsgrad. Detta bör i stället regleras i Jordbruksverkets föreskrifter och uppdateras i takt med ny kunskap på området.

I lagen införs också en bestämmelse som anger att djur ska hållas på ett sådant sätt att uppkomsten av beteendestörningar förebyggs.

Utsättning av djur av viltarter

Utredaren inför ett nytt krav i lagen som säger att endast djur av viltarter får sättas ut och detta enbart om det naturligt finns, eller har skapats, goda levnadsbetingelser för djuren i den miljö som de sätts ut i. Jordbruksverket föreslås få meddela föreskrifter när det gäller vilka arter som ska få sättas ut och hur denna utsättning ska få gå till.

Sexuell användning av djur förbjuds

Utredarens ambition är att värna om respekten för djur och att djurskyddslagstiftningen ska förebygga djurskyddsproblem. I lagen införs därför ett förbud mot sexuell umgänge med djur eller utförande av andra sexuella handlingar mot djur. Risken för att djur far illa i sådana situationer är, enligt utredarens bedömning, alltför stor. Handlingar som görs på grund av veterinärmedicinska skäl eller i samband med avel undantas från förbudet.

Avel med sådan inriktning att den medför lidande för djuren

I lagen införs ett tydligt förbud mot avel med sådan inriktning som kan medföra lidande för avkomman eller moderdjuret. Aveln ska leda till att djur kan föda fram sin avkomma på ett naturligt sätt. Djur ska också ha normala kroppsfunktioner såsom att kunna andas normalt, röra sig obehindrat och kunna använda sina sinnen utan att det medför lidande. Utredaren föreslår även att djurskyddsföreskrifterna på avelsområdet ska ses över så att de blir ännu tydligare och ger kontrollmyndigheterna möjlighet att kunna vidta rättsliga åtgärder då de upptäcker djurskyddsproblem orsakade av avel.

Utredaren föreslår också att det bör införas en rapporteringsplikt för veterinärer när det gäller ärftliga defekter hos sällskapsdjur. Veterinärer

bör t.ex. inrapportera förlossningssvårigheter, andningsproblem eller andra liknande defekter till Jordbruksverket som i sin tur ska tillhandahålla dessa uppgifter till länsstyrelserna. Utredaren ger därför Jordbruksverket ett bemyndigande att införa en sådan rapporteringsplikt.

Utredaren anser även att krav på information vid försäljning bör införas för samtliga sällskapsdjur, inklusive hund och katt samt för häst. Informationen ska förutom skötselråd även bl.a. innehålla rasspecifik avelsinformation. Utredaren anser att det är positivt att många rasklubbar på sällskapsdjursområdet arbetar för att minimera djurskyddsproblemen som är relaterade till avel. Utredaren anser dock att fler åtgärder krävs och för hund föreslås bl.a. obligatorisk utbildning för hunduppfödare. För katt föreslås kartläggning av kattraser där avel orsakar djurskyddsproblem. Utredaren anser också att domare vid hund- och kattutställningar ska ha kunskap om de djurskyddsproblem som exteriöra överdrifter kan medföra. Hunddomarnas beslut bör även kontinuerligt utvärderas av Kennelklubben ur ett djurskyddsperspektiv. För katter anser utredaren att särskilda domaranvisningar bör tas fram och att domarna ges utbildning när det gäller djurskyddsproblem hos olika kattraser.

För häst anser utredaren att det vore önskvärt om graden och omfattningen av ärftliga defekter och sjukdomar undersöktes hos svenska hästar av olika raser. Ett förbud mot att använda bärare av ärftliga defekter i avel bedöms inte som möjligt att införa på grund av gemenskapslagstiftningen. Däremot är det i dag förbjudet att para två individer när man vet att kombinationen leder till ett lidande för avkomman. För att ytterligare motverka att anlag för defekter och sjukdomar sprids inom raserna föreslår utredaren att de individuella rasföreningarna upprättar egna regler.

När det gäller lantbrukets djur anser utredaren att det är viktigt att avelsarbetet fortsätter att utvecklas och att det på samma sätt som görs i dag vägs in djurvälfrädsaspekter. För t.ex. mjölkkor anser utredaren att avelsarbetet och avelsmålen kontinuerligt bör utvärderas av myndigheterna. För nötkreatur som hålls för köttproduktion bör koderna för korsningsdjur ändras så att föräldradjurens ras kan utläsas vid slakt. I dag finns en branschöverenskommelse om att inte slakta djur av rasen Belgisk Blå eller deras avkomma. För att denna ska fungera effektivt bör dock vilken ras som föräldrarna har synas i systemet även för korsningsdjuren.

När det gäller grisaveln bör den bl.a. inriktas mot att minska förekomsten av bogsår och smågrisdödlighet. Sambandet mellan smågrisdödlighet och antalet födda smågrisar, funktionsdugliga spenar, suggans modersegenskaper samt smågrisarnas födelsevikt och tillväxtförmåga bör studeras ytterligare. Avel bör också riktas mot att få fram en gris lämpad för den ekologiska grisuppfödningen.

Slaktkycklingsaveln bör inriktas mot att få bort de ärftliga faktorer som ligger bakom t.ex. benproblem, hudinflammationer, bukvattnusot och "plötslig död"-syndrom. Avelsarbete bör också bedrivas för att få bort de beteendestörningar som finns hos föräldradjuren till slaktkycklingar, värphöns och kalkoner. Utredaren bedömer att mer forskning också behövs för att studera slaktkycklingarnas avelsdefekter under svenska

förhållanden. För värphöns bör aveln inriktas mot att få bort problemen med fjäderplockning och kannibalism. Bilaga 1

Träning av och tävling med djur

Utredaren föreslår att Jordbruksverket i sina föreskrifter ska reglera sådana träningsmetoder eller sådan utrustning som bedöms medföra risk för skada eller lidande hos djuren. Det bör t.ex. införas ett förbud mot att använda spö på hästar i frammaningssyfte. Spö bör däremot få bäras i syfte att avvärja olyckor. Vid tävlingar bör spöet ha en lätt synlig färg så att otillåten användning lätt upptäcks.

Utredaren föreslår att Jordbruksverket ska föreskriva om en ändrad veterinärbesiktning inför travlopp. Som utredaren ser det kan ett kontrollprogram vara ett sätt att uppfylla behovet av en utökad besiktning. För de som inte vill ingå i ett sådant program måste dock krav på en utökad besiktning införas.

Utredaren anser även att häst- och hundsporterna bör se över sina anmälningsrutiner vid misstanke om brott mot djurskyddslagen eller djurplågeri. I dag tar vissa sporter själva ett stort ansvar för att interna djurskyddsbestämmelser följs vilket utredaren anser är föredömligt. Detta ska dock inte ersätta att överträdelse av lagen anmäls till länsstyrelse eller polis. Jordbruksverket bör också ta ett större ansvar för att likrikta och hjälpa banveterinärerna i sin myndighetsutövning. Detta skulle kunna underlätta för banveterinärer att fatta nödvändiga men obehväna beslut.

Utredaren anser även att Jordbruksverket i sina djurskyddsbestämmelser bör förbjuda användning av grävling för träning av grythundar. Studier visar att grävlingarna utsätts för stress som inte kan anses vara förenlig med djurskyddslagen. Användning av andra djur för jaktträning av hundar i hägn såsom vildsvin, hare eller viltfågel bör också ses över och regleras vid behov.

Hållande och förevisning av djur vid cirkus, varieté och liknande företag

Sjölejon och elefanter förbjuds i cirkusverksamhet eftersom utredaren inte anser att dessa djurs behov av naturligt beteende kan tillgodoses vid cirkushållning. Att hålla och förevisa djur vid cirkus innebär stress för djuren och begränsade möjligheter till att tillgodose djurens behov av naturligt beteende på grund av de begränsade ytor som djuren hålls på. Alla djurarter är därför inte lämpliga att använda i cirkusverksamhet. Jordbruksverket bör även se över sina föreskrifter för djurhållningen vid cirkus.

Den inbesiktning som cirkusar genomgår före första föreställning bedöms som nödvändig från djurskyddssynpunkt.

Djur för sällskap och hobby

Utredaren anser inte att det finns kompetensmässiga eller praktiska förutsättningar för privatpersoner att hålla djur av alla arter som sällskapsdjur. Många djurarter bland de mer udda eller exotiska sällskapsdjuren har fysiologiska och beteendemässiga behov som är svåra att tillgodose för en privatperson eller i ett svenskt klimat. Det finns också begränsade möjligheter att ge djur av dessa arter en adekvat

veterinärvård eller bedriva offentlig kontroll över denna djurhållning. Mot denna bakgrund anser utredaren att lagstiftningen på området är otillräcklig. Utredaren föreslår därför att djurskyddsbestämmelserna för djur som hålls för sällskap och hobby ses över så att endast djur som är lämpade tillåts hållas. Vilka djur som inte ska anses vara tillåtna att hållas för sällskap och hobby bör anges i Jordbruksverkets föreskrifter.

Djurskyddsbestämmelserna för sällskapsdjur bör även ses över utifrån djurens behov av att få utföra naturliga beteenden. Som exempel bör fåglar endast få hållas på ett sådant sätt att deras behov av att flyga tillgodoses. Utredaren anser att få flyga bör anses vara ett grundläggande krav för hållning av alla fåglar som inte är marklevande. Utredaren anser också att reptiler endast bör få hållas om det är praktiskt möjligt att ge dem en tillräckligt stor yta och en miljö som är stimulerande nog att ge dem en god djurvälstånd.

För att underlätta djurskyddskontrollen av sällskapsdjur bör Jordbruksverket upprätta kontrollvägledningar och checklistor som är uppdelad på olika djurarter.

Vård av sjuka djur samt operativa ingrepp

I den nya lagen anges att djur som är skadade eller sjuka snarast ska ges nödvändig vård eller avlivas. Denna vård ska ges av veterinär när så behövs och operativa ingrepp får endast göras om de är befogade av veterinärmedicinska skäl. Utredaren föreslår att detta även ska gälla all penetration av hud eller slemhinnor på djur så att detta även inkluderar injektioner, blodavtappning och akupunktur. Utredaren anser inte att djur ska utsättas för ingrepp som riskerar att orsaka djuren lidande och bestående men om det inte är befogat av veterinärmedicinska skäl och sker under veterinärt ansvar.

Utredaren anser vidare att det är självklart att alla operativa ingrepp ska göras under bedövning. Obedövad kastrering av smågrisar anser utredaren ska fasas ut tre år efter lagens ikraftträdande.

Förprovning och § 16-tillstånd

För att förenkla och likrikta de krav som ställs på djurägare med olika djurverksamheter föreslår utredaren att det s.k. § 16-tillståndet tas bort och ersätts med lokalgodkännande och lagens generella krav på kompetens och utbildning.

De olika lokalgodkännanden som finns i dag för olika djurverksamheter likrikts genom att det i lagen ställs ett generellt krav på att utrymmen där djuren hålls ska godkännas i förväg utifrån djurskydds- och djurhälsosynpunkt (förprovning). Före det att utrymmena där djuren ska hållas tas i bruk, eller om det är mer lämpligt, snarast möjligt därefter ska dessa utrymmen kontrolleras av länsstyrelserna. Detta krav gäller all yrkesmässig djurhållning eller djurhållning av större omfattning. Vad som avses med större omfattning och vad som ska gälla för förprovningen för olika verksamheter anser utredaren att Jordbruksverket ska föreskriva om.

Utredaren bedömer att kravet på förprovning av ny-, om- och tillbyggnad av djurstallar behövs för att förebygga djurskyddsproblem. Utredaren anser även att förprovningen är en hjälp och en

investeringstrygghet för företagaren. Det som är av väsentlig betydelse för djurskyddet och djurhälsan ska ingå i förprovningen. Som utredaren ser det finns det ett stort samhällsintresse av att minska både djurlidandet och kostnader som olika sjukdomar och smittor för med sig.

Utredaren anser att det i förprövningsarbetet ska ingå byggnadsteknisk, veterinärmedicinsk och etologisk kompetens. Länsstyrelserna bör samverka i förprövningsarbetet och organisera sig, exempelvis regionvis, för att nödvändig specialisering ska kunna ske.

Utredaren bedömer även att förprovning av nyteknik (nyteknikprovning) behövs för att förebygga djurskyddsproblem. Utredaren ser möjligheten till nyteknikprovning som en flexibilitet i lagstiftningen och anser att branschorganisationerna, myndigheterna och Sveriges lantbruksuniversitet bör inrätta ett innovationscenter dit en producent kan vända sig med sin idé och få hjälp med att utveckla och genomföra den. Detta skulle kunna stimulera utvecklingen av bättre tekniska lösningar på djurområdet.

Övergivna och förvildade djur samt märkning och registrering av katter

Utredaren föreslår fem åtgärder för att lösa problemen med övergivna och förvildade djur.

Den första åtgärden är att tydliggöra att övergivna och förvildade djur av tamdjursarter omfattas av djurskyddslagen. Med tamdjursarter avses djur som av tradition hålls av människan och inte naturligt lever vilt i den svenska naturen.

Den andra åtgärden är att det införs ett tydligt förbud i djurskyddslagen mot att överge djur.

Den tredje åtgärden är att det införs krav på att katter ska vara märkta och registrerade. Till skillnad från andra djur som människan håller så tillåts katter att röra sig fritt utomhus och i dag är såväl djurskyddsproblemen som samhällets kostnader för de herrelösa katterna stora. Märkning och registrering gör det möjligt för länsstyrelse och polis att skilja herrelösa katter från ägda katter.

Den fjärde åtgärden är att tydliggöra myndighetsansvaret för att effektivisera hanteringen av övergivna och förvildade djur. Utredaren föreslår att dessa djur enbart ska omfattas av djurskyddslagen och på så sätt alltid vara länsstyrelsens ansvar. Omhändertagandet och myndighetens hantering av dessa djur föreslås också effektiviseras.

Den femte åtgärden är att katters förmåga att fortplanta sig föreslås begränsas om katterna tillåts röra sig fritt utomhus. Detta kan bl.a. handla om kirurgisk kastrering eller genom medicinsk behandling och bör regleras i Jordbruksverkets djurskyddsföreskrifter.

Försöksdjur

Definitionen av djurförsök ändras i lagen så att den blir mer lik den som finns i övriga EU. Förslaget innebär att som djurförsök ska endast räknas de försök som kan vålla djuret smärta, lidande, ångest eller bestående men i lika stor utsträckning som, eller i större utsträckning än, ett nålstick. I nuvarande djurskyddslag är det endast syftet med djuranvändningen som avgör om det är ett djurförsök eller inte, med undantag för om det gäller undervisning. Djuret behöver alltså inte

utsättas för någon form av lidande för att det enligt svenska bestämmelser ska vara ett djurförsök. Enligt utredarens mening kan logiken i detta ifrågasättas. Anledningen till att ge de djur som används i djurförsök ett extra skydd, utöver det som följer av de generella djurskyddsbestämmelserna, är att dessa djur riskerar att orsakas lidande. Om djuren inte utsätts för något lidande bör den vanliga djurskyddslagstiftningen ge djuren ett tillräckligt skydd.

I och med införandet av det nya försöksdjursdirektivet föreslås i lagförslaget ett antal förändringar. Av dessa kan exempelvis nämnas att den ytterst ansvarige för en försöksdjursverksamhet pekas ut tillsammans med verksamhetsansvariga, veterinärer och andra kvalificerade experter. Det införs även ett djurskyddsorgan som ska ge råd till personalen och övervaka verksamheten från djurskyddssynpunkt.

Liksom i nuvarande lagstiftning så anser utredaren att det ska finnas regionala djurförsöksetiska nämnder som prövar ansökningar om godkännande av djurförsök. Utredaren föreslår dock att Jordbruksverket ges ett något större bemyndigande att hantera dessa nämnder och att föreskriva om deras antal, organisation och sammansättning. Detta anser utredaren är nödvändigt om Jordbruksverket ska kunna genomföra organisatoriska förändringar som kan leda till en effektivare och förbättrad prövning av djurförsöken.

Utredaren föreslår också i enlighet med utredningen om Etiskt godkännande av djurförsök – nya former för överprövning (SOU 2007:57) att en central överprövningsnämnd ska införas. Till denna centrala nämnd ska de regionala nämndernas beslut kunna överklagas. Ärenden ska även kunna överlämnas till den centrala nämnden om de är av principiell karaktär eller om den regionala nämnden är oenig i ärendet.

I dag handläggs förprövningsärenden av länsstyrelsen med undantag för de lokaler och utrymmen där försöksdjur hålls som i stället godkänns av Jordbruksverket. Utredaren anser att Jordbruksverkets och länsstyrelsernas roller behöver renodlas och länsstyrelserna bör ansvara för all förprövning inklusive den för försöksdjurslokaler. Som utredaren ser det bör förprövning och all tillståndsgivning av verksamheter ha tydliga kopplingar till djurskyddskontrollen för att bli effektiv och ändamålsenlig. I dag har länsstyrelserna hand om all djurskyddskontroll, inklusive kontroll av försöksdjursverksamhet. Som utredaren ser det kräver utförandet av denna kontroll att länsstyrelsen har nödvändig kompetens gällande försöksdjur och för hur försöksdjur ska hållas. Länsstyrelsen godkänner i dag även lokaler för undervisningsdjur och djur i djurparker. Detta kräver som utredaren ser det en lika specifik kompetens som förprövningen av försöksdjurslokaler gör. Även hantering av verksamhetstillstånd för försöksdjursverksamhet bör skötas av länsstyrelserna. För att höja länsstyrelsernas kompetens gällande försöksdjur och effektivisera arbetet med dessa frågor anser utredaren att länsstyrelserna bör samverka och specialisera sig i de regioner där denna verksamhet bedrivs.

Djurförbud och omhändertagande av djur

Utredaren föreslår att den som har dömts för brott mot djurskyddslagen eller inte rättar sig efter upprepade förelägganden eller beslut av

kontrollmyndigheten ska kunna meddelas djurförbud om det är befogat från djurskyddssynpunkt. Antalet förelägganden, förbud eller domar för brott mot djurskyddslagen ska inte vara ensamt avgörande för om en person ska meddelas djurförbud utan det ska göras en helhetsbedömning utifrån vad som är befogat från djurskyddssynpunkt.

En fällande dom för grovt brott mot djurskyddslagen som vunnit laga kraft ska leda till djurförbud. Djurförbud ska inte meddelas om länsstyrelsen bedömer att det är sannolikt att ett upprepande inte kommer att inträffa.

I lagförslaget får länsstyrelsen befogenhet att meddela djurförbud under vissa förutsättningar. Länsstyrelsen kan t.ex. besluta om partiella djurförbud där den som har meddelats djurförbud kan medges att under vissa villkor ha hand om djur, t.ex. under överinseende av annan person. Även i övrigt ska länsstyrelsen kunna meddela vilken omfattning som djurförbudet ska ha, t.ex. i fråga om vilket eller vilka djurslag som ska omfattas av förbudet och det högsta antalet djur som en djurhållare ska tillåtas att ha. Länsstyrelsen ska även upphäva djurförbudet efter ansökan av den enskilde om förbudet inte längre behövs.

Utredaren föreslår att länsstyrelsen ska besluta om omhändertagande av djur även i fall där något djurlidande inte kan påvisas om ett beslut om djurförbud inte följs. Detsamma gäller om länsstyrelsens förelägganden eller förbud inte följs och ett omhändertagande är befogat från djurskyddssynpunkt.

Vidare ges även polismyndigheten befogenhet att omedelbart omhänderta djur som handhas av personer som har djurförbud, även i sådana fall där inte något djurlidande kan påvisas.

Utredaren föreslår även att djurhållarens ansvar för att betala de kostnader som ett omhändertagande av djur medför ska skärpas. Endast om det finns synnerliga skäl ska dessa kostnader belasta staten.

I lagen införs även en bestämmelse som anger att om det är sannolikt att ett djur är herrelöst så ska länsstyrelsen eller polismyndigheten fatta beslut om att omhänderta djuret. Om ägaren är känd ska ägaren underrättas. Ägaren ska i sådana fall hämta djuret inom fem dagar. Är ägaren okänd eller oanträffbar, ska djuret förvaras i tio dagar. Länsstyrelsen får därefter sälja djuret, avyttra det på annat sätt eller avliva det.

Utredaren har funnit att i dag omfattas herrelösa djur (övergivna eller borttappade) av djurskyddslagen, hittegodslagen, tillsynslagen och miljöbalken. På grund av detta är länsstyrelsen, polisen och kommunerna ansvariga för hanteringen av övergivna djur med en oklar inbördes ansvarsfördelning. Utredaren bedömer att denna oklarhet är en del av orsaken till varför problemet med de herrelösa katterna har blivit så stort och att detta ansvarsproblem därför måste lösas. Utredaren föreslår därför att herrelösa djur ska omfattas av djurskyddslagen men också endast av denna. På så sätt blir alltid länsstyrelsen ansvarig för hanteringen av dessa herrelösa djur. Utredaren anser dock att även polismyndigheten ska ha möjlighet att fatta beslut om omhändertagande av herrelösa djur. Detta kan t.ex. vara nödvändigt vid tillfällen när länsstyrelsen inte är bemannad. Om beslutet har meddelats av polismyndigheten, ska beslutet dock snarast underställas länsstyrelsen, som ska avgöra om det ska fortsätta att gälla.

Sekretess och informationsfrågor

Utredaren föreslår att en sekretessbrytande regel införs i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) så att hälso- och sjukvårdspersonal samt socialtjänsten får lämna uppgifter om djurskyddsproblem till kontrollmyndigheten. I dag begår denna personal brott mot sekretessbestämmelserna om de anmäler missförhållanden som t.ex. vanvård av djur. Utredaren anser inte att detta är rimligt. Som utredaren ser det bör det finnas en möjlighet att anmäla när andra mindre ingripande åtgärder som råd och uppmaningar inte hjälper.

Straff och andra sanktioner

Utredaren föreslår att sådana gärningar som är straffbara med böter eller fängelse i högst två år i nuvarande lag bibehåller samma straffskala i den nya lagen. Vissa av de bestämmelser som överförs till den nya lagen från den nuvarande djurskyddsförordningen blir straffbara med böter eller fängelse. Vissa nya bestämmelser i lagen får även samma straffskala. Detta gäller t.ex. brott mot förbudet att använda djur för sexuella ändamål.

Utredaren föreslår att ett grovt brott mot djurskyddslagen införs där straffskalan är fängelse i högst fyra år. För grovt brott mot djurskyddslagen ska dömas om brott mot lagen har begåtts med uppsåt och avsett en förpliktelse som har inneburit risk för omfattande djurlidande, betydande ekonomisk vinning för djurhållaren, eller annars är av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt. Grovt brott mot djurskyddslagen ska även kunna utdömas om brottet har utförts organiserat eller systematiskt, eller har utförts med förslagenhet.

Till följd av att ett grovt brott mot djurskyddslagen införs förordrar utredaren att en allmän översyn även görs av brottsbalkens bestämmelse om djurplågeri.

Straffskalan för brott mot föreskrifter meddelade med stöd av lagen sätts till böter. Vidare föreslås att det görs en uppdelning i olika straffskalor som bör tillämpas i fråga om brott mot de EU-bestämmelser som kompletteras av lagen.

Utredaren inför även en definition av ringa brott. Syftet är att förtydliga vad som är ringa brott mot djurskyddslagen. I dagens rättstillämpning vid bedömning av vad som är ringa brott mot djurskyddslagen förekommer det att djurlidande vägs in. Detta stämmer inte överens med djurskyddslagens förebyggande syfte där djurlidande inte behöver visas. Utredaren föreslår därför att detta förtydligas genom att en definition av vad som är ringa brott förs in i lagen. Av denna definition framgår att bedömningen av vad som är ringa brott ska göras utifrån intresset eller skyddssyftet med bestämmelsen, oavsett om gärningen har betytt någon effekt i form av djurlidande.

Utredaren anser att brott mot djurskyddslagen även i fortsättningen ska hanteras av polis och åklagare samt prövas i domstol och bestraffas med böter eller fängelse. De nuvarande straffrättsliga påföljderna och sanktion i form av företagsbot bedöms vara mer ändamålsenliga än administrativa påföljder som t.ex. sanktionsavgifter. Kontrollmyndigheten föreslås också få en skyldighet att anmäla överträdelser av lagen, de föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av lagen eller de EU-

bestämmelser som kompletteras av lagen till polis- eller Bilaga 1 åklagarmyndigheten, om det är befogat från djurskyddssynpunkt.

Möjlighet att göra undantag från djurskyddsbestämmelserna i krissituationer

Utredaren föreslår att Jordbruksverket får möjlighet att meddela undantag från djurskyddsbestämmelserna vid krissituationer. Undantag kan ske genom särskilda beslut eller föreskrifter. Med krissituationer avses situationer som innebär allvarlig fara för liv eller hälsa hos människor och djur, för miljön eller stora ekonomiska värden.

Lagförslag i betänkandet Ny djurskyddslag (SOU 2011:75)

Förslag till djurskyddslag

1 kapitlet. Syftet med och omfattningen av lagen

Lagens syfte

1 § Denna lag syftar till att säkerställa ett gott djurskydd inklusive en god djurhälsa.

Den syftar också till att främja respekten för djur och deras välfärd, då djur har ett egenvärde oavsett den nytta människan har av dem.

Generell utgångspunkt

2 § Bestämmelser som bygger på denna lag ska baseras på vetenskap och beprövad erfarenhet.

Lagens omfattning

3 § Lagen omfattar alla djur som hålls av människan och de viltlevande djur som används, eller avses användas i djurförsök. Lagen omfattar även övergivna och förvildade djur av tamdjursarter.

Med djur avses alla stadier efter födsel eller kläckning och för de försöksdjur som är däggdjur även den sista tredjedelen av fosterstadierna.

Definition av lidande

4 § Med lidande avses såväl fysiskt som psykiskt lidande.

Definition av försöksdjur

5 § Med försöksdjur avses ryggradsdjur eller bläckfiskar som

1. används eller är avsedda att användas i djurförsök,
2. är avsedda att avlivas enbart i syfte att deras organ ska användas för de ändamål som anges i 6 §,
3. har använts eller har varit avsedda att användas i djurförsök eller har varit avsedda att användas på sätt som avses i 2, och som förvaras på en anläggning eller i annat förvaringsutrymme för försöksdjur.

Definition av djurförsök

6 § Med djurförsök avses användning av ryggradsdjur eller bläckfiskar som kan vålla djuren lidande i lika stor utsträckning som, eller i större utsträckning än ett nålstick, för

1. vetenskaplig forskning,
2. sjukdomsdiagnostik,
3. utveckling och framställning av läkemedel eller kemiska produkter,

4. undervisning, samt
5. andra jämförliga ändamål.

Med djurförsök avses också, i de fall djur orsakas lidande, framställning av djur med förändrad arvs massa, om gentekniska, kemiska eller andra liknande metoder används. Vidare omfattas också bevarande av en sådan genetisk modifierad stam av djur genom avel med bibehållande av djurens genetiska egenskaper.

EU-förordningar

7 § Lagen kompletterar sådana bestämmelser i EU-förordningar (EU-bestämmelser) som faller inom lagens tillämpningsområde. Regeringen ska i Svensk författningssamling ge till känna vilka grundförordningar som avses.

I fråga om EU-bestämmelser som faller inom flera lagars tillämpningsområde tillkännager regeringen på samma sätt som i första stycket vilka bestämmelser som kompletteras av denna lag.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter eller i det enskilda fallet fatta beslut som behövs som komplettering av EU-bestämmelserna.

2 kapitlet. Djurägarens ansvar och kompetens

Ansvar för djurets välfärd

1 § Det är djurägaren eller den som på djurägarens uppdrag har åtagit sig skötseln av djuret som är ansvarig för djurets välfärd. Den som har det huvudsakliga ansvaret för ett djur ska vara minst 16 år.

Kompetens och utbildning

2 § Djurägaren eller den som på annat sätt tar hand om djuret ska ha tillräcklig kompetens.

Den som yrkesmässigt eller i större omfattning håller eller hanterar djur ska ha lämplig utbildning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om krav på kompetens och utbildning, samt undantag från kravet på utbildning för den som håller eller hanterar djur.

3 kapitlet. Hur djur ska hanteras, skötas och hållas

Djur ska behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande

1 § Djur ska behandlas väl och ges en god djurvälärd. Djur ska skyddas mot onödigt lidande och mot sjukdom.

Naturligt beteende

2 § Djur ska hållas och skötas på ett sådant sätt att de ges möjlighet att utföra sådana naturliga beteenden

1. som djuren är starkt motiverade för, och
2. som ger en funktionell återkoppling, dvs. minskar djurets motivation för att utföra beteendet i fråga, samt
3. relaterar till djurens behov av rörelse, vila, komfort, sysselsättning, födosök och socialt umgänge.

Djur ska hållas och skötas på ett sådant sätt att beteendestörningar förebyggs.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur djurs behov av naturligt beteende ska tillgodoses och vilka beteenden detta är.

Hur djur ska hållas och skötas

3 § Djur ska hållas och skötas i en god djurmiljö och på ett sätt som främjar deras välfärd.

Djur ska inte hållas i sådana grupper som innebär att individer orsakar onödigt lidande.

Djur ska ha daglig tillsyn

4 § Djur ska ha daglig tillsyn och tillräckligt med

1. skötsel och vård,
2. skydd mot väder och vind, och
3. foder och vatten.

Djurens foder och vatten ska vara av god kvalitet. Foder och utfodringsrutiner ska anpassas efter djurens behov.

Djur ska hållas lösgående

5 § Djur ska hållas lösgående och får endast hållas fixerade tillfälligtvis och om det är nödvändigt.

Djur får dock tillfälligtvis bindas om detta inte sker på ett för djuren plågsamt sätt och om det ger dem tillräcklig rörelsefrihet, vila och skydd mot väder och vind.

Föreskrifter om hur djur ska hållas och skötas m.m.

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får utöver vad som följer av 3–5 §§ meddela föreskrifter om

1. hur djur ska hållas och skötas,
2. villkor för eller förbud mot viss djurhållning,
3. försäljning eller annan överlåtelse av djur,
4. utfodring och vattning av djur,
5. tillsyn av djur och undantag från kravet på daglig tillsyn,
6. undantag från kravet på att djur ska hållas lösgående, och
7. villkor för hur djur får hållas tillfälligtvis bundna och tillfälligtvis fixerade.

Stall och andra förvaringsutrymmen

7 § Stall och andra förvaringsutrymmen för djur ska vara utformade så att

1. samtliga djur kan röra sig obehindrat,
2. de uppfyller djurens behov av komfort,
3. djuren kan bete sig naturligt,
4. de kan hållas rena, och
5. klimat, ljus- och ljudnivåer är anpassade till djurens behov och förutsättningar.

Buller ska hållas på en låg nivå och stall och andra förvaringsutrymmen för djur ska ha dagsljusinsläpp.

Inredning och övrig utrustning i stall och andra förvaringsutrymmen för djur

8 § Inredning eller övrig utrustning i stall och andra förvaringsutrymmen för djur inklusive hagar och hägn får inte

1. hindra djuren från att bete sig naturligt,
2. otillbörligt inskränka deras rörelsefrihet eller annars verka störande på dem, eller
3. utformas så att de medför risk att skada djuren eller menligt påverka deras välfärd.

Föreskrifter om utformningen och storleken på stall m.m.

9 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får utöver vad som följer av 7–8 §§ meddela föreskrifter om

1. utformningen och storleken på stall och andra förvaringsutrymmen inklusive hagar och hägn för djur,
2. inredning och utrustning i stall och förvaringsutrymmen, inklusive hagar och hägn,
3. det klimat, och de ljus- och ljudnivåer som djur ska hållas i, och
4. villkor för och undantag från kravet på dagsljus.

Förbud mot att överge djur

10 § Djur får inte överges.

Utsättning av viltarter

11 § Endast djur av viltarter får sättas ut i naturen. Utsättning av viltarter får endast ske om det finns, eller har skapats goda levnadsbetingelser för djuren.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om villkor för och förbud mot utsättning av djur.

Förbud mot att aga, skada eller överanstränga djur

12 § Djur får inte agas, skadas eller överansträngas.

Utrustning som används till djur får inte förorsaka djuren lidande eller skada dem fysiskt eller psykiskt.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om,

1. utformning och användning av utrustning som används på djur, och

2. undantag från förbudet att använda utrustning som orsakar lidande eller skada.

Förbud mot sexuell användning av djur

13 § Det är förbjudet att ha sexuellt umgänge med eller utföra andra sexuella handlingar mot djur.

Med sexuell handling avses inte handling som utförs av veterinärmedicinska skäl eller i samband med avel.

Avel med sådan inriktning att den medför lidande för djuren

14 § Avel med sådan inriktning att den kan medföra lidande för moderdjur eller avkomma är förbjuden.

Djur ska avlas på ett sådant sätt att de naturligt kan föda fram sin avkomma. Avel ska ha sådan inriktning att den ger avkomman normala kroppsfuntioner såsom att kunna andas och röra sig obehindrat och kunna använda sina sinnen utan att det medför lidande.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om villkor för avel och undantag från förbudet mot avel som kan medföra lidande eller påverka djurens naturliga beteenden.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om rapporteringsplikt för veterinärer gällande defekter eller andra komplikationer orsakade av avel.

Anordningar som ger djur en elektrisk stöt

15 § Utöver vad som följer av de EU-bestämmelser som kompletteras av denna lag får anordningar som ger djur en elektrisk stöt inte användas till att styra djurs beteende. Elstängsel får dock användas runt inhägnade områden utomhus.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskriva om

1. villkor för användning av elstängsel,
2. undantag från förbud mot användning av anordningar som ger djur en elektrisk stöt, samt villkor för denna användning.

4 kapitlet. Djurtransporter, träning och tävling med djur samt offentlig förevisning av djur

Transport av djur

1 § Utöver vad som följer av de EU-bestämmelser som kompletteras av denna lag ska djur transporteras i transportmedel som inte skadar dem eller utsätter dem för lidande. Transportmedlet ska ge djuren skydd mot värme och kyla samt mot stötar, skavning och liknande.

Djur ska hållas åtskilda om de riskerar att skada varandra. Transporter av djur får inte ske under så långa tidsperioder att djur utsätts för lidande.

Djurtransportörers ansvar

2 § Utöver vad som följer av de EU-bestämmelser som kompletteras av denna lag ska den som transporterar djur ha tillsyn över djuren och vidta de åtgärder som behövs för att djuren under pålastning, transport och urlastning inte skadas eller orsakas lidande.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. villkor för eller förbud mot transport av djur, och
2. villkor för hur tillsyn över djuren eller övriga åtgärder under lastning, transport och urlastning ska genomföras.

Träning och tävling med djur, samt ljud- och bildinspelning och förevisning av djur

3 § Djur får inte tränas för eller användas vid tävling eller prov på sådant sätt att de utsätts för lidande. Detsamma gäller vid ljud- och bildinspelning och vid föreställning eller annan förevisning som anordnas för allmänheten.

Förbud mot dopning

4 § Ett djur som tränas för eller deltar i prov, eller tävling, får inte utsättas för dopning eller andra otillbörliga åtgärder som påverkar djurets prestationsförmåga eller temperament.

Föreskrifter om träning av djur m.m.

5 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. hur djur får tränas för och användas vid tävling och prov,
2. hur tävlingen och tävlingsverksamheten får genomföras,
3. hur djur får användas i ljud- och bildinspelning och föreställning eller annan förevisning som anordnas för allmänheten,
4. dopning och andra otillbörliga åtgärder,
5. att den myndighet som regeringen bestämmer, genom en utsedd veterinär, ska närvara vid offentliga tävlingar med djur, och
6. veterinärens ansvarsområde och arbetsuppgifter vid tävlingar.

Hållande och förevisning av djur vid cirkus, varieté och liknande företag

6 § Djur får visas vid cirkus, varieté eller liknande företag men får inte föras omkring och förevisas offentligt i menagerier.

Följande djur får dock inte visas på cirkus eller på annat sätt föras omkring och förevisas offentligt.

1. Primater,
2. säldjur,
3. noshörningar,
4. flodhästar,
5. elefanter,
6. hjortdjur med undantag för ren,
7. giraffer,

8. kängurur,
9. rovfåglar,
10. strutsfåglar
11. krokodildjur, och
12. rovdjur med undantag för tamhundar och tamkatter.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om förbud mot och villkor för hållande av djur vid cirkus, varieté eller liknande företag.

5 kapitlet. Vård av sjuka djur och operativa ingrepp

Djur som är skadade eller sjuka ska ha vård

1 § Djur som är skadade eller sjuka ska snarast ges nödvändig vård eller avlivas. Om djur på annat sätt genom sitt beteende visar tecken på ohälsa ska snarast vård eller andra lämpliga åtgärder vidtas.

Vid behov ska vården ges av veterinär.

Operativa ingrepp ska vara befogade av veterinärmedicinska skäl

2 § Det är förbjudet att göra operativa ingrepp eller penetrera hud eller slemhinnor på djur i andra fall än när det är befogat av veterinärmedicinska skäl.

Operativa ingrepp ska göras under bedövning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om

1. villkor för och undantag från förbudet mot operativa ingrepp och penetration av hud eller slemhinnor, och
2. villkor för och undantag från kravet på bedövning vid operativa ingrepp.

Förbud mot hormoner

3 § Djur får inte ges hormoner eller andra ämnen för att påverka djurets egenskaper i annat syfte än att förebygga, påvisa, bota eller lindra sjukdom eller sjukdomssymtom.

Första stycket gäller inte ämnen som omfattas av lagen (2006:805) om foder och animaliska biprodukter.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från, eller för särskilt fall medge undantag från första stycket.

Veterinär eller annan djurhälsopersonal

4 § En veterinär eller någon annan som tillhör djurhälsopersonalen enligt lagen (2009:302) om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård ska anlitas, om någon av följande åtgärder behöver vidtas

1. operativa ingrepp på djur eller penetration av djurs hud eller slemhinnor,

2. annan behandling i syfte att förebygga, påvisa, lindra eller bota sjukdom eller skada hos ett djur, om behandlingen kan orsaka lidande som inte är obetydligt, eller

3. behandling under allmän bedövning eller under lokal bedövning genom injektion.

Första stycket gäller inte brådskande åtgärder som vidtas i syfte att rädda djurets liv eller att lindra dess lidande.

I sådan verksamhet som har godkänts av en djurförsöksetisk nämnd får penetration av hud och slemhinnor göras och ingrepp och behandlingar utföras också av den som har föreskriven utbildning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från första stycket.

6 kapitlet. Slakt och annan avlivning av djur

Djur ska skonas från onödigt lidande vid slakt

1 § Utöver vad som framgår av de EU-bestämmelser som kompletteras av lagen ska djur när de förs till slakt och när de slaktas skonas från onödigt lidande. Detsamma gäller när djur avlivas på annat sätt.

Djur som slaktas eller på annat sätt avlivas genom avblodning ska vara bedövat. Innan djuret är dött får inga andra åtgärder vidtas. Bedövningen före slakt ska ske så att djuret omedelbart blir medvetslöst. Medvetandet får inte återkomma.

Officiell veterinärs skyldighet

2 § Utöver vad som framgår av de EU-bestämmelser som kompletteras av lagen, ska den officiella veterinären om ett djur utsätts eller kan antas bli utsatt för onödigt lidande på ett slakteri

1. förbjuda slakt,
2. besluta om omedelbar avlivning av djuret, eller
3. vidta andra åtgärder som omedelbart krävs från djurskyddssynpunkt.

Nödavlivning av påträffade djur

3 § Om ett djur påträffas och är så svårt sjukt eller skadat att det bör avlivas omedelbart, får detta, även om djurägaren inte kan kontaktas, göras av en veterinär eller genom polismyndighetens försorg. I brådskande fall får avlivning även göras av någon annan.

Den som har avlivat djuret ska underrätta ägaren eller annan ansvarig för djuret om detta. Om detta inte kan ske, ska polismyndigheten underrättas.

Föreskrifter om slakt och annan avlivning

4 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om

1. slakt och om annan avlivning av djur,
2. vilka bedövningsmetoder som får användas, samt
3. en officiell veterinärs uppgifter på slakteri från djurskyddssynpunkt.

7 kapitlet. Godkännande och registrering

Förprovning av stall och andra förvaringsutrymmen för djur

1 § Stall och andra förvaringsutrymmen för djur ska godkännas från djurskydds- och djurhälsosynpunkt (förprovning) om djuren hålls i yrkesmässig verksamhet eller i en verksamhet av större omfattning. Förprovning görs av den myndighet som regeringen bestämmer och den ska göras innan ett utrymme uppförs, byggs till, inreds, byggs om eller ändras på ett sätt som är av väsentlig betydelse från djurskydds- eller djurhälsosynpunkt. Detsamma gäller innan utrymmen som inte används för djurhållning tas i anspråk för djurhållning.

Ett utrymme som avses i första stycket ska därefter kontrolleras av den godkännande myndigheten innan det tas i bruk eller, om detta är mer lämpligt, snarast möjligt därefter.

Förbud mot användande vid underlåten förprovning

2 § Om en förprovningspliktig åtgärd utförs utan att förprovning har skett ska den myndighet som regeringen bestämmer förbjuda att utrymmet eller hägnet används för att hysa djur. Förbud ska dock inte meddelas, om myndigheten finner att åtgärden kan godkännas i efterhand.

Föreskrifter om förprovning

3 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om

1. villkor för förprovning,
2. sådan kontroll av utrymmen som avses i 1 §,
3. undantag från kravet på förprovning, och
4. vad som avses med större omfattning i 1 §.

Godkännande av ny teknik

4 § Innan nya tekniska system och ny teknisk utrustning för djurhållning får användas ska regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ha godkänt dem från djurhälso- och djurskyddssynpunkt (nyteknikprovning).

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om nyteknikprovningen och undantag från första stycket.

Märkning och registrering av katt

5 § Kattägare ska låta märka sin katt så att den kan identifieras. Märkningen ska vara bestående och ske på ett godkänt sätt. Kattägare ska registrera sitt ägarskap i registret.

Centralt kattregister

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska ansvara för att ett för landet centralt register över katter och kattägare

förs (kattregistret). Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får besluta att överlåta driften av registret till en annan myndighet eller till en organisation. Bilaga 2

Märkningskravets omfattning

7 § Bestämmelserna i 5 § gäller katter som stadigvarande finns i Sverige.

Registrets syfte och direktåtkomst

8 § Kattregistret får användas för att fastställa vem som äger en katt.

Tullverket, Statens Jordbruksverk, länsstyrelser, och polismyndigheter ska ha direktåtkomst till registret.

Ansvar för och behandling av personuppgifter enligt personuppgiftslagen (1998:204)

9 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer är personuppgiftsansvarigt enligt personuppgiftslagen (1998:204) för kattregistret.

För behandling av personuppgifter gäller, utöver vad som sägs i 8 § och 9 § första stycket, personuppgiftslagen. Bestämmelserna i personuppgiftslagen om rättelse och skadestånd gäller även vid behandling av personuppgifter som utförs enligt denna lag.

8 kapitlet. Djurförsök och etisk prövning

Princip för att begränsa, ersätta och förfina djurförsök

1 § Djurförsök får äga rum endast under förutsättning

1. att det syfte som avses med verksamheten inte kan uppnås med någon annan tillfredsställande metod utan användning av djur,

2. att så få djur som möjligt används, och

3. att verksamheten utformas så att djuren inte utsätts för större lidande än vad som är nödvändigt.

Verksamhetstillstånd

2 § För att få använda, föda upp, förvara eller tillhandahålla försöksdjur fordras tillstånd (verksamhetstillstånd) av den myndighet som regeringen bestämmer. Ett tillstånd får återkallas.

I verksamhetstillståndet ska anges

1. den fysiska person som är innehavare av tillståndet eller, om innehavaren är en juridisk person, en ställföreträdare för denne (ytterst ansvarige), och

2. de personer som innehar de funktioner som anges i 5 § första stycket 1 och 2.

Prövningen av verksamhetstillstånd

3 § Vid prövningen av verksamhetstillstånd ska särskild hänsyn tas till om den sökande kan anses lämplig att bedriva verksamheten och om de

anläggningar i vilka verksamheten ska bedrivas har godkänts vid förprovning enligt 7 kap. 1 §.

Vid provningen av verksamhetstillstånd till uppfödning av försöksdjur ska hänsyn också tas till behovet av sådana djur.

Ansvar för verksamheten

4 § Den ytterst ansvarige ska se till att verksamheten bedrivs enligt denna lag, de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen samt de EU-bestämmelser som kompletteras av lagen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter eller i det enskilda fallet besluta om uppgifter, utbildning, och kompetens för den ytterst ansvarige.

Organisation

5 § Vid försöksdjursverksamhet ska det finnas

1. en eller flera personer som ansvarar för verksamheten (verksamhetsansvariga),
2. veterinär eller, när det är lämpligare, annan kvalificerad expert som ger råd och anvisningar om hur verksamheten ska bedrivas och som bistår vid behandlingen av djuren,
3. ett för verksamheten tillräckligt stort antal anställda med den utbildning och kompetens som behövs för verksamheten, och
4. djurskyddsorgan som ger råd till personalen i frågor angående djurskydd samt övervakar verksamheten från djurskydssynpunkt.

Föreskrifter om uppgifter, utbildning och djurskyddsorganet

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter eller i det enskilda fallet besluta om

1. uppgifter, utbildning och kompetens för verksamhetsansvariga samt veterinär eller expert, som avses i 5 § 2 punkten.
2. den utbildning och kompetens som personalen ska ha, och
3. djurskyddsorganets uppgifter och sammansättning.

Regionala djurförsöksetiska nämnder

7 § Det ska finnas regionala djurförsöksetiska nämnder med upp-gift att pröva ansökningar om godkännande av djurförsök.

Krav på etiskt godkännande

8 § Användning av djur i djurförsök ska godkännas från etisk synpunkt av en djurförsöksetisk nämnd innan användningen påbörjas. Godkännandet får förenas med villkor.

Användning av djur som godkänts av en djurförsöksetisk nämnd

9 § Djur som används i djurförsök som har godkänts av en djurförsöksetisk nämnd ska inte anses utsatta för onödigt fysiskt eller psykiskt lidande eller sjukdom.

Den djurförsöksetiska nämnden får medge undantag

10 § Nämnden får godkänna användning som frångår

1. bestämmelserna i 3–6 kap. och de föreskrifter som har meddelats med stöd av dessa bestämmelser, och
2. bestämmelserna i 17 § och 18 § första stycket i detta kapitel samt
3. föreskrifter som har meddelats med stöd av bemyndigandena i 18–21 §§ i detta kapitel.

Den djurförsöksetiska nämndens prövning

11 § Vid prövningen av ett ärende ska nämnden väga försökets betydelse mot lidandet för djuret samt klassificera försöket i kategorierna terminal, ringa svårhet, måttlig svårhet eller avsevärd svårhet.

Nämnden får bifalla en ansökan om djurförsök endast om en sådan användning kan anses angelägen från allmän synpunkt och förutsättningarna i 1 § är uppfyllda.

Vid prövningen av ärendet ska nämnden ta ställning till om försöket ska utvärderas i efterhand och inom vilken tid det i så fall ska ske.

Överlämnande

12 § Om en ansökan ger upphov till frågor av ny och principiell karaktär eller den regionala nämnden är oenig om utgången av den etiska prövningen, ska nämnden lämna över ärendet för avgörande till den centrala nämnd som anges i 13 §.

Central nämnd

13 § Det ska finnas en central djurförsöksetisk nämnd.

Den centrala nämnden ska pröva överklaganden enligt 15 § av en regional nämnds beslut och ärenden som en regional nämnd har lämnat över enligt 12 §.

Föreskrifter om den djurförsöksetiska prövningen

14 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får, utöver vad som följer av bestämmelserna i 7–11 §§ meddela föreskrifter om

1. ansökan om etiskt godkännande,
2. prövningen av ärendet,
3. utvärderingen i efterhand av godkända djurförsök, och
4. de etiska nämnderna.

Överklaganden av en djurförsöksetisk nämnds beslut

15 § En regional nämnds beslut i ett ärende om etisk prövning av djurförsök får överklagas till den centrala nämnden av den sökande om beslutet gått denne emot.

Ett beslut om att överlämna ett ärende till den centrala nämnden får inte överklagas.

Den centrala nämndens beslut får inte överklagas

16 § Den centrala nämndens beslut får inte överklagas.

Krav på destinationsuppfödning

17 § Vid djurförsök ska användas djur som fötts upp för ändamålet.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från kravet på destinationsuppfödning.

Bedövning

18 § Innan ett djur används i djurförsök ska djuret bedövas om inte bedövningen skulle orsaka mer lidande än användningen i sig. Djur får inte ges läkemedel som hindrar dem från, eller begränsar deras möjlighet, att uttrycka smärta, om de inte samtidigt får tillräcklig bedövning eller smärtlindring.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om krav på bedövning samt föreskrifter om krav på andra smärtlindrande åtgärder.

Infångande av viltlevande försöksdjur

19 § Den som fångar försöksdjur som är viltlevande ska ha den utbildning och kompetens som krävs för denna uppgift. Vid infångandet ska metoder användas som inte utsätter djuren för onödigt lidande.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om sådan utbildning och kompetens och sådana metoder som avses i första stycket.

Föreskrifter om skyldigheter för den som föder upp, förvarar, tillhandahåller eller använder försöksdjur

20 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för den som föder upp, förvarar, tillhandahåller eller använder försöksdjur att

1. märka djuren,
2. upprätta instruktioner för skötsel av djuren och för andra uppgifter som är av betydelse från djurskyddssynpunkt,
3. föra anteckningar om verksamheten och djuren, samt
4. lämna upplysningar om verksamheten och djuren.

Föreskrifter om försöksdjur

21 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om villkor för eller förbud mot uppfödning, förvaring, tillhandahållande eller användning av försöksdjur.

9 kapitlet. Kontrollprogram

Godkännande av organisationers kontrollprogram

1 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får

1. godkänna organisationers kontrollprogram som syftar till att upprätthålla och säkerställa god djurvålfärd på annat sätt än kraven som följer av föreskrifter som meddelats med stöd av denna lag,
2. ge organisationer eller andra sammanslutningar rätt att anordna kontroll av sådana kontrollprogram, och
3. meddela föreskrifter för kontrollen.

Beslut enligt 1 § får överklagas

2 § Beslut enligt lagen eller med stöd av lagen meddelade föreskrifter som har meddelats av sådan organisation eller sammanslutning som avses i 1 § får överklagas hos regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer för det allmännas talan hos förvaltningsdomstol om en organisation eller en sammanslutning först har beslutat i saken.

10 kapitlet. Offentlig kontroll och myndigheternas uppgifter

Efterlevnad av lagen

1 § Offentlig kontroll av efterlevnaden av denna lag utövas av länsstyrelserna och andra statliga myndigheter i enlighet med vad regeringen bestämmer. Detta gäller även de föreskrifter och beslut som har meddelats med stöd av lagen, de EU-bestämmelser som kompletteras av lagen och de beslut som har meddelats med stöd av EU-bestämmelserna.

Djurskyddsutbildad personal

2 § Utöver vad som framgår av de EU-bestämmelser som kompletteras av lagen ska den myndighet som utövar offentlig kontroll ha tillgång till djurskyddsutbildad personal i den omfattning som behövs för att myndigheten ska kunna fullgöra sina uppgifter.

Samordning av verksamhet

3 § Den kontrollmyndighet som regeringen bestämmer samordnar övriga kontrollmyndigheters verksamhet och lämnar vid behov råd och hjälp i denna verksamhet.

Rådgivning och information

4 § Den myndighet som utövar offentlig kontroll ska genom rådgivning, information och på annat sätt underlätta för den enskilde att fullgöra sina skyldigheter enligt lagen. Detta gäller även för de föreskrifter och beslut som har meddelats med stöd av lagen, de EU-bestämmelser som kompletteras av lagen och de beslut som har meddelats med stöd av EU-bestämmelserna.

Beivran och anmälan

5 § Den myndighet som utövar offentlig kontroll ska verka för att överträdelse av lagen beivras. När det är befogat från djurskyddssynpunkt ska myndigheten anmäla överträdelse av lagen till polismyndigheten eller Åklagarmyndigheten.

Första stycket gäller även överträdelse av de föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av lagen eller av de EU-bestämmelser som kompletteras av lagen.

Föreskrifter om offentlig kontroll

6 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om

1. hur offentlig kontroll ska bedrivas,
2. kontrollpersonalens kompetens, och
3. skyldighet för ett kontrollorgan som anlitas i den offentliga kontrollen att lämna information till den samordnande kontrollmyndighet som avses i 3 §.

Offentlig kontroll av andra djurhållare än dem som håller livsmedelsproducerande djur

7 § Regeringen får föreskriva om vilka bestämmelser i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 882/2004 av den 29 april 2004 om offentlig kontroll för att säkerställa kontrollen av efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelserna om djurhälsa och djurskydd som ska tillämpas vid offentlig kontroll av andra djurhållare än dem som håller livsmedelsproducerande djur.

Föreläggande och förbud

8 § Utöver vad som följer av de EU-bestämmelser som kompletteras av lagen får en kontrollmyndighet meddela de förelägganden och förbud som behövs för att lagen ska följas. Detta gäller även de föreskrifter och beslut som har meddelats med stöd av lagen, de EU-bestämmelser som kompletteras av lagen och de beslut som har meddelats med stöd av EU-bestämmelserna.

Förelägganden och förbud enligt första stycket eller enligt de EU-bestämmelser som kompletteras av lagen får förenas med vite, dock inte i fall som avses i 11 kap. 1 §.

Rättelse på den enskildes bekostnad

9 § En kontrollmyndighet får besluta om rättelse på en enskilds bekostnad om denne inte rättar sig efter lagen. Detta gäller även underlåtelse att rätta sig efter de föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av lagen, de EU-bestämmelser som kompletteras av lagen eller de beslut som har meddelats med stöd av EU-bestämmelserna.

I brådskande fall får ett beslut om rättelse meddelas utan föregående föreläggande.

Rätt till upplysningar och tillträde m.m.

10 § En kontrollmyndighet och ett kontrollorgan som anlitas i den offentliga kontrollen har i den utsträckning som behövs för kontrollen rätt att

1. på begäran få upplysningar och ta del av handlingar, och
2. få tillträde till områden, anläggningar, byggnader, lokaler och andra utrymmen där djur hålls eller som berör djurhållningen och där besiktiga djuren, göra undersökningar och ta prover.

Bestämmelserna i första stycket gäller också för EU:s institutioner och för inspektörer och experter som utsetts av institutionerna.

Den som är föremål för offentlig kontroll ska tillhandahålla den hjälp som behövs för att kontrollen ska kunna genomföras.

Hjälp av polismyndighet

11 § Polismyndigheten ska lämna den hjälp som behövs för utövande av offentlig kontroll eller verkställighet av beslut enligt denna lag. Detta gäller även de föreskrifter eller beslut som har meddelats med stöd av lagen, de EU-bestämmelser som kompletteras av lagen eller de beslut som har meddelats med stöd av EU-bestämmelserna.

Hjälp enligt första stycket får begäras endast om

1. det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att polisens särskilda befogenheter enligt 10 § polislagen (1984:387) behöver tillgripas, eller
2. det annars finns synnerliga skäl.

Anmälan till kontrollmyndighet om vanvård m.m.

12 § Om den som tillhör djurhälsopersonalen i sin yrkesutövning finner det sannolikt att djur inte hålls eller sköts i enlighet med denna lag, ska denne anmäla detta till kontrollmyndigheten, om inte bristen är lindrig och rättas till omgående. Detsamma gäller för den som är verksam som sådan veterinär eller expert som avses i 8 kap. 5 § 2 punkten.

Vad som sägs i första stycket gäller även vid underlåtelse att rätta sig efter de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen eller de EU-bestämmelser som kompletteras av lagen.

11 kapitlet. Djurförbud och omhändertagande**Djurförbud**

1 § Länsstyrelsen ska meddela förbud att ha hand om djur eller ett visst slag av djur (djurförbud) för den som

1. inte följer ett beslut som en kontrollmyndighet har meddelat enligt 10 kap. 8 § och det är av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt,
2. allvarligt har försummat tillsynen eller vården av ett djur,
3. har misshandlat ett djur,
4. har dömts för djurplågeri enligt 16 kap. 13 § brottsbalken, eller för grovt brott enligt 12 kap. 2 § denna lag,

5. har dömts för brott enligt 12 kap., 1 eller 3 §, om det är be-fogat från djurskyddssynpunkt, eller

6. inte vidtar rättelse trots upprepade beslut enligt 10 kap. 8 § om det är befogat från djurskyddssynpunkt.

Punkterna 4 och 5 tillämpas även i fråga om godkänt strafföreläggande och företagsbot.

Länsstyrelsen får ange vilka förutsättningar och vilken omfattning djurförbudet ska ha

2 § Djurförbud ska inte meddelas, om det är sannolikt att ett upp-repande inte kommer att inträffa. Länsstyrelsen ska efter ansökan av den som meddelats djurförbud upphäva förbudet om det inte längre behövs.

Länsstyrelsen får ange vilka förutsättningar och vilken omfattning förbudet ska ha. Förbudet kan gälla för viss tid eller tills vidare.

Åläggande att avveckla djurinnehav

3 § Om den som meddelats djurförbud är ägare av djuret får länsstyrelsen ålägga honom eller henne att inom viss tid göra sig av med djuret.

Omhändertagande av djur

4 § Länsstyrelsen ska besluta att ett djur ska tas om hand (omhändertagande) om

1. ett beslut som meddelats enligt 10 kap. 8 § inte följs och det är befogat från djurskyddssynpunkt, eller

2. ett beslut om djurförbud inte följs.

Omhändertagandet ska verkställas av polismyndigheten.

Omedelbart omhändertagande av djur

5 § Länsstyrelsen eller polismyndigheten ska besluta att omedelbart ta hand om ett djur (omedelbart omhändertagande) om det är utsatt för lidande och om

1. det bedöms utsiktslöst att djurlidandet blir avhjälp, eller

2. det i övrigt bedöms nödvändigt från djurskyddssynpunkt.

Om beslutet har meddelats av polismyndigheten, ska beslutet underställas länsstyrelsen, som snarast ska avgöra om det ska fortsätta att gälla.

Omhändertagandet ska verkställas av polismyndigheten.

Omhändertagande av herrelösa djur

6 § Om det är sannolikt att ett djur är herrelöst ska länsstyrelsen eller polismyndigheten fatta beslut om omhändertagande. Om beslutet har meddelats av polismyndigheten, ska beslutet underställas länsstyrelsen, som snarast ska avgöra om det ska fortsätta att gälla. Länsstyrelsen ska så snart som möjligt underrätta djurets ägare om denne är känd.

Djuret tillfaller staten, om ägaren inte återtar djuret inom fem dagar från det att han eller hon underrättades om omhändertagandet eller, om

ägaren inte är känd eller inte kan anträffas, inom tio dagar från det att länsstyrelsen fattade beslut om omhändertagandet. Bilaga 2

Omhändertagandet ska verkställas av polismyndigheten.

Polismyndighetens befogenhet att omedelbart omhänderta djur

7 § Polismyndigheten får, även om förutsättningarna enligt 5 § inte är uppfyllda, omedelbart omhänderta djur som hålls av någon som har djurförbud.

Beslutet ska underställas länsstyrelsen som snarast ska avgöra om det ska fortsätta att gälla.

Förfogande över omhändertagna djur

8 § Beslut om omhändertagande eller omedelbart omhändertagande omfattar också avkomma som det omhändertagna djuret föder under omhändertagandet. Sedan ett djur har omhändertagits enligt 4 eller 5 § får ägaren inte förfoga över djuret eller dess avkomma utan tillstånd av länsstyrelsen.

Beslut om försäljning, överlåtelse på annat sätt eller avlivning av omhändertagna djur

9 § Vid omhändertagande av djur ska länsstyrelsen snarast besluta om att djuret ska säljas, överlåtas på annat sätt eller avlivas. Om det inte går att verkställa ett beslut om att ett omhändertaget djur ska säljas eller överlåtas, får länsstyrelsen besluta att djuret ska avlivas.

Polismyndigheten ska verkställa länsstyrelsens beslut enligt första stycket.

Ägarens kostnadsansvar för omhändertagna djur

10 § Kostnader för omhändertagna djur enligt 4–6 §§ får tas ut av allmänna medel men ska slutligt betalas av den mot vilken åtgärden har riktats, om det inte finns synnerliga skäl till annat.

Om ett omhändertaget djur har sålts av polismyndigheten, får den kostnad som slutligt ska betalas av ägaren tas ut ur köpesumman.

12 kapitlet. Straff och andra sanktioner

Brott mot djurskyddslagen

1 § Till böter eller fängelse i högst två år döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet

1. bryter mot 3 kap. 4–5, 7–8 eller 10–15 §,

– 4 kap. 1–4 eller 6 §,

– 5 kap. 1–4 §,

– 6 kap 1 §,

– 7 kap. 2 eller 4 §, eller

– 8 kap. 1–2, 4, 8 eller 17–18 §, eller

2. underlåter att följa ett beslut om djurförbud.

Till samma straff döms även den som med uppsåt eller av oaktsamhet bryter mot skyldigheter, villkor eller förbud i

1. artikel 6.3, 8.1 eller 9.1 i rådets förordning (EG) nr 1/2005 av den 22 december 2004 om skydd av djur under transport och därmed sammanhängande förfaranden och om ändring av direktiven 64/432/EEG och 93/119/EG och förordning (EG) nr 1255/97, eller

2. artikel 4.1, 9.3 eller 15.1–3 i rådets förordning (EG) nr 1099/2009 av den 24 september 2009 om skydd av djur vid tid-punkten för avlivning.

Grovt brott mot djurskyddslagen

2 § Har brott som avses i 1 § begåtts med uppsåt och är det att anse som grovt, döms för grovt brott till fängelse i högst fyra år. Vid bedömningen om brottet är grovt ska särskilt beaktas om det

1. medfört eller kunnat medföra omfattande djurlidande,
2. medfört eller kunnat medföra betydande ekonomisk vinning för djurhållaren,
3. utförts organiserat, systematiskt eller med förslagenhet, eller
4. annars avsett en förpliktelse som är av väsentlig betydelse från djurskyddssynpunkt.

Böter

3 § Till böter döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet bryter mot

- 2 kap. 2 §,
- 7 kap. 1 §, eller
- 8 kap. 5 eller 19 §

Ansvar ska inte dömas ut enligt denna paragraf, om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt 1 eller 2 §.

Böter för brott mot föreskrifter meddelade med stöd av lagen

4 § Till böter döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet bryter mot en föreskrift som regeringen eller efter regeringens bemyndigande en myndighet har meddelat med stöd av

- 2 kap. 2 §,
- 3 kap. 2 § tredje stycket, 6 §, 9 §, 11 § andra stycket, 12 § tredje stycket, 14 § tredje stycket eller 15 § andra stycket,
- 4 kap. 2 § andra stycket, 5 §, eller 6 § andra stycket,
- 5 kap. 2 § tredje stycket,
- 6 kap. 4 § punkt 1 och 2,
- 7 kap. 3 § eller 4 § andra stycket, eller
- 8 kap. 4 § andra stycket, 6 § samt 18–21 §§

Ansvar ska inte dömas ut enligt denna paragraf, om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt 1–3 §.

Böter för brott mot EU-bestämmelser som kompletteras av lagen

5 § Till böter döms den som med uppsåt eller av oaktsamhet bryter mot skyldigheter, villkor eller förbud som finns i de EU-bestämmelser som kompletteras av lagen. Detta gäller dock inte, om överträdelsen avser bestämmelser om myndighetsutövning.

Ansvar ska inte dömas ut enligt denna paragraf, om ansvar för gärningen kan dömas ut enligt 1 eller 2 §. Bilaga 2

Gemensamma bestämmelser för 1–5 §§

6 § Till ansvar enligt 1–5 §§ döms inte om gärningen är belagd med samma eller strängare straff i brottsbalken.

Ringa brott

7 § Om gärning som avses i 1 och 3–5 §§ är att anse som ringa ska inte dömas till ansvar. En gärning är att anse som ringa om den framstår som obetydlig med hänsyn till det intresse som är avsett att skyddas genom straffbestämmelsen.

Överträdelse av vitesföreläggande m.m.

8 § Om ett vitesföreläggande eller vitesförbud har överträtts, döms inte till ansvar enligt 1–5 §§ för gärning som omfattas av föreläggandet eller förbudet.

Avgift om förprovning inte har skett

9 § Om en förprovningspliktig åtgärd utförs utan att förprovning har skett, ska en av regeringen utsedd myndighet besluta om att en särskild avgift ska tas ut. Avgiften ska tas ut av den som ägde stallet eller förvaringsutrymmet när åtgärden påbörjades.

Den som har ålagts att betala en särskild avgift enligt första stycket döms inte till ansvar enligt 3 §.

Föreskrifter om särskild avgift då förprovning inte har skett

10 § Regeringen får meddela föreskrifter om att den myndighet som regeringen bestämmer ska ålägga den som inte låter förpröva stall, andra förvaringsutrymmen för djur eller hägn, att betala en särskild avgift. Den särskilda avgiften ska uppgå till minst 10 000 kr och högst 40 000 kr.

När föreskrifter om avgiftens storlek meddelas ska hänsyn tas till förprovningens komplexitet och omfattning. Om det finns särskilda skäl får ägaren av stallet, förvaringsutrymmet eller hägnet helt eller delvis befrias från avgiften.

13 kapitlet. Krisberedskap

Föreskrifter och beslut om undantag vid krissituation

1 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får, när det föranleds av en krissituation som innebär allvarlig fara för liv eller hälsa hos människor eller djur, allvarlig fara för miljön eller om stora ekonomiska värden hotas, meddela särskilda föreskrifter eller fatta beslut i enskilda fall som innebär undantag från bestämmelser i denna lag.

Föreskrifter eller beslut som avses i första stycket ska gälla för viss tid.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter som gäller hantering av situationer som avses i första stycket.

14 kapitlet. Avgifter

Avgifter för offentlig kontroll och ärenden enligt lagen

1 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet att betala avgift

1. för offentlig kontroll enligt lagen, och
2. i ärenden enligt lagen.

Detta gäller även för offentlig kontroll och ärenden enligt de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen eller de EU-bestämmelser som kompletteras av lagen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om beräkningen av avgifter som tas ut av myndigheter och av kontrollorgan.

15 kapitlet. Överklagande m.m.

Överklagande

1 § Ett beslut av en statlig förvaltningsmyndighet i ett enskilt fall får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol, om det har meddelats

1. enligt denna lag,
2. enligt de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen, eller
3. enligt de EU-bestämmelser som kompletteras av lagen.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten. Bestämmelser om överklagande av beslut meddelade av en djurförsöksetisk nämnd finns i 8 kap. Bestämmelser om överklagande av beslut om kontrollprogram finns i 9 kap.

Överklagande av beslut av officiell veterinär

2 § Bestämmelserna om överklagande i 1 § gäller även beslut som har meddelats av en officiell veterinär som förordnats enligt lagen (2009:1254) om officiella veterinärer.

Den myndighet som har förordnat den officiella veterinären ska föra det allmännas talan hos allmän förvaltningsdomstol.

Föreskrifter om omedelbar verkställighet

3 § Regeringen får meddela föreskrifter om i vilka fall ett beslut enligt denna lag, enligt de föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen eller enligt de EU-bestämmelser som kompletteras av lagen ska gälla omedelbart även om det överklagas.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2014. Djurskyddslagen Bilaga 2 (1988:534) ska samtidigt upphöra att gälla.

2. Föreskrifter som gäller vid lagens ikraftträdande ska anses meddelade med stöd av motsvarande bestämmelser i denna lag.

3. Förelägganden, förbud och andra beslut som har meddelats med stöd av äldre bestämmelser ska anses beslutade med stöd av denna lag.

4. Bestämmelserna i 2 kap. 2 § samt 4 kap. 6 § punkten 2 såvitt avser sjölejon och punkten 5 ska börja tillämpas den 1 januari 2016.

5. För katter födda före den 1 januari 2014 ska 7 kap. 5 § börja tillämpas den 1 januari 2016.

Lag om ändring i hittegodslagen (1938:121)

Härigenom föreskrivs i fråga om hittegodslagen (1938:121)
dels att 4 a § ska upphöra att gälla,
dels att 1 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Var och en som hittar något *skall* utan oskäligt dröjsmål anmäla fyndet hos polismyndighet. Är ägaren till godset känd, får upphittaren i stället underrätta honom om fyndet.

När anmälan om hittegoods har gjorts *skall* polismyndigheten underrätta ägaren till godset, om han är känd.

Var och en som hittar något *ska* utan oskäligt dröjsmål anmäla fyndet hos polismyndighet. Är ägaren till godset känd, får upphittaren i stället underrätta honom om fyndet.

När anmälan om hittegoods har gjorts *ska* polismyndigheten underrätta ägaren till godset, om han är känd.

I fråga om herrelösa djur ska 11 kap. 6 § och 9 § djurskyddslagen (2014:000) tillämpas. Detta gäller dock inte i fall som avses i 8 § denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2014.

Lag om ändring i lagen (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om lag (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter

dels att 21 § ska upphöra,

dels att det i lagen ska föras in en ny paragraf, 15 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

15 a §

Det är förbjudet att inneha eller genom avel frambringa hundar som

- 1. har extremt stor kamplust,*
- 2. blir lätt retade och biter,*
- 3. bara med svårighet kan förmås avbryta ett angrepp och*
- 4. har en benägenhet att rikta sitt kampintresse mot människor eller andra hundar.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2014.

Lag om ändring i lagen (2009:302) om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (2009:302) om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Med djurens hälso- och sjukvård avses i denna lag åtgärder som vidtas för att medicinskt förebygga, påvisa, lindra eller bota sjukdom, skada eller därmed jämförligt tillstånd hos djur.

Med djurens hälso- och sjukvård jämställs även utförande av operativa ingrepp på eller givande av injektioner till djur i andra syften än de som följer av första stycket.

Djurförsök enligt 1 c § djurskyddslagen (1988:534) omfattas inte av begreppet.

Djurförsök enligt 1 kap. 6 § djurskyddslagen (2014:000) omfattas inte av begreppet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2014.

Lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen
(2009:400)

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs i fråga om offentlighets- och sekretesslagen
(2009:400)

dels att bilagan till lagen ska ha följande lydelse,
dels att det i lagen ska föras in en ny paragraf, 10 kap. 20 a § av
följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.
20 a §

*Sekretessen enligt 25 kap. 1 §
och 26 kap. 1 § hindrar inte att en
uppgift som behövs för ett
omedelbart ingripande lämnas till
kontrollmyndighet för djurskydd
enligt 10 kap. 1 § djurskyddslagen
(2014:000) om personal påträffar*
*1. djur som tydligt utsätts för
vanvård eller misshandel, eller*
*2. djur som uppenbart uppvisar
symtom på sjukdom.*

Lydelse enligt lag 2011:1036

Bilaga

I enlighet med vad som anges i 2 kap. 4 § ska vad som föreskrivs i tryckfrihetsförordningen om rätt att ta del av handlingar hos myndighet i tillämpliga delar gälla också handlingar hos något av de organ som nämns nedan i den mån handlingarna hör till där angiven verksamhet hos organet. Verksamheten anges i förekommande fall med hänvisning till numret i Svensk författningssamling (SFS) på den författning med stöd av vilken verksamheten har uppdragits åt organet.

Organ

Verksamhet

Chalmers tekniska högskola all verksamhet
aktiebolag

Europeiska grupperingar för fördelning av stöd ur EG:s
territoriellt samarbete enligt strukturfonder (SFS 2009:704)
enligt
Europa parlamentets och rådets
förordning (EG) nr 1082/2006 av
den 5 juli 2006 om en europeisk
gruppering för territoriellt

Föreslagen lydelse

I enlighet med vad som anges i 2 kap. 4 § ska vad som föreskrivs i tryckfrihetsförordningen om rätt att ta del av handlingar hos myndighet i tillämpliga delar gälla också handlingar hos något av de organ som nämns nedan i den mån handlingarna hör till där angiven verksamhet hos organet. Verksamheten anges i förekommande fall med hänvisning till numret i Svensk författningssamling (SFS) på den författning med stöd av vilken verksamheten har uppdragits åt organet.

Organ

Verksamhet

Chalmers tekniska högskola aktiebolag	all verksamhet
--	----------------

<i>Enskilda organisationer eller sammanslutningar</i>	<i>kontrollprogram enligt djurskyddslagen (2014:000)</i>
---	--

Europeiska grupperingar för territoriellt samarbete enligt Europa parlamentets och rådets förordning (EG) nr 1082/2006 av den 5 juli 2006 om en europeisk gruppering för territoriellt samarbete (EGTS) med säte i Sverige	fördelning av stöd ur EG:s strukturfonder (SFS 2009:704)
--	--

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2014.

Förteckning över remissinstanser (SOU 2011:75)

Efter remiss har yttrande över förslagen i betänkandet Ny djurskyddslag (SOU 2011: 75) inkommit från Riksdagens ombudsmän, Hovrätten för Västra Sverige, Uppsala tingsrätt, Malmö tingsrätt, Kammarrätten i Stockholm, Förvaltningsrätten i Jönköping, Justitiekanslern, Domstolsverket, Åklagarmyndigheten, Rikspolisstyrelsen, Brottsförebyggande rådet, Gentekniknämnden, Datainspektionen, Kommerskollegium, Försvarsmakten, Generalläkaren, Totalförsvarets forskningsinstitut, Socialstyrelsen, Läkemedelsverket, Smittskyddsinstitutet, Barnombudsmannen, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Uppsala län, Länsstyrelsen i Södermanlands län, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Länsstyrelsen i Kronobergs län, Länsstyrelsen i Kalmar län, Länsstyrelsen i Gotlands län, Länsstyrelsen i Blekinge län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Hallands län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Länsstyrelsen i Värmlands län, Länsstyrelsen i Örebro län, Länsstyrelsen i Västmanlands län, Länsstyrelsen i Dalarnas län, Länsstyrelsen i Gävleborgs län, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Statskontoret, Statens skolverk, Myndigheten för yrkeshögskolan, Stockholms universitet, Karolinska Institutet, Uppsala universitet, Lunds universitet, Göteborgs universitet, Umeå universitet, Vetenskapsrådet, Statens jordbruksverk, Stockholms Norra djurförsöksetiska nämnd, Stockholms Södra djurförsöksetiska nämnd, Uppsala djurförsöksetiska nämnd, Linköpings djurförsöksetiska nämnd, Malmö/Lunds djurförsöksetiska nämnd, Göteborgs djurförsöksetiska nämnd, Umeå djurförsöksetiska nämnd, Sveriges lantbruksuniversitet, Statens veterinärmedicinska anstalt, Livsmedelsverket, Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien, Naturvårdsverket, Kemikalieinspektionen, Strålsäkerhetsmyndigheten, Trafikverket, Elsäkerhetsverket, Regelrådet, Bodens kommun, Göteborgs kommun, Habo kommun, Halmstads kommun, Härjedalens kommun, Malmö kommun, Mörbylånga kommun, Sala kommun, Sollefteå kommun, Tierps kommun, Västerås kommun, Norrbottens läns landsting, ArcanumSkolan, AstraZeneca AB, Avelsföreningen för den Svenska Varmblodiga Hästen, Brukhästorganisationernas Samarbetskommitté, Cirkusakademien, Djurens Rätt, Djurens jurister, Djurskyddet Sverige, Djurskyddsinspektörernas Riksförening, Ekologiska Lantbrukarna, Familjejordbrukarnas Riksförbund, Fiskhälsan FH AB, Forska utan djurförsök, Föreningen BLANDIS, Föreningen Förvildade Katter, Föreningen Sveriges Offentliga Tropikanläggningar, Göteborgs Katthjälp, Hushållningssällskapen, Hästföretagarna, Hästnäringens Nationella Stiftelse, Jägarnas Riksförbund, Kött och Charkföretagen, Lantbrukarnas Riksförbund, Legitimerade Sjukgymnasters Riksförbund (och sektionen för Legitimerade Sjukgymnaster inom Veterinärmedicin), Näringslivets Regelnämnd, Ridskolornas Riksorganisation, Riksförbundet Svensk Fågelhobby, Svensk Djursjukvård, Svensk Fågel (inkom efter

remisstidens utgång), Svensk Galopp, Svensk Mjölk, Svensk Travsport, Svenska Akupunkturförbundet, Svenska Avelspoolen, Svenska Blå Stjärnan, Svenska Djurhälsovården, Svenska Djurskyddsföreningen, Svenska Djurparksföreningen, Svenska Equiterapeutförbundet, Svenska Fåravelsförbundet, Svenska Hovslagareföreningen, Svenska Hästavelsförbundet, Svenska Islandshästförbundet, Svenska Jägareförbundet, Svenska kattskyddsförbundet, Svenska Kennelklubben, Svenska Kommunalarbetareförbundet, Svenska Ridsportförbundet, Svenska Samernas Riksförbund, Svenska Ägg, Svenskt Sigill, Sveriges advokatsamfund, Sveriges Grisföretagare, Sveriges Herpetologiska Riksförening, Sveriges hunddagisförening, Sveriges Kaninavelsföreningars riksförbund, Sveriges kaninproducenters förening, Sveriges Kattklubbars Riksförbund, Sveriges Konsumenter, Sveriges Mjölkbönder LDM, Sveriges Nötköttproducenter, Sveriges Pälsdjursuppfödare Riksförbund, Sveriges Veterinärförbund, Swedac, Tropikföreningen Amazonas, Veterinärer i Sverige, Vårdförbundet, Western Sverige och Zoobranschens Riksförbund.

Förvaltningsrätten i Luleå, Konsumentverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Linköpings universitet, Ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård, Havs- och vattenmyndigheten, Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, Konkurrentverket, Tillväxtverket, Habo kommun, Karlshamns kommun, Karlstads kommun, Olofströms kommun, Sölvesborgs kommun, Sveriges kommuner och landsting, Agrifood Economics Centre, Hjälpmedelsinstitutet och Naturhistoriska riksmuseet har meddelat att de inte har några synpunkter på betänkandet eller att de avstår från att svara på remissen.

Bollebygds kommun, Bjuvs kommun, Eskilstuna kommun, Hedemora kommun, Kristinehamns kommun, Kumla kommun, Stockholms kommun, Sundsvalls kommun, Tomelilla kommun, Åmåls kommun, Östergötlands läns landsting, Blekinge läns landsting, Västra Götalands läns landsting, Jämtlands läns landsting, Djurens Vänners Riksorganisation, Handikappförbundens samarbetsorgan, Hästnäringens Yrkesnämnd, Komplementärmedicinska Riksförbundet, KonsumentForum, KRAV, Lika Unika, Federationen mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning, Läkeemedelsindustriföreningen, Nationellt centrum för djurvälstånd, Naturbruksskolornas förening, Naturskyddsföreningen, Nordisk Veterinär Akupunktur Sällskapet, Pensionärernas Riksorganisation, Riksföreningen Anställda Inom Djursjukvården, Skandinaviska Hästfysioterapeut Förbundet, Skogs- och lantarbetsgivarförbundet, Stiftelsen Skansen, Svenska Draghundsportförbundet, Svenska Hundkapplöpningsportens Centralförbund, Svenska Hundklubben, Svenska Marsvinsföreningen, Svenska medicinska akupunktursällskapet, Sveriges Jordägareförbund, Sveriges Lammköttproducenter, Sveriges Pensionärsförbund, Sveriges tandläkarförbund, SwedenBIO, Synskadades Riksförbund, Vattenbrukarnas Riksförbund, Viltskadecenter, Grimsö och Yrkesföreningen Miljö och Hälsa har inte besvarat remissen.

Utöver de som fått betänkandet på remiss har ytterligare 71 yttranden Bilaga 3
över utredningens betänkande inkommit från olika organisationer,
företag eller privatpersoner.

Sammanfattning av förslaget i promemorian Kontrollmyndighetens rätt till tillträde enligt djurskyddslagen (1988:534)

I promemorian föreslås att den nuvarande bestämmelsen i djurskyddslagen (1988:534) om rätt för kontrollmyndighet eller kontrollorgan att få tillträde till områden, anläggningar, byggnader, lokaler och andra utrymmen där djur hålls eller som berör djurhållningen utökas till att även omfatta utrymmen där det kan antas att djur hålls. När det gäller bostäder ska dock kontrollmyndigheten ha rätt till tillträde endast när det kan antas att djur hålls där och

1. det kan antas att djurhållningen inte uppfyller bestämmelserna i lagen eller i föreskrifter eller beslut meddelade med stöd av lagen,

2. syftet är att kontrollera att tidigare konstaterade brister i djurhållningen har åtgärdats, eller

3. syftet är att kontrollera en djurhållning som kräver tillstånd enligt 16 § djurskyddslagen.

Lagförslag i promemorian Kontrollmyndighetens rätt till tillträde enligt djurskyddslagen (1988:534)

Bilaga 5

Förslag till lag om ändring i djurskyddslagen (1988:534)

Härigenom föreskrivs att 27 § djurskyddslagen (1988:534) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

27 §

En kontrollmyndighet och ett kontrollorgan som anlitas i den offentliga kontrollen har i den utsträckning som behövs för kontrollen rätt att

1. på begäran få upplysningar och ta del av handlingar, och

2. få tillträde till områden, anläggningar, byggnader, lokaler och andra utrymmen där djur hålls eller som berör djurhållningen och där besiktiga djuren, göra undersökningar och ta prover.

Bestämmelserna i första stycket gäller också för *EG:s* institutioner och för inspektörer och experter som utsetts av institutionerna.

Den som är föremål för offentlig kontroll *skall* tillhandahålla den hjälp som behövs för att kontrollen *skall* kunna genomföras.

En kontrollmyndighet och ett kontrollorgan som anlitas i den offentliga kontrollen har i den utsträckning som behövs för kontrollen rätt att

1. på begäran få upplysningar och ta del av handlingar, och

2. få tillträde till områden, anläggningar, byggnader, lokaler och andra utrymmen där *det kan antas att* djur hålls eller som berör djurhållningen och där besiktiga djuren, göra undersökningar och ta prover.

Bestämmelserna i första stycket gäller också för *EU:s* institutioner och för inspektörer och experter som utsetts av institutionerna.

Den som är föremål för offentlig kontroll *ska* tillhandahålla den hjälp som behövs för att kontrollen *ska* kunna genomföras.

Tillträde till bostäder får endast ske när det kan antas att djur hålls där och

1. det kan antas att djurhållningen inte uppfyller bestämmelserna i denna lag eller i föreskrifter eller beslut meddelade med stöd av lagen,

2. syftet är att kontrollera att tidigare konstaterade brister i djurhållningen har åtgärdats, eller

3. syftet är att kontrollera en djurhållning som kräver tillstånd

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2017.

Förteckning över remissinstanser promemorian Kontrollmyndighetens rätt till tillträde enligt djurskyddslagen (1988:534) (dnr N2015/06662/RS)

Efter remiss har yttrande över av förslaget i promemorian Kontrollmyndighetens rätt till tillträde enligt djurskyddslagen (1988:534) har yttranden har inkommit från Riksdagens ombudsmän (JO), Kammarrätten i Sundsvall, Förvaltningsrätten i Linköping, Polismyndigheten, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Hallands län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Länsstyrelsen i Västmanlands län, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Örebro län, Länsstyrelsen i Gävleborgs län, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Juridiska institutionen vid Göteborgs universitet, Statens jordbruksverk, Generalläkaren, Sveriges Advokatsamfund, Djurens Rätt, Djurskyddet Sverige, Lantbrukarnas Riksförbund, Svenska Kennelklubben, Föreningen BLANDIS, Tropikföreningen Amazonas, och Djurskyddsinspektörernas Riksförening (DIRF).

Livsmedelsverket och Sveriges Kattklubbars Riksförbund har meddelat att de inte har några synpunkter på förslaget.

Förutom instanserna på remisslistan har även Sveriges Lantbruksuniversitet (Institutionen för husdjurens miljö och hälsa), Christina Erixon, Silvana Kindberg, Nationellt centrum för djurvelfärd (SCAW), Djurägarna Sverige, Näringslivets Regelnämnd, Familjejordbrukarnas Riksförbund, Annie Celasager, Landsbygdspartiet, Michael Kirkegaard och Wayne Magnusson inkommit med yttrande.

Sammanfattning av förslaget i promemorian Sekretessbrytande bestämmelse för personal inom hälso- och sjukvård och socialtjänst vid vanvård av djur

I promemorian föreslås att det införs en bestämmelse i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) som gör det möjligt för personal inom hälso- och sjukvården, socialtjänsten samt verksamheter enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) att lämna en uppgift som är nödvändig för ett ingripande av en kontrollmyndighet för djurskydd eller Polismyndigheten till dessa myndigheter om personal påträffar ett djur som tydligt utsätts för vanvård eller misshandel, eller ett djur som uppenbart uppvisar symtom på sjukdom eller är allvarligt skadat. Sådana uppgifter ska dock endast få lämnas om det bedöms att bristen inte kan åtgärdas i samråd med den som håller djuret. Det införs också bestämmelser om att samma sekretess ska gälla hos kontrollmyndigheten för djurskydd och Polismyndigheten som hos hälso- och sjukvården, socialtjänsten och vid verksamheter enligt LSS för de uppgifter som har lämnats. Sådan sekretess ska dock inte hindra att uppgifter lämnas från Polismyndigheten till djurskyddskontrollmyndigheten.

Lagförslag i promemorian Sekretessbrytande bestämmelse för personal inom hälso- och sjukvård och socialtjänst vid vanvård av djur

Bilaga 8

Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att det i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska införas tre nya paragrafer, 10 kap. 20 a §, 32 kap. 10 a § och 35 kap. 20 a §, och närmast före 10 kap. 20 a §, 32 kap. 10 a § och 35 kap. 20 a § tre nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.

Ingripande av djurskyddsskäl

20 a §

Sekretessen enligt 25 kap. 1 § och 26 kap. 1 § hindrar inte att en uppgift som är nödvändig för ett ingripande av en kontrollmyndighet för djurskydd eller Polismyndigheten lämnas till dessa myndigheter om personal påträffar ett djur som

1. tydligt utsätts för vanvård eller misshandel, eller

2. uppenbart uppvisar symtom på sjukdom eller är allvarligt skadat.

En uppgift enligt första stycket får endast lämnas om det bedöms att bristen inte kan åtgärdas i samråd med den som håller djuret.

32 kap.

Kontrollmyndighet för djurskydd

10 a §

Sekretess gäller hos en kontrollmyndighet för djurskydd för uppgift om en enskilds personliga förhållanden som har lämnats med stöd av 10 kap. 20 a § eller 35 kap. 20 a § andra

stycket om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

För uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

35 kap.

Djurskyddsärenden

20 a §

Sekretess gäller hos Polismyndigheten för uppgift om en enskilds personliga förhållanden som har lämnats med stöd av 10 kap. 20 a §, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

Sekretessen enligt första stycket hindrar dock inte att en sådan uppgift lämnas till en kontrollmyndighet för djurskydd.

För uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2017.

Förteckning över remissinstanser promemorian Sekretessbrytande bestämmelse för personal inom hälso- och sjukvård och socialtjänst vid vanvård av djur (dnr N2015/07632/RS)

Efter remiss har yttrande över av förslaget i promemorian Sekretessbrytande bestämmelse för personal inom hälso- och sjukvård och socialtjänst vid vanvård av djur har yttranden har inkommit från Riksdagens ombudsmän (JO), Hovrätten för Västra Sverige, Kammarrätten i Stockholm, Helsingborgs tingsrätt, Förvaltningsrätten i Umeå, Justitiekanslern, Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Kalmar län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Länsstyrelsen i Södermanlands län, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Värmlands län, Länsstyrelsen i Dalarnas län, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Sveriges lantbruksuniversitet, Juridiska fakulteten vid Lunds universitet, Statens jordbruksverk, Livsmedelsverket, Generalläkaren, Datainspektionen, Socialstyrelsen, Inspektionen för vård och omsorg, Sveriges Kommuner och Landsting, Malmö kommun, Växjö kommun, Göteborgs kommun, Karlstads kommun, Stockholms kommun, Region Örebro län, Stockholms läns landsting, Landstinget Dalarna, Region Jämtland Härjedalen, Sveriges advokatsamfund, Djurskyddet Sverige, Lantbrukarnas Riksförbund, Svenska Kennelklubben, Sveriges Kattklubbars Riksförbund, Djurskyddsinspektörernas Riksförening (DIRF), Sveriges Veterinärförbund, Sveriges läkarförbund, Svenska Journalistförbundet, Tidningsutgivarna och Handikappförbunden (HSO).

Följande remissinstanser har meddelat att de inte har några synpunkter eller att de avstår från att svara: Livsmedelsverket, Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, Region Skåne, Landstinget i Kalmar län,

Följande remissinstanser har inte svarat på remissen: Östersunds kommun, Luleå kommun, Västra Götalandsregionen, Djurens Rätt, Tropikföreningen Amazonas, Svenska kommunalarbetareförbundet, Vårdförbundet, Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa och Pensionärernas Riksorganisation.

Förutom instanserna på remisslistan har även länsstyrelsen i Östergötlands län, Näringslivets Regelnämnd, Se sambandet och SCAW inkommit med yttrande.